

դրամ Գրեմարտ

ლოლა ნანა

თბილისი
2007

სერია „ქალთა მეხსიერება“
სერიის ლოგოს მხატვარი ნანა ჭურგულია

ლოლა ნანა

შედგენა/რედაქტირება: ლილი ბასილაია
დაკაბადონება: მაია კაპანაძე
ნიგნზე მუშაობდნენ: მაგალი თოდუა, ლილი ბასილაია
თარგმანი: ლილი ბასილაია
ფოტო ყდაზე: ზღვის სიახლოვეს, მარინა თაბუკაშვილის ფოტო

სერია „ქალთა მეხსიერება“ © ფონდი ტასო, 2007

Women's Memory Series

Logotype of the Series by Nana Churgulia

LOLA NANA

Compilation/editing: Lili Basilaia
Layout: Maya Kapanadze
Working group: Magali Todua, Lili Basilaia
Translation: Lili Basilaia
Cover photo: Sea neighbourhood, by Marina Tabukashvili

Women's Memory Series © TASO Foundation, 2007

ISBN – 978-9941-0-0245-8

ISSN – 1987-5185

„ფონდი ტასო“ (ქალთა ფონდი და მეხსიერების კვლევის ცენტრი)
TASO Foundation (women's fund and memory research center)

თბილისი, 0108, რ. თაბუკაშვილის 15
ტელ: +995 32 920595
ფაქსი: +995 32 920595
ელ. ფოსტა: info@taso.org.ge
ვებ-გვერდი: www.taso.org.ge

Tbilisi, 0108, 15, R. Tabukashvili Str.
Tel: +995 32 920595
Fax: +995 32 920595
E-mail: info@taso.org.ge
web-site: www.taso.org.ge

ფონდის „ღია საზოგადოება – საქართველო“ მხარდაჭერით
Supported by Open Society – Georgia Foundation

დაიბეჭდა სტამბაში „გლობუსი“, თბილისი 2007

Printed in Globus Ltd, Tbilisi 2007

წინასიტყვაობა

2005 წლის აგვისტოში პროექტის ავტორმა და მეგრული ტექსტების შემკრები და გამომცემელი საზოგადოების პროგრამის შემდგენელმა მაგალი თოდუამ სოფელ სალხინოში (მარტვილის რაიონი) ჩაინერა მეგრული ენის მასალები ლოლა ჯგერენაიასაგან, რომელსაც სწორედ იმ თვეში შეუსრულდა 90 წელი (გარდაიცვალა 2007 წლის აგვისტოში 92 წლის ასაკში).

ქალბატონ ლოლას შესანიშნავი მეხსიერება და მდიდარი ლექსიკა აქვს, ახსოვს მე-20 საუკუნის დასაწყისის მოვლენები: ბოლშევიკების შემოსვლა, კოლექტივიზაცია, მეორე მსოფლიო, თბილისისა და აფხაზეთის ომები, სოციალიზმის რღვევა. ის შესანიშნავად ჰყვება, რა გავლენას ახდენდა ყოველივე ეს ღარიბი ადამიანების ცხოვრებაზე. ლოლა ნანას (ასე ეძახდნენ მას მისი გამოზრდილი როგორც თავისი, ასევე მამულების შვილები და შვილიშვილები, ამიტომ მათი გავლენით მას მთელი სანათესავო ასე მოიხსენიებდა) იცნობდა მთელი მარტვილის რაიონი, ჭკუის საკითხავი ქალი გახლდათ და ამიტომაც ნახავდით ყველგან: დიდ ქორწილებში თავ-ქალად და ხელმძღვანელად, გასვენებებში რიგის მიმცემად და დამრიგებლად, ავადმყოფების მომვლელად და მიცვალებულის გამპატიოსნებლად. ძლიერი პიროვნება იყო და ადამიანების ან პრობლემების მიმართ მის დამოკიდებულებას სწორედ ეს განსაზღვრავს.

ლოლა ჯგერენაია. ფოტო მაგალი თოდუასი. 2005

ლოლა ნანა თავისი შვილებითა და შვილიშვილებითურთ ერთ დროს სოხუმში გადავიდა საცხოვრებლად. დღეს მთელი დიდი ოჯახი ლტოლვილია. თვითონ ლოლა უცხოს ბინაში ცხოვრობდა და შიშით ელოდა იქიდან გასახლებას, რასაც ძალიან წუხდა. ის სამოცდაათი წლისა იყო, როცა საკენის გზით გადმოვიდა აფხაზეთიდან, ამ პირობებში, ბუნებრივია, თავისა თუ ოჯახის წევრთა სურათებს ვერ გადმოიტანა და იმასაც წუხდა, რომ წარსულის გახსენების საშუალება არ ჰქონდა.

ლოლას სხვადასხვა დროს სხვადასხვა ადგილზე უცხოვრია, რაც ძალზე საინტერესოდ აისახა მის მეტყველებაზე. მისი ნაუბარი ამჟამად ჩვენ გვინტერესებს ენათმეცნიერული თვალსაზრისით.

ტექსტზე მუშაობის დროს ჩვენ ჩავერიეთ მხოლოდ რამდენიმე შემთხვევაში: მრავალწერტილით აღვნიშნეთ იმ ადამიანთა გვარები, რომელთაც ლოლა ნანა უსიამოვნო ამბებთან დაკავშირებით ახსენებს; გამოვტოვეთ შეკითხვები, რომელიც სასაუბროდ გამოსაწვევად, ან ნათქვამის დასაზუსტებლად და დამოუკიდებელი; იშვიათად გადავადგილეთ ამბები, რათა თემატურად დაგველაგებინა. ლოლა ნანას მეტყველება დაბეჭდილია უცვლელად, ისე, როგორც ის აუდიოფირზე ისმის, ამიტომ ზოგი ისეთი ახალი ნიშნის შემოღება დაგვჭირდა, რომელიც მეგრული ტექსტების გამოცემისას ჯერ არ გამოუყენებიათ (იხ. პირობითი ნიშნები). ამ ფორმით ტექსტის საცდელი ვარიანტი უკვე დაიბეჭდა „გელათის მეცნიერებათა აკადემიის ჟურნალში“ (N5. 2007. გვ. 34-53)

გამოცემა გათვალისწინებულია სამ ტომად: I ტომი დაეთმო მთლიანად ლოლა ნანას საუბარს; მეორე ტომში მოთავსდება ამ ჩანაწერის გამოუქვეყნებელი ნაწილი და სხვა ტექსტები, რომელსაც წლების განმავლობაში ვაგროვებდით და საუკეთესო მასალა იქნება მეგრული ენის ჟარგონების შესასწავლად, მესამე ტომი კი დაეთმო ლინგვისტურ ანალიზს.

I ტომის გამოცემისათვის მადლობას მოვახსენებთ „ფონდ ტასოს“.

ლილი ბასილაია

ნიგნისათვის მასალები (25 აუდიოკასეტი) ჩაიწერა მაგალი თოდუამ. რვა-რვა კასეტი გაშიფრეს თეა კალანდიამ და ელზა კაჭარავამ, ორი – თაია ცხადაიამ.

ტექსტი მეცნიერულად დაამუშავა და გამოსაცემად მოამზადა ლილი ბასილაიამ

პირობითი ნიშნები

1. ლ ბგერა მეგრულის ზოგ კილოკავში რბილად ისმის. ის განსხვავდება ჩვეულებრივი ლ ბგერისაგან (**ლ → ლ → ლ → 0**). ლოლა ნანა დაიბადა მარტვილის რაიონის სოფელ გურძემში, სადაც რბილ ლ-ს ამბობენ. გათხოვდა და ცხოვრობდა ძირითადად ამავე რაიონის სოფელ ჭყონში, სადაც ზოგ პოზიციაში ლ ბგერა ან ლ-ად არის ქცეული, ან სრულიად დაკარგულია. მის მეტყველებაში ეს სიჭრელე ჩანს. ჩვენ ამ რბილი ლ-ს გადმოსაცემად შემოვიღეთ ასეთი ნიშანი – ლ.

2. თუ მეშველ ზმნად ოდენ **დ (ორდ → დ)** გვხვდება, მას აპოსტროფით ვწერთ (**ჯგირო'დ**).

3. ზოგჯერ ვიყენებთ მახვილსაც. მაგალითად: ზოგი კუთხის, მათ შორის შავიზღვისპირეთის მეგრელთა მეტყველებაში, თუ ბოლოკიდური თანხმოვანი იკარგება, მახვილი ბოლო ხმოვანზე მოდის: **ბზიმუნქ | ბზიმუქ**.

4. ვიყენებთ ლ-საც (ამ ნიშანს სხვა გამომცემლებიც იყენებენ), რომელიც სხვადასხვაგვარი წარმოშობისა და ფუნქციისაა (ამ საკითხზე III ტომში ვაპირებთ მსჯელობას).

შენიშვნები

1. ირიბ ხაზებში ჩასმულია ისეთი სიტყვები ან დაბგერება, რომელიც ზედმეტია: „ოდო მა\ოდო\კურთალარს ვშენდი“.

2. კვადრატულ ფრჩხილებში ჩასმულია გამოტოვებული, მაგრამ ნაგულისხმევი სიტყვა: „რუო რთა დიხა [ულუნა]“.

3. ქართული თარგმანი შეძლებისდაგვარად მიჰყვება მეგრულს, მაგრამ ზოგ შემთხვევაში საჭიროდ ჩავთვალეთ წინადადება ქართულისათვის დამახასიათებელი წყობით გადმოგვეცა, მეგრულის კალკი კი ფრჩხილებში ჩავსვით: „სოხუმიშე მენოვედ – სოხუმიდან მოდიოდა თურმე (მონავალა)“.

4. ფიფქებით აღნიშნულია განმარტებული სიტყვები.

სარჩევი

მა ვორექ ლოლა ჯგერნია	10
და დო დასქუაღეფი	12
ჩქიმი მუმა	20
მუჭო გგმათხიის დო ვერტი ქომონსენი	22
კირილე ერქვანია	26
ასე ძღაბეფიში ამბეფი, ჩქიმი სკუაღეფიში	32
აფხაზეთი, რტინა, ლტოლვილობა	34
ჩქიმი ოხორასკილიში ოჯახი	48
ჭყონიში დინო	52
ჭყონი	56
ჭყონიში ჩაიში ფაფრიკა	74
ბარნაბა ბეჭვია დო ჟენია	76
მუჭო დივგურეე ჭარუა, კითხირი დო რუსუი	82
მუჭო გილეფსოფუდი რუსეთიშანი	84
პილა	90
მოჭყუდუქ ჯაშა ირტ	92
ჩქიმი ბიცო, მეღანია	94
ჩქიმი ოხორასკილი, მეენტტი	110
ვალია დო აპა	112
ვალოდია, იროდი დო გივი	114
მუჭო მევათხი ჩქიმი დასკუა იზდორე ბასლაიასენი	120
ლიმო მუჭო მიივტაციინი	128
ენვერი მარკოზია მუჭო ვილეგენი	130
1. ჩქიმი დასკუა; 2. მუჭო იშქვიდ ართი ოსურქ ტეხირსენი	136
ომიანობაში პერიოდი მუჭო გინივლინი	142
კირლე გინვოტეე დო კოკაიას ჯანაშხე ქიმუათხი	146
ვალოდია ბასლაია დო მუში ბოშეფი	160
ანეტაში ოჯახიში ამბე	166
მუჭო მიივტაცი ციაღანი	176
ჩქიმი ნათლიეფი: ბეჩუნია დო ალათი	182
გრიშა გეგელიაში ამბე	188
დიაჩქიმიში ლექსი, ბაღანობა დგნაგურეფი	190
ზღაპარი	194
ამროსი კვაშილავა და თიში სკუა, ლამარა	198
ფრიდონ ჯანაშია	208
ნელი ჯაღალონიაში ოჯახი	214
ველოდი ოდიშარია	216
მარინე	234
გურამი დო მუში ჩიიდოსკუა	242
ჭალა დო შუალა მუჭო დიბგურეენი	270
სიშინდი	292
მუთ ვსაზრდოვენდით ჯვეშონი	302
ორტვინი	306
ოჭკომალეფი მუჭო იკეთებუნი	310
წომურეე ჩე დო წომურეე ჭითა	316
ოხვამერი	328
ღეს მუჭო პილუნდი დო შხაშხის მუჭო ვაკეთენდინი	330
წვალი	332
ნისქვილი	354
წანჭი	358
მუ მიკაქუნდეს ჯვეშონი	362
პატონეფი	370

სარჩევი

მე ვარ ლოლა ჯგერენაია	11
და და დისშვილები	13
ჩემი მამა	21
თუ როგორ გამათხოვეს და გამოვექეცი ქმარს	23
კირილე ერქვანია	27
ახლა ქალიშვილების ამბები, ჩემი შვილებისა	33
აფხაზეთი, გამოქცევა, ლტოლვილობა	35
ჩემი მამის ოჯახი	49
ჭყონის დინო*	53
ჭყონი	57
ჭყონის ჩაის ფაბრიკა	75
ბარნაბა ბეჭვია და შენია	77
როგორ ვისწავლე წერა, კითხვა და რუსული	83
როგორ დავდიოდი რუსეთში	85
პილა	91
პატარძალი ხეზე ავარდა	93
ჩემი ბიცოლა, მელანია	95
ჩემი მამი, მელენტი	111
ვალა და აპა	113
ვალოდია, იროდო და გივი	115
როგორ მივათხოვე ჩემი დისშვილი იზდორე ბასილაიას	121
თუ როგორ მოვიტაცე ლიმო	129
თუ როგორ მოკლეს ენვერ მარკოზია	131
1. ჩემი დისშვილი; 2. როგორ დაიხრჩო ერთი ქალი ტუხურში	137
თუ როგორ გადავიტანე ომიანობის პერიოდი	143
კირლე ვისხენი და კოკაიას ჯანაშია მივათხოვე	147
ვალოდია ბასილაია და მისი ვაჟები	161
ანეტა ჯანაშიას ოჯახის ამბავი	167
თუ როგორ მოვიტაცე ციალა	177
ჩემი ნათლიები: ბეჩუნი და ალათი	183
გრიშა გეგელიას ამბავი	189
დედაჩემის ლექსი, ბავშვობაში ნასწავლი	191
ზლაპარი	195
ამროსი კვაშილავა და მისი შვილი, ლამარა	199
ფრიდონ ჯანაშია	209
ნელი ჯალალონიას ოჯახი	215
ველოდი ოდიშარია	217
მარინე	235
გურამი და მისი ცოლ-შვილი	243
თუ როგორ ვისწავლე კერვა და ქსოვა	271
სიმინდი	293
თუ რითი ვსაზრდოობდით ძველად	303
ბოსტანი	307
თუ როგორ მზადდება საჭმელი	311
ტყემალთა თეთრი და ტყემალთა წითელი	317
გამოსალოცი	329
თუ როგორ ვკლავდი ღორს და შაშხს როგორ ვაკეთებდი	331
ყველი	333
ნისქევილი	355
ყაჭი (აბრეშუმის ჭია)	359
თუ რა ეცვათ ძველად	363
ბატონები	371
სიტყვათა საძიებელი	376
გამომცემლისგან	383

მა ვორექ ლოლა ჯგერნაია

დგას 2005 წელი, 3 აგვისტო. ვინყებთ ქალბატონი ლოლას ჩანერას. ქალბატონ ლოლას მთელი სოფელი და მისი გაზრდილები – გაზრდილი კი უამრავი ჰყავს – ეძახიან ლოლა ნანას. ღმერთმა ქნას, რომ ეს ყველაფერი ჩავინეროთ, ვთარგმნოთ და ლექსიკონითურთ გამოვცეთ. ახლა სიტყვას ვაძლევთ ლოლა ნანას. დაინყე, ლოლა. ქიდიჭყი: მინი რექ სი? მუ რჯოხო? დიდა, მუმა მი რყუნდ დო...

10 – **მა ვორექ ლოლა ჯგერნაია**, ზოსმე ჯგერნაიაი სკუა. ჩქიმ დიდას ჯოხოდგ ჩატუ, ფანცულაია'დ, ბანძაშე, ფანცულაია – ბანძაშე. ჩქიმ მუ-მას ცუნდ, ჩქიმ პატონ რექენ, რუო სკუა ჩქიმ ჩათვლით, აარძამ უკუულამ ვორდი მა. ჟირი პირვეი ოსურშე ცუნდ – პირვეი ოსური ღურეი აფუდუ. ჩქიმ დიდა ვითოსუმ წანერ ორდუნ, თემ ქუმუცონაფუდუ ბანძაშე, დო უკუი გინარჩქინა, ბოლო, ვორექ მა, ამშვი სკუაშე – ბოლო, უკულამ, ბრუო სკუამ ბოლო.

– სონი რეთ თქვა, სონი?

20 – ჩქი ვორეთ ძირითადო გურძემშე. ჯგერნაია რდუ მუმა ჩქიმი, ზოს-მე. ჩქიმი ბიძი – პეპულია. ჩქიმ ბაბუს ჯოხოდგ შარდენი, ბეზის ჯოხოდგ ზეხა, ხუბუხე ფოცხოშე – ენა მუმამ დიდა დო მუმა. ჩქიმი მუმა, მა ოთხ წანეი ვორდინ თემ დოღურედგ. მა ფშე ხვალე, ღურუნ, თი მომენტი. კართეშა გულუხედი ჩქიმ დიდას დო ქგდმორაგუთ, ცეთი მომენტი ფშე ხვალე, მეტი მუთუნ ვაფშ. თიმ უკული ჩქი... დაღეფი გათხილი დუ, არძას მუშ ოჯახი უღუდუ. ჯიმა თიშახ ნალურა'დ, ჩქიმ მუმამახ. ცხაკაიას* ნომუშებუედ ჩქიმი ჯიმა დო წამაი ქურამუდეს, ჯარმა* ვედგკონი, თიში, დო თის დუცვილუდ, თი წამალს. უკული თინა'დ, წამდა დანარჩენქ ხოლო თაქ დოღურუნი.

30 ართი ჯიმაქ ქუდმოსკიდ, ვითოჟირში დაბადებულ რე თინა და ვითოხუთი დაბადებულ ვორექ მა. ოდო თის ოსურ ქემუონით – ჩქიმ დიდაქ ქუმუონ ოსური, ბაღანა'დგნი, თეში – დო გურჩქინდ სკუაღემქ. ჯარი დამთავრ, თევრე ქუმორთგ, უკული ხოლო ართ ბაღანაქ გორჩქინდგ დო თემ ჩქიმ ჯიმაქ ტვინიმ ანთებათ დოღურუ. ქორას ქიდლასკიდ არძამ უკლამ მამქვითა ბაღანა ძღაბიქ. თი ჯიმაქ დოღურუნი, უკული თინეფიშოთ ვორდი მა. მუთუნს ქიმშინდი (sic) მანათის-და, გვერდი მანათი თინეფიში რდ დო გვერდი მანათი – ჩქიმი. თი გვერდი მანათიში მონანწილე'დ ხოლო ოხორასკილისკუაღეფი – ჯარს დინაფიიდ ოხორასკიი დო თიში – ოხორასკილისკუაღეფი. ჩქი გორთილი ვაორდით. თინეფ ხოლო თემ ირდუდუ, მუჭო – ჩქიმი ბაღანეფინი. ჩქიმ ქომონჯი ჯარს* რდუნი, ჩქი გავაკეთენდით, ვითაართ ბაღანას მიკვოხუნუანდით ტაბაკის – ტაბაკი დუ თინკუმა დო ტაბაკის მიკვოხუნუანდით. ათამ გაჭირბულო თინეფ-ქგთ გეითირდ, თენეფქგთ გეითირდ.

მე ვარ ლოლა ჯგერენაია

დგას 2005 წელი, 3 აგვისტო. ვინყებთ ქალბატონი ლოლას ჩანერას. ქალბატონ ლოლას მთელი სოფელი და მისი გაზრდილები – გაზრდილი კი უამრავი ჰყავს – ეძახიან „ლოლა ნანას“. ღმერთმა ქნას, რომ ეს ყველაფერი ჩავინეროთ, ვთარგმნოთ და ლექსითურთ გამოვცეთ. ახლა სიტყვას ვაძლევთ ლოლა ნანას. დაიწყე, ლოლა, დაიწყე: ვინ ხარ შენ? რა გქვია? დედა, მამა – ვინ გყავდა და...

– მე ვარ ლოლა ჯგერენაია, ზოსიმე ჯგერენაიას შვილი. ჩემს დედას ერქვა ჩატუ, ფანცულაია იყო ბანძიდან, ფანცულაია – ბანძიდან. ჩემს მამას ჰყავდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, რვა შვილი ჩემი ჩათვლით, უმცროსი (ყველაზე უმცროსი) ვიყავი მე. ორი პირველი ცოლისგან ჰყავდა – პირველი ცოლი მკვდარი ჰყავდა. ჩემი დედა ცამეტი წლისა რომ იყო, ისე მოეყვანა ბანძიდან, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და მერე განაჩენი, ბოლო ვარ მე, ექვს შვილში – ბოლო, უმცროსი, რვა შვილში ბოლო.

– სადაური ხართ თქვენ, სადაური?

– ჩვენ ვართ ძირითადად გურძემიდან, ჯგერენაია იყო მამაჩემი, ზოსიმე. ჩემი ბიძა – პეპულია. ჩემს ბაბუას ერქვა შარდენი, ბებიას ერქვა ზეხა, ხუბუა ფოცხოოდან – ეს მამის დედა და მამა. ჩემი მამა, მე რომ ოთხი წლისა ვიყავი, მამინ (ისე) მომკვდარა. მე მახსოვს მხოლოდ, რომ მოკვდა, ის მომენტი. კალთაში ვეჯექი ჩემს დედას და გადმომაგდო (ნამაქცია), ის მომენტი მახსოვს მხოლოდ, მეტი არაფერი მახსოვს. მას შემდეგ ჩვენ... დები გათხოვილი იყვნენ, ყველას თავისი ოჯახი ჰქონდა. ძმა მანამდე იყო გარდაცვლილი (გარდანაცვალი), ჩემს მამამდე. ცხაკაიაში მუშაობდა თურმე (ნამუშევარიყო) ჩემი ძმა და წამალი დაუღვენებიათ, ჯარში* რომ არ წასულიყო, იმისი, და იმას მოეკლა, იმ წამალს. მერე ის იყო, რომ დანარჩენიც აქ დაიხოცნენ.

ერთი ძმა დამრჩა, თორმეტის* დაბადებულია ის და თხუთმეტის დაბადებული ვარ მე. **ჰო-და** იმას ცოლი მოვუყვანეთ – ჩემმა დედამ მოუყვანა ცოლი, ბავშვი რომ იყო, ისე – და გაუჩნდა შვილები. ჯარი* დაამთავრა, იქიდან მოვიდა, მერეც ერთი ბავშვი გაჩნდა და ამ დროს ჩემი ძმა ტვინის ანთებით მოკვდა. მუცელში ჩარჩა [რძალს] მცროსი (ყველაზე უმცროსი), მეშვიდე ბავშვი, გოგო. ის ძმა რომ მომიკვდა, მერე მათთვის ვიყავი მე. თუ რამეს ვიშოვიდი, თუნდაც მანეთს, ნახევარი (ნახევარი მანეთი) მათი იყო და ნახევარი (ნახევარი მანეთი) – ჩემი. იმ ნახევარი მანეთის მოზიარე იყვნენ აგრეთვე მაზლიშვილებიც, ომში დაკარგული იყო მაზლი და იმისი – მაზლიშვილები. ჩვენ გაყოფილი არ ვიყავით. ისინიც ისე იზრდებოდნენ, როგორც – ჩემი ბავშვები. ჩემი ქმარი ჯარში რომ იყო*, ჩვენ გავაკეთებდით, თერთმეტ ბავშვს დავსხამდით ტაბლასთან – ტაბლა იყო მამინ და ტაბლასთან დავსხამდით. ასე გაჭირვებულად ისინიც გამოიზარდნენ, ესენიც გამოიზარდნენ.

და დო დასქუაღეფი

ჩქიმი და ეკუხედ ფრიდონია ჯიჯეას თარგამურს, ვითართი სკუა
ცუნდ, ო, ჩქიმ პატონ ზექენ. უკულ თინა რდ, ნამდა არდაქ დოღურუნი...
ვითართი სკუაშე ასე ჟირი სკუა რე დოსკილაღირი. ართი კაკალი ვეგერე,
თი ჟირი სკუა დო მოთაღეფიშ მეტი. ოდო თი ართი ხოლო ასე მალურუუ
ჯან. აპერაცია გუკეთეს, ბუშტის კიბო უღუ დო... დანარჩენს ხოლო
სკუაღეფი ცუნა. თის ვაყუნს მუთუნი, თი ლეხიენ, თის. მუშ სკუა ვაყუნს.
ართი ცუნდუ დო თიქ ხოლო დუღურუ, შხვამ სკუა აფუდ ეჭოფილი თი
10 ძღაბნკეა ართო-დო. მარა თის სკუაქ ქიდაასქიდ, ართ ძღაბიქ, დო თი
ძღაბი ასე ჩივლენს, ქომგჩითია ჩქიმ მუშამ ქონება. დო ენეფ ვაარზენა
დო, მუჭო იინ, თინა მა ვამიჩქე, მუშა გუშურს საქმენი, ჩქიმ პატონი.

მაჟია და კინიას ეკუხედ სალუქვაძეს. იზდორე ბასლაია ქოგიჩქ,
იზდორე ბასლაიას ეკუხედ თიმ უჩაში სკუა, თათუშა. თათუშა დო იზდო-
რექ თათუშაში და დო ჯიმაღეფი – აარდა მორდეს თექ, ქართის. აარდა
გურაფილი ენა თინეფი, აარდა – გურაფილი. თიმ გეყვენჯი ჯიმა'დ მიტრო
სალუქვაძე, ჩქიმ პატენ ზექენ, ელექტროინჟინერი'დ; მაჟია დას უშტელობა
ქვდაგურეეს, ჩქიმ პატ... არდა იზდორექ მორდ, მოკლეთ, თიში ჩხორო
სკუაშე აარდას დუდ ქიგედგ, მუში ოსურიშ მეტის, რუოს...

– ჩხონაფი იზდორე! იზდორე ძვირფასი კოჩი რდ.

20 – არდას, არდას ქიდაგურუუ. არდაშ უკლაში, იზდორექ თინა, თათუშა,
ითხუნ, თინკელა ქორას დიხახედ, რადიონი, თის ელექტროსაინჟინერო
გათებაფუუ, ოდო განანილეს გუმათგესგმა. გუმათგესის პირველი ბარი
გიაშკვესენი, თექ გერდ თინა, ოდო თიქ გემენინუნი, უკული ეჩდოხუთი
ნანას გუმათგესიში დელექტორო მუშენდ დო, მაჟია ნანა რე ასე, დო-
ღურუნი. თიმ ნამრავლი სკუაღეფი, ართი ბოში დო ართი ძღაბი, თექ ქო-
რე. შხვა დანარჩენქ ჯარს მეუდინ.

თი ჩქიმი დას ანეტა ჯოხოდგ სახეი, ქომონს მიხა ჯოხოდგ, ჩქიმ პა-
ტენი, დო ჩხორო სკუაღეფიშ მარდუალი დეს დო ასე სკუაღეფი ართ გერე
– პალიკო, ინა ხოლო თოდუას ეკუუხე, მიშა თოდუას, ცხაკაიას* ცხოვ-
30 რენს. ართი, ვარა დანარჩენი ვარე. სკუაღეფი ორე მიტროში. მიტროს არ-
თი ძღაბ დო ართ სინჯაქ დაღუპუ, გაგრა ეჭოფესგ ნ, თინკეა. დანარჩენი
მოთაღეფი, სკუაღეფი ქორენა. \მინ\ რუსეთის ქიმთოღურ ართიქ, და-
ნარჩენი ნამრავლი თევრე ქორე. ამარ ქუთეშისინა, ხოლო გათხიი ცუნდუ
დო ქომონჯი დუყვიეს, იფრეი მიდუდეს აფხაზეთის დო ჟირ ბაღანეფ
ქოყუნს უმაღლესდამთავრებუი, ქუთეშისიე ძღაბი.

მიტროში უჩაში სკუაქ დო სინჯაქ წყარს ქაყუნუ, გაგრა ეჭოფესგენი,
თინკეა ა, დო მედინ.

– „წყარს ქაყუნ“ მუ ჯოხო?

და და დისპვილები

ჩემი და ცოლად ჰყავდა ფრიდონია ჯიჯელავას თარგამულში, თერთმეტი შვილი ჰყავდა, ჰო, ჩემი ბატონი რომ ხარ. მერე ის იყო, რომ ყველა დაიხოცა... თერთმეტი შვილიდან ახლა ორი შვილია დარჩენილი. არც ერთი არაა ცოცხალი (არ დგას), ამ ორი შვილის და შვილიშვილების გარდა. **ჰო-და** ის ერთიც ახლა მომაკვდავი წევს. ოპერაცია გაუკეთეს, ბუშტის კიბო აქვს-და..., დანარჩენსაც შვილები ჰყავთ, იმას არ ჰყავს არავინ (არაფერი), ავად რომ არის, იმას. თავისი შვილი არ ჰყავს. ერთი ჰყავდა და ისიც მოუკვდა. სხვისი შვილი ჰყავდა აყვანილი იმ გოგოსთან ერთად-და, მაგრამ იმას შვილი დარჩა, ერთი გოგო და ის გოგო ახლა ჩივის – მომეცითო ჩემი მამის ქონება. და ესენი არ აძლევენ და, როგორ იქნება, ის მე არ ვიცი, როგორ დამთავრდება (გამოვა) ეს საქმე, ჩემო ბატონო.

მეორე და კინიაში ჰყავდა ცოლად სალუქვაძეს. იზდორე ბასილაია კი იცი, იზდორე ბასილაიას ჰყავდა ცოლად მისი უფროსი შვილი, თათუშა. თათუშამ და იზდორემ თათუშას დები და ძმები – ყველა გაზარდეს იქ, თბილისში. ყველა ნასწავლი არის ისინი, ყველა – ნასწავლი. მისი მომდევნო ძმა იყო მიტრო სალუქვაძე, ჩემი ბატონი შენ ხარ, ელექტროინჟინერი იყო; მეორე დას მასწავლებლობა ასწავლეს, ჩემო ბატონო... ყველა იზდორემ გაზარდა, მოკლედ, იმისი ცხრა შვილიდან ყველას თავი მოაბა (დაადგა), თავისი ცოლის გარდა – რვას.

– ცხონებული იზდორე! იზდორე ძვირფასი კაცი იყო.

– ყველას, ყველას ასწავლა. უმცროსი (ყველაზე უმცროსი), იზდორემ ის, თათუშა რომ ითხოვა, მაშინ მუცელში იჯდა, რადიონი, იმას ელექტროსაინჟინრო დაამთავრებინა, და გაანესეს (გაანანილეს) გუმათგესში. გუმათგესში პირველი ბარი რომ დაჰკრეს, იქ იდგა ის, ჰო-და, ის რომ აშენდა, მერე ოცდახუთი წელი გუმათჰესის დირექტორად მუშაობდა და მეორე წელია ახლა, რაც გარდაიცვალა. მისი ნამრავლი შვილები, ერთი ბიჭი და ერთი გოგო, კია იქ. დანარჩენი ომში დაეკარგა.

იმ ჩემს დას ანეტა ერქვა სახელი, ქმარს მიხა ერქვა, ჩემო ბატონო, და ცხრა შვილის გამზრდელი იყვნენ და ახლა შვილებიდან ერთილაა ცოცხალი (ერთი დგას) – პალიკო, ის კი თოდუას ჰყავს ცოლად, მიშა თოდუას, ცხაკაიაში* (ცხოვრობს. ეს ერთი, თორემ სხვა აღარაა. შვილები არიან მიტროსი. მიტროს ერთი გოგო და ერთი სიძე დაეღუპა, გაგრა რომ აიღეს, მაშინ. დანარჩენი შვილიშვილები, შვილები კი არიან. \ზოგი\ რუსეთში ჩაკვდა ერთი, დანარჩენი ნამრავლი იქითაა. აგერ ქუთაისში არიან. კიდევ გათხოვილი ჰყავდა და ქმარი მოუკლეს, ყველაფერი წაართვეს აფხაზეთში და ორი ბავშვი კი ჰყავს უმაღლესდამთავრებული, ქუთაისშია გოგო.

მიტროს უფროსი შვილი და სიძე წყალს გაჰყენენ, გაგრა რომ აიღეს, მაშინ, და დაიკარგენ.

– „წყალს გაჰყვა“ როგორ გავიგოთ? (რა ჰქვია?)

– წყარს გეგნაყოთეს, ფსოუს, ფსოუს გეგნაყოთეს დო მედინ. ნამ დლა-
შე ვარდუო მიტროს თენა მუჟღესგნი, მიტროქ შიშალ ჭკუაშე, ოდო მიკმი-
ქუნანდ დო მიიშ ოგორგუა ითამ. დო ასე დიო წარმონანა ვარე, ოსურქ ღუ-
რუნი დო თის მუშ ხეთ წყარი ვაუშუმუ, ვითაართი წანა რე, მუშ ხეთ წყარი
ვაუშუმუნი. ათე სკუალემქ ქიმკუდირთ, მოთალემქ – მუშ სკუალემქ, ჩქიმ
დაშ მოთალემქ. თენეფი ამდლა ხოლო რენა კინიას, ჩქიმ პატგნ აექგნი:
ჟირი ბოში დო ართი ძლაბი. დანარჩენი თევრე სკუალამო ქორე ართი დო
დანარჩენი ვარე. ჩხორო სკუაშე თენა არძა გურაფილი’დ, არძას ცოდნა
ულუდუნ, ფერი’დ, არძა უმაღლესდამთავრებული ხალხი რდგ თინეფი. ასე
10 ხოლო, მუ ხელა რე ასე პალიკო! ეჩიდოვითოჟირიში დაბადებუღიე დო მას-
ნავლებეჟო მუშენს ვეებერთელა ის – სკოლას, ცხაკაიას*. თენეფინა
კინიას ასე: ჟირი ბოშ დო ართი ძლაბი. ათენა, ძლაბი, ექთანე, ჩქიმ პატონ
ვორექგნ, ჟარნეჩდოვითი წანას მეჭირინაფიე ძლაბი.

– სახეეფი ქორშგდა, არძაში სახეეფი ქოთქვი.

– არძა მიჩქ, ჩქიმ პატგნ აექგნ: თამილა, მიტრო სალუქვაძე ცირას-
კუა, კინიას ცხოვრენს ჯიმალეფინკია ართო, კინიას ქიდხორეს. ჯიმას
თამაზი ჯოხო, სალუქვაძე თამაზი; თიმ გეყვენჯი ბოშიე სალუქვაძე თენ-
გიზი. ოჯახი ართო ულუნა თექგ, მარა თისით ბინა ულუ ქართის დო თამა-
ზის ხოლო ქუთემის ბინა ულუ. თენემქ ქათხოზეს თე დაშ გორუას. თე ბო-
20 შეფი რუსეთიშე მიშეს, ქათხოზეს თენემქ დო ართიქ რუო ათასი დოლარი
თექ ქიდიტუუ; მაჟიქ თოფი ქიგნიბუნუუ დო მიდართ, აფხაზა ოჭოფუ –
დომგორითია, ვარა ვაგოიტენქია, მარა მუთუნიშა ვეიშურთუ, ვეგორ.
წყარიშ ღაღირ მის აგორედ, სკუა?! ოდო უკული თინა’დ, ქგ მორთეს აშო,
ქომორთეს დო კინიას ოხორანა, ოჯახი ულუნა. ძლაბი ანნი ვეგეთხუაფუ,
დასკუალეფი მორდ – თიში სკუალეფი მორდ: ართი ძლაბი დო ართი ბოში.
ძლაბიქ, პირვეჟო ჩარიცხეს უმაღლესისგნ, თიმ წანას გეთხუ დო მიდართ
დო ამდლა ხოლო ვარენა კმაყოფილი თიში საქმეთ. დო ბოშეფი უოსურეთ
ქორენა. ართი ორე, ჩქიმ პატგნ, ჟარნეჩდოამშვი წანეი, მაჟი რე ჟარნე-
ჩიდომქვითი წანეი. მარა ჯგირი სკუალეფი ენა. მიდგანკელა ვამოხვადას,
30 პროფესორნკელა მოხვადასგნი, ონჯლორეს ვაგოძირანს. გურაფილი ენა,
ინჟინერი ენა. თე თამაზიენი, იშ გიმამგონებეიე – ათე მამნეფიში, დო თიქ
თექ ქუთემის ქიიდ ბინა, ხუთოთახიანი ბინა თექ ულუ თამაზის, მარა კი-
ლერი აფუ. ოსური ვაყუნს თიშენი, ნამდა, ათე დიდა თიჯგურა მდგომარე-
ობას’დგ, ირი დლას ღურელი’დგ. მარტვიში გიდაყუნდეს ექიმეფი, მარა
ღურა ვადანებეს, ე.ი. ღურას ღურელი ვადანებეს, მარა იშენ დოღურ
გაჭირებუქ დო იშენ დოთხორეს. დიო წარმონანა ვარე თიში.

მაჟიას სი ქიჩინენქ, ქართის რე. მუდგარენ მიკაბუ რუსეთის, მუდგაშა-
ენი გიშურთანი ოკონა, ინა ოკონა გაკეთანი – წისქვიშ კომპინატი, დო თექ
ყიდირებული აფუნა მუდგარენი. გოლა ხოლო მარტვიის დეს თენეფი. შე-
40 დეგი ვამიჩქ, ვამძირ. ასე, ჩქიმ პატგნ აექგნ, \დო\ თიში ცუდემა ქემეურქგნი,
ბინური წყარი მურს ჟიდომე. ჭე რზენიას გიოხორანა დო ფერდი რე ჟი.

– წყალში გადაადგეს, ფსოუში, ფსოუში გადაადგეს და დაიკარგა. რომელი დღიდანაც მიტროს ეს [ამბავი] მოუტანეს, მიტრო შეიშალა (შეიშალა ჭკუიდან), ჰო-და იცვამდა და მიდიოდა მოსაძებნად ვითომ. ჰო-და ახლა ჯერ წელიწადი არაა, ცოლი რომ მოუკვდა და მას [მიტროს ცოლს] თავისი ხელით წყალი არ დაუღვევია, თერთმეტი წელია, თავისი ხელით წყალი რომ არ დაუღვევია. ეს შვილები დაადგენენ, შვილიშვილები – მისი შვილები, ჩემი დის შვილიშვილები. ესენი დღესაც არიან კინიაში, ჩემი ბატონი რომ ხარ: ორი ვაჟი და ერთი გოგო. დანარჩენი იქით შვილებიანად არის ერთი და სხვები ალარ არიან (დანარჩენი არ არის). ცხრა შვილიდან ყველა \ეს\ ნასწავლი იყო, ყველას ცოდნა რომ ჰქონდა, ისეთი იყო, ყველა უმაღლესდამთავრებული ხალხი იყო ისინი. ახლაც, რა ხნისაა ახლა პალიკო! ოცდათორმეტის დაბადებულია და მასწავლებლად მუშაობს ვეებერთელა იმაში – სკოლაში, ცხაკაიაში*. ესენი არიან კინიაში ახლა: ორი ვაჟი და ერთი გოგო. ეს, გოგო, ექთანია, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ორმოცდაათ წელს მიღწეულია გოგო.

– სახელები თუ გახსოვს, ყველას სახელები თქვი.

– ყველა ვიცი, ჩემი ბატონი რომ ხარ: თამილა, მიტრო სალუქვაძის ქალიშვილი, კინიაში ცხოვრობს ძმებთან ერთად, კინიაში დასახლდნენ. ძმას თამაზი ჰქვია, სალუქვაძე თამაზი; მისი მომდევნო ვაჟია სალუქვაძე თენგიზი. ოჯახი ერთად აქვთ იქ, მაგრამ იმასაც ბინა აქვს თბილისში და თამაზსაც ქუთაისში ბინა აქვს. ესენი გადაჰყვენ ამ დის ძებნას [წყალში რომ ჩააგდეს, იმის ძებნას]. ის ვაჟები რუსეთიდან მოდიოდნენ, სდიეს ამათ და ერთმა რვა ათასი დოლარი იქ დატოვა; მეორემ თოფი გადაიკიდა და წავიდა, აფხაზი დაიჭირა – მომიძებნეთო, თორემ არ გაგიშვებო, მაგრამ არაფერი გამოუვიდა, ვერ მოიძებნა. წყლის წალეხული ვის შეეძლო მოეძებნა, შვილო?! ჰო-და მერე ის იყო, მოვიდნენ აქ, მოვიდნენ და კინიაში სახლობენ, ოჯახი აქვთ. გოგო აწი არ გათხოვდება, დისშვილები გაზარდა. – იმისი [წყალში დამხრჩვალისა] შვილები გაზარდა: ერთი გოგო და ერთი ბიჭი. გოგო, პირველად რომ ჩარიცხეს უმაღლესში, იმ წელს გათხოვდა და წავიდა და დღესაც არ არიან კმაყოფილი მისი საქციელით (საქმით). და ვაჟები უცოლოდ კი არიან. ერთი არის, ჩემო ბატონო, ორმოცდაექვსი წლისა, მეორე არის ორმოცდაშვიდი წლისა. მაგრამ კარგი შვილები არიან. ვისთანაც არ უნდა მოხვდეს, პროფესორთანაც რომ მოხვდეს, სირცხვილს არ გაჭმევს. ნასწავლი არიან, ინჟინრები არიან. ეს თამაზი რომაა, იმის გამომგონებელია – ამ მანქანებისა, და მან იქ, ქუთაისში, იყიდა ბინა, ხუთოთახიანი ბინა იქა აქვს თამაზს, მაგრამ დაკეტილი აქვს. ცოლი არ ჰყავს იმიტომ, რომ ეს დედა ისეთ მდგომარეობაში იყო, ყოველდღე მკვდარი იყო. მარტვილიდან ჩამოჰყავდათ ექიმები და (მაგრამ) სიკვდილი არ დაანებეს, ე.ი. სიკვდილს მკვდარი არ დაანებეს, მაგრამ მაინც მოკვდა გაჭირვებული და მაინც დაასაფლავეს. ჯერ წლისთავი არაა მაგისი.

მეორეს შენ იცნობ, თბილისში არის. რალაციით და კავშირებულია (ეკიდება) რუსეთთან, უნდათ რალაც გამოუვიდეთ (რალაცაში გამოუვიდეთ უნდათ), ის უნდათ გააკეთონ – წისქვილის კომბინატი, და იქ ნაყიდი აქვთ რალაც. გუშინაც მარტვილში იყვნენ ესენი. შედეგი არ ვიცი, არ მინახავს. ახლა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მის სახლში რომ მიხვალ, ბინულის წყალი მოდის ზევიდან. ცოტა ვაკე ადგილზე ცხოვრობენ და ფერდობია მაღლა.

– სო ენა?

– კინიას. ბინური წყარი მუურს, თი წყარი მუთუურს პადვარგმა*, აბანომა; თიმ წყარი მურს დო მინმუურს კუხნამა*; თიმ წყარი მუურს დო ოტკას ოფუნუნა; თუდო ხოლო მეურს, მინდორგმა, თექ ხოლო ნუმუდგუნა სარკე დო კრანტი პიჯიმ ობონალო, ჩქიმ პატგნ აქეგნ, თექ ხოლო მუურს ათე წყარი. ათამ აფუ განანალებუი თენა თამაზის.

– ჭკვერი კოჩი დო ნიჭიერი!

– ნისქვიი პადვარს* ულუ, აბანო პადვარს* ულუ, ჩქიმ პატგნ აქეგნ, დენი დლაშ დო სერიოთ ულუ, დიდი აკუმულატორი უდგგ დო ათეთ ულუ, ჩქიმ პატგნ. ოჯახი, ცუდე გააკეთ ათე, მუჭო ასე სკანი ცუდე მოპნონს ათაქგნ, ათამ გური გეგეხარებუნ, ფერი ცუდე ქიდოდგ. მუამუშიმ ცუდე სიდე ვარდუო გედგუდუნი, აშო გეგნახორეეს, ჭიჭე აშო, 200-300 მეტრით. იფრეი მუნეფიში გაკეთებუიე. ჟირი ცუდე გეუდგუნა, ოშ კორქ ქუმორთასგნი, უკახალე ვედიკინანა. რუო რთა* დიხა [ულუნა], თექ თხირიენო, თექ ხილი რენო, ირფელით ეფშა რე. თი ის უკუული, ფერდი რენი, თექ სკა მიკუნკარგნა. ოდო ირინერო შემკობილი ენა. კინიას თინეფცალო მითინი ვაცხოვრენს. მარა ირფეიშ უარესი თინა რე, ნამდა ოსურეფი ვაყუნა.

– მუშენი ვაყუნა?

– ათე ცუდი მდგომარეობა რდგ ოჯახისგნი, თიმ გურიშენი. თემ დიდა თიჯგუა ჯგირი ოსური რდ, გიმეგორუუდუ. ოდო უკუი ათე ჩქიმი დიდა, გიმეგორუუდუნი, ფერი დიდა, ასე ოსური ქიმიპონენი, კორქ ოკო ქემორთასია დო მუთუნმა ვალირგნ ფერი მითინგმა ვამაძირენანია.

ენა კინიაჲ საქმე დო დასკუალეფიში, დაში მოთალეფიში.

ასე **მამინდაში დო დეიდეფიში გიმნარსხეფი**: ჩქიმი მამინდა ორდუ, ჩქიმი პატონ, ართმენ სუმი, მარა მა მიჩქუ, პირადო მა მიჩქუ ართი. ართი ეკნობვედ ახუთის, მაჟია – ლეძაძამეს. ცუთი ახუთიში ართის იფრინენდი, გიდეშუ ცუდეშა. უკუული გოჭყორდ ხაზიქ დო ასე ორენა ნამრავლი, მარა ასე მა თინეფიში მუთუნი ვამიჩქ, ტყურა ვამარაგადეე. თი მამინდასკუა ორდგ გრიგოი ვეკუა, გილეშუ ცუდეშა დო ვიშო-აშო ვორდით ართმაჟიანკმა. თიქ დოლურუნი, ოგარგს ვორდი მა. აშო ხოლო დიარას, ოგარგს – იფრეინერო ვორდით ართმაჟიანკმა. უკულიანი ვამიჩქ მუთუნი. ასე ლეძაძამეს ორე ართი უქომონჯეთ დოსქიადირი ოჯახის მამინდასკუა.

– მუ გვარს ეკუხედ?

– ჯოჯუას. თვითონ ჯოჯუხე რე თი ძლაბი. ჯოჯუას ეკუხედ ჩქიმ მამი. ოდო ინა უმინჯურო ქორე, ქეთორე თექ, მარა თინკია ხოლოს ვაორექ მა, ტყურა მუჭო ოკო ბთქუე?!

ცათე მამინდა ორდგ ლეხვიჩიესგნი, თინა დუდი დო ბოლოშახ მიჩქ: სკუალეფი ცუნდ თის, ჩქიმ პატონ, უჩაში – ხვიჩია ლევა, უკუული – ხვიჩია ესტატი, ხვიჩია ალე – სუმ ქომოისკუა, ოსურსკუალეფი: ანუია, სადიკო, პარასკევა – ოსურსკუალეფი ჩქიმ მამინდაში ათენეფი დეს. ათე ოსურს-

– სად ეს ?

– კინიაში. ბინული წყალი მოდის, ის წყალი შედის სარდაფში,* აბანოში; ის წყალი მოდის და შედის სამზარეულოში; მისი წყალი მოდის და არაყს ხდიან; ქვემოთაც მიდის, მინდორში, იქაც უდგათ სარკე და ონკანი პირის დასაბანად, ჩემი ბატონი რომ ხარ, იქაც მოდის ეს წყალი. ასე აქვს განანილებული ეს თამაზს.

– ჭკვიანი კაცი და ნიჭიერი!

– წისქვილი სარდაფში* აქვს, აბანო სარდაფში* აქვს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, დენი დღედაღამ აქვს, დიდი აკუმულატორი უდგას და ამითი აქვს, ჩემო ბატონო. ოჯახი, სახლი გააკეთა, როგორც ახლა შენი სახლი მომწონს აქ, ასე, [შენი] გული რომ გაიხარებს, ისეთი სახლი დადგა. მამამისის სახლი სადაც იდგა, აქეთ დადგეს (ჩამოასახლეს), ცოტა აქეთ, 200-300 მეტრით. ყველაფერი თავიანთი გაკეთებულია. ორი სახლი უდგათ, ასი კაცი რომ მიუვიდეთ (რომ მოვიდეს), უკან არ დაიხვევენ. რვა ქცევა მიწა [აქვთ], იქ თხილია, იქ ხილია თუ რაც არის, ყველაფრით სავსეა. იმ იმაში მერე, ფერდობი რომაა, იქ სკა უდგათ (ულაგიათ). ჰო-და ყველანაირად შემკობილი არიან. კინიაში მათსავით არავინ ცხოვრობს. მაგრამ ყველაზე უარესი ისაა, რომ ცოლი არ ჰყავთ.

– რატომ არ ჰყავთ?

– ეს ცუდი მდგომარეობა რომ იყო ოჯახში, იმის გამო. იმისი დედა ისეთი კარგი ქალი იყო, გამოირჩეოდა. ჰო-და მერე ეს ჩემი დედა, რომ გამოირჩეოდა, ისეთი დედა, ახლა ცოლი რომ მოვიყვანო, კაცი [ხომ] უნდა მოვიდესო, და არაფრად რომ არ ვარგა, ისეთს (არაფრად რომ არ ღირს, ისეთი), ვერავის ვაჩვენებთო.

ეს კინიას საქმე და დისშვილებისა, დის შვილიშვილებისა.

ახლა მამიდისა და დეიდების შთამომავლობა: ჩემი მამიდა იყო, ჩემო ბატონო, ერთის ნაცვლად სამი, მაგრამ მე ვიცი, პირადად მე ვიცი ერთი. ერთი ცოლად ჰყოლოდა ახუთში, მეორე – ლეძაძამეში. იმ ახუთისას ერთს ვიცნობდი, დადიოდა სახლში. მერე განყდა ხაზი და ახლა არის ნამრავლი, მაგრამ ახლა მე მათი არაფერი ვიცი, ტყუილს ვერ ვიტყვი. ის მამიდაშვილი იყო გრიგოლ ვეკუა, დადიოდა სახლში და იქით-აქეთ ურთიერთობა გვექონდა ერთიმეორესთან (ვიყავით ერთმანეთთან). ის რომ მოკვდა, სატირალში ვიყავი მე. აქეთაც ლხინში, გასვენებაში – ყველანაირად ვიყავით ერთმანეთთან. შემდეგისა არ ვიცი არაფერი. ახლა ლეძაძამეში არის ერთი უქმროდ დარჩენილი ოჯახში მამიდაშვილი.

– რა გვარს ჰყავდა ცოლად?

– ჯოჯუას. თვითონ ჯოჯუაა ის გოგო. ჯოჯუას ჰყავდა ცოლად ჩემი მამი. ჰო-და ის უპატრონოდ კია, ცხოვრობს (დგას) იქ, მაგრამ მასთან ახლოს არა ვარ მე, ტყუილი როგორ უნდა ვთქვა?!

ის მამიდა რომ იყო ლეხვიჩიეში, იმისი ყველაფერი ვიცი (ის თავიდან ბოლომდე ვიცი): შვილები ჰყავდა იმას, ჩემო ბატონო. უფროსი – ხვიჩია ლევა, შემდეგ – ხვიჩია ესტატე, ხვიჩია ალე – სამი ვაჟიშვილი. ქალიშვილები: ანუია, სადიკო, პარასკევა. ქალიშვილები ჩემი მამიდისა ესენი იყ-

კუალეფიში სკუალეფი: გულახე ლენა მასწავლებელი ოსური'დ, ნოე ცააში ოსური'დ. ჟირიხოლო ღურეიე. ათაქ ეკუხედ სარდის ხოლო, სულუხიას, ლალუ, ჩქიმი მამინდაი მოთა რე, ქორე, ცოცხაიე, თი ჩქიმი მამინდაი მოთა რე თენა, ესტატეში. ლენაში შთამომავლობა თარგამურს ეკუხედ გვასა-ლიას. ჩქიმი მამინდაში ნამრავლი ასე, ჩქიმ პატგნი ექგნ, ამარი ნაჭყებიას ეკუხე; თიშ ნამრავლი აეცეეს ეკუხე; თიშ ნამრავლი ამარი ის ეკუხე... გიოჭ-ვაი... მარტვირს, ის ეკუხე... ქუთათელაძეს. უკუი, ანუია ჯოხოდგნ თინა, ქირინენდკო იყიდ დო გაგონილი ხოლო ქეგაყი გვილაა. ილუშა გვილაა ქარ-თის ცხოვრევდ, თექ თხორ ასე. თიში დალეფი: ლენა თიში და დუ, მაურა

10 თიში და დუ – დანელეიას ეკუხედუ; ჩიქოვანს ეკუხედუ ვაღია – თიში და დუ. აარძა, აარძა მცოდნე ძღაბეფი დეს, არძა მოსამსახურე ძღაბეფი დეს თენეფი. ბათუ ჯანჯლაში ნამრავლი ასე ხოლო რე ამარი, ბათუში ნამრავლი. თვითონ ბათუში ოსური ხოლო ცხონცხაიე, ამარი ის, გოჭკადირს, ჩქიმ პა-ტონი. – ათნა მამდასკუალეფიშე. ხოლო – ხვიჩიეფი, ფირცხელეფი, გივი ფირცხელა, კოლმეურნობაში თამჯდომარეთ მუშეენდგნი. თიში ჯიმალეფი: კაპტო ფირცხელა, მოსე ფირცხელა, თიში ნამრავლი ხოლო რენა თაურე. დუნია ფირცხელა. ათენეფი – ჩქიმი მამინდაში ნამრავლი. ათე ჩქიმი მამინ-დაში ნამრავლი არძა ხუთი კითიცაჲო მიჩქ, არძა მიჩქ, არძას ბგორუნქ, არძა ბგორუნს – ენა მამდაშ.

20 **ბიძიში**, ჩქიმი ბიძიში ასე ხოლო რენა: გურძემს – ბიქტორ ჯგერნაია, თამაკონს – დათიკო ჯგერნაია, სკუალეფე ცუნსუნი ფერი; თარგამურს ძღაბი'დგ გათხიილი, მეშველიას ცუნდუ.

დეიდეფე ასე მითა გერე იშენიშენი. ბათომს ქორენა ჟირი დეიდაშ მითაღეფი. ღურელი ჩქიმი დეიდას ცუნდუ, ჩქიმი პატონი, სკუალეფი ჟირი. კუკუ ქაჯაია – კაჩალი'დ, აბრაგი'დ; პართე ქაჯაია – ჯიმალეფი. ეთი კუკუ კაჩალი'დ, გითმიანთხუდუ ი კათას დო მუდმულანდ.

– თენა ასეო? კომუნისტეფი დროსო?

– ვარ, თიშახ, თიშახ. ო, ჩქიმი დეიდასკუალეფი'დ, ნამუთუ, ა, სოფლიოს, თი დროს ირკოს უჩქუდუნ, ფერი კოჩი. თი დროს კაჩალა იშვიათი'დ, ამდლა

30 ირკოჩიე კაჩალინი, ეში ვარდ. თინა უნიინდ, ათაქ ფარა ქიმომილია – ოკო ქიმეულესკო თექ, ვარდა ორცქინანდ დო ცვილუნდ. ათეჯგუა კაჩალი'დ, ჩქიმი პატონ აექგნ. დო თი ჯიმაქ ხოლო მიდართ კაჩალო. ქიმომილია, მიგდასიენი უნუუ. ქიმეულ ი კოჩქ, [მარა] დრაგ დო თექ ქიგოცვილ, ფარა ვემერ, ფარაშ მერამაშახ დოცვილ. თინა ქიმილეს დო ინგარდესგნ, თიმ დლას თი კუკუქ მოღართ, ტეხირ გეჩურ. ტეხირ გეჩურ, ჩქიმ პატგნ აექგნ, დო მინილ დო თიშ მაყვიარ მილიციეფი, თექ ნგმორდგნი, თინეფი ჟირი დოცვილ, გიოსხაპ დო ინტ, მარა იშენ დოცვილეს თინა სოდგა დგნი. ჩქიმ დეიდაქ მიდართ სერიოთ, გეთხორ დო ქიმიიდ, იშენ ცუნდეს დოთხორ. თი ჩქიმი დეიდას ენა პირვეი ქომონჯიშე ცუნდუ. თის ცუნდუ უკული მაჟია ქომონჯიშე გვაზეფი. ასე

40 ხოლო რე თინეფიში ნამრავლი თაქ. მინ ქართის ქორე: გურამ გვაზა, გურამ

ვნენ. ამ ქალიშვილების შვილები: გვიღავა ლენა მასწავლებელი ქალი იყო, ნოე ცაავას ცოლი იყო. ორივე მკვდარია; აქ ჰყავდა ცოლად სარდისაც, სხულუხიას, ლალუ, ჩემი მამიდის შვილიშვილია, არის, ცოცხალია, იმ ჩემი მამიდის შვილიშვილი იყო ეს, ესტატესი. ლენას შთამომავალი თარგამულში ცოლად ჰყავდა გვასალიას. ჩემი მამიდის ნამრავლი, ახლა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, აგერ, ნაჭყებიას ჰყავს ცოლად; იმისი ნამრავლი ლეცავეში ჰყავს ცოლად; იმისი ნამრავლი აგერ იმას ჰყავს ცოლად... ღმერთმა დასწყევლოს!... (გადასანვავი!) მარტვილში იმას ჰყავს... ქუთათელაძეს. მერე, ანუ ია რომ ერქვა, ის – გეცნობებოდა (გეცნობებოდეს იქნებოდა) და გაგონილიც გექნება გვიღავა. ილუშა გვიღავა თბილისში ცხოვრობდა, იქ მარხია ახლა. მისი დები: ლენა მისი და იყო. მაურა მისი და იყო, დანელიას ჰყავდა ცოლად; ჩიქოვანს ჰყავდა ცოლად ვალია – მისი და იყო. ყველა, ყველა მცოდნე გოგო იყო, ყველა მოსამსახურე გოგოები იყვნენ ესენი. ბათუ ჯანჯღავას ნამრავლი ახლაც არის აგერ, ბათუს ნამრავლი. თვითონ ბათუს ცოლიც ცოცხალია, აგერ იქ, გაჭედელში, ჩემო ბატონო. – ეს მამიდაშვილებიდან. კიდევ – ხვიჩიები, ფირცხალავეები, გივი ფირცხალავა, კოლმეურნეობის თავმჯდომარედ რომ მუშაობდა. მისი ძმები: კაპიტო ფირცხალავა, მოსე ფირცხალავა, მისი ნამრავლი კიდევ არის აქეთ. დუნია ფირცხალავა. ესენი – ჩემი მამიდის ნამრავლი. ამ ჩემი მამიდის ნამრავლი ყველა ხუთი თითივით ვიცი, ყველა ვიცი, ყველას ვეძებ, ყველა მეძებს – ეს მამიდისა.

ბიძისა: ჩემი ბიძისა ახლაც არიან: გურძემში – ბიქტორ ჯგერენაია, თამაკონში – დათიკო ჯგერენაია, შვილები რომ ჰყავს, ისეთი; თარგამულში ქალიშვილი იყო გათხოვილი, მიშველიას ჰყავდა.

დეიდების მხრიან ბევრი აღარავინაა (არავინ დგას) მაინცდამაინც. ბათუმში კი არის ორი მამიდის შვილიშვილი. გარდაცვლილი ჩემს დეიდას ჰყავდა, ჩემო ბატონო, შვილი ორი: კუკუ ქაჯაია – ყაჩალი იყო, აბრაგი იყო; პართე ქაჯაია – ძმები. ის კუკუ ყაჩალი იყო, ეცემოდა ხალხს და ართმევდა.

– ეს ახლა? კომუნისტების დროს?

– არა, მანამდე, მანამდე. ჰო, ჩემი დეიდაშვილები იყვნენ, რომლებიც, აი, მსოფლიომ, იმ დროს ყველამ რომ იცოდა, ისეთი კაცები. იმ დროს ყაჩაღობა იშვიათად იყო, დღეს ყველა რომაა ყაჩალი, ასე არ იყო. ის ეტყოდა, აქ ფული მომიტანეო, უნდა მიეტანათ იქ, თუ არა და ემუქრებოდა და კლავდა. ასეთი ყაჩალი იყო, ჩემი ბატონი რომ ხარ. და ის ძმაც წავიდა ყაჩაღად. მომიტანეო, ვილაცას უთხრა. მიუტანა იმ კაცმა, [მაგრამ] ხეთქა და იქვე მოკლა, ფული არ მისცა, ფულის მიცემამდე მოკლა. ის ჩამოასვენეს და, რომ ტიროდნენ, იმ დღეს ის კუკუ წამოვიდა, ტეხურა გადმოცურა, ტეხურა გადმოცურა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და, შემოვიდა და, იმისი მკვლეელი მილიციელები, იქ რომ იდგნენ, ისინი, ორი მოკლა, მოწყდა და გაიქცა, მაგრამ მაინც მოკლეს ის სადღაც. ჩემი დეიდა წავიდა ღამით, ამოთხარა და ჩამოასვენა, მაინც სახლში დაკრძალა. იმ ჩემს დეიდას ეს პირველი ქმრისგან ჰყავდა, მას ჰყავდა მერე მეორე ქმრისგან გვაზავეები. ახლაც არის იმათი ნამრავლი აქ. ზოგი თბილისშია: გურამ გვაზავა, გურამ შუბლაძე. მეორეც

მუბლაძე. მაჟია ხოლო რე, ჩქიმ პატონი – რუხაძე, უკული ხოლო ბათუმს ქორე თიშ მოთა, ოდო ძლაბი ხოლო, ჯგირი გურაფი ძლაბი. – ენა თი უჩაში დეიდაში. უკულაში დეიდაში ბესელიეფი დეს ნოქალაქიშე.

– ათაქ ბესელია'დ სატყეოში მეურნეობაში დირექტორინი...

– ჰო, ჩქიმი დეიდა თიში ბიცო'დ. ართი ჯიმაშ ოსური თინა'დ დო მაჟია ჯიმაში სკუა თენა'დ. დათიკო ბესელია ათაქ გედოხოდუდ ცხენს, ნოქალაქიშა მიდირგონუდ. ჩქიმი ცუდე ის მუში ცუდეცალო მიოჩქე'დ, რახან ჩქიმი დეიდაში ოხორასკიისკუა'დნი. ასე ორენა თინეფიში ნაშთი დოსკელადირი. ჩქიმი დეიდაშ ნაშთი ართი წალენჯიხასიე, მოთა. დანარჩენი ორე ხოლო მოთალეფი. ასე წალენჯიხაშე ქემომჯლონ თინაქ მა წერილი, ქემომჯლონ მუშინეფებენ ნაჭარა, აარძა, მინ სო რდგნი, ოდო მიდგაქიენი გემჭოფუ დო მემდინ თიქ. აარძა ქემომჯლონ თიქ, ნამ ცოცხალი'დგ, ნამ ღურელი'დგნი – აარძო.

ჩქიმი დეიდასკულეფი ორდეს ქართის: ართი – ბაგრატ ბესელია, მაჟია მანჩა ბესელია – მანჩას გრიშას უძახუდეს – ოდო ენეფი, ჩქიმ პატონ ჟექენ, ღურეიენია, მომჩინ. ათე უბედური მდგომარეობას, ვარა ჩქი ართიანს მანგარს ბგორუნდით, მანგარას. აშო ხოლო მიშეს ჩქინდა, მა ხოლო გილეფში იშო, ოდო თექ თაშ ქემომჩინ ასე დო ჩქიმ დეიდაშე თინა გერე ართი გაღს, კავშირ მიღუ მა თინკელა, კავშირინ, ფერი. დეიდაშე ათენა რე.

ჩქიმი მუმა

ჩქიმი მუმა, ცოდა, ორდუ კოტომ მაკეთებეი კიჩი, კოტოს აკეთენდ, გილეშ სოხუმიშა, ოდო თექ ქირაშა აკეთენდ, უკუი გიმიჩანდ სოფელემს ალბათ. დოჭუნდეს, მითინეს გიმაჩამაღს ქიდიტენდეს, ფარას მოღელანდეს დო ქიმიშეს ცუდეშა.

– თექ მიდუშ დო თექ ჭუნდუ, ვარო?

– თექ იმუშენდ. კოტო, ორკოლი, გვიმი, თორნე, აგვანი დო ირფელს აკეთენდეს თენეფი, ირფელს. იდო ხვიჩია ორდ ხოლო, იდო ხვიჩია ვარ, ირკოჩი თეს გეუხედ, იდო ხოლო.

არის, ჩემო ბატონო – რუხადე. მერე კიდევ ბათუმში არის მისი შვილიშვილი, გოგოც, კარგი ნასწავლი გოგო. – ეს იმ უფროსი დეიდისა. უმცროსი დეიდისა ბესელიები იყვნენ ნოქალაქევიდან.

– აქ ბესელია რომ იყო სატყეოს მეურნეობის დირექტორი...

– ჰო, ჩემი დეიდა იმისი ბიცოლა იყო. ერთი ძმის ცოლი ის იყო და მეორე ძმის შვილი ეს იყო. დათიკო ბესელია აქ დაჯდებოდა ცხენზე, ნოქალაქევეში მიაჭენებდა. ჩემი სახლი მას თავის სახლად (თავისი სახლივით) მიაჩნდა, რახან ჩემი დეიდის მაზლიშვილი იყო. ახლა არის მათი შთამომავლობა დარჩენილი. ჩემი დეიდის ჩამომავალი ერთი ნალენჯიხაშია, შვილიშვილი. დანარჩენი არიან კიდევ შვილიშვილები. ახლა ნალენჯიხიდან გამომიგზავნა იმან მე წერილი, გამომიგზავნა თავისიანებზე ნანერი, ყველა, ვინ სად იყო, ჰო-და ვილაცამ აილო (ამილო) და დამეკარგა ის. ყველას შესახებ (ყველა) გამომიგზავნა იმან, ვინ ცოცხალი იყო, ვინ მკვდარი იყო – ყველას შესახებ (ყველა).

ჩემი დეიდაშვილები იყვნენ თბილისში: ერთი – ბაგრატ ბესელია, მეორე – მანჩა ბესელია – მანჩას გრიშას ეძახოდნენ – ჰო-და ესენი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, გარდაცვლილი არიანო, შემომითვალა. ამ უბედურ დროს, თორემ ჩვენ ერთიმეორესთან ძალიან ვნათესაობდით (ერთმანეთს მაგრად ვეძებდით, ძალიან მაგრად), აქეთაც მოდიოდნენ ჩვენთან, მეც დავდიოდი იქით, ჰო-და ამან ასე შემომითვალა ახლა და ჩემი დეიდასაგან ის დგას ერთ გალში, კავშირი რომ მაქვს მე მასთან, კავშირი რომ მაქვს, ისეთი. დეიდისგან ესაა.

ჩემი მამა

ჩემი მამა, საცოდავი, იყოქოთნის მკეთებელი კაცი, ქოთანს აკეთებდა, დადიოდა სოხუმში და იქ ქირაზე აკეთებდა, მერე ყიდიდა სოფლებში ალბათ. გამონვავენენ, ზოგს გასაყიდს დატოვებდნენ, ფულს წამოიღებდნენ და მოვიდოდნენ სახლში.

– იქ წავიდოდა და იქ გამონვაავდა, არა?

– იქ იმუშავებდა. ქოთანს, დოქს, გვიმს, თონეს, ჭურს და ყველაფერს აკეთებდნენ ესენი, ყველაფერს. იდო ხვიჩია იყო კიდევ, იდო ხვიჩია კი არა, ყველა ამას საქმიანობდა (ყველა ამას ეჯდა), იდოც.

მუჭო გგმათხიის დო ვერტი ქომონსენი

ჩქიმი მუმა მეტათ გლეხი კორი'დ, ჩქიმ პატონ ექენ, დო ჩქიმ დიდა გლეხი ოსური'დ. ა, ოშუაღს შუნდგ, ოთუხარს თუხუნდგ, ოჭკომარს აკეთენდ დო ათეჯგუა- თიჯგუა. გლეხი ოსური'დგ დო ბაღანემს რდუნდგ, მეტი მუთუნი ვეშულეზუდუ ჩქიმი დიდას. ოღონდა მა, ბოლოს მა მილალატ, მა, ჩქიმი დიდაქ, პირადო მა მილალატ: ართშახ ბაზარგშა მიდამყუნუ დო თექ ჩქიმი დუდი მიდუღესო, ვამიდუღესო – მა ვამიჩქ, აშამტყო ჩქიმ დიდაქო – ამდლა ხოლო ვამიჩქ. ამდლა ხოლო ვაორექ დარნმუნებუ-ლი, ნამდა ჩქიმ დიდას მიდუღეს ჩქიმი დუდინი. არა, კაცო, შეაგნეს, შეაგ-
10 ნეს. ესე იგი, მეტი ვაუჩქედუნი ფერი ოსურს შეაგნეს: თეჯგუა ჯგირი კორიე, თენა რე, თინა რენია. მა გეპჭოფეს დო იშო მიდამყონეს ჩქიმ მამ-დაშ მოთაქ დო ჩქიმ მეზობეი კორქ.

– სო გიჯონეს?

– ა, მიდამიქონ გოგიაქენ, თინკელა

– ა, ესე იგი, გგმათხუეს.

– ო! იაკობა გიგია, ჩქიმ პატენ ექენ, ცხოვრენდ ჭყონს, ასე კლუბი ენი, თექ. მური ექიმო, ჩქიმ პატონი, ჩიამო-სკუამო თექ მიღარდ, თომამ ჯიმა'დ, ჯიმა. ოდო ე თომა ნომუშებუედ მეურნოობას. ოდო კორი ვამძირ, მინი'დ, ვარდ... თექ ქიმემიქონეს, დო ქიდმოხუნუეს დო მიდართეს.

20 – ნაძირეფ ხოლი ვაგაფუდუო?

– ვარი.

– მუდა ნანერი დი?

– ვითოხუთის დაბადებული ვორექ დო ერდოვითაართი'დ თენა, აპრიიმ თუთა.

– ე.ი. ვითამშვი ნანეი ცოფექ, ბაღანა ცოფექ.

– ხოლო ვაორდი ვითამშვი ნანერი. უკუი, მიდამიქონ ასე თე კორქ, მიდამიქონ, თექ ვორდი, ჩქიმ პატონი, მარა ვირტი მა თევერეშე, ვირტი მაჟია დღას, ვირტი თევერე. მარა ვამურეს საშვეი, კინ მიდმოსარგალეეს იშო.

– სო ოხორაანდ თომა?

30 – ეთექ'დ, თი კორიში ცუდეს, ჯიმაშ ცუდეს. სოთინ ვახორაანდ. მეურნობას ნომუშებუედ დესლადნიკო*. ქიმიღანდეს ქვიშას, კირს, ქუას დო თის ზიმუნდ დო... თე კორინკელა ბცხოვრენდი მა რუო ნანას. რუო ნანას რუო ოჯახი მაფუ მოთირეი. პირველო დინვორდით იში, პართე ბასლაიაშ ცუდეს, ათაქ, აა, კორი ვენორენი, ფერი ოჯახის; თიშ უკული ვანო ჯორიში ცუჩა გინიბლით; ვანომ ცუჩე გინიბლით, ჩქიმ პატონ ექენი, ისლა ბასლაიაშ ცუჩა; ისლა ბასლაიაში ცუჩე გინიბლით ამბაკო ბასლაიაშ ცუჩა. ათეზმა გი-ლებზვალი, ათეზმა გილეპტანჯი რუო ნანამ განმავლობას. ბაღანემქ – ახუთის დემეზად ბღანკეტაქ დო საღხინოს დემეზად ელიკოქ, ვანოი ცუ-დეს, ვანო ჯორიში, თომამე. თე ბაღანეფი გაჭირებულო ბრდი. მარა ათე

თუ როგორ გამათხოვეს და გამოვექეცი ქმარს

ჩემი მამა ნამდვილი გლეხი კაცი იყო, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ჩემი დედა გლეხი ქალი იყო. აი, საქსოვს ქსოვდა, დასართავს დართავდა, საჭმელს აკეთებდა და ამისთანა-იმისთანებს. გლეხი ქალი იყო და ბავშვებს ზრდიდა, მეტი არაფერი შეეძლო ჩემს დედას. მაგრამ მე, ბოლოს მე მილალატა, მე, ჩემმა დედამ, პირადად მე მილალატა: ერთხელ ბაზარში გამიყოლა და იქ ჩემი თავი წაართვეს, არ წაართვეს – არ ვიცი, დამტოვა [იმ ბაზარში] ჩემმა დედამ თუ არა, დღესაც არ ვიცი. დღესაც არ ვარ დარწმუნებული, რომ ჩემს დედას წაართვეს ჩემი თავი. არა, კაცო, ჩააგონეს, ჩააგონეს. ესე იგი, უბირ ქალს (მეტი რომ არ იცოდა, ისეთ ქალს) ჩააგონეს: ასეთი კარგი კაცია, ესაა, ისააო. მე ამიყვანეს და წამიყვანეს ჩემი მამიდის შვილიშვილმა და ჩემმა მეზობელმა კაცმა.

– სად წაგიყვანეს?

– აი, როცა წამიყვანა გოგია, მაშინ.

– აა, ესე იგი, გაგათხოვეს.

– ჰო! იაკობა გოგია, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ცხოვრობდა ჭყონში, ახლა კლუბი რომაა, იქ. ჩამოსული ექიმი იყო (ჩამოსულ ექიმად), ჩემო ბატონო, ცოლ – შვილიანად იქ იდგა, თომას ძმა იყო, ძმა. ჰო-და ეს თომა მუშაობდა თურმე (ნამუშევარა) (ნამუშევარიყო) მეურნეობაში. ჰო-და კაცი არ მინახავს, ვინ იყო, რა იყო, (ვინ იყო, არ იყო), ისე მიმიყვანეს, და დამსვეს და წავიდნენ.

– ნანახიც არ გყავდა?

– არა.

– რამდენი წლისა იყავი?

– თხუთმეტის დაბადებული ვარ და ოცდათერთმეტი იყო ეს, აპრილის თვე.

– ესე იგი, თექვსმეტი წლისა ყოფილხარ, ბავშვი ყოფილხარ.

– არც ვიყავი თექვსმეტი წლისა. მერე, წამიყვანა ახლა ამ კაცმა, წამიყვანა, იქ ვიყავი, ჩემო ბატონო, მაგრამ გავიქეცი მე იქიდან, გავიქეცი მეორე დღეს, გავიქეცი იქიდან. მაგრამ არ მომცეს საშველი, კვლავ წამათრიეს უკან.

– სად ცხოვრობდა თომა?

– იქიყო, იმ კაცის სახლში, ძმის სახლში. არსად სახლობდა. მეურნეობაში მუშაობდა თურმე (ნამუშევარიყო) ათმეთაურად. მოიტანდნენ ქვიშას, კირს, ქვას და იმას ზომავდა და... ამ კაცთან ვცხოვრობდი მე რვა წელი. რვა წელს რვა ოჯახი მიქვს გამოცვლილი. პირველად ვიდექით იმისი – პართე ბასილაიას სახლში, აგერ, აი, კაცი რომ არ ცხოვრობდა (იდგა), ისეთ ოჯახში; იმის შემდეგ ვანო ჯორის სახლში გადავედი; ვანოს სახლიდან გადავედი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ისლა ბასილაიას სახლში; ისლა ბასილაიას სახლიდან გადავედი ამბაკო ბასილაიას სახლში. ამდენი ვინვალე, ამდენი ვიტანჯე რვა წლის განმავლობაში. ბავშვები – ახუთი შემეძინა (დამეზადა) ბლანკეტა და სალხინოში შემეძინა (დამეზადა) ელიკო, ვანოს სახლში, ვანო ჯორისა,

კორქ... ირდისას გეგნმოყოთეს მენძელემქ. ათენა იირო ჩხუბენდ, იირო მოჩ-
ხუბუდუ, იირო უკმაყოფილება მილუდეს. ვემვეგვიით ჩქი ართიანს, ვემ-
ვეგვიით. ჩქიმ კეთებუელი თის ვამონონდ, იმ მოქმედააა მა ვამოზონდ. დო
ბოლოს ჭე შური მიბდგი, ბალანეფი მოზჩიტოი მა თვითონ, ჩქიმ პატგნ იექგნ,
ბალანეფი მითინს ვადვანები. ვაკოდ, ვაკოდ ბალანეფი – შხვას ქიმებჩათია.
ოდო თინკელა მოკოდ მა თეს დევეთხიიკო, მარა ჩქიმი დიდაქ – მუჭოვა,
დავთმენქიავო?! ჩქიმი ჯიმაქ ხე მომპუტონუუ, ცოდაქ. ნოსაქ ცუდეს ნაკ-
ვაჩხირი ქაათ დო, ჯანდაბას ჩქიმი დუდი-მაქ, გინოყოთამილი ვაფუქ მა ჩქი-
მი დიდას-მაქ დო ქედოვდვი დუდი. ექ ვსკიდგდიო, ვლურუდიო – თეი ჯარი
ვეგიორდ ჩქიმი დიდას.

10

ვორდი თომანკეა, ქუორდი თაში – რუო ნანას. უკუელი სალხინოშე
მაღაფრთით აშო, ქუმობრთით გრიშა გოროზიია ცურა. გრიშა გოროზიას
თომაი და ეკუხედ, ჭყონს ცხოვრენდ. ყათე გრიშა გოროზიას დიხა მიკინ
ეთექ მიდგაშიენ კორიში. მიდაბრთით დო თი კოს გეინუდით დო – მაღაზას
ქეგეიდგუნთ დო ქეთგორინუანქია – თაში მინუუ. მა მოკოდ უკუელი ჩქიმი
დუდიშოთ ვორდიკონი, ბოში, ირკორი ვამჯინედგაკო, თენა ბლახუნდუ დო
მიჯიკუანდუნ, თის. ჩქიმ დუდშო ვორდიკო, თინა მოკოდ, მარა საშვერქ
ვეყუ, სოთინი, სოთინი ვეგმოცადინეს თე კორქ, სოთინი.

20

უკუი მა ჭიჭე ჭკუაშა ხოლო ქემობრთი. გიბჯინი, მიბჯინი, სკოლაქ
გიინწყ, საღამო კლასიქ, თექ მიშებლი. მინ წიგნი ნევეკითხი, მინ კორი გებჩი-
ნებაფეე, მინ, რინა დო საშუალება მუჭო იყიდუნი, თინა ქიგებგი დო, ქიმევ-
რთი დო რაზვოდო* ქიმევიჩი. უკანასკნელი კაბა დო რუბაშკა* მილუდუნი,
თინა გეგმობჩი, დასკუაში ქომონჯიში მგნალეი, უკანასკნელი კაბა დო
რუბაშკა* მილუდუნ, თინა – ხუთ მანათიშა, დო ხუთი მანათი გინიბგი დო
რაზვოდი ქიმევიჩი. მარა თეში ვემემჩამუ თენა. წინდანინ, მუჭო მა მოდავუ-
დუ დო ბლახუნდუ ირფელიშენინი, მუჭო ჩქი ართიანს შითვევეგუებუდი-
თინი, ათაქ აღმასკომით ქიმიპონი, ეთი ჩქიმი დასკუა ხოლო, მიტრო ხოლო,
ქიმიპონი, ოდო ვუნნი, ნამდა სი ვეგმითირეე-და, ხასიათი ვეგმითირეე-და,
ირფეიშენი ხე ვემმოგე დო დიდაშა ვადმოგორე-მაქენი... დიდაშა მოგორაანდ
მიკორთელი! მიკორთელი! მიკორთელი! მიკორთელი! ჩქიმი დიდაშა თემ
მოგორაანდ, ნამდა ჩქიმი ადამიანობაქ თექ უკვე გეთუ, ჩქიმი ადამიანობაქ.
მა შურო თავმოყვარეობაშა ქიმებრთი დო კორიშ ჩინება ქიდივჭყინი, უკუელი
ონჯლორე ხოლო მიჩქედუ, დიდაშა მოგორაანდ კორი, ბო! ონჯლორე
მიჩქედუ, ქომონჯი გოგორაანს კორიშ ნოხოლე: „სკანი დიდა თაში დო სკანი
დიდა თეში“. სკანი ოსური მა ვორექ, თუ დიაჩქიმიე სკანი ოსური – ამარი
სკუა მარჩქილენი?! ოდო ენა კინი გაგრძეა, გაგრძენი, განცხადება ქემევიჩი
დო რაზვოდო* ქემებჩი, გინიბლი დო მაღავრთი თეურემე დო გუჯუ ბეჭვაი-
აში ცუდეს ოთახი გებჭოფი.

30

– ბალანეფი მაეცონი, ვარო?

40

– ბალანეფი მაღეპონი. ოდო თიმ სერს თექ ქემგმაკათ, ლამაშა ქიმნომ-
ტახ. გუჯუქ გაგმოა, ცოდაქ, თოფი ქიდეკინ დო თოფით გეგნაათ. ათენა

თომასგან. ეს ბავშვები გაჭირვებულად გავზარდე. მაგრამ ამ კაცმა... ყველა ადგილიდან გამოგვყარეს მასპინძლებმა. ეს გამუდმებით ჩხუბობდა, ყოველთვის მეჩხუბებოდა, სულ უკმაყოფილება გვქონდა. ვერ შევეგუეთ ჩვენ ერთმანეთს, ვერ შევეგუეთ. ჩემი გაკეთებული იმას არ მოსწონდა, მისი მოქმედება მე არ მომწონდა. და ბოლოს ცოტა სული მოვითქვი, ბავშვები ნა-მოვჩიტე მე თვითონ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ბავშვები არავის დავანებე. არ უნდოდა, არ უნდოდა ბავშვები – სხვას მივცეთო. და მაშინ მინდოდა მე მას ჩამოვხსნოდი, მაგრამ ჩემმა დედამ – როგორო, დავთმობო? ჩემმა ძმამაც ხელი მომიქნია (მომითათუნა) საცოდავმა. რძალმა სახლს ნაკვერჩხალი ესროლა და, ჯანდაბას ჩემი თავი-მეთქი, გამოგდებული ვყავარ მე ჩემს დედას-მეთქი და თავი დავლუნე (თავი დავდე). იქ მოვრჩებოდი თუ მოვკვდებოდი, ამისი დარ-დი არ ჰქონდა ჩემს დედას.

ვიყავი თომასთან, ვიყავი ასე – რვა წელს. მერე სალხინოდან წამოვედით აქეთ, მოვედით გრიშა გოროზიას სახლში. გრიშა გოროზიას თომას და ჰყავდა ცოლად, ჭყონში ცხოვრობდა. ამ გრიშა გოროზიამ მინამოიკავა იქ ვილაკე კაცისა. ნავედით და იმ კაცს გამოვართვით და – ნალიას ჩაგიდგამთ და ჩაგაყენებო – ასე მითხრა. მე მინდოდა მერე ჩემთვის (ჩემი თავისთვის) ვყოფილიყავი, კაცო, ყველას რომ არ ეყურებინა, ეს როგორ მცემდა და ქიშუნჯებს მირტყამდა, იმისთვის. ჩემთვის (ჩემი თავისთვის) რომ ვყოფილიყავი, ის მინდოდა, მაგრამ საშველი არ იქნა, არსად, არსად არ დაგვაყენა ამ კაცმა, არსად.

მერე მე ცოტა აზრზეც (ჭკუაზეც) მოვედი. გავიხიდე, გამოვიხიდე, სკო-ლა რომ გაიხსნა, სალამოს კლასი – იქ შევედი, აქეთ წიგნი წავიკითხე, იქით კაცი გავიცანი, არსებობა და საშუალება როგორ იქნებოდა, ის გავიგე და ავდექი და გავეყარე. (გაყრა მივეცი). უკანასკნელი კაბა და მოსასხამი რომ მქონდა, ის გავყიდე, დისშვილის ქმრის მონატანი, უკანასკნელი კაბა და მოსასხამი რომ მქონდა, ის, ხუთ მანეთად, და ხუთი მანეთი გადავიხადე და გაყრა გავაკეთე (მივეცი). მაგრამ ისე არ მიქნია (მიმიცია) ეს. წინდანინ, რომ (როგორც) მე მედავებოდა და მცემდა ყველა წვრილმანის (ყველაფრის) გამო, ჩვენ რომ ერთმანეთს ვერ ვეგუებოდით, აქ აღმასკომი მოვიყვანე, ის ჩემი დისშვილიც, მიტროც, მოვიყვანე, ჰო-და ვუთხარი, რომ, შენ თუ არ შეიცვალე, ხასიათი თუ არ გამოიცვალე, ყველაფერზე ხელი რომ არ დამარ-ტყა და დედაზე არ მაგინო-მეთქი... – დედაზე მაგინებდა უკულმართი! უკულმართი! უკულმართი! ჩემს დედაზე ისე მაგინებდა, რომ ჩემი ადამიანობა იქ უკვე გათავდა, ჩემი ადამიანობა. მე ცოტა თავმოყვა-რეობა რომ გამიჩნდა (რომ მივედი) კაცის შეცნობა რომ დავინყე, მერე სირცხვილიც მწვავდა, დედაზე მაგინებდა კაცი, კაცო!... მრცხვენოდა, ქმა-რი რომ მაგინებს კაცის წინაშე: „შენი დედა ასე და შენი დედა ისე“. შენი ცოლი მე ვარ, თუ ჩემი დედაა შენი ცოლი – აგერ, შვილთან რომ ვლაპარაკობ (შვილი რომ მისმენს). ჰო-და ეს კვლავ განაგრძო, რომ განაგრძო, განცხა-დება მივეცი და გაყრა გავაფორმე (მივეცი), გადმოვედი, და წამოვედი იქი-დან და გუჯუ ბეჭვამის სახლში ოთახი ავიღე.

– ბავშვები წამოიყვანე, არა?

– ბავშვები წამოიყვანე. ჰო-და იმ ღამეს იქ მომივარდა, ღამეა ჩამიმ-ტვრია. გუჯუ გამოვარდა, საცოდავი, თოფი დაიკავა და თოფით გააგდო.

ქიგუგებუდეს თი მთავრობას – ჩქიმი დიდაშ ბიძისკუაში ქომონჯი მუ-
შეენდ ის – შენსახკომს, ოლო უჭოფუდეს იშო მაჟია დღას თენა.

– თომაო?

– თომა უჭოფუდეს მაჟია დღას იშო დო, თინა რდ, ნამდა ფედოსია
ბასიახე ქემორთ ჩქიმდა, ათაში რენია საქმე

– ფოსტას გითორდგნი, თინაო?

– ჰო! ეეთი ფედოსია ქემორთ ჩქიმდა. მა მეუჩინი – პილა დანელია'დ
თექ დო თი პილას მეუჩინი, ვაჭოფათ-მაქ ჩქიმ გურიშენი, მა დემეთხუას
ოლონდა დო ვაჭოფათ-მაქ.

10 თინკეკლა ხოლო ფოსტას ნამუშერი ვორდი, მუ დროს ვორდი ინკეკლა,
გრიშა გოროზიაი ეუდესგნი, ფოსტას დღაშით, სერით მუეშეენდი ტელე-
ფონს. მარტვიშია განცხადება მიდუოჯლონი დო გომიტეეს მეურნობაშ ფოს-
ტაშა. კოლია ინა, ბასლაია, მუშეენდ თექ, ჩილამო-სკუამო თექ მილარდ,
მეთოში სკუა'დ დო ახვლედიანიხე ეკუხედ ძღაბი ათაურე, ჟინოთაშე. უკუ-
ლი, ნანა, მუ დოს ვარდუი მუშობა ქიდივჭყინი, ართი ოთახგს კოლია ცხოვ-
რენდ, მაჟია ოთახ უდუდ ფოსტას დო ბალანამო თექ ვორდი. ამშვი თუთაში
უკული ქათექ გეკლარჩქინდ, კირილექ, ოსური ღურელი აფუდუნი, ფერი
20 ბალანეფი ოკო მოზრდე-მაქ, გაჭირებულო ნაცოდელა ბალანეფი, გაჭირებუ-
ლო გეტებუელი. ირო შხვას, შხვას მეზრათია, იძახუდუ-მაქ დო ჩქიმი ბალანე-
ფი შხვაშა ვემმარინე. მიგდა ჩქიმი ბალანემს მორდუნსუნი, თი კორი იყ უაფ
ჩქიმი მინჯე დო თიმ მინჯე მა ხოლო ვიყუაფუქ-მაქ. ოლო ოთხი ბალანამ
კოს მიდუაყუნი, კირილეს. თექ ხოლო ქემმაკათ ჩქიმი დიდაქ...

კირილე ერქვანია

– ჟირი ბალანა სი რყუნდუ დო ოთხი კირილეს, ვარო?

– ოთხი ცუნდუ კირლეს: სუმ ბოში დი ართი ძღაბი, ამშვი პუნდუ ართო.

30 მიშიკოქ დოვხვადუ მაჟია კლასის, ვახტანგი'დ პირვეი კლასის, ჟინარა რდ
ოთხი ნანერი, გურამი ვარდ სუმ ნანერი, მასმა ნანას მიშუ. ათენემს ხე ქემოვ-
კიდი, სკანი ჭირი ჩქიმი დუს, ნანა, დო მუზმა ვარენო შრომა დო ტანჯვა
მიძირგნი, თიზმა გახარება უძირგდას სკანი ნარყის დო ჩქიმი ნარყის.

– კირილეში ახაიგაზდობა ვშე, ბოში ვარდ, მარა ძამი მანგარი კორი'დ
დო სკვამი კორი'დ.

– ო. უგურაფუ კორი ვარდ, სამსახურს ირდხას მსახურენდ კირილე.
დიო, ჩქიმ პატონ აექენი, სამტრედიას მუშეენდ ძაფსალეზი ქარხანას; უკუი
ბაზარს მუშეენდ; უკუი თევრე ქემორთ დო ჭყონიში აბრეშუმეშა გუტეეს –
ფარდუი უდუდუ დო გამგე'დ; თიშე უკუი კოოპერაციაში თამჯდომარეთ
მუშეენდ; კოოპერაციაში უკუი კოლმეურნობაში თამჯდომარეთ მუშეენდ;

ეს გაეგოთ იმ მთავრობაში – ჩემი დედის ბიძაშვილის ქმარი მუშაობდა იმაში – შინსახკომში, ჰო-და დაეჭირათ მეორე დღეს ეს.

– თომა?

– თომა დაეჭირათ მეორე დღეს და, ის იყო, რომ ფედოსია ბასილია ჩემთან მოვიდა, ასე არისო საქმე.

– ფოსტაში რომ მუშაობდა (იდგა), ის?

– ჰო! ის ფედოსია მოვიდა ჩემთან. მე შეეუთვალე – პილა დანელია იყო იქ და იმ პილას შეეუთვალე – არ დაიჭიროთ-მეთქი ჩემი გულისთვის, მე ჩამომეცალოს ოღონდ და არ დაიჭიროთ-მეთქი.

მაშინ უკვე ფოსტაში ნამუშევარი ვიყავი, როცა ვიყავი იმასთან, გრიშა გოროზიას სახლში, ფოსტაში დღისით, ღამით ვმუშაობდი ტელეფონზე. მარტვილში განცხადება გავვზავნე და გამიშვეს მეურნეობის ფოსტაში. კოლია ისა, ბასილია, მუშაობდა, იქ, ცოლიანად, შვილიანად იქ იდგა, მეთოს შვილი იყო და ახვლედიანი ჰყავდა ცოლად, გოგო აქედან, ჟინოთადან. მერე, ნანა, როცა მუშაობა დავიწყე, ერთ ოთახში კოლია ცხოვრობდა, მეორე ოთახი ჰქონდა ფოსტას და ბავშვიანად იქ ვიყავი. ექვსი თვის შემდეგ ეს გამოჩნდა, კირილე, ცოლი მკვდარი რომ ჰყავდა, ისეთი კაცი, ოთხი ბავშვი რომ ჰყავდა, ისეთი კაცი და...მანამდეც მოვიდა ჩემთან ხალხი, სხვა, სრულიად, სრულიად შვილი რომ არ ჰყავდა, ისეთი ხალხი, მაგრამ, მე ჩემი ბავშვები უნდა გავზარდო-მეთქი, გაჭირვებულად ნაცოდვილარი ბავშვები, გაჭირვებით შერჩენილი. მუდამ სხვას, სხვას მივცეთო, იძახოდა-მეთქი და ჩემს ბავშვებს სხვას ვერ მივცემ. ვინც ჩემს ბავშვებს გაზრდის, ის კაცი იქნება ჩემი პატრონი და მისი პატრონიც მე ვიქნები-მეთქი. ჰო-და ოთხშვილიან კაცს ნაყყვი, კირილეს. იქაც მომივარდა ჩემი დედა...

კირილე ერქვანია

– ორი ბავშვი შენ გყავდა და ოთხი – კირილეს, არა?

– ოთხი ჰყავდა კირილეს: სამი ბიჭი და ერთი გოგო, ექვსი მყავდა სულ. მიშიკო დამხვდა მეორე კლასში, ვახტანგი იყო პირველ კლასში, ჟინარა იყო ოთხი წლისა, გურამი არ იყო სამი წლისა, მესამეში იდგა (მესამე წელს მიდიოდა). ამათ ხელი მოვკიდე, შენი ჭირი შემეყაროს (შენი ჭირი ჩემს თავს), ნანა, და, რამდენი შრომა და ტანჯვაც მინახავს, იმდენი გახარება ენახოს შენს შთამომავალს და ჩემს შთამომავალს.

– კირილეს ახალგაზრდობა მახსოვს, ჭაბუკი უკვე აღარ ეთქმოდა, მაგრამ ძალიან მაგარი კაცი იყო და ლამაზი კაცი იყო.

– ჰო. უსწავლელი კაცი არ იყო, სამსახურში ყველგან მსახურობდა კირილე. ჯერ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, სამტრედიაში მუშაობდა ძაფსაღებ ქარხანაში; მერე ბაზარში მუშაობდა; მერე იქიდან მოვიდა და ჭყონის აბრეშუმში [აბრეშუმის ფაბრიკაში] გაუშვეს – ფარდული ჰქონდა და გამგე იყო; იმის შემდეგ კოოპერაციის თავმჯდომარედ მუშაობდა; კოოპერაცი-

ჯარგმა* იცონესგნი, თინკელა ხუთი ნანას კოლმეურნობაში თამჯდომარე'დ, გაერთიანებული კოლმეურნობაში, ჭყონს.

– ჯარს'დნი, ინა მა ვამიჩქედ.

– ო, მუჭო ვარ! ჯარს'დ*. ჯარს* ვარდგ ვარ, ცუდე გეგმოვჩი ათაქ დო ეჩიდოვითაამშვი ათასი მანათი ფარა მიდეგბლი ტაგამისკიმა*. „პალევაია პორტა“ მილუდიუ, ვარა ქალაქიში სახელი ვამჭარგდ. კითხირი-კითხირით თექ ქემევრთი, მისამართი თექ დოვგორი, ჩქიმ პატონი, დო თექ ქიმუოჭიშე. ფუთიშე ცხოვრენდ ასმეთაური, ფუთური კოჩი'დ, ოდო ცეითი ფუთური კოჩქ ქიმგმეხვარ დო კირილე დო კაკი ბეჭვიაა ქიდიტუუ ჟირიხოლო. თაქ კოლმეურნობაში უჩაში კირილე'დ დო მოადგილე კაკი'დ, ჟირიხოლოქ ართიანს ქიკაქუნეს დო მიდართეს, ჯარმა იცონესგნი, თიმნკელა.

– უკული ამო გუტესო?

– ვარ, ვარ, თიმ დლას ქიკნიტეეს. მაჟია დლას გეგნიცონეს ნოვორასიაშა ხალხი, თენეფი ქიკნიტეეს, მუჭოთ პარტორგანიზაციაში მდივანი, პარტიული ხაზით მუშენდ დო თი კაკი ხოლო ქელუჯუმეეს თის. ოდო ათეზგმა ფარა მიდეგბლი დო ქედლოტებაფეე თექ. თევრეშე გროზნოშა გეგნიცონეს დო უკული იშო-იშო ქე მაჭიმუუ დემობილიზაციაქ დო ათენემქ გეიტორთეს ხვალე ცოცხაჲო თევრე, თი ართი ბატალიონიშე, ნოურასიაშა იცონესგნი, თიშე. ხვაე ართი კოჩქ დირთ ცხიცხაჲო, ცალე ხე ვაჩანდუნი, ფერქ – ასე ხოლო ოკო ქორდას თინა – მუდა დიხას, მუდა დიხას მაფურსხებუელი, ინა ნინათ ვერაგადეე!

– ასე, ლოლა, კირიემ ამბე მოკო მა. კირიე ირ კოს უცორდგნი, ფერი კოჩი'დ. ართმახ კირიექ მიწუუ: ეჩიდოთხის თაქ ხალხი ოჭოფეს – მთავრობაში ნინაალმდეგ გიშართნი, თი ხალხი. კირიე კომუნისტი'დ დო, თის ვოხოდია დო მოკანკაჲდუა. მა მიჩქედუა, ნამდა დოხვესკოვა ოკო ხვანჭკირსია, ოდო კენჭი ქუორღვითია. „ამან ესროლოს!“ – ენერაო ერთ ქალაღდზე. რომ ვილებდი ახლა ამას, ვკანკალებდი – პარტია, მთავრობა რომ გიბრძანებს... ქუმოხვადუა ბათუ კეკუტიას... ვარ, ჩხონაფირს ვაურაგადუუ მუს, ბათუ ვაუშინუუ, ვაგაცხად იშენი, მარა მა ხომ მიჩქედ დო თეი სოფერს უჩქუ, ბათუქ დოცვი თინა. ბათუ იშენი თიჯგუა კოჩი'დ, ვამოხვადგუო ქახარდიქენი, ხოჲო...

ასე კირიემი ამბე ქომნი ირფეი. კირიე ფერი კოჩი'დ, თინა ქეშგეცლოროფებუდ სი, \თენა\ თეს რაგადი ვაკო. მურუცხიჯგუა კოჩი'დ, მურუცხიჯგუა.

– სიყვარული არ გადანყვიტავს საქმეს, ათე – კოჩანა, ადამიანობა დო, ჩქიმი ბალანეფი მუჭო მობრდიკონი.

ასე კირილეში საქმე ათაში'დ: კირილეი დიდა დო მუმა ორდ... მუმა ორდ პავლე ერქვანია, უტუია ერქვანიაი სკუა. ცუნდუ ჯიმა ართი დო და, დალი ერქვანია.

– თე დალიში მინ რე დოსკიადირი?

– დალიში ჟირი ბოშეფი რე. ართი რე უმაღლესდამთავრებული, ჩქიმ პატონ ექგნ. გურაფილი ბოში ქორე, მარა ვართ თენა რე დო ვართ თინა

ის მერე კოლმეურნეობის თავმჯდომარედ მუშაობდა. ჯარში* რომ წაიყვანეს, მაშინ ხუთი წელი კოლმეურნეობის თავმჯდომარე იყო, გაერთიანებული კოლმეურნეობისა, ჭყონში.

– ჯარში რომ იყო, ის მე არ ვიცოდი.

– ო, როგორ არა! ჯარში იყო. ჯარში არ იყო კი არა, სახლი გაყვიდე აქ და ოცდათექვსმეტი ათასი მანეთი ფული წავიღე ტაგამინსკში*. „პალევაია პორტა“ მქონდა, თორემ ქალაქის სახელი არ მენერა. კითხვა-კითხვით იქ მივედი, მისამართი იქ მოვნახე, ჩემო ბატონო, და იქ მივუსწარი. ფოთიდან ცხოვრობდა ასმეთაური, ფოთელი კაცი იყო, ჰო-და ის ფოთელი კაცი დამეხმარა და კირილე და კაკი ბეჭვია დატოვა ორივე. აქ კოლმეურნეობის თავმჯდომარე კირილე იყო და მოადგილე კაკი იყო, ორივე ერთიმეორეს გაჰყვა და წავიდნენ, ჯარში რომ წაიყვანეს, მაშინ.

– მერე აქეთ გამოუშვეს?

– არა, არა, იმ დღეს ჩამოიტოვეს. მეორე დღეს გადაიყვანეს ნოვოროსიაში ხალხი, ესენი ჩამოიტოვეს, როგორც პარტორგანიზაციის მდივანი, პარტიული ხაზით მუშაობდა, და ის კაკიც მიაყოლეს იმას. ჰო-და ამდენი ფული წავიღე და დავატოვებინე იქ. იქიდან გროზნოში გადაიყვანეს და შემდეგ, მერე და მერე, მოუსწრო დემობილიზაციამ და ესენი ჩამოვიდნენ მხოლოდ ცოცხლები (ცოცხლად) იქიდან, იმ ერთი ბატალიონიდან, ნოვოროსიაში რომ წაიყვანეს, იმისგან. მხოლოდ ერთი კაცი დაბრუნდა ცოცხალი, ცალი ხელი რომ არ ჰქონდა, ისეთი – ახლაც [ცოცხალი] უნდა იყოს ის. – რამდენ ადგილას, რამდენ ადგილას მყავს ხსნილი, ის ენით არ ითქმის!

– ახლა, ლოლა, კირილეს ამბავი მინდა მე. კირილე ყველას რომ უყვარდა, ისეთი კაცი იყო. ერთხელ კირილემ მითხრა: ოცდაათში აქ ხალხი დაიჭირეს – მთავრობის წინააღმდეგ რომ გამოვიდა, ის ხალხი. კირილე კომუნისტი იყო და, იმაში ვერიეო და მაკანკალებდაო. მე ვიცოდიო, რომ დაეხვრიტათ უნდა ხვანჭკირშიო, ჰო-და კენჭი ვყარეთო. „ამან ესროლოს!“ – ენერაო ერთ ქალაღზე. რომ ვიღებდი ახლა ამას, ვკანკალებდი – პარტია, მთავრობა რომ გიბრძანებს...შეხვდაო ბათუ კეკუტიას... არა, ცხონებულს არ უთქვამს თვითონ, ბათუ არ უხსენებია, არ გაამხილა მაინც, მაგრამ მე ხომ ვიცი და მთელმა სოფელმა იცის, ბათუმ მოკლა ის. ბათუ მაინც ისეთი კაცი იყო, რომც არ შეხვედროდა ქალაღდი, მაინც...

ახლა კირილეს ამბავი მითხარი ყველაფერი. კირილე ისეთი კაცი იყო, ის შეგიყვარდებოდა შენ, ამას თქმა არ უნდა. ვარსკვლავით კაცი იყო, ვარსკვლავით.

– სიყვარული არ გადანყვეტს საქმეს, ეს – კაცობა, ადამიანობა და, ჩემი ბავშვები თუ როგორ გამეზარდა.

ახლა კირილეს საქმე ასე იყო: კირილეს დედა და მამა იყვნენ... ჰავლე ერქვანია, უტუია ერქვანიას შვილი. ჰყავდა ძმა ერთი და და, დალი ერქვანია.

– ამ დალისა ვინაა დარჩენილი?

– დალისა ორი ვაჟია. ერთი არის უმაღლესდამთავრებული, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ნასწავლი ვაჟი კია, მაგრამ, არც ეს რომაა და არც ის რომაა,

რენ, ფერი. მაჟია რე ნანდვილი ჯგირი, ჩილდოს კუა ცუნს, ნანდვილი ჯგირი ოჯახი ულუ, ნანდვილი ჯგირი ბოში რე, შოფერიე, მარა ხუთი თიჯგუას ქუუჯგუ. თიჯგუა სკუალეფი ქოც უნსუ, სუმი ბალანეფი, თიჯგუა სკუალეფი, გური გეგეხარებუ. ართიქ დაამთავრ უკვე ქუთემის უმაღლესი. მაჟია კიბირიში საექიმოს გურაფულენს – თი დათოში ბალანა, დათოში, დალიი მოთა. თი ბოში, დათო ერქვანია, „ქუთემი-ჭყონს“ გეხენი, თენა რე ნამდვილი ჯგირი კორი. ჯგირი დო ფური უჩქუ დო, სი მინ ექგ დო მა მინ ვორექენი, უჩქუნ ფერი.

10 კირილეს დამთავრებუი აფუდუ გიმნაზია, ოდო ეჩიდოართიშე კომკავშირიი ნევრი'დ, სუმიი დაბადებუიე თინა. კომკავშირიშ უჩაში'დ, თემიში უჩაში, თემს ცუნდუ კომკავშირეეფინი, თიში უჩაში'დ . უკუელი, სკანი გოლუაფირო ჩქიმი დუდინი, ეჩიდოოთხის კირილე ბრძოლენდ, ეჩიდო-რუოშე პარტიიი ნევრი'დ, ეჩიდო-რუიშე!

თაქ სკანდა ურაგადუუ, ხალხი ხვესიანი, თინა ხოლო ფშუ მა. ეჩიდოოთხის კომუნისტემქ მიშელეს დო იბტყობუდითენი, ჩხორო ნანელი ვორდი ეჩიდოოთხის. არგუს'დ, სიმინდიშ ფურერის ვიტყობუდი. მიშელ ცხაკაიაშა* იქ, კომუნისტემქ. აურე ჭოფილი მილუხვილუდეს კომუნისტეფი დოხორეს* – უხვიიდეს თექ მენშევიკემს. მიშე თენემქ დო თინეფი გეიაშქვეს, ოდო მიდგაქ თენეფი ჭოფუნი, მით თეი ხემძღვანეი'დენი: პარტენია კოკაია, გაბუნია, თენეფი, თინეფი – არძა ეკოჭოფეს დო ხვანჭკირს ეკობორკიო ქიმკახვეს თექ. თიქ ერგ თის, ბათუს.

20 უკული ირკორი პარტიიი ნევრი'დ, ირი კორი. უბრალო, თოფი ულუდუნი, ვაულუდუნი – ირიკორი ვინტოვკათ* გილერულედ დო, შურო ვაურქუდუ, მუჭო იხვარგ კონი, თი კათა, დიდი ჯალეფი გეჩანდ ჯვეშო, დიდი ჯალეფინი, თის ოკოთანდეს ნიშანშა – თინა ფშუ მა. უკული ეკილეს ფუთიშე ნმენდაშა, პარტიიი ნმენდაშა, დო უკული დუთხინეს თე თოფეფი. პარტიიშე გაანთავისუფლეს – ირკორი პარტიიი ნევრი'დ, ირი კორი. ო, ჩქიმი პატონ აექენი, ვარა საშინელება'დ. ფერი კორი ვარდ, თოფი ვაუკებუდ დო ვეგიერხირკინანდენი ფერი. ქემორთ კომუნისტემქ, გარიცხეს, მიდუდეს პარტიიში ბილეთი დო მივდგი თური. ქემორთ კომუნისტემქ, ჩქიმი პატონი ვორექენი, ოდო ჩხორო ორთალი დიხა ულუდუ, ნოდით ტკილი ქედაარლუ, ნოდით დობარ, ნოდით მოსავაი მინუუ, ქიანაში სიმინდი უძუდეს, დო ამსერი ორდ სხუნუა, დო მოზვერს ცვიჟუნდეს ამდლა დო, გეთებუდუ თი სიმინდიი სხუნუანი – დიარაცაი, შეფაცაი დო ბირა დი სხაპუა. სუმი მაღაზა სიმინს მინენდესენი, ცათე კათას, მიშელ კომუნისტემქ დო, ართი მაღაზა გეუტუეეს ხვალე, დანარჩენი იშო ჩურცხინეეს დო, მიდგას ვარდუო შკირენდ დო მუთუნი ვაულუდუნი, თის გეკურიგეს; ულუი ხოჯო ცუნდუნი, თინა გემკუნწყეს, ვაყუნდუნი, თის ქიმერეს; სუმი დო ოთხი ჩხოუ ცუნდუნი, თინა გემკუნწყეს, ართი ქუდუტეეს, ვაყუნდუნი, თის ქიმერეს; ოში ქოთომი

40 ცუნდუნი, თინა შკაშა გურთეს, ვაყუნდუნი, თის ქიმერეს.

ისეთი. მეორე არის ნამდვილად კარგი, ცოლ-შვილი ჰყავს, ნამდვილად კარგი ოჯახი აქვს, ნამდვილად კარგი ვაჟია, მძლოლია, მაგრამ ხუთს იმისთანას სჯობია. ისეთი შვილები ჰყავს, სამი ბავშვი, ისეთი შვილები, [შენი] გული რომ გაიხარებს. ერთმა დაამთავრა უკვე ქუთაისში უმაღლესი. მეორე კბილის საექიმოზე სწავლობს – იმ დათოს ბავშვი, დათოსი, დალის შვილიშვილი. ის ვაჟი, დათო ერქვანია, „ქუთაისი-ჭყონზე“* რომ ზის, ის არის ნამდვილად კარგი კაცი, კარგი და ცუდი რომ იცის და, შენ ვინ ხარ და მე ვინ ვარ, რომ იცის, ისეთი.

კირილეს დამთავრებული ჰქონდა გიმნაზია, ჰო-და ოცდაერთიდან კომკავშირის წევრი იყო, სამის დაბადებულა ის. კომკავშირის უფროსი იყო, თემის უფროსი, თემს რომ ჰყავდა კომკავშირლები, იმისი უფროსი იყო. მერე, შენ რომ შემოგვევლოს ჩემი თავი, ოცდაოთხში კირილე იბრძოდა, ოცდარვიდან პარტიის წევრი იყო, ოცდარვიდან!

აქ რომ შენთვის უთქვამს, ხალხი დახვრიტესო, ისიც მახსოვს მე. ოცადოთხში კომუნისტები რომ შემოვიდნენ და რომ ვიმალებოდით, ცხრა წლისა ვიყავი ოცდაოთხში. აგვისტო იყო, სიმინდის ჩალაში ვიმალებოდით. შემოვიდნენ ცხაკაიაში* ისინი, კომუნისტები. იქით დაჭერილი ემწყვდივნენ კომუნისტები სასახლეში – ემწყვდიათ იქ მენშევიკებს. შემოვიდნენ ესენი და ისინი გაათავისუფლეს (აუშვეს), ჰო-და, ვინც ესენი დაიჭირა, ვინც ამის ხელმძღვანელი იყო: პართენია კოკაია, გაბუნია, ესინი, ისინი – ყველანი დაიჭირეს და ხვანჭკირში* გათოკილი მიახვრიტეს იქ. ის ერგო იმას, ბათუს.

მერე ყველა პარტიის წევრი იყო, ყველა. უბრალოდ, თოფი ჰქონდათ, არ ჰქონდათ – ყველა ვინტოვკით* დარბოდა და, სრულიად რომ არ იცოდა, თუ როგორ ეხმარა, ის ხალხი, დიდი ხეები რომ იდგა ძველად, დიდი ხეები, იმას ესროდნენ ნიშანზე – ის მახსოვს მე. მერე ამოვიდნენ ფოთიდან წმენდაზე, პარტიის წმენდაზე, და მერე ჩამოართვეს (მოაშორეს) ეს თოფები. პარტიიდან გაათავისუფლეს – ყველა პარტიის წევრი იყო, ყველა. დიახ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, თორემ საშინელება იყო. ისეთი კაცი არ იყო, თოფი არ ეკავა და არ დაარიჩხინებდა, ისეთი (შეიძლება აგრეთვე: ისეთი კაცი არ იყო, თოფი რომ არ დაჰქონდა და არ დაიბრიქებოდა). მოვიდნენ კომუნისტები, გარიცხეს, წაართვეს პარტიის ბილეთები და მოვითქვით სული. მოვიდნენ კომუნისტები, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ცხრა ქცევა მიწა [რომ] ჰქონდა, ნადით მერგელი* დაყარა, ნადით დაბარა, ნადით მოსავალი მოიწია, ქვეყნის სიმინდი ეყარათ, და ამაღამ იყო რჩევა, და მოზვერს დაკლავდნენ დღეს და, რომ გათავდებოდა ამ სიმინდის დარჩევა, ქორწილივით, სეფასავით [რალაცას გაშლიდნენ] და იყო სიმღერა და ცეკვა. სამ ნალია სიმინდს რომ იწევდნენ, ამ ხალხს, შემოვიდნენ კომუნისტები და, ერთი ნალია დაუტოვეს მხოლოდ, დანარჩენი ჩამოაშორეს და, ვისაც შიოდა და არაფერი ჰქონდა, იმას ჩამოურიგეს; უღელი ხარი რომ ჰყავდა, ის აუხსნეს, ვისაც არ ჰყავდა, იმას მისცეს; სამი და ოთხი ძროხა რომ ჰყავდა, ის აუხსნეს, ერთი დაუტოვეს, ვისაც არ ჰყავდა, იმას მისცეს; ასი ფრთა ქათამი რომ ჰყავდა, ის შუაში გაუყვეს, რომ არ ჰყავდა, იმას მისცეს.

ასე ძღაბეფიში ამბეფი, ჩქიმი სკუალეფიში

ბლანკეტას ცუნსუ სინჯა დო სკუა. თვითონ ბლანკეტა რე გოგია, ქომონჯი ცუნსუ ვეღია გაგუა, თამაზიშ დო დაღლიშ მუმა, ესე იგი, ბლანკეტაში ქომონჯი. სკუა ცუნსუ, ჩქიმი პატენ აქენ, გათხილი ძღაბი. თენეფი რენა ლტოლვილეფი, მუღირი რენა აფხაზეთეშე. ქართის ცხოვრენა. ბლანკეტა ცხოვრენს ბალიში ბინას, დო გგმანანყუუ თინა დო თექ რე მუში ნოსათ, სკუათ, მოთაღეფით – ქომოისკუაში. ძღაბი რე დაღლი გაგუა, ნალკასიე ქომონჯამო – თამაზ ბუცხრიკიძე, პურიშ ინა უღუ, ბიზნესიანო, მუსიე უძახენანი, თენა, დო თექ მიშახე ის, ბუში რენო თუ... ამერიკაში ხალხის, თის ომსახურუ, თექ მუშენს. თი ხალხი მუშენა თექი დო თინეფნკეღა ხელშეკრულება უღუ დო თის ომსახურუ თინა. თამაზი ბუცხრიკიძეს ჟირი სკუალეფი ცუნსუ: ართი ეჩიდორუო წანეიე, მაჟია – ეჩიდოჟირი წანეიე. ართი ინგლისისიე, მაჟია თაქ რე, მასწავლებეო მუშენს თექ, ნალკას. უმაღლესი გაათუ თაქ დო კვალიფიკაციაში ამადღებუშა თექ იდგ, ინგლისიშა, სკანი გოლუაფირო. დო ე მაჟირა თაქ მუშენს, ეკონომიური აფუ გათებუღი, დო ფისკულტურუი ხოლო, დო ფისკულტურაი მასწავლებეო მუშენს ნალკას დო ინა რე ხოლო, იში, კომიტეტიში უჩაში თექ. ნალკას მუშენა დო რენა თექ, მუთუნი ვაუჭირანი, თეში, გვარიანო.

ასე ელიკომ საქმე თაშ რე: ელიკოს ჟირი ბოშეფი ცუნდუნი, ჟირიხოლოქ ოსურეფი ქიმიცონეს, ბაღანა დესგნი, თეში, დო ჟირიხოლოქ გუტეს ოსურეფი. ო, ჩქიმი პატონ აქენ, დო ანი ვამიჩქ, მუს იქენანი, ბძირათ. ბაღანა ქოცუნა. ართი თექ, სამხედრო კომისარიატის მუშენს, სამხედროს, დო ხოლო გურაფულენს მუდგასგრენი. დო ელიკო დო მუშ ქომონჯი ქორენა, ჟირიხოლო მოხუცებულეფი, ცუდეს. ძღაბი გათხირიე.

– ელიკო მოხუცებუი რენო?

– რჩინ ოსურიე ელიკო, გვალო ეკოცუმილი რე. ელიკოი უჯგუშო მა გულურქ. ჩხორო წანა ქომონჩქ გაათუ დო ვით წანა ბოშიქ გაათუ ციხე, ოდო მუ გახარებუი იყი თიში მინჯენი, ქომინი აკა! ასე ქორენა ცუდეს არძა, არძა ქორენა.

– ართი მი'დ, თინავა, აბსანძენკემა ხედუანი?

– ეთინა რე, ეთინა. აფსანძენკემა ხედგნი, თენაქ მიდართე, თაქ ოსური ჩეთხინუ – უკმაყოფილებაქ მიშურთეს ჩიდოქომონს, დო გეგნათ ოსური მუში ბაღანამო დო მუქ მიდართ უფაშა მუი მაშინათ, მუშენდ თექე. ეთექ მუდგარენი ამხანაგეფეშა, ქუთეშური ბოშეფეშა, მანქანა ქუთხუაფუდუ. თი მაშინათ დააყაჩადეს თი ბოშემქ მიგდარენი. თი საბუთეფით თენა ოჭოფეს დო, ი ბოშემქ – ვამნმო ოთათია, ოდო გეითოიციონანთია ციხეშევა. დო თექ ოჭოფეს თენა დო ციხე ქიმუსაჯეს. თეურე თეში დაქ, ელიკოი ძღაბიქ, ჩქიმი პატონი, მიდართ დო მაღეცონ თენა დიდი ამბე დო გაჭირებათ. თეი ქართი ქიმიხვარუუ თექ, თეი ქართი, დო გეგნიცონ აშო დო ხედ

ახლა ქალიშვილების ამბები, ჩემი შვილებისა

ბლანკეტას ჰყავს სიძე და შვილი. თვითონ ბლანკეტა არის გოგია, ქმარი ჰყავს ველია გაგუა, თამაზისა და დალის მამა, ესე იგი, ბლანკეტას ქმარი. შვილი ჰყავს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, გათხოვილი გოგო. ესენი არიან ლტოლვილები, მოსული არიან აფხაზეთიდან. თბილისში ცხოვრობენ. ბლანკეტა ცხოვრობს ბალის ბინაში, გაანყო ის და იქაა თავისი რძლით, შვილით, შვილიშვილებით – ვაჟიშვილისა. ქალიშვილი არის დალი გაგუა, ნალკაშია ქმრით – თამაზი ბუცხრიკიძით (ბუცხრიკიძე). პურის ისა აქვს, ბიზნესიაო, თუ რასაა, რომ ეძახიან, ის, და იქ ზის იმაში, ბუშია თუ... ამერიკის ხალხში, იმას ემსახურება, იქ მუშაობს. ის ხალხი მუშაობს იქ და იმათთან ხელშეკრულება აქვს და იმას ემსახურება ის. თამაზ ბუცხრიკიძეს ორი შვილი ჰყავს: ერთი ოცდარვა წლისაა, მეორე ოცდაორი წლისაა. ერთი ინგლისშია, მეორე აქაა, მასწავლებლად მუშაობს იქ, ნალკაში. უმაღლესი დაამთავრა აქ და კვალიფიკაციის ასამაღლებლად იქ წავიდა, ინგლისში, შენ შემოგეველე. და ის მეორე აქ მუშაობს, ეკონომიური აქვს დამთავრებული და ფიზკულტურული კიდეც, და ფიზკულტურის მასწავლებლად მუშაობს ნალკაში და ისაა კიდეც, იმისი, კომიტეტის უფროსი იქ. ნალკაში მუშაობენ და არიან იქ, არაფერი რომ არ უჭირთ, ისე, გვარიანად.

ახლა ელიკოს საქმე ასეა: ელიკოს ორი ვაჟი რომ ჰყავდა, ორივემ ცოლი შეირთო, ბავშვები რომ იყვნენ, ისე, და ორივემ გაუშვა ცოლები. დიახ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ანი არ ვიცი, რას იზამენ, ვნახოთ. ბავშვი კი ჰყავთ. ერთი იქ, სამხედრო კომისარიატში მუშაობს, სამხედროში, და კიდეც სწავლობს რალაცას. ელიკო და მისი ქმარი კი არიან, ორივენი მოხუცებულები, სახლში. გოგო გათხოვილია.

– ელიკო მოხუცებულია?

– ბებერი ქალია ელიკო, ერთიანად მოშლილია. ელიკოზე უკეთ მე დავდივარ. ცხრა წელი ქმარმა გაათავა და ათი წელი შვილმა გაათავა ციხე, ჰო-და რამდენად ბედნიერი (რა გახარებული) იქნება მისი პატრონი, მითხარი ერთი! ახლა კი არიან სახლში ყველანი, ყველანი კი არიან.

– ერთი ვინ იყო, ისაო, აბსანძესთან რომ იჯდაო?

– ის არის, ის. აბსანძესთან რომ იჯდა, ის წავიდა, აქ ცოლი მოიშორა – უკმაყოფილება ჰქონდათ (შეუვიდათ) ცოლ-ქმარს, და გააგდო ცოლი თავისი ბავშვიანად და თვითონ წავიდა უფაში თავისი მანქანით, მუშაობდა იქ. იქ რალაც ამხანაგებისთვის, ქუთაისელი ბიჭებისათვის, მანქანა ეთხოვებინა. იმ მანქანით დააყარა იმ ბიჭებმა ვილაც. იმ საბუთებით ეს დაიჭირეს და, იმ ბიჭებმა – არ გაგვამხილო და გამოგიყვანთო ციხიდანო. და იქ დაიჭირეს ეს და ციხე მიუსაჯეს. იქიდან იმისმა დამ, ელიკოს გოგომ, ჩემო ბატონო, წავიდა და წამოიყვანა ეს დიდი ამბითა და გაჭირვებით. მთელი თბილისი დაინძარა ამან, მთელი თბილისი, და გადმოიყვანა აქ

ციხეს თაქ. კოლონიას დეს, რუსთავს. ონი თექ აფსნაძექ დო ქობალიაქ – ჟირიხოლოქ ქემოხვადეს თენეფნკეა, თენეფნკეა ქემოხვადეს აართო დო, თენენქ ირტგნი, ქააქუნუ თის. რადგან თეურე'დ თენა მიქონაფი, უფაშენი, ათენა დოჭარეს, ჩქიმ პატონ ღექენ, ტუნელიმ* მათხორალო.

– მუდა ნანა აფუდუ დოსქიადირი?

– ოთხი ნანაქ გიადინ, ამშვი ნანა ულუდ დო ბრელი ვაფუდუ დისქი-
ლადირი, თეს ოთხი ნანა ქეგეუძინეს, ოდო თინა გაათუ დო ქემორთ აშო.

აფხაზეთი, რტინა, ლტოლვილობა

10 – ასე, ლოლა, თე თქვანი იშა, აფხაზეთიშა, გინოხორაფა. თაურე მუჭო
იდით? მუჭო მინწყით თექ?

– ძღაბი მიყუნდეს გათხილი თექ ჩქი, ბლანკეტა'დ თექ გათხილი დო
თექ მუშეენდ დო თექ ცხოვრენდეს ბლანკეტა დო მუი ქომონჯი, დან-
დრას. ოდო მურთაზიქ მიდართ დო ჩერიცხ ივანოვას. გორაქ მიდართ ჯა-
რიშა დო ჯარშე დირთ დო პეპსიკოლას ქიდიიჭყ მუშობა თექ, სოხუმს – მა
ვაურქია აშო. იქ თქუუ [მურთაზიქ], მა ინა გავათეევა, ქიმიური საინჟი-
ნეროვა დო ჭყონს მუ იმუვშუავა? დო აშო ვედუ. ე ძღაბი [მარინა] იშენი
გათხილი'დ იმნკელა, დო ი კოს ეკუხედ დო მოსკოვისი'დ. ქეთომჩირინეს,
ვეეყუ საშვერქ დო თაქ გეგმოჩამაფეეს დო თექ ქიპილით უჩასკა*, ესტონ-
კას, გულრიფშიში რაიონს გიშელენქენი. ოდო თექ ქე დობდგით ყუდე, მიმ-
20 ნწყით, ნოსა თექ ქიმიპონით – ათენა, ამდლა თექ გერდგნი, ბალანაი დიდა.
ხუთი თოი ყუდე ქედობდგი. ათაში ბალკონი ულუდუ, ოთხონერი კორი
დინტირედგნი, ფერი, ათაში – ბალკონი. ხუთი თოლი ბინა რდ: ჩვეულებრივო
ზალა'დ, ნოხოლე ოთახი, ჩქიმი პატონი, გინოკიდილი'დ ართი ოთახუ, შკას
ოთახუ მიიშუ, დო უკახალე ხოლო ოთახი მიშუ დო სტალავო* ულუდუ.
ზალას ენმოყუნდუ ბალკონი დო ეთექ მიკმადვალუდუ ნოხოლენი ოთახეს.
დიდი აბარნა ენოყუნდუ. თუდო პადვარი* ორდუ ართო გოტებული, ხვალო
გინოკიდილი'დ უკახალეშე დო ინა მაფუდუ კეთებული – ღვინიში აუზი.
სუმ ტონა ღვინი მიიშ თის. ნამ დლას ყუდე ბრთვინი, თი დლას ვაკეთი თინა
ხოლო. უკუელი აშო – ხაბაკეფიმ დანკარაღი, დო უკუი ართი ოთახ ხოლო –
30 თავისუფაი. სუმ თილ'დ თუდო.

დუდშე ჩქი მილუდეს ერი ათასი მანათი ფარა ხეს. ინკია ფარა ფარენდ,
ფერი დრო'დ. ოდო ოჯახი მოკოდეს იპილითგკონი, მარა ოჯახის ჯგირს
ვეციდენდი. ათე ჩქიმი ქომონს ვაკოდ ათე მუშის დეთხუკონი – მოთამ ქომონს,
ათე ბლანკეტაშ სინჯას, თი ქორთუს*, თამაზ ბუცხრიკიძეს, დეთხუკონ,
ვაკოდ, თიმ ხოლოს ოკოდ. თიმ ხოლოს ართი სომეხიშ მეტებული, ვითოხუთი
ნანამ მეტებული ეზო ქოვძირით თექ დო ეთგნა ქიპილით.

– მუშენ აფუდუ მეტებუი?

და იჯდა ციხეში აქ. კოლონიაში იყვნენ რუსთავეში. ჰო-და იქ აბსანძე და ქობქლია – ორივე მოხვდა ამასთან, ამასთან მოხვდნენ ერთად და, ესენი რომ გაიქცნენ, გაჰყვა მათ. რადგან იქიდან იყო ეს მოყვანილი, უფადან, ეს დანერეს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, გვირაბის გამთხრელად.

– რამდენი წელი ჰქონდა დარჩენილი?

– ოთხი წელი დაემატა, ექვსი წელი ჰქონდა და ბევრი არ ჰქონდა დარჩენილი, ამას ოთხი წელი დაუმატეს, ჰო-და ის გაათავა და მოვიდა.

აფხაზეთი, გამოქცევა, ლტოლვილობა

– ახლა, ლოლა, თქვენი იქ, აფხაზეთში, გადაბარგება. აქედან როგორ ნახვედით? როგორ მოეწყვეთ იქ?

– გოგო გვყავდა გათხოვილი იქ ჩვენ, ბლანკეტა იყო იქ გათხოვილი და იქ მუშაობდა და იქ ცხოვრობდნენ ბლანკეტა და მისი ქმარი, დანდრაში. ჰო-და მურთაზი წავიდა და ჩაირიცხა ივანოვოში. გოჩა წავიდა ჯარში და ჯარიდან დაბრუნდა და პეპსიკოლაში დაიწყო მუშაობა იქ, სოხუმში – მე არ წამოვალო აქეთ. იმან [მურთაზმა] კი თქვა, მე ის დავამთავრეო, ქიმიური საინჟინროო, და ჭყონში რა ვიმუშაოო? და აქეთ არ წამოვიდა. ეს გოგო [მარინა] მაინც გათხოვილი იყო მაშინ, და იმ კაცს ჰყავდა და მოსკოვში იყო. გვიჩინეს, არ იქნა საშველი და აქ გაგვაციდინეს და იქ ვიყიდეთ მიწის ნაკვეთი, ესტონკაში, გულრიფშის რაიონს რომ გახვალ. ჰო-და იქ დავდგით სახლი, მოვეწყვეთ, რძალი იქ მოვიყვანეთ – აი, ის, დღეს იქ რომ იდგა, ბავშვის დედა. ხუთი თვალი სახლი დავდგი. ასე აივანი ჰქონდა, ოთხმოცი კაცი რომ დაეტეოდა, ისეთი, ასე – აივანი. ხუთი თვალი ბინა იყო: ჩვეულებრივი დარბაზი იყო, წინა ოთახი, ჩემო ბატონო, გადატიხრული იყო ერთი ოთახი, შუაში ოთახი მიდიოდა, და უკანაც ოთახი მიდიოდა და სასადილო ოთახიც ჰქონდა. დარბაზს გასდევდა აივანი და იქ უერთდებოდა წინა ოთახს. დიდი აივანი გასდევდა. ქვემოთ სარდაფი* იყო მთლიანად გაშვებული, მხოლოდ გატიხრული იყო უკან და ის მქონდა გაკეთებული – ღვინის აუზი. სამი ტონა ღვინო ჩადიოდა მასში. რომელ დღესაც სახლი გადავხურე, იმ დღეს გავაკეთე ისიც. მერე აქეთ – საოჯახო ნივთების შესანახი და მერე ერთი ოთახიც – თავისუფალი. სამი თვალი იყო ქვევით.

თავიდან ჩვენ გვქონდა ოცი ათასი მანეთი ფული ხელზე. მაშინ ფული ფულობდა, ისეთი დრო იყო. ჰო-და ოჯახი გვინდოდა გვეყიდა, მაგრამ ოჯახს კარგს ვერ იყიდდი. ამ ჩემს ქმარს არ უნდოდა ამ თავის იმას მოშორებოდა – შვილიშვილის ქმარს, ამ ბლანკეტას სიძეს, იმ ქართველს*, თამაზ ბუცხრიკიძეს რომ მოშორებოდა, არ უნდოდა, იმის ახლოს უნდოდა. იმის ახლოს ერთი სომხის მიტოვებული, თხუთმეტი წლის მიტოვებული ეზო ვნახეთ იქ და ის ვიყიდეთ.

– რატომ ჰქონდა მიტოვებული?

– შხვადო ცხოვრენდ, მარა მუკუურდუ. ბალავერი დინობუნელი აფუ-
დუ რუო დო ჩხოროს. წუდე ვარდ კეთებული. ათნა ქიპინი, უკული, ჩქიმ
პატონ ვორექენი, თენა გავაფორმით. ხუთი ათასი მანათი ი გაფორმებაქ
მიდამილუ ქრთამი. მინჯეს ქემევეჩი, ენა – ვითოხუთი ათასი მანათი. უკუ-
ლი კაპიტალური წუდე ვაკეთინი, თიქ ართო ქედომდოხოდ ეჩი ათასი მანა-
თიქ. ხვალე წუდე გავაშენი, წუდე, ოდო აკომქეფიში* ფარა თაქ მაფუდუ
დოტებული, კარ-აკომქაში ფარა, გამიკეთგკო ოკო, ზომას ქუმუჯლონან-
დი-დო. კეთებული'დ დიდებული.

10 წუდე გეფრთვი, ჩქიმ პატონი. გავაკეთით. ჩქიმ სინჯაქ დო მოთაქ,
ჩქიმ ელიკომ ქომონჯქ დო მუში ბოშიქ, ქემორთეს დო ქიმკოდირთეს მე-
ლე-მოლე დო გაშენეს წუდე. იშე, ოჩამჩირეშე მიბლით ბერკეტეფი, შუ-
რით ქაათანდინ, ფერი, ახალი გინნაღელი, სუმი ათასი ცალი, ოდო გავაშე-
ნით თენა. მუზმა იბნვალი, იფხლავორთი დო ვართ ქომონს მუკუჯინუუ
ჩქიმდა, ვართ მოთას მუკუჯინუუ ჩქიმდა, ვართ მითინს მუკუჯინუუ. ჩქიმი
სინჯა თექ ქემოიდირაფუანდ, უკული დაქირებული ით მომილუდუ დო არძა
ვონქარიტკო ოკო ხეთ.

– ექინი რდ, ვარო?

20 – ლექინი რდ, ლექინი, იში, სომხეთიში მენაღელი'დ, ჭითა, თექიანი
ტუფიშ ქუა რდ. თენა გეფრთვით, ჩქიმ პატონ აექენ, გავათეეთ თელი საქ-
მე, რთულა, დო ასე აკომქეფი ქიმთუონწყი, კარ-აკომქა, დო კაპეიკი*
30 ფარა ვამილუ. ირფელქ გეთუ დო ათასი მანათი ფარა ოდიშარიაქ ქომ-
გჯლონ, ველოდი ოდიშარიაქ, ჩქიმ ნოსამ ბიძიმ მოთაქ. ქათეს გინმოვზი-
მუნდითენი, თინკია ველოდი'დ. ველიაქ მინუუ, ვამგასრულებენია თენა
სი, ვაგაქიმინენია დო ონჯლორეს ქოძირუნქია დო ვითი გიბაღუნია – მი-
ნუუ. ვარ-მაქ, ინა ვარე წუდეშ დგუმა, აქ ქიანაშ მაცხოვრებელი დო წუ-
დე ოკო ორდას – მა უნთი. ათეს ბდავენდინ, თეში ველოდიქ ქემმოიშეეს
დო ის უნუუ, თამაზის, ჩქიმი სახეიშა ქუმკუძინია ჟირი მეტრა, ჩქიმი
30 მანათით თე წუდე ქოთ დოპოვლი*, ქოთ დოვჩიკატურეე, ქოთ, სკანი ჭირი
ჩქიმ გურს, აუზი გავაკეთი ღვინიში სუმტონიანი, ოდო, პროლი* ხვალე
ვამაფუდუ კეთებულინი, თეში ნოსა ხოლო ქიმიპონი. მიდავრთი დო
აგუძერას ბინა ქიბქირე ჟიროთახიანი, ოდო თაქ გემნიპონი ნოსა – ათენა,
წუდეს მიცუნსუნი, თენა, სკანი ჭირგმა. ხოლო თიზმა ვისოფი, თიზმა
ვიკეკი, თიზმა ამბე, თიზმა საქმე, თიზმა შრომა... მინ გინოლაღირი, მინ
ნასისხა, მინ თაში, მინ თეში...

40 ექ ხათე მებრთინი, ჩქიმ კინტირიშ პარნიკი* გავაკეთი. ბურაკი* დუ-
ვორგეე – ფარაქ იცუუ, მარკოვკა* ქედუორგენი – ფარაქ იცუ. ამარ მარ-
შუტკა* მუკუურს, ქიგებდოხოდუქ, სოხუმიში ბაზარს, ის, „კრასნი მოს-
ტიშ“ ბაზარშა გილამილუ დო თის გიმიფჩა, ჩქიმ პატონი, დო ფარა მილუ.
ფერი დლა ქორენო, მა მიდურქ ბაზარგმა დო ართი ოში-ჟიროში მანათი

– სხვაგან ცხოვრობდა, მაგრამ პატრონობდა. საძირკველი ჩაყრილი (ჩასხმული) ჰქონდა რვაზე და ცხრაზე. სახლი არ იყო გაკეთებული. ეს რომ ვიყიდე, ამის შემდეგ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ეს გავაფორმეთ. ხუთი ათასი მანეთი იმ გაფორმებამ წამართვა ქრთამი. პატრონს მივეცი, ეს – თხუთმეტი ათასი მანეთი. მერე კაპიტალური სახლი რომ გავაკეთე, ის ერთად დამიჯდა ოცი ათასი მანეთი. მხოლოდ სახლი ავაშენე, სახლი, და ფანჯრების ფული აქ მქონდა დატოვებული, კარ-ფანჯრის ფული, ჩემთვის გაეკეთებინა უნდა, ზომას რომ გამოვუგზავნიდი. გაკეთებული იყო დიდებული.

სახლი გადავხურე, ჩემო ბატონო. გავაკეთეთ. ჩემი სიძე და შვილი-შვილი, ჩემი ელიკოს ქმარი და მისი შვილი, მოვიდნენ და მიადგნენ იქით-აქეთ და ააშენეს სახლი. იქიდან, ოჩამჩირიდან, მოვიტანეთ ბერკეტები, შებენვით (სულით) რომ გადააგდებდი, ისეთი, ახალი გამოტანილი, სამი ათასი ცალი, ჰო-და გავაშენეთ ეს. რამდენი ვინვალე, ვიხლაფორთე და არც ქმარს მოუხედავს ჩემთვის, არც შვილიშვილს მოუხედავს ჩემთვის, არც არავის მოუხედავს. ჩემი სიძე იქ მაყიდვინებდა, მერე დაქირავებული იმითი მოგვქონდა და ყველა დაგველაგებინა უნდა ხელით.

– მსუბუქი იყო, არა?

– მსუბუქი იყო, მსუბუქი, იმისი, სომხეთიდან (სომხეთის) მოტანილი იყო, წითელი, იქაური ტუფის ქვა იყო. ეს გადავხურეთ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, გავათავეთ მთელი საქმე, გადახურვა, და ახლა ფანჯრები შევანყვეთ, კარ-ფანჯარა, და კაპიკი* ფული არა მაქვს. ყველაფერო გათავდა და ათასი მანეთი ფული ოდიშარიამ გამომიგზავნა, ველოდი ოდიშარიამ, ჩემი რძლის ბიძის შვილიშვილმა. ამას რომ ვზომავდით, მაშინ ველოდი იყო. ველიამ მითხრა, ვერ დაამთავრებო ამას შენ, ვერ იზამო და სირცხვილს ჭამო (ნახავო) და ათი გეყოფაო – მითხრა. არა-მეთქი, ის კი არაა სახლის დადგმა, აქ ქვეყნის მაცხოვრებელია და სახლი უნდა იყოს – მე ვუთხარი. ამას რომ ვდავობდი, ისე ველოდი მოგვისწრო და იმას უთხრა, თამაზს, ჩემს სახელზე მოუმატეო ორი მეტრი, ჩემს სახელზე. იმან გამომიგზავნა ათასი მანეთი. ათასი მანეთი გამომიგზავნა ციალამ, ათასი მანეთი ჩემმა ნათლულმა, როლანდომ, მომიტანა. ამ სამი ათასი მანეთით ამ სახლში კიდევაც იატაკი დავაგე, კიდევაც გავლესე, კიდევაც, შენი ჭირი შემეყაროს, აუზი გავაკეთე ღვინისა სამტონიანი, ჰო-და მხოლოდ იატაკი რომ მქონდა დაგებული, ისე რძალიც მოვიყვანე. ნავედი და აგუძერაში ბინა ვიქირავე ოროთახიანი, ჰო-და აქ შევიყვანე რძალი – ეს, სახლში რომ მყავს, ეს, შენი ჭირი მე. კიდევ იმდენი ვცადე, იმდენი ვინვალე, იმდენი ამბავი, იმდენი საქმე, იმდენი შრომა... ზოგი გამორთმეული, ზოგი ნასესხები, ზოგი ასე, ზოგი ისე...

იქ მაშინვე, როგორც კი მივედი, ჩემი კიტრის სათბური გავაკეთე. ჭარხალი დავრგე – ფული შეიქნა, სტაფილო რომ დავრგე – ფული შეიქნა. აგერ სამარშუტო ტაქსი გაივლის, რომ ჩავჯდები, სოხუმის ბაზარში, იმაში – „კრასნი მოსტის“ ბაზარში დამაქვს და იმას ვყიდი, ჩემო ბატონო, და ფული მაქვს. ისეთი დღე არის, რომ მე ნავალ ბაზარში და ერთი ასი-ორასი

ვამომილუნი? ირფელი მემილუ, კობეშიეფი ხოლო მემილუ ბაზარგუა, კობე-
შიეფი – კობეშია ქიმოხირუ ართი ოსურქ, კობეშია, ჩქიმი პატონი, დო
ქიგუოჭოფი თის, ოდო ქედაარლუ თექ დო ირკოს უკვენდ, ოვჭოფინი –
მუშ მამხვა-მამხვა კობეშიეფი, ათეშ მაგირდა-მაგირდა ჩქინობურა კობე-
შია. ენა უკუელი ვამიჭირდ, აშო იბდინი, ა, უკვე გიშუღირი ვორდი გაჭირე-
ბაშე. სკუაღეფი დობღურუდას, ტყურა ქონუა-და. თექ მა თიმ წანას მუ-
რაბა ვაკეთინი, მა თიმ წანას ვარდუო მჟავე დუვამჟავინი, კინტირიშ მჟა-
ვენი, დო ბანკეფი... ცათე ოთახ დუდიშა გოდაცილი რდ პამინდორი დო
ირფელით. ლურა მგმორდგკონი ოკო. ოდო არძაქ ქიგიოსქიდ სომეხენს,
10 არძაქ სომეხენს ქიგიოსქიდ.

თექ მა დუვორგენი, მასმა წანას ჩქიმი ატამა დო ლიმონი სოჩაშა გილა-
მილუდუ იურაი მაშინათ, იურა გაგუაი მაშინათ. ქოკითხენი, ქონინის.

– ეზოს მუ გიჩაანდეს?

– ლიმონი, მანდარინი, გრეიფუტი, ატამა – სოჩაშა გილამლუდუ, კი-
ლოს გომივჩანდი სუ-სუმი მანათუა. კინტირიში პარნიკი* მილუდუ, ვარ-
დიში პარნიკი* მილუდუ. ეზოს მუ გოკო, ჩქი ვამჩაანდესგნი – ირფელი.

– მუდა კოჩი ამუშეენდით ასე თეს?

– მა, კირილე დო ნუნუ, ჩქიმ ნოსა, ინა, – ნაზიკო. მუ'დ ექ ომუშებელი?

20 თე პარნიკის* მიკუულუანდით ჩქი დინახალე-და ვარა, დანარჩენი მუი'დ
უმუშებელი?! ე ხილი ჩანდუ დო ჩანდუ ენა ძვირფასი. მეფთინი, თიმ წანას
დუვორგეე მა ინა – ლიმონინი, მასმა წანას უკვე ონიარი'დ ენა, მასმა წანას.
ინეფი ჩანდ – გრეიფუტიეფი. აშო ვოჯლონანდი, ვარა ექ კოჩი ვაჭკომუნდუ
ის. ათენეფშო ვოჯლონანდი, თითო – გვერდედი კილოიანეფი. ენა, ენძეფი
– ხუთი-ამშვი ჯინჯი. ირფელი ჩაანდ, მუთ ქოარსებენსგნი: ბული, ნაჟონა
ბულეფი... დიდი მინდორი ენომძედ ნოხოლე. ვართ ქოთომი, ვართ ლეჯი,
ვართ ჩხოუ დინახალე ეზოს ვეძირედგ, ემერი მიკოკინელიდ, თექ ვოხვილან-
დით სერით. დღაშით ოდიარე ულუდუ, ათაქ გინილენდუნე, თეი ბაინცაშე,
ჩქიმ პატონი, დანდრაი გიშაულარშახ ოდიარე'დ საქონელიში.

– მის გინუელი ენა?

30 – სომეხიშე იპიდი. წყარი, ინჭამილუდეს – ჩხომი მინშიშ მუშით, დინოხედ.

– ჩხომიო? ინჭასო?

– ჩხომი ინჭაშა მითმიიშ. წყარი უჯგუში სოთინი ვეშლებედ. მუჭო ჭყონს
მილუნა წყარინი, თიმ უჯგუში წყარი'დ, ო ჩქიმ პატონ აქენი. დო ის ქენობ-
დგუნდით, ის, მატორს – წყარიში ეშალალარო ხომ მატორი გემიდგუდუ,
აბანოშო ცაიკე გემიძუდუ, ხილეფიშო ცაიკე გემიდგუდუ ოწყარაჲო ბაკეფი
– ხომ ქინობდგუნდით წყარს მატორსგნი, თე ჩხომეფი აარდა ირტებუდუ.
მატორს გემევილანდით დო ვაჩაფრთენდითგნი, ჩხომეფი კინი ქიმიიშ.

– სო რდ ე ჩხომეფი?

40 – ათე წყარს ულუდუ კოდორიშის. დიხას ხომ ქორე მდინარე, ეთურე
გინშიშ, თურე მიიშ აშო. თაქ ირიკოს უკვენდ – თენა მუნერო რენია.
ათაში რდგ დო თიჯგუა ადგირს ფცხოვრენდით, ნამდა ვართ ქოთომი მა-

მანეთი არ მომაქვს? ყველაფერი მიმაქვს, კვახებიც მიმაქვს ბაზარში, კვახები – კვახი მომპარა ერთმა ქალმა, კვახი, ჩემო ბატონო, და დავიჭირე ამაზე, და დაყარა იქ და ყველას უკვირდა, რომ დავიჭირე – რამისმსხო კვახები, ამსიგრძე-ამსიგრძე ჩვენებურა კვახი. ეს მერე არ მჭირდებოდა (მიჭირდა), აქეთ რომ წამოვედი, აი, უკვე გამოსული ვიყავი გაჭირვებიდან. შვილები მომიკვდეს, ტყუილი თუ გითხრა. იქ მე იმ წელს მურაბა რომ გავაკეთე, მე იმ წელს მყავე რომ დავამყავე, კიტრის მყავე, და ქილები... ეს ოთახი ბოლომდე გაჭედილი იყო პამიდვრითა და ყველაფრით. სიკვდილი თუ მომადგა! და ყველა დარჩა სომხებს, ყველა სომხებს დარჩა...

იქ მე რომ დავრგე, მესამე წელს ჩემი ატამი და ლიმონი სოჩაში დამქონდა იურას მანქანით, იურა გაგუას მანქანით. რომ ჰკითხო, გეტყვის.

– ეზოში რა გედგათ?

– ლიმონი, მანდარინი, გრეიფურტი, ატამი – სოჩაში დამქონდა, კილოს ვყიდდი სამ-სამ მანეთად. კიტრის სათბური მქონდა, ყვავილის სათბური მქონდა. ეზოში რა გინდა, ჩვენ რომ არ გვედგა – ყველაფერი.

– რამდენი კაცი ამუშავებდით ახლა ამას?

– მე, კირილე და ნუნუ, ჩემი რძალი, ისა – ნაზიკო. რა იყო იქ სამუშაო? ამ სათბურს თუ მოვუვლიდით ჩვენ შიგნით, თორემ დანარჩენი რა იყო სამუშაო?! ეს ხილი გვედგა და გვედგა ეს ძვირფასი. რომ მივედი, იმ წელს რომ დავრგე მე ის – ლიმონი, მესამე წელს უკვე დასაკრეფი იყო ეს, მესამე წელს. ის გვედგა – გრეიფურტები. აქეთ ვაგზავნიდი, თორემ იქ კაცი არ ჭამდა იმას. ამათთვის ვაგზავნიდი, თითო – ნახევარკილოიანები [იყო]. ესა, ეს კაკლები – ხუთი-ექვსი ძირი. ყველაფერი იდგა, რაც არსებობს: ბალი – ნამყენი ბლები... დიდი მინდორი მედო წინ. არც ქათამი, არც ღორი, არც ძროხა შიგნით ეზოში არ ჭაჭანებდა (არ ინახვებოდა), ეგერ შენეული იყო, იქ ვამწყვდევდით ღამით. დღისით ბალახი ჰქონდა, აქედან რომ გავიღოდა, საავადმყოფომდე, ჩემო ბატონო, დანდრას ბოლომდე ბალახი იყო საქონლისთვის.

– ვის გამოართვი ეს?

– სომხისგან ვიყიდე. წყალი – ჭა გვქონდა, თევზი მოდიოდა თავისით, იჯდა.

– თევზი? ჭაში?

– თევზი ჭაში მოდიოდა, წყალი უკეთესი არსად იქნებოდა (არსად შეიძლებოდა). როგორც ჭყონში გვაქვს წყალი, იმაზე უკეთესი წყალი იყო, ჩემი ბატონი რომ ხარ. და იმას ჩავდგამდით, იმას, წყალსატუმბს – წყლის ამოსაღებად ხომ წყალსაქაჩი მედო, აბანოსთვის ცალკე მედო, ხილებისთვის ცალკე მედო სარწყავად ავზები – ხომ ჩავდგამდით წყალში იმ წყალსატუმბს, ის თევზი ყველა გაიქცეოდა. წყალსატუმბს რომ ამოვიღებდით და არ ჩავრთავდით, თევზები ისევ მოვიდოდნენ.

– სად იყო ეს თევზები?

– ამ წყალს ჰქონდა კოდორისას. მინის ქვეშ ხომ არის მდინარე, იქიდან გადმოდიოდა, იქიდან მოდიოდა აქეთ. აქ ყველას უკვირდა – ეს როგორ ხდებოდა (არისო). ასე იყო და ისეთ ადგილზე ვცხოვრობდით, რომ არც

ნუხენდ, ვართ ინდური — თენა იფრელი პუნდუ. ღეჯეფი პუნდუ, ჩხოუ-
ლეფი პუნდუ. ათაქ პირდაპირ'დ ოდიერე. მაჟია რიადის* კოჩი ცხოვრენდ,
ჩქიმი მიოჯინარს, მარა თი მიოჯინარ დო თე შკას, ათაურე ბაზარიენი,
თიმ მამორა ქორდ, თიმ მამორას ეშაძედ თექ დინხა: ოდიარე, ოულარი, მაუ-
ლარი. უკული ეურე ცვანა ხოლო მილუდეს, კოლმეურნობაში ვანა ხოლო
ქომურეს სიმინდიში. თექ ხოლო თასილი მაფუდეს, თექ ხოლო სასუქი
ლოლამირი მაფუდეს დო, ვამიტახენანი თეში აშო ულაქ მაყიის.

– მუდა ნანას ცხოვრენდი ექ?

– მუდა ნანას – ჩხორო ნანას.

10 – კირილექ მუჭო მეუხუჯუუ?

– კირილე გვალო ჯგირო მეხუჯაფილი'დ, გვალო ჯგირო. ათაურენი სხუ-
ლუხია რდგ, ბეგი სხულუხია. ბეგი სხულუხიაში სკუა ოხორაანდ თექ, თიქ
დოღურუ დო, სასაფლაოს რდგნი, კირილექ მუში ოთხორუ ქიმირჩქინ – ათაქ
ოკო დიფთხორეჯანი მა, დობლურუქია მა ეჩიდოამშვი სექტენბერს.

– მუჭო სექტენბერს?

– ეჩიდოამშვი სექტენბერს ბლურუქია აუცილებერო დო ათაქ დოფ-
თხორითია. ჩხომი ორდასია ჩქიმი ონგარუს, თეზმა ღვინი, თეზმა ამბე,
თეზმა ირფელი – ქიდიჩინ დო ეჩიდოოთხი სექტენბერს ქიდეღახ, მიოტუ
ჭკომუა დო ქიდიინჯირ.

20 – მუ ოჭგდ?

– მუთუნი ვარ. ვაჭკომუნდ ოჭკომარს დო ვააკოდ, ჩქიმი პატონ აე-
ქგნი, ოჭკომარს ვემკვიჭანდ. უკული ლიშეფით, ექიმეფით, ამბეფით, საქ-
მეეფით შქვით ოქტომბერშახ ქიმიპონით დო შქვით ოქტომბერს, არუ-
ლუაფუდუნი, თეში მიდართ მუი შარაშა, არულუაფუდუნი, თეში, ვადუხ-
ვანცალუაფუნი, თეში.

ექ მუში ვარია მიწუნი, ინა მა იშენი გუვაკეთი. ცვალი ვაუცორდ დო
ცვალი ვარდასია ჩქიმი ონგარუს დო ჩხომი – განსაკუთრებული თენა. მარა
ჩქი თინა დიბგარით, ირკოს ქუურქუ აქ დო, ქოკითხე არძა ქოგინიინს. თე-
ლი ჭყონი ვადოსქილადე, სუმი ავტობუსი ხალხი'დ. ო, ჩქიმ პატონი. გვალა
30 ჯგირი ორმოცი გუკეთი, ოთხომი კოჩი ხედგნი, თეში, ირფელი, დო წარმო-
ნანაქ ვედმეცალ, აშო მაუუ ორტინალქ. ეში მინოდგუმილი, ირფელი, მუთ
დომიჩინ თიქგნი, ირფელი კეთებული მაფუდუ ორმოცის. ეშაკეთებული
მაფუდუ ოთხი კოჩიში ოთხორუუ, ოთხიში, კრუგამ* თენა რკინათ. იურა
გოგიაქ ეშამკეთ.

– ასე – თე რტინაში ამბე. მუჭო იყუუ თე ჩხუბიქ? თე აფხაზეთიში
ამბექ? მუნერო ირტით დო მუშენ ირტითგნი – თენა.

– მუშენ იბრტი-და ოთამა'დ, ნანა, ჭყორდ დ ხალხი. მინდორს ააყა-
ფენდესგნი, ფერი ბალანემქ ქემთოჭყორდეს. გვალო მანგარი ცოთამაქ იყუ-
უნი, თექ ჩქიმი მოთაში, თი დალიში ბოშიში ამხანაგი'დ, შონი, თიქ ქემორთ
40 დო მაშინათ გეგნომიონეს მუში ცურა მა, ბალანეფი დო ჩქიმი დალი, ელიკო,
ბლანკეტაში ქომონჯი დო სკუა. დო ჩქი გეგნომიონეს ექ, კოჩინს ვეგნურ-
თუმუნა, ჩქი ბალანამო გეგნომიონეს.

ქათამი გვანუხებდა, არც ინდაური – ეს ყველაფერი მყავდა, ღორები მყავდა, ძროხები მყავდა. აქ პირდაპირ იყო საძოვარი (ბალახი). მეორე მწკრივში კაცი ცხოვრობდა, ჩემს გადასახედზე, მაგრამ იმ გადასახედსა და ამას შორის, აქედან ბაზარი რომაა, იმხელა მანძილზე იყო, იმხელა მანძილზე იდო იქ მიწა: ბალახი, წასასვლელი, მოსასვლელი. მერე იქით ყანაც გვექონდა, კოლმეურნეობის ყანაც მოგვცეს სიმინდისა. იქაც დათესილი გვექონდა, იქაც სასუქი შეტანილი (გაკეთებული) გვექონდა და, რომ არ მოგვიტეხია, ისე აქეთ წამოსასვლელი შეგვექნა.

– რამდენ წელს ცხოვრობდით იქ?

– რამდენ წელს? – ცხრა წელს.

– კირილე როგორ შეეგუა?

– კირილე ძალიან კარგად იყო შეგუებული, ძალიან კარგად. აქეთური სხულუხია იყო, ბეგი სხულუხია. ბეგი სხულუხიას შვილი ცხოვრობდა იქ, ის გარდაიცვალა და, სასაფლაოზე რომ იყო, კირილემ თავისი დასამარხი მოინიშნა – აქ უნდა დავიმარხოო მეო, მოგვკვდებიო მე ოცდაექვს სექტემბერს.

– როგორ სექტემბერში?

– ოცდაექვს სექტემბერს ვკვდებო აუცილებლად და აქ დამმარხეთო. თევზი იყოსო ჩემს გასვენებაში, ამდენი ღვინო, ამდენი ამბავი, ამდენი ყველაფერი – დაიბარა და ოცდაოთხ სექტემბერს გახდა ავად, შეწყვიტა ჭამა და დანვა.

– რა სჭირდა?

– არაფერი. არ ჭამდა საჭმელს და არ უნდოდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, საჭმელს არ იკარებდა. მერე ნემსებით, ექიმებით, ამბით, საქმით შვიდ ოქტომბრამდე მივიყვანეთ და შვიდ ოქტომბერს, რომ ეძინა, ისე, წავიდა თავის გზაზე, რომ ეძინა, ისე, რომ არ განძრეულა, ისე.

ამან რისი უარიც მითხრა, ის მე მაინც გავაკეთე. ყველი არ უყვარდა და ყველი არ იყოსო ჩემს გასვენებაში და თევზი – განსაკუთრებული[აო] ეს, მაგრამ ჩვენ მას ქელეხი გადავუხადეთ (ვიტირეთ), ყველამ იცის აქ და, რომ ჰკითხო, ყველა გეტყვის. მთელი ჭყონი არ დარჩენილა, სამი ავტობუსი ხალხი იყო. დიას, ჩემო ბატონო. ძალიან კარგი ორმოცი გაუუკეთე, ოთხასი კაცი რომ იჯდა, ისე, ყველაფერი, და ერთი წელიც არ დამცალდა, აქეთ გამიხდა გამოსაქცევი. ისე, შემოკავებული (დადგმული), ყველაფერი, რაც დამიბარა თვითონ, ყველაფერი გაკეთებული მქონდა ორმოცზე. შემოღობილი მქონდა ოთხი კაცის დასამარხი, ოთხისა, ირგვლივ \ქს\ რკინით, იურა გოგიაშვილმა შემომიღობა.

– ახლა – ეს გამოქცევის ამბავი. როგორ მოხდა ეს ჩხუბი? ეს აფხაზეთის ამბავი? როგორ გამოიქეცით და თუ რატომ გამოიქეცით – ეს.

– რატომ გამოიქეცით და სროლები იყო, შვილო, წყდებოდა ხალხი. მინდორში რომ თამაშობდნენ, ისეთი ბავშვები ჩანყდნენ. ძალიან ძლიერი (მაგარი) სროლა რომ შეიქნა, იქ ჩემი შვილიშვილის, იმ დალის ვაჟის ამხანაგი იყო, სვანი, ის მოვიდა და მანქანით გადაგვიყვანა თავის სახლში მე, ბავშვები და ჩემი დალი, ელიკო, ბლანკეტას ქმარ-შვილი. და ჩვენ გადაგვიყვანეს იქ, მამაკაცები არ გადმოსულან, ჩვენ ბავშვებიანად გადმოგვიყვანეს.

– ჯგირ კოჩი ცოფე ენა!

– გეგნომიონეს მუში ცუდეშა, მუში მუმაშა ქემომიონეს დო დიდაშა. და ხოლო ცუნდ, უმაღლესდამთავრებული ძღაბი'დ. თენეფქ თეში მემსახურეს ვითი დღას, თეში, ინა ნინათ ვერაგადეე, კოჩიშა ვეგნიჩინე, თინენქ ჩქი მემსახურესგნი. თი კოჩი რდ ტარიელი წერედიანი. გედირთუდეუ – ოთხი თოლი ცუდე'დ თექი დო თი ოთხი ოთახ ცუდეს ოთხი ლამშა მიკობუდეუ, ცეთის აარძოს ნავთის ქენაბუნდ, შუშას დო თის მუდას ქიმკანწყუნდგ, ამსერი თის დაარძანდ, ონტუედ, ჩქი ვიჯანუდითგნი, თი ოთახუემს. ფერი დღა ქორდეუო, ხორცი ვეგილაძუდეუნი? ფერი დღა ქორდეუო, მუდა კოჩი ვორდითგნი, იდა თოფური ვეგლაძედ ჭირქათგნი? სუმი კოს ართი ჭირქა თოფური ენომდგუდეეს. უკული თინა ვამბალინეეს ი ოსურქ დო გონწყუ ინა – სკა. სუმოში სკა ნიმუდეუდეუ მინდორიშა – თინა გონწყუ დო ნისორს ქიგოჩეხეს ცათემ მაფართა-მაფართა სარანჯეფი დო ბალანეფი თის მიშესოფუდეეს. უშქურეფი აი მაშხვა-მაშხვა, სხუი – ირფელით ეფშა'დ თი ეხო.

– მუ ჯგირი ოჯახი ცოფე! მუ გვარი რე ოჯახი?

– წერედიანეფი, ტარიელი. სკუას ბაჩუკი ჯოხოდგ, ნამუთი ჩქი მიცონესგნი. უკული ჩქი გეჭოფეს ენემქ დო მიდამიცონეს საკენიშა დიო მაშინათ, უკული – კუჩხით. საკენშა ართი დღას მიბშით. შარა ეკი-ეკი მიშ, ჟი. თი ძღაბიქ ქმაცუნეს, თი წერედიანიშ ძღაბიქ, მენძელიში, თი იშ, ტარიელიშ სკუაქ. მუნეფი ხოლო უკული მიიშეს, მუნეფი ხოლო. მოჭირინაფილი'დ თე მაჩხუბე ხალხი აშო, მოჭირინაფილი'დ თე რუსეფი დუო, ჯანდაბა დუო, ჩეჩენეფი დუო, – მუდეგა-მუდეგა ხალხი, სომეხეფი დო რუსეფი – უმოსო. თენეფი მოჭირინაფილი'დ აშონ, ფერი დრო'დ. მუნეფი ხოლო მიიშეს.

გეკიბლით ჟი, კარეშა ეკიბლით. კარე ეფშა რდ, გეშამიონეს პატალოკიშა, * ჟი, ბალანამო, თექ ქეგმობუნეეს. თუდო ეფშა რდ კოჩით – ჟი, პატალოკის*. ოდო ბალანა მიჯანდეს ათაში, დო ჩქი მიკიდგდეს ხე, დო ვოხედით დო თიმ სერი გუოთანეეთ. მაჟია ორდოს, გოთანაშახ, გეგამიცონეს აშო, ოჭკუმაღი ქობჩეს, ოდო – იდითია ასე, ათე ფერდის ვემკოსკიდათია, ვარა ართი კაკალი ვადოსკიდგთია ცხონცხალი. თეს ამსერშახ ეკილითია დო შორდონაშა დუდი ქიმილითია. დო გამაცილეს დო გომიტეეს.

თი უდეღტეხილი მიკიბლით, მიდაბრთით ამდღა ჩქი დო მეპუნა აკაბცხა ბალანეფი – სუმ ნანერ დო ოთხი ნანერ ბალანეფი, დო მეურთ. ბლანკეტა მუურს, მუში ქომონჯი მუურს, სინჯა მუურს, ძღაბი მუურს, ბოში მუურს – ჩქი არძა მუურთ.

– ტყაშა ქიმერთათ ოკო, ვარო?

– ოკო ქიმებრთათ ამდღა ტყაშა ჩქი. გოთანაჲ სინთეთ გინიბლით თექ, ეკირუმუ დო ქიმებრთით ტყაში გინართუშა, ოდო ცეთი რუმეს გეკიბლით ეთექ დო ეთექ, ჯამ ჯინს პალატკა ქუმულაღგდ მიდგასგდგნი დო ბალანა ქედმოჯირაფეეს თექ. ეთექ გუოთანეეთ.

მაჟია ორდოს, აბა, ულა ასე ეკი! ულა ჭუბერიშა! ეკირუმუ დო ჭუბერიშა ქე მურთუმუდეუ მურთაზის. ქენმაზადეს აშო მურთაზიქ დო ბალანეფი

– კარგი კაცი ყოფილა ეს.

– გადმოგვიყვანა თავის სახლში, თავის მამასთან მოგვიყვანა და დედასთან. დაც ჰყავდა, უმაღლესდამთავრებული გოგო იყო. ესენი ისე მოგვემსახურნენ ათ დღეს, ისე, რომ ის ენით არ ითქმის, კაცს ვერ აღუნერ (არ გადაიციმა), ისინი ჩვენ რომ მოგვემსახურნენ. ის კაცი იყო ტარიელ წერედიანი. ადგებოდა – ოთხი თვალი სახლი იყო იქ და იმ ოთხ თვალ სახლში ოთხი ლამფა ეკიდა, იმათში ყველაში ნავთს ჩაასხამდა, შუშას და იმ რალაცას გაანყობდა, ამაღამ მას აანთებდა, ენთო, ჩვენ რომ ვინეჩით, იმ ოთახებში. ისეთი დღე იყო, ხორცი არ გვდებოდა მაგიდაზე? ისეთი დღე იყო, რამდენი კაციც ვიყავით, იმდენი თაფლი არ დებულყო ჭიქით? სამ კაცს ერთი ჭიქა თაფლი გვედგა. მერე ამასაც არ დაგვაჯერა (ეს არ გვაკმარა) იმ ქალმა და გახსნა ისა – სკა. სამასი სკა ედგა მინდორში – ის გახსნა და გობზე ჩაჩხეს ამსიფართე – ამსიფართე ფიჭები და ბავშვები იმაში იტიტყნებოდნენ. ვაშლები ამსისხო – ამსისხო, მსხალი – ყველაფრით სავსე იყო ის ეზო.

– რა კარგი ოჯახი ყოფილა! რა გვარია ოჯახი?

– წერედიანები, ტარიელი. შვილს ბაჩუკი ერქვა, ვინც ჩვენ წამოგვიყვანა. მერე ჩვენ აგვიყვანეს ამათ და წაგვიყვანეს საკენში ჯერ მანქანით, მერე – ფეხით. საკენში ერთ დღეს მივდიოდით. გზა აღმა-აღმა მიდიოდა, ზევით. ის გოგო გამოგვყვა, ის წერედიანის გოგო, მასპინძლისა, იმისი, ტარიელის შვილი. თვითონაც მოდიოდნენ მერე, თვითონაც. მოახლოებული იყო ეს მოჩხუბარი ხალხი აქეთ, მოახლოებული იყო ეს რუსები იყვნენ, ჯანდაბა იყო, ჩეჩნები იყვნენ, ნაყარ-ნუყარი ხალხი, სომხები და რუსები – უმეტესად. ესენი მოახლოებული რომ იყვნენ, ისეთი დრო იყო. თვითონაც მოდიოდნენ.

ავედით ზევით, კარავში ავედით. კარავი სავსე იყო, აგვიყვანეს ჭერში, ზევით, ბავშვებიანად, იქ ჩამოგვსვეს. ქვევით სავსე იყო ხალხით – ზემოთ, სხვენზე. ჰო-და ბავშვი გვენვა ასე, და ჩვენ გვეკიდა ხელი, და ვისხედით და ის ღამე გავათენეთ. მეორე დილას, უთენია, ჩამოგვიყვანეს, საჭმელი გვაჭამეს და – წადითო ახლა, ამ ფერდობზე არ ჩარჩეთო, თორემ ერთიც ვერ გადარჩებითო ცოცხალი. ეს დაღამებამდე აიარეთო და თხმელნარამდე თავი მიიტანეთო. და გამოგვაცილეს და გამოგვიშვეს.

ის უღელტეხილი გავიარეთ, მივდივართ (წავედით) დღეს ჩვენ და მიგვყავს ერთი ციცქნა ბავშვები – სამი წლის და ოთხი წლის ბავშვები, და მოვდივართ. ბლანკეტა მოდის, მისი ქმარი მოდის, სიძე მოდის, ქალიშვილი მოდის, ვაჟი მოდის – ჩვენ ყველანი მოვდივართ.

– ტყეში მიხვიდეთ უნდა, არა?

– უნდა მივიდეთ დღეს ტყემდე (ტყეში) ჩვენ. ალიონის სინათლეზე გამოვედით იქიდან, შებინდდა და მივედით ტყის გადასახვევამდე, ჰო-და იმ სიბნელეში ავედით იქ, და იქ ხეების ქვეშ კარავი მოეტანა ვილაცას და ბავშვი დაგვანვენინეს იქ. იქ გავათენეთ.

მეორე დილას – აბა, წასვლა ახლა აღმა! წასვლა ჭუბერში! დაღამდა და ჭუბერში მოსულიყო მურთაზი. შემოგვეგება აქეთ მურთაზი და ბავშვები

მეპუნა. თე უკუულაში ბალანას ჩაფუულაქ გუხორცქ ათაქ, ჩაფგლაქ დო ცე-
ლოფანათ ქემვოკირით თი ჩაფლა. მინ ვაინედ – წყარეფიე, მინი ჭყვენჭყვე
რე, მინ თინა დო მინ სხუზაფიათ, მინ თეთ, მინ თით მეურთ. ოდო ეკიბლით
თექ, თი იშა ქიმებრთით, ეკიბლით ჭუბერშა დო დისერ. ასე ათე ბალანეფი
ექიმეფშა მიდეცონეს – ექიმეფი ცოფედეს თაურე ეკუელირი – ექიმეფშა
მიდეცონეს. დო ათაქ დაჩხირი გერზ მინდორს დო თეს გუხეთ ჩქი ასე. არძაქ
ქაუნ თეს. დო მაშნა ეკუელირი'დ, შალიკო ბასლაიაში მაშნა, ჩქინი ოცონა-
ფუშა. შალიკო ბასლაია მაფუდეს ჭანაფილი თაქ, მიშგნი, თი კოს მიდვორჩი-
ნით, ნამდა – ცხენით მეურდუნი, თი კოს – ქედოვხვადანი დო მემოიშუანი
10 დო ქემორთანინი. ოდო შალიკო ეკუელირი'დ ჭუბერიშა. ო, ჩქიმ პატონი ექე-
გნი. ქიმებრთით ჩქი, ეკიბლით დო, ენეფი მიდეცონესგნი, მა ელუოხექ ათაქ
დაჩხირს, ხოლო ელახე მიდგარენი ხალხი დო ველაია ხოლო თაქიე, ჩქიმი
სინჯა. ჟირი შონემქ ქემორთეს, ავტომატი გინაბუნანი, ფერემქ, დო მა ბა-
ლანა მაფუნია ლეხი სოდგარენია დო მაშინა ქომუჩითია, მინიენია შოფერი.
ველიაქ მინუუ, მა მუთუნი ვამაქიმინენია, სი ვერგიავადა, მა მუთუნი ვამაქი-
მინენია. სოდგა გვილუნდეს შონეფი კოს, სოდგა-სოდგა მიკმიოსიროტანდეს.
მუ გოკონა – მა უნი – თქვა? მა ბალანეფი მაფუ-მაქ მოცონაფილი, მუშა –
ჭკირილი, ჩქიმი პატონი, ქუთუშის ჯან, დიდა თექ ელურე-მაქ, აკაბცხა ბალა-
ნეფი, ჩქიმი პატონი, ამსერი თეს ოკო გევონჯირუე-მაქ დო სი მაშნა მუნერო
20 მერჩა-მაქ? – მა უნი. მიძალესგნი, იბძალი მა დო რკია ქიგუაშქვი: ძალდა-
ტანება რენო-მაქ? – მა უნი. უკული დამანებუ დუდი, მუ დროს რკია ქიგუაშ-
ქვინი. დამანებეს დუდი დო ქედმოგორ ართი თე კოჩქ – სკანი დიდავა დო,
ქედმოგორ დო – აა, მუ ჯგირი ბოში ურდუქ სკანი დიდას-მაქ – ქეკვორაგა-
დე დო მიდართეს თენემქ, დეფთხინეე.

– ყაჩაღეფი რდეს!

– ყაჩაღეფი რდეს, მიდმალალარი დეს, მაშინას სოდგა მიდაილანდეს,
იფრელს მიდაილანდეს, იფრელს. ავტომატი გინაბუდუ მურთაზის დო
ავტომატი მიდულაღუდეს. ირფელს მიდაილანდეს, მარა ორდ ფერი შონე-
ფი, ნამდა უმაღლესი პატიის ფცენდესგნი, ფერი ხოლო. ენა არძა ართია-
30 ნიშა მიოკოროცხალი ვარე.

უკული იმ სერს თექ გიბთანეეთ, მაჟია ორდოს გინიბლით ჭუბერიშე
დო ქემობრთით აპაი ცუჩა, მარა ჩქი ვამგჩინენდეს კოჩი.

– ვაგჩინეს, ვარო?

– ვარ! ბალანეფი დიამუშიქ ვეჩინ, ბალანეფი, ათე გონიკვილი, საცო-
დება. უკული ოჭკომალი ვამდუდეს, ოჭკომალი. შარას ხომ მომილუდეს
ოჭკომალი – მოცუნეეს თინემქ ქიანაში ოჭკომალი, შონემქ – ვამილუდეს,
გემეთეეს ოჭკომალქ დო ართი ნოკვეთი გვალით მიიშ ბალანა ირიართო,
თი უჩაში, ართი ნოკვეთი გვალს ქუმკუსოფუანდ ათაში დო თემ მიიშ.

ქემობრთით აქ, ჭყონიშა, დო აპაში ცუდეს გოფევრეს, გობრცხონეს,
40 ოჭკომალი ქოფრეს, აზრიშა ქემომიცონეს. დო დიდაქ დო მარინაქ თაქ ქე
დოფხვადეს, თაქ ქედოფხვადეს ენემქ დო უკული სალხინოშა მიდართეს

მოგვყავს. ამ უმცროს ბავშვს ფეხსაცმელი გაუსკდა აქ, ფეხსაცმელი, და ცელოფნით შემოვაკარით ის ფეხსაცმელი. ხან ვერ მოდიოდა – ნყლებია, ხან ჭენჭყო იყო, ხან რა და ხან ხელში აყვანილი, ხან ასე, ხან ისე, მივდივართ. და ავედით იქ, იმ იმასთან მივედით, ავედით ჭუბერში და დაღამდა. ახლა ეს ბავშვები ექიმებთან წაიყვანეს – ექიმები ყოფილიყვნენ აქედან ასული – ექიმებთან წაიყვანეს. და აქ ცეცხლი ანთია მინდორზე და ამას ვუსხედვართ ჩვენ ახლა. ყველა გაყვა მას. და მანქანა ამოსული იყო, შალიკო ბასილიას მანქანა, ჩვენს წასაყვანად. შალიკო ბასილია გვყავდა დაბარებული აქ, რომ მიდიოდა, იმ კაცს დავაბარეთ, რომ – ცხენით რომ მიდიოდა, იმ კაცს – რომ დაგვხვდნენ, მოგვესწრაფონ და მოვიდნენ. ჰო-და შალიკო ამოსული იყო ჭუბერში. დიახ, ჩემი ბატონი რომ ხარ. მივედით ჩვენ, ავედით და, ესენი რომ წაიყვანეს, მე ვუზივარ აგერ ცეცხლს, კიდევ ზის ვილაც ხალხი და ველიაც აქაა, ჩემი სიძე. ორი სვანი მოვიდა, ავტომატი რომ ჰკიდიათ, ისეთები და, მე ბავშვი მყავსო ავად სადღაცო და მანქანა მომეცითო, ვინააო მძლოლი. ველიამ მითხრა, მე ვერაფერს ვიზამო, შენ თუ ვერ ივარგეო, მე ვერაფერს ვიზამო. იოლად ჟღეტდნენ სვანები კაცს, იოლად ჟღეტდნენ. რა გინდათ-მეთქი – მე ვუთხარი – თქვენ? მე ბავშვები მყავს-მეთქი მოყვანილი, მამა – დაჭრილი, ჩემო ბატონო, ქუთაისში წევს, დედა იქ ადგას თავზე-მეთქი, ერთი ბენო ბავშვები, ჩემო ბატონო, ამაღამ ამაზე უნდა დავანვინო-მეთქი და შენ მანქანა როგორ მოგცე-მეთქი? – მე ვუთხარი. რომ იძალადეს, ვიძალადე და კივილი დავცხე: ძალდატანება არის-მეთქი? – მე ვუთხარი. მერეღა დამანება თავი, როცა კივილი მოვრთე. დამანებეს თავი და შემაგინა ერთი ამ კაცმა – შენი დედაო და, შემაგინა და – ოო, რა კარგი ბიჭი გაუზრდისხარ შენს დედას-მეთქი – მივაძახე, და წავიდნენ ესენი, მოვიშორე.

– ყაჩაღები იყვნენ!

– ყაჩაღები იყვნენ! წამრთმევეები იყვნენ, მანქანას იოლად გართმევდნენ, ყველაფერს წაგართმევდნენ, ყველაფერს. ავტომატი ეკიდა მურთაზს და ავტომატი წაერთმიათ. ყველაფერს წაგართმევდნენ, მაგრამ იყვნენ ისეთი სვანებიც, უალრესად დიდ პატივს რომ გვცემდნენ, ისეთიც. ყველას ერთი საზომით ვერ გაზომავ (ეს ყველა ერთიმეორისთვის მისათვლელი არ არის).

მერე ის ღამე იქ გავითენეთ, მეორე დღით გამოვედით ჭუბერიდან და მოვედით აპას სახლში, მაგრამ ჩვენ ვერ გვიცნობდა კაცი.

– ვერ გიცნეს, არა?

– ვერა! ბავშვები დედამისმა ვერ იცნო, ბავშვები, ეს ამოთხვრილი, საოცრება. მერე საჭმელი არ გვექონდა, საჭმელი. გზაში ხომ მოგვექონდა საჭმელი – გამოგვატანეს მათ უამრავი საჭმელი, სვანებმა – აღარ გვექონდა, გაგვითავდა საჭმელი და ერთი ნაჭერი ყველით მოდიოდა ბავშვი მთელი გზა (სულ), ის უფროსი, ერთ ნაჭერ ყველს აცოდვილებდა ასე და ისე მოდიოდა.

მოვედით აქ, ჭყონში, და აპას სახლში გაგვასუფთავეს, დაგვვარცხნეს, საჭმელი გვაჭამეს, აზრზე მოგვიყვანეს. დედა და მარინა აქ დაგვხვდნენ, აქ დაგვხვდნენ ესენი და მერე სალხინოში წავიდნენ – ერთი კვირის შემდეგ. მე

– ართი მარაში უკუული. მა ვითი-ვითოხუთი დღაში უკუული მევრთი სალხინოშა, აბესალომშა. უკუული ექ ი აბესალომიში ძღაბიქ დოღურუნი, თის მა-ქუნუ შალიკოში ძღაბიქ – ეთინენქ ართო დოღურუ. ოდო თინა'დ, მა თექ რუო თუთა გავათე დო რუო თუთაში უკუული გეზდირთი დო მოლაფრთი აშო. აშო მილაფრთი დო უნნი: მის გოკონი, მოღართით, მის ვაგოკონი, ქორდათ-მაქ. სოიშახ მოკონი, დობდირთათ თაქენი, კოჩი ვაინინს, მუშენი რექიანი, თის, მარა ათაქ ჩქიმი სასარგებლოს მა მუთუნს ვაორწყექ-მაქ – მა უნნი – დო ჩქი იშენი ტალიკეთ გინობრთათ ოკო თაურე-მაქენი დო ჩქინი დუდიში შესაფარი სოთინი იფშუათ ოკო-მაქ. მალაფრთით დო ათე ჭყონს, 10 ჟირი ბორქომი გეუძღდ თიშა, მარა მა იშენი ვადოვდვი დუდი, ჩქიმი პატონი.

– მიში რდ ენა, ე ქუდე?

– ენა მიში რდგ და, იში'დ – ასე ხოლო ის მიღუ თენა, საჩივარს ქართის – იში'დ, ლეტუნა რენი.. ოდო თენაშა ჟირი ბორქომი გეუძღდ. ოდო ი კოჩქ რუო ათასი მანათი ფარა ქიგმოჭარ. ასე ხოლო გევეჭარ, მარა ასე გეგლამიჭარანინი ოკო. აიშახ ვარდ თენა პრივატიზაციას. ასე რე, ოხუნია დო.. მიდედ ი კოჩქ საბუთეფი დო, მუს იქენს თინა თექენი, ბძირე ოკო.

– ცვანა გიღუ, არდგვი გიღუ.

– ვანა ცათაქ მიღუ, დინახალე, ჟირი ათასი მეტრი, ოდო ათაურე რუო ქომურუ მა კირილეში ბიძისკუაღემქ: კოლია ერქვანიაქ დო კაკიქ. ბრუო 20 ათასი მიღუ საერქვანიოს. ე ფართის ჩაი ორდ, ჭიე ჩაი, მარა ასე თინა ერქვანემქ – ბაბუშურიენია დო თენემქ ქომურუ ჯგირი დიხა. ოდო თენა ასე დობხონით გონოს, ვამათასეს, ვამღუდეს საშვალეზა. ნგ თოლიში ოპერაციაშა მიდაბრთი, ჟიროში მანათი, კვერცხის ვაზარენდი დო თიშ ფარათ მიდავრთი, ოკო გევეკეთიკონი თოლიში აპერაცია. ხვალუა ქედმოჭყაფუუ დო ვამიკეთ თი კოჩქ – უკუული ქემორთია. ეჩი ნუთის ვაგოხვალევეანი ოკო დო მაინა ვამიღუდუ, იშ პირობეფი. ქართის ოთხომ ჟარნეჩლოვითი მანათი მოფთხიის, ქუთემის ოთხომ ჟარნეჩლოვითი მანათი მოფთხიის, ხუთოში-ამშოში დგთმოდოხოღუდუ. ენა აკეთენს ირფელი მუშით ჟიროში მანათშა. ზესტაფონსიე თენა დო ჯგირი შედეგი გიმშურს თეში ნაკეთები. იშენიშენ 30 თიმ სერს ქედმოჭყაფუუ ხვალუა. მაჟია დღას აპერაცია ოკო გეპკეთიკონი. ქემობრთი აშო დო მაჟია დღას ქივჭანეე, თი მიდგაში ნახონა'დ თინანი, დო ფარა ხონუაში, ჟიროში მანათი, ქუდუოკინეე დო დოფთასი. ასე ოში მანათი ხოლო ქიფში დო ნახაჩქუერი გინიბგი. დო სიმინდი მიშაძ თეს.

– ესე იგი, თიზმა სიმინდი გაღვენუუ, ნამდა დაგიბალ სიმინდო.

– მა ლეჯით მიცუნს, ჩხოუთ მიცუნს. ათაქ დიფრთინი, უკუული ოში ქო-თომი მი ცუნდუ, ოდო თის ბრდგენდი დო ვორთგდი, სკუა. ასე მა მუთუნქ ვამაქიმინ დო ვამარდგნი, ვამნუა, სკუა, განერვიანებუი ვორდი, მართაი გოკონდა. ოსურიექო, კოჩიექო, გიჩქუდას ოკო, ათენა რცუნსუნი, თეს საზ-რდო ოკო, საზრდო ოკო თეს. თეს ირ ორდოს ოჭკომალე ვაკონო? სკანი 40 ონოხოლე ოკო ჭკომას თი ქოთომქენი. კინოხაბაკელი კუნთხუს ცათენა ათაში ვეშლებე-მაქ, ვთქვიინი, თიშენი გემაუნეს დო...

ათი-თხუთმეტი დღის მერე მივედი სალხინოში, აბესალომთან. მერე იქ იმ აბესალომის ქალიშვილი რომ გარდაიცვალა, იმას მოჰყვა შალიკოს ქალიშვილი – ისინი ერთად გარდაიცვალნენ. ჰო-და ის იყო, მე იქ რვა თვე გავათავე და რვა თვის შემდეგ ავდექი და წამოვედი აქეთ. აქეთ წამოვედი და ვუთხარი: ვისაც გინდათ, წამოდით, ვისაც გსურთ, დარჩით-მეთქი. სანამდეც მინდა, რომ გაჩერდეთ აქ, კაცი არ გვეტყვის, რატომ ხართო, იმას, მაგრამ აქ ჩემს სასარგებლოს მე ვერაფერს ვხედავ-მეთქი – მე ვუთხარი – და ჩვენ მაინც შიშვლები გადავიდეთ უნდა აქედან და ჩვენი თავის შესაფარებელი სადმე ვიშოვოთ უნდა-მეთქი. წამოვედით და ამ ჭყონში, ორი ბოქლომი კი ედო მაგაზე, მაგრამ მე მაინც არ შევეპუე, ჩემო ბატონო.

– ვისი იყო ეს, ეს სახლი?

– ეს ვისი იყო-და, იმისი იყო – ახლაც იმაში მაქვს ეს, საჩივარში, თბილისში – იმისი იყო, ლეტუნა რომ არის... ჰო-და ამაზე ორი ბოქლომი ედო. ჰო-და იმ კაცმა რვა ათასი მანეთი ფული შემანერა, ახლაც მანერია, მაგრამ ახლა ჩამომანერონ უნდა. აქამდე არ იყო ეს პრივატიზაციაში, ახლა – ეხებაო და... ნაილო იმ კაცმა საბუთები და, რას გააკეთებს ის იქ, ვნახო უნდა.

– ყანა გაქვს, ადგილი გაქვს.

– ყანა აქა მაქვს, შიგნით, ორი ათასი მეტრი, და აქეთ რვა [ათასი] მომცეს მე კირილეს ბიძაშვილებმა: კოლია ერქვანიამ და კაკიმ. რვა ათასი მაქვს საერქვანიოში. ამ ფართობზე ჩაი იყო, ცოტა ჩაი, მაგრამ ახლა ის ერქვანიებმა – ბაბუასეულიაო და ამათ მომცეს კარგი მიწა. ჰო-და ეს ახლა მოვხანით შარშან, ვერ დავთესეთ, არ გვექონდა საშუალება. წელს თვალის ოპერაციისთვის წავედი, ორასი მანეთი, კვერცხს ვაბარებდი და იმისი ფულით წავედი, უნდა გამეკეთებინა თვალის ოპერაცია. ხველა დამანყებინა და არ გამიკეთა იმ კაცმა – მერე მოდიო. ოც წუთს არ უნდა დაახველოო და მე ის არ მქონდა, იმისი პირობები. თბილისში ოთხას ორმოცდაათი მანეთი მოგვთხოვეს, ქუთაისში ოთხას ორმოცდაათი მანეთი მოგვთხოვეს, ხუთასი-ექვსასი მიჯდებოდა. ეს აკეთებს ყველაფერს თავისით ორას მანეთად. ზესტაფონშია ეს და კარგი შედეგით მთავრდება (შედეგი გამოდის) მისი ნაკეთები. მაინცად მაინც იმ ღამეს დამანყებინა ხველება. მეორე ღამეს ოპერაცია უნდა გამეკეთებინა. მოვედი აქ და მეორე დღეს დავიბარე, ვისი მოხნულიც იყო ის, და ის ფულიც მოხვნისა, ორასი მანეთი, ხელში მივეცი (დავაკავებინე) და დავთესე. ახლა ასი მანეთი კიდევ ვიშოვე და ნათონისა გადავიხადე. და სიმინდი არის (დევს) ამაში.

– ესე იგი, იმდენი სიმინდი გექნება, რომ გეყოფა სიმინდად.

– მე ღორიც მყავს, ძროხაც მყავს. აქ რომ დაგზრუნდი, მერე ასი ქათამი მყავდა, ჰო-და იმას ვზრდიდი და ვიქმოდი, შვილო. ახლა მე ვერაფერი რომ ვერ გავაკეთე და ვერ გავზარდე, არ მითხრა, შვილო, განერვიანებული ვიყავი, სიმართლე თუ გინდა. ქალი ხარ, კაცი ხარ, იცოდე უნდა, ეს რომ გყავს, ამას საზრდო უნდა, საზრდო უნდა ამას. ამას ყოველ დილას საჭმელი არ უნდა? შენზე ადრე უნდა შეჭამოს იმ ქათამმა. მიყრილი კუთხეში ეს ასე არ შეიძლება-მეთქი, რომ ვთქვი, ამისთვის ამყვინ და...

ლოლა ჯგერენაია და კირილე ერქვანია

10

– მინ რე, მინ ცხოვრენს სკანინკემა?

– ჩქიმნკია ცხოვრენს გოჩაში ოსური დო სკუაღლეფი. ოსურს ჯოხო, ჩქიმი პატონი, ნინო ფულარიანი. ბალანემს: უჩაშის – მიშა ერქვანია, მანუჩარი ერქვანია, გიორგი ერქვანია დო გოგა ერქვანია.

– ო, მოგირდანი ღორონქ! უჩაში მუდა ნანელიე?

– სკოლა დაამთავრ. გეყვენჯი მავითასიე. ყეთიმ უკუულიე ხოლო, მასმა კლასელიენი, თინა, მასმაშა გინორთ ასენი, ფერი. თიმ უკუულიე თი ქიქე ბალანა, ართი ნანერი დო რუო თუთერი.

20

რი. ასე ურავადგდი მა თქვანი ის ნოსასგნი: ოთხი ნანა გილუ – მა უნიი – ყირი ბალანა ოკო ქიმობიარე-მაქ – უნიი – ყირი. ეჩიდოვითი ნანაში უკული ოსურშოთ ბალანაში მშობიარება ვეშილებე. ოსური სუმონეჩი ნანაი უკული მოხუცებულიე, ადამიანს შეუძლია, მაგალითო, მოთა რდასე ნი-და ვარა, სკუა ვარდე იმ დროს. ათენა ა, ჟარნეჩი ნანერი'დ, ათე ბალანაქ დებადგ ნი, თიმნკია, ჩქიმი ნოსა. ჟარნეჩი რჩინ რე ბალანაი დაბადებელო. ჟარნეჩი ნანა – თენა რისკი რე.

30

ჟარნეჩი ნანეი'დ, მურთაზიქ ოსური ითხუენი, ვაყუნს ბალანა დო უკ-მაყოფილო რენა, ნამდა ბალანა ვაყუნსგნი დო ვეთმეჭოფუნა ბალანას. მუშოთიე, აბა, ბცხოვრენტ ნუთსოფერს? მუშოთიე, ჩქიმი პატონი? სკუა ვარყუნსუ-და, მუთუნს ვედიტეენქ-და, იბშუათ დო ბჭკომათენი – თიშოთიო? – იშოთ ვალირ რინა. წიმშიშოთ ოკო იჯინე, წიმშიშოთ. ა, მოთაღლეფი, სკუაღლეფი მირდუუ. მა თენეფი ნარდი მაფუ, ნაცოდილა დო თენეფი, მუდა სკუა რე, მოთა რე, იდა სიხარულიე დო დარდიე ხოლო.

ჩქიმი ოხორასკილიში ოჯახი

– სი კირიეს აუნინი, რყუნდუ ყირი ბალანა სკანი დო ოთხი კირიექ ქე დგოხვამიეუ. ჯარშა მიდართ აპაი მუმაქ, სკანი ოხორასკირქ ხოლო დო მედინ. ქე დაასკიდ ის ხუთი ბალანაქ: ოთხი ბოშიქ დო ართი ძლაბიქ. მუჭო რდი ასე თენეფი? სკუაშა გიშაგორიი ვაგაფუდუ, ქომინიი ასე თენეფიში ამბე.

– მუჭო ბრდი მა თენეფი-და, მუთ მაშიიდ მა, ოჭკომალი მუთ მაშიიდგნი, მა მუს ქიმივლანდინი, მუჭო ჩქიმი ბალანეფი, თეში ართო, ვითაართი ბალანას ქე მკუოხუნუანდით: ამშვი – ჩქიმი, ხუთი – მუში, ქემკუოხუ-

– ვინაა, ვინ ცხოვრობს შენთან?

– ჩემთან ცხოვრობენ გოჩას ცოლი და შვილები. ცოლს ჰქვია, ჩემო ბატონო, ნინო ფულარიანი. ბავშვებს: უფროსს – მიშა ერქვანია, მანუჩარ ერქვანია, გიორგი ერქვანია და გოგა ერქვანია.

– ოო, გაგიზარდოთ ღმერთმა! უფროსი რამდენი წლისაა?

– სკოლა დაამთავრა. მომ-

დევნო მეათეშია. იმის შემდეგაა კიდევ, მესამე კლასელი რომ არის, ის, მესამეში რომ გადავიდა ახლა, ისეთი. მის მერეა ის პატარა ბავშვი, ერთი წლისა და რვა თვისა. ახლა რომ ვეუბნებოდი მე თქვენს იმას, რძალს, ოთხი წელი გაქვს – მე ვუთხარი – ორი ბავშვი უნდა იმშობიარო-მეთქი – ვუთხარი – ორი. ოცდაათი წლის შემდეგ ქალისთვის ბავშვის შობა არ შეიძლება. ქალი სამოცი წლის შემდეგ მოხუცებულია. ადამიანს შეუძლია, მაგალითად, შვილიშვილი გაზარდოს, თორემ შვილს ვერ გაზრდის იმ დროს. ეს, აი, ორმოცი წლისა იყო, ეს ბავშვი რომ დაიბადა, მაშინ, ჩემი რძალი. ორმოცი წელი ბებერია ბავშვის დასაზადებლად. ორმოცი წელი – ეს რისკია.

ორმოცი წლისა იყო, მურთაზმა ცოლი რომ შეირთო, არ ჰყავს ბავშვი და უკმაყოფილონი არიან, რომ ბავშვი არ ჰყავს და არ იყვანენ ბავშვს. რისთვისაა, აბა, რომ ვცხოვრობთ ნუთისოფელში? რისთვისაა, ჩემო ბატონო? შვილი თუ არ გყავს, თუ ვერავის (არაფერს) დატოვებ – ვიშოვოთ და ვჭამოთ – ამისთვის? ამისთვის არ ღირს ყოფნა. წინ (მომავლისათვის) უნდა იყურებოდე, მომავალში (მომავლისათვის). აი, შვილიშვილები, შვილები გამიზრდია. მე ესენი გაზრდილი მყავს, ნაცოდვილარი და ესენი, რამდენი შვილიც მყავს (არის), შვილიშვილიც არის, იმდენი სიხარულია და დარდია კიდევ.

ბლანკეტა და ელიკო

ჩემი მაზლის ოჯახი

– შენ კირილეს რომ ნაჰყევი, გყავდა ორი ბავშვი შენი და ოთხი კირილემ დაგახვედრა. ჯარში წავიდა აპას მამა, შენი მაზლიც, და დაიკარგა, დარჩა იმას ხუთი ბავშვი: ოთხი ბიჭი და ერთი გოგო. როგორ გაზარდე ახლა ესენი? შვილში გამორჩეული არ გყავდა, მითხარი ახლა ამათი ამბავი.

– როგორ გაზარდე მე ესენი-და, რასაც ვიშოვიდი მე, რა საჭმლის შოვნასაც შევძლებდი, მე რასაც მოვიტანდი, როგორც ჩემს ბავშვებს, ისე ყველას, თერთმეტ ბავშვს დავსხამდით [მაგიდასთან]: ექვსი – ჩემი, ხუთი – მისი, დავსხამდით. ძროხა თუ მოინველებოდა, მე ვინმეს ან კაბას თუ

ნუანდით. ჩხოუ გეიჭვავ უდუდა, მა მიდგასიენი ვარა კაბას დუჭაანდი, ვარა ქვირს ქემომლანდესგნი, თემ ოჭკომარს გუკეთენდი დო ართო ვოდი-არუანდი კირილემ მულამახ. კირილექ ქე მორთუ დო უკუული ხოლო უმოსო ვოხვარუდით ართმაჟიას. თენეფი არკალი ვამაფუდეს ართიანგმა გამორჩილი დო გამოყოფილი. დო ვარა სკანი დაშე ვაიჩქუნო? ასე მა, სკანი დას სკუაქ დეზადგნი, თინა თაქ პუნდუ ნარმონანა დო სუმ თუთას. აჰა სუმ ნანა დო რუო თუთას ჯარს'დ, დეემი ძლაბიქ დოხვად თაქ ჩიტოქ. ჩიტოშე დოსკიდ თექ დო უკუული ათე მდგომარეობა უდუდუ: დოსკიდ დო ბალანაქ დეზად დო ქოპუნა ბალანა, მარა ენა ლეხიე, სინჩხე ულუ დო ლურუ ადამი-ანი. გოურქიი დო მიდავრთი მეურნობაშა, ჩქიმი პატონი აექენ, შაქრო ჯგერენაიაშა – შოფერი ებჭოფი – დო შაქროს უნნი: მემეხვარი-მაქ – უნნი – დო ოგარშა მესუნსია ხალხი, ჯაგა კვაშიაში ოსური'დ ლურელი. ბოში, იშო მიდეკონი, თენეფი თექ ქედახუნეე დო მა ერმაშა მიდამიკონი მეურნობაშა-მაქ, ერმა დიხამინჯიაშა. ქიმიპონი თე კოჩი. თე ზმა ამზე, თეზმა ნამალეფი – ირფეი ქედომჩინ ერმაქ. სკანი დიდა დო ოლია ეთექ გეხედეს დო უჩქუნა თენა ირფელი, მა უკეთენდი, მუთ ოკეთებელი'დგნი. ათეჯგუა ვორდით ჩქი ართიანიშოთ.

10

– ასე თენა ხოლო მოკო მინუე მა: ძაბაში სკუაემს – ჩიტოს, ჩიორას, ციცოს დო ნონას – თენემს, მა ხომ ფშე, მუჭო ბონუნდინი.

20

– მუჭო თი ჩქიმი მოთაღეფინი, თეში, თეში თინეფი მა გაფხარებუდას დო თეში მა ვამგარდას, ნამდა... მარინა დო ციცო ართხელა რდეს, ამდლა მარინაქ გედირთასგნი, თემ მემოჩქ მა ციცო. ამდლა მუჭო მარინა ცოცხალი პუნდას, თემ უჯინექ მა ციცოს. თომა ხოლო ციცოს მიკუოჭკირაფე*.

ციცოს, ა, თუთაში ქემოკათაფუდუ, თუთაში – ციცოს, დო ქუსხუ-პუაფუნა ჟირიხოლო ჩილდოქომონს. მა მუფშეენდი, საავადმყოფო'დ, ასე ბალიენი, თექი, დო ეთექ ქემომიკონეს ბალანა მა. ჩქიმი ხე ქემკადვა-ლუდუდა, პირდაპირ გიმიცონცხალებუდუ.

– მუნერო?

30

– მაკათუედ ზნეცალო, მაკათუედ, მიშმაყვილანდ. არძას მაკათუედ, არძას ულუდუ თენა. უკუული ძაბაქ ქიდიგურუუ დო, თუთაშა ქიმიშგნი, თი ნამარს ადრე არძენდ, ადრე. არა, უყურადღებო ვარდ თქვანი და. მუთ მა ქომირჩიებუ, მუთ მა ქე დომიგურუაფუნი, ოდო მუთ მა ქომირაგადუ დო ქომქიმიგნი, თინა ვალიას ირფელი უჩქუ.

– ვალიაქ ადრე გეთხუუ, ენა სკანი ეთნაქიმიანა რდ.

– ვარ, სკანი დუდექ ვადომლურას დო... მა თენა ქიგებგონინი, მა უნნი აჰას – პირადო გირაგადექ ამარი. მა თქვანი მიჩქედ ირფელი, უნნი: სი მუთუნი ვაილუნი, ფერიექ დო ათე საქმეს დუდი დაანები, ნანა, ვარა – მა უნნი – სი ათაქ ონჯლორეს ქოძირენქ. მუთუნი ვამაპალუნა დო, შხვაში სკუას ქიმიკონანქენი, თქვა რშქირენა დო... ათენა, მახუთა კლასის ორ-

40

დგნი ფერი, მუშენდ ის, ჩაიშ ფაფრიკას, დამტარი'დ გაზეთეფიში, ოდო უკუული საღამო ათუუ* ცოდა კოჩქ. თის ვარდუო კოჩი ქომიბუდუკო მინ-

შევუკერავდი, ან ფქვილს მომიტანდნენ, ამის საჭმელს გავუკეთებდი და ერთად ვაპურებდი კირილეს მოსვლამდე. კირილე მოვიდა და მერე კიდევ უფრო ვეხმარებოდით ერთიმეორეს. ესენი არც ერთი არ გვყავდა ერთიმეორისგან გამორჩეული და გამოყოფილი. და ან შენი დისგან არ იცი? ახლა მე, შენს დას შვილი რომ დაებადა, ის აქ მყავდა წელიწადსა და სამ თვეს. აპა სამ წელსა და რვა თვეს ჯარში იყო, დიდი გოგო დახვდა აქ ჩიტო. ჩიტოზე მორჩა ეს და მერე ეს მდგომარეობა ჰქონდა: მორჩა, და ბავშვი დაებადა და კი გვყავს ბავშვი, მაგრამ ეს ავადაა, სიცხე აქვს და კვდება ადამიანი. გავექანდი და წავედი მეურნეობაში, ჩემი ბატონი რომ ხარ, შაქრო ჯგერენაიასთან – მძლოლი ავიყვანე – და შაქროს ვუთხარი: მომეშველე-მეთქი – ვუთხარი – და გასვენებაში მიმყავსო ხალხი, ჯაგა კვაშილავას ცოლი იყო მკვდარი. კაცო, იქით წაიყვანე, ესენი იქ დასვი და მე ერმასთან წამიყვანე მეურნეობაში-მეთქი, ერმა დიხამინჯიასთან. მოვიყვანე ეს კაცი. ამდენი ამბავი, ამდენი წამლები – ყველაფერი დამიბარა ერმამ. შენი დედა და ოლია იქ ისხდნენ და იციან ეს ყველაფერი, მე ვუკეთებდი, რაც გასაკეთებელი იყო. ასეთი ვიყავით ჩვენ ერთიმეორისთვის.

– ახლა ესეც მინდა მითხრა მე: ძაბას შვილებს – ჩიტოს, ჩოირას, ციცოს და ნონას – ამათ, მე ხომ მახსოვს, როგორ ბანდი.

– როგორც ის ჩემი შვილიშვილები, ისე. ისე ესენი გამხარებოდეს და ისე მე არ მეტიროს, რომ... მარინა და ციცო ტოლები იყვნენ, დღეს მარინა რომ წამოდგეს, ისე მიმაჩნია მე ციცო. დღეს მარინა ცოცხალი რომ მყავდეს, ისე ვუყურებ მე ციცოს. თმაც ციცოს შევაკვეცივინე*.

ციცოს, აი, ეპილეფსია დამართნოდა, ეპილეფსია – ციცოს, და აუტატებით ორივე ცოლ-ქმარს. მე ვმუშაობდი, საავადმყოფო იყო, ახლა ბალი რომაა, იქ, და იქ მომიყვანეს ბავშვი მე. ჩემი ხელი თუ მიეკარებოდა, პირდაპირ გამოცოცხლდებოდა.

– როგორ?

– მოუვლიდა ზნესავით, მოუვლიდა, გონებას აკარგვინებდა. ყველას მოუვლიდა, ყველას ჰქონდა ეს. მერე ძაბამ ისწავლა [წამლობა] და, თვის მიწურულამდე რომ მოვიდოდა, იმ წამალს ადრე აძლევდა, ადრე. არა, უყურადღებო არ იყო თქვენი და. რაც მე მირჩევია, რაც მე მისწავლებია და რაც მე მითქვამს და გამიკეთებია, ის ვალიამ ყველაფერი იცის.

– ვალია ადრე გათხოვდა, ეს შენი მონახერხები იყო.

– არა, შენი თავი არ მომიკვდეს და... მე რომ ეს გავიგე (გავიგონე), მე ვუთხარი აპას – პირადად გელაპარაკები აგერ, მე თქვენი ვიცოდი ყველაფერი, ვუთხარი: შენ არაფერი რომ არ გაქვს, ისეთი ხარ, და შენ ამ საქმეს თავი დაანებე, ნანა, თორემ – მე ვუთხარი – შენ აქ სირცხვილს ქამ, არაფერი გაგვანჩნია და, სხვის შვილს რომ მოიყვან, თქვენ გშიათ და... ეს, მეხუთე კლასში რომ იყო, ისეთი, მუშაობდა იმაში – ჩაის ფაბრიკაში, დამტარებელი იყო გაზეთებისა, ჰო-და მერე სალამო დაამთავრა* საცოდავმა კაცმა. იმას რომ კაცი გამოსჩენოდა პატრონი, აპა იქნებოდა პროფესორი კაცი, აპა ისე-

ჯენი, აპა იყიდ პროფესორი კორი, აპა თიჯგუა ნიჭიერი კირი'დ. პატრონი ვარდ, მუთუნი ვარდგ დო, ნამ რენ, თინა ხოლო მუთუ რე?! ათამ-მაქ – უნიი. პასუხი ჩქიმდა კოს ვამურჩამუ დო მა უღირქ იპიი კუიბიშევიმა*, ოდო აპას ამო ქუმეცონაფუდუ ვალაია. შურო, შურო ვეველ დი. შურო, შურო ვამჩქედ, უკუელი გებგი.

– მა ვალიაში გათხუაჲას ვევეიდი, მუშენ-და, მუაჩქიმი ღურუდუნი, ღურუდუ დო ბაინცას ჯანგდენი, ღურაშ ნოხოე აზრიშა მორთ, მანიშნ მუდგარენი დო მა ქიმევხვადი, ენა ვარდ ჯგირიში მომასნავებენი. მი-
10 ნუუ: სი ჯგირი შარას გერექია, მა მაცოცხლები ვაორექია, ოდო სი – მა მასგმა კურსის ვორდი – ართის ოთხუაჲო ოთხიინქია – ძაბას ქიმკაჯინია დო ქაგურევეა. მაჟა დღას დოღურუ. რადგან თენა ანდერძიცაჲო მი-
ლუდუ – ქაგურევეანი, ძაბას ქედვოგურუანდი. თიშგურშენი'დ მა დო ზუ-
რაბი ჭუმბურიძექ ქემევერთით დო სი...
– ვადორხვადით მა. ღუორთინეე. ღუორთინენი, მიშ დუდი რდგ?
მინი რდგ...?

ჭყონიში დინო

ჩქი ჭყონს ფცხოვრენდით, პატონი, დო ასე ხოლო ცხოვრენა ერქვანი-
ეფი, გუღერდეეფი, გოროზიეფი, ჯანაშიეფი, იშო – ხვიჩია, აურე – ბეჭვა-
20 იეფი, ჯიჯეღეფი, ჩქიმი პატონი, კოკაიეფი – თენეფი აარძა ჩქინი მოდგმა რე. ასე ათაქ სამეზობლოს ხოლო, ჩქინი ქურჩას ხოლო ჯიჯეღეეფი, კაშია – აარძა ეშახორაანს თაქ, აარძა. ბართია ხოლო ეშახორაანს, კუკანია – ათენეფი აარძა ეშახორაანს სამეზობლოს, ძამი ჯგირი სამეზობლო მილუდეს.

ასე ჩქინი საერქვანიოს მინი რე დოსქილადირინი: ლადი ერქვანიაში სკუ-
აღეეფი. ლადი ექიმი'დ დო ხუთი სკუა აფუ დოსქილადირი: ოთხი ბოში დო
ართი ძღაბი. თენეფი ქართისიენა ასე. ლადი ექიმო მუშენდ სამხედროს დო
ეურე დირთენი, უკუი მეურნობას* მუშენდ, რენდგენოლოგი'დ. ბალანეფი
წუნდუ ამშვი, ართიქ, უმაღლესის აბარენდენი, თიქ, უჩაშიქ, ნყარს დააშქვიდ
დო დანარჩენი ხუთი ქორე: ოთხი ბოში დო ართი ძღაბი. ძღაბი გათხილიე
ამარი, გეგეჭკორს*, ის, გვაზავას ეკუხე, არიკო გვაზავაი ჯიმასკუას. ბოშემს
30 ოსური წუნსუ. სოხუმშე რე ოსური დო თექ ცხოვრენდ უჩაში, აბესალომი, ჩქიმ პატგნ ექეგნ, ექიმი ოსური ეკუხუხე. თიშ გევეენჯი ტყუბი – რევაზი დო თამაზი. ი თამაზის ოსურქ დულურუ, ჟირ ბალანაქ ქედასკიდ.

– მუთ უღურუ სანყარს?

– კიბოთ, ჩქიმ პატონი. ენა ცხოვრენს ქართის, იშო სოდგაენი თექ, ქართიმ უბანსიე, ოჯახი უღუ თექ. რევაზიქ გვიანო მიცონ ოსური, ჩიი-
დოსკუა ქოცუნსუ დო თინა ხოლო ქართისიე. აბესალომს ექიმი ოსური
წუნს-მაქ, ქოფთქვიი ინა მა დო ჟირ ბალანეფ წუნს. ართი ფეხბურთის ლა-
აფენს, ოდო უმაღლესისით გურაფულენს, დო მაჟია, ძღაბი, შხვადოშხვა

თი ნიჭიერი კაცი იყო. პატრონი არ იყო, არაფერი იყო და, რაც არის, ისიც როგორაა (რითია)?! ასე-მეთქი – ვუთხარი. პასუხი ჩემთვის კაცს არ მოუცია და მე წასული შევიქენი კუიბიშევში*, ჰო-და აპას აქეთ მოეყვანა ვალია. სულ, სულ არ ველოდი. საერთოდ, საერთოდ არ ვიცოდი, მერე გავიგე.

– მე ვალის გათხოვებას არ ველოდი, რატომ-და, მამაჩემი რომ კვდებოდა, კვდებოდა და საავადმყოფოში რომ იწვა, სიკვდილის წინ გონს მოვიდა, მანიშნა რალაც და მე მივხვდი, რომ ეს არ იყო კარგის მომასწავებელი. მითხრა: შენ კარგ გზაზე დგახარო, მე ვკვდებიო (მე მაცოცხლებელი არა ვარო) და შენ – მე მესამე კურსზე ვიყავი – ერთს გთხოვო (სათხოვნელად გთხოვო) – ძაბას მიხედე და ასწავლეო. მეორე დღეს გარდაიცვალა. რადგან ეს ანდერძით მქონდა – ასწავლეო, ძაბას ვასწავლიდი. იმიტომ იყო, მე და ზურაბ ჭუმბურიძე რომ მივედით და შენ...

– არ დაგვხვდით მე. დავაბრუნე. რომ დავაბრუნე, ვისი თავი იყო? ვინ იყო...?

ჭყონის დინო*

ჩვენ ჭყონში ვცხოვრობდით, ბატონო, და ახლაც ცხოვრობენ ერქვანიები, გულორდავები, გოროზიები, ჯანაშიები, იქით – ხვიჩია, აქეთ – ბექვაიები, ჯიჯილავეები, ჩემო ბატონო, კოკაიები – ესენი ყველანი ჩვენი მოდგმისანი არიან. ახლა აქ, სამეზობლოშიც, ჩვენს ქუჩაშიც ჯიჯილავეები, კაშია – ყველა ცხოვრობს აქ, ყველა. ბართიაც ცხოვრობს. კუკანია – ესენი ყველანი ცხოვრობენ სამეზობლოში, ძალიან კარგი სამეზობლო გქონდა.

ახლა ჩვენს საერქვანიოში ვინცაა დარჩენილი: ლადი ერქვანიას შვილებია. ლადი ექიმი იყო და ხუთი შვილი ჰყავს დარჩენილი: ოთხი ვაჟი და ერთი გოგო. ესენი თბილისში არიან ახლა. ლადი ექიმად მუშაობდა სამხედროში და, იქიდან რომ დაბრუნდა, მერე მეურნეობაში* მუშაობდა, რენდგენოლოგი იყო. ბავშვი ჰყავდა ექვსი, ერთი უმაღლესში რომ აბარებდა, ის, უფროსი, წყალში დაეხრჩო და დანარჩენი ხუთი კი არის: ოთხი ბიჭი და ერთი გოგო. გოგო გათხოვილია აგერ, გეგეჭკორში*, იმას, გვაზავას ჰყავს, აჩიკო გვაზავას ძმისშვილს. ვაჟებს ცოლი ჰყავთ. სოხუმიდანაა ცოლი და იქ ცხოვრობდა უფროსი, აბესალომი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ექიმი ცოლი ჰყავს. მისი მომდევნო ტყუპი – რევაზი და თამაზი. იმ თამაზს ცოლი მოუკვდა, ორი ბავშვი დარჩა.

– რითი მოუკვდა საცოდავს?

– კიბოთი, ჩემო ბატონო. ეს ცხოვრობს თბილისში, იქით სადღაც იქ, თბილისის უბანშია, ოჯახი აქვს იქ. რევაზმა გვიან შეირთო ცოლი, ცოლშვილი ჰყავს და ისიც თბილისშია. აბესალომს ექიმი ცოლი ჰყავს-მეთქი, ვთქვი ეს მე და ორი ბავშვი ჰყავს. ერთი ფეხბურთს თამაშობს და უმაღლესშიც სწავლობს, და მეორე, გოგო, სხვადასხვა ქვეყანაში დაჰყავთ, მოს-

სახენნიფოშა გილაყუნა, მონაფე რე დო ჯგირი მაგურაფაღიე. ო, პატონი. მურთაზი რენი, თის ამარი ინა ეკუხე, დათო კოკაიაი დასკუა ტალეროშე – ამჭუანი უდეს'დ – თინა ხოლო ქართის მუშეენს, მარა ჯინჯი ოჯახი ამარი უღუნა დო დიდა თაქ ქუნა, პატონი, დო ენეფი თექ ქორენა. თიში მომდევნო, იღია ერქვანას, ჟირი ბოშემექ დო ჟირი ძრაბენექ ქდაასკიდ. იღია დო მუში ოსური – ჟირიხოლო ღურელიე. ნერონი, თითონ იღია, დოდო დო დაღი – იღიაი სკუალეფი.

10 უკუელი თიშ აშო მოცუნაფილი, ჩქიმ პატონ ექენ, ერმინე ერქვანას ართი ბოში დო ჟირი ძლაბიქ ქდაასკიდ. ინეფი ხოლო თექ ცხოვრენა; სერი-ოჟას სუმი სკუალეფი ქოცუნს, უმაღლესდამთავრებული სკუალეფი; თიშ უკუელი – აშო მოპუნქ ასე: ომარი ერქვანია, ჩქიმი ოხოროასკილისკუა, შოფერიე, ჟირი ბოშეფი ცუნსე, ჩქიმი პატნ ექენი, ჟირი ბოშეფი ცუნსუ. ინა ართი ცალკე ოხორაანს, მაჟია მუნკელა ცუნსუ.

– დათიკო ერქვანია მინი რდ ?

– დათიკო ერქვანია'დ, ჩქიმი ქომონჯიში ბიძისკუა'დ, რაიკომი მდივანი'დ, უკუელი ცხაკაიაში* ნიხოშ ქარხანაში პარტორგანიზაციაში მდივანი'დ. თიში სკუა ასე, ჩქიმი პატონ ექენი, ქართის გამომძიებელიე... თუ მოსამართლე'დ მცხეთას, მოსამართლე! ოდო ასე შხვადო გეგნუცონაფუნა სოდგარენი. თექ მუშეენდგ, მარა თე წუთის ვამიჩქ, ათე ართი თუ-თაში დინახალე ვამარაგადეე მუთუნი. თიში მოთა, თი დათოში, ის, ინსტიციურიენო, მუიე, სასამართლო რე უკუელი, გვალა ბილოს...

20 – საკონსტიტუციო.

– საკონსტიტუციო სასამართლოში თამჯდომარეი მიადგილე რე.

– მუ გვარი?

– ალექსანდრე ერქვანია – თენა დათიკოში.

შურა ეშახორაანს ხოლო. შურაი ჯიმა აგრონომი რდგ დო სკუალეფი ქოუნსუ, ჩქიმი პატონიექენი, უმაღლესდამთავრებული ქორენა. ა, უჩაში გათხიი ვარე. უკულაში ქომონს ქიმეჩეს, დო ბალანა ქოცუნს დო ცუდეს ქორე თაქ, ქიმეცუნს დო ქოვაჭრენს. კინიი თიქ, უმაღლესი დამთავრებული აფუდუ, ოდო მაჟია, კინიი მაჟია დაამთავრ ასე. თითონ შურას ჟირი სკუა ცუნსუ: გოგი დო ლალი. ლალი ექიმი რე, გოგი ექიმი რე. გოგი მუშეენს გლდანს, ჩქიმი პატონი, ყელ-ყურიში ექიმო, ქართის. ოსური შინაგანი ექიმი რე. ენეფი ცხოვრენა თაურე, მიოულარს, დილომს. ხუთოთახიანი ბინა უღუნა მუნეფიში გამენებული მასმა სართულს, ხუთოთახიანი. ლალი დიდუბეს ცხოვრენს, ქომონჯი ცუნს ეკონომისტი დო თვითონ ექიმი რე. ართი ბალანაი მეტი ვაყუნსე, ის ჟირ ბალანეფი, ჟირი ძლაბეფი ქოცუნსე.

ერქვანია ორდ იდო. იდო ორდუ გლეხიკოჩი, კოტოში მაკეთებელი გლეხიკოჩი'დ იდო. ცუნდუ თის სუმი ქომოისკუა დო ართი ოსურსკუა. ოსურსკუა უმაღლესდამთავრებული'დ დო თის მიდააყუნ, ჩქიმი პატონი ექენი, სერიოჟა ლომიას. სერიოჟა ლომიაქ დოდულუ, ი ოსური ქორე, ამ-დლა კაპეიკიმა* ვალირ, დინარჩქილექენი. სკუა ქოცუნს მუდგარენი, მუს

წავლეს და კარგი მსწავლელია. დიას, ბატონო. მურთაზი რომაა, იმას აგერ ის ჰყავს ცოლად, დათო კოკაიას დისშვილი ტალერეიდან – ამ დღით [ჩემს] სახლში იყო – ისიც თბილისში მუშაობს, მაგრამ ძირი ოჯახი აქ აქვთ და დედაც აქ ჰყავთ, ბატონო, და ესენი იქ კი არიან. მაგისი მომდევნო, ილია ერქვანიას, ორი ბიჭი და ორი გოგო დარჩა. ილია და მისი ცოლი – ორივე გარდაცვლილია. ნერონი, თვითონ ილია, დოდო და დალი – ილიას შვილები.

მერე, იმის აქეთ მოყოლებული, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ერმინე ერქვანიას, ერთი ვაჟი და ორი გოგო დარჩა, ისინიც იქ ცხოვრობენ; სერიოჟას სამი შვილი ჰყავს, უმაღლესდამთავრებული შვილები; იმის შემდეგ – აქეთ მოვეყვები ახლა – ომარი ერქვანია, ჩემი მაზლიშვილი, მძლოლია, ორი ბიჭი ჰყავს, ჩემო ბატონო, ორი ბიჭი ჰყავს. ის ერთი ცალკე ცხოვრობს, მეორე თავისთან ჰყავს.

– დათიკო ერქვანია ვინ იყო?

– დათიკო ერქვანია იყო, ჩემი ქმრის ბიძაშვილი იყო. რაიკომის მდივანი იყო, შემდეგ ცხაკაიას* ნოხის ქარხანაში პარტორგანიზაციის მდივანი იყო. იმისი შვილი ახლა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, თბილისში გამომძიებელია... თუ მოსამართლეა მცხეთაში, მოსამართლე! ჰო-და ახლა სხვაგან გადაუყვანიათ სადღაც. იქ მუშაობდა, მაგრამ ამ წუთას არ ვიცი! ამ ერთი თვის აქეთას (ერთი თვის შიგნით) ვერაფერს ვიტყვი. იმისი შვილიშვილი, იმ დათოსი, ის, ინსტიციურია თუ რაც არის, სასმართლოა მერე, მთლად ბოლოში...

– საკონსტიტუციო!

– საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარის მოადგილეა.

– რა გვარი?

– ალექსანდრე ერქვანია – ეს დათიკოსი.

შურა ცხოვრობს კიდევ. შურას ძმა აგრონომი იყო და შვილები კი ჰყავს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, უმაღლესდამთავრებულები არიან. აი, უფროსი გათხოვილი არაა. უმცროსი ქმარს მისცეს, ბავშვი კი ჰყავს და სახლშია აგერ, მიჰყვება და ვაჭრობს. კვლავ იმან, უმაღლესი ხომ დამთავრებული ჰქონდა, მეორე, კიდევ მეორე დაამთავრა ახლა. თვითონ შურას ორი შვილი ჰყავს: გოგი და ლალი. ლალი ექიმია, გოგი ექიმია. გოგი მუშაობს გლდანში, ჩემო ბატონო, ყელ-ყურის ექიმად, თბილისში. ცოლი შინაგანი ექიმია, ესენი ცხოვრობენ აქეთ, [ჩვენს] მოსასვლელში, დილოში. ხუთოთახიანი ბინა აქვთ თავიანთი აშენებული მესამე სართულზე, ხუთოთახიანი. ლალი დიდუბეში ცხოვრობს, ქმარი ჰყავს ეკონომისტი და თვითონ ექიმია. ერთი ბავშვის მეტი არ ჰყავს, იმას ორი ბავშვი, ორი გოგო კი ჰყავს.

ერქვანია იყო იდო. იდო იყო გლეხიკაცი, მექოთნე (ქოთნის მკეთებელი) გლეხი კაცი იყო იდო. ჰყავდა იმას სამი ვაჟიშვილი და ერთი ქალიშვილი. ქალიშვილი უმაღლესდამთავრებული იყო და იმას გაჰყვა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, სერიოჟა ლომიას. სერიოჟა ლომია მოკვდა, ის ქალი არის, დღეს კაპიკად არ ღირს, რომ შეხედავ. შვილი კი ჰყავს (შვილი ჰყავს რა-

მოქმედენსცნი, ვამიჩქ. ოდო ინა, თათაში ჯოხოოდ, სკოლაში დირექტორი'დცნი, თიქ ხოლო დოღურუ, მუჭოთ მამიქ დოღურუნ, თემ – თიქ ხოლო. თის სკუაღენქ დაასკიდ, ართი ქართის ცხოვრენს დო მაჟია ჭყონს მუშენს, უმაღლესდამთავრებულიე, მარა მეღინციათ* მუშენსგ. ო, ჩქიმ პატონიექენი. უკული მასმა ხოლო ცუნდუ, უბრალო გლეხი ბალანა'დ, იქ დოღურუ. ხოლო მუდგაქიენი ქგდაასკიდგ, მარა სო რენი, მუთუნი ვამიჩქ.

ჭყონი

10 ჭყონი მუთუნშა ვაღირ, მუთუნშა ვაღირ! მუნორთელიე: იირ სერს რკია, იირ სერს რჩხვია, უბედრობა ე საერთო საცხოვრებელს... გვალო მიდელ ქიანა.

– საერთო საცხოვრებელს – სო?

– ჩაიში ფაფრიკას, ჟირსართულიანი. ასე უმიჯურიე. ირკოჩი თექ მიღარე. ათავრე რენა...-იეფი დიდა დო სკუა. საღხინაეფი. მთელი საღხინოს სახელი მეუოთეს.

– ბოზეფი რენანო?

– აბა, მუ რე! საცოდება ჟირიხოლო: დიდა დო სკუა! ბალანა ცუნდუ თი სკუას, გვალო ჯგირი ბალანა ცუნდუ. გიშეგორუდუ, ხაღხის ქახოლუდუკონი. მიდგაქირდუნი მიდგონ, ის მუდუდეს, აშო ქიმიონეს.

– მიქ მიდუღულუ?

20 – თინენქ კინი, თი დიდა დო სკუაქ, ოხერეფქ, თი ბალანა. დო უკული გითმოც ვიღანა ართიანს შუმილი კათა. დო გაფუჭებულიე ჭყონი.

– აღმასკომი* მუს ორთ?

– აღმასკომი* ქუმუურს, ამდლა მიღახე დო მეურს უკული, მუში ცუდეს საქვარს ორთუ – ფერ მიუნა. სი ქიმურქ დო უჩივლენქენი, მოიფერუანს: „ნანა, სქანი ჭირმა“, საბუთის გემკოიღანს. მეღინციათ* თინეფიში ხაღხიე დო გეეთუ, მუნორთელიე მუნ-მუნიი. ბალანა მიუნა ასე ჩქი, საშუალოდამთავრებული ბალანა, დო ვამოკო თაქ ქუდოსქიდას. სოთინი კაჭკა ორდასენი, თინა გიღაონებაფეე – მა უნიი მუი მუმას – ვეშლეზე ათე ბალანაში გაჩერება-მაქ – მა უნიი. თაზოს ურაგადუუ, თაზოს, ქუმომიონინა აშოვა დო თაქ მიფხვარუანქია, ფარას ხოლო გეუშუჭარგნქია – ქართის მაღაზიას გითორე გივიში ბოში, ჩქინი გივიში. ლუმა ფერ დოს ქუმორთ ბალანაქ, უკმაყოფილო ვორექ. ირ სერს უკმაყოფილო ვორექ. მინი პირვეი – საათის, მინი – ჟირი საათის. „სო რდი“? – „აპაში ცუდეს“.

30 – აპაში ცუდეს ქორდ-და, გლახას ვაქიმინგნდ.

– ინწკეა ვაქიმინედ, მარა აპაში ცუდეს ორდუო? თუ ამერიკას ორდუ ეგება? ქიანას ვატებულენა თენეფი.

აიშახ, ათე ქიანა სოიშახ მინირთუდუნი – ათე დემოკრატიო თუ მუდარენი – ჭყონი გგდ ჭყონს. ასე მუთუნს ვაგგ. საინტერესო დო ჯგირი

ლა(ც), რას საქმიანობს (მოქმედებს), არ ვიცი. ჰო-და ისა, თათაში რომ ერ-
ქვა, სკოლის დირექტორი რომ იყო, ისიც მოკვდა, როგორც მამია მოკვდა,
ისე – ისიც. იმას შვილები დარჩა, ერთი თბილისში ცხოვრობს და მეორე
ჭყონში მუშაობს, უმაღლესდამთავრებულია, მაგრამ მილიციელად* მუ-
შაობს, ჩემი ბატონი რომ ხარ. მერე მესამეც ჰყავდა, უბრალო გლენი ბავშვი
იყო, ის გარდაიცვალა. კიდევ ვილაც (რალაც) დარჩა, მაგრამ სად არის,
არაფერი ვიცი.

ჭყონი

ჭყონი არაფრად ვარგა (ღირს)! არაფრად ვარგა (ღირს)! განადგურე-
ბულია: ყოველ ღამეს კვილი, ყოველ ღამეს სივილი, უბედურება ამ
საერთო საცხოვრებელში... მთლად წაიღო ქვეყანა.

– საერთო საცხოვრებელში – სად?

– ჩაის ფაბრიკაში, ორსართულიანი[ა]. ახლა უპატრონოა. ყველა იქ
ცხოვრობს (დგას). აქედან არიან...-იები, დედა და შვილი, სალხინოელები.
მთელ სალხინოს სახელი დაუკარგეს.

– ბოზები არიან?

– აბა, რა არის! საოცრება ორივე: დედა და შვილი! ბავშვი ჰყავდა იმ
შვილს, ძალიან კარგი ბავშვი ჰყავდა. გამოირჩეოდა, ხალხში გარეული რომ
ყოფილიყო. ვილაცამ წაიყვანა, იმას წაართვეს, აქეთ წამოიყვანეს.

– ვინ წაართვა?

– თვითონ მათ, იმ დედამ და შვილმა, ოხრებმა, ის ბავშვი. და მერე
ეცილებთან და ხოცავენ ერთმანეთს ეს მთვრალი კაცები (ხალხი). და გაფუ-
ჭებულია ჭყონი.

– აღმასკომი* რას შვრება?

– აღმასკომი* მოვა, დღეს ზის და მიდის მერე, თავის სახლში საქმეს
აკეთებს – ისეთი გვყავს. შენ რომ მიხვალ და უჩივლებ, მოგეფერება: „ნანა,
შენი ჭირიმე“, საბუთს გამოგიტანს. მილიცია* იმათი ხალხია და გათავდა,
მომსპარია (ამოტრიალებულია იქით-აქეთ). ბავშვი გვყავს ახლა ჩვენ,
საშუალოდამთავრებული ბავშვი, და არ მინდა აქ დარჩეს. სადმე ურიკა
რომ იყოს, ის აზიდვინე – მე ვუთხარი მის მამას – არ შეიძლება ამ ბავშვის
გაჩერება-მეთქი – მე ვუთხარი. თაზოს უთქვამს, თაზოს, მომიყვანეო აქო
და აქ დავიხმარო, ფულსაც გამოვუნერო – თბილისში მაღაზიაში დგას
გივის ბიჭი, ჩვენი გივისი. ნუხელ ისეთ დროს მოვიდა ბავშვი, უკმაყოფილო
ვარ. ყოველ ღამე უკმაყოფილო ვარ. ხან – პირველ საათზე, ხან – ორ
საათზე. „სად იყავი?“ – „აპას სახლში“.

– აპას სახლში თუ იყო, გლახას ვერ იზამდა.

– იმ შემთხვევაში ვერ იზამდა, მაგრამ აპას სახლში იყო თუ ამერიკა-
ში იყო იქნებ? ქვეყნიერებას არ ტოვებენ ესენი.

ადრე, ეს ქვეყანა სანამ გადაბრუნდებოდა – ეს დემოკრატიაო თუ
რალაც – ჭყონი ჰგავდა ჭყონს. ახლა არაფერს ჰგავს. საინტერესო და კარ-

ჭყონს ადრე ორდუ ბალი, საბავშვი ბალი, ბაგა, ჩქიმ პატონი; ძვირფასი გამენებული კოლმეურნობა. გამენ თენა ხალხიმ ქონებათ კომუნისტემქ. თექ დენგრუუ, გეპარტახ, მუთუნისმით ვერგგნი ფერი, მიორჩქიექგნი, ონჯლორემ მადირაფაიე არდგიიში – ათენა ჭყონს. მაჟია: უნივერმადი'დ ძვირფასი, თი უნივერმადი პიროვნებაქ გეშეეყიდ, ითამ გეიშეც იდ, მარა ენა ვამიჩქ, მუნერი ეშაყიდირებუიენი. ასე დოხიის თინა, მინ თუდო ხორცი გუტეეს, მინ მუდგარენფი გუტეეს, ჟი რესტორანი გაკეთეს. ხოლო მუდგასიენი ოცადგნა დო ხალხი მინდორს ნიმოცუცუ.

– რესტორანი პირდაპირ ვარდუო?

10 – ინა ვარე, ინა დანგრეულიე, მუთუნი ვარე. მაღაზიეფი ორდუნი, ეკოტახილიე, მუთუნგმით ვერგ. აფხაზეთის ორდუო ჩხუბიო, დო ვარ – თაქე?! ირფელი განადგურებულიე. კოლმეურნობა – ჭვილი ართი, ჭვილი მაჟია. ოდო, მოკლეთ, სადაბო ქიანა'დგ დო, მუთუნისმით ვერგგნი, თემ გინიირთ. მუდა წანას აშენენდ თეს ხალხი? მუდა წანას? – ეკორღვაფაქ ვაიმამალას იცუუ. ქო, ენა მთავრობაში იშო-აშო იცუ გინოადგილებაქ, გგმითირაქ, ენა უკუელი ირო'დ, ჯვეშო ხოლო ორდ: მენშევიკეფი რდგ ნი, კომუნისტემქ მორთენი. ცათეჯგუა განადგურება ვართ მიძირგ დო ვართ გამგებუ. კომუნისტეფი გეგნაგოთეს დო დემოკრატიაქ ქემორთ. ათე დემოკრატიაქ მორთენი, თიშოთ მორთუო, ნამდა ჯვეში, კომუნისტეფიში

20 ნაშენეფქ, გენადგურუკო, დო ირფელქ მინდორს ქიმნოცუუკონი, დო ხალხიქ მინდორს ნიმოცუცუკო დო თეში ივაჭრგკონი? ჯვეში ეკარღვინი, სი მუ აშენი უჯგუში, ა?

– ესე იგი, მუთუნი ვარე, ვამუშეენს!

– მუთუნი! მუთუნი წარმოება.! ტერს ვაქიმინედ ეზმა უბედურება. ხვალო ართი მაღაზია მუშეენს, სასურსათო მაღაზია. წესიერი მაღაზია ხვალო ართი მუშეენს, ნათელა ბეჭვიაში, ართი მაღაზია – წესიერი.

– მუს გიმიჩანს?

– ირფელს. საოჯახო მუთ ქორე საჭირონი, ირფელს. თექ მიგორუ-ანქეი, თენა დოჭყაფი ჯიმუშე, ჩქიმი პატონიექგნი, კარაქი, ერბო, მარ-გარინი, კაფენტიეფი, ნამცხვარეფი, დაჟე* ინა ხოლო რე, იში – ტელეფონიში დინადვალარი, მონო რენო, მუ ჯანდაბა რენი, თინეფიი მოხ, ირფელი. მუ გოკო, თექ ასე ვემიგორუენი დო თექ ვარენი, ნამცხვარიშე დოჭყაფილი, ჩქიმ პატონი. ფაფრიჩნი ირფელი ულუ თის მაღაზიას, მაგალითო. წესიერი მაღაზია ულუ თის ართი, მითირთე დო იყიდირე დო გიმირთე დო მიდერთენი, ფერი.

30

– კერძო რე ენა!

– კერძო, მუშოთ ოკო რაგადი?! მუში გამენებულიე დო. ასე თის ხოლო მიკმაშენენს გვერდით საწყობის, თე ხაბაკეფიში დანკარაღს, ვარა დანარჩენი, მუთუნიშა ღირგნი ფერი, თექ ვეგედგ. გააშენ იქ ხოლო, ჯადუი ბეჭვიაში ბოშიქ, თის ხოლო ულუ მაღაზია გამენებული, ოჯახისმით თენა ბანარიენო, ვედრაენო – მუთ ქორე ათეჯგუა-თიჯგუა საჭირონი, ულუ.

40

გი ჭყონში ადრე იყო ბალი, საბავშვო ბალი, ბაგა, ჩემო ბატონო; არაჩვეულებრივად (ძვირფასად) აშენებული კოლმეურნეობა. ააშენეს ეს ხალხის ქონებით კომუნისტებმა. ეს დაინგრა, გაპარტახდა, არაფრისთვის რომ გამოდგება, ისეთი. რომ შეხედავ, შემარცხვენელია ადგილისა. – ეს ჭყონში. მეორე: უნივერსალი იყო ძვირფასი, ის უნივერსალი პიროვნებამ შეისყიდა, ვითომ შეისყიდა, მაგრამ ეს არ ვიცი, როგორი შესყიდულია. ახლა დაშალეს ის, პირველ სართულზე (ქვევით) ხორცი გაუშვეს, რალაც-რალაცები გაუშვეს, ზევით რესტორანი გააკეთეს. კიდევ რალაცას ცდილობენ და ხალხი მინდორში ცუცქს.

– რესტორანი მოპირდაპირე მხარეს (პირდაპირ) არ იყო?

– ის არაა, ის დანგრეულია, არაფერი არაა. მალაზიები რომ იყო, დაღენილია, არაფრად ვარგა. აფხაზეთში იყო ომი, თუ – აქ? ყველაფერი განადგურებულია. კოლმეურნეობა – დამწვარი ერთი, დამწვარი მეორე. ჰო-და მოკლედ, სადაბო ადგილი (ქვეყანა) იყო და, არაფრად რომ არ ვარგა, ისეთი გახდა. რამდენ წელს აშენებდა ამას ხალხი? რამდენ წელს? – დანგრევა თვალის დახამხამებაში მოხდა (იქნა). კი, ეს მთავრობისა იქით-აქეთ მოხდა გადაადგილება, გამოცვლა, მერე ეს ყოველთვის (სულ) იყო, ძველადაც იყო: მენშევიკები რომ იყვნენ, კომუნისტები რომ მოვიდნენ. ასეთი განადგურება არც მინახავს და არც გამიგია. კომუნისტები გადაადგდეს და დემოკრატია მოვიდა. ეს დემოკრატია რომ მოვიდა, იმისთვის მოვიდა, რომ ძველი, კომუნისტების ნაშენები, განადგურებულიყო, და ყველაფერი ნამხდარიყო, და ხალხი მინდორში დაჩოქილიყო და ისე ევაჭრა? ძველი რომ დაარღვიე, შენ რა ააშენე უკეთესი, ა?

– ესე იგი, არაფერი არ არის, არ მუშაობს!

– არაფერი! არც ერთი ნარმოება! მტერი ვერ იზამდა ამდენ უბედურებას. მხოლოდ ერთი მალაზია მუშაობს, სასურსათო მალაზია. წესიერი მალაზია მხოლოდ ერთი მუშაობს, ნათელა ბეჭვასისი, ერთი მალაზია – წესიერი.

– რას ყიდის?

– ყველაფერს, საოჯახო რაც არის საჭირო, ყველაფერს. იქ რომ მოითხოვ, დაწყებული მარილიდან, ჩემი ბატონი რომ ხარ, კარაქი, ერბო, მარგარინი, კანფეტები, ნამცხვრები, ისიცაა, იმისი – ტელეფონის ჩასადები, მონოა თუ რა ჯანდაბა ჰქვია, იმის ჩათვლით, ყველაფერი. რა გინდა, იქ ახლა რომ მოითხოვო და იქ არ იყოს, ნამცხვრიდან დაწყებული, ჩემო ბატონო. ქარხნული ყველაფერი აქვს იმას მალაზიაში, მაგალითად. წესიერი მალაზია აქვს მას ერთს, რომ შეისვლება, ყიდვა შეიძლება, გამოისვლება და წაისვლება, ისეთი.

– კერძოა ეს!

– კერძო, რად უნდა თქმა?! მისი აშენებულია- და. ახლა იმასაც უშენებს გვერდით – საწყობს, ამ ბარგის დასაწყობს, თორემ დანარჩენი, რამედ რომ ვარგა, ისეთი იქ არ დგას. გააშენა იმანაც, ჯადული ბეჭვასის ვაჟმა, იმასაც აქვს მალაზია აშენებული, ოჯახისთვის ეს თოკია, ვედროა – რაც არის ამისთანა-იმისთანები საჭირო, აქვს.

– იროდიში ბოში თექ გითორენო?

– თექ გითორე, ოშ მანათის არძენს თუთას, ხელფასგმა გითორე. ო, სკანი ჭირგმა. ფურნე ქორე, ქობალემს ჭუნა.

– მინ რე ქობაიშ მაჭუაი? მუ გვარიე?

– რეზო გოგია, რამაზი ცაა, მარკოზია ედემი დო ბესო ნაჭყეზია – ათენეფი მუშეენა ფურნეს.

– ქვირი სოურე გილულუნა?

– ქვირიშ უჩაში რე, ჩქიმ პატონი, ვალერი ცაა, თენეფიში მომამარა-გებელი, თიშე ციდულუნა.

10 ეიშახ აფთიაკი* დ ჭყონსენი, თი ჯვეშის მუშეენდ დო მუშენს ასე ხოლო ჩქინი ინა, აპა ჯანაშიაში ოსური, ნელი ჯალალონია. თიში ნისას გაშენე-ბული აფუ ხოლო აფთიაკი საავადმყოფოში ნოხოლე. თიში სკუას ხოლო გა-შენებული აფუ ნამდვილი კაპიტალური, ჯგირი, ქააქის სოთინ უჯგუში ვადგენი ფერი, კარლო ბეჭვიაი ოსურსუ.

– დინახაე ჭყონსო ენა?

– დინახალე ჭყონს. კაპიტალური შენობა დო კაპიტალურო ჯგირი მონცილი ათენეფიე.

სავანტყოფოს მუშეენს ძვირფასი ექიმი, ბალიშვილი, გოჭკადიშიე.

– მარგაი!

20 – იულო ბალისკუაში სკუა რე, მარგალი, რაული ბალიშვილი. დაამ-თავრ საექიმო დო ქემორთ დო ამდღარშახ მუშეენს ირირთო. თის იირო ოჩერედი გეურე. გურიში ექიმიე, მარა შხვა ხოლო უჩქუ.

– მუნერი სავადმყოფო რე ჭყონს, მუდაკოჩინი?

– მუნერი სავადმყოფო რე-და, ქორდ ვითი-ვითოხუთიკოჩინი, მარა ასე ცათე ამბექ მოხვადენი, უკული მუთუნი სავამტყოფო ვარე. ეკოჩქვა-ჩქვიი შენობა გედგ დო თუდონი სართულს თე ექიმეფი გითიცოდლე-ბუნა, ზოთონს დაჩხირიში ფერქი მულუდგუნანი, ფერი ოთახუს. კოიკე-ფი* ვარე ასე, ასე პოლიკლინიკაში სახეიშა რე. ექ ვადაჯირუანა. კიბირიში ექიმი მუშეენს, გენეკოლოგი მუშეენს ირ ჟაშხას დო ექთანეფი ორე. ბავ-შვთა ექთანე ხოლო. ბავშვთა ექიმი ორე ნულაია. ექთანეფი ცუნა ბალანაში აცრაში, ბეზიქალი ცუნა დო ათენეფი ირფელი, ირფელი რე თექ, ართი დაჯირალი ვარე ვარა. დო თიჯგუა ჯგირი ექიმი მიუნა, ნამდა, მა ვაფიფქრე, საბჭოთა კავშირს ქორე თიჯგუა ექიმინი.

30 – თენა მუქთიენო, თუ ფარას გინიგანა?

– აიშახ ბგაფულენდით მოსახლეობა თითო მანათის* თუთას, თითო მანათის, დო ასე მუდგარენი მიშელეს, თინა ვარდას ოკო გაფაო, მუდგარენი. თენა ათე დღალემს ვამიჩქ, მუჭო რენი, ათე დღალემს.

– ჰო, ენა სასწრაფო უფასო რე.

40 – ასე ჭყონშე დორეკუნა სასწრაფოშა მარტვიიშანი, ვითოხუთი ნუ-თიი განმავლობას სასწრაფო თექ გერე. ფარა მიარზიის – დუდ დიცილი ი კორქ: ვაბჭყვიდათია, ფარა ჩქი მილუნანია კისერშახ. ოდო უფასო მომსა-

– იროდის ვაჟი იქ მუშაობს (იქ დგას?)
– იქ დგას, ას ლარს აძლევს თვეში. ხელფასზე მუშაობს (დგას). ჰო, შენი ჭირიმი. ფურნე არის, პურებს აცხობენ.

– ვინაა პურის მცხობელი? რა გვარია?

– რეზო გოგია, რამაზი ცაავა, მარკოზია ედემი და ბესო ნაჭყეპია – ესენი მუშაობენ ფურნეში.

– ფქვილი საიდან დააქვთ?

– ფქვილის უფროსია, ჩემო ბატონო, ვალერი ცაავა – ამათი მომმარაგებელი, იმისგან ყიდულობენ.

ადრე აფთიაქი რომ იყო ჭყონში, იმ ძველში მუშაობდა და მუშაობს ახლაც ჩვენი ისა აბა ჯანაშიას ცოლი, ნელი ჯალალონია. იმის რძალსაც აქვს აშენებული აფთიაქი საავადმყოფოს წინ. იმის შვილსაც აშენებული აქვს ნამდვილი კაპიტალური, კარგი, ქალაქში არსად უკეთესი რომ არ არის, ისეთი – კარლო ბეჭვასის ცოლს.

– შიგნით ჭყონში ეს?

– შიგნით ჭყონში. კაპიტალური შენობა და კაპიტალურად კარგად მოწყობილი ესენია.

საავადმყოფოში მუშაობს არაჩვეულებრივი (ძვირფასი) ექიმი, ბალიშვილი გაჭედლიდან.

– მეგრელი?

– იულო ბალიშვილის შვილია, მეგრელი, რაული ბალიშვილი. დაამთავრა სამედიცინო და მოვიდა და დღემდე მუშაობს (მუშაობს სულ). იმას მუდამ (სულ) რიგი უდგას. გულის ექიმი, მაგრამ სხვაც იცის.

– როგორი საავადმყოფოა ჭყონში, რამდენ კაციანი?

– როგორი საავადმყოფოა-და, იყო ათი-თხუთმეტკაციანი, მაგრამ ახლა ეს ამბავი რომ მოხდა, მერე არაფერი საავადმყოფო არ არის. დაღენილი შენობა დგას და ქვედა სართულში ეს ექიმები ცოდვილობენ, ზამთარში შეშის ღუმელი რომ უდგათ, ისეთ ოთახში. ტახტები არ არის (დგას) ახლა, ახლა პოლოკლინიკაა (პოლიკლინიკის სახელზეა). იქ არ აწვევენ. კბილის ექიმი მუშაობს, გინეკოლოგი მუშაობს ყოველ კვირას და ექთნები არიან. ბავშვთა ექთანია კიდევ. ბავშვთა ექიმი არის ნულაია. ექთნები ჰყავთ ბავშვების აცრისა, ბებიქალი ჰყავთ და ეს ყველაფერი, ყველაფერი არის იქ, ერთი დასაწოლი არაა, თორემ. და ისეთი კარგი ექიმი გვყავს, რომ, მე არა მგონია, საბჭოთა კავშირში თუ არის ისეთი ექიმი.

– ეს მუქთაა, თუ ფულს იხდიან?

– აქამდე ვიხდიდით მოსახლეობა თითო მანეთს თვეში, თითო მანეთს, და ახლა რაღაც შემოიღეს, ის არ უნდა იყოს გადახდაო, თუ რაღაც ამგვარი. ეს ამ დღეებში არ ვიცი, როგორაა, ამ დღეებში.

– ჰო, ეს სასწრაფო უფასოა.

– ახლა ჭყონიდან რომ დარეკავენ სასწრაფოში მარტვილში, თხუთმეტ ნუთში სასწრაფო იქ დგას. ფული შეაძლიეს – თავი მოიკლა იმ კაცმა: არ დამლუპოთო, ფული ჩვენ გვაქვსო ყელამდე. ჰო-და უფასო მომსახუ-

ხურება რე. ოდო ასე ვამიჩქ, ასე, ცეთი ინა მიოტესენი. თი იროდიში ბოში შაყარანდ თი ფარას. მიდეღანდეს მარტვიიშა დო ქიმიღანდეს აშო თექი-ანი გითნაჭკომა-გითნაძგიძგონას დო, უკუელი მუთ გესკიდუდუნი – მინ ვით მანათი, მინ ვითოხუთი მანათი – თენემს დურიგენდეს.

– ჭყონს აბრეშუმიშ ოსკირაფაი ხოჲო გილუდეს.

– ინა ვარე. აბრეშუმიშ ოსკირაფაჲს ბრელი ხალხი რდუ დო ბრელი გე მოთირელი. ასე, ბოლოს, გითორდ ლიმო.

– ლიმო – თქვანი ნოსა!

10 – ლიმო, ჩქინი ნოსა, გითორდ თექ დო ამდლა ხოჲო თის გეჭარ თინა, მარა ინა ვამუშენს, მუშენ-და აბრეშუმი ვარე სოთინი მუთუნი, ჯაპი ვა-ჩაანს სოთინი, ჯაპიქ დოხომუ, დახომეეს, მოჭკირეს, დოჭკირეს. ჯაპი დოჭკირეს, ჩაი დოჭკირეს, მუთუნი თეჯგუა-თიჯგუა ვედიტუ ხალხიქ. ვამიჩქ, თაქ'დ ბრძოლა დო აფხაზეთის'დგნი, მა ვეგმადგინ თეშა დუდქ.

– ჯაპი ვარენი, ფაბრიკა ხოჲო ვამუშენს, ბუნებრივიე, მარა მუშენ-დგნი, თინკემა მუს ორთედ?

– ფაფრიკა ამზადენდ პარკის, პარკის ოხომუანდ, ოდო ოჯღონანდეს სამტრედიასა. სოფეიშე ქიმიღანდეს პარკის. ათეჯგუა-ათეჯგუა თხითხ რეიკეფი გეძგდ, პარკის ქიგიორღვანდეს, დო მუში გრადუსი გეურდუ თექ. დო ეურე მაზუტით ფურუდუ თი ინა – ფეჩქი, დო ხომუდუ პარკი. ბრელი 20 ხალხი მოყუნდეს, ბრელი კოჩი მუშენდ, მუ დროს პარკი ოხომაფალი'დგნი, თინკია. მოყუნდეს გლეხეფი დო ომუშებაფუანდეს სოფელიში ხალხის. ვარდა, ვარდ პარკი-და, ეში მუშენდ მწონავი დო გამგე – ლიმო დო ბუღალტერი. თენა ასე ვარე მუთუნი.

– ვაპირენანო მუთუნს?

– ვამიჩქ, მუს აპირენანი. მუთუნი ვარე. ჯაპი ვაჩაანს დო მუ ოკო ენუყოთე? ვარა ქანჭის მუ უჯგუდუ? მუჭომი ფარემს ეთმეჯყოფუნდით!

– ო. მა, ჩქიმი ბალანობას, ბშე, ბოში, ჩუაბარენდით დო უკუი ფართაი'დ დო ფართაჲს ირზენდეს.

30 – ქო, ადრე ფართაი'დ, ფართარს ირძენდეს. უკუი განვითარებაქ ქემორთ. ფართაი გაშიიდ დო გაყიდირედგნი, უკუელი ფარას ირძენდეს.

საღბინოს სამსო ბასლაიაი ოსურს დო მა მიხედეს ართო ქანჭი. ირაკ-ლი ბასლაიაში და, თექლეს, დო მა მიხედეს აართო, ოდო ათას-ათას მანათეფი გიშამდლუდეს ინწკიანი ფარეფი. ათასი მანათის ოში მანათის უძახუდეს ინწკია.

– შხვა მუ დანესებულეებეფიე?

– მუ დანესებულეებეფიე-და ასე მუშენს, ჩქიმი პატონ ეექენ, სკოლა. ჭყონს ულუ სუმი სკოლა: ართი კუიბიშევისიე*, ცენტრისიე დო რე ხოლო თეურე.

– ჯვეში სახეი მუიე თი კუიბიშევისიეში?

40 – ჯვეში სახეი – ლედგებე. ასე ჯოხო კუიბიშევისი. თი დროს კოლმეურნობას ქიგიოდვეს – თექ კუიბიშევისი სახელობის კოლმეურნობა ორდ – დო ქიგიოსკიდ თე სახელქ.

რებაა. და ახლა არ ვიცი, ახლა, აი, ის რომ შეწყვიტეს. იმ იროდის ვაჟი აგროვებდა იმ ფულს. წაიღებდნენ მარტივლში და მოიტანდნენ უკან იქაურ შეჭმულ- გაუბედურებულს და, მერე რაც დარჩებოდა – ხან ათი მანეთი*, ხან თხუთმეტი მანეთი* – ამათ დაურიგებდნენ.

– ჭყონში აბრეშუმის [პარკის] საშრობიც გქონდათ.

– ის აღარაა. აბრეშუმის საშრობში ბევრი ადამიანი მუშაობდა (იყო) და ბევრია გამოცვლილი. ახლა, ბოლოს, იქ მუშაობდა (იდგა) ლიმო.

– ლიმო – თქვენი რძალი!

– ლიმო, ჩვენი რძალი, მუშაობდა (იდგა) იქ და დღესაც მას აწერია ის, მაგრამ ის არ მუშაობს, რატომ და აბრეშუმის [პარკი] არაა არსად არაფერი, თუთის ხე არ დგას არსად, თუთა გახმა, გაახმეს, მოჭრეს, დაჭრეს. თუთის ხე მოჭრეს, ჩაი აჩეხეს, არაფერი ასეთი არ დატოვა ხალხმა. არ ვიცი, აქ იყო ომი, თუ აფხაზეთში იყო, მე ვერ დავადგი ამას თავი.

– თუთის ხე რომ არ არის, ფაბრიკაც არ მუშაობს, ბუნებრივია, მაგრამ, რომ მუშაობდა, მაშინ რას აკეთებდა?

– ფაბრიკა ამზადებდა პარკს, პარკს ახმობდა და აგზავნიდნენ სამტრედიისში. სოფლიდან მოიტანდნენ პარკს. ამისთანა–ამისთანა თხელი ლასტები იყო გადებული (იდო), პარკს დაყრიდნენ, და თავისი თერმომეტრი ედგა იქ (შეიძლება აგრეთვე: თავისი ტემპერატურა ჰქონდა იქ). და იქით მაზუთით ხურდებოდა ისა – ღუმელი, და ხმებოდა პარკი. ბევრი ადამიანი (ხალხი) მოჰყავდათ, ბევრი კაცი მუშაობდა, როცა პარკი გასახმობი იყო, მაშინ. მოჰყავდათ გლეხები და ამუშავებდნენ სოფლის ხალხს. ისე, თუ არ იყო პარკი, მუშაობდნენ მწონავი და გამგე – ლიმო და ბუხჰალტერი. ეს ახლა არ არის არაფერი.

– არ აპირებენ რამეს?

– არ ვიცი, რას აპირებენ. არაფერი არ არის. თუთა არ არის და რა უნდა აქამო (დაუგდო)? თორემ ყაჭს რა სჯობდა? როგორ ფულს ვიღებდით!

– ჰო. მე, ჩემს ბავშვობაში, მახსოვს, კაცო, ჩავაბარებდით და მერე ქსოვილები იყო და ქსოვილებს იძლეოდნენ.

– კი, ადრე ქსოვილი იყო, ქსოვილს იძლეოდნენ. მერე განვითარება მოვიდა. ქსოვილს როცა იშოვიდი და იყიდდი, მერე ფულს იძლეოდნენ.

სალხინოში სამსო ბასილაიას ცოლს და მე გვყავდა (გვესვა) ერთად ყაჭი. ირაკლი ბასილაიას დას, თეკლეს და მე გვყავდა ერთად, ჰო–და ათას-ათასი მანეთები გამოგვქონდა მაშინდელი ფულები. ათას მანეთს ას მანეთს ეძახოდნენ მაშინ.

– სხვა რა დანესებულებებია?

– რა დანესებულებებია და ახლა მუშაობს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, სკოლა. ჭყონს აქვს სამი სკოლა: ერთი – კუიბიშევია*, ცენტრშიცაა და არის კიდევ იქითაც.

– ძველი სახელი რა არის იმ კუიბიშევისა?

– ძველი სახელი – ლედგებე. ახლა ჰქვია კუიბიშევი. იმ დროს კოლმეურნეობას დაარქვეს – იქ კუიბიშევის სახელობის კოლმეურნეობა იყო – და შერჩა ეს სახელი.

– ათაქ ქემოვრთი მა სტუდენტობას დო მინუეს, ნამდა ართი ძღაბიქ გეტხუა. სო ითხუ-მაქ-დო – კუიბიშევისია. ბო, კუიბიშევიშა მუჭო გინაყათეს ბალანა-მაქ?! მა მიჩქედ კუიბიშევი ემერი, ეე! ოდო თურმე კუი-ბიშევიშ სახელობის კოლმეურნეობა ცოფე!

– ეთი სკოლაი დელექტორი ჭადი ბეჭვიაი ბოშიე, ჩქიმი პატონი, მურ-მანი ბეჭვიაი. ასე ჭყონს, ძირითადო ჭყონს, ორე, ჩქიმ პატონიქენი, იურა ხვიჩია, სევე ხვიჩიაი სკუა. აშო, ნამკოლუს ხოლო, სამვალო სკოლა'დ, აიშახ მუშეენდ მამია ჯანაშია, ქეგაი სი გგნაგონებო.

– ქო, მუჭო ვარ.

10 – იქ დოღურუ, სანყარქ, დო ასე მუშენს ანდრო კოკაია. სუმი სკოლა რე თაქ, მარა სოთინი გურაფა ვარე, ართ ჟირ-სუმი ნანა ქორე.

– აქ ვარ, ქართის ვარე.

– ჭიჭე ბალანეფი უჯგუშო გურაფულენა, ხუთი-ამშვი კლასიშ მეულა-შახ, უკული გურაფა ვარე. ა, ჩქინი ბალანაქ გათუუ, ვედ სოთინი. სოთინი თოლიშ გაატახალო მიდართია, უნიის, მარა ვარია, ბო, თაქ ვამგურუაფუ დო თექ თოი მუ გოვტახავა მა. მომამზადენთიაო? – მიდურქ დო იბგურუ-ანქია, ვარია-და – ვარია.

– ასე სკოლას ჯგირი უშტეეფით ქორე დო გლახა უშტეეფით. ჯგირი უშტეეფი მინი რე, სი იჩინენქენი ფერი, ქომინი ართი!

20 – ჯგირი უშტელი, თექ ნაბეტანი ჯგირი უშტელი, შალვა თოდუაში მეტი, მითინი ვარე თექი. მათემატიკაშ უშტელიე შალვა თოდუა, ტალერს იხორაანს.

– ო! შალვა თოდუა მიჩქე მა, სკუალეფი ქართის ცუნსუ, ასპირანტეფი, მეცნიერ-მუშაკეფი რენა, ვიჩინენქ მა.

– მარა შალვა ვარე ასე, ორდენი, თი შალვა. ნართ, ისურქ დუღურუნი, უკული. ახალგაზდა ოსურქ დუღურუ, ჯგირქ, ძვირფასი ოსურქ დუღურუ. მუში ნამონაფარი ქითხუუ თიქ, თი ბოშეფიში დიდა, დო თიქ დოღურუ. ინა ისლა ბასლაიაშ ძღაბი'დ, ბაბუცა'დ თიში დიანთილი. თი ბაბუცას თი ართი სკუაი მეტი ვაუნდუ. ქომონჯქ ჯარს მეუდინ, ოდო უკული თინა თენეფინ-კელა'დ. თიქ დოღურუ, თი მუში სკუაქენი, უკული ცათე სინჯა ულუანდ თის სკუაში უჯგუშო ხოლო. დოღურუ დო თექ, ტალერს, დოთხორ ართო, დიდა დო სკუა ართიანს მეუნთხორგნა. სურათი, ირფელი კეთებული აფუ. იშენი ჯგირი კოჩი რე, იშენი შხვას უჯგუ თინა.

– კულტურუი კუჩი რე თინა.

– კულტურული კოჩიე, ჯგირი კოჩიე, მარგებელი კოჩი. ოდო უჩქუ დო მუში ცოდნას ვადაზოგენს, უზოგარო ქიმეჩანს თეს – ათეჯგუა ჯგირი კიჩიე. ასე უკვე... ეჩიდოვითათიში დაბადებულიე, ხანშა რე მიშუღირი. კართეშა გილამგხედ მა დო არკვანიშა დინომჯანგდ დო ეშმაპუნდ.

– ხოლო მეტი შხვა მინ რე ჯგირი უშტეი?

40 – მინი რე და ციალა თოდუა, გრიგოი თოდუაი სკუარე, ავთა თოდუაი და, ჭადი თოდუაი ჯიმასკუა. ჭადი ჩქინი ბიკიშ ჯიმა რე, რუსულს ოგურუანდ სალხინოს.

– აქ მოვედი მე სტუდენტობის დროს და მითხრეს, რომ ერთი გოგო გათხოვდაო. სად გათხოვდა-მეთქი და – კუიბიშევშიო. კაცო, კუიბიშევში როგორ გადაკარგეს ბავშვი-მეთქი?! მე მეგონა კუიბიშევი ეგერ, ეე! და თურმე კუიბიშევის სახელობის კოლმეურნეობა ყოფილა!

– იმ სკოლის დირექტორი ლადი ბეჭვაიას ვაჟია, ჩემო ბატონო, მურმან ბეჭვაია. ახლა ქყონში, თვითონ (ძირითადად) ქყონში, არის, ჩემო ბატონო, იურა ხვიჩია, სევე ხვიჩიას შვილი. აქეთ, ნამიკოლაოშიც, საშუალო სკოლა იყო, აქამდე მუშაობდა მამია ჯანაშია, გექნება შენ განაგონი.

– კი, როგორ არა.

– ის გარდაიცვალა, საცოდავი, და ახლა მუშაობს ანდრო კოკაია. სამი სკოლაა აქ, მაგრამ არსად სწავლა არ არის, ერთი ორი-სამი წელია უკვე.

– აქ კი არა, თბილისში არაა.

– პატარა ბავშვები უკეთ სწავლობენ, მეხუთე – მეექვსე კლასამდე (ხუთი-ექვსი კლასის მისვლამდე). მერე სწავლა არ არის. აი, ჩვენმა ბავშვმა დაამთავრა, არ წავიდა არსად. სადმე თვალის გასატეხად წადიო, უთხრეს, მაგრამ – არაო, კაცო, აქ არ მისწავლია და იქ რა თვალი გავიტეხოო მე! მომამზადებთო? – წავალო და ვისწავლიო. არა და – არაო.

– ახლა სკოლაში კარგი მასწავლებლებიც არიან და ცუდი მასწავლებლებიც. კარგი მასწავლებლები ვინაა, შენ რომ იცნობ, ისეთი, მითხარი ერთი!

– კარგი მასწავლებელი, იქ ნამეტანი კარგი მასწავლებელი, შალვა თოდუას გარდა, არავინაა იქ. მათემატიკის მასწავლებელია შალვა თოდუა, ტალერში სახლობს.

– ოო! შალვა თოდუა ვიცი მე, შვილები თბილისში ჰყავს, ასპირანტები, მეცნიერ-მუშაკები არიან, ვიცნობ მე.

– მაგრამ შალვა არაა ახლა, რომ იყო, ის შალვა. ნახდა, ცოლი რომ მოუკვდა, მერე. ახალგაზრდა ცოლი მოუკვდა, კარგი, ძვირფასი ცოლი მოუკვდა. თავისი ნამონაფარი შეირთო მან, იმ ბიჭების დედა, და ის გარდაიცვალა. ის ისლა ბასიალას გოგო იყო, ბაბუცა იყო მისი სიდედრი. იმ ბაბუცას იმ ერთი შვილის მეტი არ ჰყავდა. ქმარი ომში დაეკარგა, მერე ის ამათთან იყო. ის რომ მოკვდა, ის მისი შვილი, მერე ეს სიძე უვლიდა იმას შვილზე უკეთესადა კიდევ. გარდაიცვალა და იქ, ტალერში დაკრძალა ერთად, დედა და შვილი ერთად არიან დაკრძალული. სურათი, ყველაფერი გაკეთებული აქვს. მაინც კარგი კაცია, მაინც სხვას სჯობია ის.

– კულტურული კაცია ის.

– კულტურული კაცია, კარგი კაცია, მარგებელი კაცი. ჰო-და იცის და თავის ცოდნას არ დაზოგავს, დაუზოგავად მისცემს ამას – ასეთი კარგი კაცია. ახლა უკვე... ორმოცდათერთმეტის დაბადებულია, ხანშია შესული. კალთაში მეჯდა მე და აკვანში მენვა და ამომყავდა.

– კიდევ დანარჩენი სხვა ვინა არის კარგი მასწავლებელი?

– ვინა არის სხვა და ციალა თოდუა, გრიგოლ თოდუას შვილია, ავთა თოდუას და, ლადი თოდუას ძმისშვილი. ლადი ჩვენი ბიკის ძმაა, რუსულს ასწავლიდა სალხინოში.

– ბიკი ჩქიმი მასწავლებელი’დ, რუსურს მოგურუნდ.

– ქორე ასაკიანი ციალა, მარა დიო ხოლო ქააგურუნს. თიში ძლაბის აფუდუ გათებული საანგარიშო... ნასაგებელი, გგთმოჭყორდ ირო... უმალ-ლესი აფუდუ გათებული, ეკონომიური, საამშენებლო ეკონომიური. თიქ მიდართ ასე გონოს, ოდო ართინანანი მათემატიკა დაამთავრე. მაჟია დიპლომი გეჭოფუ, მარა გუტენა თიში მანგიორო დო ვარგნი, თენა ვამიჩქენა დიო.

10 ბუცა ერქვანია’დ ხოლო მათიმატიკი, მათიმატიკი’დ ბუცა ერქვანია. ო, ჩქიმ პატონ ექენ, ჯგირი, ნამდვილი ჯგირი უშტელი’დ, ირ კორი უმარ-დგდ. ტვინს, კორქ, ა, გეჭოფუკო დო გოჭკირუკონი დო მიშადუკონი, თეჯ-გუა’დ თიშ გაკვეთილი. თიქ მიოტუუ უკული, მიოტუუ, ხანშა მიშელ.

– ჩქი მოგურუნდეს ჭიჭე კორი, ბარნაბა ბეჭვია.

– ბარნაბაქ ჯარს მედინ.

– ვარ, უკუი, უკუი. ბარნაბა ბეჭვია ჭიჭე კორი რდ, ეთექ მიშახორანდ.

– ჯარს მედინ, ჯარს!

– ჯარს მუნერო დინ, მა მოგურუნდ ინა.

– ომიანობას მედინ. ინა გრიშა ბეჭვია იყიიდ, შურა კეკელიაში ქომონჯი.

20 – გრიშა ბეჭვია, გრიშა! ცონცხაი ქორენო თინა?

– დოლურუ გრიშაქ, შურაქ ხოლო დოლურუ.

– ჟირიხოლო ოჩხონუას ლორონქ! სინჯას ავარია დუო, მუდგადგნი..

– ნოსაქ, ნოსაქ. თი ბოშის ოსური ვამუყონაფუ უკული დო თი ბალანე-ფი მორდ.

ჯვეში უშტელეფი ორდესგნი, თიჯგუა იშენიშენი მითა რე დოსკილა-დირი, ართი შალვა თოდუა რე.

– თე სკოლამ გარდა ხოლო მუ დანესებულეებეფი? ჩაიში ფაფრიკაშენი ქოფთქვიით ჩქი, ხომ? რესტორანი ორდ თექ, ნოხოე.

30 – რესტორანს ასე აკეთენა, გეიშეციდუო თუ მუდგარენი. უკახაე მოთხირიშ ი კორქ დო მითიაშენენს ახარს. აკეთენა ასე, ჭიჭე ურკუნა მოთე-ბაშა. მარა თი რესტორანს მითინი ვემთოდოხოოდ, მუჭო მა ვითოშქვითი ნანერი ძლაბი ვეპიიქენი. მინ რე რესტორანიში მითმახუნალი? მუდა კოს აღვენუუ თე თემს რესტორანიში ფარა? ქართის მითოხენა-და, ექ ულუნა ჭე შურში მადგგმალი.

– ქართის რესტორნემს ოჩერედის გერე ხალხი, ფარა ულუნა. ფარამ ხალხი მეურს რესტორანიშა.

– სოფეი არდგირს ვეპაჟუ კაპეიკი*. რესტორანიშ ვარ, ქობალიშ ფარა ვაუდუ სოფერს მითინს.

– კინო?

40 – კინო შურო ვარე. კლუბი’დ, ადრე კლუბი’დ დო ასე მუთუნი ვარე. ცუთი არჩევნეფი დროს ის ივრჩენდით, ის, ხორავას – ხორავას ვაუპირე-ბუდუ აშო ულა. ხორავა მუშოთ აფუდუ მოყონაფილი ნუღაიას, ვარა ხი-

– ბიკი ჩემი მასწავლებელი იყო, რუსულს მასწავლიდა.

– კია ასაკიანი ციალა, მაგრამ ჯერ კიდევ ასწავლის. იმის ქალიშვილს ჰქონდა დამთავრებული საანგარიშო... ეს ოხერი, მავინყდება ყოველთვის... უმაღლესი ჰქონდა დამთავრებული, ეკონომიური, საამშენებლო ეკონომიური. ის წავიდა ახლა შარშან, ჰო-და ერთწლიანი მათემატიკა დაამთავრა. მეორე დიპლომი აიღო, მაგრამ გაუშვებენ მის ნაცვალად თუ არა, ეს არ ვიცი ვიცი ვიცი ჯერ.

ბუცა ერქვანია იყო კიდევ მათემატიკოსი. მათემატიკოსი იყო ბუცა ერქვანია. დიახ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, კარგი, ნამდვილად კარგი მასწავლებელი იყო, ყველა ემადლიერებოდა. ტვინი კაცს, აი, რომ აელო და გაეჭრა და ჩაედო, ასეთი იყო მისი გაკვეთილი. მან მიატოვა მერე, მიატოვა, ხანში შევიდა.

– ჩვენ გვასწავლიდა პატარა კაცი, ბარნაბა ბექვაია.

– ბარანაბა ომში დაიკარგა.

– არა, მერე, მერე. ბარანაბა ბექვაია პატარა კაცი იყო, აი, იქ ცხოვრობდა.

– ომში დაიკარგა, ომში!

– ომში როგორ დაიკარგა, მე მასწავლიდა ის.

– ომიანობისას დაიკარგა, ის გრიშა ბექვაია იქნებოდა, შურა კეკელი-ას ქმარი.

– გრიშა ბექვაია, გრიშა! ცოცხალი არის ის?

– მოკვდა გრიშა, შურაც მოკვდა.

– ორივე აცხონოს ღმერთმა! სიძეს ავარია იყო, თუ რაღაც...

– რძალი, რძალი. იმ ბიჭს ცოლი არ შეუერთავს მერე და ის ბავშვები გაზარდა.

ძველი მასწავლებლები რომ იყვნენ, ისეთი მაინცდამაინც არავინაა დარჩენილი, ერთი შალვა თოდუა არის.

– ამ სკოლის გარდა კიდევ რა დაწესებულებებია? ჩაის ფაბრიკის შესახებ ვთქვით ჩვენ, ხომ? რესტორანი იყო იქ, წინ.

– რესტორანს ახლა აკეთებენ, გამოისყიდა თუ რაღაც. უკან მოაგლიჯა იმ კაცმა და აშენებს (მიაშენებს ანმყ.) ახალს. აკეთებენ ახლა, ცოტა უკლიათ მოთავებამდე. მაგრამ იმ რესტორანში არავინ დაჯდება, როგორც მე ჩვიდმეტი წლის გოგო არ გავხდები. ვინაა რესტორანში დამჯდომი? რამდენ კაცს ექნება ამ თემში რესტორნის ფული? თბილისში თუ სხედან, იქ აქვთ ცოტა სულის მოსათქმელი.

– თბილისში რესტორნებში რიგში დგას ხალხი, ფული აქვთ, ფულიანი ხალხი დადის (მიდის) რესტორანში.

– სოფელ ადგილას არ მოიპოვება კაპიკი.* რესტორნისა კი არა, პურის ფული არა აქვს სოფელში არავის.

– კინო?

– კინო სრულიად არაა. კლუბი იყო, ადრე კლუბი იყო და ახლა არაფერი არ არის. იმ არჩევნების დროს იმას ვირჩევდით, იმას, ხორავას – ხორავა არ აპირებდა აქეთ წამოსვლას. ხორავა თავისთვის ჰყავდა მოყვა-

რურგიე, ძვირფასი ხირურგი. ხორავაქ თექ ხოლო გიმაცხად ენა: მა თე გეგეჭკორს* ვემუემორობუქია, თიშენია, ნამდა, ქომურანთია ხმასია-და, მა თაურე ხოლო შემილებუნია დეგეხმარათია დო პატიი რცათიანი. მარა ის ვემეჩეს ისხელი ხმა. თიქ გეგნოჭკად თი კლუბი დო გეგნორთუ დო კლუბი ულუნა, დო მუშეენს კლუბის ინა, დემური ახალაია დო მუში ოსური, ჩქიმი პატონი ვორექენი, დო ინა ულუნა, საკრავეფი, დო გიჟეპოტიკენა ონგარგს, მინ თეს, მინ თის.

– კონცერტენს ატარენანო?

10 – კონცერტემს – ძაამი ნაკლებო. ეში სხაპუას ოგურუანა. ასე ორდეს ქართის, ჩქიმი ჭიჭე'დ ხოლო, დო მასუმას გეხედ, დო თეურე ოსხაპუ, დო სხაპუ უკული ხოლო, დო საცოდება დუა დო გასუნეებუი'დ მურთაზი. მასუმა კლასიში ბალანა სხაპუნს უმაღლესგმა. ათამ მუშეენს თი კლუბი, თინა ხემძღვანენს დო გიაცუნა ეურე, აურე. ათენა კრება იყიი, არჩევ-
ნეფი იყიი, თენა-თინანი, თინკია ხვარენა დო მუშეენს ითამუ კლუბი.

– შხვა მუ რე ხოლო?

20 – შხვა მუთუნე ვარე. ათე მუშეენს ართი აფთიაკი, მაჟია აფთიაკი, მასგმა აფთიაკი. ნესიერი მალაზია მუშეენს ართი, ლიმონათი მუშეენს არ-
თი, ამერანი დგებიას ულუ, დავით დგებიაში ბოშის, თი ლიმონათის აკე-
თენს დო თექი პივნიავგუა* ულუნა დო თექ ქკომუნა ოჭკომარს. უკული
აურე პივნია* რე გონწყუმი, ოდო მალაზია რე თუდო გონწყუმი, უნი-
ვერმაგი'დენი, თექი.

30 ჭყონს ხოლო მალაზია'დ, ჩქიმ პატონი, კოპერაცია'დ, კომუნისტეფი-
ში დროს კოპერაცია'დ. მა თექ მუშეენდი ი დროს – ომიანობაი დროს დო
აქსე ბეჭვიაი მუშეენდ, ჩქიმი პატონი, ყარაულო, ოდო აქსე დაშქვიდეეს,
ქარხადი ქინოდვეს თათმანს დო პიჯი მუკუჭეს – ასე მენციეფი* ართო
დო იმნკია ართი ყარაუი ეშარდ – ოდო პიჯი გუკუჭეს თეს, დო მალაზია
გოტახეს, დო მიდეელეს, დო აქსე ლურელი ქობიირით. [შხვა დროს] მაჟია
ხოლო'დ, პეტრე ბასლაია სალხინოშე. თი პეტრე ბასლაია ხოლო დოცვი-
ლეს, ყარაული'დ თინა ხოლო, ოდო მალაზია გოჩოლვეს დო მიდეელეს.
30 ჭოფუათ ოჭოფეს მიდგაენი დო მითინეს ქაასკიდ, ირტეს. გვაჯა ჯაიანიში
ჯიმა ოჭოფეს, გვაჯა ჯაიანიში ბოშეფი, თეში მოხეჟე, ონამებელო ანამეს,
ვარა ეგება შურო ვარდ-და თი ჭოფილი თიშ მაქიმინალი.

40 ართი კორი მუშეენდ, ჩქიმი ქომონჯი, დო ართი ამროსი კვამილა ორდ
თაქ, ართი საბჭოში თამჯდომარე'დ დო ართი მენცია ეშარდ. ასე ვითიჩ-
ხორო რე, ეჩი, მარა საქმე კეთებული ვარე. მა ვუნიი: ართი კორი მუშეენდ,
ჩქიმი ქომონჯი, დო საქმე კვანნილი'დ, ასე ვითოჩხორო მეშეენთ დო მუ
გოჭენა-მაქ? სკამი გაფუნა მოკინებული – მა უნიი – პირადო უნიი, მეფრთი-
დო. ტყურალო ერზუუნა ფარა. დეპუტატი ვორექია დო ხენა, მუთუნს
ვაკეთენანი, თეში. ჭყონი ბაზარგმა მიშელენქენი, ქობირენქ, მუ მდგო-
მარება რენ. ფარა მეულუნა ხალხიში, ნალოგი. ვაღე ჭყონი პუტორგნს ხარ-
ხის, დინახალე მარტვილი პუტორგნს ხალხის. თესხელი ფარას ხუშანა დო

ნილი წულაიას, თორემ ქირურგია, ძვირფასო ქირურგი. ხორავამ იქაც განაცხადა ეს: მე ამ გეგეჭკორს* არ მოვშორდებიო, იმიტომო, რომ, თუ მომცემთო ხმასო, მე აქედანაც შემიძლიაო დაგეხმართო და პატივი გცეთო. მაგრამ იმას არ მისცეს იმდენი ხმა. იმან გადახურა (გადაჭედა) ეს კლუბი, იმან გადახურა და კლუბი აქვთ, და მუშაობს კლუბში ისა – დემური ახალაია და მისი ცოლი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ისა აქვთ, საკრავები, და დახლათობენ სატირალში, ხან ამაში, ხან იმაში.

– კონცერტებს ატარებენ?

– კონცერტებს – ძალზე ნაკლებად. ისე ცეკვას ასწავლიან. ახლა იყვნენ თბილისში, ჩემი პატარაც იყო, და მესამეზე იჯდა და იქიდან გადმოხტა და იცეკვა მერეც, და საოცრება იყოო და გაგიჟებული* იყო მურთაზი. მესამე კლასელი ბავშვი ცეკვავს საოცრად კარგად. ასე მუშაობს ის კლუბი, ის ხელმძღვანელობს და დაჰყავთ იქით, აქეთ. ეს კრება იქნება, არჩევნები იქნება, ეს, ის, მაშინ იყენებენ და მუშაობს ვითომ კლუბი.

– სხვა რა არის კიდევ?

– სხვა არაფერი არ არის. მუშაობს ერთი აფთიაქი, მეორე აფთიაქი, მესამე აფთიაქი. წესიერი მაღაზია მუშაობს ერთი, ლიმონათი მუშაობს ერთი ამირან დგებუას აქვს, დავით დგებუას ვაჟს, იმ ლიმონათს აკეთებს, და იქ სალუდეს მსგავსი აქვთ და იქ ჭამენ საჭმელს. მერე აქეთ სალუდეა გახსნილი და მაღაზია ქვემოთ გახსნილი, უნივერსალი რომ იყო, იქ.

ჭყონში კიდევ მაღაზია იყო, ჩემო ბატონო, კოპპერაცია იყო, კომუნისტების დროს კოპპერაცია იყო. მე იქ ვმუშაობდი იმ დროს – ომიანობის პერიოდში და აქვე ბეჭვანია მუშაობდა, ჩემო ბატონო, ყარაულად, ჰო-და აქვე დაახრჩვეს, ქალაღი ჩადეს წინდაში და [იმიტ] პირი დაუცვეს – ახლა პოლიციელებია ბევრი და მაშინ ერთი ყარაულილა იყო – ჰო-და პირი გამოუტენეს ამას, და მაღაზია გატეხეს და წაიღეს, და აქვე მკვდარი ვნახეთ. [სხვა დროს] მეორეც იყო, პეტრე ბასილაია სალხინოდან. ის პეტრე ბასილაიაც მოკლეს, ყარაული იყო ისიც, და მაღაზია დაცალეს და წაიღეს. დაჭერით დაიჭირეს ვიღაც და ზოგს შერჩა, გაიქცნენ. გვაჯა ჯაიანის ძმაც დაიჭირეს, გვაჯა ჯაიანის ვაჟები, ამისი მოხელეები (მოხელე), წამებით (საწამებლად) აწამეს, თორემ იქნებ სულაც არ იყო ის დაჭერილი ამისი მქნელი.

ერთი კაცი მუშაობდა, ჩემი ქმარი, და ერთი ამროსი კვამილავა იყო აქ, ერთი საბჭოს თავმჯდომარე იყო და ერთი პოლიციელი (მილიცია) იდგა. ახლა ცხრამეტი, ოცი, მაგრამ საქმე გაკეთებული არაა. მე ვუთხარი: ერთი კაცი მუშაობდა, ჩემი ქმარი, და საქმე წესრიგში იყო-მეთქი, ახლა ცხრამეტი მუშაობთ და რა გჭირთ-მეთქი? სკამი გაქვთ მოკავებული – მე ვუთხარი – პირადად ვუთხარი, მივედი-და. ტყუილად ეძლევათ ფული. დეპუტატი ვარო და სხედან, არაფერს რომ არ აკეთებენ, ისე. ჭყონის ბაზარში რომ შეხვალ, ნახავ, რამდგომარეობაცაა. ფული მიაქვთ ხალხისა, გადასახადი. გარეთ ჭყონი ყველფს ხალხს, შიგნით მარტვილი ყველფს ხალხს. ამდენ ფულს იჯობავენ

წყარი ვაჩინენა კოჩიშა, ჩქიმი ინჭაშა ვამორთანინი, თეიშახ. ასე ჟამხას გეუჭოფუნქ ვედრას, და მუს იქენანი.

– მინ პატრონენს თე ჭყონიშ ბაზარს?

– გვერდი უღუ თენა მარტვირს, მარტვიი ამარაგენს. დინახალე მუთ ქორენი, თინა მარტვიიში რე. გაღე მუთ ქორენი, თენა ჭყონიე. თი მარტვი-
იში ბაზარი, გინორთვიენი, თენა მანგარი ფარაშა რე შეფასებული დო
ჭყონს თექ ვეშაყიდირ. თეს აპას ეშმუყიდენდ მუში სინჯა, მარა აპაქ ხე
ვამოკიდ – თინკმა სო მუშეენდგ ნი, ქოჩქ ენა – ათეს მა გეშაიყიდენქია
სი, ჩქიმი მუანთილი, დო ქიგიორინეე ხალხი დო უხემძღვანეია. აპაქ ვამო-
კიდ ხე. უკუთი ოთხოში კოჩიში შეფას ქე მოილანქია, უნუუ, ქემოკიდი ხე დო
უხემძღვანეი დო სით ხოლო გიბაღენია დო შხვას ხოლო, მარდიშა ქიმურქია.
თის ხოლო ვამოკიდ ხე. ეყე, მიკუხე ასე ჩხოუს დო ჭვალნს დო გიღებუც-
ხაანს მუდგასიენი – ვამოკიდ ხე. ფრთხიი კოჩი რე, ეიმარენჯვი კოჩი ვაცუნ-
დუ დო ვამოკიდ ხე.

– თე ბაზარს მუნერი წესიე?

– თე ბაზარი მუნერი რე და ჩიმჩაირა რე, სკუა. სოთინ ვარენო აკაბ-
ცხა ფიცარია ქიგიოჭკად მითინქ-და, თინა თიში რე, ვეგაცოთინე უკული,
ვაგალოლეე მუთუნი, თინა თიში რე უკული. თიი უარესიე თაქ, ქართის
რკია დო რჩხვია'დგნი. თიი უარესიე თაქ ხოლო.

– ჯიხურეფიში მინჯეეფი ჭყონური რენა, დო შხვა ხალხიე?

– ვარ, ჭყონურ რენა, მარა დინახალე ვარენო თი ბუტკეფიენი, მუთ
ქორენი, თენა მარტვიიშიე დო მარტვიი შაყარაანს ფარას. გაღენი ჭყონა-
რეფიშიე, მარა გაღე მუი რე, დინახალენიშ გეშა! სისუფთავე სოთინი ვარე,
ადამიანური თაქ მუთუნი ვარე. ათეზმა ლეტა რე, მიშელენქენი, ვე-
ნიშგართე, ხვალე ფარას შაყარაანა. გლეხის ხოლო მეტი შარა ვაუღუ, მერ-
თასგნი ოკო, დო იონტყუსგნი ოკო, დო გიმორჩას დო იყიდას ოკო.

– მუს გიმიჩანა? ადრე საქონერს გიმიჩანდეს დო ის..

– იფრერს. ამარი უშქური გითოდგნი, თიჯგუას ხოლო გიმიჩანა. საქო-
ნელიში ხოლო რე, ლეჯეფიში ხოლო, თულეფიში ხოლო. თი შარას გერენა,
ამარი გერენა, ემერი გერენა. სოთინი მუთუნი პარიადკა* ვარე. ჯოლორი
მინჯეს ვაჩინუნს. ხემძღვანეი დო უჩაში თაქ მუთუნი ვაჩქ სოთინი. ართი
ეშქრვაგალ თაქ, ვავშ გვარი, მათხუალიე თვითონ დო ართმაჟიას მიდმუ-
ლანა დო ათეთ რენა, ვარა ეკოფაცხიი მუდგარენი საცოდება დო საონ-
ჯლორო ბაზარიე. ჟამხას, ზეტაქ ვეცუდა, გილი-მილი დო სკანი თოლით
ქოძირგქ თექ. მუთუნს ვაძირგქ თექ დუდი გედგენი, ფერს. ეთექ მუთუნი
მუთუნიშა ვაღირ. გური ვაგაყიი ვართი გიმორჩამაშა დო ვართი მუთუნიშა.
თექ მანქანეფი გერენი, თის აარძას ფარას ოგაფუნა გაღე – ჭყონიშ ხალ-
ხი დო დინახალე – მარტვიიშ ხალხი, აარძას ფარას მუდუღანა თეს.

– მუს გიმიჩანა დინახაე?

– გიმიჩანა ქობაიშ ქვირს, ქატოს, კარტოფირს, კაპუსტას*, ბულიშ
კაკალიშ მოხ მუთუნი ქორე პიჯიშ დიკაჭკომაფალი-და, ირფელს მიღანა

(აგროვებენ) და წყალს ვერ დააღვინებენ კაცს, ჩემს ჭასთან სანამ არ მოვლენ, მანამ. ახლა კვირას ავაცლი ვედროს, აბა, რას იზამენ.

– ვინ პატრონობს ამ ჭყონის ბაზარს?

– ნახევარი აქვს ეს მარტვილს, მარტვილი ამარაგებს. შიგნით რაც არის, ის მარტვილისაა. გარეთ რაც არის, ის ჭყონია. ის მარტვილის ბაზარი, გადახურული რომელიც არის, ეს მაგარ ფულადაა შეფასებული და ჭყონმა ეს ვერ გამოისყიდა. ამას აპასთვის ყიდულობდა მისი სიძე, მაგრამ აპამ ხელი არ ახლო – მაშინ სადაც მუშაობდა, იცი ეს – ამას მე შევისყიდო შენტვის (შეგისყიდო შენ), ჩემო სიამარო, და დააყენე ხალხი და უხელმძღვანელო. აპამ არ მოჰკიდა ხელი. მერე ოთხასი კაცის სეფას მოგიტანო, უთხრა, მოჰკიდე ხელი და უხელმძღვანელო, და შენც გეყოფა და სხვასაცო, მაღლს იზამო. მასაც არ მოჰკიდა ხელი. ე, უზის ახლა ძროხას, და წველის და ფოცხავს რალაცას – არ მოჰკიდა ხელი. ფრთხილი კაცია, გვერდით მდგომი კაცი არ ჰყავდა და არ მოჰკიდა ხელი.

– ამ ბაზარში რანაირი წესია?

– ეს ბაზარი რანაირია და ჩიმჩაირაა, შვილო. თუ სადმე ერთი ბენო ფიცარი მიაჭედა ვინმემ, ის იმისია, ვერ ააგდებ მერე, ვერ უზამ ვერაფერს, ის მისია მერე. იმაზე უარესია აქ, თბილისში კივილი და სივილი რომ იყო, იმაზე უარესია აქაც.

– ჯიხურების პატრონები ჭყონელი არიან, თუ სხვა სოფლის ხალხია?

– არა, ჭყონელები არიან, მაგრამ, შიგნით რომ ჯიხურებია, რაც არის, ის მარტვილისაა და მარტვილი აგროვებს ფულს. გარეთა ჭყონელებისაა, მაგრამ გარეთ რა არის შიგნითასთან შედარებით! სისუფთავე არსადაა, ადამიანური აქ არაფერი არაა. ამოდენა ტალახია, რომ შეხვალ, ვერ გამოხვალ, მხოლოდ ფულს კრებენ. გლახსაც მეტი გზა არა აქვს, მივიდეს უნდა, და ტალახში იტყაპუნოს უნდა, და ყიდოს და იყიდოს უნდა.

– რას ყიდიან? ადრე შინაურ საქონელს ყიდდნენ და იმას...

– ყველაფერს. აგერ ვაშლი რომ ყრია, იმისთანასაც ყიდიან. საქონლისაცაა, ღორებისაც, გოჭებისაც. იმ გზაზე დგანან, აგერ დგანან, ეგერ დგანან. არსად არანაირი (რამე) წესრიგი არაა. ძალი პატრონს ვერ ცნობს. ხელმძღვანელი და უფროსი აქ არავინ (არაფერი) ჩანს არსად. ერთი დაღენჩაობს აქ, არ მახსოვს გვარი, მათხოვარია თვითონ და ერთიმეორეს ართმევენ და ამით არიან, თორემ მოფარცხული რალაც საოცრება და სამარცხვინო ბაზარია. კვირას, თუ ტალახი არ იქნა, გაიარ-გამოიარე და შენი თვალით ნახავ იქ. ვერაფერს ნახავ იქ, თავი რომ არის მობმული, ისეთს. იქ არაფერი არაფრად ვარგა. გული არ მიგივა არც გაყიდვაზე და არც არაფერზე. იქ მანქანები რომ დგას, იმას ყველას ფულს ახდევინებენ გარეთ – ჭყონის ხალხი და შიგნით – მარტვილის ხალხი. ყველას ფულს წაართმევენ ამას.

– რას ყიდიან შიგნით?

– ყიდიან პურის ფქვილს, ქატოს კარტოფილს, კომბოსტოს, ბლით დანყებული თუ კი რამეა პირში ჩასადები, ყველაფერს მოიტანენ და გაყი-

დო გიმირანა. ტანისამოსის ხოლო გიმირანა, კაჲოშკიშე დოჭყაფი, კოჩიმ მიკაქუნალი, ბაღანაშ მიკაქუნალი... ძველმანეფი ხოლო რე. გიმირამუ ფაიფურიმ ნანარმი, პლასმასიმ ნანარმი, ვედრეფი, სენი, ჭირქა... ირფელი, ირფელი, ირფელი. მარა ძაამი ცუდი მოგაფაღიე. თაქ ვარენო, თე კუნ-თხუს, თენა გიმირამუ დო თი კუნთხუს თინა გიმირამუენი, ეში ვარე. ჩიმ-ჩაირა რე, არეული-დარეული რე ირფელი.

– სვაი ქიგმირამუენო?

10 – სვალი გიმირამუე. ათაურე ხორცეფი გიმირამუე, თი უნივერმალიმ თუდო, პადვარს*, თეურე სვალი გიმირამუე. ხორცეფი ახალიე, ადგილს იცვილუ, ადგილს. თაქ მუთუნი ჩიჩიე ქორე, ვარა ლურეი, ვარა მუთუნი-და, იშო მეულუნა მარტვიშია. თაქ ჩიჩიე საქონეი ვეგმირამუე, ვარ, ჩიჩიე ვეგმირამუე.

სვალი სეეგინით გიმირამუე დო კაზლა ვაღეფი ხოლო რე. ნაგოჲ სვალი ხოლო რე. თეს სპეკულანტეფი იდულენა ოსურეფი: ამჭუანი ჭყეშიქ ქემორთ, ქიმილ სვალი, გოთანაშახ ათენეფი დოხვადგნა დო იდულენა, ფარა ართენერი თენემს ულუ. მაგალითო: ქიციდენა ოთხი მანათშა, უკუ-ლი გიმირანა ხუთი მანათშა, ხუთი მანათიდოგვერდიშა, გააჩქ. ამარი ქო-თომეფი გიმირამუე, ქიციდ ხუთი მანათშა, სი ქიმერჩანს ამშვი მანათშა, არდგირს! არდგირს! კანონიცალო რე თენა. წართ ქიანაქ, წართ. ხაღხის 20 მუთუნი ვაულუ ომუშებელინი, თე გლახა ხერხის ქიმოგორუე. თექ მუ-თუნიშა ვეიშაყოთ ბოლოს, მუთუნიშა ვეიშაყოთ-და, ასეიანი ცხოვრება-ჯგუას... ნაკლებიე, ვეგირზინე დო ვედირინე.

– დენი საქმე მუჭო გილუნა?

– დენი საქმე შურო ვერაგადეე, ნანა. გეგნიჭუა, თქვიის, ტრან-სფომატორქია, დო დოზირეს ფარა: სუ-სუმი მანათი დოზირეს, უკუი ხუ-თი დოზირეს, უკუი შქვითი დოზირეს, შქვითიმ უკუი ვითოხუთი დოზი-რეს, ქიმილეს დო ჟირი დლა დო სერს ქომილუდეს დენი, უკუი მედინ დო იშ ბუძუხი ვამძირნა. ართშახ ჭიჭე გოჭვიტ დო ფარას ფთხუნა, ვით მანათის, ჩქიმ პატონ ორექენი, ტრანსფომატორქ ვეგმოდირთუა დო კინი 30 ოკო მივლათია დო გიმოვთირუათიანი. მა ჭიჭე ეჭვის ქუორექ, ნამდა ცათე ფარა მუნემს ჯიბეშა აფუნა დილაღვალირი, ჩქიმ პატონი. ენა ქიფოხეეს, ოკეთებელიენია, ენა გეგნო კილეეს. დოშაყარაანა ფარას დო უკუი ჩარ-თენა კინი – ათაშიე ხაღხი გაფუჭებული.

– ქო, მარა, ინეფი გაფუჭებუი ცოფენა, მარა ბოშეფი ვეშარენო სო-ფერს, ბოშეფი, მანგარი ბოშეფი?

– ვეშარენა. ასე მა შემეილებუ თენა ბჭოფენი, თავისუფალო ბჭოფუნქ თეს, მარა მა ასე, ოთხონენიდოვითი წანერი ოსურქუ, ცათეს ხე ქომოვკი-დენი დო შპიონობა დო თეჯგუაშენი გევედირთენი, ეს მუაჩქიში სახერს ვავშქიდაანქ (sic) დო საერთოთ შთამომავლობას ვავშქიდანქ (sic), მარა 40 ათაქ ნამთინს გური ქულუდასგ ნი, ნამდგას შეულეებუ თენა. თამჯდომარე ვერგ. ინა ვარე ექიანი მიკახუნაფალი კოჩი. ინა ცოდა რე, ექ მიკოხენი.

დიან. ტანისამოსსაც ყიდიან კალოშით დაწყებული, კაცის ჩასაცმელი, ბავშვის ჩასაცმელი... ძველმანებიც არის. იყიდება ფაიფურის ნანარმი, პლასტმასის ნანარმი, ვედროები, თეფში, ჭიქა– ყველაფერი, ყველაფერი, ყველაფერი. მაგრამ ძალიან ცუდი მისაგნებია. აქ, ამ კუთხეში რომ ეს იყიდება და იმ კუთხეში ის რომ იყიდება, ისე არაა. ჩიმჩაირაა, არეულ-დარეულია ყველაფერი.

– ყველი იყიდება?

– ყველი იყიდება. აქეთ ხორცი იყიდება, იმ უნივერსალის ქვემოთ, სარდაფში*, იქით ყველი იყიდება. ხორცი ახალია, ადგილზე იკვლება, ადგილზე. აქ თუ რამე ცუდია, ან ნაკვდავი (მკვდარი), ან რამე, იქით მიაქვთ, მარტვილში. აქ ცუდი საქონელი არ იყიდება, არა, ცუდი არ იყიდება.

ყველი სულუგუნიც იყიდება და გადაუზელებელი ყველიც არის. მთის ყველიცაა*. მას გადამყიდველები ყიდულობენ, ქალები: ამ დილას მწყემსი მოვიდა, მოიტანა ყველი, უთენია ესენი დახვდებიან და ყიდულობენ, ფული ერთიანად ამათ აქვთ. მაგალითად: იყიდიან ოთხ მანეთად, მერე გაყიდიან ხუთ მანეთად, ხუთმანეთ-ნახევრად, გააჩნია. აგერ ქათმები იყიდება, იყიდა ხუთ მანეთად, შენ მოგყიდის ექვს მანეთად, ადგილზე! ადგილზე! კანონივითაა ეს. ნახდა ქვეყანა, ნახდა. ხალხს რომ არაფერი აქვს სამუშაო, ამ ცუდ ხერხს მიაგნო. ეს თუ რამე [შედეგამდე] არ მივიდა ბოლოს, რამე [შედეგამდე] თუ არ მივიდა, ახლანდელი ცხოვრების მსგავსს, ცუდია (ნაკლებია), არ გაიძლება და ვერ იცხოვრება.

– დენის საქმე როგორ გაქვთ?

– დენის საქმე სრულებით არ ითქმის, ნანა. გადაიწვაო, თქვეს, ტრანსფორმატორიო და შეაგროვეს ფული: სამ-სამი მანეთი მოკრიბეს, მერე ხუთი მოკრიბეს, მერე შვიდი მოკრიბეს, შვიდის შემდეგ თხუთმეტი მოკრიბეს, მოიტანეს და ორი დღე და ღამე გვექონდა დენი, შემდეგ დაიკარგა და მისი ბუნდლა არ გვინახავს. ერთხელ ოდნავ გაიელვა და ფულს გვთხოვენ, ათ მანეთს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ტრანსფორმატორი არ გამოდგაო და ისევ უნდა მოვიტანოთო და გამოვცვალოთო. მე ცოტა ეჭვი მაქვს (ეჭვში ვარ), რომ ეს ფული მათ ჯიბეში აქვთ ჩადებული, ჩემო ბატონო. ეს ისაბაბეს, გასაკეთებელიაო [და] ეს გადაკეტეს. აკრებენ ფულს და მერე ჩართავენ კვლავ – ასეა ხალხი გაფუჭებული.

– კი, მაგრამ, ისინი გაფუჭებული ყოფილან, მაგრამ ბიჭები არ არიან სოფელში? ბიჭები, მაგარი ბიჭები?

– არ არიან. ახლა მე შემიძლია ეს გამოვიჭირო, თავისუფლად დავიჭერ ამას, მაგრამ მე ახლა, ოთხმოცდაათი წლის ქალმა, ამას ხელი რომ მოვკიდო და დაბეზლებისა და ამისთანებისათვის დავდგე, ამას მამაჩემის სახელს ვერ ვაკადრებ და საერთოდ შთამომავლობას ვერ ვაკადრებ, მაგრამ აქ რომელიმეს გული რომ ერჩოდეს (ჰქონდეს), ნებისმიერს შეუძლია ეს. თავმჯდომარე არ ვარგა, ის არაა, იქ დასასმელი (იქ მისასმელი) კაცი. ის ცოდვაა, იქ რომ ზის (უზის). კილასონიაა მისი მამა, შალვა კილასო-

კილასონია რე თიმ მუმა, შალვა კიასონია. თიმ დიდა გეოგრაფიაი მასნავ-
ლებიე. მარა ცოდნა ვაულუნიანი, ენა ტყურა რე, მარა თი მუში ცოდნას
დო ნაჟიმს* ვეგმირინუანს სოთინი. ნინა ულუ გემვანი, ნინა. ოსური ექიმი
ცუნსუ, ქოიჩქ ინა, აბესალომიშ ძღაბი. ბოშეფი ჟირიხოლო უმაღლესდამ-
თავრებული ცუნს. ართი თექ დაცვას მუშეენს, უჩაში, დო მაჟიქ ასე
ქემორთ, დაამთავრ-დო. პატიოსანი დო ჯგირი კოჩი რე, მარა კოს ვემეთ-
ხოზენი, ფერიე.

ჭყონიში ჩაიში ფაფრიკა

– ესათე ჩაიშ ფაფრიკას მინ მუშეენდ?

10 – ასე გინიინქ ჩაიშ ფაფრიკას არძაში უჯგუშო: ჩაიშ ფაფრიკაქ დეარს
დიდი ჭყინსენი, ბეგი ჩაგინა მუშეენდ. ბეგი ჩაგინა გეგნიცონეს ქართიშა დო
ლადი ბეჭვიაიქ ქიდიიჭყ მუშობა. ლადი ბეჭვიაი გეგნიცონეს, ჩქიმი პატონი,
ტრესტიშა. თეურე რაიკომიში მდივანო გეგნიცონეს. რაიკომიში მდივანო
მუშეენდ ბრეი ხანს, ოდო ათე ჩაიში ციდირი დო გეგმაი შესრუებამენი ლადი
იჭოფეს. პარმენი გაგუა ქედარინეს. პარმენი გაგუა უცოდინარი კოჩი 'დ, ა,
თეში მუდგარენი უჩქედგ, პოტიკია, ვარა მუთუნი გასაკვირი კოჩი ვარდ.
ოდო ტრესტიშა მიდგაქიენი მიდართ დო, კირილე ოკო გუტესკონი, კოკაია,
თიმ მანგიორო, ოდო სარდიონ ქვარცხაში კამპანიას ლივერი გეჭოფუ [პა-
რმენ გაგუაქ] დო ქაათ, ოდო კირლე კოკაია დოცვილ – ჩქიმი მანგიორო მუჭო
20 გიტესიავა-დო. ოჭოფეს პარმენი, ოდო ციხეს რდგენი, ათე კოკაიას ჯიმალე-
ფი ცუნდუ ჯგირი, ჯიმალეფი: ლაზარე კოკაია ფუთის ქალაქკომი 'დ, ჩქიმ
პატონი; ხოლო ქართის ცუნდ ჯიმა, ბუხუტია ჯოხოდგენი, ფერი, გურს ტყვიას
სოფუნდუ კოსენი, ფერი, მარა ანდრიაქ თქუ, ლურელს ნამბორჯენთია დო
ვადოცვილათია, ვარა თქვა მორთხინანია პასუხის – კირილეი მუმაქ. თი
ფუთის რდგენი, თიქი, ჭალადიდს გუტეეს ტყვეეფი ომუშებუშანი, ათე ფუთის
რდგენი, თი ჯიმაქე მონამალუუ დო გეგმელენჩ პარმენქ, გეგმელენჩ. ოდო
პარმენი, ჭკუა ვაულუდუნი, ფერი, ქიმიცონეს ცუჩა ამში ნანაში უკული დო
პარმენქ თაქ დოლურუ.

30 კირლე კოკაიაი სკუა პროკურორიე, დიდებული ბოშიქ გიშართუ. ასე
პროკურორობა დო ის დაანებუ დუდი – ქიანაქ გემნიირთ, ვაიჩქენო? ირ-
ფელი მეტებუელიე – დო სკოლაში დირექტორო მუშენს ანდრო კოკაია.

უკული მიდგარდგენი ორდ გაბუნია, მარტვილური, იქ ვეერგე. უკული
ქედარინეს, ჩქიმი პატონიექენი, ბიკი ხვიჩია. ბიკიქ ქიმიცონ ირფელი პა-
რიადკაშა*, მარა ბიკიქ დოლურუ. უკული დარჩილაა 'დ. დარჩილააში უკუ-
ლი, ჩქიმი პატონიექენი, ნაჭყებია 'დ. ნაჭყებიაში უკული ინა რდგ, ჭილაია,
ოდო მიოცოთეს ირფელი. ასე ინა ხომ ერჩიის, ინა, იშ არჩევნემქ ხომ მი-
დართ, ინჯგეიფიში, ინჯგეიფიში, დათო ინჯგიაში. დათო ინჯგეიფიას ხუს ქეაუ-
დირთ ნაჭყებიაქ, ოთარ ნაჭყებიაქ, დო ბრეი ხალხიქ, ბრეიქ ქისარგებ დათო

ნია.მისი დედა გეოგრაფიის მასწავლებელია. მაგრამ ცოდნა არ აქვსო – ეს ტყუილია, მაგრამ იმ თავის ცოდნას და ძალას ვერ იყენებს ვერსად. ენა აქვს ტკბილი, ენა. ცოლი ექიმი ჰყავს, იცი, ის, აბესალომის გოგო. ბიჭები ორივე უმაღლესდამთავრებული ჰყავს. ერთი იქ დაცვაში მუშაობს, უფროსი, და მეორე ახლა ჩამოვიდა (მოვიდა), რადგან დაამთავრა (დაამთავრა-და). პატიოსანი და კარგი კაცია, მაგრამ კაცს რომ არ გამოეკიდება (მისდევს), ისეთია.

ჭყონის ჩაის ფაბრიკა

– ამ ჩაის ფაბრიკაში ვინ მუშაობდა?

– ახლა გეტყვი ჩაის ფაბრიკის შესახებ ყველაზე უკეთ: ჩაის ფაბრიკა რომ დაარსდა დიდი ჭყონში, ბეგი ჩაგინავა მუშაობდა. ბეგი ჩაგინავა გადაიყვანეს თბილისში და ლადი ბეჭვამიამ დაიწყო მუშაობა. ლადი ბეჭვამიამ გადაიყვანეს, ჩემო ბატონო, ტრესტში. იქიდან რაიკომის მდივნად გადაიყვანეს. რაიკომის მდივნად მუშაობდა დიდხანს, ჰო-და ამ ჩაის ყიდვასა და გეგმის შესრულებისათვის ლადი დაიჭირეს. პარმენ გაგუა დააყენეს. პარმენ გაგუა უცოდინარი კაცი იყო, ა, ისე რაღაც იცოდა, უბრალოზე უბრალო, თორემ არაფერი გასაკვირი კაცი არ იყო. ჰო-და ტრესტში ვიღაც ნავიდა და კირილე უნდა გაეშვათ, კოკაია, იმის ნაცვლად, ჰო-და სარდიონ ქვარცხავას ქორნილში რევოლუციური აილო [პარმენ გაგუამ] და ესროლა, ჰო-და კირილე კოკაია მოკლა – ჩემ მაგივრად როგორ გაგიშვესო. დაიჭირეს პარმენი და, ციხეში რომ იყო, ამ კოკაიას ძმები ჰყავდა კარგი, ძმები: ლაზარე კოკაია ფოთის ქალაქკომი იყო, ჩემო ბატონო; კიდევ თბილისში ჰყავდა ძმა, ბუხუტია რომ ერქვა, ისეთი, გულში ტყვიას რომ დაახლიდა კაცს, ისეთი, მაგრამ ანდრიამ თქვა: მკვდარს ნუ შემინუხებთ და ნუ მოკლავთო, თორემ თქვენ მოგთხოვენო პასუხს – კირილეს მამამ. იმ ფოთში რომ იყო, იმან, ჭალადილში რომ გაუშვეს ტყვეები სამუშაოდ, ამ ფოთში რომ იყო, იმ ძმამ მონამლა და გამოლენჩდა პარმენი, გამოლენჩდა. და პარმენი, ჭკუა რომ არ ჰქონდა, ისეთი, მოიყვანეს სახლში ექვსი წლის შემდეგ და პარმენი აქ მოკვდა.

კირილე კოკაიას შვილი პროკურორია, დიდებული ბიჭი გამოვიდა. ახლა პროკურორობასა და იმას დაანება თავი – ქვეყანა გადაბრუნდა, ხომ იცი? (არ იცი?) ყველაფერი მიტოვებულია – და სკოლის დირექტორად მუშაობს ანდრო კოკაია.

მერე ვიღაც იყო გაბუნია მარტვილური, ის არ გამოდგა. მერე დააყენეს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ბიკი ხვიჩია, ბიკიმ მოიყვანა ყველაფერი წესრიგში, მაგრამ ბიკი გარდაიცვალა. მერე დარჩილავა იყო დარჩილავას მერე, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ნაჭყებია იყო. ნაჭყებიას მერე ის იყო, ჭილაია, და გაანადგურეს ყველაფერი. ახლა ის ხომ აირჩიეს, ისა, იმისი არჩევნები ხომ იყო, ინჯგიებისა, ინჯგიებისა, დათო ინჯგიასი. დათო ინჯგიას მხარში ამოუდგა ნაჭყებია, ოთარ ნაჭყებია, და ბევრი ხალხი. ბევრმა გამოიყენა

ინჯგია. ოდო ცეთიქ ითამ გეიშაქიდირაფუუ ფაფრიკა თის, ნაჭყეზიას. ეშ ფარა მუთუნი ვაცოფედ მიშაღალირი, მარა... ოდო ორე უბედურება, გვარ-გვაფი – „ფაფრიკაქ მედინ, ოჭკომესია“. ბრელს მიშუძუდ ფარა, გვალო ბრელს, ოდო უკული საერთოთ გეგმორჩეს ვერგუდუნ ფერი. დო ასე გეი-ორთინუ ფაფრიკა დო ფაფრიკა მუშეენს.

– მუდა კოჩი ქომუშენს ასე?

– ასე ენა ვამიჩქ, მუდა კოჩი მუშეენსგნი, მარა... ხარისხი გუტუუ, ჯგირი ხარისხი გუტუუ ჩაიში, ოდო ქოგიონწყუუ ფაფრიკა, მუშენს ასე.

ბარნაბა ბეჭვია დო ჟენია

10 – ბარნაბა ბეჭვია-მაქ, მა გინიინი, ბარნაბა მა ფშე, კინტირიაში სკუა'დ, ვარო?

– თიქ გრიშა ჯანაშიაში და – გრიშა დიო ჭყონი ფოსტაშ გამგე'დ, უკული მარტვირს ფოსტაი გამგე'დ. ხუროძე გეგმითირუუ თიქ, ხუროძე. ასე ხოლო ქორე თინა, ცონცხალიე თინა. თის და ცუნდუ თაქ, ოხოლო ირდეს. ბარნაბა ბეჭვიაქ თინკია, თი დანკია, მუდგაენი კავშირი ქიდეკინ დო ორსულო ქედოსკიდ თე ძღაბიქ.

– დეუხენდ, ვარო?

20 – დეუხენდ, ჩქიმი პატონიექგნი. ბარნაბა თის მითიაკითხანდ. მიშ ართშახ, ჟენიაშა მეურქო-მაქ დო – გომიძიც. თექ ჯარშა* მიდართ დო მაჟია თუთას გრიგოლ ჯანაშიაშ ცუდეს ვორექ, ვაჟოღია ბასლაიაშ მუან-თილი, ეჯანაშიეს ოხორანდ, თექ თქვიის, ნამდა ლუმავა ჟენიაქ დოსქიდუა დო ბოშიქ ქააშუვა. ცათაქ დივიჩინი მა, კინტირია ოკო ქიმიპონე თაქ-მაქ, ბალანაში ბაბუ, დო მიდავრთი. ოდო ჭყონშა ქემოვრთი დო – კინტირია ხათე თექ გიოხორაანს, ჭყონშე გიშელენქ ნი, ხათე – ოდო თინა დო მუში ოსური გეგმონწყილენა დო ბაზარშა მულა. მემხვამაფ – მა უნიი – ბარნაბაი სკუა, ქომოისკუა-მაქ – მა უნიი, სი ვადომღურე დო ჩქიმი ელიკოქ ვადომღურასგნი! „მუი, ბაბა? მუი ბაბა?“ მუნემს ხოლო უჩქუდეს ეჭვო თენა, მუნემს ხოლო – მუი-და ლუმა დოსკიდ ჟენიაქ დო ოკო მაღარ-თათ-მაქ – უნიი.

30 – ბარნაბა სო ორე?

– ჯარს*, ჯარს'დ* ბარნაბა დო უკული მედინ იქ. ჟირ თუთერი უღირი ქორდ ინა, ექ მოხვადგნი, ჟირ თუთერი, ჩქიმ პატონ ორექგნი. დო ქოვა – დემეთანხმუე ე კინტირიაქ. ენუაქუნი თენემს დო თექ ქიმიპონი. ექ დიშაყარ ხალხიქ, ჩქიმ პატონ ვორექგნ. ფარა ქააჩუქუ ე ბალანას დო დიდას, ფარა ქააჩუქუ დო გინოვჭყვიდით ასე ცონაფა კინტირიაი ცუდეშა. გინოვ-ჭყვიდით აშო ცონაფა, მარა ცათე ფედოსია ბასლაია ჭოფი'დ, ფოსტას მუშენდგნი, ჟენია ფედოსიაში მოარდგიე'დ. ანდრო ხულედა ხომ ქორდ საერთოთ ფოსტაი გამგე – თინა ირდიხას, საერთო უდუდ ფედოსია დო თის

(ისარგებლა) დათო ინჯგია. ჰო-და იმან ვითომ გამოასყიდვინა ფაბრიკა იმას, ნაჭყებოას. ამისი ფული არაფერი ყოფილიყო შეტანილი, მაგრამ... ჰო-და არის უბედურება, ქოთქოთი – „ფაბრიკა დაიკარგა, შეჭამესო“. ბევრს ჰქონდა შეტანილი ფული, ძალიან ბევრს, ჰო-და მერე საერთოდ გაყიდეს, რომ არ ვარგოდა, ისეთი. და ახლა აამუშავა ფაბრიკა და ფაბრიკა მუშაობს.

– რამდენი კაცი მუშაობს ახლა ?

– ახლა ეს არ ვიცი, თუ რამდენი კაცი მუშაობს, მაგრამ... ხარისხი გაუშვა, კარგი ხარისხი გაუშვა ჩაისა და აანყო ფაბრიკა, მუშაობს ახლა.

ბარნაბა ბეჭვია და ჟენია

– ბარნაბა ბეჭვია-მეთქი, მე რომ გითხარი, ბარნაბა მე მახსოვს, კინტირიას შვილი იყო, არა?

– იმან გრიშა ჯანაშიას და – გრიშა ჯერ ჭყონის ფოსტის გამგე იყო, მერე მარტვილში ფოსტის გამგე იყო. ხუროძე გამოცვალა იმან, ხუროძე. ახლაც არის ის, ცოცხალია ის. მას და ჰყავდა აქ, ობლად გაიზარდნენ. ბარნაბა ბეჭვიამ იმასთან, იმ დასთან, რალაც კავშირი დაიჭირა და ორსულად დარჩა ის გოგო.

– დაორსულდა, არა?

– დაორსულდა, ჩემი ბატონი შენ ხარ. ბარნაბა მას აკითხავდა. მიდიოდა ერთხელ, ჟენიასთან მიდიხარ-მეთქი? და – გამიცინა. ეს ომში (ჯარში) წავიდა და მეორე თვეს გრიგოლ ჯანაშიას სახლში ვარ, ვალოდია ბასილაის სიმამრი, ლეჯანაშიეში ცხოვრობდა, იქ თქვეს, რომ ნუხელო ჟენიამ ომშობიარაო (ჟენიამ მორჩაო) და ბიჭი შეეძინაო. აქ დავიბარე მე, კინტირია უნდა მოვიყვანო აქ-მეთქი, ბავშვის ბაბუა, და წავედი. ჰო-და ჭყონში მოვედი და – კინტირია იქვე ცხოვრობს, ჭყონიდან რომ გახვალ, იქვე – ჰო-და ის და მისი ცოლი გამოწყობილან და ბაზარში მოდიან. მომილოცია-მეთქი – მე ვუთხარი – ბარნაბას შვილი, ვაჟიშვილი-მეთქი – მე ვუთხარი, შენ არ მომიკვდე და ჩემი ელიკო არ მომიკვდეს! „რა, ბაბა? რა, ბაბა?“ მათაც იცოდნენ ეჭვად ეს, მათაც – რა-და ნუხელ იმშობიარა ჟენიამ და უნდა წამოხვიდეთ-მეთქი – ვუთხარი.

– ბარნაბა სად არის?

– ომში, ომში იყო ბარნაბა და მერე დაიკარგა ის. ორი თვის წასული კი იყო ის, ეს რომ მოხდა, ორი თვის, ჩემი ბატონი რომ ხარ. და კიო – დამეთანხმა ეს კინტირია. გავუძეხი ამათ და იქ მოვიყვანე. იქ შეგროვდა ხალხი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ფული აჩუქა ამ ბავშვს და დედას, ფული აჩუქა და გადავწყვიტეთ ახლა წაყვანა კინტირიას სახლში. გადავწყვიტეთ აქეთ წამოყვანა, მაგრამ ეს ფედოსია ბასილაია დაჭერილი იყო, ფოსტაში რომ მუშაობდა. ჟენია ფედოსიას მოადგილე იყო. ანდრო ხულორდავა ხომ იყო საერთოდ ფოსტის გამგე, ის – ყველგან, საერთო ჰქონდათ ფედოსიასა და მას ცოტა ფულის

ჭიჭე ფარაი ანგარიში. სამხედროშა ოჯლონანდეს პასილკემს*, ფარემს დო თემ ეშალალა დუმტვიცეს თენემს. აურე ფარას ნოღებუედ ანდრო თენეფშე, ანდროში გარეშე ვაქიმინედეს. თექ მუშეენდ შენია ხოლო. ოდო ფედოსია ჭოფილიე დო ამსერი ჩქი აშო ოკო იპონათ ბალანა, კინტირიაში ოსურს აურე ირფელი მონწყილი აფუ დო, ათი დროს ოქონაფუშა ქიმევერთით ბალანაში ურემით დო, მევერთითო – ვარე მოჭყუდუ. „სო ორე?“ – „უღირიე“. უჯინით, უცადით დო ქემორთ. წარმონანა ქიმუჩამუდეს ასტროჩკა* შენიაშა, ბალანაში დგნი, თიშგურშენი – წარმონანაში ასტროჩკა*. წარმონანაში უკუღი კინი ოკო იდგკონი ციხეშანი. ამშვი წანა ქიმეჩეს თეს

10

დო ფედოსიას! ამშვი წანა! ოდო ენა მაეპონით იმ სერს – თუთერ ქორდ ეზმახანს ბალანა – ოდო კამპანია, ამბე, საქმე... დო ამდლა გემრავლ თიქ. შენიაქ დოღურუ, მარა ცალკე ქედახორუუ თინა იქ – ჟორჟიქ, შენიაშ ოხორასკილქ. ოდო თინკია, წარმონანაქ მიკილგნი, ჟორჟიქ ენა ვაგუტუუ, ფარა გინიგ დო ინა ციხეშა ვაგუტუუ, უკუღი ცალკე ქედახორუუ. ამდლა ხოლო ცხონცხალიე ჟორჟი. თორს ვაარწყე, ჯან, მარა ქორე ცხონცხაი.

- ესე იგი, სანყაი ბარნაბაში შთამომავლობაქ ქედოსკიდგ.
- ქედოსკიდ ბოშიქ. მოთაღემქ: ძღაბიქ, ბოშიქ – ძვირფასიქ.
- ლოლა, ირფეი ჯგირი საქმეს მიშააბუდი სი. მინ გოხვენგდ? მარა ირფერს – გოხგდუო, ვაგოხგდუო – ეკანწყუაი მუთუნი ქორდ-და, ირფერს

20

გიშმაასნორენდი დო ირფეი ჯგირი საქმეს ორდი.

- მოცოდგდ. საერთოთ მოცოდ ხალხი დო, დახვარებათ გიშეღენს მუთუნი-და, მიშევისოფუდი დო მიშევისოფუქ ასე ხოლო. ეკმანწყუე-და ეკუნგწყენქ, მოხგ დო ვამოხგნი.

იზდორე ბასლაიაქ თათუშა ითხუნი – თათუშა, ჩქიმი დასკუა, ჩქიმდე ჟირ წანათ უჩაში დ – იზდორექ მემენონ მა: თექ პეპუშ ცუდეს დინუორდი, პეპუში, პართე ბასლაიაშინი, ვნკირგენქ მა დიშკას დო ქემორთ მიდგარენ ბოშიქ დო ის ქიმმახვარ – დიშკაი ონკირგს. მინიე? იშო, აშო. ნინიქ, ასლამ სხუფხუაში ოსურქ, მინუუ, ენავა ცათე ოჯახის დინორენია, სესიმ სკუა რენია, თემ მეტი სკუა ვაჟ უნსია თემ მინჯეს. აბა, ქიმმახვართ-მაქ,

30

დასკუა მიუნს-მაქ ჯგირი, ოდო ნინი დო მატროქ მემახვარეს თათუშა დო იზდორემ საქმეს. სერით მაღეპონი თეურეშე, სერით, გოთანას ცათაქ ვორდინი, თეში. ჩხორო თუთეი დ ჩქიმი ბლანკეტა თინკია.

- იზდორე ორდ – მოსამართლე ხომ ქორდ? – უპატიოსნესი კორი. უზენაესი სასამართლოში ნევრი დ. შხვა უზენაესი სასამართლოში ნევრეფი მილიონერეფი ორდ დო ენა ორდ... იშენი ბინა ქიმეჩეს დო მეტი... სანყაი თათუშა, დოღურუ კიბოთ.

- თათუშაი ლურა დუო საქმე? თი ბოშემქ დოღურუნი, თინაე საქმე ვარა! ასე გევეგი ხოლო, თი ნოსაღეფი ხოლო ვარენანია ჯგიროვა. ა, ბალანემქ ქედაასკიდ ართის ჟირქ, მაჟიას ხოლო – ჟირქ.

40

- თი ბასლაიხექ გათუუ, ვარო, ციხე?
- ამშვი წანა გათუუ, ეურე ქიმიდ მკითხაობა, ჩქიმ პატონ ვორექენი, მკითხაობა, კითხირი, კარტი, ოდო წამაღეფი უჩქედუ მუდგადგნი. სკუა-

ანგარიში. სამხედროებში ავ ზავნიდნენ ამანათებს, ფულს და ამისი ამოცლა დაუმტკიცეს ამათ. აქეთ ფულს იღებდა თურმე (ნაღება) ანდრო ამათგან, ანდროს გარეშე ვერ გააკეთებდნენ. იქ მუშაობდა ჟენიაც. ჰო-და ფედოსია დაჭერილია და ამაღამ ჩვენ აქეთ უნდა წამოვიყვანოთ ბავშვი, კინტირიას ცოლს აქეთ ყველაფერი გამზადებული აქვს და, ამ დროს წამოსაყვანად მოვედით ბავშვისა ურმით და, რომ მივედით – არაა პატარძალი. „სად არის?“ – „ნასულია“. ველოდეთ, ვუცადეთ და მოვიდა. ერთი წელი მიეცათ გადავადება ჟენიასთვის, ბავშვიანი რომ იყო, იმიტომ – ერთი წლით გადავადება. ერთი წლის შემდეგ ისევ უნდა ნასულიყო ციხეში. ექვსი წელი მისცეს ამას და ფედოსიას! ექვსი წელი! ჰო-და ეს წამოვიყვანეთ იმ ღამეს – თვისა იყო ამდენ ხანს ბავშვი – ჰო-და კამპანია, ამბავი, საქმე... და დღეს გამრავდა ის. ჟენია მოკვდა, მაგრამ ცალკე დაასახლა ის იმან – ჟორჟიმ, ჟენიას მაზღმა. ჰო-და მაშინ, ერთი წელი რომ გავიდა, ჟორჟიმ ეს არ გაუშვა, ფული გადაიხადა და ის ციხეში არ გაუშვა, მერე ცალკე დაასახლა. დღესაც ცოცხალია ჟორჟი. თვალეში ვერ იხედება, წევს, მაგრამ კია ცოცხალი.

– ესე იგი, საცოდავი ბარნაბას შთამომავლობა დარჩა.

– დარჩა ვაჟი, შვილიშვილი: გოგო, ბიჭი – ძვირფასი.

– ლოლა, ყველაფერ კარგ საქმეში ერიე შენ. ვინ გეხვეწებოდა? მაგრამ ყველაფერს – გეხებოდა, არ გეხებოდა – მოსანესრიგებელი რამე თუ იყო, ყველაფერს გამოასწორებდი ხოლმე და ყველაფერ კარგ საქმეში ერიე (იყავი).

– მეცოდებოდა. საერთოდ მეცოდება ხალხი და, დახმარებით თუ გამოვიდოდა რამე, ვხლავოროთობდი და ვხლავოროთობ ახლაც. თუ მონესრიგებას მოვახერხებ – ვანესრიგებ, მეხება თუ არ მეხება.

იზდორე ბასილაიამ თათუშა რომ ითხოვა – თათუშა, ჩემი ჩემი დისშვილი, ჩემზე ორი წლით უფროსი იყო – იზდორე მე მომეწონა: იქ პეპუს სახლში რომ ვიდექი, პეპუსი, პართე ბასილაიასი, ვაპობ მე შეშას და მოვიდა ვილაც ვაჟი და იმაში დამეხმარა – შეშის დაპობაში. ვინაა? იქით, აქეთ – ნინიმ, ასლამ სხულუხიას ცოლმა, მითხრა: ესო ამ ოჯახში დგასო, სესის შვილი არისო. მის გარდა შვილი არ ჰყავსო ამის პატრონს. აბა, მომეხმარეთ-მეთქი, დისშვილი მყავს-მეთქი კარგი, და ნინი და მატრო დამეხმარნენ თათუშასა და იზდორეს საქმეში. ღამით წამოვიყვანე იქიდან, ღამით, განთიადზე აქ რომ ვიყავი, ისე ცხრა თვისა იყო ჩემი ბლანკეტა მაშინ.

– იზდორე იყო – მოსამართლე ხომ იყო? – უპატიოსნესი კაცი. უზენაესი სასამართლოს წევრი იყო. სხვა უზენაესი სასამართლოს წევრები მილიონერები იყვნენ და ეს იყო... მაინც ბინა მისცეს და მეტი... სანყალი თათუშა, გარდაიცვალა კიბოთი.

– თათუშას სიკვდილი იყო საქმე? ის ვაჟები რომ გარდაიცვალნენ, ის იყო საქმე, თორემ! ახლა გავიგე კიდევ, ის რძლებიც ვერ არიანო კარგად. აი, ბავშვები დარჩა ერთს ორი, მეორესაც – ორი.

– ამ ბასილაიამ გაათავაა, არა, ციხე?

– ექვსი წელი გაათავა. იქიდან მოიტანა მკითხაობა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მკითხაობა, მარჩიელობა, კარტი და წამლები იცოდა რაღაც. შვილები

ლევდი ცუნდუ, ბო, ის, ჟირი ბალანა ცუნდუ. თენა აფუდუ, ა, ნიჩვი ჭიჭე მიკორთელი. ის სკუაღლევი ცუნდუ ჟირი, ოდო ძღაბიქ მორდ, გვერდით ელუხორანდ თექ, დო თი ნათელა რე ასე, მუთ ჯგირი ინა ულუდუნი. ფე-დოსიაქ თიჯგუა სკუა დიტუუ, მუშო გოკო უჯგუში! კითხირიშენი კორი ვანუურდუ მითინი. თაქ გერდგ თეი ქუთეში, ცაგერი, თეი მარტვიი, თეი სოფეი, ხალხი. ოჩერედი გეურდუ – მუშო გოკო!

10 ოლია სილაგავა'დ მელენტიში ოსური. მელენტის მიდურთუმუდ ხოჯე-ფიშ ოყ იდეშა დო ცათე ოლია ქუძირგდ, აპაი დიდა. ცათენა ბალანა ძღაბი ცოფედ, გვალა ბალანა ძღაბი, მუცონაფუდესგნი. ბარდაშე'დ. მელენტის ბარ-
დაშა ულუდუ ხოჯიშ ოციდეშა დო თექ უძირგდ. ქიანაი ძღაბემს ურიგენდეს, მარა მითინი ვააკო, მითინი ვააკო დო თენა უძირგდ ბარდას. ექ ოჭკომალე გუკეთებუნა, ლუმუ გემკულაღ ნა, ცვალი. თე ცვალი მიკნობედ ჟი ოხომაფალო დო თექ გემუურთუმუდუ, გემულაღ ოლიას დო, მუდგა თოით ძირგნი, უკული ვედეთხუუ, ვემერ საშველი დო ქიმინ თენა. უჩას სკუა აპა'დ; აპაი გეცვენჯი ვალოდია'დ; ვალოდიაი გეცვენჯი იროდი'დ; იროდიი გეცვენჯი, ჩქიმ პატონ, სანყალი ინად – ხუთი წანერი ძღაბი ორკ'დ, ძღაბი, გვალო ჯგირი ძღაბი. მა მემიკონესგნი, თიმ წანას ლურუ ტვინიი ანთებათ. თენეფი მუჭო ორე ასე დაბა-
დეშულინი: ეჩიდოჩხოროში დაბადებულიე, ბოლო თუთაში, აპა. ეჩიდოვი-
20 თოჟირიში დაბადებულიე ვალოდია; ეჩიდოვითაანთხირიში დაბადებულიე იროდი; ეჩიდოვითაამშვიში დაბადებული'დ მარგო; ეჩიდოვითოჩხოროში დაბადებული'დ ლამარა დო ჟარნეჩდოჟირიში დაბადებულიე გივი. მარგო ჯოხოდ თი ის, ჭიჭე ბალანაქ ულურესგნი, თის, გვალა ჯგირი ბალანა'დ. ჩქიმი კაბა დოვჭკირი დო თინა კაბათ დუჭყე თის დო თი კაბათ დოთხორეს თინა. ვეშილებენია, ცხონცხალიში კაბა ლურელს ქიმკაქუნევანი, მარა ეშა მა ვამირჩქილუუ, ანგელოზის მიკაქუნდუ დო... ჩქიმ მიკნაქუნაქ დიხაშა ქაყუნუ სანყაი ანგელოზის.

30 მელენტი თინერი კორი რდ, ნამდა... აპა, აპა რე თი ხასიათიში. იშა ახ-რებულო ვეგიბედინედ მუთუნი. თი მელენტიი ცუჩა ისურეფი მინილენ-დეს დო ელახედეს ასე დო ეკოსერიიე. გედია, ბაბა, სკანი ჭირგმა, დო ცუჩა მეუა ასე. ჩხოუ მომდგარიე, ბალანეფი მომდგარიე – თინეფი ქიკნანწყიაი დო უკული ქემორთი დო იჩია, მუშმა გოკონიანი.

– აპაცაი ცოფე! აპაცაი ცოფე! აპა დისციპლინაი კორი რე.
– ჰო, დისციპლინაი კორი რე. აპას შხვაში მუთუნი ვააკო. მუშის ხოლო, ქიგიოდჩირძინანს, მარა იშენი მერჩანს. ენა ბაზარიშოთ ხოლო ჯგირი იგიიდ, დონკანტენდ ირფელს, დონკანტენდ, მარა ვამოკიდ ხე, ვარა ციდულენდ ის, ციდულენდ. ინკია ულუდუ იში საშუალება ოთარს. სამართლიანი კორი რე აპა, ნამდვილი სამართლიანი კორი, თეში ოში წანას ქოცხოვრენდას ჩქიმი აპა ერ-ქვანია! მა დობლურუქუნი, აპა დო იროდიმ მეტიქ ჩქიმ კუბოს ვემკოდირთას-მაქ მითინქ, ართკალი ვამოკო. თე ამდლა გურს მითმოცონებაფუანსგნი, ფერი
40 ხალხი მუშოთ მოკო-მაქ ონგარეში დღას?!

ჰყავდა, კაცო, იმას, ორი ბავშვი ჰყავდა. ის ჰქონდა, აი, პირი, ცოტა მოქცეული. იმას შვილი ჰყავდა ორი და იმ ქალიშვილმა გაზარდა, გვერდით ცხოვრობდა იქ, და ის ნათელაა ახლა, რაც კარგი ისა ჰქონდა. ფედოსიამ ისეთი შვილი დატოვა, რად გინდა უკეთესი! მკითხაობაში კაცი ვერ ჯობნიდა ვერავინ. აქ იდგა [რიგში] მთელი ქუთაისი, ცაგერი, მთელი მარტვილი, მთელი სოფელი. რიგი ედგა – რად გინდა!

ოლია სილაგავა იყო მელენეტის ცოლი. მელენეტი წასულიყო ხარების საყიდლად და ეს ოლია ენახა, აპას დედა. ეს ჯერ კიდევ ბავშვი ყოფილიყო, მთლად ბავშვი (ბავშვი-გოგო), როცა მოეყვანათ. ბაღლიდან იყო. მელენტი ბაღდაში წასულიყო ხარის საყიდლად და იქ ენახა. ქვეყნის გოგოებს ურიგებდნენ, მაგრამ არავინ უნდა, არავინ უნდა და ეს ენახა ბაღდაში. იქ საჭმელი გაუკეთებიათ, ღომი გამოუტანიათ, ყველი. ყველი ეკიდა თურმე (ნაკიდება) გასახმობად და იქ ასულიყო. ეს ყველი ჩამოუღია ოლიას და, რა ისეთი თვალით ნახა, მერე არ მოეშვა, არ მისცა საშველი და მოიყვანა ეს. უფროსი შვილი აპა იყო; აპას მომდევნო ვალოდია იყო; ვალოდიას მომდევნო იროდი იყო; იროდის მომდევნო, ჩემო ბატონო, სანყალი ის იყო – ხუთი წლის გოგო აკლდა, გოგო, ძალიან კარგი გოგო. მე რომ მომიყვანეს, იმ წელს გარდაიცვალა ტვინის ანთებით. ესენი როგორ არიან დაბადებული: ოცდაცხრის დაბადებულია, ბოლო თვისა, აპა; ოცდათორმეტის დაბადებულია ვალოდია; ოცდათოთხმეტის დაბადებულია იროდი; ოცდათექვსმეტის დაბადებული იყო მარგო; ოცდაცხრამეტის დაბადებული იყო ლამარა და ორმოცდორის დაბადებულია გივი. მარგო ერქვა იმას, პატარა ბავშვი რომ მოუკვდათ, იმას, ძალიან კარგი ბავშვი იყო. ჩემი კაბა დავჭერი და ის კაბად შევუკერე იმას და იმ კაბით დაკრძალეს ის. არ შეიძლებოა, ცოცხლის კაბა მიცვალებულს რომ ჩააცვაო, მაგრამ ამისთვის მე არ მიგდია ყური, ანგელოზს ეცვა და... ჩემი ნაცვამი მინაში წაყვა სანყალ ანგელოზს.

მელენტი ისეთი კაცი იყო, რომ... აპა, აპა არის იმ ხასიათისა. იმას ძნელად შეჰბედავდი რამეს. იმ მელენტის სახლში ქალები შევიდოდნენ და ისხდნენ ახლა და შეღამებულია: ადექო, ბაბა, შენი ჭირიმე, და სახლში წადიო ახლა. ძროხა მომდგარია, ბავშვები მომდგარია – ესენი მიაწესრიგე და მერე მოდი და იმუსაიფე, რამდენიც გინდაო.

– აპასთანა ყოფილა! აპასთანა ყოფილა! აპა დისციპლინის კაცია.

– ჰო, დისციპლინის კაცია. აპას სხვისი არაფერი უნდა. თავისასაც, დაატირებს, მაგრამ მაინც მოგცემს. ეს ბაზრისთვისაც კარგი იქნებოდა, მოაწესრიგებდა ყველაფერს, მოაწესრიგებდა, მაგრამ არ მოჰკიდა ხელი, თორემ ყიდულობდა იმას, ყიდულობდა. მაშინ ჰქონდა სამაგისო საშუალება ოთარს. სამართლიანი კაცია აპა, ნამდვილი სამართლიანი კაცი, ისე ას წელს ცოცხლობდეს ჩემი აპა ერქვანია! მე რომ მოვკვდები, აპა და იროდის მეტი ჩემს კუბოსთან არ დადგეს-მეთქი არავინ. არც ერთი არ მინდა. ახლა რომ მაბრაზებს (გულს მაყვანინებს), ისეთი ხალხი რად მინდა–მეთქი გასვენების (ტირილის) დღეს?

ართმას ქემევრთი დო სინჯა ცუნდუ სუმარო – ჯგერნეხე ქმორთუა, ჯგერნეხე ქევილაყათია ნარდი. ქეველაყაფი ასე მა თენემს დო თხა მუუგი.

– თხაო?

– სკულემქ ვადომღურასენი! მოთალემქ ვადომღურასენი! მუუგი თხა. ენა დოცვილეს, სკანი ჭირიმა, დო ოსურემქ გეგნმეკიდ. ენემს ქოთომი მუუგი, ხოლო ხაჭაპური მუუგი. ოდო მაჟირა დლა ორდგროო მარტი, ჩქიმ პატონ ორექენ. დიდი სუფრა გოფავჩით დო თამადათ ქემორინეეს მა.

ნარდი მიცორდ ძალამს დო ვლაყაფენდი ნარდის, ასე მუ ნარდიშ გური მილუ დო ლაყაფიში? მარა კანგკალემას თე ბალანემქ მელაყაფეს, ჩქიმ პატონ აქეენ, ვუსნორენქ აყაფის-დო...

10

მუჭო დიგურეე ჭარუა, კითხირი დო რუსუი

– თე სი, მა მომირჩქიეუაფუ, რუსუაო ჯგერო რაგადაანქ, გირქე რუსუი. სოე დიგურეე რუსუი?

– გემოჭყორდ, მიკართინაფალი მიჩქ, მიკართინაფალი. ასე ჩქიმი ბალანობი ამბეს გირიებუქ მა, ჩქიმი ბალანობი ამბეს: მა სკოლაშა მიდამი-ცონეს. მიდართეს ბალანემქ დო მიდუაყუნი მა. სო მილუდეს იმკია ბალანემს ვარა მიკაქუნალი? ვარა წიგნი? მარა მიდუაყუნი მა ბალანემს დო მიხა ჩაჩიბია'დ პაპა გურზემს, ოდო ვარლამი ანჯაფარია'დ მასნავლები. ოთხწლიანი სკოლა'დ. მიხა ჩაჩიბიაქ – ვამილუნია მა ეში დახუნაფალია, შევსებული მაფუნია, არდგილი ვარენია – დო ვემემილუ კლასიშა. ვარლამქ ოვჭოფუ, სტორს* ქიგმოხუნუუ, უნუუ მიხას: ათეჯგუა ქუჩუჩიჯგუა ბალანას სკოლაში გარეშე იტენქიანი, ენა კოჩანა ვარენია – ვარლამ ანჯაფარიაქ. მარა ვემემილუ ი კოჩქ იშენი, ოდო გევედირთი დო მავართი აშო დო გიავართი ეკიი, დიკიი. მუმა ვაპუნდუ, ჩქიმი დიდას მუ შეულებუდუ? დო თირაიას კუჩაფილეთ გილევევში, ვარა ყაყაბის* დომიჭკადგნდ მითინი-და. სუმი წანას შურო ართი ვამომდვალ, ჩქიმი პატონ ვორექენ, დო კუჩხიი მადვალარი ვამილუდუ დო სუმ წანას შურო მუთუნი ვამომდვალ კუჩხიშა. ათაში ტყაბარელი მაფუდუ ჩხურუშე ზაფანაჯგუა თე კუჩხეფი. ათაში გაჭირებულო ნარდი ვორექ, ომბოლობაში ნარდი.

20

30

უკული თინა რდ, ნამდა გიმელეს წერა-კითხვის მასნავლებლემქ, მაგურაფალემქ, ოდო თაქ ქიდიგურეე ასოეფიშ ჭარუა, ქემოგურეეს ასოეფიშ ჭარუა, უკული – თი ასოეფიში ართიანგმა მეძინა, უკული გეხანტაფა, ჩქიმ პატონ ვორექენი. ჭარუა დო კითხირი ჭიჭე მიჩქედ, ჭიჭე, გოგიას ვაუნინი, თიმნკემა. უკუი ნესტორი თოდუა ხომ ქოჩქ, შალვა თოდუაში მუმა? ნესტორ თოდუა ორდ, კუიბიშევს* საშუალო სკოლა ორდენი, თექიანი დელექტორი'დ. თეს უჩქედ რუსუი ჯგერო, თე კოსგ. თაქ ბინათ ვორდით ასე ჩქი, მეურნობას მუბშენდინი, თემ ცუდეს ვორდით ბინათ მა დო თი გოგია – გოგიაქ თექ ქიმემიციონ დო თექ ვორეთ ბინათ. ინკია ბალანეფი

ერთხელ მივედი და სიძე ჰყავდა სტუმრად – ჯგერენაია მოვიდაო, ჯგერენაიო, ვითამაშოთო ნარდი. ვეთამაშე ახლა მე ამათ და თხა მოვუგე.

– თხა?

– შვილები არ მომიკვდეს! შვილიშვილები არ მომიკვდეს! მოვუგე თხა. ეს დაკლეს, შენი ჭირიმე, და ქალები გადამეკიდა. ამათ ქათამი მოვუგე, კიდევ ხაჭაპური მოვუგე, ჰო-და მეორე დღეს იყო რვა მარტი*, ჩემი ბატონი რომ ხარ, დიდი სუფრა გავშალეთ და თამადად დამაყენეს მე.

ნარდი მიყვარდა ძალიან და ვთამაშობდი ნარდს. ახლა რა ნარდის გულის მაქვს და თამაშისა? მაგრამ ზოგჯერ ეს ბავშვები მეთამაშებიან (მეთამაშნენ), ჩემი ბატონი რომ ხარ, ვუსწორებ თამაშს...

როგორ ვისწავლე წერა, კითხვა და რუსული

– შენ, მე მომისმენია, რუსულად კარგად ლაპარაკობ, იცი რუსული. სად (საიდან) ისწავლე რუსული?

– დამავიწყდა. [კაცის] მოსატრიალებელი ვიცი, მოსაბრუნებელი. ახლა ჩემი ბავშვობის ამბავს გელაპარაკები მე, ბავშვობის ამბავს: მე სკოლაში წამიყვანეს, წავიდნენ ბავშვები და წავყევი მე. სად გვექონდა მაშინ ბავშვებს ან ჩასაცმელი? ან წიგნი? მაგრამ გავყევი ბავშვებს და მიხა ჩაჩიბაია იყო მღვდელი გურძემში, და ვარლამ ანჯაფარია იყო მასწავლებელი. ოთხწლიანი სკოლა იყო. მიხა ჩაჩიბაიამ – არა მაქვსო მე ამისი დასასმელიო, შევსებული მაქვსო, ადგილი არ არისო – და არ მიმიღო სკოლაში (კლასში). ვარლამმა დამიჭირა, მაგიდაზე დამსვა, უთხრა მიხას: ამისთანა ვარდის კოკორივით ბავშვს სკოლის გარეშე რომ ტოვებ, ეს კაცობა არ არისო – ვარლამ ანჯაფარია. მაგრამ არ მიმიღო იმ კაცმა მაინც, ჰო-და ავდექი და წამოვედი აქეთ და ვიარე აღმა, დაღმა. მამა არ მყავდა, ჩემს დედას რა შეეძლო? და თოვლში ფეხშიშველი დავდიოდი, ან ყყაბს* თუ დამიჭედა ვინმე... სამი წლის განმავლობაში ერთხელაც არ ჩამიცვამს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ფეხზე ჩასაცმელი არ მქონდა და სამი წლის მანძილზე სრულიად არაფერი ჩამიცვამს ფეხზე. ასე გადაღლებილი მქონდა სიცვივისაგან წინაკასავით [დანითლებული] ეს ფეხები. ასე გაჭირვებულად გაზრდილი ვარ, ობლობაში გაზრდილი.

მერე ის იყო, რომ გამოვიდნენ წერა-კითხვის მასწავლებლები, მსწავლებლები, ჰო-და აქ ვისწავლე ასოების წერა, მასწავლეს ასოების წერა, მერე – იმ ასოების ერთიმეორისთვის მიმატება, მერე – დახატვა, ჩემი ბატონი რომ ხარ. წერა და კითხვა ცოტა ვიცოდი, ცოტა, გოგიას რომ გავყევი, მაშინ. მერე, ნესტორ თოდუა ხომ იცი, შალვა თოდუას მამა? ნესტორ თოდუა იყო, კუბიშვევი* საშუალო სკოლა რომ იყო, იქაური დირექტორი იყო. ამან იცოდა რუსული კარგად, ამ კაცმა. აქ ბინად ვიყავით ახლა ჩვენ, მეურნეობაში* რომ ვმუშაობდი, ამის სახლში ვიყავით ბინად მე და ის გოგია – გოგიამ იქ მიმიყვანა და იქა ვართ ბინად. მაშინ ბავშვები

ვაპუნდუ დი აკაბგცხა ეშაჯანუდ შალვა. ქიმემიქონეს თექი დო, ცათე, ვამიჩქ ასე მა ქარუა, კითხირი დო მონიტერეს ასე მა, ბალანეფი გურაფუნა თაქენი. ცათე ნესტორქ ოთხი ნანაი პროგრამა ართი ნანას ქგ დმოგურუუ, ირფეი თიქ ქგდმოგურუუ. უკული გიჟულა ქიდივჭყინი, უკული გამართულო არიკის ხოლო ივჩიებუდი რუსულო. თენა, მუდა ნანა რე ასე, ჩქი გინულაქ მოვხვადეს აშონი! თენა, მუთუნი უბრალო-და ვარა, ნესიერი რუსული ვამარაგადეე – გგმოჭყორდ.

მუჭო გილევსოფუდი რუსეთიშანი

– სი გიესოფუდი რუსეთიშა ხოლო, საქონეფი გიაილუდუ.

10 – საქონეფი გილამლუდუ, სამხედროშა გილევში. ბალანეფი მიდექონეს სამხედროშა, ბალანეფი ხომ სამხედროშა მიდექონეს, ჩქიმი მოთაღეფინი – თენეფი ჩქიმი ნარდიე, მურთაზი ცათაში ენომიდგდ არკვანითგნი, ცათაში ენომიდგდ მარინე. ათაურე გილამგძედ ბჟა, თაურე ელამგძედ ქაში. მამნეს ქაშის ვარზენდი, მურთაზის ბჟას ვარზენდი, მუშენ-და მურთაზი ჭიჭე'დ ართი ნანათ. ოდო თე მურთაზი ხეგედვალრო, ხეგედვალრო შხვანერი ორდალი ბალანა'დ დო გურაფათ ხოლო ჯგირო გურაფულენდ. ოდო თეს მუზმა ვაუსოფეე, ქართის ხოლო ვამზადენდი დო ათე ჯარშა მიდამილეს, ოდო სი ვარა ვაიჩქენო, გილევსოფუდინი? ირკოჩმა მივში, თენა ჩემეშლებუდუ-და, თიშ ონჯლორე ხოლო ვამიჩქედ. თეურე ინა ქი-

20 მივლი, ინა, საბუთი ვემივლიო ინკია მა? საბუთი მივლი რუსეთიშე, ჩქიმ პატონ ვორექენი. უკული თე ბალანეფი მუ დროს ქუმუჭიშე ართიანსგნი, ქიდივჭყი მატერიამი გილაღლა, უკული საქონელი გილამილუდუ, კანტრაბადა* საქონელი. აქ რდგნი, ინა ადგილობრივი'დ დო უხარისხო, მა საზღვარგარეთიში გილამილუდუ პლაშეფი*, ტყეშიში პლაშეფი* ლენინგრადშე*, ტალინს ხოლო ვორდი.

– ხვაე გიეშიო?

– ვარ, ხვალე დღას ვამიი, ირო მეპუნდუ ართი მიდგადგნი აუცილებე-რო. თექ ქიპიდენდინი, ამ ხომ ველინედ ენა? შარას ნამ მენციფი* მიკილენდგნი, არდა ჩქიმი მაჭოფალი მიჩქედ. ოდო ეს ბაიშის ქინოვდვანდით, ბაიშის, თეს გოვჭანდით დო თექ, სოდე ვარდუო იპიდენდითგნი, თეურეშე გეგნუოჯლონანდით პასიიკათ*. აპაი სახეიშა მიიშ, ვალოდიაი სახეიშა მიიშ – არდაი სახეიშა. თენა ართი ჩხოროს გეგნუოჯლონანდი. ართი მიიშ ჩქიმი ოჯახიშ სახეიშა, ართი ხვალო. უკუი თის მუსხეი შიში ოკოდ, სი ქემუურქ დო ელგქ, და მუ დროს მურს დო ვარგნი!

– მუ ტრანსპორტით გილევში?

– თვითმფრინავით გილევშით, ქორდ-და, ვარა უკული – მატარებით. თი ტურისტურს უძახედესგნი, თი მატარებელით ოთხშახ ვორექ ნაულა. ვითაამშვდლიანი'დ. ამარი, ცხაკაიას, * ქიგევდოხოდგით ჩქინი, თი მა-

არ მყავდა და ერთი ბენო იწვა შალვა. მიმიყვანეს იქ და, აი, არ ვიცი მე წერა, კითხვა და მაინტერესებს ახლა მე, ბავშვები რომ სწავლობენ აქ. ამ ნესტორმა ოთხი წლის პროგრამა ერთ წელიწადში მასწავლა, ყველაფერი მან მასწავლა. მერე მოგზაურობა (სიარული) რომ დავინყე, მერე გამართულ ზღაპარსაც ვამბობდი რუსულად. ეს, რამდენი წელია ახლა, ჩვენ გადმოსვლა რომ მოგვიხდა აქეთ! რამე უბრალო, თორემ წესიერ რუსულს ვერ ვიტყვი – დამავინყდა.

როგორ დავდიოდი რუსეთში

– შენ ინტენსიურად დადიოდი რუსეთშიც, საქონელი დაგქონდა.

– საქონელი დამქონდა, სამხედროში დავდიოდი. ბავშვები წაიყვანეს სამხედროში, ბავშვები ხომ სამხედროში წაიყვანეს, ჩემი შვილიშვილები – ესენი ჩემი გაზრდილია, მურთაზი ასე რომ მედგა აკვნიტ, ასე მედგა მარინე. აქეთ მედო რძე, აქეთ მედო ფაფა. მამნეს ფაფას ვაძლევდი, მურთაზს რძეს ვაძლევდი, რატომ-და მურთაზი უმცროსი (პატარა) იყო ერთი წლით. ჰო-და ეს მურთაზი ხელდადებულად, გამორჩეულად სხვანაირი გასაზრდელი ბავშვი იყო და სწავლითაც კარგად სწავლობდა. ჰო-და ამას რამდენი ვუხლაფორთე, თბილისშიც ვამზადებდი და ამ ჯარში წამართვეს, და შენ მაინც არ იცი, გამწარებული რომ დავდიოდი? ყველასთან მივდიოდი. ეს თუ შემემულებოდა, იმისიც არ მრცხვენოდა. იქიდან ის მოვიტანე, ისა – საბუთი არ მოვიტანე მაშინ? საბუთი ჩამოვიტანე რუსეთიდან, ჩემი ბატონი რომ ხარ. მერე ეს ბავშვები როცა გამოვზარდე (როცა დავანიე ერთიმეორეს), დავინყე ქსოვილების ჩამოტანა, მერე საქონელი დამქონდა, იშვიათი საქონელი. აქ რაც იყო, ის ადგილობრივი იყო და უხარისხო, მე უცხოური დამქონდა ლაბადები, ტყავის ლაბადები ლენინგრადიდან*, ტალინშიც ვიყავი.

– მარტო დადიოდი?

– არა, მარტო არასდროს წავსულვარ, ყოველთვის მომყვებოდა ერთი ვინმე აუცილებლად. იქ რომ ვიყიდდი, აქეთ ხომ ვერ წამოვიღებდი ამას (წამოიღებოდა ეს)? გზაზე რომელი მილიციელები* გამოივლიდა, ყველა ჩემი დამჭერი მეგონა. ჰო-და ამას ბალიშის პირში (ბალიშში) ჩავდებდით, ბალიშში, ამას გავკერავდით და იქ, სადაც ვიყიდდით, იქიდანვე გადმოვგზავნიდით ამანათით. აჰას სახელზე მოდიოდა, ვალოდიას სახელზე მოდიოდა – ყველას სახელზე. ამას ერთ ცხრას გადმოვგზავნიდით. ერთი მოდიოდა ჩემი ოჯახის სახელზე, ერთი მხოლოდ. მერე იმას რამდენი შიში ახლდა (სჭირდებოდა), შენ ჩამოხვალ და ელი, აბა, როდის მოვა!

– რა ტრანსპორტით დადიოდი?

– თვითმფრინავით დავდიოდი, თუ იყო, თუ არა, მერე – მატარებლით. ტურისტულს რომ ეძახოდნენ, იმ მატარებლით ოთხჯერ ვარ წასული. თექვსმეტდღიანი იყო. აქ, ცხაკაიაში*, რომ დავსხდებოდით ჩვენ, ის

ტარებელი ამსერი მიიშ, ამდლა გაჩენდგდ ნამთინი ქალაქის, ივავეჭრენ-
დით, გეგნუოჯლონანდით. ათამ გილეშ თე მატარებელი დო ვითაამშვი
დლაი უკუი დირთუდუ კინ ცხაკაიაშა*. ჩქი ქიმივშითგნი, თექ ქიმიშეს, ჩქიმ
პატონიექენ, ჟურნალისტეფი, დო ემინწყენდეს ირფელს, მუ ქიანა რე, სო
რენი. ქერჩის ვორდით ხოლო, ქერჩის გიმავრთი, და ეგება ჩქინი ბოშეფი
ორდანი-მაქენი. ქერჩის გაშენებულიე დეემი ეშაკეთებული დო აარძა: მარ-
გალი, თენა, თინა, მიდგაქ თექ ქიმთოჭყორდგნი – თიი სურათეფი არძა
თექ მითოხედ. თექ ბძირი შევარდნაძეი ჯიმაი სურათი, თექ მითოხე თინა.
ო, ჩქიმ პატონ ვორექენ, ათეჯგუშა მივში აუცილებერიშა-და ვარა, ოვაჭ-
რებუშა მივშით. ასე, მაგალითო, ლენინგრადის გაჩერდგდ მატარებელინი,
ავტობუსი დოხვადგდ ემანწყმალით, თის ხოლო უჩქედ, ვაჭარეფი ვორდით
ჩქინი დო, ნამუ ჯგირი მალაზია ორდგნი, თის ქიმკმორინუანდეს. ქიანა
ვამაფუ დოტებული. სამხედროშა ხოლო გილევეშინი? კალინგრადის* გორა
მიუნდ, კალინგრადის*. კალინგრადის* ოთხშახ მათუ ნაძირეფი გორა.

ათაურე, ვილნიუსიშე, ქიმივლი ტანსამოსეფი: პლაშეფი* ჯგირი დო
კურტკეფი. ექ მენონ აქიან ბოშემს. „სო იციდი?“ – ათამ, ათამ-მაქ დო, ცათე
ავთათოდუაქ, ბიკი თოდუაი ჯიმასკუაქ – ენა ჯგირი კორი'დ ფარა დო ირფელი
ულუდუ ის დო – მიწუთ, მიდამიქონია აკა მა ხოლო, მიდამიჯუშია.

– ენა სი არძა გიჩქედ, მატარებეი მუ დლას მიშ დო სო მიშგნი!

– არძა მიჩქედ. ათაურე, სანაკიშე, ჩქი მიდავრთით დო, ქიმევრთით,
ჩქიმ პატონ ორექენ, კალინგრადიშა*. კალინგრადიშე* მიდავრთით გვარ-
დიისკიშა.* ქემევრთი იშა, სამხედრო ნანაიშა. გორა'დ თექ, გორაი დაბა-
დაბაში დლას მიივში მა დო თენემქ ქენკმაბუნეს. მემილუდუ თაურე
თულეფი, ღვინი, ონტკა. თენა ცალკე მემილუდუ გორაი ასმეთაურიშა –
გორა პეხოტას'დ,* ჩქიმ პატონ ფექენ – თიშა პატიი ქომიცე კონი, თიშენი.
ოდო ათე სამხედრო რენი, თექ სასტუმრო რე, ათე სასტუმროს ბილეთი
გევეჭოფით ჩქი დო ხაბაკეფი ქუდუონწკარით. ოდო თენეფი გავაჩერი თაქ
დო ქიმევრთი მა. ენეფი ქონაფი რენანია – მიწის – სამხედრო მეცადი-
ნობაშა. ეკორუმიფი, ეკურუმი დო გორამ ამხანაგიქ ქავხვად, სომეხი'დ
თე ბოში, დო მა მიჩქე ნია, სო რენანია დო გიქონანქია. ოდო თე ბოშიქ
ოჭოფუ მიდგარენი ძლაბიში მაშინა დო ოთხონეჩი კილომეტრი მიდავ-
რთით ჭვიმას, ტყას, ტკურჩის. ქიმევრთით. სოდგარენი ქოჭვიტაანს მუდ-
გარენი დო ქემერ სიგნალი. გინილეს ბოშემქ. ათაქ ხოლო ბოშეფი უგანს
ჭიჭე მუდგასიენი, ამხანაგეფი, დო გორა ქინუოხუნეეთ დო მაღეპონით
აშო. გორა ქიმკუოხუნეეთ, ვჭკომით. მუთ ქიმემილუდუ თი უჩაშიშანი,
ინა უჩაშის ქიმეულთ, ე ამხანაგეფიშოთ – ცაიკე. ოდო მაჟია დლას გინივ-
ლით დო ქე მოვრთით ვილნიუსიშა. ვილნიუსის თენემქ დიხარგეს ჯგირო,
მუჭო ოკოდესგნი, თეში. სოთინი ვეშიიდგნი, თინა თექ იშიიდ, ვილნიუსის.
ოდო გევედირთით დო მაღავრთით.

უკული ჩხუბი გეუტახედეს თექ. მენციაშა* პაგონეფი* გეუნწყმუ-
დეს. გორაი ამხანაგი ჭოფილი'დ დო ქომურჩეს სიგნალი, მუჭო თაში დგნი.

მატარებელი ამაღამ მიდიოდა, დღეს გაჩერდებოდა რომელიმე ქალაქში, ვივაჭრებდით, გადმოვავ ზავნიდით. ასე დადიოდა ეს მატარებელი და თექვსმეტი დღის შემდეგ დაბრუნდებოდა ისევე ცხაკაიაში*. ჩვენ რომ მოვიდოდით, იქ მოვიდოდნენ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ჟურნალისტები და გვიხსნიდნენ ყველაფერს, თუ რა ქვეყანაა, სად არის. ქერჩში ვიყავით კიდეც, ქერჩში ჩამოვედი, იქნებ ჩვენი ბიჭები იყვნენ –მეთქი. ქერჩში გაშენებულია უზარმაზარი შემოკავებული და ყველა: მეგრელი, ესა, ისა – ვინც იქ ჩაიხოცა, იმათი სურათები ყველა იქ იყო (იჯდა). იქ ვნახე შევარდნაძის ძმის სურათი, იქ იყო (იჯდა) ის. დიან, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ამისთანებზე თუ წავიდოდი აუცილებელისთვის, თორემ სავაჭროდ დავდიოდით. ახლა, მაგალითად, ლენინგრადში* რომ გაჩერდებოდა მატარებელი, ავტობუსი დახვდებოდა ამხსნელითურთ, იმანაც იცოდა, ვაჭრები რომ ვიყავით ჩვენ და, რომელიც კარგი მალაზია იყო, იმას მიგვაყენებდნენ. ქვეყანა არა მაქვს დატოვებული. სამხედროშიც რომ დავდიოდი? კალინინგრადში* გორა მყავდა, კალინინგრადში*. კალინინგრადში ოთხჯერ მყავს ნანახი (ნანახულები) გორა.

აქედან, ვილნიუსიდან, მოვიტანე ტანისამოსი (ტანისამოსები): ლაბადები კარგი და ტყაპუჭები. ეს მოენონათ აქაურ ბიჭებს. „სად იყიდე?“ – ასე, ასე-მეთქი და, ამ ავთა თოდუამ, ბიკი თოდუას ძმისშვილმა – ეს კარგი კაცი იყო, ფული და ყველაფერი ჰქონდა იმას და – მითხრა, ნამიყვანეო ერთი მეც, გამიყოლეო.

– ეს შენ ყველაფერი იცოდი, მატარებელი რომელ დღეს მიდიოდა და სად მიდიოდა!

– ყველა ვიცოდი. აქედან, სენაკიდან, ჩვენ წავედით და მივედით, კალინინგრადში*. კალინინგრადიდან* წავედით გვარდისკში*. მივედი იმაში, სამხედრო ნაწილში. გორა იყო იქ, გორას დაბადების დღეზე მივდიოდი მე და ესენიც ამეკიდნენ. მიმქონდა აქედან გოჭები, ღვინო, არაყი. ეს ცალკე მიმქონდა გორას ასმეთაურთან – გორა ქვეით ჯარში იყო, ჩემი ბატონი რომ ხარ – იმისთვის პატივი რომ ეცა, იმიტომ. ჰო-და ეს სამხედრო სადაც დგას (არის), იქ სასტუმროა. ამ სასტუმროში ბილეთი ავიღეთ ჩვენ და ბარგი დავანყვეთ. ჰო-და ესენი გავაჩერე აქ და მივედი მე. ესენი წაყვანილნი არიანო – მითხრეს – სამხედრო მეცადინეობაზე. შელამებულია, შელამებული და გორას ამხანაგი შემომხვდა, სომეხი იყო ეს ბიჭი, და მე ვიცო, სად არიანო და წავიყვანო. და ამ ბიჭმა დაიჭირა ვილაც გოგოს მანქანა და ოთხმოცი კილომეტრი წავედით წვიმაში ტყეში, სიბნელეში, უკუნეთში. მივედით. სადღაც ელავს რალაც და მისცა ნიშანი საყვირით. გადმოვიდნენ ბიჭები. აქაც ბიჭები უხდიან ცოტა რალაცას, ამხანაგები, და გორა ჩავსვით და წამოვიყვანეთ აქეთ. გორა დავსვით [მაგიდასთან], ვჭამეთ. რაც მიმქონდა იმ უფროსთან, ის უფროსს მივუტანეთ, ამ ამხანაგებისთვის – ცალკე. ჰო-და მეორე დღეს გადმოვედით და მოვედით ვილნიუსში. ვილნიუსში ესენი დაიტვირთნენ კარგად, როგორც უნდოდათ, ისე. არსად რომ არ იმოვებოდა, ის იქ იმოვებოდა, ვილნიუსში. ჰო-და ავდექით წამოვედით.

მერე ჩხუბი აეტეხათ იქ. მილიციისთვის* სამხრეები დაეხსნათ. გორას ამხანაგი დაჭერილი იყო და მოგვცეს ნიშანი, რომ (როგორც) ასე იყო.

გორჩა ქელეცუნეეს თინემქ დო... მა დო მურთაზიქ მიდავრთით დო გორჩა თურე გეიშევრსხით.

– მუ დო მუ საქონეფი გაიილუდუ?

– გილამილუდუ ტყებეფი – ტყებიშ ჭელეფი, ჯგირი ტუფლეფი გილა-მილუდუ, ჯგირი შალვარი-კასტუმი გილამილუდუ, ჯგირი სალამურეფი გილამილუდუ ოსურეფიში, ხალათეფი, ჯგირი ირფელი, ირფელი ჯგირი, ირფელი კანტრაბადი*, ირფელი შხვა ქიანაშე.

– ასე გიმორჩამა? მუნერო გიმიჩანდი? სი გიმიჩანდიო, ვარ კოჩი რცუნდუ?

10 – ვარ, მა გიმივჩანდი. უკუელი ხოჲო, მის ოკოდგნი, მიშეს ჩქიმდა დო ზაკაზეფი* ხოჲო მილუდუ.

ართმახ მანგარი გაახა საქმე ქემმოხვამილუუ გაფუჭებული ოსურქ: მა ვაორდი, უღირი ვორდინ თეში, მილუდუ საქონელეფი ცუდეს დო ქუ-მურთუმუდუ ართი ნასაგებეი ოსურსუ, ნაჭყებხეს, დო გეგნუტყურუდუ ჩქიმი ნოსაშა ბრელი საქონელეფი, გეგნუტყურუდ, მიდულაღვდ ნისიათ – უკუელი მოილანქია იფრელს. მიდულაღვდ ჟირი შალვარი დო კასტუმი, ჟირი ტუფელი მიდულაღვდუ, ჟირი პალტო მიდულაღვდუ, ხოლო მუდგარენი მიკომოკონეფი, ხალათეფი, თეჯგუა-თიჯუეფი მიდულაღვდუ. ამარი, ლალირი'დ, ჩქიმი პატონი, ვითოჟირი-ვითოსუმი ათასიში. ქომვოჭიშე მა ჭეს დო გვერდიზგმა მააეველი. მოტოციკლეტით მიდავრთი, ბარდას ქუ-დუტებუდუ თენა, ბარდას. ეურე გეგმიიბლი, დო ველიაქ თენა ქიმიილ დო ექ უკუელი შხვა მუთუნი ვამუჩუ მა. მერჩანქია დო მუს მუჩანდ? დიდი გა-თახსირებუი ოსური'დ თინა, დიდი უნუნდური ოსური'დ, კოჩიერი ქომონ-ჯიში გოტებუი ოსური. დო ენა, მედინ თექენი, ათაქ ჩქიმი მოთას ქემურ-თუმუდუ, ელიკოი ბოშის, ტეხნიკუმს გურაფულენდ დო ართი ხარება ბალანა, კვარჩხი, გურაფულენდ თინკემა თექ. ათე ჩქიმ ბალანემს ურაგა-დუუნა – ა, სიდე მეურსია, ჩქიმ ბების ხაბაკეფი მიდულესიანი, თინავა. ქოთხოზაფუნა თე ბოშეფი ჟირიხოლო დო, თეს მუდგარენი ნოღვენი, თინა მიდულაღვნა თეშა დო, ხაბაკეფი დანარჩენი ხოლო ქიმილია, ვარა დორცვილუნთია, დურსქინაფუნა. მა ვავორექ, ოდო... იაქ ქემორთ, კოჩიმ გოჯოგელი, ჩქიმი მამინდაში მოთა რდ თინა, მარა ასე მიწინა ბოშეფი – თის ბოშეფი ცუნს დო ძამი ხოლოსიენა ართმაჟიანკემა თენეფი, დო ირიარ-თო ცუდეს რდეს, მარა მა იშენი გური ჭვიი მაფუ დო იშენი ბრაგადანქ თეს: ათე... იას თექ ქიმეურთუმუ ჩქიმი სკუაი ცურა. დია!... იაქ ჩქიმი საქმეშა მიშელ დო ენა მუ რე უკუელი-მაქ დო, დიიფრთი დო ქიმევრთი თექ. ე ოსურქ, ულუდუნი, ვაულუდუნი, თაურე მიდამლეს, თეურე მიდამლესია დო ქიანაში დოკოროცხ. ათე თემ მიდნაღელი ხაბაკემქ ცუთი ხარებაი ცუდეს ქიძირ. თი ხარებას ქემოულაღაფე თენა აშო, ჩქიმ პატონიექენი. ვითაანთხი ათასი მანათი ფარა გინმოგაფეეს – თინკია ათასის უძახდეს ოში მანათის – მა დო ელიკოქ გინივგით თენა, დო ბალანა იშენი ქედომხუნუუ მა... იაქ ნარმონანა ციხეს დო ასე თენა ვათქუავა! მუნერო ვაფთქუა? ათნა მუჭო ვაბთქუა? ჩქიმი ფარა, მა მიდამილუნი, მუნემქ ენა შქაშა გიირთეს. მარა

გოჩა აიყოლიეს იმათ და... მე და მურთაზი წავედით და გოჩა იქიდან დავიხსენით.

– რა და რა საქონელი დაგქონდა?

– დამქონდა ტყავები – ტყავისა შეკერილები, კარგი ფეხსაცმელები დამქონდა, კარგი შარვალ-კოსტიუმი დამქონდა, კარგი სალამურები დამქონდა ქალებისა, ხალათები, კარგი ყველაფერი, ყველაფერი კარგი, ყველაფერი უცხო, ყველაფერი სხვა ქვეყნისა.

– ახლა გაყიდვა? როგორ ყიდდი? შენ ყიდდი, თუ კაცი გაყავდა?

– არა, მე ყყიდდი. მერეც, ვისაც სჭირდებოდა, მოდიოდნენ ჩემთან და შეეკვეთაც მქონდა.

ერთხელ მაგარი ცუდი საქმე შემამთხვია ერთმა გაფუჭებულმა ქალმა: მე არ ვიყავი, წასული რომ ვიყავი, ისე, მქონდა საქონელი სახლში და მოსულიყო ერთი შეჩვენებული ქალი, ნაჭყებია, და გამოეტყუა ჩემი რძლისთვის ბევრი საქონელი, გამოეტყუა, წაეღო ნისიად – მერე მოგიტანო ყველაფერს. წაეღო ორი შარვალი და კოსტიუმი, ორი ფეხსაცმელი წაეღო, ორი პალტო წაეღო, კიდევ რაღაც წვრილმანები, ხალათები, ამისთანა-იმისთანები წაეღო. აგერ, წაღებული იყო, ჩემო ბატონო, თორმეტიცამეტი ათასისა. მივუსწარი მე ნაწილს (ცოტას) და ნახევრამდე წამოვიღე. მოტოციკლით წავედი, ბაღდაში დაეტოვებინა ეს, ბაღდაში. იქიდან გამოვიტანე, და ველიამ ეს მოიტანა და ამან მერე სხვა რამე არ მომცა მე. მოგცემო, და რას მომცემდა? დიდი გათახსირებული ქალი იყო ის, დიდი უწმინდური ქალი იყო, ვაჟკაცი ქმრის განაშვები (გაშვებული) ქალი. და ეს, რომ დაიკარგა ეს, აქ ჩემი შვილიშვილი მოსულიყო, ელიკოს ბიჭი, ტექნიკუმში სწავლობდა და ერთი ხარებავა ბავშვი, უკულმართი, სწავლობდა მასთან იქ. ამ ჩემს ბავშვებს უთქვამთ – აი, სად მიდისო, ჩემს ბებიას ბარგი რომ წაართვა, ისო. გამოჰკიდებიან ეს ბიჭები ორივენი და ამას რაღაც რომ ჰქონია, წაურთმევიათ ამისთვის და, ბარგი დანარჩენიც მოიტანე, თორემ მოვკლავთო, დამუქრებიან. მე არა ვარ, და...-ია მოვიდა, კაცთაგან მოძულეებული, ჩემი მამიდის შვილიშვილი იყო ის, მაგრამ ახლა მეტყვიან ბიჭები – მას ვაჟები ჰყავს და ძალიან ახლოს არიან ერთიმეორესთან ესენი და ძალიან ხშირად სახლში იყვნენ, მაგრამ მე მაინც გულდანყვეტილი ვარ (მაქვს) და მაინც ვლაპარაკობ ამას – ეს...-ია იქ მისულიყო, ჩემი შვილის სახლში. დედა!...-ია ჩემს საქმეში თუ ჩაერია (შევიდა), ეს რაა მერე-მეთქი და დავბრუნდი და მივედი იქ. ამ ქალმა, ჰქონდა, არ ჰქონდა, აქედან წამართვეს, იქიდან წამართვესო და ქვეყნისა ჩამოთვალა. ეს ამისთვის წართმეული ნივთები იმ ხარებავას სახლში ინახა. იმ ხარებავას მოვატანინეთ ეს, ჩემი ბატონი რომ ხარ. თოთხმეტი ათასი მანეთი ფული გადამხდევინეს – მაშინ ათასს ეძახდნენ ას მანეთს – მე და ელიკომ გადავიხადეთ ეს, და ბავშვი მაინც ჩამისვა მე...-იამ ერთი წლით ციხეში და ახლა ეს არ თქვაო! როგორ არ ვთქვა? ეს როგორ არ ვთქვა? ჩემი ფული, მე რომ წამართვა, მათ ეს შუაში გაიყვეს. მაგრამ ჩაძაღლდა, მოკვდა! მოკვდა! ისე მოკვდა, რომ მე

ჩეძალღ, დოღურუ! დოღურუ! თეში დოღურუ, ჩქიმი თოიშა ვენაჯინინედ სიცოცხლეს. ქიშეფხვადუდუნი, თოიშა ვენაჯინინედ, გაგმომჭირინუნდ ხეს დო გეინომილანდ. ათეჯგუა ჩიჩიური გააკეთ.

– მუ საქმეს მუკურდ უკუი თინა?

– თითონ თინა საქმეს არჩინდ ხალხიშის. უჩა კოჩი რდ, უჩა მიკოქუნელი იშ ჯიში დო ჯილაგის!

– ეში ოფიციალურო უჯგუში საქმე ვაულუდუ, ვარო?

– ვარ, ბო, ბალანობაშე ის ხედ, ქოთომიშ ხირუა დო იში, პოტიკიაშენი, დო უკუელი თენა ითამუ საქმეთ ქიმირჩქინ თეურენი გითნაულერს დო არჩინდ საქმეს, დოტყაბარანდ ი კათას.

10

– ნიკვიი კოჩი!

– ნიკვიი! ღორონქ დოჭყუას!

პილა

– ათე პილა მუ რე თქვანი?

– ძღაბი ეკუხედ კირლეში, ჟინარა ჯოხოღ.

– მუ გვარიე?

– გოროზია. ართი ბოში ცუნსუ, მერაბი. მარტვიში გამგებელო უტეეს გოროზიანი, ბიძიი მოთა აფუ პილას.

20

– ასე ქომინიი აკა, ქომონიი: მუს მიკუურე, მუს ორთ თენა, მუდგენი იხვამაანს, იხვამაანს, აფერისტენს.

– ენა აფერისტენს ვარ, მუში ჭკუათ ითამ აკეთენს, ართი გურით აკეთენს ითამ, ართი გურით აკეთენს მუში ჭკუათ, მარა ენა რე საქმე, ღორონთი თეს მუჭო გებულენსგნი. პილა მითინს ვარჩგნი, ფერი კოჩიე. ვემგოხირანს, ვემდაილანს, მუში დუდიშოთ იჩვავალუნი, ფერი კოჩიე. ქედა-აგორანქ-და ქე დგოგორანს; ქედაცქვეე-და ქედგოცქვანს; ქოჩი-და მადლობას ქიონინს, სანთელს დოიჭუნს. ოჭკომარს ქოჩანქ – თიშენიე თენა გიღურს დო გიღეცოდიებუნი. ჩქიმი გგ მოჭყუდურნკვმა, პატონი, მუში ოსურნკვმა, პილა ცაშახ მართალიე, ცაშახ მართალი. ჩქი ვადომგურუაფუნანი, თიზმა პილაქ ქედგურუუ თის, თი ჟინარას, მუი ოსურს. ჭა-
30 ლა ქედგურუუ, ქიდიცუნუუ ირფელნერო, კუჩხიშ მაშინა ქუიდე, მარა თინკვმა თის მუთუნქ ვაგურუთუ დო გითმანინინა-მითმანინინა ოსურემს ურჩქილუ. ართო დეს, მარა ირო ჩხუპენდეს.

– პილა ვარდ მტყუანი, ვარო?

– არა, კაცო! პილას შხვადო ვემეულუდუ სოთინი, მუშენდუ, ცურა მეულუდუ.

მეურს შარას ასე დო – ათენა ღურეიშოთ თქუენი, მანგარიე – შარას მეურსუ დო ჟირი ოსურეფი გილახენა. ართი ნოხოლე ენუხორაანს, მაჟია უკახალე მიკუხორაანს, დო ქოღურუნა ძიცას. „მუ რე“? – ჟინარაქია მო-

თვალში ვერ მიყურებდა სიცოცხლეში. როცა შემხვდებოდა, თვალში ვერ მიყურებდა, გამომინოდებდა ხელს და ჩამომართმევდა. ასეთი უკეთური საქმე (გლახური) გააკეთა.

– რა საქმეს ენეოდა მერე ის?

– თვითონ ის საქმეს არჩევდა ხალხისას. შავი კაცი იყო, შავებჩაცმული მისი ჯიში და ჯილაგი!

– ისე, ოფიციალურად უკეთესი საქმე არ ჰქონდა, არა?

– არა, კაცო, ბავშვობიდან იმაში იჯდა, ქათმის ქურდობა და ასეთი უბრალოსათვის, და მერე ეს ვითომ საქმედ იქცია იქიდან გამოსულზე და არჩევდა საქმეს, დაატყავებდა ხოლმე ხალხს.

– ბინძური კაცი!

– ბინძური! ღმერთმა დასწყევლოს!

პილა

– ეს პილა რა არის თქვენი?

– ქალიშვილი ჰყავდა ცოლად კირილესი, ჟინარა ერქვა.

– რა გვარია?

– გოროზია. ერთი ვაჟი ჰყავს, მერაბი. მარტვილის გამგებლად რომ გაუშვეს გოროზია, ბიძის შვილიშვილია პილასი.

– ახლა მითხარი ერთი, მითხარი: რას საქმიანობს? რას აკეთებს ეს? რაღაც ცოცულობს, ლოცულობს, აფერისტობს.

– ეს აფერისტობს კი არა, თავისი ჭკუით ვითომ აკეთებს, ერთგულად (შეიძლება აგრ. დიდი მონდომებით, სულით და გულით) აკეთებს ვითომ, ერთგულად აკეთებს თავისი ჭკუით, მაგრამ ესაა საქმე, ღმერთი ამას როგორ ლებულობს (გებულობს). პილა არავის რომ ერჩის, ისეთი კაცია. არ მოგპარავს, არ წაგართმევს, თავისთვის რომ დალენჩაობს, ისეთი კაცია. თუ შეაგინებ, შეგაგინებს; თუ შეაქებ, შეგაქებს; თუ აჭმევ, მადლობას გეტყვის, სანთელს აგინებს. საჭმელს აჭმევ – ამიტომაა, რომ ეს დადის და დაცოდვილობს. ჩემს გამზითვებულთან, ბატონო, თავის ცოლთან, პილა ცამდე მართალია, ცამდე მართალი. ჩვენ რომ არ გვისწავლებია, იმდენი პილამ ასწავლა მას, იმ ჟინარას, თავის ცოლს. კერვა ასწავლა, დაიყოლია ყველანაირად, ფეხის მანქანა უყიდა, მაგრამ მასთან მას არაფერი გაუვიდა და მოყურიადე და მოსისინე – მაბეზლარა ქალებს უსმინა. ერთად კი იყვნენ, მაგრამ სულ ჩხუბობდნენ.

– პილა არ იყო მტყუანი, არა?

– არა, კაცო! პილას სხვაგან არ მიჰქონდა არსად, მუშაობდა, სახლში მოჰქონდა.

მიდის გზაზე ახლა და – ეს მკვდარზე რომ თქვა, მაგარია – გზაზე მიდის და ორი ქალი ზის. ერთი მის წინ ცხოვრობს, მეორე უკან ცხოვრობს, და ოხიცებინ სიცილით. „რა არის?“ – ჟინარამო გვაჩვენაო, პილაო სად

ძირესია, პილაგა სოდე ელახენია დო ტანს იბონსიავანი. ჩქიმ ქომონჯი ტანს ოძირაფუს იბონს დო მუთუნს ჩიჩიურს ორთუ-და, თეს მა მეზობელს ვოძირანქ დო საციგანოთ გინვორთინუანქო? ათეჯგუა ოსურემქ გეგმუხაკ ტვინი თი ჟინარას, ათეჯგუა ოსურემქ ტვინი გეგმუხაკ, ჩქიმი პატონიექენი. ოდო ათაქ ნოციხერს გამაათხოზ: სია ჩქიმი ჯიმა ჭკირი დო თიშენი დოღურუა. აში ვარდ ენა. ოშპროცენტიანი მართალი'დ. ჯანდაბას სკანი დუდია, უნუუკონი, კოჩი ღურუდუო? იშენი კოჩი ვაღურუდუ. ინა მუქ ცვილენი, ინა მა ვამიჩქენო, ბოში? ინა ცვილ მუში დუდიში უჭკუობაქ. ჩქიმი ცუდეს ნამუქ ღურუნი, არძო უჭკუობათიე ღურელი, კირლემ მეტი. კირლექ ღურუ მუშით, დროულო, ოთხონეჩიდობრუო ნანერი დგნი, თეში. უჩქედუ, მუჭო ღურუდუნი დო დოღურუ თეში, პლანიერო*, მითინი ვეშუნუხებუნი, თეში. ქიანას ქედოდირთენი, ქიცოცხლე დო შური ქეეცტენი, თიშოთ ხოლო რე ჭკუა საჭირო, ჭე იშენი.

10

უკული ენა მა დევეცვინი, უკული მა გამმათხოზ. უკული, ბო, მა გინვოც ოთიკოვო მიშაში ჩილდოსკუა?! გინვოცოთიკო დო ენეფი ბრდიკო!
– თე მერაბი!
– მერაბი! ქორე მერაბი ჩქინნგკმა გვალო ჯგირო, ქოთ ჩილი, ქოთ ბალანეფი.

მოჭყუდუქ ჯაშა ირტ

20

– ართი კოჩი'დ, ქუთათელაძე, ჯგირი, ჯგირი კოჩი, რუსეთის მუშენდ, ბუღალტერი კოჩი'დ, მარა ჯგირი კოჩი'დ, გახიოლე კოსგნი, ფერი, საქმიანი დო ჯგირი. ცოდნა უმაღლესი ულუდუ. ოდო ცათექ ბალანობას ართი ძღაბი ქიოროფუუ დო თემ მიდართ საქმექ, ნამდა ჯაშა ეშელ თე ძღაბიქ დო თეურე გეგნიხირ თიქ დო მიდეონ. შხვას არძენდეს თი ძღაბის.
– ჯაშა ირტუო?

30

– ჯაშა ირტი, ჯაშა. ამსერი მოჭყუდუ რე დო ქიმეჩანი ოკო მიდგასიენი, ექ ირტი დო ჯას ქიგმადოხოდ, ჯაშა გეშელ დო თეურე თი კუკურიშ ბოშის, ქუთათელაძეს, ცოროფილს, სიგნალი ქემეჩუ მუდგანერო დგნი – შხვაში პიჯითო, მუთუ დუნი, დო თეურე გეგმიონ დო თექ მიდეონ დო სამაგალითო ჩილ დო ქომონჯი დეს. ჟირი ბალანემქ გურჩქინდეს, ძღაბენქ.

–...-იაქ, გათხილი'დ დო სკუაღეფი უნდუ, ქართიშა მიდართ – ივავ-ჭრენქია, დო სკუაღემს მოვრდგენქია დო სი თაქ სკუაღეფნკია ქორდაქია – ქომონს უნუუ. ე ისურქ ქართის მიდგარენი გულორდა ბოში ქიქოროფუ დო თინკია საქმე ქიდეკინ. ენა ქიგეგესგნი, ჩილდოქომონს ეკუცუ დო ჩერცხიის ართიანს. თე ბალანეფი დიდაქ მიდეცონ, დიდა რდუნდუ, დო ხოლოსიენა, ათაქ ცხოვრენა, ხოლო-ხოლოს. ბოლოს ი ოსურქ ქიმერთუ დო ათე მუში ძღაბი მუში საყვარელს ქიმეჩ ნოსათ – მუში საყვარელს ქიმეჩ

ზისო და ტანს იბანსო. ჩემი ქმარი ტანს სხვის დასანახავზე იბანს და რამეს გლახას თუ აკეთებს, მე მას მეზობლებს ვაჩვენებ და სამასხარაოდ გავხდი? ასეთმა ქალებმა გამოაცალეს ტვინი იმ ჟინარას, ამისთანა ქალებმა ტვინი გამოაცალეს, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ჰო-და აქ ციხიდან გამოსულს გამოეკიდა [პილას]: შენო ჩემი ძმა დაჭერიო და იმიტომ მოკვდაო. ასე არ იყო ეს. ასპროცენტიანი მართალი იყო. ჯანდაბას შენი თავიო, რომ ეთქვა, კაცი მოკვდებოდა? ამისთვის კაცი არ მოკვდებოდა. ის რამაც მოკლა, ის მე არ ვიცი, კაცო? ის მოკლა თავისმა (თავისი თავის) უჭკუობამ. ჩემს სახლში რომელიც მოკვდა, ყველა უჭკუობითაა მკვდარი, კირილეს გარდა. კირილე მოკვდა თავისით, დროულად, ოთხმოცდარვა წლისა რომ იყო, ისე. იცოდა, რომ მოკვდებოდა და მოკვდა ისე, წესიერად, არავინ რომ არ შეუწუხებია, ისე. ქვეყარაზე რომ დადგე, იცოცხლო და სული რომ შეირჩინო, იმისთვისაც არის ჭკუა საჭირო, ცოტა მაინც.

მერე ეს მე რომ დავიცავი [მიშას ცოლი], მერე მე გამომეკიდა. მერე, კაცო, მე გამეყარა მიშას ცოლ-შვილი?! გამეყარა და ესენი გამეზარდა!

– ეს მერაბი!

– მერაბი! კი არის მერაბი ჩვენთან ძალიან კარგად, ცოლიც, ბავშვებიც.

პატარძალი ხეზე ავარდა

– ერთი კაცი იყო, ქუთათელაძე, კარგი, კარგი კაცი, რუსეთში მუშაობდა, ბულალტერი კაცი იყო, მაგრამ კარგი კაცი იყო, რომ გაგინარდება კაცს, ისეთი, საქმიანი და კარგი. უმაღლესი ჰქონდა დამთავრებული (ცოდნა უმაღლესი ჰქონდა). ჰო-და ამან ბავშვობაში ერთი გოგო შეიყვარა და, ისე წავიდა საქმე, რომ ხეზე ავიდა ეს გოგო და იქიდან მალულად გამოიყვანა იმან და წაიყვანა. სხვას აძლევდნენ იმ გოგოს.

– ხეზე ავარდა?

– ხეზე ავარდა, ხეზე. ამაღამ პატარძალია და მისცენ უნდა ვილაცას, ეს გაიქცა და ხეზე ჩამოჯდა, ხეზე დაჯდა და იქიდან იმ კუკურის ბიჭს, ქუთათელაძეს, შეყვარებულს, ნიშანი მისცა რაღაცნაირად – სხვისი პირით, თუ როგორც იყო, და იქიდან ჩამოიყვანა და ამან წაიყვანა და სამაგალითო ცოლი და ქმარი იყვნენ. ორი ბავშვი გაუჩნდათ, გოგონები.

...-ია გათხოვილი იყო და შვილები ჰყავდა, თბილისში წავიდა – ვივაჭრებო და შვილებს გავზრდიო და შენ აქ შვილებთან იყავიო – ქმარს უთხრა. ამ ქალმა თბილისში ვილაც გულორდავა ბიჭი შეიყვარა და მასთან საქმე დაიჭირა. ეს რომ გაიგეს, ცოლ-ქმარს დაერღვა [ცოლქმრობა] და დაშორდნენ ერთმანეთს. ეს ბავშვები დედამ წაიყვანა, დედა ზრდიდა, და ახლოს არიან, აქვე ცხოვრობენ, ახლო-ახლოს. ბოლოს ეს ქალი ადგა (მივიდა) და ეს თავისი ქალიშვილი თავის საყვარელს მისცა რძლად – თავის

მუში სკუა ნოსათ! ნოსათ! დიდანკია საქმე უღუდუ დო სკუა ის ქიმეჩ, მუში სკუა – თიში სკუას. ოდო ასე თის ეკუუხე დო თიში ძღაბი'დ თენემს, თე ჩქიმს, მოცუნდუნნი. ოდო სია გიჟონანქია, თენემქ უნისგნი, მა მუნ-კიტონე: ვარე თენა ცონაფაში ღირსი-მაქ – უნნი. „სი თე დო თე კოჩიში ძღაბი ექო?“ – ოვა, თიში ძღაბი ვორექია. „სო ორდი? სკანი დიდანკია ორდიო?“ – ჩქიმი დიდა ისიენია – საბერძნეთის. „ოდო თი სკანი და სო ორე?“ – ქართისიენია გათხილი. „მუმანკია ქორდიო? ბებინკია ქორდიო?“ – ჩქიმი ბებინკია ვორდია. „მუმუნკმა ქორდიო?“ – ვარია. მუშენ-მაქ, ჯგირი ბოშიე-მაქ სკანი მუმა, ჯგირი სახეი უღუ-მაქ, მუმანკია მუჭო ოკო ვარ-დიკონი-მაქ? ინა – ბები ენია უბედური, ჩქიმი ბებია. კოს ვაურაგადუ – მა უნნი – სკანი ბები უბედური ოსური ქორდუნი. ვარ-მაქ, ჭყონს ჩინებუელი ოსურიე სკანი ბები-მაქ. ჩქია აფხაზეთის ქედოფსკილადედითკოვანი, ჩქიმი დიდა დო მუმა ართო იყიდუა. სკანი მუმას ხვალე თინა უღუ შეცდომა-მაქ – მა უნნი – სკანი დიდა გუტუუ ქართიშა ოვაჭრებუშა, ის თინა თიმდლას აფუდუ დინაფილი-მაქ – მა უნნი.

10

– ვაგუტებუდკონი ოკო.

– ოკო ვაგუტებუდკონ-მაქ – მა ვუნნი – ჩილდოქომონშქას შხვა ვარენო ქიმშანუანს დუსგნი, გოკოდა დიდა ორდას, გოკოდა მეზობელი ორდასგნ, თინა ჩილდოქომონჯი ვეი უკული დო, ვარენ, თინა ქოჩქედას-მაქ.

20

– ასე მაშინას უნნიო?

– ასე – მაშინას, ათე ნუთის. ოკოდეს თინემს ცონაფა იშო თიში, მოცუნდუ ოსურო დო ვაგუტე მა, ვემევი.

– ჯგირი გიქიმინგ.

– მუხიცონე, ათაურე მუკიტონე ლაშას დო თაშ ქობლოლი დუდი დო ვავოც ონებაფეე. შური უნთხანსგნი, ფერი ხალხის იჩინენს კოჩი ხოლო. მუ ჩქიმი საქმე რდ ართით, მარა მეზობელიე, თიჯგუა ჯგირი კოჩიე, თიჯგუა ჯგირი, ნესიერი ბოში ათენეფიმ მუმა, შეგეცოდებუ.

ჩქიმი ბიცო, მელანია

30

– ბიკის ცუნდუ ოსური ძაამი უხეში, ძაამი თავმოყვარე... მარა ბიკინ-კემა მუთუნი ვაგალედ თეს.

– ბიკი ნაგურეფი, ნაგურეფი კოჩი'დ.

– გურაფილი კოჩი'დ დო ფაფრიკაი დელექტორი'დ ბიკი. ათე ბიკის, ჩქიმ პატონი ექენი, ონდარო შური ქუდგუდუნი, ხეშა აფუდუ ოსური ეშანილახირი, მარა ბიკიქ დოლურუნი, უკული კუჩხემს გილაბუდუ ქიანა. თე ოსური ბალიშ გამგეთ მუშეენდ. ბიკი მტკიცე კოჩი ქორდ, მართალი კოჩი'დ, მარა ბრელი უკანონობას ხოლო აკეთენდ, ბრელი უკანონობას: აკაფცხას ქომკაჭოფანდ კოს დო ეწყინებუდუ-და, უკული თიმ ჟღამი ველადედ გურიშე, ველადედ. უკული ირო, ირო იჟღვიბინანდ, ფერი კოჩი'დ. ა, ბიკიქ

საყვარელს მისცა თავისი შვილი რძლად! რძლად! დედასთან საქმე ჰქონდა და შვილი იმას მისცა – თავისი შვილი იმის შვილს. ჰო-და ახლა იმას ჰყავს ცოლად და იმისი ქალიშვილი იყო, ამათ, ამ ჩემსას, რომ მოჰყავდა. ჰო-და შენო წაგიყვანო, ამათ რომ უთხრეს, მე ვუბნკინე: არაა ეს წაყვანის ღირსი-მეთქი – ვუთხარი: „შენი ამა და ამ კაცის ქალიშვილი ხარ?“ – კიო, მისი გოგო ვარო. „სად იყავი? შენს დედასთან იყავი?“ – ჩემი დედა იქ არისო – საბერძნეთში. „და ის შენი და სად არის?“ – თბილისშიაო გათხოვილი. „მამასთან იყავი?“ „ბებიასთან იყავი?“ – ჩემს ბებიასთან ვიყავიო. „მამასთან იყავი?“ – არაო. რატომ-მეთქი? კარგი ბიჭია-მეთქი შენი მამა, კარგი სახელი აქვს-მეთქი, მამასთან როგორ არ უნდა ყოფილიყავი-მეთქი? ისა – ბებია არისო ავი, ჩემი ბებიაო. კაცს არ უთქვამს – მე ვუთხარი – შენი ბებია ავი ქალი თუ იყო. არა-მეთქი, ჭყონში ჩინებული ქალია შენი ბებია-მეთქი. ჩვენო აფხაზეთში რომ დავრჩენილიყავითო, ჩემი დედა და მამა ერთად იქნებოდნენო. შენს მამას მხოლოდ ისა აქვს შეცდომა-მეთქი – მე ვუთხარი – შენი დედა [რომ] გაუშვა თბილისში სავაჭროდ. იმას ის იმ დღეს[ვე] ჰყავდა დაკარგული-მეთქი – მე ვუთხარი.

– არ უნდა გაეშვა.

– არ უნდა გაეშვა-მეთქი – მე ვუთხარი – ცოლსა და ქმარს შორის სხვა რომ ჩაჩრის თავს, გინდა დედა იყოს, გინდაც მეზობელი რომ იყოს, ისინი ცოლი და ქმარი არ იქნებიან შემდეგ და, რომ არ არის, ეს უნდა იცოდე-მეთქი.

– ახლა მანქანაში უთხარი?

– ახლა მანქანაში, ამ წუთში. უნდოდათ ამათ წაყვანა იქით იმისი, მოჰყავდა ცოლად და არ გაუშვი მე, არ მივეცი.

– კარგი გიქნია.

– მოვუღიტიინე, აქედან ვუბნკინე ლაშას და ასე გავაკეთე თავი და არ წავაყვანინე. სუნი რომ ასდის, ისეთ ხალხს იცნობს კაციც. რა ჩემი საქმე იყო, ერთი მხრივ, მაგრამ მეზობელია, ისეთი კარგი კაცია, ისეთი კარგი, ნესიერი ბიჭი ამათი მამა, შეგეცოდება.

ჩემი ბიძოლა, მელანია

– ბიკის ჰყავდა ცოლი ძალიან უხეში, ძალიან ამპარტავანი... (თავმოყვარე: აქ ამპარტავანი). მაგრამ ბიკისთან არაფერი გაუვიდოდა ამას.

– ბიკი ნასწავლი, ნასწავლი კაცი იყო.

– ნასწავლი კაცი იყო და ფაბრიკის დირექტორი იყო ბიკი. ამ ბიკის, ჩემი ბატონი რომ ხარ, სანამ სული ედგა, მუჭში ჰყავდა ცოლი გამომწყვდეული, მაგრამ, ბიკი რომ მოკვდა, მერე ფეხებზე ეკიდა ქვეყანა. ეს ქალი ბალის გამგედ მუშაობდა. ბიკი მტკიცე კაცი იყო, მართალი კაცი იყო, მაგრამ ბევრ უკანონობასაც აკეთებდა, ბევრ უკანონობას: ერთ ბენოზე თუ დაიჭერდა კაცს და ეწყინებოდა, მერე მის ბოლმას ვერ ამოიღებდა გულიდან, ვერ ამოიღებდა. მერე ყოველთვის, ყოველთვის იბღვირებოდა ისეთი კაცი

სოდე მოვხვადენი: დათიკო ერქვანიაი დიდა ლურუდუ, გაჭირებული'დ. ქომიჭანეეს, ოდო მა დო ოლიაქ მიდავრთით – ჩქიმ ნოსა ოლიაქ, აპაი დიდაქ. ქიმებრთით საავანტყოფომა, ქიმებრთით თექი დო შურს ოცოთანს, ფერი დრო რე, დო ბიკის ქუმურთუმუდუ ოძირაფემა დო ამარი ქიგეხე. ეთეურე ხოლო ნამდგარენი ბოშეფი მოქუნდუ დო თექ ქიგეხენა. ოდო ქიმეფრთინი, ქიგლერულენა იშო-აშო დო ეშებლით ჩქინი, შურს ოცოთანდ. დო სინჩხე რე, ზაფხულიე. ოდო ინა გეჭოფუ მარინაქ, შორდი, დო თით ჭანჯი დურცხინუ – იბუძოლუდ ჭანჯი დო თეს ურქენს დო ათაქ გევორეთ. ბიკიქ მინუე, ქუნია, დათიკო მურსიავანი. დათიკო რდ პარტსკოლაშა იშო გოტებული სამსახურიში გურიშენი ოგურაფუმა, ქართიშა.

10

– დათიკო ერქვანია, უკუი რაიკომი მდივანი ორდენი!

– დათიკო ერქვანია, ჰო. [თე ოსური] ჩქიმი ქომონჯიმ ბიცო'დ. ო ჩქიმ პატონი ექენი. ბიცო, ბიცო-მაქ. „ჰა“ – სანყარქ. დათიკო მურს-მაქ, ქე მურს-მაქ, მაღას მურს-მაქ. სანყალი ოსურქ უკული დოჭუტ თოლი კინი. გლუკოზას უკეთენა, ამბეს უკეთენა, ჩქიმი პატონი, ქემაჭიშუასენი – დათიკოშა რეკილიე – ოდო ქინგარ ბიკიქ, ჩილამურეფი გუტუე, ოდო თქუ: მარტვილური ოსურს მიკონანსიანი, თი ახაიგაზდა აარდა შერცხუნილია, მათ დო შხვათია. ჩქიმ დიდაშა ჩქიმი ოსურს ხოლოშა მიკუოჭანქიაო, ხოლოშა?! ის მუში სკულემქ ოკო გეუდირთასია დუდიშავა, ჩქიმი დიდასია

20

– თენერი კოჩი რდ თინა. გიმილ დო მიდართ ბიკიქ.
თის ბრელი ვადაცალებუნი, თეში დოღურუ სანყალქ. დოღურუ დო აქ ჟი რე ხალხი, თე მაჟია სართულს რე თენა დო ჩქი ქამოსქიდეს – მა დო ოლიას. მოფრთინ თიმ დღას, ხათხოლო, ა, ართი საათიში განმავლობაი საქმეს გირაგადუქ, ართი საათიში. ოდო ჩქი ქამოსკიდეს ხეს დო მიშა თოდუაქ დუუჭყუ ასე თეს რნკინუანი – ვამოკიდა ხე-მაქ, – უნია – ახაიგაზდა კოჩიექ, გიმილი გალე-მაქ – მა უნია.

30

თაქ გობრნკინით თენა, ჩქიმი პატონი ექენ, მა დო ოლიაქ დო იაგო მორგოშიაქ. უკული ქიმკუოქუნით თენა დო იშ მიდვოსვანჯეეთ ცუდეშა. ცათეს ირიათო ურეკუნდეს, თი დათიკომ ოსურს, გაჭირებულიენია, მარა ვამორთ ი ოსურქ იმ დღას, ვამორთ. მაჟია ორდოს გიშეველი ჭყონიშა, ჩქიმ პატონი ექენი, დო ქიმირუჟე (sic), სავადყოფომა მირულე (sic) ითამუ, სავადყოფომა, და ითამუ ონჯლორე გემკინირიდასენი, იი გურშენი. ოდო „სო მირულექ“ – სავადყოფომა, ჩქიმი დიანთილი ვაჯანუნო თექია? სკანი დიანთილქ ქოთ ქოდინჯირუ, ქოთ გედირთუ, ქოთ ცუჩა მიდართუ-მაქ – მა უნია. ოდო იშენი ჩქიმი სინდისიქ ვაშკიდუე დათიკომი მორიდებაშენი, პატიცემაშენი. ქუვაყუნი მა ხოლო დო მიდავრთით თექ.

ეთი დათიკომი დიდას აფუდუ სუმი სკუა ნაღურა.

– ოჰ, სანყაი!

40

– აარძაქ ჩიხოტკათ*. ბოშის ქემაყუნუ ჯარიშე, აკაკო უჯოხოდ თი ბოშიშა, თის მააყუნუ. თიშე დაქ გეგინიკუ, კატოქ, კატოქ ხოლო დოდურუ. უკული დაქ გეგინიკუ თიშე, ლიდაქ, თოი უჯგუშის ვაძირგდენი, ფე-

იყო. აი, ბიკი სად შემხვდა: დათიკო ერქვანიას დედა კვდებოდა, გაჭირვებული იყო. მიხმეს და მე და ოლია წავედით – ჩემი რძალი ოლია, აპას დედა. მივედით საავადმყოფოში, მივედით იქ და სულს ლევს, ისეთი დროა, და ბიკი მოსულიყო სანახავად და აკერ ზის. იქიდან კიდევ ვილაც ბიჭები მოჰყვებოდა და იქ სხედან. ჰო-და, რომ მივედით, დარბიან იქით-აქეთ და, რომ ავედით ჩვენ, სულს ლევდა. და სიცხეა, ზაფხულია. ჰო-და ის აიღო მარინამ, თხმელა, და იმითი ბუზი მოაშორა – ირეოდა ბუზი და ამას უქნევს და აქ ვდგავართ. ბიკიმ მითხრა, უთხარიო, რომ დათიკო მოდისო. დათიკო იყო ჰარტსკოლაში იქით გაგზავნილი (გაშვებული) სამსახურიდან (სამსახურის გამო) სასწავლად თბილისში.

– დათიკო ერქვანია, შემდეგში რაიკომის მდივანი რომ იყო!

– დათიკო ერქვანია, ჰო. [ეს ქალი] ჩემი ქმრის ბიცოლა იყო. დიახ, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ბიცოლა, ბიცოლა-მეთქი. „ჰა!“ – სანყალმა. დათიკო მოდის-მეთქი, მოდის-მეთქი, მალე მოვა-მეთქი. სანყალმა ქალმა მერე დახუჭა თვალები ისევ. გლუკოზას უკეთებენ, ერთი ამბავია (ამბავს უკეთებენ), ჩემო ბატონო, რომ ჩამოუსწროს – დათიკოსთან დარეკილია – ჰო-და იტირა ბიკიმ, ცრემლები გადმოყარა (გაუშვა), და თქვა: მარტივლურ ქალს ვინც მოიყვანსო, ის ახალგაზრდა ყველა თავსლაფდასხმული (შერცხვენილი) იყოსო, მეც და სხვაცო. ჩემს დედას ჩემს ცოლს ახლოს გავაკარებო? ახლოსო?! იმას თავისი შვილები უნდა დაადგესო თავზეო, ჩემს დედასო – ასეთი კაცი იყო ის. გავიდა და წავიდა ბიკი.

იმას ბევრი რომ არ დასცლია, ისე მოკვდა საცოდავი. გარდაიცვალა და აქ ზემოთაა ხალხი, ამ მეორე სართულზე არის ეს და ჩვენ შეგვრჩა: მე და ოლიას. რომ მივედი, იმავე დღეს, მაშინვე, აი, ერთი საათის საქმეს გეუბნები, ერთი საათისა. ჰო-და ჩვენ შეგვრჩა ხელში და, მიშა თოდუამ რომ დაუწყო ამას გაპატიოსნება – არ მოკიდო ხელი-მეთქი – ვუთხარი – ახალგაზრდა კაცი ხარ, გადი გარეთ-მეთქი – მე ვუთხარი.

აქ გავაპატიოსნეთ ეს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მე და ოლიამ და იაგო მორგოშიამ. მერე ჩავაცვით ეს და წავასვენეთ სახლში. ამას გამუდმებით ურეკავდნენ, ამ დათიკოს ცოლს, მომაკვდავიო (გაჭირვებულიაო), მაგრამ არ მოვიდა ის ქალი იმ დღეს, არ მოვიდა. მეორე დღეს გავედი ჭყონში, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და მორბის, საავადმყოფოში მირბის ვითომ, საავადმყოფოში, ვითომ, სირცხვილი რომ ჩამოირეცხოს, იმიტომ. \და\ „სად მირბიხარ?“ – საავადმყოფოში, ჩემი დედამთილი არ წევს იქო? შენი დედამთილი კიდევ დანვა, კიდევ ადგა და კიდევაც სახლში წავიდა-მეთქი – მე ვუთხარი. ჰო-და მაინც ჩემმა სინდისმა არ მომცა ნება (არ აკადრა) დათიკოს მორიდების გამო, პატივისცემის გამო. გავყევი მეც და წავედით იქ.

იმ დათიკოს დედას ჰყავდა სამი შვილი გარდაცვლილი.

– უჰ, საცოდავი!

– ყველა – ჭლექით. ბიჭს ჩამოჰყვა ჯარიდან, აკაკოს ერქვა იმ ბიჭს, იმას მოჰყვა. იმისგან დას გადაედო (დამ დაისვარა), კატოს. კატოც მოკვდა. მერე დას გადაედო მისგან, ლიდას, თვალი უკეთესს რომ ვერ ნახავდა, ისე-

რი ჯგირი ძღაბი! ჯგირი ძღაბი! მა მეურნობას მუვშეენდი, კირილე ჯარს'დ
დო მოძიანობაი დრო'დ თენა დო, ლეხიე თენა დო მითინი ვემკოჭაფუ. ხვალე
გულურს აქსე თოდუა, სარდიონ ქვარცხა – სკუაი მანგიორი* აფუდუ ცოდა
ჩქიმ ბიძის, თი აკაკოი მანგიორი, დო თენა გილურს, დო სინჯა, ათანასა
ცაა. მითინი ვემკმაჭუე მეტი. მუნუჯღონანა მუთუნს-და ვარა მითინი
ვენკმაჭუე. ამშვი თუთა ქოცოფე თენა დო... მა... კირილე ქემორთ, ინა იშო
მეოტე – მუშობა, დო ცუჩა ქემოვრთი დო, თიშ დაა'დ, თაურე ცაას ეკუხედ,
უჩაი დაა, პარა ჯოხოდენი, თინა. ოდო ათექ ქემორთ ცუდეშა. თენა ხოლო
ლეხიანი'დ, ჯამრთეი ვარდ, ჯოლორიშ ნაჩამინა'დ, ბენდელაში დო დალა-
10 ხიანებულიდუ. ქემორთ თექი დო ჩქიმი საქმე თაში რენია, ლოლავა – მიწუე
– ენემქ დოღურუ – დოღურუა დო ასე ლიდა ხოლო მალურუ რენია. ამშვი
თუთა რენია ლიდა დოჯირეი რენია, ოდო წყარი ვაგონუმუ დო ბონი
ვარენიავანი, წყარი ვაგონუმუ დო ბონი ვარენიავანი, ამშვი თუთა რენია.
დიაჩქიმსია, ჩქიმ პატონი ექე ნი, ვარზენსია ნებას, მა ვეშემღებუნია,
კოჩი მითინი მიწვამურსია. მა გობოვნე ნქ-მაქ – მა უნიი – მა გობოვნენქ-
მაქ. მუ დოსია? მუნეროვა? მუ დოს და ჭუმე ორდოს გევდირთქ, ქემურქ
მა დო მა გოვბონენქ-მაქ თის დო სი ვაგამქურინას-მაქ მუთუნშა. თვითონ
თენა ილახანდენი, ომქურუდუ, მუს ხოლო ოქდენი უჩქედუ. ხვალე ნდენი,
თეურე მიდეემ შორიშა, ჩქიმ პატონი ექენი, დიხას გეშაფუცხოვნდ, თექ
20 ქინააფურტინანდ დო დოფორენდ თის. სკანი ცუდეს წყარს ვაშუნდუ. მა
ცუმენუდუდა, თაშ ქიგნიბუნდუ ხუშა დო თაშ გეშუნდუ.

– ვეგნაადვას, შხვას ვეგნაადვასია!

– ოდო თაშ უთხილანდუ, შხვას უთხილანდუ. მუში ძეხარა ვაკოდ
მითინს ქააჭდგკონი. ართი ბაღანა ცუნდუ, ძღაბი.

უკუელი, ნანა, გევდითი მაჟია ორდოს დო ჩქიმ მუანთიში უდეშა ქე-
მევრთი. ჩქიმი მუანთი თექ ნოხოლე გიოხორანდ დო ინეფი იშო'დ ჭე
მიკოკინელი. ქემევრთი დო – „გამარჯობა!“ – „გაგამარჯოს!“ . მუშმა ხა-
ნიე მა ვაუძირქენი ენემს, ჩქიმი პატონიექენი, სო გილევეში ენეფი ოძი-
რაფუშა მა? სასადილოში გამგე ვდი, ათასი კოჩი გილაქუნა დლიურო, გი-
30 ლაქუნა ხალხი, ოდო სო ვროდგდ ენეფშა?! ოდო ქიმევრთი დო – გობოვნე
ოკო-მაქ. ჩქიმი მუანთირქ მიდართ, ცოდაქ, დო ოტკა ქიმიილუ, ნიორი ქი-
მიილუ, ითამუ ქოვჩ თენა დო ოვჭკომი თენა. დო ე ჩქიმი დიანთილქ თქუე:
მა მიდევეში დო გობოვნენდია ისია, მარა ჩქიმი ნოსამა მომქურუნია,
ბაღანეფშა უკუელი ხეს ვამმოკიდირაფუანდუა. მიდავრთი. თე ჩქიმი ნო-
სას უნიი: მაღართი-მაქ – უნიი – სკანი ნანათა რე-მაქ თინა-მაქ – უნიი,
წყარი ქიგემიბი-მაქ – მა უნიი. მაღაფთით, ქიმევრთით. ქოვძირეს სანყარ-
ქენი... ჭკუა, გონება – ირფელი ულუდუ ... მარა ათაქ ეში სო რდ სანთეი! სო
რდ ლამპა! სო რდ მუთუნი! ბუხარამი ცუდე ულუდუ, მარა თაქ ბუხარიშა
გილინოდგვე ლამპა, შუშა ვანოღვენ, ფერი, თიში უგარს* მიდურთუმუ
40 დო არძა თაში დინოძედ თიში უგარეფი*, ათაში, ათაში, ათაში დო... ანგე-
ლოზიჯგუა ძღაბი, საარკო, გითოჯან მალურუე. მა უნიი ბიძის დო ბიცოს,

თი კარგი გოგო! კარგი გოგო! მე მეურნეობაში ვმუშაობდი, კირილე ომში იყო, ომიანობის დრო იყო ეს და, ავადაა ეს და არავინ გააკარებია. მხოლოდ დადის აქსე თოდუა, სარდიონ ქვარცხავა – შვილის მაგივრად* ჰყავდა საცოდავ ბიძაჩემს, იმ აკაკოს მაგივრად, და ეს დადის, და სიძე, ათანასა ცაავა. არავინ ეკარება მეტი. თუ შემოუგზავნიან რამეს, თორემ არავინ ეკარება. ექვსი თვე ყოფილა ასე (ეს) და... მე... კირილე მოვიდა, ის მივატოვე – მუშაობა, და სახლში მოვედი და მისი და იყო, აქეთ ცაავას ჰყავდა ცოლად, უფროსი და, პარა რომ ერქვა, ის. ჰო-და ეს მოვიდა სახლში. ესეც ავადმყოფი იყო, ჯანმრთელი არ იყო, ძაღლის დაკბენილი (ნაკბენი) იყო, ცოფიანისა, და დაავადებული იყო. მოვიდა ეს და ჩემი საქმე ასე არისო, ლოლაო – მითხრა – ესენი რომ დაიხოცნენ – დაიხოცნენ, და ახლა ლიდაც მომაკვდავი არისო. ექვსი თვე არისო, ლიდა დანოლილი არისო და წყალი არ გასხმია და დაბანილი რომ არ არისო, წყალი არ გასხმია და დაბანილი რომ არ არისო, ექვსი თვე არისო. დედაჩემსო, ჩემი ბატონი რომ ხარ, არ აძლევსო ნებას, მე არ შემიძლიაო, კაცი არავინ შემოდისო. მე დავბან-მეთქი – მე ვუთხარი – მე დავბან-მეთქი. როდისო? როგორო? როდის-და ხვალ დილით ავდგები, მოვალ მე და დავბან-მეთქი იმას და შენ არ შეგეშინდეს-მეთქი არაფრის. თვითონ ეს ხომ ავადმყოფობდა, ეშინოდა, ეგონა, რომ მასაც სჭირდა, (მასაც სჭირდა ეგონა). როცა ახველებდა, იქით წავიდოდა, შორს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მიწას ამოქექავდა, იქ ჩააფურთხებდა და დაფარავდა იმას. შენს სახლში წყალს არ დალევდა. თუ მოსწყურდებოდა, ასე დაისხამდა პეშვზე და ასე დალევდა.

– არ გადაედოს, სხვას არ გადაედოს!

– ჰო-და ასე უფრთხილდებოდა, სხვას უფრთხილდებოდა. მისი ავადმყოფობა არ უნდოდა ვინმეს სჭირვებოდა. ერთი ბავშვი ჰყავდა, გოგო.

მერე, ნანა, ავდექი მეორე დილას და ჩემი მამამთილის სახლში მივედი. ჩემი მამამთილი იქ წინ ესახლა და ისინი იქით იყვნენ, ცოტა შეწეულში (შეწეული). მივედი და – „გამარჯობა!“ – „გაგიმარჯოს!“ რამდენი ხანია მე არ ვუნახივარ ამათ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, სად ვივლიდი ამათ სანახავად მე?! სასადილოს გამგე ვიყავი, ათასი კაცი დაჰყავთ ყოველდღიურად, დაჰყავდათ ხალხი და სად მეცალა ამათთვის?! ჰო-და მივედი და – დავბანო უნდა-მეთქი. ჩემი მამათილი წავიდა, საცოდავი, და არაყი მოიტანა, ნიორი მოიტანა, ვითომ დამალევიანა ეს და შევჭამე ეს. და ამ ჩემმა დედამთილმა თქვა: მე წავიდოდიო და დავბანდიო მასო, მაგრამ ჩემი რძლისა მეშინიაო, ბავშვებისათვის მერე ხელს არ მომაკიდებინებდაო. წავედი. ამ ჩემს რძალს ვუთხარი: ნამოდი-მეთქი – ვუთხარი – შენი ნათლულია-მეთქი ის-მეთქი – ვუთხარი, წყალი დამისხი-მეთქი – მე ვუთხარი. ნამოვედით, მივედით. რომ გვნახა საცოდავმა... ჭკუა, გონება – ყველაფერი ჰქონდა... მაგრამ აქ სად იყო სანთელი! სად იყო ლამფა! სად იყო რამე! ბუხრიანი სახლი ჰქონდა, მაგრამ აქ ბუხარზე სდგამია ლამფა, შუშა რომ არ ჰქონია, ისეთი, მისი ბოლი წასულა და ყველა ასე იყო ჩალაგებული მისი მჭვარტლი, ასე, ასე, ასე და... ანგელოზივით გოგო, გასაოცარი, ნევს მომაკვდავი. მე ვუთხარი ბიძიას

ზისმე დო მეღანას: გომტიბეთ-მაქ ასე ზაოდით* წყარი. ოდო გომტიბეთ-
ეს თე წყარი. ო ჩქიმ პატონ ვორექენი. ეზმა ხანს, თემრაზ ჯანაშიას ეკუხედ
თექ ჩქიმი ნოსა თათაი დაა, დავიში ოსურიში. თიქ – ართი ნუთის მეურქია
მა თემრაზიმ უჩავა დო დუდი გეინოვტყურუ დო ირტ, მიდართ დო ქამო-
ტუუ ხეს თენა. ცათეში მარდემე, ა, თე მთავარანგელოზიმ მარდემე, ირფელს
მართალს გირაგადექ მა, ზუსტის. ოდო იქ მიდართ დო თე ზოსმე ბიძი გით-
მემბუნს მა წყარს – მუმა! მუმა! ოდო ე დიდას უნიი, თე ნორჩალეფი და-
მითხინეე-მაქ. საერთოთ თი ბიცოს, სანყარს, მეღანია ბიცოს, უღუდუ
ირფელი სუფთა ნორჩალეფი.

10 ქუმობთი დო, ჩქიმ პატგნ რექენი, მითინი ვაპუნს წყარიში გემაბუნა-
ლი დო მუმაქ წყარი ქიგემიბუ, დიდაქ ნორჩალი გომირჩუ, ოდო გობომნი
თენა დო ქუდვოჯირეე ენა. თუმა მებკვათი, თუმა მებკვათი. თუმა ვა არ-
თო ვემევეკვათავა, ლურელს ხოლო ოკონია, ლურელს ხოლო, სისკვამა. ოდო
მუთ შილუბედუნი, ი თუმა ნორმაღურო მებკვათი, ინა გეიშუნიმინდეე
კირილი ორცხონჯით*...

– ორცხონჯი მუნერი რდგ, ჯაში რდუო?

– ჯაშ ორცხონჯი, ჯაში ზაკალიში. ათენა ჭიფე ხომ ქორე, ძაამი ჭიფე,
მარა ხოლო დავანვრიღმანი თენა, ხოლო, ბანარით, ძაფით, ოდო შურო
ვემშეტენდ მუთუნს, თომამ მეტის ვემშეტენდ მუთუნს. გუვასუფთეე,
20 გობომნი, ქუმთვონჯირეე დო მუს ძირუნდი უჯგუმის! მუთოჯანუდ
ანგელოზიჯგუა ცირა...

– მითანჯირეე სუფთას.

– სუფთა, იფრეი გინოკარკალერი: ჩე ცახოცი, ჩე ბილიო, ჩქიმ პატგნ
რექენი, ჩე შქართუნი შალითათე, პროსტინი – იფრელი დოქვაქვალერი
გუმონწყილი, იფრეი. ქიმთინჯირუ ციცინათელჯგურა, ანგელოზიჯგურა,
მაყარე ქიგერდუკო მაონაფაღლინი, ვარიას ვათქუანდუნი, ფერ ჯგირ ცი-
რაქ. მაამშვა დღას დოღურუ, მაამშვა დღას. უკულ თინა თექ, ჭკუს, იფრე-
ით ქინვოსვანჯეეთ.

– გინმასვანჯაფაი კორქ ხოვ ვეშუუ, ვარო?

30 – ვარ, ჩქი ვორდით: მა, სარდიონ ქვარცხა, ათანასა ცა დო ვასო თოდუა.

– სი ხომ მუთუნს ვადააკორდი, სი!

– ვარ, მუჭო დუვოკორდი თი გარას, თი ამბეს – იფრეს! მიბსტუმრით
თენა, ჩქიმ პატგნ რექენი, დო გავასვენით. თეშ უკული, თინა დიბგარით
დო მაჟირა დღას თი ლოგინმა მითილ თიში დაქ, პარაქ. სუმ თუთას ქო-
ჯანუდ თინა თექ დო თექ დოღურუ. მარა ათე ლახალათ ვაღურეე ენა,
თენა – მუში ავადმყოფობათ, მუში სისუსტეთ, მუში შიშით. ჭლექით ვა-
ღურელე ინა. ა, ქიმიბშით ოძირაფუშა, ხომ ქიმიბშით? ა, სუმ თუთაში გან-
მავლობას ფერ დღა ვეიდუ, ჩქი ვემევერთითკონი. ქიმიბშითგნი, შქართუნს
ათაში პიჯიშა ქიმინფორანდ დო თეში მეჩიებუდეს. ხოლო-ხოლოს ვა-
40 მორთათია, მინინდეს. შიშიქ დოვილ, შიშიქ. ესე იგი, ჩანერგებული რდუ
თენა, მუს ჩიხოტკა* უღუდუნი, გინოჭყვადილი აფუდუ თენა.

და ბიცოლას, ზოსიმეს და მელანიას: გამითბეთ-მეთქი ახლა დიდი ქვაბით წყალი. ჰო-და გამითბეს ეს წყალი. დიახ, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ამასობაში, თემრაზ ჯანაშიას ჰყავდა ცოლად ჩემი რძლის, თათას და, დავის ცოლისა. იმან – ერთი წუთით მივდივარო მე თეიმურაზის სახლშიო – და თავი გამომტყუა და გაიქცა, წავიდა და შემატოვა ხელში ეს. ამის მადლს ვფიცავ, აი, ამ მთავარანგელოზის მადლს ვფიცავ, ყველაფერს სიმართლეს გეუბნები მე, ზუსტს. ჰო-და ის წავიდა და ეს ზოსიმე ბიძია მისხამს მე წყალს – მამა! მამა! ჰო-და ამ დედას ვუთხარი, ეს ლოგინი (ლოგინები) მომაშორემეთქი. საერთოდ იმ ბიცოლას, საცოდავს, მელანია ბიცოლას, ჰქონდა ყველა (ყველაფერი) სუფთა ლოგინი.

მოვედი და, ჩემი ბატონი რომ ხარ, არავინ მყავს წყლის დამსხმელი და მამამ წყალი დამისხა, დედამ ლოგინი დამიგო, ჰო-და დავბანე ეს და ჩავანვინე ეს. თმა შევჭერი, თმა შევჭერი. თმა ბოლომდე არ შემჭრაო, მიცვალეზულსაც სჭირდებაო, მიცვალეზულსაც, სილამაზე. ჰო-და, რაც შეიძლებოდა, ის თმა ნორმალურად შევჭერი, ის გამოფუნმინდე შეკრული სავარცხლით*.

– სავარცხელი რანაირი იყო? ხისა იყო?

– ხის სავარცხელი, ხისა, ბზისა. ეს მჭიდრო (წვრილი) ხომაა, ძალიან მჭიდრო (წვრილი), მაგრამ კიდევ უფრო დავამჭიდროვე ეს, კიდევ თასმით (თოკით), ძაფით, ჰო-და სრულიად არ ჩატოვებდა არაფერს, თმის მეტს არ ტოვებდა არაფერს. გავასუფთავე, დავბანე, ჩავანვინე და, რას ნახავდი უკეთესს! ინვა ანგელოზივით ქალიშვილი.

– ჩანვინე სუფთაში.

– სუფთა, ყველაფერი გაქათქათებული: თეთრი თავსაფარი, თეთრი საცვალი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, საბანი თეთრი შემოსაკრავით, (თეთრი საბანი შემოსაკრავით), ზენარი – ყველაფერი გაკრიალებული გამოწყობილი, ყველაფერი. ჩანვა ციცინათელას მსგავსი, ანგელოზის მსგავსი, მაყარი რომ მდგარიყო წამყვანი, უარს რომ არ იტყოდა, ისეთი ქალიშვილი. მეექვსე დღეს მოკვდა, მეექვსე დღეს. მერე ის იქ, ჭურჭელში, ყველა საჭირო ნივთით (ყველაფრით) ჩავასვენეთ.

– ჩამსვენებელიც კაცი არ გამოჩნდა (ვერ იქნა ნაშოვნი), არა?

– არა, ჩვენ ვიყავით: მე, სარდიონ ქვარცხავა, ათანასა ცაავა და აქსე თოდუა.

– შენ ხომ არაფერს დააკლდი, შენ!

– არა, როგორ გამოვაკლდი იმ გასვენებას (ტირილს), იმ ამბავს – ყველაფერს! მოვისტუმრეთ ეს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და გავასვენეთ. მას შემდეგ, ეს ვიტირეთ და, მეორე დღეს იმ ლოგინში შევიდა მისი და, პარა. სამ თვეს ინვა ის იქ და იქვე მოკვდა, მაგრამ ამ ავადმყოფობით არ მომკვდარა ეს, ეს – თავისი ავადმყოფობით, თავისი სისუსტით, თავისი შიშით. ჭლექით არ მომკვდარა ის. აი, რომ მივიდოდი სანახავად, ხომ მივიდოდით? აი, სამი თვის განმავლობაში ისეთი დღე არ იქნებოდა, ჩვენ რომ არ მივსულიყავით. რომ მივიდოდით, საბანს ასე პირზე დაიფარებდა და ისე გველაპარაკებოდა. ახლო-ახლოს არ მოხვიდეთო – გვეტყოდა. შიშმა მოკლა, შიშმა. ესე იგი, ჩავონებული ჰქონდა ამას ეს, მას რომ ჭლექი ჰქონდა, გადანყვეტილი ჰქონდა ეს.

– ექიმი ვარდუო?

– მითინი ვემკაანჭუდუ. თეს გითმასინჯენდუ ართი ფერშალი, სარ-
დიონი ქვარცხა, თექ დინორდ მუში ოჯახიში სქუაცალო დო მუთუნს ვა-
არკენდ, მარა ე ნამალოზა დო ეჯგუა ამბე ვარდ ინკელა, ვარდ. ეჯგუა
ამბე ვარდ, ვარა მა მიწონებუ ფერი, ნამდა ცუდე გეგმოჩუ ი კოჩქ დო ხვა-
ლესტრეპტომიცინით დაასქილიდუ, თიჯგუა ხოლო მიწონებუ.

ინა დიმგარით. თი ოგარუშა ქუმორთეს დათიკო დო მუში ოსურქე.
ინეფს ექ ვაგურჩერებუნა, ვადიჯირეს, ბიცოში ცუდეს დიჯირეს, გვერდით
უხორანდ ბიცო, თიში ცუდეს ქიდინჯირეს, ჩქიმ პატგნ რექენი. ოდო დიმ-
10 გართიგნი, გედირთეს დო მიდართეს მანგარუეფი ხალხიცალო.

თენენქ ქუდოსქიდ, ჩილ დო ქომოჯქ, თაქ. ინენს ულუდეს ვეებერთელა
ეზო, მანდარინი უჩაანდეს. ხვალე ართი მოთა ცუნა ძლაბიშე, დულურუნი, თი
ძლაბიშე, ოდო დათიკოშე ცუნსუ სუმ ბალანეფი, ართი – ინვალიდი.

– ქო, მარა დათიკო აქ ვაცხოვრენს.

– მარტვილს ცხოვრენს, მარტვილს. ოდო ქიდელახ ი კოჩქ, სალხინო-
ში სავანტყოფოშა მოდეპონით, მიდეპონით, მარა მასკიედ ვარდ. ვოსქი-
ლიდუანთია დო თექ ქიმიპონით დო დოლურუ. თინა ხოლო გავასვენით.
ართი წუთი ვადაფთხიებუთ, ირიათო, ირიათო, დლაში დო სერით ვორდით
დო ვომსახურუდით ცათე კათა, ნამუ ჩქი ვორდითგნი, თინეფი. ე ოლია
20 ეკოპუნდუ, ცოდა, ოლია ირდინას ეკოპუნდუ, სოდე მიბმინი.

ბოლოს ქიმერთ თე ოსურქუ დო, დათიკო მუშენდ რაიკომიში მდივა-
ნო, დო მიდგარდუნი კოლმეურნობაში თამჯდომარეს ცუდე ქიმეიდეს, ცუ-
დე. ეს ულუდუ დიდი, ვებერთეა, შემოსავლიანი ოჯახი. ხვალე ჭუბური
გითოცენდ თიმ ეზოს, ჭუბური, ართი ჟირ-სუმ მეშოკი*, მანდარინი უჩა-
ანდ, ხილი იფრელი ჯგირი უჩაანდ, თი ვეებერთეა ხილით ოტკას ოფუნუ-
ანდ, თეს გიმმიჩანდ. თინა თიჯგურა დინას დინახორაანდ, ძვირფასი უჩა-
ანდ, ძვირფასი, ოდო მოლელანდ ამდლა, ბაზარს წუმოხედ რაიკომიში მდი-
ვანიში დიდა დო გიმმიჩანდ თეს. თაში თექ იფრელი დოშაყარუუ, იფრელი
გაგმოჩ, ფარა დოშაყარუუ, სინჯას ფარა ქიმეჩ, თი ათანასას, ოდო
30 [შხვა]ცუდე გააშენ, ჟირ თოლი ცუდე, დიდი ეზო ულუდუ დო ცუდე გააშენ,
ე, ხიზუეფი ოხორაანსგნი, ცეთიი მაშორას გააშენ. მუთ ქულუდუ ცუდეში
მონწყილობანი, ათენა იფრელი ახაი ქიიდ, ოდო ათენა ჩქიმი მუანთილიში
ცუდეს ქედანწკარ. იფრეას ახაჲს ციდეულენდ, იფრელს ახაჲს დო ახაჲს ციდი-
რებულს, იფრელს: შქართუნს, პროსტინა, ბალიში, სენი, ჭირქა – მუთ
ქოაარსებენდ ოჯახისგნი: კარდილა, კასრული – მუთ ქორდგნი, თენა –
იფრელი. მუთუნე ჯვეში, მუთ ქულუდუნი, იფრელი დაჩხირს დოჭუ დო
იფრელი გეგნაათ, იფრელი, თინეფიში ნაცხოვრებუ, მუთუნე ვადუტეებუ,
მუთუნე. მუქ ხოლო, ჩქიმ პატგნ რექენი, ტანი გიბონუ, თი მუში მიკნაქუნა
40 იფრელი დოჭუ დო ტანისამოსი იფრელი ახალი ქიმკიქუნუ, ოდო ახალ
ცუდეშა მინილ – ანი ვარა ქუმურსია ჩქიმი ნოსა დო სქუა ცუდეშავა-დო.
მარა ინენქ იშენ ვამორთეს.

– ექიმი არ იყო?

– არავინ გაეკარებოდა. ამას სინჯავდა ერთი ფერშალი, სარდიონ ქვარცხავა, იქ იდგა მათი ოჯახიშვილივით და არაფერს აკლებდა, მაგრამ ეს ნამლობა და ასეთი ამბავი არ იყო მაშინ, არ იყო. ასეთი ამბავი არ იყო, თორემ მე მეგულება ისეთი, რომ სახლი გაყიდა იმ კაცმა და მხოლოდ სტრუქტომიციინით მოარჩინა, ისეთიც მეგულება.

ის გავასვენეთ (დავიტირეთ). სატირალში მოვიდნენ დათიკო და მისი ცოლი. ისინი იქ არ გაჩერებულან, არ დანვნენ, ბიცოლას სახლში დანვნენ, გვერდით ცხოვრობდა ბიცოლა, იმის სახლში დანვნენ, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ჰო-და, რომ გავასვენეთ (დავიტირეთ), ადგნენ და წავიდნენ გასვენებაში მომსვლელი ხალხივით (მოტირალი ხალხივით).

ესენი დარჩნენ, ცოლი და ქმარი, აქ. იმათ შქონდათ ვეებერთელა ეზო, მანდარინი ედგათ. მხოლოდ ერთი შვილიშვილი ჰყავთ ქალიშვილისგან, რომ მოკვდა, იმ ქალიშვილისგან, ჰო-და დათიკოსგან ჰყავს სამი ბავშვი, ერთი – ინვალდი.

– კი, მაგრამ დათიკო აქ არ ცხოვრობს.

– მარტვილში ცხოვრობს, მარტვილში. ჰო-და გახდა ავად ეს კაცი [მამა], სალხინოს საავადმყოფოში წავიყვანეთ. წავიყვანეთ, მაგრამ მოსარჩენი ვერ იყო, მოვარჩენთო და იქ მივიყვანეთ და მოკვდა. ისიც გავასვენეთ. ერთი ნუთით არ მოვშორებივართ, სულ, სულ, დღისით და ღამით ვიყავით [იქ] და ვემსახურებოდით ეს ხალხი, რომელიც ვიყავით (რომელიც ჩვენ ვიყავით) ისინი. ეს ოლია უკან დამსდევდა, საცოდავი, ოლია ყველგან მე დამყვებოდა, სადაც კი წავიდოდი.

ბოლოს ადგა (მოვიდა) ეს ქალი და, დათიკო მუშაობდა რაიკომის მდივნად, და ვილაც კოლმეურნეობის თავმჯდომარეს სახლი მიჰყიდეს, სახლი. ამას შქონდა დიდი, ვეებერთელა, შემოსავლიანი ოჯახი. მხოლოდ წაბლი ცვიოდა მის ეზოში, წაბლი, ერთი ორი-სამი ტომარა. მანდარინი ედგა, ხილი ყველაფერი კარგი ედგა. ამ უამრავი (ვეებერთელა) ხილით არაყს ხდიდა, იმას ყიდდა. ის ისეთ ადგილზე სახლობდა, ძვირფასი ედგა, ძვირფასი. ჰო-და წამოიღებდა დღეს, ბაზარში იჯდა რაიკომის მდივნის დედა და ყიდდა ამას. ასე ამან ყველაფერი მოაგროვა, ყველაფერი გაყიდა, ფული შეაგროვა, სიძეს ფული მისცა, იმ ათანასას, ჰო-და სხვა სახლი ააშენა, ორი თვალი სახლი. დიდი ეზო შქონდა და სახლი ააშენა ეგერ, ხიზუები რომ ცხოვრობენ, იმ მანძილზე გააშენა. რაც შქონდა საოჯახო ნივთები, ეს ყველაფერი ახალი იყიდა, ჰო-და ეს ჩემი მამათილის სახლში დაალაგა. ყველაფერს ახალს ყიდულობდა, ყველაფერს ახალს და ახლად ნაყიდს, ყველაფერს: საბანს, ზენარს, ბალიშს, თეფშს, ჭიქას – რაც არსებობდა ოჯახში: კარდალი, პატარა კარდალი – რაც იყო, ეს – ყველაფერი. რამე ძველი, რაც შქონდა, ყველაფერი (ცეცხლში დანვა და ყველაფერი გადაყარა (გადააგდო), ყველაფერი, მათი ნაცხოვრები არაფერი დაუტოვებია, არაფერი. თვითონაც, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ტანი დაიბანა, ის თავისი ნაცვამი ყველაფერი დანვა და ტანისამოსი ყველაფერი ახალი ჩაიცვა და ახალ სახლში შევიდა – ახლა მაინც მოვლენ ჩემი რძალი და შვილი სახლშიო. მაგრამ ისინი მაინც არ მოვიდნენ.

– ეჯგუშა უჩხონჩხო კოჩი დუო თენა, ბოში?!

– თი ოსური, ოსური რდუ თიჯგუშა, ოსური.

მა ასე უცებ ქობტქვი თენა, მარა ენა დიდი მაძილიში ამბე რე: უკუ-
ლი თი სქუალეფქ დუღურუნი, უკული თი ქომონჯქ დუღურუნი, ხვალე
ქიმთოსქიდგნი, უკული თი ცუდე გუმოჩგნი, უკული თი ფარა შაყარუნი,
უკული თი ცუდე დოდგუნი.

– მოიცა, ხვამე დოსქიდგნი, უკუი დოდგუო?

– უკული დოდგუ, უკული, თი ხვალე დოსქიდგნი, ჩქიმ პატგენ რექენი.
იფრელ დითხინუე, ტანშა ხოლო ვემკუტებუ მუთუნი დო გიბონ, სპირ-
10 ტით, ვოდკათ* ხოლო გიჯირქ ტანი. უკულ მიკიქუნ მიკოქუნათ დო უკულ
მინორთ ცუდეშა, ახალ ცუდეშა. ჭე ხან ვარდ ენა, ნანობითი რდ, ვარა თუ-
თობით ვარდ. ოდო ქიდელახ, სანყალქ. ლეხიე ბიცო, მომიღეს ამბე დო
ქიმეფრთით ჩქი.

– მუ გვარიში ოსური'დ?

– ნაროუშვილი, თარგამული'დ, თარგამული. ანი ხოლო რე თიში ჯი-
მასქუალეფი დო მოთალეფი.

ქიმებთით ასე თექინი, სარდიონი ქვარცხაში ოსურს ქუმურთუმუ,
ოდო დუფუნუაფუ კისელი დო ქუმულალუ დო სტოლს ქიგედგუ თენა. ასე
მა ბიცოს უკეთენქ დო მეუღანქ უკული, მუთ ოკონი – თენა თიშახ'დ, ქო-
20 მონჯიმ ღურაშახ, თიშახ, თი ქომონს შურ უდგუდუნ, თი დროს. თე ბიცოქ
ხომ ქიდელახუ სინჩხეთ, ვასპალენიათ*, ჩქი გებდირთუდით, მა დო ოლია,
ოდო, აქ ბოდიში სქანსკეა დო, კლიზმაში* ოკეთებმა ქიმიბშით. კლიზმა*
სოთინ ვაძუდ, მითინს ვაულუდუ. ულუდუკონ ხოლო მითინი ვაგოთხიინდ,
მითინ ვემერჩანს ექ მინაღალარო მუთუნს. მუ ფქიმინა? ქიფშიი რიზინი,
ათეშმაგინძა, კლიზმას* ულუნი, თიზმა ქიფშიი – მუთუნ გაშიდუო? გაჭირე-
ბული დრო'დ ინკეა – ათნა ქიფშიი. ათენა ძაბრის ქუმუეგოგი ათავრე, ძაბ-
რის. ათაქ ორკოლს გობნყორი ტიბუ ნყარი, ოდო ათეთ გუკეთი კლიზმა*.
თევრე გილეფში დო ათეთ უკეთენდი. ჩქიმი მოთალეზს გიფურჩუანქ, თეს
ართი გურიმ ეშნაღელს გირაგადუქ, თეშ უფაღდას ჩქიმი მოთა დო სკუას!
30 ოდო ათაშ გილეფშით. მარა თიმ უკული თიქ გეჯამთელ, თი ქომოჯქ დოდუ-
რუ, ქომონჯქ დოდურუნი, უკული მუქ ეცად, ათე დეთხინუკო დო მუქ
სუფთას სქუა დო ნოსას დოხვადუკონი, მარა ექ აშ ვეუ.

თი სუფთას დონჯირელი დუნ, თიმ უკული ქიდელახ, მიდეონეს მარ-
ტვილიშა. ირკოჩი ძირაფულენდ, მარა თი ნოსაქ ხოლო ქიძირუუ დო გილეუ-
ლუდ ნოსას ოჭკომალე, ქიმიოჭირინუანდ – ინკეა ხომ მთავრობა ხოლო
ოჭკომალს არძენდ ლეხის, ფერ დროდ, ჩქიმ პატგენაქენ – დო ძირაფუ-
ლენდ. ასე გიმაჭარესგნი, გეიმაჭარეს, ხომ? თი ნოსაქ მოლენონ აშო მაში-
ნათ, ოდო მუშ მუნაღელი სენი, ჭირქა, ბოთლი ვაძუდუო? – ათენა არძო
გეითარლუ, მუ ორწყედუნ თეში, დო ინჩხიაში ნყარს ქუ ცუნუუ, არძო იშა
40 ქუცუნუაფუ დო თენა ორწყე. თენა ჯგირი ოსური'დ, ჯგირი, მუთუნი მიკი-
ხირედგნი, ინა ვარ, სოფელიში ოსურიშე ჯგირი ოსური'დ, დაკვირვებული

– ასეთი უჯიგრო კაცი იყო ეს, კაცო?!

– ის ცოლი, ცოლი იყო ისეთი, ცოლი.

მე ახლა სწრაფად ვთქვი ეს, მაგრამ ეს დიდი ხნის (დიდი მანძილის) ამბავია: მერე ის შვილები რომ გარდაიცვალნენ, მერე ის ქმარი რომ მოკვდა, მარტო რომ დარჩა, მერე ის ფული რომ მოაგროვა, მერე ის სახლი რომ დადგა.

– დაიცა, მარტო რომ დარჩა, მერე დადგა?

– მერე დადგა, მერე, მარტო რომ დარჩა, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ყველაფერი მოიშორა, ტანზეც არ დაუტოვებია არაფერი, და დაიბანა, სპირტით, არყითაც გაიწმინდა ტანი. მერე ჩაიცვა ჩაცმით და მერე შევიდა სახლში, ახალ სახლში. ცოტა ხნის მანძილზე არ მომხდარა ეს (ცოტა ხანი არ იყო ეს), წლობით ხდებოდა (იყო), თვეობით კი არა (თორემ თვეობით არ იყო). ჰო-და ავად გახდა, საცოდავი. ავადაა ბიცოლა, მომიტანეს ამბავი და მივედით ჩვენ.

– რა გვარის ქალი იყო?

– ნაროუშვილი. თარაგამულელი იყო, თარაგამულელი. ახლაც არიან (არის) მისი ძმიშვილები და შვილიშვილები.

რომ მივედით ახლა იქ, სარდიონ ქვარცხავას ცოლი მოსულა, და მოუდულებია კისელი, და მოუტანია და მაგიდაზე დგას ეს. ახლა მე ბიცოლას კი გავუკეთებ და მივუტან მერე, რაც უნდა – ეს მანამდე იყო, ქმრის სიკვდილამდე, მანამ, იმ ქმარს სული რომ ედგა, იმ დროს. ეს ბიცოლა ხომ ავად გახდა სიცხით, ანთებით, ჩვენ ავდგებოდით, მე და ოლია, ჰო-და აქ ბოდიში შენთან, და ოყნის გასაკეთებლად მივიდოდით. ოყნა არსად იყო, არვის ჰქონდა. კიდევ რომ ჰქონოდა, არავინ გათხოვებდა, არავინ მოგცემს იქ მისათანად რამეს (შესატანს რამეს). რა ვქნა? ვიშოვე რეზინა ამსიგრძე, ოყნას რომ აქვს, იმხელა ვიშოვე – რამეს იშოვიდი? გაჭირვებული დრო იყო მაშინ – ეს ვიშოვე. ეს ძაბრს წამოვაგე აქედან, ძაბრს. აქ დოქში (დოქით) გავანელე თბილი წყალი, ჰო-და ამით გავუკეთე ოყნა. იქიდან დავდიოდი და ამით ვუკეთებდი. ჩემს შვილიშვილებს გეფიცები, ამას გულწრფელად (ერთი გულიდან ამოღებულს) გეუბნები, ისე ეხეიროს ჩემს შვილიშვილს და შვილს! ჰო-და ასე დავდიოდით. მაგრამ მას შემდეგ ის გამოჯანმრთელდა, ის ქმარი მოუკვდა, ქმარი რომ მოუკვდა, მერე თვითონ ეცადა, რომ მოეშორებინა და თვითონ სუფთად შვილს და რძალს დახვედროდა, მაგრამ ეს ასე არ მოხდა.

სუფთად დანოლილი რომ იყო, იმის შემდეგ გახდა ავად. წაიყვანეს მარტივლში, ყველა ნახულობდა, მაგრამ იმ რძალმაც ინახულა და დაჰქონდა რძალს საჭმელი, მიანოდებდა – მაშინ მთავრობაც აძლევდა საჭმელს ავადმყოფს, ისეთი დრო იყო, ჩემი ბატონი რომ ხარ – და ინახულებდა ხოლმე. ახლა, რომ გამოწერეს, გამოწერეს, ხომ? იმ რძალმა წამოიყვანა აქეთ მანქანით და თავისი მონატანი საინი, ჭიქა, ბოთლი ხომ იყო – ეს ყველა გამოყარა, ის რომ ხედავდა, ისე, და ინჩხიას წყალს გაატანა. ყველაფერი იმისთვის გაეტანებინა და ეს ხედავს. ეს კარგი ქალი იყო, კარგი, რამეს რომ გამოაპარებდი, ის არა, სოფლელი ქალისთვის კარგი ქალი იყო,

ოსური, მაშინვე ოსური დო შემძენი. ოდო ქიდეეღას დო მეპუნა ჭყონიში ბანიცაშა*, ათეჲ ცათაში ქიმნიიქუცუ, მინდორს ქიმნიიქუცუ დო თქუუ: მავა ანია თაქ დივრთევაანი, თეში დურთინგდასია... მავა, ქოვა, ზისხირს ვობუნდია, მა ჩიხოტკა* ვამოჭირუდუა ეხელა ოსურს. მავა ხვალე ქუდოფსქიდა, ზოსმექ დოღურუნ, უკულიავანი, ჭირქა ოტკას ირ დოჯირას ფშუნდია, თიშენია, ნამდა ქუდმარულუკონია დო მუთუნ ვებგინიკო ამსერიავანი, ათეშგურშენია. ოდო ჩქიმი გენადიარა მუშ მუნადელი სენეფი არძო ინჩხიას ქინარლუა, მა ჩიხოტკა* ვამოჭულუავანი?! – ათენა ქოთქუ დო

10

კინი გებჭოფით დო მიდეპონით სავანტყოფოშა. ე სავანტყოფოს მუქ მოხვადუნი, ენა ქიგეჩი დო ცურა ღურელი მიდებლით. უკულ თენა თექ დიბგარით. ათეს ღვინი დო ოტკა უორდ-მაქ დო, ა, მუ ფქიმინინი: ოტკა ქენუდგი ბოთინით, ჭკუდმა ქენუდგი. თეს მეღაფუ დუდი. ბოშეფს გინაძუნა დო მეულუნანი, გონუმე ენა დო ქიგონუმე ენა. ქუმორთეს დო, მუქ მალოღეს დო მუ მოჭირგანანია! ჯარშე მუღირიე აპა, მიშა ჩქიმი, ოდო ქუნთხეე ეს შურინი – ოტკა! ოდო ართ ბოთინი ოტკა გეგმიდ ელპიტე ბიცოქ, ოდო, ვაგაშქურნანია, ა, ჩქიმ ოტკათ გეგმირჩხითია, ოდო გირჩხეს თე ბოშეფქ.

20

ათეჯგუა დლა დო სერ ულუდეს თე ჩქინ ის, თე ჩქიმი მუანთიღს. ამშვი ჯიმაღეფი რდეს დო ართი და, ამშვი ჯიმაღეფი. თენენს აარძას მოჭიშაფილი ვორექ, ართიში მეტის... ვაარ, ჟირიში მეტის. ჯგირი ხალხი დეს.

– მუს ორთუდეს, მუ ხალხი რდეს?

– კოტოს აკეთენდეს. სუფთა ხალხი რდეს, გლეხეფი რდეს, სუფთა ოჯახეფი ულუდეს, მოსავლიანეფი ბინეხი ულუდეს, ღვინი ულუდეს, ჭკიდი ულუდეს, ლეზია ულუდეს. თინკეა მის თინა ულუდუნი, თინად ქონება, თენა რდუ ქონება. ცუდე გეუდგუდეს.

30

– იდო თინეფიში ბიძისქუა'დ, ვარო?

– იდო ქვიშილი რდუ დავიში. დავიში ქვიშილი რდუ.

– მუდა ძლაბეფი რდეს?

– ვითი, ვითი დაეფი რდეს. ალე, მასწავლებელი კოჩი შკანთაშე, დავიში ქვიშილი რდუ.

40

– სოე?

– თამაკოშე, შკანთას უძახუნა თის. ჩხორო ქვიშილი ცუნდ. ოდო კიკუ ნონორია, მასწავლებეი რდ, სკოლაში დელექტორი'დ – დოღურ იქ, სანყაქ – ოდო თინა ორდ დავიში ოსურიში დასკუა, ოდო დინორდუ თი ალისიაში ოჯახის, თინა განაგენდ. ძლაბეფი'დ არძა. ართი ცუნდ მოთა, ართი, ალისიას, ო სქან გოლვაფრო, დო აარძა ჯგირი ხარხი'დ.

გაჭირებას, დარხინებას სამეზობლოს დღას ვავორკუდი, თენა მის გოკო კითხე, ნამდა ღურელი ჩქიმი უმშო ვენგარედ, კამპანია ჩქიმ უმშო ვეკეთებუდუ, ლეხის ჩქიმ უმშო ლიშის ვაუკეთენდეს, ოდო უკული, ბოლოს დო ბოლოს, ერქვანიეფს ექიმით ქოცუნდუ, ჟირ-სუმი სკოლაში დელექტორეფი ქორდუ ერქვანიეფშე, ჩქიმ პატონ ექინი, აფთიაქარი, პრავიზორი ქორდუ, ექთანი ქორდუ დო თი ჭიჭე კუნთხუს არძო ათენა ერქვანიეფს ოხოლუდუ, ათეჯგუა ხარხი.

დაკვირვებული ქალი, მშოვნელი ქალი და შემძენი. ჰო-და, ავად გახდა და მიგყავს წყონის საავადმყოფოში. ამან ასე ჩაიმუხლა (ჩაცუცქდა), მინდორში ჩაცუცქდა და თქვა: მე რომ აწი აქ დავბრუნდებიო, ისე დაბრუნებულეოსო... მეო, კიო, სისხლს ვარწყევდიო, მაგრამ მე ჭლექი არ მჭირდაო ამხელა ქალს. მეო მარტო რომ დავრჩიო, ზოსიმე რომ მოკვდა, მერეო, ჭიქა არაყს ყოველი დანოლის წინ (დანოლას) ვსვამდიო, იმიტომო, რომ დამძინებოდაო და არაფერი მეგრძნო ამაღამო, ამიტომო. ჰო-და ჩემი ნახმარი თავისი მონატანი საინები ყველა ინჩხიაში ჩაყარაო, მე ჭლექი რომ არ მქონდაო?! – ეს თქვა და კვლავ ავიყვანეთ და ნავიყვანეთ საავადმყოფოში. ამ საავადმყოფოში რაც მოხდა, ეს კი გიამბე და სახლში მკვდარი მოვასვენეთ (მოვიტანეთ). მერე ეს იქ დავიტირეთ. ამას ღვინო და არაყი უყვარდა-მეთქი და, აი, რა ვქენი: არაყი ჩავუდგი ბოთლით, კუბოში ჩავუდვეი. ამას მოვარდნია თავი. ბიჭებს რომ უდევთ მხარზე და მიასვენებენ, დაქცეულა ეს და გადასხმია ეს. მოვიდნენ და – რა დაგვემართა და რა გვჭირსო! ჯარიდან დაბრუნებულია აპა, მიშა ჩემი, ჰო-და, რომ დავყნოსე – არაყი! ჰო-და ერთი ბოთლი არაყი გამოიტანა ელპიტე ბიცოლამ, ჰო-და არ შეგეშინდეთო, აი, ჩემი არყით ჩამორეცხეთო, ჰო-და, ჩამორეცხეს ამ ბიჭებმა.

ასეთი ცხოვრება ჰქონდათ (დღე და ღამე ჰქონდათ) ამ ჩვენს იმას, ამ ჩემს მამამთილს. ექვსი ძმა იყო და ერთი და, ექვსი ძმა. ამათ ყველას მოვესწარი (მოსწრებული ვარ), გარდა ერთისა... არა, გარდა ორისა. კარგი ადამიანები (ხალხი) იყვნენ.

– რას აკეთებდნენ? რა ხალხი იყო?

– ქოთანს აკეთებდნენ. სუფთა ხალხი იყო, გლეხები იყვნენ, სუფთა ოჯახები ჰქონდათ, მოსავლიანი ვენახი ჰქონდათ, ღვინო ჰქონდათ, მჭადი ჰქონდათ, ლობიო ჰქონდათ. მაშინ ვისაც ეს ჰქონდა, ის იყო ქონება, ეს იყო ქონება. სახლი ედგათ.

– იღო მათი ბიძაშვილი იყო, არა?

– იღო ქვისლი იყო დავისა, დავის ქვისლი იყო.

– რამდენი ქალიშვილი იყო?

– ათი. ათი და იყო. ალე, მასწავლებელი კაცი შკანთიდან, დავის ქვისლი იყო.

– საიდან?

– თამაკონიდან, შკანთას ეძახიან იმას. ცხრა ქვისლი ჰყავდა. კიკუ ნონორია მასწავლებელი იყო, სკოლის დირექტორი იყო, მოკვდა ის, საცოდავი, ჰო-და ის იყო დავის ცოლის დისშვილი, ჰო-და იდგა იმ ალისიას ოჯახში, ის განაგებდა. გოგოები იყო ყველა. ერთი ჰყავდა შვილიშვილი, ერთი, ალისიას. ჰო, შენ შემოგველე, და ყველა კარგი ხალხი იყო.

ჭირში, ღვინში სამეზობლოს არასოდეს ვაკლდი. ეს ვისაც გინდა ჰკითხო, მკვდარი ჩემ გარეშე არ დაიმარხებოდა, ქორნილი ჩემ გარეშე არ გაკეთდებოდა, ავადმყოფს ჩემ გარეშე ნემსს არ გაუკეთებდნენ. ჰო-და მერე, ბოლოს და ბოლოს, ერქვანიებს ექიმიც ჰყავდა, ორი-სამი სკოლის დირექტორი იყო ერქვანიებიდან, ჩემი ბატონი რომ ხარ, აფთიაქარი, პროვიზორი იყო, ექთანი იყო და იმ პატარა კუთხეში ყველა ეს ერქვანიებში იყო (ერქვანიებს ერია), ასეთი ხალხი.

– იში ხანქ ქეგარსხუ დო მინადო'დ თიჯგუა ხოჲო, მინადო დგეზიხე.

– ქო, ქო, მინადო ჯგირი ოსური'დ.

ო სქანი გოლვაფრო დო ერქვანიეფიში საქმე ათაში'დ, დათიკო ერქვანიში დო ჩქინი საქმე ათაში'დ.

ლაღი ერქვანია'დ, ლაღი, ბოში, მა გოჭარაფეე ასე, ექიმი კორი'დ დო ასე ცუნს სქუალეფი ხუთი, მარა ხუთხოლო – ჯგირი. ასე ვარენო დურეკე სი ლაღიში სქუალეფს, მა ათენა, ერქვანიში ოხორასქილი ვორექია, უნუენი, ეთექ თინუთის გორჩინდუნანი, ფერი ბოშეფი რენა. ვეკმიკინანა უკახაღენ, ფერ ბოშეფი რენა. ოთხი ქართისიე. თაქ ოთხოლოს ეზო უდუნა, 10 ცუდე ვენუდგუნა არძას-ვარა. ჯიჯი ოჯახის ცუდე დინოდგ დო ეფშა რე, ო ჩქიმ პატნ აქეგნი, დო თხირი აფუნა არძას გამენებული, თხირი. თიჯგურა გამენებული აფუნა... თი ჩაი გეიორღვეს, ოდო თხირი გააშენესგნი, ნი თინეფი ხვალე თხირშე ხუთ-ხუთ ათასი მანათის* გე იშელანა.

– თე თხირს სო გიმიჩანა?

– ჭყონს, ჭყონს გიმიჩამუე ირდისას.

– უკული მეულუნა, ვარო, იშო?

– ო! ასე ახალეე დო ჟირ მანათი დო მუდგარენს რაგადანა, ვარა ხუთ მანათშა ქიმერთ თხირქ. რაგადანა, ბრუოშა ხოლო ქიმურსია კილო თხირი. მანგარ ინა უღუ თეს, ზუგის აბარენა, მეულუნა-დო, ზუგიდი იბარენს.

20 ასე მა თექ ბრუოში კვადრატული მეტრი დიხა მაფუე ეჭოფილი, სიმინდი მიჩანსგნი, დამორჩირს, თენა ქიდამჯერეს ბოშეფქ-და, ქინვორგუენი მოკო. თენეფი მუთუნში მაქიმინალი ვარენა, მუთუნში მაქიმინალი. ბალანაქ ჟირსართულიანი ცუდეს – თევრე გუთობურგონი, თავრე გუთობურგონი, ვარა რეიკეფი ქულუდას, ვარა მუთუნი ქულუდასგნი – გეგმაღასინი, ტერიში მახორობას! თენა ამდლა ყარუ აენქ სი, მარა მის აყარულეზე?! დო ამარი, ბოში, ცეხი, ზავოდი* რე, ვარა სქანი გეჭოფი, ვარა თევრე გეჭოფი დო ბრუო ფიცარიი გურშენი ატარიაშა – მუშენი?! მა მირჩქილედე-სგნი, თინკეა ჯგირი'დ იფრელი. ასე მა კორი ვამირჩქილე, ნანა, ასე კორი ვამირჩქილე. მუთუნს გორაგადანქგნი, კაოზნიკი* რექია, გირაგადუნა; 30 სი ასე ნი კაოზნიკენქია*, გინიინა.

– სი ლეხი'დი მუდა ნანაში კინოხ, გიძირეე სი დო მიაჯანუდინი დო ჭვიტეფი უღუდუ. ბოში, თინა ხოჲო ვაგაფნანო ჭკადიი ჯგირო?

– ჟი მუთუნ ვარე ლოჲამირი დო თუდო გოჭკადი, თინა მა ფიჭვიში ფიცარიითი კრუგის* გოჭკადიი მაფუ. თუდო გოჭკადიი მაფუ ცუდე, მარა თუდო, პადვარს*, ჩქი ვავოჯანუთ. ჟი მუთუნ ვარე ლოჲამირი, ხვალე ჭაბილი დო... მარა ასე თი ცუდეში დარსხეზას მუკურექ მა. მა ურეკი იკოს გოლა, მა ურეკი, ტელეფონით ურეკი დო მიპასუხუ, სამტრედიას ვორექია, მუანთიი გემძუნია ლურეი, ოდო მავა ქართიშე მოღაირ მაფ იფრეი საბუთეფია, თი მარასია ქობძირათია ართიანი დო დოირეკუნქ დო ქუმორთია, მინუუ.

– მისი ხანი მოგემატოს და მინადო იყო ასეთი კოდევ, მინადო დგებია.
– კი, კი, მინადოც კარგი ქალი იყო.
ჰო, შენ შემოგველე, და ერქვანიების საქმე ასე იყო, დათიკო ერქვანი-
ასი და ჩვენი საქმე ასე იყო.

ლადი ერქვანია იყო, ლადი, კაცო, მე დაგანერინე ახლა, ექიმი კაცი იყო და ახლა ჰყავს შვილი ხუთი, მაგრამ ხუთივე – კარგი. ახლა რომ დაურეკო შენ ლადის შვილებს, მე ეს, ერქვანიას ცოლსძმა ვარო, რომ უთხრა, იქ იმნამსვე რომ გაჩნდებიან, ისეთი ბიჭები არიან. რომ არ იხევენ უკან, ისეთი ბიჭები არიან. ოთხი თბილისშია. აქ ოთხივეს ეზო აქვს, ოღონდ სახლი არ უდგას ყველას (სახლი არ უდგას ყველას, თორემ). ძირეულ ოჯახში სახლი დგას და სავსეა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და თხილი აქვს ყველას გაშენებული, თხილი. ისეთი გაშენებული აქვთ... ის ჩაი აყარეს და თხილი რომ გააშენეს, ნელს ისინი მხოლოდ თხილისგან ხუთ-ხუთ ათას მანეთს აიღებენ (გამოიტანენ).

– ამ თხილს სად ყიდნიან?
– ჭყონში, ჭყონში იყიდება ყველგან.
– მერე მიაქვთ, არა, იქით?

– ჰო. ახლა ახალია და ორ მანეთსა* და რალაცას ამბობენ, თორემ ხუთ მანეთამდე* მივიდა თხილი. ამბობენ, რვამდეც მივაო კილო თხილი. მაგარი ისა აქვს ამას, ზუგდიდში აბარებენ, მიდიან-და, ზუგდიდი იბარებს.

ახლა მე იქ რვაასი კვადრატული მეტრი მიწა მაქვს აღებული, სიმინდი რომ მითესია, შემოდგომაზე, ეს თუ დამიჯერეს ბიჭებმა, დავრგო მინდა. ესენი არაფრის გამკეთებლები არიან, არაფრის მაქნისები. ბავშვი ორსართულიანი სახლიდან – აქედან გამონგრეული, იქიდან გამონგრეული, ან ლატანები ჰქონდეს, ან რამე რომ ჰქონდეს – რომ ჩამოვარდეს, მტრისას! ამას დღეს ყარაულობ შენ, მაგრამ [ყოველთვის] ვინ უდარაჯებს?! და აგერ, კაცო, ცეხი, ქარხანა არის, ან შენი აილე, ან იქიდან აილე და რვა ფიცრის გულისთვის საორჭოფოდ (ლატარიაში) – რატომ? მე რომ მიგდებდნენ ყურს, მაშინ კარგად (კარგი) იყო ყველაფერი. ახლა მე კაცი არ მიგდებს ყურს, ნანა, ახლა კაცი არ მიგდებს ყურს. ახლა კაცი არ მისმენს. რომ დაუწყებ ლაპარაკს, შარიანი ხარო, მეუბნებიან. შენ ახლა ნუ ჭირვეულობო – გეტყვიან.

– შენ ავად იყავი წლების წინ, გინახულე შენ და, რომ ინექტი, \და\ ჭუჭრუტანები ჰქონდა. კაცო, ის კიდევ არა გაქვთ შემოჭედილი კარგად?

– ზევით არაფერია გაკეთებული და ქვემოთ შემოვჭედე, ის მე ფიჭვის ფიცრით ირგვლივ შემოჭედილი მაქვს. ქვემოთ შემოჭედილი მაქვს სახლი, მაგრამ ქვემოთ, პირველ სართულზე, ჩვენ არ ვწევართ. ზევით არაფერია გაკეთებული, მხოლოდ გაკრულია ქალაღი და... (განებილია და...). მაგრამ ახლა იმ სახლის დახსნას ვცდილობ მე. მე დავურეკე იმ კაცს გუშინ, მე დავურეკე, ტელეფონით დავურეკე და მიპასუხა, სამტრედიაში ვარო, სიმამრი მყავსო გარდაცვლილი (მიდეგსო მკვდარი), ჰო-და მეო თბილისიდან წამოღებული მაქვს ყველანაირი საბუთებიაო, იმ კვირაშიო ვნახოთო ერთმანეთი და დაგირეკავ და მოდიო, მითხრა.

ჩქიმი ოხორასკილი, მეენტი.

მუდოს ვარდუო მა საერქვანიოშა ქუმობთი ათაში ჩხოროში ეჩდო-
ვითორჩხოროსგნი, თიში უკული, ჩქიმი პატგნი რექგნი, თექ მუქ მოხვადუნი,
თიშ უკულიანი ამბეს გინიინქ: კირლე მიდეცონეს. ჟარნეჩდოართის ხომ
ჩხუბიქ ქიდიჭყე? ჟარნეჩდოჟირს კირლექ მიდართ მარტიში თუთას. მეენ-
ტიქ ქუდოსქიდ, ჩქიმი ოხორასკილექ. ჩქი ართიანს ალუხორაანდით. ქუ-
დოსქიდ თიქ დო ათე ჩქიმი ოხორასქილი პირველო ჩქიმ ეზოს დოხაჩქენდ,
პირველო ჩქიმი ბინეხის დონამალაანდ დო უკული – მუშის. მა მუვმეენდი,
მეურნობას მუვმეენდი. ქობალი მომგლუდუ, მუთუნი მომგლუდუ, შქირე-
ნა'დ. ართი ქობალს ჩქიმო ქიმიბლანდი, ართის თინეფშოთ ქიმიბლანდი,
თის თინეფს ქიმებჩანდი, ქიმეუჯღონანდი, ვარა ქე დობდვანდი. თიქ აშო
ქემორთგკონი ოკო ჩქიმდა დო, სონდარო მა მილუდუნი, თინა ვაძირგკონი,
თიშახ ბალანემს ვაჩანდ, თინეერი კოჩი'დ აპაი მუმა, კანონიში კოჩი, კანო-
ნიში. ოდო ენა მიდეცონეს ბოლოს, ჟარნეჩდოჟირიში ბოლოს, ოდო ქიმი-
იჭარ ქალარდი: ვორექია სომხეთის. მიდაფთი მა. თავრენი ბოშეფი რდეს
ხოლო ბრელი, გუდუ სულუხიად ხოლო, გუდუ, ჭყეში, ათაქ გიოხორანს,
თინა ცოფედ თექ. მა მუ მიჩქე, მინი დგნი დო მიდაფთი მა.

– სომხეთიშა!

– სომხეთიშა. ქიმებთით თექი, ოდო მატარებელს გიმე გიმურქუნი, ირ-
დისას უკმელა რე, ამბე რე, მარა კათა მეურსუნი, თევრე სადგურშა გემ-
ნიბლი დუდი სერით. მაჟია დღას გოთანდუ. სომხეთის ვთქვიით? – აზერ-
ბეიჯანშა! აზერბეიჯანშა! გოთანა ქიმიბჭიშეე. ხვალე ვორექ. ჟირ ჩემოდანი
მემილუ, ჟირი სუმკა მემილუ შხვაში ნაყუნეფი. ინკეა ძალა მილუდუ, ჭკუა
ვამლუდუ თუ მუდგარდგნი. მუშო მოკოდ? მითინექქ აშო მაუ ოლალარქ,
მინჯეშა ჩაბარებელქ, ვეგეფუჭებუდუნი, ფერქ. მითინე ჯარს ქიმეფჩი, თი
გეფუჭებუდუნი, თინა. ვადომიქოთამუ, შქირენული ხალხის ქიმებჩი.

ათაქ ვორექ ასე მაჟია დღას დო გეგმეფცხადი, იშა ქიმებთი, სამხედ-
როში იშა, ვაენი კომედატურას* უძახუდეს, ოდო თექ ქიმებთი უჩაშშა დო
ათე დო ათე კოს ბგორუნქ-მაქ. ე კოჩი გინოონაფიი'ენია – მიწუთი კოჩქ –
გოლა სერს გეგნიონესია თენეფი. – „სოლენი მიმართულეფით?“ – პირვე-
ლო ქიმეურსია თენეფი ცხაკაიაშა*, უკული სო განანწილენა, ვამჩქუნია –
მიწუთ ათე კოჩქ. თეს ართი ბოთლი ოტკა დო ართი ვაღი ქუვარუქი, მემლუ-
დუ თავრე მუნაყუნეფი, ქუვარუქი დო სწორი მისამართი დომიჭარუ დო
თეში ქომუჩუ.

მიდგარენი კოჩი ქუმეურს, ქუმოდვარაანს. ნეიგითოკირიო, მაზარა,
მაზარა მიკააქუნს, საცოდარი: „მარგაი რექო? მარგაი რექო?“ – „ქო, მარ-
გაი ვორექ“ – მა უნი. ქუმორთუ. „მინი რექ სი?“ მა ჭყონშე ვორექ-მაქ. მა
სარხინოშე ვორექია, გუდუ სულუხია.

– მუს რაგადანქ, ბოში?

ჩემი მაზლი, მელენტი

როცა მე საერქვეანიოში მოვედი ათას ცხრაას ოცდაცხრამეტში, მას შემდეგ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, იქ რაც მოხდა, იმის შემდგომ ამბავს გეტყვი: კირილე წაიყვანეს. ორმოცდაერთში ხომ ომი დაიწყო, ორმოცდაორში კირილე წავიდა მარტის თვეში. მელენტი დარჩა, ჩემი მაზლი. ჩვენ ერთიმეორის გვერდით ვსახლობდით. დარჩა ის და ეს ჩემი მაზლი ჯერ ჩემს ეზოს გათოხნიდა, ჯერ ჩემს ვენახს შეწამლავდა და მერე – თავისას. მე ვმუშაობდი, მეურნეობაში ვმუშაობდი. პური მომქონდა, რამე მომქონდა, შიმშილობა იყო. ერთ პურს ჩემთვის მოვიტანდი, ერთს ამათთვის მოვიტანდი, იმას მათ მივცემდი, გაფუგ ზავნიდი, ან დავდებდი. ის აქეთ მოსულიყო უნდა ჩემთან და, სანამ, მე რომ მქონდა, იმას არ ნახავდა, მანამ ბავშვებს არ აჭმევდა, ისეთი კაცი იყო აპას მამა, კანონის კაცი, კანონისა. ჰო-და ეს წაიყვანეს ბოლოს, ორმოცდაორის ბოლოს, და მოიწერა წერილი: ვარო სომხეთში. წავედი მე. აქაური ბიჭები იყვნენ კიდეც ბევრნი. გუდუ სხულუხია იყო კიდეც, გუდუ, მწყემსი, აქ სახლობს, ის ყოფილიყო იქ. მე რა ვიცი, ვინ იყო და წავედი მე.

– სომხეთში!

– სომხეთში. მივედით იქ, ჰო-და მატარებლიდან ქვემოთ რომ ჩავდივარ, ყველგან სიბნელეა, ამბავია, მაგრამ, ხალხი რომ მიდის, იქითკენ სადგურში შევიტანე თავი ღამით. მეორე დღეს გათენდა. სომხეთში ვთქვი? – აზერბაიჯანში! აზერბაიჯანში! გათენება მოვისწარი. მარტო ვარ, ორი ჩემოდანი მიმაქვს, ორი სუმკა მიმაქვს სხვისი გამოტანებული. მაშინ ძალა მქონდა, ჭკუა არ მქონდა, თუ რაღაც. რად მინდოდა? ზოგი აქეთ დამრჩა წამოსაღები, პატრონისთვის ჩასაბარებელი, რომ არ გაფუჭდებოდა, ისეთი. ზოგი ჯარს მივეცი, რომელიც გაფუჭდებოდა, ის, არ გადამიგდია, მშიერ ხალხს მივეცი.

აქ ვარ ახლა მეორე დღეს და გამოვცხადე, იქ მივედი, სამხედროს იმაში – სამხედრო კომენდატურას ეძახოდნენ, ჰო-და იქ მივედი უფროსთან და ამა და ამ კაცს ვეძებ-მეთქი. ეს კაცი გადაყვანილიაო – მითხრა იმ კაცმა – გუშინ ღამით გადაიყვანესო ესენი. – „რა მიმართულებით?“ – პირველად მოვლენო ესენი ცხაკაიაში*, მერე სად განაწესებენ, არ ვიციო – მითხრა ამ კაცმა. ამას ერთი ბოთლი არაყი და ერთი ყველი ვაჩუქე, მიმქონდა აქედან განატანები, ვაჩუქე და სწორი მისამართი დამიწერა და ისე მომცა.

ვიღაც კაცი მოდის, მობლავის წელგაკრულად, მაზარა, მაზარა აცვია, საცოდავი: „მეგრელი ხარ?“ „მეგრელი ხარ?“ – „კი, მეგრელი ვარ“ – მე ვუთხარი. მოვიდა. „ვინ ხარ შენ?“ – მე ჭყონიდან ვარ-მეთქი. მე სალხინოდან ვარო, გუდუ სხულუხია.

– რას ლაპარაკობ, კაცო?

– გუდუ სუფუხია ვორექია. ქომუჩია, შურო ფარა ქოილუნიავა-და. ამ-
დლა ქიმეურქია სი ჭყონიშა დო ქიმუჩინანქიანი, ჩქიმი ოსური სი ფარას
ქურა ქუმოილანსია. მა თეს ვაგოთანქია სია, ჩქიმ პატგნ რექენ. დო თი
გუდუ სულუხიაქ დიირთ, თაქ დოღურუ თიქ. გელეზლი დო ეჩი მანათი ქი-
მებჩი. ამდლა ხოლო ბნაღენქ, მუშენი ოში ვემებჩი! ფარა მემილუდუ,
ნაყუნეფი ფარა, ჩქიმი ხოლო მიღუდუ, მუშე ვემეფჩი! ამდლა ხოლო
მნაღენქ. ათე შეცდომა მაფ დაშვებული, ჩქიმ პატგნ რექენ. თის უჭირდ
დო თი ეჩ მანათი მუს ოხვარუდუ? ხოლო მემჩამუდუქო-მაქ.

10 ოდო მოლაფთი აშო დო მიმონურეეს. ცხაკაიაშა ქიმებთინი, ფუთშა
მიმონურეეს, ფუთშა ქიმეფთინი, გეგნიონესია, მიდეცონესია იშო, სოჩაშა.
უკული მა იშა ვამათხოზინ. ტუაფსეშე ნერილი ქიმიჭარ დო გეთუ, თიმ
უკული მუთუნი ვარდ, მეღინ იქ. მეღინ თექ. უკული თიში მუთუნი ვაჩქ.

ვალია დო აპა

აპაქ ოსური ქიმიცონუნი, უკული ჯარშა მიდეცონეს. აპა ჯარს'დგნი,
თეში ვალოდია მიდეცონეს. ვალოდია ჯარს'დგნი, თეში იროდი მიდეცონეს.
ათეს აარდას პასუხი სქანი დაქ ქიმეჩ.

– მუნერო?

20 – მუნერო და თით, ნამდა ოჯახის ეთმიჯუმუანდ, ოლიას მუთუნი ვე-
შულეებუდუ დო მუთუნი ვამაღინედ. მუს ქიმულანდი მუთუნს-და, გაიკე-
თენდ დო ქოიჩანდ. მეტი მუთუნ ვეშულეებუდუ თეს. ოდო ათენა ქობალს
ქიმიღანდ ფაფრიკას ნამუშერიშე, ქობალსგნი, თვითონ ვახვადუდ ართ
ლუკაში მეტინი, თეში თენეფს დადიარუანდ. თენა ოუნთალი რდუო, ონა-
ხვალი რდუო, ოციდე რდუო, იფრეჟს თენა მუკუურდუ. ათენეფქ თევრე
ქიმიჭარეს, ფარა მოკონანია პრავაშ* ეოჭოფაჲო, შოფერობა დიბგუ-
რეთია. ჟირხოლოს ფარა მეუჯღონ თენეფს. გვალო მუშით ვარდ თინა,
ბრეი მიჩქ მა, სქანი მინაჯღონა ფარა ხოლო იხვარ თექინ, ბრელ მიჩქე,
გვალა ბრეი მიჩქ. აარდა მაფუ დინოჭაროი ტვინშა, ტვინშა დინოჭაროი მა-
ფუ ჟიროში მანათი, ოშ მანათი, სუმოში მანათი. სოდგარენი ბანკის მი-
30 ლუნია სკანოთ მზითიში ფარა დო თინა აარძო გაინორხიტორეს, გაინორ-
ხიტორეს დო სკანი შრომა ხოლო ერქვანიეფს თენა არდა ქიმკუჭაბუუ სქა-
ნი დაქ. ათენეფს აარდა, აპა ვარდ მუღირინი თეში, ვალიაქ ქიმუჯღონ.
უკული აპაქ ქუმორთ, ჩქიმ პატგნ რექენი, ცუდე ქიდიიჭყ, ცუდექ ქიგირ-
ცუუ, ხომ ქარწყექ? აპაქ ქიდიიჭყე ცუდეში შენება, აპაქენი, ჩქინი ოჯახი
დო აარდა ჩქი მუვშენდით ოჭკირუს, თექ ბჭკირით ჩქი თე ცუდეში ბერკე-
ფი დო ინეფი, არდა ვოხვარუდით. მიოკორდ ცემენტიქ. იზდორე ერქვანი-
აში ცუდეს ძუდუ ცემენტინი, მიჩქუდ დო მიდაფთი. ართი ტუკი ცემენტი
ორკედეს მუდგაშოთ'დგნი, ოდო ქომუჩით – მა უნი – მანგიორშა, ვარა
ფარაშა, ვარა ქუმასხისხით-მაქ. მანგიორშა მერჩანთია – მინიის. ჟორჟიქ,

– გუდუ სხულუხია ვარო. მომეციო, ფული ცოტა მაინც თუ გაქვსო. დღეს რომ მიხვალ შენ ჭყონში და შეუთვლიო, ჩემი ცოლი შენ ფულს სახლში მოგიტანსო. მე ამას არ დაგიკარგავო შენო, ჩემი ბატონი რომ ხარ. და ის გუდუ სხულუხია დაბრუნდა, აქ გარდაიცვალა ის. ამოვიღე და ოცი მანეთი მივეცი. დღესაც ვნანობ, რატომ ასი არ მივეცი! ფული მიმქონდა, გამოტანებული ფული, ჩემიც მქონდა. რატომ მეტი არ მივეცი! დღესაც ვნანობ. ეს შეცდომა მაქვს დაშვებული, ჩემი ბატონი რომ ხარ. მას უჭირდა და ის ოცი მანეთი რას უშველიდა? კიდევ მიმეცა-მეთქი.

ჰო-და ნამოვედი აქეთ და მიმასწავლეს. ცხაკაიაში* რომ მივედი, ფოთში მიმასწავლეს, ფოთში რომ მივედი, გადაიყვანესო, ნაიყვანესო იქით, სოჩაში. მერე მე მას ვერ გამოვეკიდე. ტუაფსედან წერილი მოიწერა და გათავდა, მას შემდეგ არაფერი იყო, დაიკარგა ის. დაიკარგა იქ. მერე მისი არაფერი ჩანს.

ვალთა და აპა

აპამ ცოლი რომ შეირთო, მერე ჯარში წაიყვანეს. აპა ჯარში რომ იყო, ისე ვალოდია წაიყვანეს. ვალოდია ჯარში რომ იყო, ისე იროდი წაიყვანეს. ამათ (ამას) ყველას პასუხი შენმა დამ გასცა.

– როგორ ?

– როგორ და იმით, რომ ოჯახს არჩენდა. ოლიას არაფერი შეეძლო და ვერაფერს მოიტანდა. მას თუ მოუტანდი რამეს, გაგიკეთებდა და გიჭმევდა, მეტი არაფერი შეეძლო ამას. ჰო-და ეს პურს რომ მოიტანდა ფაბრიკაში ნამუშევრიდან, პურს, თვითონ რომ არ ერგებოდა ერთი ლუკმის მეტი, ისე ამათ დააპურებდა. ეს საუთაო იყო, სარეცხი იყო, საყიდელი იყო – ყველაფერს ეს აგვარებდა (შეიძლება აგრეთვე: ეს იღებდა თავის თავზე). ამათ იქიდან მოიწერეს, ფული გვინდაო მართვის მოწმობის ასაღებად, შოფრობა ვისწავლეთო. ორივეს ფული გაუგზავნა ამათ. მთლად მისითაც არ იყო ის. ბევრი ვიცი მე, შენი გამოგზავნილი ფულიც რომ გამოიყენა მან, ბევრი ვიცი, ძალიან ბევრი ვიცი. ყველა მაქვს ჩანერილი ტვინში, ტვინში ჩანერილი მაქვს ორასი მანეთი, ასი მანეთი, სამასი მანეთი. სადღაც ბანკში მაქვსო შენთვის მზითვის ფულიო და ის ყველა გამოგტყავეს, გამოგტყავეს და შენი შრომაც ერქვანიებს ეს ყველა მიანება შენმა დამ. ამათ ყველას, აპა რომ არ იყო მოსული, ისე ვალიამ გაუგზავნა. მერე აპა ჩამოვიდა (მოვიდა), ჩემი ბატონი რომ ხარ, სახლი წამოიწყო, სახლი სიძველისაგან დაინგრა, ხომ ხედავ? აპამ რომ დაინყო სახლის აშენება, აპამ, ჩვენი ოჯახი და ყველა ჩვენ ვმუშაობდით ჭრაზე, იქ დავეჭერთ ჩვენ ამ სახლის ბერკეტი და ისინი, ყველა ვეხმარებოდით. მოაკლდა ცემენტი. იზდორე ერქვანიას სახლში რომ იდო ცემენტი, ვიცოდი და წავედი. ერთი შეკვრა ცემენტი აკლდათ რალაცისთვის, ჰო-და, მომეცით – მე ვუთხარი – სამაგიეროზე, ან ფულზე, ან მასეხხეთ-მეთქი. სამაგიეროზე მოგცემთო – მითხრეს.

იზდორეში ბოშიქ, ახალი მუღირი'დ ქარჩე დო, მიდგალინენია, ლოლა ბი-
ცო, სია და, მერჩანქია, მიდელია – მიწუ. თეში ქიკნიბდვი, თეში ქიმიკიბ-
დვი, მოთაღეფს გიფურუანქ, ჩქიმი მიშა ერქვანიაში ძვალს გიფურუანქ,
სოდე მითოძუნ, თექ. ოდო მიშაქ ქენმაზად, ცუდეში უკახალე უშქური გე-
ჩაანდუნ, ცეთექ მიშაქ ქენმაზად დო გეინომილ, ვარა ხუჯით ცათაქ ქიმი-
იბლი. ათეზმა მონდომებული ვორდი მა თენეფშო.

10 თექ ხოლო სქანწელა რდეს, თექ, ქართის. ჩქიმა ქიმილეს ცხაკაია-
შა* დუდი. ვაღიაქ აშ კინირთ, აშ ქემორთ ჩქიმა თექ. ათეჯგუა ხოლოს
ართმაჟიანკელა ვორდით, დიდა-სკუაჯგუა ვორდით. ამდლა ხოლო, ამდლა
ხოლო. მა თევრე მოლაფთინი, სალხინოს ვარ, თენეფწკეა ვორდი. მა სალ-
ხინოს მუთუნშა ვეშმაღედუ, ჩქიმი თექიანი რინა ქომიჩქედ. საქმე ამდლა
ხვალე ვარე, ჭუმე ხოლო მოკონა, გიდან ხოლო მოკონა, იშო-იშო ხოლო
მოკონა. ქიდგარინე თექ დო ვადგარნენი, ოკო გიჩქე დას კოს. მა ასე ხოლო
ვამაფ გინოჭყვადილი, სო დუმარინე დო მუს დუმარინენი. დიო ჩქიმი ვარე
ი ეზო, მუდა ნანა რე, ჩქიმი ვარენ ფერს მიღვორექენი. ცუდეს ხოლო ქობ-
ლოლანდი, მარა მა ხე მოჭარილი მაფუ, ი კოჩი ჩქიმი ნახარჯის ვადომირ-
თინუანს დო მუშა ვაკეთა თენა? თინა მიკვოჭკადენი, ბოში, თინა მიკახუ-
არქ მაუას, მუთუნშა ვამასარგებლებე, ოდო...

20 ლტოლვიქ ხომ ქუმობთი აპაში ცუჩა, თინა ჯგირი მიკეთებუნი, თი
ჯგირქ სოდე ევალუნი! ქუმობთინი, აპაში ცუჩა მოვრთი, შხვა მითინიში
ცუჩა ვამომრთუმ, ნამთინიში, აპაში ცუჩა ქუმოფთი. ოდო ზოთონჯი'დ
მოფთინი, ათაში'დ საქმე. ლიმოქ მიმონურუუ ხოლო, ცეთი ცუდე თავისუ-
ფალი რენია, მეტი თაქ ცუდე ვარე თავისუფალია.

– აპაშენი რაგადაანდი, სქუაეფცაჰო მემოჩქუნია.

– ვართი ვალიაში სქუაღეფი ჩქიმი მოთაღეფშე გიშაგორილ ვამაფ ნამ-
თინი! ნამთინი! აარძა ჩქიმი ხეში გინაფურონეფი რე, ოდო აარძა ჩქიმი
ხეში ინა რე, ნაფერეფი.

– სქანი ნარდი რე არძა, თიშენ რე ლოლა ნანას გიძახუნანი.

ვალოდია, იროდი დო გივი

30 ვალოდიაქ უწუუ [აპას], სი ასე ვითოჟირი ნანა რენია, თაქ მილარექი-
ანი დო ყუდე გომიროლევეა, ანია მა ოკო დობდირთევა თაქიავა დო, სი
ცუდე გეიდგუნია დო მეუ დო მილადირთია – უწუ აპას. მონწყილი ვა-
აფუდუ ვალისა ცუდე. ანა ქომქიდუუ ვალოდიაქ მუში მარდუალი ნოსას

– მოიცა! აპას ცუდე ტახიი აფუდუო?

– ვარ ტახილი ვარ, უკუელი აშენებული აფუდუ. თი ცუდე, ასე უდუ
აპასენი, თინა ვალოდია თოდუაშე იპიდით, ოთხოშ მანათი ფარა მეჩ ვა-
ლიაქ თის.

– ქო, მარა, ...აა, ართო ცხოვრენდეს, მუმამი ცუდეს ცხოვრენდეს...

ჟორჟიმ, იზდორეს ვაჟმა, ახალი ჩამოსული იყო თბილისიდან და – წალებას თუ შეძლებო, ლოლა ბიცოლა, შენო, მოგცემო, წაილეო – მითხრა. ისე გავიდე მხარზე, ისე მოვიგდე, შვილიშვილებს გეფიცები, ჩემი მიშა ერქვანიას ძვალს გეფიცები, სადაც ალაგია (დევს), იქ. ჰო-და მიშა შემომეგება, სახლის უკან ვაშლი რომ გვედგა, იქ მიშა შემომეგება და გამომართვა, თორემ მხრით აქამდე (აქ) მოვიტანე. ამდენად ნდომებული ვიყავი მე ამათვის.

იქაც შენთან იყვნენ, იქ, თბილისში. ჩემთან მოიტანეს ცხაკაიაში* თავი. ვალია აქეთ ჩამობრუნდა, აქეთ მოვიდა ჩემთან იქ. ასე ახლოს ერთიმეორესთან ვიყავით, დედა-შვილივით ვიყავით. დღესაც, დღესაც. მე იქიდან რომ წამოვედი, სალხინოში კი არა, იმათთან ვიყავი. მე სალხინოში არაფერი გამომივიდოდა. ჩემი იქაური ყოფნა [უაზრო რომ იყო], ვიცოდი. საქმე მხოლოდ დღევანდებლობა არ არის, ხვალაც გვინდა, ზეგაც გვინდა, შემდეგ და შემდეგ (იქით-იქით) კიდევ გვინდა. გედგომება იქ თუ არ გედგომება, უნდა იცოდე კაცმა. მე ახლაც არა მაქვს გადანყვეტილი, სად დამედგომება და როგორ (რას) დამედგომება. ჯერ ჩემი არაა ის ეზო, რამდენი წელია, ჩემი რომ არაა, ისეთში ვდგავარ. სახლს [რამეს] კიდევ მოვუხერხებდი (ვუზამდი), მაგრამ მე ხელი მონერილი მაქვს, ის კაცი ჩემს დანახარჯს არ დამიბრუნებს და რატომ გავაკეთო ეს? ის რომ მივაჭედო, კაცო, ის მოსაძრობი რომ გამიხდეს, ვერაფერში გამოვიყენებ, ჰო-და...

ლტოლვილი ხომ მოვედი აპას სახლში, კარგი რომ მიკეთებია, ის კარგი, აი, სად გამოჩნდა (იხეირა)! რომ მოვედი, აპას სახლში მოვედი, სხვისი არავის სახლში არ მივსულვარ, არავისაში, აპას სახლში მოვედი. ჰო-და ზამთარი იყო, რომ მოვედი, ასე იყო საქმე. ლიმომ მიმასწავლა კიდევ, ის სახლი თავისუფალიაო, მეტი აქ სახლი არაა თავისუფალიო.

– აპას შესახებ ლაპარაკობდი, შვილად (შვილივით) მიმჩინაო.

– არც ვალიას შვილები ჩემი შვილიშვილებისგან გამორჩეული არა მყავს (მაქვს) არც ერთი! არც ერთი! ყველა ჩემი ხელის შენავლებია, ჰო-და ყველა ჩემი ხელის ისაა – ნაფერები.

– თქვენი გაზრდილია ყველა, იმიტომაა, ლოლა ნანას რომ გექახიან.

ვალოდია, იროდო და გივი

ვალოდია უთხრა, შენ ახლა თორმეტი წელიაო, აქ რომ ცხოვრობო (დგახარო) და სახლი დამიცალეო, ანო მე უნდა ვიცხოვროო (ვიდგეო) აქო, და შენ სახლი გიდგასო და წადი და იცხოვრეო – უთხრა აპას. განყობილი არ ჰქონდა ვალიას სახლი. ეს ჰკადრა ვალოდია თავის გამზრდელ რძალს.

– დაიცა! აპას სახლი დამტვრეული (გატეხილი) ჰქონდა?

– არა, დამტვრეული (გატეხილი) კი არა, გვიან (მერე) აშენებული ჰქონდა. ის სახლი, ახლა რომ აქვს აპას, ის ვალოდია თოდუასგან ვიყიდეთ. ოთხასი მანეთი ფული მისცა ვალიამ მას.

– კი, მაგრამ... აა, ერთად ცხოვრობდნენ, მამის სახლში ცხოვრობდნენ.

– ათე დიხა, ხომ ოსური ქიმიონუ თექენი, მა უნი თენენს, მოცონაფი-
ლი რე ლიმი ასე დო ხენა, ართო რენა ირკოჩი. მა უნი აპა დო ის, ვაღიას
დო, საერთოთ, იროდი დო არძას: ათე ვალოდია ვარე მუშა კოჩი, თეს მუში
ცხოვრებას ვაუმუშეებუ, ათენა ათაქ ქოორდას, ათე სკანი ბერკეტეფი
თუ ბალავერი, თაქ ქიდიტე-მაქ, თქვა, ჟირხოო ჯიმაღლეფქ, თევრე გინი-
ლით დო თექ დიხორით-მაქ. თქვა შეგილებუნა მუშობა, ირფელი, დო თექ
ქიდიხორით, ართიანს ქიჟუდირთით დო, ენა ათაქ ქორდას თე მუამუშიში
ცუდეს დო სქანი გამენებულს – მა უნი. ათენა მა ქიღამჯერეს, დო თე
ბალავერდინორღვაფილი ცუდე ქუდუტეეს ვალოდიას თენენქ დო აშო
10 გინილეს. ათეს დიდას ვადუჯერს სკუა, მა აპაქ დამიჯერ დო იროდიქენი,
თის. ასე ხოლო ივჩიებუქ მა: მა დობლურუქ-მაქენი, აპა დო იროდიში მეტიქ
ჩქიმი კიდას ვემკოდირთას-მაქ – ასე ხოლო ბრავადანქ, ცუდეს ხოლო
იბჩინანქ – მუშო მოკო-მაქ, თქვა ვამირჩქილეთ-მაქ მა, ათეზმა საქმე
მირჩქილ თე კათაქ-მაქ-დო.

უკული თინა'დ, ვალოდია მუშოთ ოხორაანდ, აპაქ თი მუშო ქიდიხორ.
იროდის, ჩქიმ პატენ რექენი, ულუდუ მასალა იფრელი, დო ოსურს ვათხუ-
ულენს. ეში რავადიე, ირო გითმაფურცქინანა: „იროდი დო მედიკო,“ „ორო-
დი დო მედიკო.“ ხოლო აპა დო ვაღიაქ ქეთომირჩქინეს მა დო კირიგე დო
20 ართი სერს იროდი ქიპოთით აპა[შ] ცურა. ვარი ცუდე ოშენებელიე, ირო-
დიში ცუდე ოშენებელიე. აპაქ ოსტატეფი, მუში ოსტატეფი, ქიმიონ, დო
გეეშენას ოკო იროდიში ცუდექ. დო იროდი ჭე ჯორი კოჩიე: იროდი არძენს
ათეზმა ფარას, ი კათა ხუთოში მანათის უძინანა დო იშ უმშო ცუდეს ვა-
აშენენა, დო ვარა მეულა. აპაქ ქითმორავადუუ, ნამდა ხუთოშის მა ქიგუ-
ძინანქია, შურო ვაურჩქუდასია იროდისგნი, თეშია. დო იროდიი ცუდექ თეში
გეშენინუ, ნამდა აპაქ ხუთოში მანათი გეუძინუ, იროდის ვაურჩქუდუნი
თეში, ოდო თი კათას ქიმერუ. დო უკული გეგუ იროდიქ დო ლაჭაფუ – მა
30 მუშენი ვამირჩქუდუა თენა?! მარა იროდის ხოლო მუში შრომა აპაში ბალა-
ნეფიმა \ხოლო\ ქიგურჩქუ ხუთოში ვარ, მეტიშ ხოლო. იროდი დღამ დო
სერით მუს შიბულენდენი, ჩქიმ პატენ რექენი, მუთუნიმ კინოკინა ვაურ-
ქუდუ. არძას ოხვარუდუ იროდი, არძაში უმოსო აპა დო იროდიე ნაშრომი
თექ, მხვა – არკაკალი ვარ.

უკული ოსურიში მოონაფაშა ქომიჭანეეს ხოლო დო არძოქ კურხი ქუ-
დუშქვით იროდის, ბირგული დუშქვით.

- ვაკოდუო ოსურიში მოონაფა?
- ვეგნაჭყვიდედ, ოდო ქუმუონებაფეთ თინა თიმ დღას – მედიკო.
- მუ ჯგირი ოსური რდ! მუ ჯგირი!
- მედიკო ვალურედუკონი, მედიკოს ვაუჯგუდკონ იიდ ნამთინი. მე-
დიკო'დ სიმართლეში ოსური.
- სკვამი ოსური'დ.
- 40 – მედიკოჯგუა ვარდუო ვაღია ქოცოფედუკონი, მედიკოჯგუა ოსუ-
რინი, \ვაღიას\ ჩქიმ პატენ რექენ, ვაღიაში ნოხოლე ჩიტი ვეგლაფური-

– ეს მინა, ხომ ცოლი შეირთო იმან, მე ვუთხარი ამათ, მოყვანილია ლიმო ახლა და სხედან, ერთად არიან ყველანი. მე ვუთხარი აპას და იმას, ვალიას და, საერთოდ, იროდის და ყველას: ეს ვალოდია არაა მუშა კაცი, ამას თავის სიცოცხლეში არ უმუშავია, ეს აქ იყოს, ეს შენი ბერკეტებია თუ ბალავერი, აქ დატოვე-მეთქი. თქვენ, ორივე ძმები, იქით გადადით და იქ დასახლდით-მეთქი. თქვენ შეგიძლიათ მუშაობა, ყველაფერი და იქ დასახლდით, ერთმანეთს ამოუდევით მხარში, ეს აქ იყოს ამ მამამისის სახლში და შენს გაშენებულში – მე ვუთხარი. ეს მე დამიჯერეს, და ეს ბალავარჩაყრილი სახლი დაუტოვეს ვალოდიას ამათ და აქეთ გადმოვიდნენ. ამას დედას არ დაუჯერებს შვილი, მე რომ აპამ დამიჯერა და იროდიმ, იმას. ახლაც ვამბობ მე: მე რომ მოვკვდები-მეთქი, აპა და იროდის გარდა [სხვა] ჩემს კუბოსთან არ დადგეს-მეთქი – ახლაც ვამბობ, სახლშიც ვიბარებ – რად მინდა-მეთქი, თქვენ ყურს არ მიგდებთ-მეთქი მე, ამხელა საქმე კი გამიგონა ამ ხალხმა-მეთქი-და.

მერე ის იყო, ვალოდია თავისთვის სახლობდა, აპა თავისთვის დასახლდა. იროდის, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ჰქონდა მასალა ყველაფერი და ცოლს არ თხოულობს. ისე ლაპარაკია, ხშირად (სულ) ჩურჩულებდნენ: „იროდი და მედიკო“, „იროდი და მედიკო“. კიდევ აპა და ვალიამ შეგვიჩინეს მე და კირილე და ერთ ღამეს იროდი ჩავიგდეთ ხელში აპას სახლში. არა და სახლი ასაშენებელია, იროდის სახლი ასაშენებელია. აპამ ხელოსნები, თავისი ოსტატები, მოიყვანა, და აშენდეს უნდა იროდის სახლი. და იროდი ცოტა ჯიუტი (ჯორი) კაცია: იროდი აძლევს იმდენ ფულს, ის ხალხი ხუთას მანეთს უმატებს და ამის გარეშე სახლს არ აშენებენ, თუ არა და მიდიან. აპამ ჩამილაპარაკა, რომ ხუთასს მე დავამატებო, სულ რომ არ იცოდესო იროდიმ, ისეო. და იროდის სახლი ისე აშენდა, რომ აპამ ხუთასი მანეთი დაუმატა, იროდიმ რომ არ იცოდა, ისე, და იმ ხალხს მისცა. და მერე გაიგო იროდი და იკამათა – მე რატომ არ ვიცოდით ეს?! მაგრამ იროდისაც თავისი ამაგი (შრომა) აპას ბავშვებზე აქვს ხუთასისა კი არა, მეტისაც. იროდი დღედაღამ (დღისით და ღამით) რასაც შოულობდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, არაფერზე (არაფერი) უკან დახევა არ იცოდა. ყველას ეხმარებოდა იროდი, ყველაზე მეტად აპა და იროდია ნაშრომი იქ, სხვა – არც ერთი არა.

მერე ცოლის შერთვაზე დაგვიბარეს კიდევ და ყველამ მუხლი (ფეხი) მოვუყარეთ იროდის, მუხლი მოვუყარეთ.

– არ უნდოდა ცოლის შერთვა?

– ვერ წყვეტდა, ჰო-და მოვაყვანიეთ ის იმ დღეს – მედიკო.

– რა კარგი ქალი იყო! რა კარგი!

– მედიკო რომ არ მომკვდარიყო, მედიკოს ვერ აჯობებდა (ვერ აჯობებდეს იქნებოდა) ვერავინ, მედიკო იყო სიმართლის ქალი.

– ლამაზი ქალი იყო.

– მედიკოსთანა ვალია რომ ყოფილიყო, მედიკოსთანა ქალი, \ვალის-ას, \ ჩემი ბატონი რომ ხარ, ვალიაზე ნინ ჩიტიც ვერ იფრენდა (ვერ იფრენ-

ნუნდგკონ იიდუ ცას, მარა ვაღია'დ ირკოჩიში. მედიკო'დ სიმართლემ ოსურ-რი. მერჩანდუ-და, მერჩანდუ თის, ჩქიმ პატენ რექენ; გასხისხენდუ-და, ქომეჩიკონი ოკო; დახარჯენდუ-და, დახარჯუკონი ოკო ჯგირო, ოდო ვაღია – ჩქიმიჯგუა. ჩქი ართიანი თიშენი მიცორა, ნამდა ჩქიმიჯგუა [რე].

– ბიქტორი ხოლო თეში'დ, ჩხონაფიი.

– დიო ცას ელმუურსუ ბუა[ნი], ართო ქაატიბუანსო თინა დედამინას? ართი მხარეს – დიო, უკული – მაჟიას, მასმას დო ათაში გინმუქოფუანს ხეს. ჩქი საშუალება ვამიღუნა, მუზმას ივზინდუაფუთუნი, თიში: ვართი ვაღია დო ვართი ჭოლას.

10 უკული, სკანი გოლუაფირო, გივიშა მიდართ საქმექ. გივი გურაფუ-ლენს ტეხნიკუმს, იროდი მუკურე თეს პატრონო. მუთ ვარდუო თენენქ გინილ არძაქენი, ოჯახის ოგაფური რდუო, თუ მუდგარენი, მუთუნი მიო-ლაღარი დუო – იროდი'დ. იროდი ხემძღვანენდ ოღია დო გივის, თინა მუკურდუ, მუკურდუ ნამდვიო. იფრელი საქმეს ორწყედ თინა. გემშე-ეპონითანი, უკული ინა ხოლო ორწყედ – აპა. ვალოდიაში ოსურქ ვალო-დიას ვემეჩ გასაქანი.

– მუშენი?

– მეტის შიბულენდ ინა, დო მუშოთ ოკოდ დო იხორუედ დო იკარუ-დუ დო ვემეჩუ, კაპიკიში* საშუალება ვემეჩუ. მა ვამიჩქ, ცოდა მუნეფს 20 ქულუდას დო, ოღიას აფ, სანყალს, ნარაგად: ერ მანათი ფარაში გურშენი ათაში ხემოკიდირაფილო დუდს, რკიანდუა, მუშენ მეჩია-დო. მა თენა ვა-მიჩქე, ცოდა მუნენს ქულუდას.

უკული, სკუა, გივიქ ოსური გეჭოფუ დო გეგნიონ დო მიდეცონ თენა.

– მინ?

– ნანი, ნანი, ფუშა ბერსკუაი ძლაბი. მითინგუა ვაუკითხირ თენა, თეშ ქიმიონ. ო, სქანი ჭირგმა, დო ბანძაშა მიდეცონ თენა ბიძიში ცურა, ბანძაშა. მორთუ ამბექ: „მუ რე“? – „გივიქ ოსური ქიმიონ, ფუშაში ძლაბი, ნანი!“ მუ ოკო ქიმიონ? მითინი ვარე გივიში პატრონი, ოღიაქ მუ ქიმნას, მუთუნი ვაპალუენი?, ხოლო – ვაღიაქ: მორთით! მომიცონით! მა ვიქუნქ იფრელსია დო ოსკიში კარი გააჯუ, ოქოთომე გააჯუ: ა, პატენი, ცვილით; ა, პატენი, 30 ქიმიონითა დო ხე მეთხით; ა, პატენი, ქიმიონით; ა, პატენი, ქიმიონითა დო თენა ვაღია დო აპაში დუდით ქიმიონეს თენეფქ, დო ბოლოს თემ გეგმანწყუ ი ბერისგხექ საქმე, თაქ ონგარალო ვაანგარეს.

– ნანი ცოცხალი ხომ ქორე?

– სო რე ცხონცხალი?! ვარ! მასმა ნანაე – ვარე. დოლურუ. მუჭო დო-დურუ, ქოიჩქუდა? ნანდვილი საცოდარო დოლურუ, საცოდარო. ინწვალუ ბრელი, დოლურუ საცოდარო.

– ი, გივიში ბოში მუს ორთუ?

– გივიში ბოში, ი ფუშა დო თიში ოჯახიში ნარდიენი, თინა... იქ უმად- 40 ლესი დაამთავრ, ჩქიმი ცუდეს ხოლო რდ დო მა ხოლო წილი მილუდუ თინკვა. დო ჩქიმი ცუდეს კარიდორი მილუდუ, თექ კოჩი ეფშა'დ, თექ დოხუნა-

დეს იქნებოდა) ცაში, მაგრამ ვალია იყო ყველასთვის (ყველასი). მედიკო იყო სიმართლის ქალი. თუ მოგცემდა, მოგცემდა იმას, ჩემი ბატონი რომ ხარ; თუ გასესხებდა, დაგებრუნებინა უნდა; თუ დახარჯავდა, დაეხარჯა უნდა კარგად. და ვალია კი – ჩემისთანა. ჩვენ ერთმანეთი იმიტომ გვიყვარს, რომ ჩემისთანა[ა].

– ბიქტორიც ისე იყო, ცხოვრებული.

– ჯერ ციდან რომ ამოდის მზე, ერთიანად ათბობს ის დედამინას? ერთ მხარეს – ჯერ, მერე – მეორეს, მესამეს და ასე უწვდის ხელს. ჩვენ საშუალება არა გვაქვს, რამდენსაც ვიქაჩებით, იმისი: არც ვალიას და არც ლოლას.

მერე, შენ შემოგველე, გივიზე მიდგა საქმე. გივი სწავლობს ტექნიკუმში, იროდი ადგას ამას პატრონად. რაც კი ესენი გადავიდნენ ყველანი, ოჯახში გადასახადები იყო თუ რაც იყო, რამე მისატანი იყო – იროდი იყო. იროდი ხელმძღვანელობდა ოლიასა და გივის, ის პატრონობდა, პატრონობდა ნამდვილად. ყველა საქმეს თავის თავზე იღებდა ის. რაც შევიყვანეთ, მერე ისიც პატრონობდა – აპა. ვალოდიას ცოლმა კი ვალოდიას არ მისცა გასაქანი.

– რატომ?

– მეტს შოულობდა ის, და თავისთვის უნდოდა, და სახლდებოდა და კარდებოდა და არ მისცა, კაპიკის* საშუალება არ მისცა. მე არ ვიცი, ცოდვა მათზე იყოს (მათ ჰქონდეს) და, ოლიას აქვს, სანყალს, ნათქვამი: ოცი მანეთი ფულის გამო ასე, ხელმოკიდებულად თავზე, კიოდაო – რატომ მიეციო. მე ეს არ ვიცი, ცოდვა მათ კისერზე იყოს (მათ ჰქონდეს).

მერე, შვილო, გივიმ ცოლი აიყვანა და გადაიყვანა, და წაიყვანა ეს.

– ვინ?

– ნანი, ნანი, ფუშა ბერიშვილის გოგო. არავისთვის უკითხავს ეს, ისე მოიყვანა. ჰო, შენი ჭირიმე, და ბანძაში წაიყვანა ეს ბიძის სახლში, ბანძაში. მოვიდა ამბავი. „რა არის?“ – „გივიმ ცოლი მოიყვანა, ფუშას გოგო, ნანი!“ რა უნდა ქნა? არავინაა გივის პატრონი. ოლიამ რა ქნას, არაფერი რომ არ გააჩნია? კვლავ – ვალიამ: მოდით! მომიყვანეთ! მე ვიზამ ყველაფერსო და სალორის კარი გააღო, საქათმე გააღო: ა, ბატონო. დაკალით, ა, ბატონო, გააკეთეთო და ხელი მოჰკიდეთ; ა, ბატონო, მოიყვანეთ; ა, ბატონო, აკეთეთო და ეს ვალიასი და აპას თავით მოიყვანეს ამათ. და ბოლოს კი ისე მოაწყობ იმ ბერიშვილმა საქმე, აქ ვერც იტირეს (სატირლადაც ვერ იტირეს, ვერ შეძლეს ტირილი)...

– ნანი ცოცხალი რომ არის?

– სადღაა ცოცხალი?! არა! მესამე წელია – აღარაა. გარდაიცვალა. როგორ მოკვდა, თუ იცი? ნამდვილად საცოდავად გარდაიცვალა, საცოდავად. ინვალა ბევრი, გარდაიცვალა საცოდავად.

– ის გივის ბიჭი რას აკეთებს?

– გივის ბიჭი, იმ ფუშა და მისი ოჯახის გაზრდილი რომაა, ის... იმან უმაღლესი დაამთავრა. ჩემს სახლშიც იყო, როცა ჩააბარა, მაშინ, და მეც ამაგი მქონდა მასზე (მეც წილი მქონდა მასთან). ჩემს სახლში კარიდორი

ფილი, ჩაბარებას, ესტონკას. ართი თუ ქიმიონ გივიქ, ართ ქოთომი დო სუმი ხაჭაპური, დანარჩენი, ათი კოჩი ეფშა რდგნი ათაქენი, თის, გივის, ვართი ღვინი მულალ დო ვართი ოტკა, მილუდუ მა იში საშვეება. ოდო ოშ-ოშიანემს დიღმუდვანდეს, მანათო*. ჩქიმი სინჯაქ ქეჟუდუ, ჩქიმი მოთა-ში ქომონჯქ ქეჟუდუ, თემ ხარხიქ ქეჟუდვეს ჯიბეშა ფარა, ოდო ეთექი'დ, ჩქიმწკეა, თენა.

– უკუი სო იდუ?

– უკული ასე ლტოლვილიე დო ემერიე ის – ქართის რე. ძვირფასი ოსური ცუნს, ძვირფასი ოსური. ესე იგი, თეი ჩქინი სოფელშა ღირ თექენი, თიჯგუა ოსური ცუნსუ. ართი ბაღანა ცუნს ხვალე, ძღაბი ბაღანა, ვით წა-ნერიე ასე. ოდო შოფერო მუშეენს თე ბოში ასე, უმაღლესის გურაფულენ-დენი, ფერი ბოში შოფერო მუშეენს დო ტაქსავენს.

მუჭო მევათხიი ჩქიმი დასკუა იზდორე ბასლაიასგნი

– მუზმა მიმარებლებუნი, მა, თინა... მა თვითონ ვეგმადგინე დუდი, ვაფშე. მემენონებუდუ, მაგალთო, ძღაბი, მემენონებუდუ ბოში, ართიმა-ჟირაში შესაფერს ქობძირუნდინი, ჩქიმიანი ქორდუ თენა, საკუთარი, ჩქი-მიანი, ჩქიმი მუთუნი, ქუმმენონებუდ-და...

სალხინოს ვორექ მა, დინვორექ პართე ბასლაიაში ცუდეს – თენა რა-გადებული მაფუ – ოდო დინვორეთ თაქ დო ახაიგაზრდა ვორეთ, ჭიჭე ბა-ღანა მიუნს დო ნინი დო მატროში მეტი მითინს ვეფჩინენქ. ნინი სულუხია დო მატრო ბასლაია – თენეფ გულულა, მოგურუანა ამბეს, საქმეს... მატ-რო, საბუში ოსური, დო ნინი – ათენეფიე ჩქიმი მინჯე თაქ დო პატრონი. ათაქ დიშქას ბნკირუნქ, გალე გევორექ დო ბოშიქ ქუმორთ, იზდორე ბასლა-იაქ – თენა რაგადებულ მაფ, მარა ასე მარებლობას... – ოდო ართი ჭიჭე კუნხა გეუდგუნა, დიხაშ დოდგომილ ცუდე რე. მემენონ თე ბოშიქ, თემ მოქცევაქ მემენონ, მეჯინაქ მემენონ დო დასქუა მიუნს, ჩქიმი უჩაში ჟირ ნანათ. მა თინკეა ვორექ ეჩი წანერი, ბაღანა მიუნს, ინა გათხილ ვარე, ოდო ჯგირ ძღაბიე. შქვითი კლასი'დ ინკეა დო დამთავრებაფეეს. დო თემ მუმაშ სქუა არდა გურაფულენს, მარა ათეს შქვით კლასიში მეტი ვაუგუ-რუაფუ. თენენს ქუძირ დო ქურაგადუუნა ე ბოშიშა დო – ქოვა, ურაგადუუ ე ბოშის დო – ქუმოძირანია – მასმა კურსიში სტუდენტი რე – ქუმოძირანია.

ასე მუჭო ფქიმიანა? მუჭო ვოძირა? ჩქიმი და ორსულიე მაჩხორა სკუა-შენი, მოკათ რე, ქვარა გობიხვინაფილი აფუნ, ფერი რე მაჩხორა სკუაშე-ნი, ოდო ენა მუჭო მუურს დო მუჭო მიბჭანუა? მუ ფქიმიანა?

ვანოქ ქიდელახ, თე კესამ ბოშიქ, მიში ოჯახის მა დინვორდინ, თექ. ქიდელახ დო კინიაშა მეულა, წამალქ ვეშუ თაქ. ოდო ათე კინიაშა, წერილ დუჭარი დო მიდვოცუნე, მეურსუნი, თე კოს: ათე დო ათე კოჩიში ცურა

მქონდა, იქ ხალხი სავსე იყო, იქ დამსხდარი (დასმული), ჩაბარებისას, ეს-ტონკაში. ერთი გოჭი მოიყვანა გვიმ, ერთი ქათამი და სამი ხაჭაპური, დანარჩენი, ეს ხალხი სავსე რომ იყო აქ, მას, გვიმს, არც ღვინო მოუტანია და არც არაყი, მქონდა მე მაგისი საშუალება. ჰო-და ას-ასიანებს უდებდნენ ფულად. ჩემმა სიძემ ჩაუდო, ჩემი შვილიშვილის ქმარმა ჩაუდო, ასევე ხალხმაც ჩაუდო (ჩაუდვეს) ჯიბეში ფული. ჰო-და იქ იყო ჩემთან ეს.

– მერე სად წავიდა?

– მერე ახლა ლტოლვილია და ეგერაა იქ – თბილისშია. ძვირფასი ცოლი ჰყავს, ძვირფასი ცოლი. ესე იგი, მთელ ჩვენს სოფლად რომ ღირს იქ, ისეთი ცოლი ჰყავს. ერთი ბავშვი ჰყავს მხოლოდ, გოგო-ბავშვი. ათი წლისაა ახლა. და მძლოლად მუშაობს ეს ბიჭი ახლა. უმაღლესში რომ სწავლობდა, ისეთი ბიჭი შოფრად მუშაობს და ტაქსაობს.

როგორ მივათხოვე ჩემი დისშვილი იზდორე ბასილაიას

– რამდენი მიმაჭანკლია, მე ის... მე თვითონაც ვერ დავადგამ თავს, არ მახსოვს. მომენონებოდა, მაგალითად, გოგო, მომენონებოდა ბიჭი, ერთიმეორის შესაფერს რომ ვნახავდი, ჩემიანი თუ იყო, ღვიძლი, ჩემიანი, ჩემი ვინმე, თუ მომენონებოდა...

სალხინოში ვარ მე, ვდგავარ პართე ბასილაიას სახლში – ეს ნათქვამი მაქვს – ჰო-და ვდგავართ აქ და ახალგაზრდა ვართ, პატარა ბავშვი მყავს და ნინისა და მატროს გარდა არავის ვიცნობ. ნინი სხულუხია და მატრო ბასილაია – ესენი დადიან, მასწავლიან ამბავს, საქმეს... მატრო, საბუხ ცოლი, და ნინი – ესენია ჩემი პატრონი აქ და მზრუნველი. აქ შეშას ვაპობ, გარეთ ვდგავარ და ვაჟი მოვიდა, იზდორე ბასილაია – ეს ნათქვამი მაქვს, მაგრამ ახლა მაჭანკლობას... – ჰო-და ერთი პატარა სამზადი სახლი უდგათ, [პირდაპირ] მიწაზე დადგმული სახლია. მომენონა ეს ვაჟი, ამისი საქციელი მომენონა, გარეგნობა მომენონა და დისშვილი მყავს, ჩემზე უფროსი ორი წლით. მე მაშინ ვარ ოცი წლის, ბავშვი მყავს, ის გათხოვილი არაა და კარგი გოგოა. შვიდი კლასი იყო მაშინ და დაამთავრებინეს. და ამისი მამის შვილი ყველა სწავლობს, მაგრამ ამას შვიდი კლასის მეტი არ უსწავლია. ამათ უნახავთ და უთქვამთ ამ ვაჟისთვის და – კიო, უთქვამს ამ ვაჟს, და მაჩვენონო – მესამე კურსის სტუდენტია – მანახონო.

ახლა როგორ მოვიქცე? როგორ ვაჩვენო? ჩემი და ორსულია მეცხრე შვილზე, ფეხმძიმედაა, მუცელი გამობერილი რომ აქვს, ისეთია მეცხრე შვილზე, და ეს როგორ მოვა და როგორ დავიბარო? რა ვქნა?

ვანო გახდა ავად, ამ კესას ვაჟი, ვის სახლშიც მე ვდგავარ, ის. გახდა ავად და კინიაში მიდიან, წამალი ვერ იშოვეს (ვერ იქნა ნაშოვი) აქ. ჰო-და ამ კინიაში, წერილი დაწერე და გავატანე, რომ მიდიხ, იმ კაცს: ამა და ამ კაცის

ქიმერთი – მა უნია – ოჭკომალს ქორჩანა, ღვინს ქორჩანა დო უმოს ჯგირო მოლულ-მაქ – უნია. ათე ნერილი ქიმემილი-მაქ დო მიდაპჭარი. ჩქიმ დას პჭარუნქ: თათუშა ქუმომიონი დო ქუმორთი. გერექე-და, ვადოხოდა, ხექე-და, გედირთ დო თეშ, აუცილებერო თენა ჭუმე მიუნდას თაქ-მაქ. ათე თათუშა ნაძირეფი აფნა დო ვანოშოთ ოკონა არძას, მარა ვანოშოთ მა ვამოკო ენა. ათეს ბრელი ბოშეფი მაარე, ბრელი ხალხი მაარე. ე, ტრიფონი, მაბირე დგნი*, ამდლა ოშ მარებელს ქუმამქვანდ, მარა ძლაბი ვემეუნდ ოსურო. ვამოკოდ მა თეჯგურა, მითინ ჯგირ კონგშოთ მოკოდ მა, თენა ჯგირი რდგ დო ჯგირ კონიშოთ მოკოდ. ირდისას ირგუდუნი, ფერი გამოც-
10 დილი ძლაბი რდგ, ოჯახის – ირდისას.

– თათუშა ჯგირი ოსური რდ, ჩხონაფი! დოღურუ კიბოთ.

– ოდო, მივორჩქილიო დო – ქუმორთეს კინიაშე კურხით, ვარა ინკელა მაშნა ვარდუნ, ქოიჩქუ დო კურხით ქემორთეს. ქუმორთ ჩქიმ დაქ, შალი ქიგნუქუნაფ, თე ქვარა დუფუფორ დო ქიმინ ძლაბი დო ქუმორთ. თე ჩქიმ დას ათაქ ჩქიმი ბალანა ქუდუტე კესაში ცუდეს. მა გეითოფსხაპი დო მი-
დავთი ილიკოშ ცურა, მადოშა. ე ბოში მოლეონეს, თავრე მა თე ძლაბი მი-
დეპონი, დო მიდავრთით ქარხანაშა ვითამ მალებშა, გალებშა. მიდავრთით
ქარხანაშა, იფრით, ვრაგადეთ, ძლაბ დო ბოშიქ ართიანი ქოძირეს. თევრე
მოღავრთით ათეშახ, ათე მიშართაფ რენი, აშო მოღავრთით. ათაქ მიშარ-
20 თუუ რე, ვალერიში ცუდეს მიშართუ რე, ათაქ ქუმობთით, ართიმაჟიას მშვი-
დობა ქუნით. იზდორექ... ექ იშო მიდართ დო მა აშო მოღავრთი, ძლაბ
მოლეპონ-დო. ექი ენემქ გური ქომეჩეს, მარა მი აქცენს ენეფს ყურადლე-
ბას დო, დიდაქ კითხუნი – მა მიდამიონუა ი ბოშიქია-და, მა მუ მიღუნია
ორაგადევა? – უნუუ ი ძლაბიქ. ჯგირ ბოში რენია – უნუუ.

ასე მევორჩქილიო – თენეფქ მიდართეს. მაჟია დღას მეულა იშო, კი-
ნიაშა. თიზმასანს მა მომიღეს ამბე, ნამდა ბოშის მონონსია. მიდავრთით.
ასე ხომ მიკიბლათ ოკო სესიშ კარს? თე ბოშიქ გიმილუ, გამაცილეს, გამაპ-
რავედეს, მა მეპუნდინ, თეშ, დო მოღავრთით აშო. ესე იგი, თიზმა გამო-
უცდელი ვორდი, თიზმა ვამიჩქედგ, მუთ პიჯშა მომიოლუდუნი, იფრელს
30 ფთქუანდი, ვარა ანა მუ პასუხი 'დ კონიშინი, ქომინი აკა? ჭკვერი, ამდლა
მა ხამი ქიგმობიჯას კონიქენი, ვაბთქუა.

– მუ თქვი ეჯგუა?

– მუშა რე საქმე, მუჭო მორნონს-მაქ – მა უნია – იზდორეს ურაგა-
დუქ. იზორე მირაგად: მუ მიჩქუნია, ბოში!

უკულ ჩქი თევრეშე მოღავრთით, მთელი დღას ჭყონს ხოლო ვორ-
დით, ცააშხოზად* თიმ დღას.

– ართოვო, ძლაბი დო ბოში ხოლოვო?

– ძლაბი, ბოში, ნინი, მადო დო მა ხოლო. – ათეზმა ქიგლავრთითია,
ათეზმა ქივეჩია, ათეზმა, თიში ართ სიტყვა ვეგებგონია მა, მუთუნშენი
40 პასუხი ვამუჩუა.

– იზდორე რაგადაანს!

სახლში მიდი – მე ვუთხარი – საჭმელს გაჭმევენ, ღვინოს დაგაღვინებენ და უფრო კარგად წამოხვალ-მეთქი – ვუთხარი. ეს წერილი მიმიტანე-მეთქი და მივწერე. ჩემს დას ვწერ: თათუშა მომიყვანე და მოდი, თუ დგახარ, არ დაჯდე, თუ ზიხარ, ადექი და ისე, აუცილებლად ეს ხვალ მყავდეს აქ-მეთქი. ეს თათუშა ნანახი ჰყავთ და ვანოსთვის უნდა ყველას, მაგრამ ვანოსთვის მე არ მინდა ეს. ამას ბევრი ბიჭი ეძღვევა, ბევრი ხალხი ეძღვევა. აი, ტრიფონი, მომღერალი რომ იყო, დღეში ას მაჭანკალს გამოგ ზავნიდა, მაგრამ გოგო არ მიჰყვებოდა ცოლად. არ მინდოდა მე ასეთი, ვინმე კარგი კაცისთვის მინდოდა მე, ეს კარგი იყო და კარგი კაცისთვის მინდოდა. ყველგან რომ ივარგებდა, ისეთი გამოცდილი გოგო იყო, ოჯახში – ყველგან.

– თათუშა კარგი ქალი იყო, ცხონებული! მოკვდა კიბოთი.

– ჰო-და, გავიხედე \და\ – მოვიდნენ კინიდან ფეხით, თორემ მაშინ მანქანა რომ არ იყო, იცი, და ფეხით მოვიდნენ. მოვიდა ჩემი და, შალი მოუხურავს, ეს მუცელი დაუფარავს, მოიყვანა გოგო და მოვიდა. ამ ჩემს დას აქ ჩემი ბავშვი დაფუტოვებ კესას სახლში. მე გამოვხტი და წავედი ილიკოს სახლში მადოსთან. ეს ბიჭი წამოიყვანეს, აქედან მე ეს გოგო წამოვიყვანე და წავედით ქარხანაში ვითომ გასასეირნებლად, გამოსასეირნებლად. წავედით ქარხანაში, ვილაპარაკეთ, ვისაუბრეთ, გოგომ და ბიჭმა ერთმანეთი ნახეს. იქიდან წამოვედით აქამდე, ეს შესახვევი რომ არის, აქეთ წამოვედით. აქეთ შესახვევია, ვალერის სახლთან (სახლში) შესახვევია, აქ მოვედით, ერთიმეორეს მშვიდობა ვუთხარით. იზდორე... ის იქით წავიდა და მე აქეთ წამოვედი, გოგო წამოვიყვანე-რა. იქ ესენი მიგვიხვდნენ, მაგრამ ვინ აქცევს ამათ ყურადღებას და, დედამ რომ ჰკითხა – მე თუ წამოიყვანა იმ ვაჟმა, მე რა მაქვს სალაპარაკო? – უთხრა იმ გოგომ, კარგი ბიჭი არისო – უთხრა.

ახლა გავიხედე – ესენი წავიდნენ. მეორე დღეს მიდიან იქით, კინიაში. მანამდე მე მომიტანეს ამბავი, რომ ბიჭს მოსწონსო. წავედით. ახლა ხომ გავიაროთ უნდა სესის კარი? ეს ვაჟი გადმოვიდა, გაგვაცილა, მე რომ მივყვებოდი, ისე, და წამოვედით აქეთ. ესე იგი, იმდენად გამოუცდელი ვიყავი, იმდენად უცოდინარი ვიყავი (იმდენად არ ვიცოდი), რომ, რაც ენაზე მომადგებოდა, ყველაფერს ვიტყოდი, თორემ ეს რა პასუხი იყო კაცისა, მითხარი ერთი? ჭკვიანი, დღეს მე, დანა რომ მომიღეროს კაცმა, მე ამას არ ვიტყვი.

– რა თქვი ასეთი?

– რაშია საქმე, როგორ მოგწონს-მეთქი – მე ვუთხარი – იზდორეს ვეუბნები. იზდორე მეუბნება; რა ვიციო, კაცო!

მერე ჩვენ იქიდან წამოვედით, მთელი დღე ჭყონშიც ვიყავით. ხუთ-შაბათობა* იყო იმ დღეს.

– ერთად? გოგო და ბიჭიც?

– გოგო, ბიჭი, ნინი, მადო და მეც. ამდენი ვიარეთო, ამდენი ველაპარაკეო, ამდენი, მისი ერთი სიტყვა ვერ გავიგონეო მე, არაფერზე პასუხი არ მომცაო.

– იზდორე ამბობს!

– ო. მუთუნშენი პასუხი ვამუჩუა. მიჯინედუა თეშ დო დუს ათაშ დუ-
ქანცუანდუა, ვარა ართ ნინა ვამინუა. ასე იზდორეს ომქურუ თიშა, ნამ-
და თენა ვარა ბურდინა რენო, ვარო ფურცინა რენო, ვარა მუდგარენი.
ვარ, სი მაქ – მა უნიი – იში, ჭალეში ცხენი რდუო, მუდა მილაჭირხინანს
კოჩინი, არძას ქელაჭირხინუკო-მაქ? – უნიი. ათენა მუ ორაგადე'დ?!

– ვარ, ჯგირო გირაგადუუ, ძამ სქვამაას გირაგადუუ.

– ათენა ორაგადე რდუო? ათენა?!

დევეთხით ჩქი თაქ ართიანს. ათე თომამა, ქომონჩა, მაფ დორინელი,
ათე იზდორე რენი, ქემორთუდა, ქუმომიონ თექ, კინიაშა-მაქ. მა ბალანა-
10 მო მეპუნქ თენეფს. ბალანა მეპუნა ჭიჭე, რუო თუთერი. მეურთ იშო კინი-
აშა, ბრაგადაანთ დო თეში. ქიმევრთით დო ველუქ ასე თენემს კინიას,
ველგქ, ველგქ დო ათაქ ქუმორთ თომაქ ართ სუმ დღამ უკუღი. „მუ რე?
მუშა მორთი? მუქ მოიონ?“ მუ რენია და ათაქია – ინა გუთორდ, მუში უდე-
ში კოჩი – ჯგირი ჩაფუღას ჭანდესია დო მოლართია, აკა, სქანი ჩაფუღაში
ზომას გევოჭოფაფუანქია – მინუუ. მალორ ასე მა თექ. ათენა ქოთქუუ
თენეფნკია, ბალანა ქედმოტებაფუუ დო მიდამიონ მა. გიშებლით აშო, ართი
კილომეტრი ქორე თითქემის გიშაულარო დო, მევოჯინი – დუქანს ცხენი
ქიმკოკირ დო სქანი იზდორე ამარ ქიმკოხე ფერდის. ჩხანა რდ დო ზონდიკი*
მუნოღვე დო თე ზონდიკი* უკებუ ხეს. ზონდიკი* უკებუ დო ათაქ ქემკოხე.
20 ქიმევრთით, ქობძირით, იშო-აშო დო – მავა ქიბკითხია, ათავრე ამხანაგი
მიყუნდუა, ჩქიმნკეა გურაფლენდუნი, ფერი, დო დადებით ურაგადუნანია
გასაკვირი, მარავა ჯგიროვა ვეფჩინენქიანი, მინიისია – ინა ნოლას რდგ, ი
ამხანაგი, ენეფი ამარ დეს, კინიას – ოდო ართია, მიხა გადეღიაში ძღაბისია
ოცქვეესია – მიხა გადეღიაში ძღაბის ხუთშა ქუჯგუდ თე ჩქიმი – ოდო
თეშრენიაო-თაშრენიაო, ქიგენდვავაო? – მირაგად. ოდო ქეგენდვავაო
თენა სი? ეთინა ხოლოში რდ მუში, მეზობელი რდგნი, თი ძღაბი მიჩქუნია
დო ათენა ჯგირო ვამჩქუნია.

– თეშ ამხანაგის ურგადუუ, თე იზდორეში ამხანაგის!

– ო. ნოლაშე რენი, თის ვიჩინენქია, თეს ვეფჩინენქია. ხო ქორე ასე თი
30 ძღაბი, ირკოჩი იჩინენსგნი, ფერი, დო ქორე, ირკოჩი ვეჩინენსგნი, ფერი. ი
ბაზარს ნუმოძგნი, ის ირკოჩი იჩინენს. ოდო ქოგენდვავაო? – მინუუ. ქე-
მენდვი-მაქ – უნიი – მა სალხინოს ვორექ, მა მუს ფთქუანქუნი, თინა მარ-
თაღქ ვეუუდა, ცუჯი ქელმოჭკირ-მაქ, მეღე-მოღე ცუჯი, უკუღ მა ოსური
ხო ვეპიქ-მაქ? – ჟირხოლო ცუჯი. თენა ხოლო მუთ მოკოდ, მარა თენა ხოლო
ქოფთქვი. მეუა სია დო ჩქი გიცადგდათ იინია – იზდორე მირაგად დო,
ჩქიმი პატგნი რექგნი, ჩქიმ ქომონჯი, თომა ხოლო ქეგეხე თაქ. დო – ქუ-
მურთო? – ქო, – ქუმურთო? – ქო. ათე იზდორეს ზონდიკი* უკებუდუნი,
თენა გეინუული. თინკემა ვამარჩქილედ მუთუნი ცხოვრებას, ვარ, ვამირ-
ქუდ მუთუნი, ვამილუდ გამოცდილება. მუთ მოკოდ ზონდიკი*, ინა რდუო
40 ითამუ? თიმ გურშენი დომიცადუდესო ითამ! ათეში მეტი ვამილუდუ დუს.
ათენა ორდ, ვამირქუდ მუთუნი, თიმ ინა... ოდო ქიდებკინ თე ზონდიკი*

– ჰო. არაფერზე პასუხი არ მომცაო. მიყურებდაო ასე და თავს ასე გადააქნევდაო, თორემ ერთი სიტყვა არ მითხრაო. ახლა იზღორეს ეშინია იმისა, რომ ეს ან ბლუ არ იყოს, ან ჩლიფინა არ იყოს, ან რამე. არა, შენ-მეთქი – მე ვუთხარი, იმისი, ჭალის ცხენი იყო, რამდენიც შესჭიხვინებს კაცი, იმდენისთვის (ყველას) მიეჭიხვინა-მეთქი? – მე ვუთხარი. ეს რა სათქმელი იყო?

– არა, კარგად გითქვამს, ძალიან ლამაზად გითქვამს.

– ეს სათქმელი იყო? ეს?

დავშორდით აქ ჩვენ ერთმანეთს. ამ თომასთვის, [ჩემი] ქმრისთვის, მაქვს დანაბარები, ეს იზღორე რომაა, თუ მოვიდა, მომიყვანე იქ, კინიაში-მეთქი. მე ბავშვიანად მივყვები ამათ. ბავშვი მიგვყავს პატარა, რვა თვისა, მივდივართ იქით, კინიაში, ვმუსაიფობთ და ისე. მივედით და ველით ახლა ამათ კინიაში, ველით, ველით და აქ მოვიდა თომა ერთი სამი დღის მერე. „რა არის? რისთვის მოხვედი? რამ მოგიყვანა?“ რა არისო და აქო – ის იდგა, მისი სახლიკაცი – კარგ ფეხსაცმელს კერავდნენო და წამოვედიო, ერთი შენი ფეხსამოსის ზომას ავალებინებო – მითხრა. მომატყუა ახლა მე ამან. ეს თქვა ამათთან, ბავშვი დამატოვებინა და წამიყვანა მე. გამოვედით აქეთ, ერთი კილომეტრი იყო თითქმის გამოსასვლელი და, გავიხედე – დუქანში ცხენი აბია და შენი იზღორე აგერ ზის ფერდობზე. მზე იყო და ქოლგა მოჰქონდა თურმე და ეს ქოლგა უკავია ხელში. ქოლგა უკავია და აქ ზის. მივედით, ვნახეთ, იქით, აქეთ და – მეო ვიკითხეო, აქეთ ამხანაგი მყავდაო, ჩემთან რომ სწავლობდა, ისეთი, და დადებითი უთქვამთო საოცარი, მაგრამ კარგად რომ არ ვიცნობო, [ასე] მითხრესო – ის ნოლაში იყო, ის ამხანაგი, ესენი აგერ იყვნენ, კინიაში – ჰოდა ერთიო, მიხა გადელიას გოგოო აქესო – მიხა გადელიას გოგოს ხუთჯერ სჯობდა ეს ჩემი – ჰო-და ასეაო [თუ] ისეაო, გენდოო? – მეუბნება. ჰო-და გენდოო ეს შენ? ის ახლოს ცხოვრობდა მასთან (იყო მასთან), მეზობელი რომ იყო, ის გოგო ვიცო და ეს გოგო კარგად არ ვიცო.

– იმის ამხანაგს უთქვამს, ამ იზღორეს ამხანაგს!

– ჰო. ნილიდან რომ არის, იმას ვიცნობო, ამას არ ვიცნობო. ხომ არის ახლა ისეთი (ის) გოგო, ყველა რომ იცნობს, ისეთი, და არის, ყველა რომ არ იცნობს, ისეთი. იმ ბაზარში რომ გდია, იმას ყველა იცნობს. ჰო-და გენდოო? – მითხრა. მენდე-მეთქი, ვუთხარი, მე სალხინოში ვარ, მე რასაც ვიტყვი, ის მართალი თუ არ იქნება, ყური მომჭერი, ორივე (იქით-აქეთ) ყური, მერე მე ქალი ხომ არ ვიქნები-მეთქი? – ორივე ყური. ესეც რად მინდოდა, მაგრამ ესეც ვთქვი. ნადიო შენ და დაგელოდებითო (გელოდებოდეთ იქნებაო) – იზღორე მეუბნება და, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ჩემი ქმარი, თომაც ზის აქ. და – მოხვალთ? – კი. – მოხვალთ? – კი.. ამ იზღორეს ქოლგა რომ ეჭირა, ეს გამოვართვი. მაშინ არ მესმოდა არაფერი ცხოვრებაში, არა, არ მესმოდა არაფერი, არ მქონდა გამოცდილება. რად მინდოდა ქოლგა? ის იყო ვითომ? მის გამო მოგვიცდიდნენ ვითომ? ამაზე მეტი არ მქონდა თავში. ეს იყო, რომ არ ვიცოდი არაფერი, იმისი ისა... ჰო-და დავიკავე ეს ქოლგა და მოვდივარ. მაცვია კაბა, გრძელი კაბა, გრძელი კაბა.

დო მურქ. მიკმოქუნს კაბა, გიძე კაბა, გიძე კაბა. გინძე უჩქედეს, გინძე დო ვინრო, თუდო გიძე დო ვინრო. თი სიხარულით მივრულექ, მივრულექ. ქუდუანთხუქ, ქეკვახაბაკუქ თე კაბას. გებდირთუქ, გუეკუნანქ თე კაბას. ხონუნა ხარხი, მინდორს წუმოხენა აქ. ქობდირუნს, ეკუნელი კაბათ მოულუნ, კინ დუუკუნა. ათაში ქუმოვრთი. გახარებული მოულ, ამსერი იონანა თათუმას-მაქ. ჩქიმ დაქ – ვარია, ენა ქვრივი ოსური ხომ ვარენია, ამსერი მეუცონევანი?! ნამ დროს მეფჩანქია მა თისიავანი, კოჩი ხოლო ოკო რდასია ჩქიმ ცუდეს დო ოკო მეუნდასია აშოთ-იშოთ. ირფელ ოკო რდასია კანონით, წესრიგით, მუშ წესით.

10 ჩქიმი სინჯაშა კოჩი გეგნუოცოთი, ცვანასიე სოდგარენ-დო, ქემვოონე-ბაფეე თენა. ქედოდოხოდ ჯაში ჯინს დო – ბრელ რაგად ვაუჩქედუნ, ფერ კოჩი რდ – მუ რენი, ქოჩქუნიაო, ბაბა? ინავა ვართ ანეტას კითხავა სი დო ვართ მიხასია, კითხია, მიდგა მეურსინ, თისია – მინუუ – დო თის მუჭო ოკონიავანი, ეთეში გააკეთია – მინუუ – მა მუთუნიში წინააღმდეგი ვაორექია, სი აკეთენქენი, თიშია. თქვა დლა დო სერითია ართო რდითია – ართო ვორდით, ართო ვორდით დლაშ დო სერით მა დო ჩქიმ დასკუა. მიდებშით, ჩქიმ ცუდეს ვორდით, მოლეფშით – მუშ ცუდეს; მიდეფშით ჩქიმ დალეფშა, თექ ვორდით. ართო ვორდით ირო – სია ის ვაულაღატენქენი, ქომიჩქენიავა დო, მუს ქაკონია-და, ა, პატონია, ამარ ვორექია – თქუუ თე კოჩქ.

20 ასე ძლაბიქ უნუუ მუში დიდას: სი მეუნქ დო ვარ მა მეპუნქია? – უნუუ – ბოლოს და ბოლოს ეჩდოჟირი წანერი ძლაბი ვორექია დო, მის ვაუნუქუა, მა ვამიჩქენიაო? – უნუუ. დიჩქიმი, ჯგირი ოსური რექ, ძამ რექია, მარა ათე საქმეს ვეჩმერიავა – უნუუ – მა თეს ვაუნუქია. მა გურშა არკაკალი ვალამდვალუნია, მა მუზმა ქუმოძირეს, მუზმაქ მორთ, მუზმა იყუა, მარა ათენა მა ბძირიანი, თიმ დროს გინობჭყვიდია, ნამდა, თენა მა მიდამიყო-ნანდუდა, მიდვაცუნევა ოკოვა – თენა უნუუ.

აბა, თუში ცვილუა! ქაცარიში ცვილუა! მეზობელეფიში დოძახინი! თე მეზობელეფქ ქემორთეს, ოჭკომალე გააკეთეს, ოჭკომუს ქუვორეთ სკას-ქერშა დო ნასქასქერუს გინიბლით დო მოლავრთით. მოჭყუდუ მოპუნა კუჩხით, ჩქი მოურთ კუჩხით. ცხენიშა გემიხენა – ართი გედოხოდუ, ვარა თომა გედოხოდუ, ენუხე ბალანა დო მოცუნსუ – დო მურთ დო მურთ. რუო თუთერი რდგ ჩქიმ ბალანა. საღხინოშა მოპუნა მოჭყუდუ დო მოურთ ჩქი სუმი კოჩი, ასე ჩქი...

– ექ გეჟნა სინჯა!

– მეღუნა სინჯა.

სოლედგა გითოფალენი, სოლედგა გითოფალენი, ათე ჩქიმ ხაზეიკაქქ*, ჩქიმი პატენი რექენი, ცუდეში მუნულაშა ქეშებხვადეს.

– ვანოში დიდა, ნამუსგთ ოკოდენი, თენა.

– ნამუსგთ სქუაშო ოკონ, ჩქიმი პატენი რექენი...

40 – მოიცა, სერსო?

გრძელი იცოდნენ, გრძელი და ვინრო, ქვემოთ გრძელი და ვინრო. ამ სიხარულით გავრბივარ, გავრბივარ. დავეცემი, წამოვედები ამ კაბას. წამოვდგები, ავწევ ამ კაბას. ხნავს ხალხი, მინდორში სხედან აქ. მნახავს, ანეული კაბით რომ გავრბივარ, კვლავ ჩამოვწევ – ასე მოვედი. გახარებულნი მოვდივარ, ამაღამ წაიყვანენ თათუშას-მეთქი. ჩემმა დამ – არაო, ეს ქვრივი ქალი ხომ არ არისო, ამაღამ მივუყვანო?! როცა მივცემო მე მასო, კაციც უნდა იყოსო ჩემს სახლშიო და უნდა მიჰყვებოდესო აქეთაც და იქითაც (აქეთ-იქით). ყველაფერი უნდა იყოსო კანონით, თავისი წესით და რიგით (წესრიგით, თავისი წესით).

ჩემს სიძესთან კაცი ვაფრინე (გავაგდე), ყანაშია სადღაც, და მოვაყვანინე ეს. დაჯდა ხის ძირში და – ბევრი ლაპარაკი რომ არ იცოდა, ისეთი კაცი იყო – რა არის, იციო, ბაბა? ისო არც ანეტას ჰკითხოვო შენ და არც მიხასო, ჰკითხეო, ვინც მიდის, იმასო – მითხრა – და იმას როგორც უნდაო, ისე გააკეთეო – მითხრა – მე არაფრის წინააღმდეგი არა ვარო, შენ რომ აკეთებო, იმისიო. თქვენო დღე და ღამე ერთად იყავითო – ერთად ვიყავით, ერთად ვიყავით დღისით და ღამით მე და ჩემი დისშვილი. წავიდოდით – ჩემს სახლში ვიყავით, წამოვიდოდით – მის სახლში; წავიდოდით ჩემს დებთან, იქ ვიყავით, ერთად ვიყავით სულ – შენო იმას რომ არ უღალატებ, ვიცო და, მას თუ უნდაო, ა, ბატონოო, აგერ ვარო – თქვა ამ კაცმა.

ახლა გოგომ უთხრა თავის დედას: შენ მიჰყვები თუ მე მივყვებიო? – უთხრა – ბოლოს და ბოლოს ოცდაორი წლის გოგო ვარო და, ვის გაყვებიო, მე თვითონ არ ვიცო? – უთხრა. დედაჩემოო, კარგი ქალი ხარ, ძალიან ხარო, მაგრამ ამ საქმეში არ ჩამერიოო – უთხრა – მე ამას წავეყვებიო. მე გულში არც ერთი ჩამიდვიაო, მე რამდენი მანახვეს, რამდენი მოვიდა, რამდენიც იყოო (იქნაო), მაგრამ, ეს მე რომ ვნახეო, მაშინ გადავწყვიტეო, ეს მე თუ წამიყვანდა, წავეყვე უნდაო – ეს უთხრა.

აბა, გოჭის დაკვლა! ციკნის დაკვლა! მეზობლების დაძახება! ეს მეზობლები მოვიდნენ, საქმელი გააკეთეს, საქმელად კი ვიყავით შუალამემდე და ნაშუალამევს გადავედით და წამოვედით. პატარძალი მოგვყავს ფეხით, ჩვენ მოვდივართ ფეხით. ცხენზე გვიზის – ერთი დაჯდება, ან თომა დაჯდება, უზის ბავშვი და მოჰყავს და მოვდივართ და მოვდივართ. რვა თვისა იყო ჩემი ბავშვი. სალხინოში მოგვყავს პატარძალი და მოვდივართ ჩვენ, სამი კაცი. ახლა ჩვენ...

– იქ გელოდებათ სიძე!

– გველოდება სიძე.

სად იყო და სად არა (საიდან გამოცენდა), საიდან გაჩნდა (საიდან გამოცენდა), ეს ჩვენი დიასახლისი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, სახლში შესვლამდე შემოგვხვდა.

– ვანოს დედა, რომელსაც უნდოდა, ის!

– რომელსაც შვილისთვის უნდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ...

– დაიცა, ღამით?

– გოთანას მინოვრთით, გოთანას, მარა ეშა მუთუნი ვამრაგადუუნა გლახა დო ეს ხოლო ვაურაგადუუ, ინა ჯგირი ოსური რდ. დო მინიბლით, გემნიპონით მოჭყუდუ. ქედობხვადეს. ქორშგდასიციი. თექ გინობჭყვიდით. უკული გეყუნაქ იუუ, უკული დორთაქ იუუ...

– ქუდუტეეთ სინჯას, ვარო?

– ქუდუტეეთ სინჯას დო ჩქი იშ მიდავრთით. თეს ქიგიაუნეს დო კუხ-ნას ხე ხალხი.

– მუჭო გიაუნეს?

10 – ა, მოჭყუდუს ვეგიაუნუნანო? ა, ჭიჭე კამპანიაჯგუა ქოქიმინეს თექ დო თევრე დაპატიჟებულ აფუდუ მუში ამხანაგი იზდორეს, კვესელავა რდ, თუ მუ გვარი რდგნი. თინა ორდუ აღმასრულებელი, მოსამართლე რდ. ეკი-კათეს, თენეფქ ქუმორთ, თინეფქ ქუმორთეს. აქ ბასლაიფი ხოლო ქორ-დეს. ხოლო სულუხიფი რდეს, ამერანიში ჯიმაღლეფი: რაჟდენი, გუდუ, დავი.

უკული ცხოვრენდეს, ბალანეფი ქოუნდეს, მუნეფი ოქროცალო ქორ-დეს. ძღაბი გათხიის, ინჟინერ კოს ქიმიათხიის, მოთა ხოლო ქოუნდეს. საქ-მე თიქ იყუ, ნამდა თვითონ უდუდუ ავადყოფობა. თინა რდ, ნამდა თიშენ კოს ვასქილიდეე.

20 თიშ უკული იზდორეს ბოშიქ დუუდურუ გურიში ავადყოფობათ, გურქ გოუხორცქ, უკლაში სქუაქ დუდურუ. უჩაში მაჩაბელს ცხოვრენს. ნინო, ნინო ბასლაია.

ლიმო მუჭო მიივტაცინი

– ასე, ვალოდიაქ ოსური ქიმიონ, ქიმიონ ვარი, ოსური ოკოდ, ძღაბი მიდგარდგნი, დო ი ძღაბიქ გეთხუუ დო, ქიანაშუჩას ნწყუნს ვალოდია, ოტ-კას გეთმიბუნს, გასულეებურიე დო – ქემაცალი, ნიე, მა ქუმოიონანქ სი უმაღლესდამთავრებული ოსურს-მაქ – მა უნიი დო ათგნა გეთობგორი, თე ლიმო. ენა გაჭირებული ოჯახიში სკუა რდ, მუთუნი ვაპალუდუნი, ფერი, ცოდნა ქუდუდუ, ვარა, მეტი მუთუნი ვაუდუდუნი, ფერი. ი ძღაბი ოკო-დუნი, უმაღლესი დამთავრებული ძღაბი, ინა გაგუაქ მიდუუდუ. ქუმურ-თუმუდუ, ოტკას ქიკმიბუნს ათაქ. დო ოლიაქ რკიუუ დო ქიმეფთი. გა-ჩენდი, მა ვორდა თემ პასუხიმგებეი, მა თიშ უჯგუშის ქუმოიონა, თეს რლოლა, თის რლოლა-მაქ, დო თემ დუთხინე დო ცათე ლიმო გამკოვგორი. მორგოშია რდუ, ხოლოში. სტალინი კოლმეურნობა'დ ჟი, ემერი, თამოკოი მხარეშე. გაჭირებული კორიში სკუა რდ, მუთუნი ვაუდუდესგნი, ფერი. ხვალე უდუდუ თე ლიმოს ცოდნა. თინა ორდ ლიმო ჯგერნაიაში მოთა, ოდო თევრე ვიჩინენდი მა თენენს დო თიში ოჭიშით მეფთი თექ.

– სი აკეთიო თე საქმე?

– ო! მიდგაქრენი ჩემერიის თექ დო თიმ სერს ვამაქონეს თექ აშო, დო გამუჩეს დო ვართფერი შემხვენებუნა. ათაქ კაბა ნოღვედ ბეჭვიაში ცუდეს

– განთიადზე შევედით, განთიადზე, მაგრამ ამისთვის არაფერი გვითქვამს გლახა და ამასაც არაფერი უთქვამს, ის კარგი ქალი იყო, და შევედით, შევიყვანეთ პატარძალი. დაგვხვდნენ. გეხსოვება (გახსოვდეს იქნება). იქ გადავწყვიტეთ. მერე მიკითხვა* შეიქნა, მერე დაბრუნება* შეიქნა...

– დაუტოვეთ სიძეს, არა?

– დაუტოვეთ სიძეს და ჩვენ წავედით. ამას მიაკითხეს* და სამზად სახლში ზის ხალხი.

– როგორ მიაკითხეს?

– აი, პატარძალს არ მიაკითხავენ? აი, პატარა ქორწილით გააკეთეს იქ და იქიდან დაპატიჟებული ჰყავდა თავისი ამხანაგი იზდორეს, კვესელავა იყო, თურა გვარი იყო. ის იყო აღმასრულებელი, მოსამართლე იყო. შეგროვდნენ, ესენიც მოვიდნენ, ისინიც მოვიდნენ. აქ ბასილაიებიც იყვნენ. კიდეც სხულუხიებიც იყვნენ, ამირანის ძმები: რაჟდენი, გუდუ, დავი.

მერე ცხოვრობდნენ, ბავშვები ჰყავდათ, თვითონ ოქროსავით იყვნენ. გოგო გაათხოვეს, ინჟინერ კაცს მიათხოვეს, შვილიშვილიც ჰყავდათ. საქმე ის იყო (გახდა), რომ თვითონ ჰქონდა ავადმყოფობა. ის იყო, რომ იმისგან ადამიანი მორჩენას ვერ შეძლებს.

იმის შემდეგ იზდორეს ვაჟი მოუკვდა გულის ავადმყოფობით, გული გაუსკდა, უმცროსი შვილი მოუკვდა. უფროსი მაჩაბელზე ცხოვრობს, ნინო, ნინო ბასილაია.

თუ როგორ მოვიტაცე ლიმო

ახლა, ვალოდია ცოლი მოიყვანა, მოიყვანა კი არა, ცოლი უნდოდა, გოგო ვილაც, და ის გოგო გათხოვდა და ქვეყანას აქცევს ვალოდია, არაყს ისხამს, გასულელებულა და – მაცალე, ბიჭო, მე მოგიყვან შენ უმაღლესდამთავრებულ ცოლს-მეთქი – მე ვუთხარი, და ეს გამოვძებნე, ეს ლიმო. ეს გაჭირვებული ოჯახის შვილი იყო, არაფერი რომ არ გააჩნდა, ისეთი. ცოდნა ჰქონდა, თორემ მეტი არაფერი რომ არ ჰქონდა, ისეთი. ის გოგო რომ უნდოდა, უმაღლესდამთავრებული გოგო, ის გაგუამ წაართვა. მოსულიყო, არაყს ისხამს პირში აქ, და ოლიამ იკივლა და მივედი. გაჩერდი, მე ვიყო ამისი პასუხისმგებელი, მე მასზე უკეთესს მოგიყვან, ამას გიზამ, იმას გიზამ-მეთქი და ისე დავამშვიდე (მოვაშორე) და ეს ლიმო გამოვძებნე. მორგოშია იყო, ახლოდან, სტალინის კოლმეურნეობა* იყო ზევით, ეგერ, თამაკონის მხარეს. გაჭირვებული კაცის შვილი იყო, არაფერი რომ არ ჰქონდათ, ისეთი. მხოლოდ ჰქონდა ამ ლიმოს ცოდნა. ის იყო ლიმო ჯგერენაიას შვილიშვილი, ჰო-და იქიდან ვიცნობდი მე ამათ და მისი ზურგით მივედი იქ.

– შენ გააკეთე ეს საქმე?

– ჰო! ვილაც ჩაგვერია იქ და იმ ღამეს ვერ წამოვიყვანეთ ეს აქეთ, და არ მოგცეს და არც მაინცადმაინც გვიხვენია. აქ კაბა ჰქონოდა ბეჭყაიას სახლში

ოჭაღლი თე ლიმოს დო ქიგებგი თენა. ლიმო მუღირიე თექ დო თექ მილახე დო კაბაში პრიმერკას* ეთმეჭოფუნს თუ მუდგასიენი, დო იზმახანს აბაკელია ქიგვოჭოფი შარას, ავრე – ვალოდია, ვაღია ქიმთუოცოთი, ოდო ეთექ ქიგვორინეე შარას. მა ქიმებთი თაქ მაჭალეშა დო ვირიი თენა-თინა დო, თე ლიმოქ გიმიღ აშონი, მა — ხოლო, დო ართო ვიდათ-მაქ. ლიმო მიჩინენს მა, ვირინენქ დო ქუმობთით. ფაფრიკაშ მიკართუუ რე ათაქ, ფაფრიკას უგ-ლაავოჯგუა*, მიკართუენი, ათაქ მაშენა ქიგლადგინე. ასე მითილი მაშენაშა – მა უნი. – „აა!“ – გაბიჯგინუუ კურხი. მობკიდი მა ხე, კაკოქ ეკუჯიკუუ, ჩქიმ პატონ ექენი, იმ ქიმთუოთით მაშენაშა, გიმებლით ჭყონეშა. დაბა, ასე რკიე-მაქ – მა უნი – ხომ მოტაცებული მაფუქ-მაქ? – მა უნი. შური ვეღუბუნუ დო გამნიპონი, არდა ბოშეფი ხაჩქუნდეს. გიშეღეს.

10

– დღაში რდუო?

– დღაში რდ, დღაში, ონდლე გურს. ო, პატენი, გამნიპონი დო გეეთუ თე საქმექ. დიდაქ ქემმაკათ დო მოგორ მა, მარა მა მუ ვორდინი, ირკოს ქურქუდუ, თინა მუი რდუნი, ირკოს ქურქუდუ დო უძიცი დო გუუტე იშო. დო ქუდოსქიდ ლიმოქ დო ქუდოსქიდ.

ენვერი მარკოზია მუჭო ვიღესენი

– არჩილი მარკოზია მუშეენდ, ჩქიმ პატენი რექენი, კოლმეურნობას მთავარი მეხანიზატორო, არჩილი მარკოზია. ოსური მუშეენდ ფაფრიკას ტიტეისტერო*, ჩაიში ტიტეისტერო*. თენენს ბალანა ვაუნდეს დო ბალანა გეჭოფეს, ართი ბალანა, დო მორდეს დო ჭყონს ქიდიხორეს გვერდით, მუში მუშაში გვერდით, თექ ქინიხორეს, ცუდე ქეშიდგეს. ი მუშა დო დიდას ხოლო ცუნდუ ბოში, ძღაბი. დო ძღაბი გათხილი'დ, ეკუხედუ კაკუღიას. ფაფრიკას მუშეენდ თი კაკუღია ტეხნოლოგო. ბოში უმაღლესდამთავრებული'დ, სოხუმს გურაფულენდ დო თექი'დ, თექ ქითხუუ ოსური. არჩილ დო მუში ოსური ცუნდეს ცხოვრენდეს, გვერდით თენეფიში. ათე ქიანაქ დიტრიალუ, გამნირთ იშო-აშო მინ-მუნიინი, ქარწყექ დო თი სინჯაქ, ავთა კაკუღიაქ დო ათე მარკოზია ბოშიქ, ოხორასქილი დო სინჯაქ, ჩაი აფუდეს ჩაბარებუი სოხუმსუ დო ათაქ მიდართეს ფარაში იოჭოფუშა. თენენს, ჩქიმ პატენ რექენი, უბედურებაქ ქუმოხვად შარას.

30

– მუ ჟამიში ამბე რე თენა.

– ასე, ა, ბოლოში, ბოლოში, ეჭოფეს აფხაზეთინი, თინკეა. უბედურებაქ ქუმოხვად შარას, დო თიმნკელა ქიდნაასიროტეს ხაღხი ახალდაბას, დო ათენა ქუმოხვად თენენს დო მედინეს თენემქ თიმდღარშიე: ოხორასქილი დო სინჯაქ. სინჯა დო ოხორასქილქ – ჟირხოლოქ მედინეს თაქ. თის ქედაასქიდ ჟირ სქუაქ დო ოსურქ, სოხუმსდენ, თის. ეს ქედაასქიდ სუაქ დო ოსურქ, ჭყონს ოხორანდ, დინახალე ჭყონს. ენვერქე, არჩილი მარკოზიაში უჩაში სქუაქ, მედინ იფრელქენი, მუშობაქ დო... შხვაცალო თიქ ხოლო

შესაკერი ამ ლიმოს და გავიგე ეს. ლიმო მოსულია იქ და იქ ზის, და კაბას იზომებს თუ რაღაცას, და ამდენ ხანს აბაკელია დავიჭირე გზაზე, აქეთ – ვალოდია, ვალია შევაგდე [მანქანაში] და იქ დავაყენე გზაზე. მე მივედი აქ მკერავთან და ვილაპარაკე აქეთური-იქითური (ეს, ის) და, ეს ლიმო რომ გამოვიდა აქეთ, (გამოვედი) მეც, და ერთად წავიდეთ-მეთქი. ლიმო მიცნობს მე და ვიცნობ და მოვედით. ფაბრიკის მოსახვევი რომაა, აქ, ფაბრიკის კუთხესავით, მოსახვევი, აქ მანქანა დგას. ახლა შედი მანქანაში – მე ვუთხარი – „აა!“ – გაჭიმა ფეხი. მოვიკიდე მე ხელი, კაკომ დაუჯიკავა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, შევაგდეთ მანქანაში, გავედით ჭყონში. აბა, ახლა იკივლე-მეთქი – მე ვუთხარი – ხომ მოტაცებული მყავხარ- მეთქი? – მე ვუთხარი. კრინტი არ დაუძრავს და შემოვიყვანე. ყველა ბიჭი თოხნიდა. შემოვიყვანე.

– დღე იყო ?

– დღე იყო, დღე, შუადღეს. დიახ, ბატონო. შემოვიყვანე და გათავდა ეს საქმე. დედა მომივარდა და მაგინა მე, მაგრამ მე რაც ვიყავი, ყველამ იცოდა, ის რაც იყო, ყველამ იცოდა და გავუცინე და გავუშვი იქით. და დარჩა ლიმო და დარჩა.

თუ როგორ მოკლეს ენვერ მარკოზია

არჩილ მარკოზია მუშაობდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, კოლმეურნეობაში მთავარ მექანიზატორად, არჩილ მარკოზია. ცოლი მუშაობდა ფაბრიკაში ტიტისტერად*, ჩაის ტიტისტერად*. ამათ შვილი (ბავშვი) არ ჰყავდათ და ბავშვი აიყვანეს, ერთი ბავშვი, და გაზარდეს და ჭყონში დასახლდნენ გვერდით, თავისი მამის გვერდით, იქ ჩასახლდნენ, სახლი ჩაიდგეს. იმ მამას და დედას კიდევ ჰყავდათ ბიჭი, გოგო. და ქალიშვილი გათხოვილი იყო, ჰყავდა ცოლად კაკულიას. ფაბრიკაში მუშაობდა ის კაკულია ტექნოლოგად, ბიჭი უმაღლესდამთავრებული იყო, სოხუმში სწავლობდა და იქ იყო, და იქ ითხოვა ცოლი. არჩილი და მისი ცოლი სახლში ცხოვრობდნენ, გვერდით ამათი. ეს ქვეყანა აირია, გადაბრუნდა, კი ხედავ, და ამ სიძე, ავთა კაკულია, და ამ მარკოზია ვაჟი, ცოლისძმა და სიძე, ჩაიჭქონდათ ჩაბარებული სოხუმში და აქ წავიდნენ ფულის ასაღებად. ამათ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, უბედურება შეემთხვა გზაზე.

– როდინდელი ამბავია ეს?

– ახლანდელი (ახლა), ა, ბოლოსი, ბოლოსი, რომ აიღეს აფხაზეთი, მაშინ. უბედურობა მოხდა გზაში, და მაშინ ჩახოცეს ხალხი ახალდაბაში და ეს შეხვდა ამათ და დაიკარგნენ ისინი იმ დღიდან, ცოლოსძმა და სიძე, სიძე და ცოლისძმა, ორივე, დაიკარგა აქ. იმას დარჩა ორი შვილი და ცოლი, სოხუმში რომ იყო, იმას. ამას დარჩა ცოლი და შვილი, ჭყონში ცხოვრობდა, შიგ ჭყონში. ენვერმა, არჩილ მარკოზიას უფროსმა შვილმა, ყველაფერი რომ დაიკარგა, სამუშაო და... სხვასავით მანაც დაინყო, ბენზინის მანქანა

ქიდიჭყ, ბენზინიში მაშინა ცუნდუ დო ბენზინს გიმიჩანდ. ბენზინს ჭყონს გიმიჩანდ. გიმიჩანდ დო ი კორი მუშეენდ პატიოსანო, ჭკიჭკიტის კუჩხის ვეგედგუნდეს, ფერი ჩილ დო ქომონჯი. დო ბალანა ცუნდეს ართი დო ირკორი უმარდუდუნი დო ირკოს უორდუნი, ფერ ხალხი'დ თენეფი. ჯანაშია, ნაომს უძახენა, ნაომი ჯანაშია მოსკოვს მუშეენდ მუდგასიენი. ასე ეკლესია დოდგ თიქ ნაფოსტარს.

– სკვამი ინა რე, ოხვამე რე.

– ო, თინა დოდგ თაქ დო მოსკოვს ჭე ჯგირო უღუდუ საქმე, ჯოდორ ბეჭვიაიი სინჯა'დ, ჯოდორიი ძღაბი ეკუხედ თის. თიქ ქუმორთ ჭყონიშა, 10 ოდო ათენეფი ქოძირ დო – „გამარჯობა-გუმორძგუა“, იფრელი დო, ათაქ მინდორს ნიმიწვალებუქია-ვარ, აკა ჯგირი, მეუ დო ქოძირია სო-თინი ბენზინიში კალონკა* დო ამარჩიითია დიხავა დო ქიმერჩანქია კალონკაში* დადგუმალე საშუალებას, მა ქუმოიჯლონანქია. ათეთ ბეჭვიაი დო თექ მიდართეს, ადგილი გეიშარჩიის დო, ქუმორთესგნი, ექ გიშაგორესგნი, ი დიხაშენი ბანძლიქ იუუ, ოდო ართი მშვენიერ სერს გორჩქინდუ ცოთამაქ. ლეხი ვოჯანუდი ცუდეს – მა მუ ბძირინი, თის გირაგადექ, მა მუთ მიჩქუნი – ცუდეს ვოჯანუქ ლეხი, ჩქიმ პატგნ რექ-გნი, ოდო გორჩქინდუ ცოთამაქ. გოლუ ჟირი თოფიქგნი, სუმქ უპასუხ 20 თავრე. ათაქ, ჩქიმი ცუდეში ნოხოლე, კალონკა* გედგენი, თავრეშე ქუ-პასუხუ სუმქ. გორჩქინდ მანგარო ცოთამაქ, მანგარო, დო გორჩქინდ რკიაქ, რკიაქ გორჩქინდ, ჩქიმ პატგნრექგნი, შაჰან ბეჭვიაის დო მუში ოსურს გუმულებუნა გალე დო...

– მუ ჯოხოდუ ბეჭვიაის?

– შაჰანი, ერმინეი სკუა. ოდო მუში ოსურს გუმულებუნა გალე დო ამა-რი, ცუდეში ნოხელე, ჩქიმ პატგნ რექგნი, საცოდება ამბე რე, რკია რე, ცო-თამა რე დო გენთხაფილი რენა მარკოზიაში ცუდეს – ქიგიანთხ ხარხიქ. ე ოსური დო კორქ ქიდიიჭყეს რკიანი, ათავრე დოუნჭუ ი კორქ. ათავრე დო-უნჭუნი, სოდე რკია რენ, თევრე დოუნჭუ ტყვია. თავრე ვარდუო მეჩუ მეღიციამ* ხმანი, თავრე დოუნჭეს აშო. ოდო საცოდება ამბე რე დო, მუ 30 დოს ვარდუო ათავრე გორჩქინდ ცოთამაქგნი, ბორისი ოკუჯაა დო მუში ოსურს გეუდგინგნა დო ოკონა მეულანი, გორჩქინდ ოთამაქგნი, ქეშეეჯი-რეს იშ დიხას. ეთი შაჰანი დო მუში ოსური რკიანდესგნი, გორჩქინდუ ცო-თამაქ დო ე ოსურქ ჯას ქიმკინჯირ, შაჰანქ გიმი ქითიინჯირ დო თევრე ყვიაანს, ყვიაანს, ჩქიმი ცუდეს ირჩქილედ ყვია ართიში, მაჟიაში ყვია.

– მუს ორთუდუ თი შაჰანი?

– ყვიაანდუ, ა, ხმა ვეშეშუ ეშე, ჩქიმ პატგნ რექგნი. იცუუ ეჯგუა ამ-ბექგნი, აქ გედირთეს ცუდეშე, ამბე, იშო-აშო... „მიუე?“ – „ენვერს ქიგი-ანთხეს“ – დო მიდართეს ენეფქ, ცოთამა-ცოთამათ მიდართესგნი, ჩქიმი ბალანა დო ჩქიმი ნოსა ართო დეს იში, აჰაი ცუდეს, ოდო აშო მოულა თენე-ფინი, თეში გორჩქინდუ თე ამბექ. ათაქ ჩქიმი ცუდეში ნოხოლე ჩქიმი მოთა 40 გიოხორაანს, ე, გურამიში ძღაბი, ათეს გუმულებუ თაქ დო ი კოს ურაგა-

ჰყავდა და ბენზინს ყიდდა, ბენზინს ჭყონში ყიდდა. ყიდდა და ის კაცი მუშაობდა პატიოსნად, ჭინჭველას ფეხს არ დაადგამდნენ, ისეთი ცოლი და ქმარი. და ბავშვი ჰყავდათ ერთი და, ყველა რომ ემადლიერებოდა და ყველას რომ უყვარდა, ისეთი ხალხი იყო ესენი. ჯანაშია, ნაომს ეძახიან, ნაომი ჯანაშია მოსკოვში მუშაობდა რალაცაზე. ახლა ეკლესია დადგა იმან ნაფოსტარში.

– ლამაზი ისაა, სამლოცველოა.

– ჰო, ის ააშენა (დადგა) აქ და მოსკოვში ცოტა კარგად ჰქონდა საქმე, ჯოდორ ბეჭვასიას სიძე იყო, ჯოდორის ქალიშვილი ჰყავდა ცოლად მას. ის მოვიდა ჭყონში, ჰო-და ესენი ნახა და – „გამარჯობა–გაგიმარჯოს“, ყველაფერი და, აქ მინდორში რომ წვალობ, ის კი არა, ერთი კარგი, წადით და მონახეთო სადმე ბენზინგასამართი, შეარჩიეთო ადგილი (მინა) და მოგცემთო ბენზინგასამართის დადგმის საშუალებას, მე გამოგიგზავნიო. ამ ნათქვამით (ამით), ბეჭვასია და ეს წავიდნენ, ადგილი შეარჩიეს და, რომ მოვიდნენ, იქ რომ შეარჩიეს, იმ მიწის გამო დავა შეიქნა, ჰო-და ერთ მშვენიერ ღამეს ატყდა (გაჩნდა) სროლა. ავადმყოფი ვინეკი სახლში – მე რაც ვნახე, იმას გეუბნები, მე რაც ვიცი – სახლში ვწევარ ავადმყოფი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ჰო-და ატყდა სროლა. რომ გავარდა ორი თოფი, სამმა უპასუხა აქედან. აქ, ჩემი სახლის წინ ბენზინგასამართი რომ დგას, იქიდან უპასუხა სამმა. ატყდა ძლიერი სროლა, ძლიერი და გაისმა (გაჩნდა) კივილი, კივილი ატყდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, შაჰან ბეჭვასია და მისი ცოლი გამოსულან გარეთ და...

– რა ერქვა ბეჭვასიას?

– შაჰანი, ერმინეს შვილი. ჰო-და [ის და] მისი ცოლი გამოსულან გარეთ და აგერ, სახლის წინ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, საოცარი ამბავია, კივილია, სროლაა და დაცემული არიან მარკოზიას სახლს – დაეცა ხალხი. ამ ქალმა და კაცმა რომ დაიწყეს კივილი, აქედან დასცხო იმ კაცმა. აქეთკენ დასცხო, სადაც კივილია, იქითკენ დასცხო ტყვია. აქედან რომ მისცა მილიციამ ხმა, აქეთკენ დასცხეს. ჰო-და საოცარი ამბავია და, როცა აქეთკენ ატყდა (გაჩნდა) სროლა, ბორის ოკუჯავა და მისი მეუღლე ამდგარან და, რომ უნდათ მისვლა, სროლა რომ ატყდა (გაჩნდა), ჩანვნენ მიწაზე. ის შაჰანი და მისი ცოლი რომ კიოდნენ, ატყდა სროლა და ეს ქალი ხეს მოეფარა (მიანვა). შაჰანი ჩანვა და იქიდან წკნაოდა, წკნაოდა, ჩემს სახლში ისმოდა წკნავილი ერთისა, მეორის წკნავილი.

– რას აკეთებდა ეს შაჰანი ?

– წკნაოდა, აი, ხმა არ ადიოდა მაღლა, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ასეთი ამბავი რომ შეიქნა, აქ ადგნენ სახლში, ამბავი, იქითური, აქეთური... „რა არის?“ – „ენვერს დაეცნენ“ – და წავიდნენ ესენი. სროლა-სროლით რომ წავიდნენ, ჩემი ბავშვი და ჩემი რძალი ერთად იყვნენ იმისი, აჰას სახლში, ჰო-და აქეთ რომ მოდიან ესენი, ისე ატყდა ეს ამბავი. აქ, ჩემი სახლის წინ, ჩემი შვილიშვილი სახლობს, აი, გურამის ქალიშვილი, ეს გამოსულა აქ და

დუუ, დუდი რჯოგუნუაო? მეუა იშოვა. ათენა ქემეხვაამუ ენეფს დო გემ-
ნუშაყარუუ იშო, ხოხ-ხოხინაიათ მინუეებუნა თეი ცუჩა ათე ჩქიმი ხარხის
დო, კიდა გითორჩვილი'დ, თი ჩქიმი ძღაბიში კიდა. თეში გინასქიდეს. ათეზ-
მა გინასქიდ ჩქიმი ოჯახიში სუმი კოჩიში შურქ თე ამბეს.

უკუელი დენყნარ იფრელქენი, ათაშიენია საქმე ენვერიში ცუდეს,
თეჯგუა საქმე რენია დო ჭყოლირი რენია. მიდართეს ექიმეფშა, მარა მუ-
თუნქ ვემიხვარინუა დო ენვერქ დოღურუა. ათაქი კუჩხიში მთავარი ჯერ-
ღვი მეუსოფუდუ ი კოს, ქუთამამუდ-დო. სონდარო გვერდი კილომეტ-
რიში ექიმს მიცონანდეს დო უშველენდეს მუთუნსუნი, თეზმა ხანს იშ დი-
10 ჩოლუუ ზისხირით დო დოღურუ. ათეჯგუა უბედურებაქ მოხვად. დო მა
ღეხი ვოჯანუდი დო ვართი დოღურუნ, ონგარშა ვემემრთუმუ დო, სო
თხორენი, თიშა ხოლო ვემემირთუმუ მა თექ. თიშმანწარა კოჩი'დ თინა,
თიჯგუა კოჩი თაქ ვაშარდ. ოდო ქედოსქიდ ჩილ დო ძღაბიქ. ოდო ათე
ამბე ქედანამეს, ა, ამხანაგობა უღუდეს თენენს დო მიდგა ართო გილა-
გორგნდეს, ე, კეთებაშენინი, თიში ბოშის. ტყვიათ ქუთემის ქიმოგორეეს
თის, ქუთემის, ტყვიათ. ტყვიათ ქედოცუმედ იროდი ერქვანიი კარს, თენა
იროდის იში გეუჭოფუდუ დო მილიციაშა* ქიმულალუდუ. ათე ტყვიათ
დიგორ თექ, ქუთემური შონი ბოშიში ცუდეშა ქუთემის ქიმერთეს ათეთ. ი
სოსო ბეჭვანიი ბოში თექ დინოფე ბინათ, თექ, ქუთემის, ნოგურაფუე,
20 თის ქედანამეს. ოდო ინეფი ართიანს ვემეთხოზენა, მარა დიო თექ ვე-
დემტკიცინ. ი ბოშის ინა უღუ, ცუდეშე ვეგმართინენი, ფერი სროკი*, ოდო
დიო ხოლო ვარე ე საქმე გამორკვიებული, ჟირ ნანა რე-დო.

– ესე იგი, ქიმერთ დო თი შონი მოეცონ აშო, ის უჩქუდუ ენა დო...

– ო, თიში ხალხი'დუა, გილარაგადაანა დო მა ვამიჩქე. უკუელი ჩქი მი-
დაფრთით, ხალხიქ, თექ ვეგმირკვიუ დო ვეუ საქმექენი, ართი ავტობუსი
ხალხიქ მიდაფრთით. თიში ოხორასქილი ორე... ზუგდიდის ის მუშეენს, ის,
დაცვაში, არძოში უჩაშიე მუდგარენი კანტროლიში თექ. მოუღირი'დ თინა,
თიქ გეჭოფეს აარძა, მიდამიონეს, დო ინჩხურგშა ქიმებთით, დო თენენქ
მიდართეს ნოხოლე პროკურატურაშა დო სასამართლოშა. პროკურორს
30 ურაგადუდუ, სკანიანქ რლოლუა, სკანიანქ, სკანი ცუდეს მინოძუდუნი,
ფერქ რლოლუა დო ჩქიმდა მუ გოკონია? ოდო ათეთ ათეშა რე გენურაფილი
დო მუთუნქ ვექიმინ თექ. დიო მუთუნი ვარე. მუზმა ფარას მიკმიდანა,
მუზმა ამბეს ორთუნა, მარა მუთუნი ვარე, მუთუნშა ვარე დიო გუშულირი,
ჟირი ნანა ქორე მიკუღირი-დო.

– კოჩიშ ცვილუა, ბოში!

– დოცვილეს მუჭომი კოჩი, გიჩქუდა! ირკოს გურს ჭუნსუნი, ფერი კოჩი,
ჭკიჭკიტას კუჩხის ვეგედგუნდუნი, ფერი კოჩი.

ათექ მოხვად ჭყონს.

უკუელი თიში ოსურქ, ჩქიმ პატგნ რექენი, მიდგარდენი ქუდარინუუ
40 ბენზინიში გგმაჩამლო, ოდო დოსქილადირს ხოლო ოკო ჭკომუა, არსებობა.
თითონ ი ოსური ჭყოლირიე, ათე დუდი აფუდუ ათაქ სოფილი გინაშქუმელი,

იმ კაცს უთქვამს, თავი გძულსო? წადიო აქედანო (იქითო). ეს შეხვედრია ამათ და შეუყრია იქით. ხოხვა-ხოხვით შესულან ამის სახლში ეს ჩემი ხალხი და, კედელი გამოხვრეტილი იყო, იმ ჩემი ქალიშვილის კედელი. ასე გადარჩნენ. ბენვზე (ამოდენა) გადაურჩა ჩემი ოჯახის სამი სული ამ ამბავს.

მერე, რომ დანყნარდა ყველაფერი, ასეაო საქმე ენვერის სახლში, ასეთი საქმე არისო და დაჭრილი არისო. ნავიდნენ ექიმთან, მაგრამ ვერაფერმა უშველაო და ენვერი მოკვდაო. აქ ფეხის მთავარი ძარღვი გაეგლიჯა იმ კაცს, რომ ესროლა. სანამ ნახევარი კილომეტრიდან ექიმს მოიყვანდნენ და უშველიდნენ რამეს, მანამ დაიცალა სისხლისგან (სისხლით) და მოკვდა. ასეთი უბედურება მოხდა. და მე ავადმყოფი ვინექი და არც, რომ მოკვდა, გასვენებაში არ მივსულვარ და, სად მარხია, იმასთანაც არ მივსულვარ მე იქ. ისეთი კარგი კაცი იყო ის, ისეთი კაცი აქ არ ცხოვრობდა. ჰო-და დარჩა ცოლი და ქალიშვილი, ჰო-და ეს ამბავი დასწამეს, აი, ამხანაგობა რომ ჰქონდათ ამათ და ვინც ერთად დაეძებდა, აი, გაკეთებისთვის, იმის ვაჟს. ტყვიით ქუთაისში მიაკვლიეს იმას, ქუთაისში, ტყვიით. ტყვია დაცვენილიყო იროდი ერქვანიას კარზე, ეს იროდის აელო და მილიციაში* მიეტანა. ამ ტყვიით მოიძებნა ეს, ქუთაისელი სვანი ბიჭის სახლში ქუთაისში მივიდნენ ამითი. ის სოსო ბეჭვანიას ბიჭი იქ მდგარა ბინად, იქ, ქუთაისში ნასწავლება, იმას დააბრალებს. ჰო-და ისინი ერთიმეორეს არ მტრობენ (არ მისდევენ), მაგრამ ეს ჯერ ვერ დამტყიცდა. იმ ბიჭს ისა აქვს, სახლიდან რომ ვერ გავა, ისეთი სასჯელი, ჰო-და ჯერაც არაა ეს საქმე გამორკვეული, ორი წელი კია – და.

– ესე იგი, მივიდა და ის სვანი წამოიყვანა აქეთ, იმან იცოდა ეს და...

– ჰო, მისი ხალხი იყოო, ლაპარაკობენ და მე არ ვიცი. მერე ჩვენ ნავედით, ხალხი, ეს რომ არ გაირკვა და არ მოგვარდა (არ იქნა) საქმე, ერთი ავტობუსი ხალხი წავედით. იმისი ცოლისძმა არის... ზუგდიდში იმაზე მუშაობს, იმაზე – დაცვაში, ყველას უფროსია რაღაც კონტროლისა იქ. მოსული იყო ის, იმან აგვიყვანა ყველა, ნაგვიყვანეს და ინჩხურში მივედით და ესენი ნავიდნენ წინ პროკურატურაში და სასამართლოში. პროკურორს ეთქვა, შენთანმა გიქნაო, შენთანმა, შენს სახლში რომ იყო გაშინაურებული, ისეთმა გიქნაო და ჩემთან რა გინდაო? ჰო-და ამით იმაზეა მინიშნებული (ან მითითებული) და ვერაფერი გაკეთდა იქ, ჯერ არაფერი არაა. რამდენ ფულს იძლევიან, რამდენ რამეს (ამბავს) აკეთებენ, მაგრამ არაფერი არაა, ჯერ არაფერი ჩანს, ორი წელი კია გასული-და.

– კაცის მოკვლა, კაცო!

– მოკლეს როგორი კაცი, თუ იცი! ყველას გული რომ ეწვის (წვავდა), ისეთი კაცი, ჭიანჭველას ფეხს რომ არ დაადგამდა, ისეთი კაცი.

ეს მოხდა ჭყონში.

მერე მისმა ცოლმა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ვილაც დააყენა ბენზინის გამყიდველად. \და\ დარჩენილსაც უნდა ჭამა, არსებობა. თვითონ ის ქალი დაჭრილია, ეს თავი ჰქონდა აქ გადახლეჩილი დანარტყამი, იმისთვის

თიშა გეუშქუმაღუდუ, დაზიანებულე. გინასქიდ, მარა მუ გინოსკილადი-რიე?! ვარენი თიჯგუა რე ი ოსური, მარა იშენი მუდგასირენ გიმიჩანს, თი ძღაბიქ თექ მილიციაში* მოადგილეს მიდაუნუ, ოდო თი ბოშის ხოლო დუდ-შა გეუძუ, მარა მუთუნ[ქ] ვეიშართ დიო, მუთუნქ.

– თომაში ამბე რკითხი მა. ცონცხაი ვარენია, თქვიი დო მუქ მოხვად? ოსური ქიმიონუო?

– დოღურუ იქ, მუჭო მა ვთხიი ღორონსგნი, თეში დოღურუ. ოსური ხათხოლო ქითხუუ უკუელი, ოსური ადრე მიიქონგ. ბალანა ხოლო ქოცუნდუ: ართი ბოში დო ართი ძღაბი. ბოშის, სინკარქ მაართ ჟიდოხგმე, ქიგიანთხ დო დოღურუ, სინკარქ.

10

1. ჩქიმი დასკუა 2. მუჭო იშქვიდ ართი ოსურქ ტეხირსგნი

ნაფოსტარს დასკუა მიუნდუ გათხიი, კოსტა კოკაიაში ოსური. ჩქიმი დაა ეკუხედ ცანაას, ცანავას ეკუხედ ჩქიმი დაა, ჩქიმ პატონ ვორექენ, ნახუნუშუე, ნახუნუშუე, დო ქიდიხორეს გურძემს, აშო მაართეს. დო უკუი თი გურძემშე თინემქ, გეგნახორეს დო, კინდღმა მიდართეს.

– ჰო, გინოხორაფა ორდ.

– კონდლიშე დიირთ – ჯარმა მიდექონეს დო დიირთესგნი, კინი გურ-ძემიშა მორთეს. თაქ ძაამი ღარიბო ცხოვრენდეს თინეფი. დო მა თაქ ბი-
ნათ ვორდი, ბინათ ვორდი ერქვანიია ცუდეს დო ეთექ აშო ქიმიპონი ჩქიმ-
და [ჩქიმი დასკუა]. ოდო ათაქ ექიმი'დ მუღირი გურიაშე, გურუელი, დო მუ-
შეენდ ჭყონს. ოდო ათაქ სარხინუი ელიკო ბლიაძე მუშეენდ ფაფრიკას,
გრიშა ჯოჯუაში ოსური, დო გრიშა. თინა მუშეენდ ნორმადარო*. ქომონჯი
მუშეენდ ტეხნოლოგო დუო, მორიგეთ დუო, მუდგათ'დგნი მუშეენდეს
ჭყონს. თენეფი დინორდეს, თი ექიმი დინორდგნი, თი ოჯახის. თე ექიმს
დასკუა ქუძრედ ჩქიმი – ვითაამშვი ნანეი ბალანა'დ, ბალანა. თენა ქუძირედ
დო თენემქ მიშელეს თე საქმეშა დო ქითხუ თინა თექ, ვამურუ საშვეი დო
მიდეონ თენა თექ. ჩქიმ ხეშე გავათხიი თინა, ვართი მიკითხირ თი დიდა
დო მუშაშა. თიშმა სიღარიბე უღუდეს, მიკვალენედეს თეშა, ჩქიმ პატონ
ეექენ. ცეთინაქ მიდეეონ უკუი, თი კოჩქ, აქ მუშობა მოიტუ დო გურიაშა,
მუშ ქიანაშა მიდეონ. გურიას დეს ცენტრის თენეფი, ოზურგეთის. ჯიმა-
ლეფი ცუნდეს, იფრეინერო ჯგირი ხალხი'დ, ჩქიმ პატონი. დო თის კუჭიქ
გუხორცქ თექ, ქომონს, დო იშ ქიგნაყუნუ დო იშ დოღურუ, დო ბალანაქ
ქედაასქიდ ართიქ სუმი თუთერქ. კინდღის დეს თინკვამ თენეფი, დო
ჩქიმდა შურო ვაგუგეზაფუაფუ ენენსგნი, თეში ქოთ ღუნგარგნა – მიდურ-
თუმუნა თექ – დო ქოთ ჟარნეჩი გინუგაფუნა. ათე ჟარნეჩიში უკუელი ე
ძღაბი გეუჭოფუნა დო აშო მაღუქონაფუნა. ი კათა ვანორძებუედ ეს – ჩქი
მუკუელუანთ, ჯიმაცალო ქუმკუდირთგთ, ბალანას მუორდაფუნანთ, გათ-

30

დაერტყა, დაშავებულია. გადაურჩა. მაგრამ რა გადარჩენილია?! მკვდარი სჯობია (რომ არ არის, ისეთია ის ქალი). მაგრამ მაინც რაღაცას ყიდის. ის გოგო იქმილიციის* მოადგილეს გაჰყვა, ჰო-და ის ბიჭიც თავის თავზე იღებს (თავზე ადევს), მაგრამ არაფერი გამოვიდა ჯერ, არაფერი.

– თომას ამბავი გკითხე მე. ცოცხალი არ არისო, თქვი და რა მოხდა? ცოლი მოიყვანა მერე?

– მოკვდა ის, როგორც მე ვთხოვე ღმერთს, ისე მოკვდა. ცოლი კი მალევე შეირთო მერე. ცოლი ადრე შეირთო, ბავშვიც ჰყავდა: ერთი ბიჭი და ერთი გოგო. ბიჭს, სინკარი წამოვიდა ზემოდან, დაეცა და მოკვდა, სინკარი.

1. ჩემი დისშვილი 2. როგორ დაიხრჩო ერთი ქალი ტყუხურში

ნაფოსტარში დისშვილი მყავდა გათხოვილი, კოსტა კოკაიას ცოლი. ჩემი და ჰყავდა ცოლად ცანავას, ცანავას ჰყავდა ცოლად ჩემი და, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ნახუნაოდან, ნახუნაოდან, და დასახლდნენ გურძემში, აქეთ წამოვიდნენ. და მერე ამ გურძემიდან ესენი, გაასახლეს და, კინდლში წავიდნენ.

– კი, გასახლება იყო.

– კინდლიდან დაბრუნდა – ჯარში* რომ წაიყვანეს და დაბრუნდნენ, კვლავ გურძემში მოვიდნენ. აქ ძალიან ღარიბად ცხოვრობდნენ ისინი. და მე აქ ბინად ვიყავი, ბინად ვიყავი ერქვანიას სახლში და იქ მოვიყვანე ჩემთან [ჩემი დისშვილი]. ჰო-და აქ ექიმი იყო მოსული გურიიდან, გურული, და მუშაობდა ჭყონში. და აქ სალხინოელი ელიკო ბლიაძე მუშაობდა ფაბრიკაში, გრიმა ჯოჯუას ცოლი, და გრიმა. ის მუშაობდა ნორმადარად. ქმარი მუშაობდა ტექნოლოგად, მორიგედ თუ რაღაცად მუშაობდა ჭყონში. ესენი იდგნენ, ის ექიმი რომ იდგა, იმ ოჯახში. ამ ექიმს დისშვილი ენახა ჩემი – თექსემეტი წლის ბავშვი იყო, ბავშვი. ეს ენახა და ესენი ჩაერივნენ (შევიდნენ) ამ საქმეში და ითხოვა ის ამან, არ მომცა საშველი და წაიყვანა ეს ამან. ჩემი ხელიდან გავათხოვე ის, არც მიკითხავს იმ დედ-მამისთვის. ისეთი ღარიბები იყვნენ (იმხელა სიღარიბე ჰქონდათ), ვერ უვლიდნენ ამას, ჩემი ბატონი რომ ხარ. იმან წაიყვანა მერე, იმ კაცმა. აქ მუშაობა მიატოვა და გურიაში, თავის ქვეყანაში, წაიყვანა. გურიაში იყვნენ ცენტრში ესენი, ოზურგეთში. ძმები ჰყავდათ, ყველანაირად კარგი ხალხი იყო, ჩემო ბატონო. და იმას კუჭი გაუსკდა იქ, ქმარს, და გადაყვა [ამას] და გარდაიცვალა, და ბავშვი დარჩა ერთი სამი თვის. კინდლში იყვნენ მამინ ესენი და, ჩემთვის სულ რომ არ გაუგებინებიათ ამათ, ისე კიდევ გაუსვენებიათ – ნასულან იქ – კიდევ ორმოცი გადაუხდიათ. ამ ორმოცის შემდეგ ეს გოგო აუყვანიათ და აქეთ წამოუყვანიათ. ის ხალხი თურმე არ აძლევდა – ჩვენ მოვუვლით, ძმასავით დავუდგებთ, ბავშვს გავაზრდევინებთ, გათხოვება თუ მონ-

ხუალა მიინდომუ-და, ჩქი გუათხინთ, ჩქი მუკუდირთთ მიწვეთია, მარა ვადუჯერებუნა დო მაფუქონაფუნა აშო. ჭიჭე განუვითარებეი ხალხი დეს თინეფი, აა, ჯუნგლეფიჯგუა დეს. მა ათენა ქიგეგვინი, მიდავრთი, ქოვძირი, ცურა მალეპონი აშო, ჩქიმი ცურა. ჩარცხუებუი ვორდი ინწკია გოგიას დო ერქვანიია ცუდეს ვორდი თი დროს. ბალანას გუღულა თაქ ქვდვოგურეე, ირეფი. უკუი ასე ცურა ვეშუო, მუი ცურა? ასე კინი გურძემს ქიდიხორეს ენემქ, თეურე ქემორთეს-დო, კინდლიშე. ოდო ჩქიმ მორდიასკუაში ოსური'დ, ჩქიმ პატონიექენი, ქვრივი ოსური, ძამი პატოსანი, ჯგირი. ქგაიი [გგნაგები] გოლია ჯგერენია, თიშ დიანთიი. ოდო ათე კოსტა კოკაიას ოსური ნყარშა აფუდუ ნაშქვიდა, ჯარს დენი, თეში, შქვიდეო ქვდოხვად თაქ.

10

- ნყარს მუშენ იშქვიდ თექ?
- ტეხირს ქააუნ, ტეხირს.

- უჰ! ენა მა ვშე, დიშქაი იშა იდესენი. მა ჩქიმი თოით ვძირი, მუჭო იღე ნყარქენი. იშენი გინიინქ ასე თეს: რკია, რკია რკია ქიგეგვონით დო მიდავრთით, მიდავრთით დო ქიმევრთით ჯოჯუეფიში კარიშა. ტეხირი ინა ცოფე - მოძინეი. მიდურთუმუნა თურმე - ვალოდია ლაშხიას ხოლო - მიდურთუმუნა ხინკეფიში ოშაყარუშუა, ოდო ართი ტოტი, ტეხირიი ართი ტოტი, თეურე მიიშ დო ართი - ათაურე, ჯოჯუეფიში განიშე. ენა, კუნძულს ხინკემს შაყარანდესენი, ინწკმა ექ მიიძინ, ტეხირქ საერთოთ მიიძინ დო ცეთი ოსური ნყარქ მიდეედ. დო თხომუშ ინა რდ, გეჩანდ თხომუ დო ცათეს ქემოკიდ ხე საწყარქ. დო უგრინჯუანს ეს ნყარი, ხალხი რკიაანს, მითინქ ვაგაბედ ასე თექ [მიშუუა]. მა ბალანა ვაორდი, ბოში ვორდი. უკუი ცათაქ აგრონომი დუო, მუდგა დენი, მუშეენდ...

20

- ილი დგებიაქ.
- ილი დგებიაქ თოკით მაართ დო ვემიართ იშა. ე უსური რკიაანს, მიშვეითია - მიძახენა - ქიმმეხვართ, ქიმმეხვართია. ექ ქემორთ, მუთუნი ვამოკო მავა - ჭე ნაშუმა ქორდ - ოდო გემშართ ჟიდოხბეშე.
- ქიმერთ ხოლოშა დო მესოფუ ცა დო მიდულ ნყარქ, ნყარქ მიდუულ.
- სუმი მეტრი ორდ დოსკიადირი, ოდო თე თხომუში ცა ხეს უკებუდუნი, თეშ მიდეედ იშო.

30

- თინა მინ დენი, ქოიჩქენო? - იზდონია ნუღაიაი ძღაბი, იზდონიაში, ნუღაიაში, ამერანიში დაა. მუშ ნოსა დო იქ მიდართეს ტეხირიშა - ანდრი კოკაიაში ოსურქ დო კოსტა კოკაიაში ოსურქ - ნყარს გეკოვჭოფათია [ხინკეფი], ოდო მიდეედ თინა.

- ეს იყო ჩემი შთაბეჭდილება ყველაზე დიდი, რაც მე აქამდე განმიცდია. საშინელება იყო!

40

- ჰო. იქ ეთექ იშქვიდ ოინჯუაბორჯის დო თექ გეკიიღეს უკუი თინა, თექ უჩქედეს, მინ რდენი. ოდო სუმ სკუა აფუდუ თის დოსკიადიი, ოდო გეუჭოფუდეს დო ჩქიმ დასკუა, აკაბცხა ბალანა ცუნდუ, ართი ნანენი, ფერი, იშ ქიმეურამუდეს თიშა. ოდო თეშ მახოვას მა მუთუნი ვამინიის დო ცუჯი ქეიმოხორხეს. ვარა მა თიჯგუა გგნაჭირი ვორდი, მა შხვაი სკუაეფუა ხეს

დომა, გავათხოვებთ, ჩვენ დავუდგებით პატრონადო, მაგრამ არ დაუჯერებიათ და წამოუყვანიათ აქეთ. ცოტა განუვითარებელი ადამიანები (ხალხი) იყვნენ ესენი, აი, ჯუნგლებივით იყვნენ. მე ეს რომ გავიგე, წავედი, ვნახე, სახლში წამოვიყვანე აქეთ, ჩემს სახლში. დაშორებული ვიყავი მაშინ გოგასთან (გოგას) და ერქვანას სახლში ვიყავი იმ დროს. ბავშვს სიარული აქ ვასწავლე, ყველაფერი. მერე ახლა სახლში არ წავიდოდა, თავის სახლში? ახლა კვლავ გურძემში დასახლდნენ ესენი, იქიდან რომ მოვიდნენ, კინდლიდან. ჰო-და ჩემი ნათლისშვილის ცოლი იყო, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ქვრივი ქალი, ძალიან პატიოსანი, კარგი. გექნება [გაგონილი] გოლია ჯგერენაია, მისი სიდედრი. ჰო-და ამ კოსტა კოკაიას ცოლი წყალში ჰყავდა დამხრჩვალნი, ჯარში რომ იყო, ისე, დამხრჩვალნი დახვდა აქ.

– წყალში რატომ დაიხრჩო ეს?

– ტეხურას გაჰყვა, ტეხურას.

– უჰ! ეს მე მახსოვს, შემის იმისთვის რომ წავიდნენ. მე ჩემი თვალით ვნახე, თუ როგორ წაიღო წყალმა. მაინც გეტყვი ახლა ამას: კივილი, კივილი, კივილი გავიგონეთ და წავედით, წავედით და მივედით ჯოჯუების კართან. ტეხურა ის ყოფილა – მომატებული. წასულან თურმე – ვალოდია ლაშხიაც – წასულან ფიჩხის მოსაგროვებლად, ჰო-და ერთი ტოტი, ტეხურას ერთი ტოტი, იქით მიდიოდა და ერთი – აქეთკენ, ჯოჯუებისკენ. ეს, კუნძულზე ფიჩხს რომ აგროვებდნენ, მაშინ ამან მოიმატა, ტეხურამ საერთოდ მოიმატა და ის ქალი წყალმა წაიღო. და თხმელის ის იყო, იდგა თხმელა და ამას მოჰკიდა ხელი საწყალმა. და ეხეთქება ამას წყალი, ხალხი კივის, ვერავინ გაბედა ახლა იქ [შესვლა]. მე ბავშვი არ ვიყავი, ვაჟი ვიყავი. მერე აქ აგრონომი იყო, თუ რაც იყო, მუშაობდა...

– ილი დგებიამ.

– ილი დგებია თოკით წამოვიდა და ვერ მივიდა მასთან. ეს ქალი კივის, მიშველეთო – გვეძახის – მომეხმარეთ, მომეხმარეთო. ეს მოვიდა, არაფერი მინდა მეო – ცოტა ნასვამი კი იყო – ჰო-და შევიდა ზემოდან...

– მივიდა ახლოს და მოგლიჯა ტოტი და წაართვა წყალმა, წყალმა წაართვა.

– სამი მეტრი იყო დარჩენილი, ჰო-და ეს თხმელის ტოტი ხელში რომ ეჭირა, ისე წაიღო.

– ის ვინ იყო, იცი? – იზდონია წულაიას გოგო, იზდონიასო, წულაიასი, ამირანის და. მისი რძალი და ის წავიდნენ ტეხურაში – ანდრი კოკაიას ცოლი და კოსტა კოკაის ცოლი – წყალში დავიჭიროთო [ფიჩხები], ჰო-და წაიღო ის.

– ეს იყო ჩემი შთაბეჭდილება ყველაზე დიდი, რაც მე აქამდე განმიცდიდა. საშინელება იყო! (ლაპარაკობს ქართულად).

– ჰო. ის იქ დაიხრჩო საღამოშამს და იქ გამოიტანეს მერე ის, იქ იცოდნენ, ვინც იყო. ჰო-და სამი შვილი ჰყავდა მას დარჩენილი. ჰო-და აეყვანათ და ჩემი დისშვილი, ერთი ბენო ბავშვი რომ ჰყავდა, ერთი წლის, ისეთი, მიეცათ იმისთვის. ჰო-და ასე ახლოს მე არაფერი მითხრეს და ანგარიში არ გამიწიეს. თორემ მე ისეთი განაჭირი ვიყავი, მე სხვისი შვილებისთვის ხელს

მუოკიდირაფუნადიო ახაიგაზდა, ეჩიდოჟირი ნანეი ძღაბის? ოდო ქიმეჩეს თის. თიქ უკუი დუდი დირაგუუ, სანყარქ, დო თი სუმი ბალანეფი მორდგ.

10 მუს გუურჩქინდ სკუაქ, ოდო ვითობრუო ნანეი ბოში[ს], ჩქიმ პატონ ვორექენი, გრიშა კოკაიაი მოთაქ ათაქ ბირგურს გეუზიმუუ თოფი დო ბირ- გურს ქე მახვამილუუ, ეთის ქიგიოლურუ იშო, მინამაღ ზისხირქ-დო. ეთის ზისხირქ მენამაღ. სარდიონ ქვარცხააქ, ინა მუშენდგ ცათეურე, ა,... ბას- ლაიაში ძღაბი ექთანო თექი, ოდო ინა გუკეთია, შრატია, ურაგადუუდუ. შრატი მანგიორო შხვა გუკეთებუდუ, ექტანი'დ თინა დო შრატი მანგიო- რო შხვა გუკეთებუდუ. ოდო მარტვიშია ქიმიპონითე დო, ქომიციონესენი, შრატი ქეგაფუნიაო კეთებუია დო – ქოო, შრატი კეთებუი მაფუნია – უნუუ სარდიონქ. თის ქაასქიდეს. მიინამაღ ზისხირქ დო თეი პროფესორეფი, ქი- ანას კოჩი ვადოსკიადე, თის ვეგიოლინენი, ფერი, მარა მუთუნქ ვეერცხ, დოცვიე ვითობრუო ნანეი ბოში, კრაოტის* გილვენტირედენი, ფერი, საშუალოდამთავრებუი, თიშ, დასკუაში პირვეი სკუა კოკაიანკვმა.

თიშ უკული, ჩქიმ პატონ აექენ, ჟირი: ართი ძღაბი დო ართი ბოში – ქოცუნსუ. ასე ხოჲო რენა თენეფი. დო ჩქიმ დასკუაქ დოლურუ დო წარმო- ნანაქ ითუ ასე. ბალანა ვარდ, უკვე ოთხონეჩდოჟირი ნანეი ქორდგ, მარა იშენი – ირო ტანჯვა დო გაჭირებაი თუდო, თეთ, თე სინნარეთ!

20 უკუი თეურე მოცუნდუნი, თი ბოშიქ ავარიას ქემოხვად ქერჩის, მაში- ნათ მიიშუნ, დო თეურე ლურეი ქუმულეს. დო ის ჟირ ბალანემქ ქედაასკიდ, ჟირი ბოშემქ, დო თი ბალანეფი გვალო ჯგირი ბალანეფიენა, გვაჲო ჯგირო ულუნა საქმე. ქართის ცხოვრენა, ლტოლვილეფიენა, მარა ე ჩქიმ დასკუა- შოთ მუთუნქ ვეუუ ექ, ჩეძალდ დო დოლურუ, თემ შრომა-შრომათ, სინნა- რე-სინნარეთ დოლურუ.

იმ დღას ონდლეშე მუჭო ორდენი, თის ხოლო გინიინქ მა სი: ცაშხო- ბა'დ* თინკია, ცაშხოზა*, ბაზარი ცააშხას'დ, სკუა. ინკია ჟაშხა[ს] ვარდ ჭყონს [ბაზარი], ცააშხას უჩქუდეს, ირ ცააშხადღას'დ ბაზარი ჭყონს. ოდო ჭყონს ცოფედეს ოსურეფი, ოდო ცათაურე მაღავრთათია, ა, ოჭკირაფუშე, ნყარი გევიურათია. მუთუნო ვემიორქედეს, ტეხირი გოფაჩი'დ-დო. თირ- 30 ნყარქ ქემაიშუუ თეურეშე, ოდო თიქ'დგ, თენემს ატაკუნი. ოდო ენა მიჩქუნ ფერიე. მა – ვარ დო სი ქიიძირ, მარა მა ზუსტაას მიჩქე.

– ჩქიმი თოით ვძირი, მა ვორწყედი.

– თენა ორდ ჩქიმ ნისა, თათა-მაქ, მა გინიი – დავიში ისური[ნი], თიშ დასკუა. იზდონია ნუღლიას ეკუხედ ართი დაა თი ჩქიმ ნისა თათაში. მაჟია – გოროზიას, მას მა –ჯანაშიას, მანთხა – ხოჲო ჯანაშიას, მახუთა – ბარ- თიას, მამშვა – ჩქოფოიას, მამქვითა – ნონოროიას, მარუო რდ ხოჲო... ვავშ, მაჩხორა ჩქიმ ნოსა რდ დო ართიში ვავშ ნამდგაშიენი, ართიში.

მოვაკიდებინებდი ახალგაზრდა, ოცდაორი წლის გოგოს? ჰო-და მისცეს იმას. მერე იმან თავი გადადო (დაიგდო), სანყალმა, და სამი ბავშვი (ბავშვე-ბი) გაზარდა.

მას გაუჩნდა შვილი, და თვრამეტი წლის ბიჭს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, გრიშა კოკაიას შვილიშვილმა აქ, მუხლზე, დაუმიზნა თოფი და მუხლზე მოახვედრა, იმას გადაჰყვა, რადგან სისხლი მოენამლა. იმას სისხლი მოენამლა. სარდიონ ქვარცხავამ, ის მუშაობდა, აქეთური (აქეთ), აი,... ბასილიას გოგო ექთანად იქ, ჰო-და ის გაუკეთეო, შრატიო, ეთქვა. შრატის ნაცვალად სხვა გაეკეთებინა, ექთანს იყო ის და შრატის ნაცვალად სხვა გაეკეთებინა. ჰო-და მარტივლში მოვიყვანეთ და, რომ მიიყვანეს, შრატი გაქვსო გაკეთებულყო? და – კიო, შრატი გაკეთებული მაქვსო – უთხრა სარდიონმა. ამას შერჩნენ. მოენამლა სისხლი და მთელი პროფესორები, ქვეყანაზე კაცი არ დარჩენილა, მას რომ არ გადაჰყვა, ისეთი, მაგრამ ვერაფერმა იხსნა, მოკლა თვრამეტი წლის ვაჟი, სანოლზე რომ ვერ ეტეოდა, ისეთი, საშუალო-დამთავრებული, იმისი, ჩემი დისშვილის პირველი შვილი კოკაიასთან.

მას შემდეგ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ორი: ერთი გოგო და ერთი ბიჭი – კი ჰყავს. ახლაც არიან ესენი. და ჩემი დისშვილი გარდაიცვალა და წელიწადი გათავდა ახლა. ბავშვი აღარ იყო, უკვე ოთხმოცდაორი წლისა იყო, მაგრამ მაინც – სულ ტანჯვასა და გაჭირვების ქვეშ, ამით, ამ სიმწრით!

მერე იქიდან რომ მოჰყავდა, ის ბიჭი ავარიში მოხვდა ქერჩში, მანქანით რომ მოდიოდა, ჰო-და იქიდან მკვდარი მოუსვენეს. და იმას ორი ბავშვი დარჩა, ორი ბიჭი, და ის ბავშვები ძალიან კარგი ბავშვები არიან, ძალიან კარგად აქვთ საქმე. თბილისში ცხოვრობენ, ლტოლვილები არიან. მაგრამ ამ ჩემი დისშვილისთვის არაფერი იყო (გახდა) ეს, ჩაძალდა და მოკვდა ასე შრომა – შრომით, სიმწარე – სიმწრით მოკვდა.

იმ დღეს შუადღიდან როგორც იყო, იმასაც გეტყვი მე შენ: ხუთშაბათობა იყო მაშინ, ხუთშაბათობა. ბაზარი ხუთშაბათს იყო, შვილო. მაშინ კვირა[ს] არ იყო ჭყონში [ბაზარი], ხუთშაბათს იცოდნენ. ყოველ ხუთშაბათს იყო ბაზარი ჭყონში. ჰო-და ჭყონში ყოფილიყვნენ ქალები, ჰო-და აქეთკენ წამოვიდეთო, აი, მოკლეზე, ნყალში გავცურეთო. არაფრად მი-აჩნდათ, რადგან ტეხურა გაშლილი იყო. თოვლწყალმა მოუსწრო ზემოდან (იქიდან), ჰო-და ის იყო, ამათ რომ დაეტაკა. ჰო-და ეს, რომ ვიცი, ისეთია. მე – არა და შენ გინახავს, მაგრამ მე ზუსტად ვიცი.

– ჩემი თვალთ ვნახე, მე ვხედავდი.

– ეს იყო, ჩემი რძალი, თათა-მეთქი, მე რომ გითხარი, დავის ცოლი – მისი დისშვილი. იზდონია ნულაიას ჰყავდა ცოლად ერთი და იმ ჩემი რძალი თათასი. მეორე – გოროზიას, მესამე – ჯანაშიას, მეოთხეც – ჯანაშიას, მეხუთე – ბართიას, მეექვსე – ჩქოფოიას, მეშვიდე – წონორიას, მერვე იყო კიდევ... არ მახსოვს, მეცხრე ჩემი რძალი იყო და ერთისა არ მახსოვს რომელიღაცისა, ერთისა.

ომიანობაში პერიოდი მუჭო გინივლინი

– მა პირველო მუშეენდი დიდიჭყონსე. ომიანობაქ ქიდიჭყინგნი, პო-
ვარო* მუშეენდი სასადიოს. ჩქიმი გამგე ორდ პროფი თოდუა – გამგე.
კოპერაციაში* თამჯდომარე’დ ვანო ადამია, საბჭოში თამჯდომარე’დ ამ-
როსი კვაშია – პირველო მუშობა დივჭყინი. კოლმეურნობაში თამჯდომა-
რეთ მუშეენდ კირილე დო უკუელი, ომიანობაში დროს, მიდგონეს დო
ქედოვსკიდი ხვალენი, თი დროს დივჭყი მა თექ მუშობა პოვარო*. მომარა-
გებელი’დ ილი დგებია, მომარაგებელი. ილი დგებიაში ოსური მუშეენდ ბუ-
ფეჩიკო*, მარუსია, რუსი. ართი რუსი პუნდეს აფიციანტო. საწყობიშ გამ-
10 გეთ ლადი ხვიჩია მუშეენდ. მალაზიას, კოპერაციაში მალაზიას, ვერა ფირ-
ცხელა მუშეენდ, მალაზიას ნოქარო, ჩქიმ პატონ ძექენ. ათაში ვორდით
ომიანობაში პერიოდის ჩქი. ჩქინი სასადილოქ შიკვეც – ვარდ საშუალება
ქიდირიში, დო გინივლით ფაფრიკაში სასადილოშა. ვარდ [ჟირი] სასადი-
ლოში საშუალება, ჩხუბი’დ, ჭირდ. ართი მუშეენდ ხვალე სასადილო წყონს
დო მა გინივლი ფაფრიკაში სასადილოშა. დავი გოროზია მუშეენდ დო დავიქ
მიოტუ დო მა ქიდივჭყი მუშობა პოვარო*. გამგეთ, სასადილოში გამგეთ
ვარგნი – საერთოთ ფაფრიკაი გამგეთ, დელექტორო, მუშეენდ თინკელა
პარმენ გაგუა. ეკონომისტო მუშეენდ ლაუ შულაია. ცათე ლაუ შულაიაქ,
ჯგირო ვაორექია დო, იირ ორდოს დგ მოხვამილევა ართი ბოთინი ბჟა – ბჟა
20 ფუნაფი. მა ხვაე კუხნას მილუდუ საქმე. თენა ამდლა ქიპიდი ბჟა, ჭუმე
ქიპიდი, მარა თვითონ ვაგაფულენს ფარას. დია! კოჩქ მა ფარა მოვთხუ-
ნი... ჩქიმი ლაუ შულაიას ქოვჩენი, მა მუ ვჩა უკუელი ბალანემს? ცუჩა მუ
იბლა? ვემივლი ბჟა ართი დლას, მაჟიას დო – „მუ რე?“ – ფარა მოვთხუ
დო მა ფარა ვამილუდუ-მაქ – ვუნნი. მა სია, ართი კოჩი, ვეგაჯუმექიაო
ბჟათ, ართი ბოთინი ბჟათია – მიწუუ. მა ვამილუ თეი საშუალება-მაქ –
ვუნნი. მიკიირთ მაჟია მარაქ დო მა გემანთავისუფლუ დო გომიტუუ.

– დირექტორი ვარდუო უკუი? მუ თქუუ?
– თიჯგუა ჩალა კოჩი’დ დელექტორი, მუთუნიში, იშენიშენი მუთუნი-
ში დუდი ვაუდუდუ. თენა ვარდ, თი დუდი ვარდ ი დროს, ომიანობა’დ დო
30 მის მუჭო ოკოდგნი, თეში ორთინუანდ მუი საქმეს.

– თინა მუ გვარი’დ, ე კოჩი?

– ენა – ლავრენტი შულაია. ასე ხოლო ორე თიში ბოში. ბოში ხოლო
მუშეენდ ფაფრიკაი დელექტორო ართი დროს.

სამსახური ვამილუ ასე, ომუშებეი ვამილუ ასე, მუთუნი ვამილუ,
ბალანეფი ხეს მიუნს დო თაში ვინუხებუქუნი, კაპტო გვილა მუშეენდ
ფაფრიკაში დელექტორო მეურნობას, მელუა მუშეენდ მეურნობაი დელექ-
ტორო, მელუა. კაპტოქ მიწუუ. მაღართია დო მეურნობას დგოჭყაფუანქია
– მიწუუ – მუშობას, კაპტოქ. კირლე დო თინა ჯგირი ამხანაგეფი ორდეს,
ართო ნომუშებუედეს. დო მიდავრთი, ქედოვდვი განცხადება დო გომიტეს

თუ როგორ გადავიტანე ომიანობის პერიოდი

მე პირველად ვმუშაობდი დიდიჭყონში. ომიანობა რომ დაიწყო, მზარეულად ვმუშაობდი სასადილოში. ჩემი გამგე იყო პროფი თოდუა – გამგე. კოოპერაციის* თავმჯდომარე იყო ვანო ადამია. საბჭოს თავმჯდომარე იყო ამროსი კვაშილავა – პირველად მუშაობა რომ დავიწყე. კოლმეურნეობის* თავმჯდომარედ მუშაობდა კირილე და მერე, ომიანობის დროს, რომ წაიყვანეს და დავრჩი მარტო, მაშინ დავიწყე მე იქ მუშაობა მზარეულად. მომმარაგებელი იყო ილი დგებია, მომმარაგებელი. ილი დგებიას ცოლი მუშაობდა მეზუფეტედ, მარუსია, რუსი. ერთი რუსი გვყავდა მიმტანად. საწყობის გამგედ ლადი ხვიჩია მუშაობდა. მაღაზიაში, კოოპერაციის მაღაზიაში, ვერა ფირცხალავა მუშაობდა – მაღაზიაში გამყიდველად, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ასე ვიყავით ომიანობის პერიოდში ჩვენ. ჩვენი სასადილო შეიკვეცა – არ იყო საშუალება ყიდვისა და დაგადავედით ფაბრიკის სასადილოში. არ იყო [ორი] სასადილოს საშუალება, ომი იყო, ჭირდა. ერთი მუშაობდა მხოლოდ სასადილო ჭყონში და მე გადავედი ფაბრიკის სასადილოში. დავი გოროზია მუშაობდა და დავიმ მიატოვა და მე დავიწყე მუშაობა მზარეულად. გამგედ, სასადილოს გამგედ კი არა, საერთოდ ფაბრიკის გამგედ, დირექტორად მუშაობდა მაშინ პარმენ გაგუა. ეკონომისტად მუშაობდა ლაუ შულაია. ამ ლაუ შულაიამ, კარგად არა ვარო და, ყოველ დილას დამახვედრეო ერთი ლიტრი რძე – რძე ადუღებული. მე მხოლოდ სამზარეულოში მქონდა საქმე. ეს – დღეს ვიყიდე რძე, ხვალ ვიყიდე, მაგრამ თვითონ არ იხდის ფულს. დედა! ამ კაცმა მე ფული რომ მომთხოვა... ჩემი ლაუ შულაიას რომ ვაჭამო, მე რა ვაჭამო მერე ბავშვებს? სახლში რა წავიღო? არ მოვიტანე რძე ერთ დღეს, მეორეს და – „რა არის?“ – ფული მომთხოვა და მე ფული არ მქონდა- მეთქი – ვუთხარი. მე შენო, ერთ კაცსო, ვერ მარჩენ რძით? ერთი ბოთლი რძითო? – მითხრა. მე არა მაქვს ამისი საშუალება-მეთქი – მე ვუთხარი. მოვიდა მეორე კვირა და მე გამათავისუფლა და გამიშვა.

– დირექტორი არ იყო მერე? რა თქვა?

– ისეთი უვარგისი კაცი იყო დირექტორი, არაფრის, მაინცდამაინც დიდი ვერაფრის თავი ჰქონდა. ეს არ იყო, ეს თავი არ იყო იმ დროს, ომიანობა იყო და, ვისაც როგორ უნდოდა, ისე ატრიალებდა თავის საქმეს.

– ის რა გვარი იყო, ეს კაცი?

– ეს – ლავრენტი შულაია. ახლაც არის მისი ვაჟი. ვაჟიც მუშაობდა ფაბრიკის დირექტორად ერთ დროს.

სამსახური არა მაქვს ახლა, სამუშაო არა მაქვს ახლა, არაფერი მაქვს, ბავშვები ხელზე მყავს და, ასე რომ ვნუხვარ, კაპტო გვილავა მუშაობდა ფაბრიკის დირექტორად მეურნეობაში, მელუა მუშაობდა მეურნეობის დირექტორად, მელუა. კაპტომ მითხრა: წამოდიო და მეურნეობაში დაგანყებინებო – მითხრა – მუშაობას, კაპტომ... კირილე და ის კარგი ამხანაგები იყვნენ, ერთად მუშაობდნენ თურმე (წამუშევარან). და წავედი, დავ-

პოვარო*. პოვარო* ქიდივიჭყი მუშობანი, ილია თოდუა მუშეენდ გამგეთ. ცათე ილია გეგნიონეს ფურნეი გამგეთ დო მა გეგნომიონეს გამგეთ, სასადილოი გამგეთ.

– თაურე გიეშოი ირ დლას?

– არა! ბინა მურეს. ბინას ვორდი მა დო, ამდლა გუათეენდი მუშობასენი, ამნინჯი ოკო გეიშევეჭარიკონი, მუ ოკოდ ჭუმე ჩქინი სასადილოს გნი. ოთხი რაიონი მიშ ჩქინი სასადილოშა.

– ოთხი ჩაიში რაიონიო?

– ითხი ჩაიში – სასადილოშა. ჩაიში მეურნობა დორთილი'დ რაიონე-ფით. ცათე ართი რაიონიში'დ, ართი ათაურე, მიხა ცააი სკუა; მაჟია'დ კი-მოთე კილასონია; მასგმა – მიშა გუღედავა დო მაანთხა – მიშა ნაჭყებია. თე ხალხი ლებულენდ კოლმეურნობაში ჩაიში მანილარს. მობლიზაცია'დ, ჩაიშ მობლიზაცია'დ დო ცათე ხალხი ამდლა მიიღენდ, ჩქიმ პატონიექენ, მანიარემს. მუდა კორი იყიიდ ჭუმენი, სვოდკას* მა ქომუჩანდეს დო თიმ მიხედვით ამნინჯი მა გეიშევეჭარენდი, ჩქიმ პატონ ექენი, დო ჭუმე ორ-დოშოთ მიღუდუ პოვარეფიშ* მიორამალი. ცათე პოვარენს* თის ქემევეჩან-დი, დო იკეთებუდუ, დო მა ხოლო თექ ვორდი, დო ძაამო მხედველობას მიღუდუ. დო ბუფეჩიკი'დ* თამარა ერქვანია, – ვაარ, თამარა ერქვანია ჭყონს'დ, შემეშალგ. რუსი'დ ბუფეჩიკი*, რუსი. ცათე ოთხი რაიონიში ინა ორდ, ჩქიმი პატონიექენი, ორდუ დემობლიზაცია. თე ხალხი მინ რუსეფი'დ მოონაფილი, მინი მარგალეფი'დ. ჩაის წინდეს. ათა თოდუა'დ ჩქიმი ბუ-ლაულტერი, ათა, პოლიაი ჯიმა. გეიშამჭარენდ პროდუქტემს, თეს ქიმივ-დანდი, დო მიღუდუ ამსერი თენა, დო ორდოს თეს ვაკეთენდი დო...

– პოვარი* მუდა რქუნდუ?

– შკვითი. აართო ბრუო ვორდით. ცათაქ თე აგრონომეფი – ასე ხომ ათასი კორი ქუნდუ აგრონომენს, ათასი კორი, ხომ? – ათენა ქომუჩანდ მა, რუოში კორი ქუნდუნი, ათასი კორიშის ქომუჩანდ სვოდკას* – ათასი კორი ორდენი, ფერი დრო ხოლო რდ. ხუთოში კორი ორდ-და, შქვითოში კორიშის ქომუჩანდ, ოდო ცათაურე მიღუდუ მა მოგება ოჭკომაი დო ოშუმაი, დო თით რდუ ოჯახის ვასაზრდოვენდინი დო მეღენტი დო კირილეი სკუალემს ვრდენდი დო ვუცოდილუანდინი.

– ექ სკანდა მიშ მაჭკომაიონი, თინეფი ფარას იგანდეს დო ვარ უკუი გიშმევეტიტენდეს?

– თენემს უკუული გიშმუქვითენდეს ფარას, ფარაი მიღებაი დროს. თეში ჭკომუნდეს დო უკუული გიშმუქვითენდეს ფარას, ჩქიმ პატონი ექენი, ფარაში გაცემამი დროს, ვარა ეში პირადო ფარაში გაცემა ვარდ. ოჭკომაი აღ-რიცხვაშა'დ. თიზმა იჭკომუდუ, მუზმა კორი რდუ ამუნდლანი დო მუზმა კოს მუ ერგებუდუნი. ათამ ცათე ოთხი კორი მა, აგრონომეფი, [მინწყენდეს ხეს]. ართი წანას ქიმუვშეე თექ მა, ბოლო წანას თენა, ომიანობაში ბოლო წანას, უკუული თე კირლექ ქემორთენი, მა მეოტე მუშობა დო აშო მაღავრთი. თიშახ ცათე ხალხი, თე აგრონომეფი, ორდ ჩქიმი ოჯახიში წევრეფიჯგუა დო

დევი განცხადება და გამიშვეს მზარეულად. მზარეულად რომ დავინყე მუშაობა, ილია თოდუა მუშაობდა გამგედ. ეს ილია გადაიყვანეს ფურნეს გამგედ და მე გადამიყვანეს გამგედ, სასადილოს გამგედ.

– აქედან დადიოდი ყოველდღე?

– არა, ბინა მომცეს. ბინაში ვიყავი მე და, დღეს რომ გავათავებდი მუშაობას, ამ საღამოს უნდა გამომენერა, რაც უნდოდა ხვალ ჩვენს სასადილოს. ოთხი რაიონი მოდიოდა ჩვენს სასადილოში.

– ოთხი ჩაის რაიონი?

– ოთხი ჩაისა – სასადილოში. ჩაის მეურნეობა დაყოფილი იყო რაიონებად. ამ ერთი რაიონის [ხელმძღვანელი] იყო ერთი აქედან, მიხა ცაავას შვილი; მეორე იყო კიმოთე კილასონია; მესამე – მიშა გულორდავა, და მე მეოთხე – მიშა ნაჭყებია. ეს ხალხი იღებდა ხოლმე კოლმეურნეობის ჩაის მკრეფავებს. მობილიზაცია იყო, ჩაის მობილიზაცია იყო და, ეს ხალხი დღეს მიიღებდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მკრეფავებს, რამდენი კაციც იქნებოდა ხვალ, ანგარიშს მე მომცემდნენ და ამის მიხედვით ამ საღამოს მე გამოვიწერდი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ხვალ დილისთვის მქონდა მზარეულების მოსაცემი. ამ მზარეულებს იმას მივცემდი და კეთებოდა, და მეც იქ ვიყავი და ძალიან ყურადღება მქონდა. და მეზუფეტე იყო თამარა ერქვანია – არა, თამარა ერქვანია ჭყონში იყო, შემეშალა. რუსი იყო მეზუფეტე, რუსი. ამ ოთხი რაიონის ის იყო, ჩემი ბატონი რომ ხარ, იყო დემობილიზაცია. ეს ხალხი ზოგი რუსი იყო მოყვანილი, ზოგი მეგრელი იყო. ჩაის კრეფდნენ. ათა თოდუა იყო ჩემი ბუხჰალტერი, ათა, პოლიას ძმა. გამომინერდა პროდუქტებს, ამას მოვიტანდი, და მქონდა ამაღამ ეს, და დილას ამას ვაკეთებდი და...

– მზარეული რამდენი გყავდა?

– შვიდი. ერთად რვა ვიყავით. აქ ეს აგრონომები – ახლა რომ ათასი კაცი ჰყავდა აგრონომებს, ათასი კაცი, ხომ? – ეს მომცემდა მე, რვაასი კაცი რომ ჰყავდა, ათასი კაცისას მომცემდა ცნობას. – ათასი კაცი რომ იყო, ისეთი დროც იყო – ხუთასი კაცი თუ იყო, შვიდასი კაცისას მომცემდა, ჰო-და აქედან მქონდა მე მოგება საჭმელი და სასმელი, და იმით იყო ოჯახს რომ ვასაზრდოვებდი და მელენტისა და კირილეს შვილებს ვზრდიდი და ვცოდვილობდი (ვუცოდვილებდი).

– იქ შენთან რომ მოდიოდა მჭამელად, ისინი ფულს იხდიდნენ, თუ მერე გამოუქვითავდნენ?

– ამათ მერე გამოუქვითავდნენ ფულს, ფულის ალების დროს. ისე ჭამდნენ და მერე უქვითავდნენ ფულს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ფულის გაცემის დროს, თორემ ისე პიროვნულად (პირადად) ფულის გაცემა არ იყო. საჭმელი აღრიცხვაზე იყო. იმდენი იჭმეოდა, რამდენი კაციც იყო დღეს და რამდენ კაცს რა ერგებოდა. ასე ეს ოთხი კაცი მე, აგრონომები, [მიწყობდნენ ხელს]. ერთ წელს ვიმუშავე იქ მე, ბოლო წელს ეს, ომიანობის ბოლო წელს, მერე, ეს კირილე რომ მოვიდა, მე მივატოვე მუშაობა და წამოვედი. მანამდე ეს ხალხი, ეს აგრონომები, იყვნენ ჩემი ოჯახის წევრებივით და ჩემი პატი-

ჩქიმი პატიიცემეი დო ამუნდლა ხოლო ვშინაანქ მა. მარა თინეფშა სუფი დლას ვამიჩამუ. თინეფშით განსხვავებული იქკომი ირო მილუდუ.

– მუდაშახ ქკომუნდეს?

– მუს ქკომუნდეს? ართი ინჯა'დ ხვალე, ართი ინჯა სადილი.

– ასე თექ რუსეფი ხოლო მუშეენდეს. მა ვშე, ოსურეფი დეს რუსეფი, კორეფი დეს რუსეფი. თენემს ბარაკეფი ულუდეს, ვარო?

– არძა ბარაკემს ცხოვრენდეს, აარძას ბინა ულუდეს.

ათაქ ოქკომი მილუდეს ჩქი უმოსო, პატონი, მოჯლონი, ამერიკა დო იში, შხვა ქიანეფიში მოჯლონი. კანსერეფი'დ კობეშიაში, კანსერი'დ კინტირიში, მარკოვკაში* კანსერი დუ, ჭახაიში კანსერევი დუ, ამერიკული კვერცხი'დუ, ამერიკუი ბუა დუ.

– კუმ კვერცხის უძახედეს.

– ხვნილი დუ, ყვითელი'დ. ვჟამ ხვნილი'დ, კარაქი'დ სუმიკლოიანი ბანკეფით*. ხორცი ვარდ. ხვნილი კვერცხიში ორდუ, ხვნილი ბჟაში ორდუ. კარაქი რკინაში სუმიკლოიანი ბანკათ'დ*, სპეციალნო'დ* დო, ვამმაჟყინედესგნი, ვკვათენდით არგუნით, ჩქიმ პატონ ჟექგნი, დო ფხვარენდით თის. თეს იფრერს მა გინმუოსკიდგდი, სეტკას* მუჩანდეს მუდგადგნი დო თეთ ვოდირუანდი ოჯახის, დო ოხორასკიისკუაემსთ ითმიივჯუმანდი დო ჯიმასკუაემსთ ითმიივჯუმანდი. კირლექ ქემორთ უკუი ჟარნეჩ-დოხუთის დემობლიზაციათ დო მა მეოტეე დო მაღაფრთი აშო.

კირლე გინვოტეე დო კოკაიას ჯანაშხე ქიმუათხიი

– კირილე ფრონტის'დ!

– კირილე ფრონტის'დ.

– ქკირიი ხოლო ვარდ, ვარა ნუთინი?

– ვარ, ვარ, ვარ. თავსუფალო მორთ. ენა ირო პარტიულო მუშეენდ, პარტორგანიზაციი მდივანი'დ ირდიხას, თექ ხოლო. ჭე საშუალება ულუდუ დო ტყვიაშა, ტყვიაშა ვემეურინ ეს.

– მუ ქიანას'დ ენა?

– ენა მუ ქიანას'დ-და პირვეაშე ქუთეშია იცონეს, სალორიოშა, თექ მიდეცონეს თენეფი ართო, აართო თეი ჭყონი მიდეცონეს, ართი ბატალიონი ხარხიქ გინიი დო მიდართ კირიენკია ართო, თეი კოლმეურნობაქ, აართო თეი ჟირი კოლმეურნობას მით ქორდგნი, თენეფ[ქ]. მიდუცონაფუდეს თენეფი ქუთეშია სალორიოშა, ოდო ნერირქ მომირთ: ლოლა, მა ვორექ სალორიოს დო მიდგარენი კოკაია რენია, თამაკონიშ მცხოვრები, თაქ უჩაში, მამზადენანია თინა დო მიცონანანია ფრონტიშა. ათეჯგუა ჯგირი კორი რენია, ოდო დოგორია თე კორი. დოგორია თეში მინჯე, ჩქიმ პატონ ჟექგნი. ქუგუგე-ბუდუ, მიშ სკუა'დ თენანი დო, დოგორია, დო თიშ მითინი მაღეცონია დო ქემეხვარია, ვაგომტუანია ფრონტიშავანი – ათენა ქემომიჩინგ. გევდირთი

ვისმცემელი, და დღესაც ვახსენებ მე. მაგრამ იმათთვის სუფი არასოდეს მიჭმევია. იმათთვის განსახვავებული საჭმელი ყოველთვის მქონდა.

– რამდენჯერ ჭამდნენ?

– რას ჭამდნენ? ერთი იჯრა იყო მარტო, ერთი იჯრა სადილი.

– იქ რუსებიც მუშაობდნენ. მე მახსოვს, ქალები იყვნენ რუსები, კაცები იყვნენ რუსები. ამათ ბარაკები ჰქონდათ, არა?

– ყველა ბარაკებში ცხოვრობდა, ყველას ბინა ჰქონდა.

აქ საჭმელი გვქონდა ჩვენ უფრო, ბატონო, გამოგზავნილი, ამერიკასა და იმისი, სხვა ქვეყნების გამოგზავნილი. კონსერვები იყო გოგრისა, კონსერვი იყო კიტრისა, სტაფილოს კონსერვი იყო... ჭარხლის კონსერვი იყო, ამერიკული კვერცხი იყო, ამერიკული რძე იყო.

– კუს კვერცხს ეძახოდნენ.

– ფხვნილი იყო, ყვითელი იყო. რძის ფხვნილი იყო, კარაქი იყო სამკილოიანი ქილებით, ხორცი არ იყო. ფხვნილი კვერცხისა იყო, ფხვნილი რძისა იყო. კარაქი რკინის სამკილოიანი ქილით იყო, სპეციალურად იყო და, რომ ვერ ვხსნიდით, ვჭრიდით ნაჯახით, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ვხმარობდით იმას. ამას ყველაფერს მე გამოვრჩებოდი, ჩამოსაჭრელს მაძლევდნენ რალაცას და ამით ვაპურებდი ოჯახს და მაზლიშვილებსაც ვარჩენდი და ძმიშვილებსაც ვარჩენდი. კირილე ჩამოვიდა მერე ორმოცდახუთში დემობილიზაციით და მე მივატოვე და წამოვედი.

კირლე ვისხენი და კოკაიას ჯანაშია მივათხოვე

– კირილე ფრონტზე იყო!

– კირილე ფრონტზე იყო.

– დაჭრილი ხომ არ იყო? ან რამე?

– არა, არა, არა, თავისუფლად ჩამოვიდა. ის ყოველთვის პარტიული [ხაზით] მუშაობდა, პარტორგანიზაციის მდივანი იყო ყველგან, იქაც. ცოტა საშუალება ჰქონდა და ტყვიისთვის, ტყვიის წინაშე არ დამდგარა ეს.

– რა ქვეყანაში იყო ეს?

– ეს რა ქვეყანაში იყო და პირველად ქუთაისში წაიყვანეს, სალორიაში. იქ წაიყვანეს ესენი ერთიანად, ერთიანად მთელი ყყონი წაიყვანეს. ერთი ბატალიონი ხალხი გადავიდა და წავიდა კირილესთან ერთად, მთელი კოლმეურნეობა, ერთიანად მთელ ორ კოლმეურნეობაში ვინც იყო, ისინი. წაეყვანათ ესენი ქუთაისში სალორიაში, ჰო-და წერილი მომივიდა: ლოლა, მე ვარ სალორიაში და ვილაც კოკაია არისო, თამაკონის მცხოვრები, აქ უფროსი, გვამზადებსო ის და მიყვავართო ფრონტზე. ასეთი კარგი კაცი არისო, და მოძებნეო ეს კაცი. მოძებნეო ამისი პატრონი, ჩემი ბატონი რომ ხარ. გაეგო, ვისი შვილიც იყო ეს და – მოძებნეო და მისი ვინმე წამოიყვანეო და დამეხმარეო, რომ არ გამიშვანო ფრონტზე – ეს შემომითვალა. ავდექი

დო გრიგოი ჯანაშიაი ცუჩა დიკივლი. გრიგოი ჯანაშიას დააში მანგიორი ვა-
ფუდი*, ვალოდია ბასლაიაში მუანთირს, ფერში'დ, ფერშიანი. ექ დიკივლინი,
გრიგორქ მუი ძღაბი ქომიყუნუუ მა, მუი ძღაბი, საშუალოდამთავრებუი
ძღაბი. ო, ჩქიმ პატონ ექენ, ქომიყუნუუნი, ონჯუა რე დო მიდავრთით, კიმო-
თე ადამიაში ცუჩა მიდავრთით – ცათე კოჩი დომიგორას ოკო. კიმოთე ბიძი
რე გრიგოიში. კიმოთე ადამიაქ დომიგორეს თე კოჩი დო ორდოს ქემემიყონეს
აღისია კოკაიაი ცუჩა. ართი ჭიჭე კუნა გეუდგუდ თის, ართი მორჩიი კუნა,
ძაამი ღარიბო ცხოვრენდეს ჩიი დო ქომონჯი. თენა ვარენო ნამუ კაპიტანი-
ენი, გენერალი დო უჩაშიე თექენი, თის ოსური დოღურუუდუ დო ბალანეფი
10 ქედოსქიადედ, სუმი ბალანეფი. ჟირი თი ოსური დიდას ქუდუკეებუ დო ართი
თემა ქუმუჩქუმაღუნა აშო. უკიდურესი ღარიბი, უკიდურესი, მუთუნი ვაა-
პალუნანი, ფერი ჩიი დო ქომონჯი ქითორენა თაქ – აღისია დო მუში ოსუ-
რი. სკუა კაპიტანი რე, ფრონტიშე რე. ბესარაბიაში ვარე, თინკია ფრონტი'დ
სოდგარენი, ფრონტი'დ დო თექ დაჭრილი, ნაომარი ორდ დიკუულირი. გენე-
რალი ცოფედ, მინი-მუნელი ორთინუანს ქიანასენი, ფერი კოჩიე ენა, ქიანას
უზარზალუანსენი, ფერი კოჩი.

ქემოვრთი თაქ დო უნით, ათე ჩქინი მდგომარეობა ათაში რე, ათაში
რენია დო – გაუნუუქია, სკუავა – მინუუ – ქუთეშიშა, ბალანას ხოლო იპო-
ნანქ დო გაუნუუქია – მინუუ. ბალანა სუმ ნანელიე, თაქ გილეკვაკვაღუნ,
20 ფერი ბალანა, ბოში ბალანა. მივრაგადეეთ ასე, მუ დოს ოკო მორთას თე
ოსურქ ჩქიმდანი დო მუ დოს ოკო გინოვრთათ თაურენი. თე დროშახ თე
გრიგოი ჯანაშიამ ოსურქ ოტკა ქორდუო, ღვინი ქორდუო თინაო – მანგარი
ოჯახი უღუდეს, ქოჩქ, ოდო გვალო დიდებული – ოღალარი იფრეი ქემომ-
ჯღონ ოყუნაფალო. მა ხოლო თხალეფი მი უნდუ დო ართი თხა დოპილი,
თხა პუნდუ-დო, ქედოვდვი თენა. თაქ ქობალი დუო, ხაჭაპურეფი ქორ-
დუო, მეზობელეფი ხოლო ქიმიივხვარეე დო ძაამი გეგმიმწყი, ძაამი დი-
ივხარგი, დო მიშა ჯღამაიაში ცხენი ქივქირეე, დო ცათე ცხენს თე ბალანა
30 \თეს\ ჟი ქიგუოხუნეე დო მიდავრთით ჩქი კუნხით. ე ხაბაკეფი ცხენს
გინობუნაფილი, ე ბალანა ჟი გეხენ თეში ქიმევრთით ცხენწყარპიჯიშა.
ცხენწყარს ნიში გერე, თე ნიში გერენი, თის ქემოხუნეეს დო ქედმოხუნე-
ეს მელე. დო ცხენქ მოლე ქედოსკიდ დო ჩქი – მელე. ასე გიშავრთათ ოკო
ხონიშა. ცათაქ ე ბალანა კისერგმა ქიგივხუნეე, ე სუნკეფი მელე-მოლე ქი-
დევკეე, ე ჩაბადანეფი. ე ოსურს ხოლო მუუდუ, ცოდას, მუთ აღინენი.
ქიმევრთით, ხონიმ სასაფლაო რე ასენი, ცეთი არდგოიშა, თექ ქიკმასერეს
– ორდოი გინური ვორეთ თაურე – თექ ქიკმასერეს, დო ფარა ქიმეფრი თი
ოსურს დო ქედმოჯირეეს დო მუმოსვანჯეეს. დემოგურუუ თი ოსურქ, ათაქ
გიღმადირთენია ქუთეშიშ მალ მამინეფი, ცათე ოხვამეკარსია დო, გედირ-
თექენი, მორხვადენია დო მიდაიყონანანია.

ათაქ მაჟია ორდოს გევედირთით დო მიდამიყონეს ქუთეშიშა. ასე სა-
40 ლორიემა რე ოულარი დო მაშნა გევეჭოფით თაქ, მაშნა ქივქირეეთ, დო
საღორიაშა ქიმევრთით, დო ათე სამხედროში კარს ქიგუონკარით ჩქინი

და გრიგოლ ჯანაშიას სახლში ჩავედი. გრიგოლ ჯანაშიას დის ნაცვლად ვყავდი*, ვალოდია ბასილიას სიმამრს, ფერშალი რომ იყო, ფერშალი. იქ რომ ჩავედი, გრიგოლმა თავისი გოგო გამომაყოლა მე, თავისი გოგო, საშუალოდამთავრებული გოგო. ო, ჩემი ბატონი რომ ხარ, რომ გამაყოლა, სალამოა და წავედით, კიმოთე ადამიას სახლში წავედით – ეს კაცი მომიძებნოს უნდა. კიმოთე ბიძაა გრიგოლისი. კიმოთე ადამიამ მოგვიძებნა ეს კაცი და დილით მოგვიყვანა ალისია კოკიას სახლში. ერთი პატარა სამზადი სახლი უდგას იმას, ერთი მომცრო სამზარეულო, ძალიან ღარიბად ცხოვრობდნენ ცოლი და ქმარი. ეს, რომელიც კაპიტანია, გენერალი და უფროსია იქ, იმას ცოლი მოკვდომოდა და ბავშვები დარჩენოდა, სამი ბავშვი. ორი იმ ცოლის დედას დაუტოვებია (დაუკავებია) და ერთი ამისთვის გამოუგზავნიათ. უკიდურესი ღარიბი, უკიდურესი, არაფერი რომ არ გააჩნიათ, ისეთი ცოლი და ქმარი დგანან აქ – ალისია და მისი ცოლი. შვილი კაპიტანია, ფრონტიდანაა, ბესარაბიდან არა, მაშინ ფრონტი იყო სადღაც, ფრონტი იყო და იქ დაჭრილი, ნომარი იყო ჩამოსული. გენერალი ყოფილიყო, ნაღმა-უკულმა რომ ატრიალებს ქვეყნიერებას, ისეთი კაცია ეს, ქვეყანას რომ აზანზარებს, ისეთი კაცი.

მოვედი აქ და ვუთხარი, ეს ჩვენი მდგომარეობა ასეა, ასეაო და – გამოგყვებით, შვილოო – მითხრა – ქუთაისში, ბავშვსაც ნამოვიყვან და გამოგყვებით – მითხრა. ბავშვი სამი წლისაა, აქ რომ დაცუნცულებს, ისეთი ბავშვი, ბიჭი ბავშვი. მოვილაპარაკეთ ახლა, თუ რა დროს უნდა მოვიდეს ეს ქალი ჩემთან და რა დროს უნდა გავიდეთ აქედან. ამ დრომდე ამ გრიგოლ ჯანაშიას ცოლმა არაყი იყო, ღვინო იყო – მაგარი ოჯახი ჰქონდათ, იცი, ჰოდა მთლად დიდებული – ნასალები ყველაფერი გამომიგზავნა გასატანებლად. მეც თხები მყავდა და ერთი თხა დაეკალი, თხა მყავდა და, დავდევი ეს. აქ პური იყო, ხაჭაპურები იყო, მეზობლებიც დავიხმარე და ძალიან გამოვეწყვე, კარგად (ძალიან) დავიტვირთე, და მიშა ჯღამაიას ცხენი დავიქირავე და ამ ცხენზე ეს ბავშვი ზემოთ დავსვი და წავედით ჩვენ ფეხით. ეს ბარგი ცხენსაკიდებული, ეს ბავშვი ზემოდან რომ ზის, ისე მივედით ჩვენ ცხენისწყალის ნაპირზე. ცხენისწყალზე ბორანი დგას, ეს ბორანი რომ დგას, იმაზე დაგვსხეს და დაგვსვეს მეორე ნაპირზე. და ცხენი გამოლმა დარჩა და ჩვენ – გაღმა. ახლა გავიდეთ უნდა ხონში. აქ ეს ბავშვი კისერზე შევისვი, ეს სუმკები იქით-აქეთ დავიკავე, ეს ჩემოდნები. ამ ქალსაც მოაქვს, საცოდავს, რისი ნამოლებაც შეუძლია. მივედით, ხონის სასაფლაო რომ არის ახლა, იმ ადგილზე, იქ დაგვიღამდა – დილის გასულები ვართ აქედან – იქ დაგვიღამდა, და ფული მივეცი იმ ქალს და დაგვანვინეს და მოგვასვენეს. მასწავლა იმ ქალმა, აქ დგებო ქუთაისში ნამსვლელი მანქანები, ამ სასაფლაოსთანო და, რომ ადგები, შეგხვდება და წაგიყვანენო.

აქ მეორე დილით ავდექით და წაგიყვანეს ქუთაისში. ახლა სალორიაშია ნასასვლელი და მანქანა ავიყვანეთ აქ, მანქანა დავიქირავეთ, და სალორიაში მივედით, და ამ სამხედროს კართან დავანყვეთ ჩვენი ბარგი და

ხაბაკეფი დო თაქ ქეგევედოხოლით. გერე კარსენი, თის უნუუ თე ოსურქ, ჩქიმი სკუა რენია თაქ, დათიკო კოკაიავა – უნუუ – დო ქუნითია თქვავა თისია, დიდა დო და რენია მუღირიავანი.

მანქანა ქმომგჩქვეს დო მიდამიქონეს ბინაშა დო მიდავრთით. მითავ-
სით ჩქი თექ დო უკუი ქემორთ მუქუ, ოდო გაჩინებაფუუ ჩქიმი დუდი,
მუჭო მა ჭყონიშე ვორექენი, თაქ მუ მდგომარეობა რე, მუ მდგომარეობა
მილუ ოჯახისენი დო თენა თე ოსურქ ქეეჩიუ – რაგადებული მაფუდუ,
თე ოსური დო მა შარას მიივმით თეი დლასენი, დო მიივჩიებუდით. ოდო
ჯგირია, თქუუ ე კოჩქ დო, თინა რდ, მიდართენი დო ქუდუძახ, ქემაქონე-
ბაფუუ კირლე ხოლო დო იმ სერს ოსორშოთ, მით მუს ოკოდენი, თინა ქი-
მიიქონ დო ჩქი ძვირფასი ოჭკომალე გუაკეთით, გეგმუონწყით ჯგირი სტო-
ლი დო მაჟია დლას აშო მაღაფრთით. სი ვაგაშქურინასია მუთუნგშავა, დიო
ვარენია ართი-ჟირი თუთასია ე ხაღხიმ ქონაფავა სოთინია დო მა თესია
შივნარჩუნენქია – მინუუ – ვაგუტენქია.

ასე მაღაფრთით აშო დო ქემოვრთით ჩქი. თე კოჩქ ქომურეს მატარებე-
იში ბილეთი თიჯგუა, ნამდა ჩქი ფარას ვამოგაფუანა, დო მატარებელს
ქინმოხუნენეს ქუთემის დო ცხაკაიას* ქედმოხუნენეს.

ხობიშე ქუნდუ თეს ოსური დო ლურეი აფუ დო ჟირი ბალანეფი თექ
ქუნს. დო ქიმევრთით თე კოჩიში ქურა, თეში ჩიორთიშა ქიმევრთით დო დიდაქ
რკია ქიგიაშქუ თეურე. რკიანს თე ოსური დო – „მუიე? მუშა რე საქმე?“ –
ქათე მეზობერქ თქუუ, მუთუნი ვარია, მინი ექია სი, მინი ექია. მა... მუთუნი
ვარ, სამხედროში ოსური ვორექ-მაქ – უნიი, – თენა მეზობელი ჩქიმი დო
დიდა იპონი-მაქ. თურმე ის უფიქრებუ, ოსური ქიმიონ, ოსური ქიმიონ დო
მურქ მა მუი სკუაი მანგიორონი. აჰ, ვაარ, სკანი ჭირგმა, სკანი გოლუაფირო,
მუსიე რაგადაანქენი-მაქ. დო უკუელი მემილეს ჯგირო. ბალანა კინი აშო
ქემო*უნენეს დო მაღაფრთით ჩქი დო ქემოვრთით ჭყონიშა.

კინი ვჭარგნს კირლე წერილს, ქემორთია აკა, ქემორთია, მუთუნი ქი-
მიილია, შქირენს ვჭყორდუთია. კინი დივხარგი დო მიდავრთი. ქიმევრთი-
ნი – ანი ვამოკო ვართი თი ოსური დო ვართი მითინი, ანი მიჩქ, სო რე, მუი
რე დო ანი მა ურქუ დო... თინა 'დ, ჩქიმი მულა ქიგეგესენი... დო, ნამ დლაშე
მა მევრთი თექინი, თიმ დლაშე კირილე ცხენს ქიგოხუნუუ თექ, პირვეი
გაჩინებაშე, ხათხოო. ოდო ნარიადიშა ვაგუტუუ ექ, ერთი-ორიშა ვაგუტუუ.
ეში მუთ შილგებდენი პატიციცემათ, ოჭკომაით, იშუმაით დო... უკუი
დოვხოლით, ასე მუაუნით დო ივჩიით დო ვრაგადეეთ. თაქ ივჩიითენი, ქათე
კოჩი, თეჯგუა ჯგირი კოჩიე-მაქ – რაგადებული მაფუ გრიგოი ჯანაშიამ
ქუდეს თენა. გრიგორქ ხომ გომინწყუ თექ შარა, დიივრთინი, ხომ ქევეჩიი
თენა ირფეი? ვალენტინაი დიდა, პარა კობახგე, მანგარი ოსური'დ,
გურაფას მეთხოზგდ, მეთხოზგდ თე გურაფი ხაღხის. მიდგა ორდგკო,
ცოდნა ქულუდუკო, თანამდებობა ქულუდუკო დო მუთუნი ვაულუდუკო,
ის იმ ჯარი ვააჭგდ. ცოდნა ქულუდუკო ოლონდა, მუთუნი ჯარი ვეგიორდ.
ოდო მინუუ: გურიგი აკა, ამარი მერჩანქია ჩქიმი ძღაბისია – თქუუ. –

აქ ჩამოვსხედით. რომ დგას კართან, იმას უთხრა ამ ქალმა, ჩემი შვილი არისო აქ, დათიკო კოკაიაო – უთხრა – და უთხართო თქვენო მასო, რომ დედა და და არიანო მოსულიო.

მანქანა გამოგვიგზავნა და ნაგვიყვანეს ბინაში და წავედით. მოვთავსდით ჩვენ იქ და მერე მოვიდა თვითონ, ჰო-და გააცნო ჩემი თავი, რომ მე ჭყონიდან ვარ, აქ რა მდგომარეობაა, თუ რა მდგომარეობა მაქვს ოჯახში და ეს ამ ქალმა უამბო – ნათქვამი მქონდა, ეს ქალი და მე გზაზე რომ მოვდიოდით მთელი დღე და მოვსაუბრობდით. ჰო-და კარგო, თქვა ამ კაცმა და, ის იყო, რომ წავიდა და დაუძახა, მოაყვანინა კირილეც და იმ ღამეს ვახშმად, ვინც მას უნდოდა, ის მოიყვანა და ჩვენ ძვირფასი საჭმელი გავაკეთეთ, გავანყვეთ კარგი მაგიდა და მეორე დღეს აქეთ წამოვედით. შენ არ შეგემინდესო არაფრისო, ჯერ არ არისო ერთ – ორ თვესო ამ ხალხის წაყვანაო სადმეო და მე ამასო შევინარჩუნებო – მითხრა – არ გაუშვებო.

ახლა წამოვედით აქეთ და მოვედით ჩვენ. ამ კაცმა მოგვცა მატარებლის ბილეთი ისეთი, რომ ჩვენ ფულს არ გადაგვახდევინებენ, და მატარებელში ჩაგვსვა ქუთაისში და ცხაკაიაში* დაგვსვეს.

ხობიდან ჰყავდა ამას ცოლი და გარდაცვლილი ჰყავს და ორი ბავშვი იქ ჰყავს. და მივედით ამ კაცის სახლში, ამის ცოლოურში მივედით და დედამ კვილი მორთო იქიდან. კვიის ეს ქალი და – „რა არის? რაშია საქმე?“ – ამ მეზობელმა მითხრა, არაფერიო, ვინა ხარო შენ, ვინა ხარო. მე... არაფერი, სამხედროს ცოლი ვარ-მეთქი – ვუთხარი – ეს მეზობელია ჩემი და დედა წავიყვანე-მეთქი. თურმე იმას უფიქრია, ცოლი მოიყვანა, ცოლი მოიყვანა და რომ მოვდივარ მე მისი შვილის მაგივრად. აჰ, არა, შენი ჭირიმი, შენ შემოგველე, რას ლაპარაკობ-მეთქი (რასაა, რომ ლაპარაკობ-მეთქი). და მერე მიგვიღეს კარგად, ბავშვი კვლავ აქეთ გამოგვაცოლეს და წამოვედით ჩვენ და მოვედით ჭყონში.

კვლავ მწერს კირილე წერილს, მოდიო ერთი, მოდიო, რამე მოიტანეო, შიმშილით ვწყდებითო. კვლავ დავიტვირთე და წავედი. რომ მივედი – აწი არ მინდა არც ის ქალი და არც არავინ. აწი ვიცი, სად არის, რა არის და აწი მე წავალ და... ის იყო, ჩემი მისვლა რომ გაიგეს... და რომელი დღიდანაც მე მივედი იქ, იმ დღიდანვე კირილე ცხენზე დასვა ამან, პირველი გაცნობიდანვე, მაშინვე. ჰო-და სამორიგეოდ არ გაუშვა იგი, 'ერთი-ორიზე' არ გაუშვა. ისე, რაც შეიძლებოდა, პატივისცემით, საჭმელით, სასმელით, და... მერე დავსხედით, ახლა შევეყვეით და ვისაუბრეთ და ვილაპარაკეთ. აქ რომ ვისაუბრეთ, ეს კაცი ასეთი კარგი კაცია-მეთქი – ნათქვამი მაქვს გრიგოლ ჯანაშიას სახლში ეს. გრიგოლმა ხომ გამიხსნა იქ მე გზა? რომ დავბრუნდი, ხომ ვუამბე ეს ყველაფერი? ვალენტინას დედა, პარა კობახია, მაგარი ქალი იყო, სწავლას მისდევდა, აინტერესებდა ეს ნასწავლი ხალხი. ვინც არ უნდა ყოფილიყო, ცოდნა ჰქონოდა, თანამდებობა ჰქონოდა და არაფერი ჰქონოდა, მას იმისი დარდი არ ჰქონდა. ცოდნა ჰქონოდა ოლონდ, არაფერს დაეძებდა. ჰო-და მითხრა: გაურჩიე ერთი, აგერ მოგცემო ჩემს გოგოსო –

ეჩილოართი წანერი ძღაბის მეგვანქია სუმი სკუა ცუნსუნი, ფერი კოს. მუ-
სიე სი რაგადანქ-მაქ – მა უნიი – ენა ბალანა რე, ინა კოჩი რე. სუმი სკუა-
ლეფიში რდულა სი ხუმარათ (sic) მეგორქე ნო – მა უნიი, – შხვაშიში?
ახრებუი რენო? სი ვაიძირ, ეში გემო ვაიჩქ სი, ეში გემო, მუ რე დიდაცონი-
რობა, სკუაცონირობა დო შხვაი თოიი ჯინა, ენა მა მიჩქე დო ცოდა რე – მა
უნიი – ე სკანი სკუა, ცოდა რე – მა უნიი. ვარია, ცოდა თინა რენია, მითინი
მახაჩქარს მიდაცუნასია ამუდლა, დო ნიჩვი მითუჩანგდასია დაჩხირიშა დო
უკული თინა დიდაშა ოგორაანდასია თესიავანი დო მა თენა მარჩქი ედასი-
ავანი, თის ურჩქიედევანი. ათენა ქოთქუუ თე ოსურქუნი, ათე ბოში ცუნსუ
10 ასე თეს, უჩაში ბოში, თექ უნუუ – ინა ბათუმს გურაფულებდ – თექ უნუუ:
თე სკანი სკუას მიდეცონანს დო ვარიანი, ქოჩქენიაო თენა სია – უნუუ.
სი ქეგოკო, მარა თე სკანი სკუა თის ქააკო დო ვარ დო თის ქუგუუგენს დო
ვარგნი, ქოჩქენიაო სი? ათეჯგუა კოს გაგება ხოლო ოკონია, გუგასია ოკო
ოსურქე. აიჯგუა კოს თი ცვანაი მახაჩქაი ხოლო მააენია სტუმარო, დო ჯგირი
კათა ხოლო მააენია სტუმარო დო სკანი სკუას თიშა ქიმიჩინენიაო პასუხი?
მუს ჯოხონია ვემიჩინენია, ვემიჩინე ვარ, მეჩასია ოკო პასუხი.

– ვალენტინაში დაშე რე რაგადი, ვარო?

– ვალენტინაში დააშე, გეცვენჯიში.

ათენა ასე მაჟია მეულას იშ ქოფთქვი თაშ თექ, მუქ მოხვადგნი, თე-
20 ნა. ათენა ქოფთქვი დო ე კოს თორქ გუხვიჩონდ, ბოში! მა მეურქია –
მინუუ – ქიმურქ მა თექია. დია! ა, ბალანაი მინჯექ ქაშუუ, სუმი სკუაი
მარდუარქ-და... ოლო ახიოე ე კოს, ახიოე. ქიმურქ მა თექია – თქუუ დო
მეტი მუთუნი ვამირაგადუუ. მეაავრთი (sic) აშო მა დო, ვეიშურთუმე ბრეი
ხანს, ჩქიმ პატგნ ექგნი, დო ასე მა მუვშენექ ჭყონიში სასადიოს პოვარო*
– იირო პოვარო* მუვშენდი მა, ცეთექ გინომიონეს აკა ვარა – პოვარო*
მუვშენექ თიშენი, ნამდა თე პოვაროშაშე* მუდგასდგნი გიე უვოსკიდგდი,
მითინი ვაპუნდუ კონტროლი დო მემილუდუ დო თეთ ვოდირუანდი თე
შქირენუი ბალანემს. უმუნჯური ბალანეფი'დ, მოკლეთ, უმუნჯური,
მუმაეფი ვარდგნი ფერი ბალანეფი. ოოდო ამდლა ცუდეს ვორექ, ონჯუა
30 რე, ჩქიმი ოხორასკილი ბინეხის დინორე – მეეენტი ვარდ ინკმა ცონაფილი
ჯარშა – მიდგაენი კოჩი მურსია, ლოლავა – დომიძახ – ლოლა, გიმიჯინი,
გიმიჯინი, მიდგაენი კოჩი მურსია, ართო ანათენსია ქურჩას, ართო. გიმუო-
ჯინიო – ამარი ქუმურს ე კოჩი, ქიმიჩინია, ჩქიმ პატგნ ექგნი, დოხან-
ტიი პაგონეფით, შინელი დო უკული აურე ლივერი დო მუიე ეს ორკენი,
თიჯგუა კოჩი! დო მინი ჩქიმი ცურა.

– მაშინათ მურს დო ვარ?

– კურხით. ჭყონშე ქემორთ კურხით.

ასე ოჭკომაი მუ მილუ: კებურგუა გემიძგ ჭკიდი – ამდლარდლაცალო
ვშე. ნიტე აკა თი კებურიში გენადველი ჭკიდი ქოვჩგნი!

40 –ე მუ ჯგირიე თი კებურიში ჭკიდი!

თქვა – ოცდაერთი წლის გოგოს მივცემო სამი შვილი რომ ჰყავს, ისეთ კაცს. რასაა შენ რომ ლაპარაკობ-მეთქი – მე ვუთხარი – ეს ბავშვია, ის კაცია, სამი შვილის(-ების) გაზრდა შენ ხუმრობად მიგაჩნია-მეთქი? – მე ვუთხარი – სხვისა. ადვილია? შენ არ გინახავს, ამისი გემო არ იცი შენ, ამის გემო, თუ რა არის დედინაცვლობა, გერობა და სხვისთვის თვალეზში ყურება, ეს მე ვიცი და ცოდვაა – მე ვუთხარი – ეს შენი შვილი, ცოდვაა – მე ვუთხარი. არაო, ცოდვა ის იქნებაო, ვინმე გლეხუჭას (მთოხნელს) რომ გაჰყვესო დღეს, და დღეს ცხვირი ჰქონდეს ჩაყოფილი ცეცხლში, და მერე ის დედაზე აგინებდესო ამასო და მე ეს მესმოდესო, ამას რომ ვუყურებდეთ. ეს რომ თქვა ამ ქალმა, ბიჭი ჰყავს ახლა ამას, უფროსი ბიჭი – ის ბათუმში სწავლობდა – ამან უთხრა: ამ შენს შვილს წაიყვანს თუ არა, იციო ეს შენო? – უთხრა – შენ კი გინდა, მაგრამ ეს შენი შვილი იმას უნდა თუ არა და მას გაუგებს თუ არა, იციო შენ? ამისთანა კაცს გაგებაც უნდაო, გაუგოსო უნდა ცოლმა. ამისთანა კაცს ის ყანის მუშაც (მთოხნელიც) მოუვაო სტუმრად და კარგი ხალხიც მოუვაო სტუმრად და შენი შვილი მათთვის პასუხის გაცემას შეძლებსო? რა ჰქვია ვერ გასცემსო, ვერ გასცემს კი არა, გასცესო უნდა პასუხი.

– ვალენტინას დაზეა ლაპარაკი?

– ვალენტინას დაზე, მომდევნოზე.

ეს ახლა მეორე მოსვლაზე ვთქვი ასე იქ, რაც მოხდა, ეს. ეს ვთქვი და ამ კაცს თვალეზი გაუბრწყინდა, კაცო. მე მოვალო – მითხრა – მივალ მე იქო. დედა! ა, ბავშვის პატრონი თუ იშოვა, სამი შვილის გამზრდელი... ჰო-და გაუხარდა ამ კაცს, გაუხარდა. მივალ მე იქო – თქვა და მეტი არაფერი მითქვამს. წამოვედი აქეთ მე და არ გასულა დიდი ხანი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ახლა მე ვმუშაობ ჭყონის სასადილოს მზარეულად – სულ მზარეულად ვმუშაობდი მე, ერთი იქ გადამიყვანეს [გამგედ] – მზარეულად ვმუშაობდი იმიტომ, რომ ამ მზარეულობიდან რალაცას გამოვრჩებოდი. არავინ მყავდა კონტროლი და მომქონდა და ამით ვასაზრდოვებდი ამ მშვიერ ბავშვებს. უპატრონო ბავშვები იყო, მოკლედ, უპატრონო, მამები რომ არ ჰყავდა (იყო), ისეთი ბავშვები. ჰო-და დღეს სახლში ვარ, საღამოა, ჩემი მაზლი ვენახში დგას – მელენტი არ იყო მაშინ წაყვანილი ომში – ვილაც კაცი მოდისო, ლოლაო – დამიძახა – ლოლა, გამოიხედე, გამოიხედე, ვილაც კაცი მოდისო, ერთიანად ანათებსო ქუჩას, ერთიანად. გავიხედე – აგერ მოდის ეს კაცი, მოანათებს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მოხატული სამხრებით, შინელი და მერე აქეთ რევოლვერი და, რა არის, ამას რომ აკლია – ასეთი კაცი! და შემოვიდა ჩემს სახლში.

– მანქანით მოდის თუ არა?

– ფეხით. ჭყონიდან მოვიდა ფეხით.

ახლა საჭმელი რა მაქვს: კერიში მიდევს მჭადი – დღევანდელივით მახსოვს. ნეტა ერთი იმ კერიში ნადები მჭადი მაჭამა!

– რა კარგია კერიის მჭადი!

– ოდო კებურგმა გემიძე ჭკიდი, ფურცეიში მოთოხუაფიი ჭკიდი გემიძ. სადიი მიკოსურებუი მაფუნა დო ენა – ოსორშოთ. ოდო ჟიდო მიკომიბუ ჭყვერტი ლებია – თინა ხოლო ხაშიი მაფუ დო ცათე ჭკის გეითივლანქ დო თის ამსერი ქოვრანქ ბალანემს. დო ათენა'დ ჩქიმი გეგმა. დო დიდა ხოლო მიუნდუ ცუდეს ბალანეფიში მათხილარო. „მუიე? მუ ვრათ?“ – მეენტიქ ქემორთ დო – „თე კოს მუ ვრათ? მუ გუუბედათ?“ მუი და მუთ მიღუნი, თინა. ე ჭკიდი გეითიივლი აშო დო თიქ, ცოდაქ, ჭე ცვალი ნოღვედ ცუდეს დო თინა ქიმიილ, ღვინი ქიმიილ დო ცათეთ გაუმასპინძლით თე კოს ჩქი. მარა თე კორქ თეში მიილუ თენა, გოკონდა ჩხოუ მიცვილდგკო მა. ასევა –

10

– ეკოკაიეშა!

– ეკოკაიეშა ვარ, ეჯანაშიეშა. ქიმევრთით დო ქედოვხვადეს ცუდეს: ოსურ-რი'დ, კორი'დ დო ძლაბი ვარე ცუდეს. ჯანაშიეფი ხომ ქოიჩქ, ჯანაშიეფი, ტყეებში მაკეთებეიენ, თინა, იოსებ ჯანაშიაში ცუდესიე თე ძლაბი ულირი. ოდო მის ვემენონებუ, ბოში, ე კოს ქოძირგნქენი? მის ვემენონებუ? ე კორი ვემენონებუნი, ი კორი მუ კორიე? დო გვალე გესუელელი კათაქ დო მენონეს თექ. დო თი ძლაბი ქიჭანეეს აში, დო ე ძლაბიქ ეკილე. დო ი ძლაბი ვალენტინა-ჯგუა ვარდ, ვლენტინა უჩა უსური'დ, დიდას გგდ, დო ე ძლაბი, ეშა სახეშა ქიგიჭარედგნი, ფერი; ხე ქე მოკიდიკონი, ქიგიოდოხოდგდგნი, ფერი...

20

– ე ძლაბის ნარაგადი ხომ ქააფუდუ, გაყუნუუქიანი.

– მი კითხურენდ, ბოში, ეს?! ამარი ვარდესო? ოდო მეენონეს ე ბოშიქ, დო ე ძლაბი ქოძირგნი, ე კოს ხოლო მენონ თექ. უკუი ჭიჭე ქუგურჩეს გური. იზდორე კობახია'დ ბიძი ე ძლაბიში, დიდაი ჯიმა, ტარიეი კობახია'დ, ლე-ვან კობახია'დ – აარძა თანამდებობაი დო აარძა გურაფიი ხალხი. უკუული აარძაქ ჩერუუ თე საქმეს, სუმარუას, თეს დო...

– თიმ დღასო?

– არა, მომდევნოს. ვეედ ე კორქ სოთინი, სოთინი ვედიქანცუუ. ართი ეკილ მუში ცუდეშა, ართი ეკულა ეკილ, დო უკუი დიკიი დო უკუული ოჯახის ხოლო ვეგინორთ გალე დო, სოდე მერთგნი, თექ დინორდ. სონდარო ძლა-ბი ვემეჩესგნი, იშახ ვედ სოთინი. ართი სერიშ მეტის ვადუქანცუაფუ სო-თინი. მასმა-მაანთხა დღას გინოჭყორდ ძლაბიშ ცონაფაქ დო ქემორთ ჩქიმდა, მა სასადიოს ვორდინი, თეში. ა, ლოლავა – მიწუუ – გინოჭყორდ თე საქმექ დო მა მეპუნს დო მეურქია – თქუუ – ამსერი მეპუნსია, ამსერი. სუფრა იცინია ჭიჭევა – ვთქვეითია ჩქია დო მეპუნსია – თქუუ. ძლაბი მუს გირიებუ-მაქ – უნიი დო – ბოია, მა ძლაბის ქოვძირგნდი ორაგადეთ დო თინა ვარიას მიწინდუაო უკუული მა?! მუს რენია რაგადაანქიანი!

30

ჯგირი ასე. მუ ვქიმინა? თეს ხოლო ვააძახ ფარა, ვაულუ ფარა თე სინჯას, მა ხოლო ვამილუ. ფარა სოთინი ქორე-და, თი ოჯახის ძე, გრიგოიმ ცუდეს. მა ართი ვითი ბუფერჩიკის* ქოვთხიი, ართი ვითი ხოლო თექ ქიივშიი

40

– ჰო-და კერიაში მიდევს მჭადი. ფოთლით შეხვეული და [ნაცარში] ჩაფლული მჭადი მიდევს. სადილი მოსტუმრებული გვაქვს და ეს – ვახშმად. ჰო-და ზემოთ მიკიდია ჭყინტი ლობიო – ესეც მოხარშული მაქვს და ამ მჭადს გამოვიღებ და იმას ამაღამ ვაჭმევ ბავშვებს. და ეს იყო ჩემი გეგმა. და დედაც მყავდა სახლში ბავშვების ყურისმგდებლად. „რა არის? რა ვაჭამოთ?“ – მელენტი მოვიდა და – „ამ კაცს რა ვაჭამოთ? რა შევბედოთ?“. რა და, რაც მაქვს, ის. ის მჭადი გამოვიღე და მან, საცოდავმა, ცოტა ყველი ჰქონოდა სახლში და ის მოიტანა, ღვინო მოიტანა და ამით გაუუმასპინძლდით ამ კაცს ჩვენ. მაგრამ ამ კაცმა ისე მიიღო ეს, გინდაც ძროხა დამეკლა მე. ახლაო – მითხრა – წამიყვანეო იმ ოჯახში მე შენ. გადავედით სახლიდან. რომ მივედივართ, გზაზე გვიყურებს ხალხი: „ვინაა ეს კაცი? სადაურია ეს კაცი? რაა ეს კაცი, ამ ქალს რომ მიჰყვება?“ – გაგიჟებულია ხალხი. ჰო-და მივედით იმ ოჯახში ასე.

– ლეკოკაიეში!

– ლეკოკაიეში არა, ლეჯანაშიეში. მივედით და დაგვხვდნენ სახლში: ქალი იყო, კაცი იყო და გოგო არაა სახლში. ჯანაშიეები ხომ იცი, ჯანაშიეები, დაბალი რომ არის, ის? იოსებ ჯანაშიას სახლშია ეს გოგო წასული. და ვის არ მოეწონება, კაცო, ამ კაცს რომ ნახავს?! ვის არ მოეწონება?! ეს კაცი რომ არ მოეწონება, ის კაცი რა კაცია?! და მთლად გაგიჟდა ეს ხალხი და მოეწონათ ეს. და ის გოგო დაიბარეს აქეთ, და ეს გოგო ამოვიდა. და ის გოგო ველენტინასნაირი კი არ იყო, ვალენტინა შავი ქალი იყო, დედას ჰგავდა, და ეს გოგო, ამისთვის სახეზე რომ დაინერება, ისეთი; ხელი რომ მოჰკიდო, რომ დაეტყობა, ისეთი...

– ამ გოგოს ნათქვამი ხომ ჰქონდა, გამოგყვებიო?

– ვინ ეკითხებოდა, კაცო, ამას? აგერ არ იყვნენ? ჰო-და მოეწონათ ეს ბიჭი და, ეს გოგო რომ ნახა, ამ კაცსაც მოეწონა ეს. მერე ცოტა გაიაზრეს. იზდორე კობახია იყო ბიძა ამ გოგოსი, დედის ძმა, ტარიელ კობახია იყო, ლევან კობახია იყო – ყველა თანამდებობის და ყველა ნასწავლი ხალხი. მერე ყველა ჩაერია ამ საქმეში, სტუმრობას, ამას და...

– იმ დღეს ?

– არა, მომდევნოს. არ წავიდა ეს კაცი არსად, არსად გაადგა ფეხი. ერთი ავიდა თავის სახლში, ერთი ასვლა ავიდა და მერე ჩამოვიდა და ამის შემდეგ ოჯახიდანაც არ გადასულა გარეთ და, სადაც მივიდა, იქვე იყო (იდგა). სანამ გოგო არ მისცეს, მანამ არ წავიდა არსად. ერთი ღამის გარდა არსად გაუდგამს ფეხი. მესამე – მეოთხე დღეს გადაწყდა გოგოს წაყვანა და მოვიდა ჩემთან, მე რომ სასადილოში ვიყავი, ისე. ა, ლოლაო – მითხრა – გადაწყდა ეს საქმე და მე მიმყავს და მივდივარო – თქვა – ამაღამ მიმყავსო, ამაღამ. სუფრა იქნებო პატარა, ვთქვითო ჩვენ და მიმყავსო – თქვა. გოგო რას გეუბნება-მეთქი – ვუთხარი და – კაცოო, მე გოგოს ვნახავდი სალაპარაკოდ და ის უარს მეტყოდაო მერე მე?! რასააო, რომ ლაპარაკობო!

კარგი ახლა. რა ვქნა? ამასაც არ უჭყავის ფული, არა აქვს ფული ამ სიძეს, მეც არა მაქვს. ფული თუ სადმეა, იმ ოჯახში დევს, გრიგოლის სახ-

დო – თიმნკია ათასობა'დ, ოდო ვითოჟირი ათასიში ანგარიში გეკოვმაყა-
რეე. ოშ ეჩი მანათი იჸ უაფუდუ ასეიანი ფარა, ოშ ეჩი მანათი. ათენა გევეჭო-
ფი, დო ჯიბეშა ქელუდვი, დო თიმ სერს გეგნიონ თი ძლაბი, დო მიდეონ
თიქ დო მიდართ.

– მუთ იონ ინა სერიტ? მაშინა ვაყუნდუ, ვარო?

– სო ორდ მაშინა? თენა, სოიშახ დგნი, ვამიჩქ, მარა თინემქ ვაამგზავ-
რეს დო უკული ნაქირებუ ცხენეფით მიდართეს თენემქ ხონიშახ.

10 უკუი იფრეი ქააუნუუ თე ოსურქ, ართი ცხენიი კურტანი ქააუნუუ
იფრეი: ნორჩი, გიოქუნაი, მიკაქუნაი, გიორთუმალარი – იფრეი თითო ხე.
ოდო მიდართეს თენემქ დო უკუი გეინწყის ენემქ საქმე ჯგირო, გვალა
ჯგირო. ი ბალანა-ძლაბიქ ბალანემს ხოლო ქემოკიდ ხე დო ბალანეფი აარძა
მორდ. უკუი მუშიქ გურჩქინდ თის სუმ ბალანემქ. პირვეი აფუ გორჩქინეი,
პირვეი, ხაშურს, თექიე სკიადირი. ენა უკუი იშო გეგნიონეს, ის გერდეს,
ჩუმათელეთის – სო ვეგერდეს ინეფიში ხალხი! – დო ენა ხაშურს'დ, ნაჩალ-
ნიკი, დო თექ ჩუმათელეთის გერდ ჩქიმი ქომონჯი დო უკული იშო ხაშურშა
ქიმივშინი, უკუი იშო შხვა მუდგათედგნი ოკო ივდიკონი. პირვეი სკუაქ გუ-
ურჩქინდ ჟირი ბალანაქ აართო, ტყუპიქ. ათე ბალანემს ქიგიალახ თე ძლა-
ბიქ. თეში ქიგიალახ, ნამდა სავანტყოფოშე ვააქონინედ აშო, გაჭირებუ-
ლი'დ, მითინი ვეველგდ იშ სკილადას. ცათე ბალანეფი თი დიდას აფუ მეჩამი
20 შხვაშა, ჟირიხოლო ბალანეფი აფუ მეჩამი შხვაშა.

– მუშენი?

– ქიმერ სკუათ ი კოჩქ, ა მუი სკუა უღურუდუ დო ქიმერ შხვას. სოთინი
ვაჩქ თენა, მითინს ვაურჩქუ. სო ორენი, ვაურჩქუნა დო ამდლა ხოლო გორგნა
ჯიმაღეფი.

– ამდლა ხოლო გორნანო?

– აართო მორთეს სუმ კოჩქ ოსურამო. მა ვოჯანგდი დო ქენომდოხო-
დეს ით, ნოხოლე, სკამეფით, ოდო მირაგადედეს: მაშოს მუთუნი ვაურჩქუნია
– მაჟირა ძრაბიე, ლადი ერქვანიში ოსურიე, ჩქიმ პატონ ჟექენი, სკუალეფი
30 ქუნს-მაქ აარძო გურაფილი, ქართისინა-მაქენი, ეთინა. თინა'დ იშ უკულიანი
ძლაბი, ვალენტინაში უკული'დ თენა, მასუმა. თეშა ქუმურთუმუნა, თე დეი-
დაშა, დო უკითხირგნა, მარა ენე[ფიშა] მუთუნი ვარაგადუუ, ოდო ჩქინდა
ქუუნურუაფუ აშო. მა-მაქ – მა უნიი – ვამიჩქ, მინიე დო ხაშურს სკიდ დო,
ქგოკონა თქვა გორუადა, ქაათხოზით. დო თენა ცათე დო ცათე წანას იყი
ნამშობიარები-მაქ, ცათე დო ცათე წანას რე გგნათხუა დო ცათე დო ცათე
წანას გედირთ თექ-მაქ? ოდო ეთექ შილეზე, ჯვეში მუთუნი ქოძგ-და, დოს-
ქილადირი ქორე-და, ბალანაქ ხომ ქიდებად დო აღრიცხვა ხომ მეურს-მაქ –
მა უნიი – თინა ქორე დოსკიადირი-და, თენა ვეიი უსიტყოთ დო უგუნურო
მეჩამი-მაქ დო, დიგორე-და, ეთეურე დიგორე, მეტო ვაგაგორენა-მაქ –
მა უნიი. ოდო შურიგოტებულო ათე ჯანაშიხეში სკუალემს ოკო მუში დიდაში
40 სკუალეფი დოგორასგნი. ვართი კოკაია რე დო ვართი ჯანაშია რე ასე – ჩიი-
დოქომონჯი ვარენა ენეფი ართი კაკაი. ათე სკუალეფიე, სუმი ბოშეფი, მარა

ლში. მე ერთი ათი მანეთი მებეფუტეს ვთხოვე, ერთი ათი კიდეც იქ ვიშოვე – მაშინ ათასობა იყო, ჰო-და თორმეტი ათასის ანგარიში შევაგროვე. ას ოცი მანეთი იქნებოდა ახლანდელი ფული, ას ოცი მანეთი. ეს ავიღე და ჯიბეში ჩავუდევო, და იმ ღამეს გადაიყვანა ის გოგო, და წაიყვანა იმან და წავიდა.

– რითი წაიყვანა ის ღამით? მანქანა არ ჰყავდა, არა?

– სად იყო მანქანა? ეს, სანამდე იყო, არ ვიცი, მაგრამ ამათ გაამგზავრეს და მერე ნაქირავები ცხენებით წავიდნენ ესენი ხონამდე.

მერე ყველაფერი გაატანა იმ ქალმა, ერთი ცხენის ტვირთი გაატანა ყველაფერი: ლოგინი, დასახური, ჩასაცმელი, თავზე დასახური – ყველაფერი თითო ხელი. ჰო-და წავიდნენ ესენი და მერე აიწყვეს ამათ საქმე კარგად, ძალიან კარგად. იმ პატარა გოგომ (ბავშვმა გოგომ) ბავშვებსაც მოჰკიდა ხელი და ბავშვები ყველა გაზარდა. მერე თავისი გაუჩნდა მას სამი ბავშვი. პირველი ჰყავს გაჩენილი, პირველი, ხაშურში, იქაა მორჩენილი. ეს შემდეგ გადაიყვანეს, იქ იდგნენ, ჩუმათელეთში – სად არ იდგა ამათი ხალხი! – და ეს ხაშურში იყო, უფროსი. და იქ ჩუმათელეთში იდგა ჩემი ქმარი და მერე, ხაშურში რომ მივიდოდი, მერე იქით სხვა რამით უნდა წავსულიყავი. პირველი შვილი გაუჩნდა ორი ბავშვი ერთად, ტყუპი. ამ ბავშვების გამო გახდა ავად ეს გოგო. ისე გახდა ავად, რომ საავადმყოფოდან ვერ მოჰყავდათ აქეთ, ძალიან ცუდად იყო (გაჭირვებული იყო), არავინ ელოდა მის მორჩენას. ეს ბავშვები იმ დედას ჰყავს მიცემული სხვისთვის, ორივე ბავშვი ჰყავს მიცემული სხვისთვის.

– რატომ?

– მისცა შვილად იმ კაცმა. აი, თავისი შვილი უკვდებოდა და მისცა სხვას. არსად ჩანს ეს, არავინ იცის. თუ სად არის, არ იციან და დღესაც ეძებენ ძმები.

– დღესაც ეძებენ?

– ერთად მოვიდა სამი კაცი ცოლიანად. მე ვინეკი და დამისხდნენ იმითი, წინ სკამებით, ჰო-და მელაპარაკებოდნენ: მაშომ არაფერი იცისო – მეორე გოგოა, ლადი ერქვანიას ცოლია, ჩემი ბატონი რომ ხარ, შვილები ჰყავს-მეთქი ყველა ნასწავლი, თბილისში რომ არიან-მეთქი, ისინი. ის იყო იმისი შემდგომი გოგო, ვალენტინას შემდგომ იყო ეს, მესამე. ამასთან მოსულან, ამ დედასთან, და უკითხავთ, მაგრამ ამათთვის ვერფერი ეთქვა, ჰო-და ჩვენთან მოესწავლებინა. მე-მეთქი – მე ვუთხარი – არ ვიცი, ვინაა, ხაშურში იმშობიარა და, თუ გინდათ თქვენ მოძებნა, გაჰყევით (გამოეკიდეთ). და ეს ამა და ამ წელს იქნება ნამშობიარევი-მეთქი, ამა და ამ წელს არის განათხოვი და ამა და ამ წელს დადგა იქ-მეთქი – მე ვუთხარი – ჰო-და იქ შეიძლება, ძველი რამე თუ დევს, დარჩენილი თუ არის, ბავშვი ხომ დაიბადა და აღრიცხვა ხომ მიდის-მეთქი? ის თუ არის დარჩენილი, ეს არ იქნება უსიტყვოდ და უგუნურად მიცემული -მეთქი და, თუ მოიძებნება, იქიდან მოიძებნება, სხვანაირად ვერ მოძებნით-მეთქი – მე ვუთხარი. ჰო-და სულმწარედ ამ ჯანაშიას შვილებს სურთ, რომ თავიანთი დედის შვილები მოძებნონ. არც კოკაიაა და არც ჯანაშიაა ახლა – ცოლ-ქმარი აღარაა ესენი არც ერთი. ეს შვილებია, სამი ვაჟი, მაგრამ, გული რომ გაგინათლება (გაგი-

გური გეგეხარებუნი, ფერი. თენა ირფელი ვკითხეს, მუჭო ორდ, მუჭო იცუუ თე მუში დიდა დო მუმაში ამბექქნი. ხომ მა ვორდი თენეფიში მაჭანკალი!

ჯგირიენო? თი ბებიი შური გაბორჯებედას! – ჯგირი ოსური' დ ინა, მარა – ათენა ოგორალო გინურთინუუ და დო ჯიმას, თენემსგნი? ქო, სკუა გიორდას ოკონი, მარა ჯოლორი ოკო ვარდე ადამიანი! თენა ქიმეჩგნი, ჭარიი ოკო აფუდუკონი, მის მეჩქნი. მუშ ღურაი ნოხოლე ქურაგადუდუკონი ოკო მუში სკუაღეფიშა – თქვანი ჯიში, თქვანი ზისხირი, ჯიმა დო და – ათენა ათე დო ათე ადგილსიე დო ვემკინიკვათ სოეთინი!

10 ორდ ფერი შემთხვევა: ი კოჩქ მიდართ დო საოსურო ქიმიონ ცუდეშა, საოსურო მიიტაც დო ქიმიონ. ხომ ქედოხვად დიანთილქ დო მუანთილქ დო კითხეს: „მინი ექ?“ „მიში სკუა რექ?“ „სონიექ?“ გიშელუ თექ ჯიმასკუაქ თე კოჩიში, მუანთიი ჯიმასკუაქ. ვარენა ნაცხოვრები თენეფი, მარა, ამსერი, სონდარო თენეფი დიიჭყანდეს ჩხოვრებასგნი, თეიშახ თე კოჩქ თენა ირფეი ქიკითხ. ქიმერთეს, ოდო თი ძღაბი შხვას ქიმიათხიის, ოდო მუქ შხვა ოსური ქუმუონუ, ჩქიმ პატონიექგნ, მუი სკუას. ასე ათეში გურშიენი ორე ირიართო მშობლეფი დანაშაულს, თე მუში ნარსულს ართი ოთხი მოდგმაშავარა ვათხოზუნეი.

ასე ათე კოს ცუნდუ კირლე, ჩქიმ პატონიექგნი, დო უკული ართიმაჟინას დუთხინეეს თენეფი. უკული აფხაზეთიში მხარეშე მიდეეონეს კირლე დო ენა გეგნი ონეს აარძაში უჩაშო სოდგარენი. ოდო მიდართ იშო ჩილამ 20 დო სკუამო. უკული თინა'დ, კირილეს ტაგამისკიშა მევაკითხენეი. მუდაშახ მაფუ რსხებულენი, ინა კოს ვაუჩქუ! მუდაშახ ვორექ თხოზინეინი, ინა კოს ვაუჩქუ! ართი ცუდე გაგმოვჩი დო თის ქიგუოჭკომით თინა ჩქი დო ჩქი ართბუცხა ცუდეს მითუოხედით, მარა კირლე ვამოფხვარებუ, თეში ქედოვდგი მა მაჟინა ცუდე. თეში ჯგირობუა ჩქიმი მოთა დო სკუას! ა, ჭალას ვოგურუანდი, ვითოსუმი ბალანეფი მიუნდუ დო ოშ-ოში მანათი მუუღუდეს თენემს ჩქიმდა – უკული, კირლექ მორთუნ, უკული. ოდო რუსი'დ, ბარდაჩი, ოდო თის ცუნდუ ბალანა დო ჭალა დუოგურენეი, თიშენი უფასოთ გამიშენ სუმი თოლი უდე. მეურნობას ხომ მუვშეენდი მა, თინკმა მუშეენდ აქსენტი 30 კემულარია, მშენებლობას ინჟინერი'დ. თექ ანგურას ჭკირგნდეს. ჟირი ათასი ანგურა თექ დომიჭკირეს მა უფასეთ, ოჭკომარს ქიმუოჭირინუანდინ, თით. ჟირი ათასი ანგურა თაქ დოვჭკირით, ცუდეს, დო მეენტი თორნე'დ დო თის ქიგუოჭვეთ. ეთი ჟირი ათასი ანგურა, კირილექ ქიმერთ დო, გრიშა ბეჭვიას ვასხისხენქია – თქუუ დო თიქ ხოჲო მემდინ. თიშ უკული, ნამუ თე ანგურა ვამიბალდგნი, ტეხირიი ქუა გეკივილი დო თით გუოშენებაფეე თი რუსის სუმი თოი ცუდე. ათეზმა ნაცოდელა ოსური ვორექ მა გაჭირებული, ხორუა დო ირიართო ხორუა დო ირიართო კარუას ივსოფუდი, რადგან თე ცუდე გეგმოვჩინი. თი ცუდეშ ფიცარი, ართი შვე, ნასხისხერი ცოფედ მიდგაშიდგნი, კირილე მიდეეონესგნი, უკული ჩქიმი ოსურებელქ იცუუ – 40 კირილე ჯარშა მიდეეონესგნ, უკული. ათეზმა მიწნვალეებუნი, ფერი ოსური ვორექ მა.

ხარდება), ისეთები. ეს ყველაფერი მკითხეს, როგორ იყო, როგორ მოხდა ამ თავისი დედისა და მამის საქმე. ხომ მე ვიყავი ამათი მაჭანკალი!

კარგია? იმ ბებიის სული ნაწყდეს! – კარგი ქალი იყო ის, მაგრამ – ეს მოსაძებნად რომ უქცია და და ძმას, ამათ? კი, შვილი გიყვარდეს უნდა, მაგრამ ძალი არ უნდა იყო ადამიანი! ეს რომ მისცა, დაწერილი უნდა ჰქონოდა, თუ ვის მისცა. თავისი სიკვდილის წინ უნდა ეთქვა თავისი შვილებისთვის: თქვენი ჯიში, თქვენი სისხლი, ძმა და და – ეს ამა და ამ ადგილასა და არ გაისვაროთ საიდანმე!

იყო ისეთი შემთხვევა: ვილაც (ის) კაცი ნავიდა და საცოლე მოიყვანა სახლში, საცოლე მოიტაცა და მოიყვანა. ხომ დახვდა დედამთილი და მამამთილი, და ჰკითხეს: „ვინა ხარ?“ „ვისი შვილი ხარ?“ „სადაური ხარ?“ გამოვიდა ეს ძმიშვილი ამ კაცისა, მამამთილის ძმიშვილი. არ არიან ნაცხოვრები ესენი, მაგრამ ამაღამ, სანამ ესენი დაიწყებდნენ ცხოვრებას, მანამ ამ კაცმა ეს ყველაფერი იკითხა. მივიდნენ და ის გოგო სხვას მიათხოვეს, ჰო-და მან სხვა ქალი მოუყვანა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, თავის შვილს. ახლა ამის გამო არიან ყოველთვის მშობლები დამნაშავეები, ამ თავის წარსულს ერთი ოთხ თაობამდე მინც რომ არ გაჰყვება და გამოიკვლევს.

ახლა ამ კაცს ჰყავდა კირილე, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და მერე ერთი მეორეს დააშორეს ესენი. მერე აფხაზეთის მხრისკენ წაიყვანეს კირილე და ეს გადაიყვანეს ყველას უფროსად სადღაც. ჰო-და ნავიდა იქით ცოლიანად და შვილიანად. მერე ის იყო, კირილეს ტაგამინსკში რომ მივაკითხე. რამდენჯერ მყავს ხსნილი, ის კაცმა არ იცის! რამდენჯერ ვარ გადევნებული, ის კაცმა არ იცის! ერთი სახლი გავყიდე და მას დავახარჯეთ ის ჩვენ და ჩვენ ერთი ბენო სახლში ვცხოვრობდით (ვისხედით), მაგრამ კირილე არ მომხმარებია, ისე დავდგი მე მეორე სახლი, ისე კარგად ყოფნა ჩემს შვილიშვილებსა და შვილებს! აი, კერვას ვასწავლიდი, ცამეტი მოსწავლე მყავდა და ას –ასი მანეთი მოჰქონდა ამათ ჩემთან – მერე, კირილე რომ მოვიდა, მერე. ჰო-და რუსი იყო, ბარდაჩი, ჰო-და იმას ჰყავდა ბავშვი და, კერვა რომ ვასწავლე, ამისათვის უფასოდ ამიშენა სამი თვალი სახლი. მეურნეობაში ხომ ვმუშაობდი მე, მაშინ მუშაობდა აქვსენტი კემულარია, მშენებლობის ინჟინერი იყო. იქ აგურს ჭრიდნენ. ორი ათასი აგური იქ მომიჭრეს მე უფასოდ, საქმელს რომ მივანოდებდი, იმითი. ორი ათასი აგური აქ მოვჭერი, სახლში და, მელენტის თონე იყო და იქ გამოვწვით. ის ორი ათასი აგური, კირილე მივიდა და გრიშა ბეჭვაიას ვასესხებო – თქვა და ისიც დამეკარგა. ამის შემდეგ, აგური რომ არ მყოფნიდა, ტეხურას ქვა ამოვიტანე და ამით გავაშენებინე იმ რუსს სამი თვალი სახლი. ამდენი ნაწვალეები ქალი ვარ მე გაჭირვებული. დასახლება და მუდამ დასახლება და მუდამ დასახლკარებას ვცდილობდი (ამისთვის ვწვალობდი), რადგან ეს სახლი გავყიდე. იმ სახლის ფიცარი, ერთი ფრთა, ნასესხები ყოფილიყო ვილაცისგან, კირილე რომ წაიყვანეს, მერე ჩემი გასასტუმრებელი გახდა – კირილე ომში რომ წაიყვანეს, მერე. ამდენი რომ მიწვალა, ისეთი ქალი ვარ მე.

კირილექ დიირთ, ოდო სამსახური უღუდუ, მარა კირლე ვარდ იშენი-
შენი მუთუნუში მგმაღალარი კოჩი. ა, მუს იშიინდგნი, თინა მუს ოკოდ უკუი
თექ დო გეეთუ.

ვალოდია ბასლაია დო მუში ბოშეფი

– ვალოდია ბასლაიაში... ვალოდია ბასლაია ვარე, თოდუა რე, ნიკომ
ბოში'დ, მენიკიი სკუა'დ, ჯანაშიაში, მენიკიში. მესკუაღაფირი აფუდუ ამ-
ბაკოს. კანონით ჯანაშია ვააკუთნუდ ის ოსურო, კანონით ვააკუთნუდ.
ასე სი სხულუხიას ქიმიიწონანდიო ოსურო?

– ვაარ! დიაჩქიმიშ მოგვარესო? – ვაარ!

10 – ათაქიე საქმე, ვააკუთნუდუ. ნაბეტანი ადრე ლურეს თინემქ, ნაბე-
ტანი ადრე.

ასე ვალოდიაი ცუდეს ვორდი მა, თი პირვეი ქომონჯი მიუნდუნ, თინ-
კია, დო ძამი პატიიცემა მილუდუ ამბაკოი ოჯახიში. მა ექ ეხარა გინიივ-
ლინი... ამბაკოი ოსურს ქისტი ჯოხოოდ.

თაქ მა დასკუაღეფი მიუნდუ – ჯანკა ჯიჯეღა, ალექსანდრე ჯიჯეღა –
ჯანკას ჩქი უძახუდით, ჯანკას უძახუთ ამდლა ხოლო – ათეს ცუნს ოთხი სკუა,
ჩქიმ პატონ ექეგნ: სუმი ბოში დო ართი ძლაბი. ცათე ძლაბი რდ აარძაი უჩაში.
უკული ბონდო უჯოხოდ ბოშიშანი, თის კუჭიქ გუხორცქ, კუჭიქ, დო, მუთუნქ
ვემეეხვარგნი, თემ დოღურუ. ათე ძლაბი ცუნდუ უმაღლესდამთავრებული –
20 ვალიკო ჯიჯეღაქ, მუში ჯიმასკუაქ, დამთავრებაფუ აფხაზეთის უმაღლე-
სი, ქართული ლიტერატურა, ოდო ასე სამსახური ოკო თე ძლაბის, სამსახური
– აშო ქემორთესენი, ხომ სამსახური ოკო! – სამსახური იშიიდ, ასეიან უჯგუშო
იშიიდ, მაგალი, სამსახური.

ასე ცათე ჩქიმი დააში ნოსაქ დო მუში ძლაბიქ ქემორთეს ჩქიმდა დო,
მიდმაუნითია მარტვიიშავა – მიწიის. სამსახური ოკო, არდგვი ორე ნამიკო-
ლუუში სკოლას. მიდავრთით მარტვიიშა, დო მარტვირს მაშინაშე გილეველით
დო, მეურთუნი, ათე ვალოდიაქ ქიშევეზადეს. ვალოდია მუ... ჩქიმი სკუაღეფი-
ცაღი'დ. ვალოდია ქოვძირინი, გუოჩინეზაფე ჩქიმი დასკუა, ჩქიმი დასკუაი
სკუა. ჯგირი, დო ათე ვალოდიაქ ქეიმაზარბაცეს თაქ დო ოკვირ თე ძლაბის,
30 მარა ჯგირი ძლაბი რდ, ჯგირი, ჯგირი გოჯინეი ძლაბი'დ, კოს გახიოჟუდუნი,
ფერი ძლაბი'დ. მევორჩქიიო, ვალოდიაქ თქუუ, ცათე ძლაბი სოთინი ვაგმატე-
ნენია – თქუუ – მა. ეს მა სამსახურსით ქუშინქ დო იფრერს ქუშიინქია, ნოსათ
მოკონია – მიწუუ მა, განკომჭანუუ-დო. დია! მა ვარიას გინიინქო – მა უნიი –
ბოში, მარდიშენი სი მუთუნი გოკოდა? ქო, ჩქი ათეშმახოლას ვორდით, ასე
ეკოვციით, ასე კინიი ეკიმწყუაფუთ-და, სკანი ჭირქ ქემაღლოლ-მაქ – უნიი.
მიდავრთით ჩქი, მარა ათაქ ათე ვალოდიას ჩქინი ოწოხოლე მიდურთუშუ,
ოდო ვემენა სამსახურია – ურაგადუუ – გეითაინეევა მუთუნფეროვა,
მუდგათინი გეგნუოთია თეს დო უკუი ქიჭანეევა. ექ ქიმევრთითგნი, შოთა

კირილე დაბრუნდა, ჰო-და სამსახური ჰქონდა, მაგრამ კირილე არ იყო მაინცდამაინც რამეს შემომტანი კაცი. აი, რასაც იშოვიდა, ის მასვე სჭირდებოდა მერე იქ და მორჩა.

ვალოდია ბასილაია და მისი ვაჟები

– ვალოდია ბასილაიასი... ვალოდია ბასილაია არაა, თოდუაა, ნიკოს ბიჭი იყო, მენიკის შვილი იყო, ჯანაშიასი, მენიკისა. ნაშვილები ჰყავდა ამბაკოს. კანონით ჯანაშია არ ეკუთვნოდა მას ცოლად, კანონით არ ეკუთვნოდა. ახლა შენ სხულუხიას მოიყვანდი ცოლად?

– არა! დედაჩემის მოგვარეს? – არა!

– ამაშია საქმე! არ ეკუთვნოდა. ნამეტანი ადრე გარდაიცვალენ ესენი, ნამეტანი ადრე.

ვალოდიას სახლში ვიყავი მე, ის პირველი ქმარი რომ მყავდა, მაშინ, და ძალიან პატივისცემა მქონდა ამბაკოს ოჯახისა. მე იქ ავადმყოფობა რომ გადავიტანე... ამბაკოს ცოლს ქისტი ერქვა.

აქ მე დიშვილები მყავდა, ჯანკა ჯეჯელავა, ალექსანდრე ჯიჯელავა – ჯანკას ჩვენ ვეძახოდით, ჯანკას ვეძახით დღესაც – ამას ჰყავს ოთხი შვილი, ჩემი ბატონი რომ ხარ: სამი ბიჭი და ერთი გოგო. ეს გოგო იყო უფროსი (ყველაზე უფროსი). მერე, ბონდო რომ ერქვა ბიჭს, იმას კუჭი გაუქდა, კუჭი, და ვერაფერმა რომ ვერ უშველა, ისე გარდაიცვალა. ეს გოგო ჰყავდა უმაღლესდამთავრებული – ვალიკო ჯეჯელავამ, მისმა ძმიშვილმა, დაამთავრებინა აფხაზეთში უმაღლესი, ქართული ლიტერატურა, ჰო-და ახლა სამსახური უნდა ამ გოგოს, სამსახური – აქ რომ დაბრუნდნენ, ხომ სამსახური უნდა! – სამსახური იშოვებოდა, ახლანდელზე უკეთ იშოვებოდა, მაგალი, სამსახური.

ახლა ეს ჩემი დის რძალი და გოგო მოვიდნენ ჩემთან და, წამომყევითო მარტვილშიო – მითხრეს. სამსახური უნდა, ადგილი არის წამიკოლაუს სკოლაში. წავედით მარტვილში, და მარტვილში მანქანიდან ჩამოვედით და, რომ მივდივართ, ეს ვალოდია შეგვხვდა. ვალოდია რა... ჩემი შვილებივით იყო. ვალოდია რომ ვნახე, გავაცანი ჩემი დისშვილი, ჩემი დისშვილის შვილი. კარგი და, ეს ვალოდია ამოგვეტმასნა აქ და აკვირდება ამ გოგოს, მაგრამ კარგი გოგო იყო, კარგი, კარგი შეხედული გოგო იყო, კაცს რომ გაგიხარდებოდა, ისეთი გოგო იყო. გავიხედე, ვალოდია მთქვა, ამ გოგოს ვერსად გავუშვებო – თქვა – მე. ამას მე სამსახურსაც ვუშოვიო და ყველაფერსაც ვუშოვი, რძლად მინდაო – მითხრა მე, გამიხმო და. დედა! მე უარს გეტყვი – მე ვუთხარი – კაცო, ღვთის მადლით, შენ თუ რამე გინდა? კი, ჩვენ ასე ახლოს ვიყავით, ახლა დავიშალეთ, ახლა კვლავ თუ ავეწყობით, შენი ჭირი შემეყაროს-მეთქი – ვუთხარი. წავედით ჩვენ, მაგრამ აქ ეს ვალოდია ჩვენზე წინ წასულა, ჰო-და არ მისცე სამსახურიო, უთქვამს, გააიმასქენიო როგორმეო, როგორც იქნება, გადაუდეთო (გადაუგდეთო) ამას და მერე დაიბარეთ. იქ რომ მივედით, შოთა

ჯიჯველაა'დ, ჩქიმ პატონ ექენი, სკოლაი დელექტორი თექ, ოდო თიქ მიწის, ჭუმგილან ქემორთითია.

ასე ჭუმგილანი ჩქი თეშა მეურთუნი – მა თე ძლაბიქ ქემაკითხუე აშო თარგამუღიშე მაშინას ქოცუნაფუდუ-დო – ქემაკითხუე დო, მა დო თე ძლა-ბი მეურთუნი, თე დრო რე, ჭყონიშა გიშეველით დო ასე მა გეგობორანქენი, ათაქ მაშნა ქორე გაჩერებუელი. ვალენტინა ქეგიერულე ეკიი-დიკიი, მუდ-გასიენი გორუნს ვალენტინა. ასე ჩქი თაქ ვემკუოჩირთათენი, თის ნოგორუე ვალენტინა. ქურაგადუე ვალოდიას: „ათეჯგუა ძლაბიე, ათენა რე“. ბოში ხოლო მაღუონაფუ, მარა მა მიჩქედ, ენა ოკოდგ არძამ უჩაში ბოშიშოთ დო
10 ენა ნოკოფუე არძამ უკუაში ბოშიშოთ. [ბოშემს ჯოხოდეს] ქექუ, ჯემი დო მუშური'დ არძაში უკუაში დო ეთინა'დ, ჩქიმ პატონ ვორექენ. ასე ჩქი მიდავრთით თაურე დო ენა... ვემემქცეუნა ენეფშა ყურადღება დო აშო დივრთითენი, თაქ ქეშევეხვადეს, ხე გეინომილეს, სკამეიკაჯგუა გიადგენი, თაქ ქეითოვდოხოდათია ჭიე ხანს, ივჩიათია. ვალენტინა ქოჩქ, ა, ისოფუ, იკეკ. ეზმა ხანს, ბოში ხოლო თაქ მიუნსია, ვალოდიქ მიწუ დო, მეოჯინიო – ენა ქექუ ვარე, ბოი, მუშურიე, მურსუნ, თენა! ქექუ უჩაში'დ დო უჩაშემოთ ოკოდგენი მიჩქედ დო მუშურშოთ ნოკოფუე. აარძამ უკულაში'დ მუშური.

– მუშური დოლურეე ასე.

– მუშურქ ასე ღურუო! ვითი წანა რე ასე, მუშური ღურეიენი.

20 ოდო ქემოვრთით, აქ ქედოვდოხოდითენი, გაჩინებაფა, ხეიგინოლააა, იშო, აშონი, ე მუშური ხოლო თაქიე დო გემიოე მა ძიცაქ, ივძიცაანქ მუდგა-რენი, ოდო თე ბალანაქ ვემემხვადუო, თე ძლაბიქ?! იშო მეურთ ასე ჩქინი, უჩაშემოთ ოკოდანი მიჩქედ-მაქ, სუმი ბოშეფი ცუნსუ-მაქ, დო აარძამ უკუ-ლაში ქიმიონ-მაქ – უწიი. თენა ხოლო გუოდინეე თაქ, დო სახუმარო-ცაჲო მიივრჩქინით ენა ჩქი დო გევაუნით დო მიდავრთით იშო.

მაჟია ორდოს ძლაბი ქემაჩქუ მუში – ცუდემა მეურქია დო ძლაბი ქედმოხვამიჟასია.

– მიში ძლაბი?

– მუში ძლაბი, მუში.

30 – ვალოდიას ძლაბი ცუნოსო, ბოში?!

– მუ ჯიხო, ვაცუნს! იში ცუდეს, ასლაში სხუეუხიაი ცუდეს დინახო-რაანს ვალოდიაი ძლაბი უკუაში, ფოთოლა. ოდო ათე ძლაბი ქემააშქუ – აუცილებეროვა, ჩქიმ პატონ ექენი, მეურქია დო ძლაბი ქედმოხვამიჟასია ცუდეს. აწი ქომიჩქენა, აწი, მიშოთ ოკონი, მუშური ქემოძირეს დო ირფეი. ასე თენა ქემააჩქუნი, ჭუმე იპიქია თექი. მა მიდავრთენი ოკო თექ დო ქოვთქუენი ოკო თენა თექ. ვალოდიაი ნამდგა ბოშეფი ორდასგენი, ძლაბი ვევარებუ ვალოდიას ნოსათ თიშენი, ნამდა ენწყილი საქმე ულუ, აარძა ქართისიენა, აარძა გურეფილი ცუნს, არძას ბინა ულუ დო რინა ულუნი, ფერი კოჩიე.

40 ამნიჯი ეკოსერუა რე, ვამოკო ვართ თარგამუჲარენქ ბძირასგენი, ვარა მითინქ ბძირასგენი, მოტოციკლეტი ჩქიმ ნანათას ცუნდუ დო თეს ქიგევ-

ჯიჯელავა იყო, ჩემი ბატონი რომ ხარ, სკოლის დირექტორი იქ, და იმან გვითხრა, ზეგ მოდიოთ.

ახლა ზეგ ჩვენ ამასთან რომ მივდივართ – მე ამ გოგომ მომაკითხა აქეთ თარგამულიდან, მანქანას გამოჰყოლოდა – მომაკითხა და, მე და ეს გოგო რომ მივდივართ, ეს დროა, ჭყონში გავედით და, ახლა მე რომ ვცხოვრობ, აქ მანქანაა გაჩერებული. ვალენტინა დარბის აღმა-დაღმა, რაღაცას ეძებს ვალენტინა. ახლა ჩვენ რომ ამას არ ავცდეთ, ამას ეძებდა თურმე ვალენტინა. უთქვამს ვალოდიას: „ასეთი გოგოა, ესაა.“ ბიჭიც წამოეყვანა, მაგრამ მე მეგონა, ეს უნდოდა უფროსი (ყველაზე უფროსი) ბიჭისთვის და ეს ნდომებია (ნანდომება) უმცროსი (ყველაზე უმცროსი) ბიჭისთვის. [ბიჭებს ერქვათ] ქექუ, ჯემი და მუშური იყო უმცროსი (ყველაზე უმცროსი) და ის იყო, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ახლა ჩვენ ნავედით აქედან და ეს... არ მიგვიქცევია ამათთვის ყურადგება და, უკან (აქეთ) რომ დავბრუნდით, აქ შემოგვხვდა, ხელი ჩამოგვართვეს, გრძელი სკამივით რომ იდგა, აქ ჩამოვსხდეთო ცოტა ხანს, ვილაპარაკოთო. ვალენტინა კი იცი, აი, ცქმუტავს, ნვალობს. ამდენ ხანს, ბიჭიც აქა მყავსო, ვალოდიამ მითხრა და გავიხედე – ეს ქექუ არაა, კაცო, მუშურია, რომ მოდის, ეს! ქექუ უფროსი იყო და მეგონა, უფროსისთვის უნდოდა (უფროსისთვის უნდოდა მეგონა) და მუშურისთვის ნდომებია, უმცროსი (ყველაზე უმცროსი) იყო მუშური.

– მუშური გარდაცვლილა ახლა.

– მუშური ახლა მოკვდა?! ათი წელია ახლა, მუშური რომ მკვდარია.

ჰო-და მოვედით. აქ რომ ჩამოვსხედით, გაცნობა, ხელის ჩამორთმევა, იქით, აქეთ რომაა, ეს მუშურიც აქაა და ამივარდა მე სიცილი, ვიციანი რაღაც, ჰო-და ეს ბავშვი არ მიმიხვდა, ეს გოგო? რომ მივდივართ ახლა ჩვენ, უფროსისთვის უნდოდა მეგონა-მეთქი, სამი ვაჟი ჰყავს-მეთქი და უმცროსი (ყველაზე უმცროსი) მოიყვანა-მეთქი – ვუთხარი. ესეც გავაციინე აქ, და სახუმაროსავით მივიჩინეთ ეს ჩვენ და გაუწყევით და ნავედით.

მეორე დილას გოგო გამოგზავნა თავისი – სახლში მოვდივარ და გოგო დამახვედროსო.

– ვისი გოგო?

– თავისი გოგო, თავისი.

– ვალოდიას გოგო ჰყავს, კაცო?

– რას ჰქვია, არ ჰყავს! იმის სახლში, ასლამ სხულუხიას სახლში სახლობს ვალოდიას გოგო უმცროსი, ფოთოლა. ჰო-და ეს გოგო გამოგზავნა – აუცილებლადო, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მოვდივარო და გოგო დამახვედროსო სახლში. აწი კი ვიცით, აწი, ვისთვისაც უნდა, მუშური გვაჩვენეს და ყველაფერი. ახლა ეს რომ გამოგზავნა, ხვალ ვიქნებოი იქ. მე ნავიდე უნდა იქ და ვთქვა უნდა ეს იქ. ვალოდიას რომელი ვაჟიც არ უნდა იყოს, გოგოზე რძლად უარი არ ეთქმის ვალოდიას იმიტომ, რომ აწყობილი საქმე აქვს, ყველა თბილისშია, ყველა ნასწავლი ჰყავს, ყველას ბინა აქვს და ცხოვრება რომ აქვს, ისეთი კაცია.

ამ საღამოს შებინდებულია, არ მინდა არც თარგამულელებმა მნახონ, არც ვინმემ რომ მნახოს. მოტოციკლეტი ჩემს ნათლულს ჰყავდა და ამაზე

დობოდი, შაით გივხვავხვი დო მიდავრთი, ოჯიხეშა ქიმევრთი, ოდო ე მუმა ვარე დო დიდა ქორე. ნანა-მაქ – მა უნიი – ათე საქმე რე, სი ხოლო ქაარწყე- დი თი კოს, მა ის ამდლა ვეევჩინენქ], თაქ ქედოვხვადეს, თაშე-მაქ დო თეჯგუა მდგომარეობა უღუ. იჩიებუ: ვართ სამსახური მოკო თიში დო ვართ ქონება, ძლაბი მოვწონს დო მოკონ – რაგადააანს დო მუჭო თქუა სი – მა უნიი. მუჭო გოკონი, თეში გააკეთია – მინუუ. ვარ-მაქ, – მა უნიი. მა მოკონ, ეშ ვარ-მაქ – მა უნიი – თქვა გოკონანი, თეში-მაქ – მა უნიი. თი კათა ქუმურ- სუნი, თქვა ქოძირით, ეგება შურო ვემგენონანი, ეგება ქომგენონანი, თქვა დეთანხმით დო მა იფრეინერო შეგინწყ ნთ ხეს – მა უნიი. ვარიამი ორაგადე სკანი ვარე დო ვართ სკანი ოჯახიში-მაქ, სი მუჭო გოკონი, თეში აკეთი სკანი საქმე, მა მუშენი გემოკირანქ ოჭიშის – მა უნიი. ვარია, თეში დოღუ- რუქიას სია, სკანი დაში ნარდი მოთასია, ჩქიმ პატონიექენ,... ვართი მა, ვართი ჩქიმი ქომონჯი! ძლაბის მა სი ქემოიჩქვანქ ჭუმე ორდოსია დო სი მუჭო გოკონ, თეში აკეთია – მინუუ. გევდირთი დო მაავრთი აშო დო ქემოვრთი ცურა.

10

– მაჟია ორდოს – ჯაი მაშინა გიეემ ინკია, ჯას ამზადენდეს დო გი- ლუღუდეს – ათე ჯაი მაშინას გეკააუნუ ი ძლაბუქ დო ქემორთ ცურა ჩინ- თიშ კაბათ დო უბრალო ბასანოჩქაშა* უჩუღქეთ კურჩი მითუუძუდუნი, თეში. ე ძლაბი შურო ვაფიქრენდ თეს, ნამდა – ცუნას, ა შეხვედრა, ძირაფა. მეორჩქიო, ვალოდიაქ დო მუი ბოშიქ ქემორთ მაშინათ. მაშნა კარს ქიგი- ორინეეს დო ქემორთენი, ასე ძლაბი დო ბოშიქ ოკო მიირაგადუასიავანი დო ცათე ძლაბი დო ბოში იი ქიმივეცტეეთ ცუდეს, ჩქიმს. ქოთომი დოპიით, თენა გუაკეთით – ძლაბეფი ორთენა ცუდეს დო, ე კოჩი, ვალოდია, გიეებურინ დო, ა, ქოიჩქ.

20

იზმა ხანს, ოჭკომიში კეთებაზგმა ხანს, თე ბოშიქ გიმიი ძლაბიი ნო- ხოლე გაე, აშო, ბოშიქ. მა უნიი: მუშური, ბები, მუშა რე საქმე-მაქ დო – პარიადკას* რენია – მინუუ. მევრთი ძლაბიშანი – მუთუნიში კილი ვაუღუ, ფერი ბოშიენია, ჩქიმი ონონებელი ვარენია – მინუუ. აბა, მუჭო? – ოჭ- კომი გუონწყი დო – იპონენიანი ოკო ამუსერი ცურა, მუთუნი ვაახვარნი, თეშია – მინუუ ვალოდიაქ.

30

– თეში მეწონ თე ძლაბიქ!

– თეში მეწონ თე ძლაბიქ თეს. იჩინენდ ინა, იჩინენდ კოს. ასე თაქ იჭკომი ვჭკომით, ვხვამით, იშო, აშო დო ცათაქ მაჟია დაი სკუაქ ქემოხ- ვად თაქ ხოლო – ეთეურენი, კინიური დაი სკუაქ. ქიეურინეეთ თაქ დადეთ, ჩქიმ პატინ ორექენი, მაშნა ქიმკურინეეთ დო მიდავრთით. მუნეფიში მაშ- ნათ მოჭყუღუ მეუნა დო ჩქინი მაშნა გევჭოფით დო ქეკუაუნით. ცათე ჩინ- თიი კაბათ მეუნს დო ბასანოჩქეფი მააძ ცხუკე კურჩიშა – თეში მეუნს. ინა ვაგორათია თქვა – მიკააქუნაი.

40

საღხინოშა ქიმევრთით დო თი სკოლანკია ქიგნუოდირთით იშო დო უნუუ შოფერს, სიგნალი ქიმეჩია. ომარი ცაას მაშნა ცუნდუ, პირვეი მაშნა. ოდო ე მაშინა მოლორაანს, ჩქიმ პატონ ჟექენი, დო ვალენტინა გინმიირ-

დავჯექი, შალში გავეხვიე და წავედი, ოჯახში მივედი, და ეს მამა არ არის და დედა არის. ნანა-მეთქი – მე ვუთხარი – ეს საქმეა, შენც ხედავდი იმ კაცს, მე ის დღეს არ გამიცვნია (მე მას დღეს არ ვიცნობ), აქ დავგვხვდა, ასეა-მეთქი და ასეთი მდგომარეობა აქვს. ამბობს: „არც სამსახური მინდა მისი და არც ქონება, რომ გოგო მომწონს და მინდა“ – ამას ამბობს და როგორ იტყვი შენ – მე ვუთხარი. როგორც გინდა, ისე გააკეთე – მითხრა. არა-მეთქი – მე ვუთხარი – მე რომ მინდა, ისე არა-მეთქი-მე ვუთხარი – თქვენ რომ გინდათ, ისე-მეთქი – მე ვუთხარი. ის ხალხი რომ მოვა, თქვენ ნახეთ, ეგება სულაც არ მოგეწონოთ, ან იქნებ კიდევ მოგეწონოთ, თქვენ დაეთანხმეთ და მე ყველანაირად შეგინყოფთ ხელს – მე ვუთხარი. უარის სათქმელი შენი არ არის და არც შენი ოჯახისა-მეთქი, შენ როგორც გინდა, ისე გააკეთე შენი საქმე, რატომ მკიდებ ამ ტვირთს ზურგზე – მე ვუთხარი. არაო, ისე მოკვდებითო შენო, რომ შენი დის გაზრდილ შვილიშვილსო, ჩემი ბატონი რომ ხარ... არც მე, არც ჩემი ქმარი! გოგოს მე შენ გამოგიგზავნი ხვალ დილით და, შენ როგორც გინდა, ისე გააკეთე – მითხრა. ავდექი და წამოვედი აქეთ და მოვედი სახლში.

მეორე დილით – ხის [მზიდველი] მანქანა დადიოდა მაშინ, მორებს ამზადებდნენ და დაჰქონდათ – ამ ხის [მზიდველ] მანქანას ამოჰყვა ის გოგო და მოვიდა სახლში ჩითის კაბით და უბრალო მაშეებში უწინდოდ რომ ჰქონდა ფეხი წაყოფილი, ისე. ეს გოგო სრულად არ ფიქრობდა ამას, რომ – გაყოლას, აი, შეხვედრა, ნახვა. გავიხედე – ვალოდია და მისი ვაჟი მოვიდნენ მანქანით. მანქანა კარზე დააყენეს და, რომ მოვიდა, ამ გოგომ და ბიჭმა უნდა მოილაპარაკონო და ეს გოგო და ბიჭი დატოვეთ სახლში, ჩემსაში. ქათამი დაკვლათ, ეს გავაკეთეთ – გოგოები აკეთებენ სახლში და, ეს კაცი, ვალოდია, დაქრის და, აი, ხომ იცი...

ამდენ ხანს, საჭმლის გაკეთებამდე, ეს ბიჭი გამოვიდა გოგოზე ადრე გარეთ, ბიჭი. მე ვუთხარი: მუშური, ბებო, რაშია საქმე-მეთქი და – წესრიგში არისო – მითხრა. გოგოსთან რომ მივედი – არაფერი ნაკლი არა აქვს, ისეთი ბიჭია, ჩემი დასაწუნი არ არისო – მითხრა. აბა, როგორ? საჭმელი გავანყვე და – უნდა წავიყვანოთ ამაღამ სახლში, ეს გარდაუვალაო (არაფერი რომ არ უშველის ისეო) – მითხრა ვალოდიამ.

– ისე მოეწონა ეს გოგო!

– ისე მოეწონა ეს გოგო ამას. ცნობდა ის, ცნობდა კაცს. ახლა აქ საჭმელი ვჭამეთ, დავლოცეთ, იქით, აქეთ და აქ მეორე დისშვილი აღმოჩნდა /აქაც/ – იქაური, კინიური დისშვილი. ამოვუყენეთ აქ მდადედ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მანქანა მივაყენეთ და წავედით. თავიანთი მანქანით პატარძალი მიჰყავთ და ჩვენი მანქანა ავიყვანეთ და ჩვენ გავყვევით. ამ ჩითის კაბით მიჰყვება და მაშეები აცვია შიშველ ფეხზე – ისე მიჰყვება. ის არ ეძებოთო თქვენ – ჩასაცმელი.

სალხინოში მივედით და იმ სკოლასთან გადავადექით და უთხრა მძლოლს, საყვირი ჩართეო (მიეციო). ომარი ცაავას მანქანა ჰყავდა, პირველი მანქანა. და ეს მანქანა მობლავის, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ვალენტინა გადმორბის

ვიღე ცუდებში დო მიკმიიქუნანს კაბას, ჩე, ჩე კაბას – გრიგოი'დ ნალურა, ნარმონანა ვარდ გათებუი გრიგოში – ისოფუ თენა დო, დუდი თაურე უღუ-ნი, მიკმართინუანს დო, მუდგათეგდ ნი, ქიმკიიქუნუ თენა, დო გეისოფუ დო გეინომიდ დო სხუპაფიათ გემნიიონ ცურა [მოჭყუდუ]. პარა ხოლო ქორე, მარა ბრეღი მუთუნი ვეშულეებუდუ პარას, კობახეს, ქიანას ტატარაანდენი, ფერი ოსურიდგ-დო.

ასე ქიმევრთით ჩქი დო ცათე ოსურქ ქიხვამილუუ თე ძღაბი, ქიხვამი-
ლუუ დო იშო მიდეეონ, გემნიიეონ ოთახშა. ვურჩქილეთ ასე ჩქი, ვუჯინეთ
10 აარძო ართიანს. გეგმიიონ, მარა მუ გიმიიონ აშო! მიში სკანი ბასანოჩკა*!
მიში სკანი ჩინთიში კაბა! ქემკააქუნუ, მარა ქემკუქუნუდუ იფერიეი სა-
მოჭყუდუ დო მონწყიილი გეგმიიონ, მარა მუს ძირგნქ უჯგუმის! თექ
ეკიკათ უკუელი ხაღხიქ, ვშვით, ვჭკომით.

კინიი, ჩქიმ პატონი ექენი, აბა, მაჟია ნოსაი გორუა! მაჟია ნოსა აურე
დოვგორით, გოროზიაში, თინა ხოლო ჯგირი ძღაბი, ჯგირი, ჯემიში ოსუ-
რი. აარძაში უკუი მიიღონ ქექუქ, აარძაი უჩაშიქ, ოდო დიდი კამპანია უკეთ.

ქექუ მუშეენდ, ჩქიმ პატონიექენი, ტყებიმ ქარხანაში დელექტორო
თექ, ქართის – გრიშა, გრიშა ჯოხოდ, მარა ქექუს უძახედეს – ავლაბარს.
მუშურს ნოღვედ ართი ჩაბადანიში ეფშა ფარა.

– მუს რაგადა? სოე ენა?

20 – მუში ნამუშერი, ნაშაყარა. ოდო მუ დოს ვარენო თე ძღაბი ქიმიონ
თექ დო იშო ულა უპირებუდენი, თი დღას უნუუ: ა, დოკოროცხია – გუჯუ
ჩაბადანი. საამხანაგოშა გემშეედ თე ფარა. მავითოსუმას ბინა უღუდუ
დო ჟი, მავითაანთხას, მარანი გააკეთ ღვინიში. მარა დოღურუ, ქონქ მე-
რუუ. ბოშენქ ქედაასქიდ ჟირქ. ე ოსური ნამ დღას იონგნი, თიშე ქორთუიში
მასნავლებეო მუშეენს თექ, ქართის.

ათაში'დ ვალოდიაში ოჯახიში ამბე.

ანეტაში ოჯახიში ამბე

ანეტა ჯანაშიაში ოჯახშა მინივლი მა დგუმურო ათას ჩხოროში ეჩიდო-
ვითიშქვითის. ჟირი წანას თექ ვორდი, თიში ცუდეს. შურა მემონათაფუუ,
30 ძღაბი მუში მა მემონათაფუუ, ბადანაში მორდიათ გინმორთინუუ, მარა
ნათუა სოთინი ვარდუ, კომუნისტეფი სოთინი ვაარინუანდ კოს, ვარდ ნება
დო თენა მიდეპონი სოხუმიშა, ოდო სოხუმს მოვნათი. იშ უკუელი შურაქ –
სკოლას'დ თი დროს – სკოლა დაამთავრ, ქართიშა მიდეეონ დიამუშქ დო თექ
ჩარიცხუ უმაღლესის. თექ გურაფულენდენი, თეში შურაქ ქიდელახ ცათე
კუჭიი ქუათ. ამდლა რკიანდ, ამსერი... მიკუხედით დო უფუჩონუანდით.
ქართიშა მიდეეონეს დო პირვეო ჩქინი ქიანას შურას უკეთ ფიფიაქ კუჭიში
აპერაცია. თეურე ქემორთენი, უკუელი დუდი ვანყუნაფუ დო მასნავლებეო
მუშეენდ შურა – ბიოლოგიაში მასნავლებეო.

ეზოდან (სახლიდან) და იცვამს კაბას, თეთრ, თეთრ კაბას – გრიგოლი იყო გარდაცვლილი, წლისთავი არ იყო გასული (წელი არ იყო გათავებული) გრიგოლისი – წვალბოს ეს და, თავი აქეთკენ რომ აქვს, აბრუნებს და, როგორც იყო, ჩაიცვა ეს, გამოხტა და გამომტაცა და ხელში აყვანილი შეიყვანა სახლში [პატარძალი]. პარაც არის, მაგრამ ბევრი ვერაფერი შეეძლო პარას, კობახიას, ქვეყნიერებას რომ აზანზარებდა, ისეთი ქალი რომ იყო.

ახლა მივედით ჩვენ და ამ ქალმა აიტაცა ეს გოგო, აიტაცა და წაიყვანა, შეიყვანა ოთახში. ვუყურებთ ჩვენ ახლა, ვუყურებთ ყველა ერთმანეთს. გამოიყვანა, მაგრამ რა გამოიყვანა აქეთ! სადაური (ვისი) შენი მაშიები! ვისი \შენი\ ჩითის კაბა! ჩააცვა, მაგრამ ჩაცემია ყველაფერი საპატარძლო და მორთული გამოიყვანა, მაგრამ რას ნახავ უკეთესს! იქ შეგროვდა მერე ხალხი, ვსვით, ვჭამეთ.

კვლავ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, აბა, მეორე რძლის პოვნა! მეორე რძალი აქეთ მოვძებნეთ, გოროზიასი, ისიც კარგი გოგო, კარგი – ჯემის ცოლი. ბოლოს (ყველაზე ბოლოს) მოიყვანა ქექუმ, უფროსმა (ყველაზე უფროსმა), და დიდი ქორწილი გადაუხადა.

ქექუმ მუშაობდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ტყავის ქარხნის დირექტორად იქ, თბილისში – გრიშა, გრიშა ერქვა, მაგრამ ქექუს ეძახოდნენ – ავლაბარში. მუშურს ჰქონოდა ერთი ჩემოდნის სავსე ფული.

– რას ამბობ? საიდან ეს?

– თავისი ნამუშევარი, ნაგროვები. ჰო-და, როცა ეს გოგო მოიყვანა ამან და იქით წასვლას აპირებდა, იმ დღეს უთხრა: აი, დათვალეო – გაუხსნა ჩემოდანი. საამხანაგოში* შეიტანა ეს ფული, მეცამეტეზე ბინა ჰქონდა და ზევით, მეთოთხმეტეზე მარანი გააკეთა ღვინისა. მაგრამ მოკვდა, ქონი მოერიდა. ვაჟი დარჩა ორი. ეს ცოლი, რომელი დღიდანაც წაიყვანა, იმ დღიდანვე ქართულის მასწავლებლად მუშაობს იქ, თბილისში.

ასეთი იყო ვალოდიას ოჯახის ამბავი.

ანეტა ჯანაშიას ოჯახის ამბავი

ანეტა ჯანაშიას ოჯახში შევედი მე მდგმურად ათას ცხრაას ოცდაჩვიდმეტში. ორი წელი იქ ვიყავი, მის სახლში. შურა მომანათვლინა, გოგო თავისი მე მომანათვლინა, ბავშვის ნათლიად მაქცია, მაგრამ ნათლობა არსად იყო, კომუნისტები არსად აყენებდნენ (აყენებდა) კაცს, არ იყო უფლება (ნება) და ეს წავიყვანე სოხუმში, ჰო-და სოხუმში მოვნათლე. მას შემდეგ შურამ – სკოლაში იყო მაშინ – სკოლა დაამთავრა, თბილისში წაიყვანა დედამისმა და იქ ჩარიცხა უმაღლესში. იქ რომ სწავლობდა, ისე შურა ავად გახდა ამ კუჭის ტკივილით. დღეს კიოდა, ამაღამ... ვისხედით და ხელს ვუსვამდით. თბილისში წაიყვანეს და პირველად ჩვენს ქვეყანაში შურას გაუკეთა ფიფიამ კუჭის ოპერაცია. იქიდან რომ ჩამოვიდა, მერე თავი არ წამოსტკენია და მასწავლებლად მუშაობდა შურა – ბიოლოგიის მასწავლებლად.

ათე შურა ქუუძირ ხუტას – მამია ხვიჩიას ხუტას უძახდეს. ცათეს ქუუძირ დო თეს ქუდუჭყაფუ თემა რაგადი, ამბე, საქმე დო მა ქომინუუ თენა.

– მიქ?

– შურაქ. მუჭომ ბოშიენია იდო ხვიჩიანი ბოშია – მინუუ. მურე – უნია – იდო ხვიჩიანი ბოში, დიო ქინქილაშიე – მა უნია – პიჯი ვააფუ ხოკილინ, ფერი. გირდუენი, ჯგირი ბოში იციი, გლახა ვეუაფუ-მაქ. ენაქ ვაგამცხად მა, მარა უკული, ბოჲო დო ბოჲოს გამცხადეს, მუშა ცოფე თენეფი საქმე-ნი. ენა უმაღლესის მინონებუნა ჩქი, თე იდოი ბოში, უნივერსიტეტის მინონებუნანი, გარიცხუი ცოფე ენა. თიზმა ქიირსიოჲ მამიაქ, თიზმა ქიირსიოჲ, ანეტას ვააკოდ, თე დიდას ვააკოდ, შურაი დიდას, მარა თექ იშენი თაქ გემნიდ დუდი ჩქიმ დახმარებით. თიზმა ქომირსიოჲეეს თე შურა დო თიქ, ჟირიხოჲოქ, თიზმა... თი ანეტა მა ქიდიპუნეე, ჩქიმ პატონ რექენი. ნოდარი ბოში'დ, ახალგაზრდა, ბალანა ბოში'დ – ჯიმა თიში, შურაში, სკოლას'დ ინა, სკოლას. მაჩხორა კლასისგდგნი, ვამიჩქ მარუოს, თი დროს. მუშა ღურეი აფუდუ შურას დო ჯიმა ცუნდუ ართი, ერქვანია ნოდარი. ოდო ანეტაქ თენა... გემნუაშქვით აშო ანეტაი ცუდეშა.

10

20

30

უკუი დროქ, ხანქ გიშართენი, ქორჩქინდ, მუჭო უმაღლესის ვარდ ენა-ნი, გარიცხუი'დ მამიანი. შურას აფუდუ ჟირნლიანი დამთავრებუი თინკია, ჟირნლიანი დო მასნავლებეო მუშეენდ. უკული, თექ თაქ, ანეტაი ცურა, მინილგნი, უკული, აბა, დორთა უმაღლესის კინიი! ენა ორდ ნიჭიერი კორი. ანეტაი ბიძისკუა, მიშა გაბისონია'დ განათლებაი უჩაში ქართის, მარტვიიშე, კვიდრი ბიძისკუა'დ ანეტაში. მიდართ ანეტაქ თექ, ოდო ათე მიშანკეა ქენანწყუუ თე საქმე დო თეში მანწყუუ თე მიშა გაბისონიაქ საქმე, ქუთემის ჩარიცხ, ქუთემის ჩარიცხ თენა დაუსნრებელო. ეს მუთუნი ვაპალუდუ, იდოი ბოშის მუთუნი ვაპალუდუ. იდოში ცუდეს მუთუნი ვარდ, თექ ქიძიქუნუკო, ქიმიდუკონი. ეიშახ, აქ ბოდიში დო, გინძე კურთა უჩქუდეს, გინძე კურთანი, ათაში ბირგურს ქიგევდვი ხე დო ანეტას უნია დო შურას, ჟირიხოლოს: თენა თქვა გიჩქუდან – მა უნია – თეს მუთუნი ვაპაჲუუ თეურემენი, კურთა ხოჲო ვამააძ-მაქ თეს, კურთა. ათაში შაჲუარს გევდვი ხენი, კურთა ხოჲო ვამააძ-მაქ თეს. თიში ცოდა სი გერგე-ბუ – მა უნია – ნამუ ცოდას სი აკეთენქენი. სი ომბოლი, მუთუნი ვაილუნი, ფერი-მაქ – მა უნია – დო თინა ხოლო მუთუნი ვაპალუნი, ფერი-მაქ – მა უნია – მოთ გოკო, ცუნსუნი, ვაყუნდასგნი, ფერიე-მაქ. მარა იშენ გეკეთინ თე ამბექ დო გეკეთინ. თაქ რე თენა, ჩქიმ პატონი. ხვიჩიმექ გოთინეს კისერი: „ო, მუ ჯოხო! სო ჯოხო, ბოში! შურა მუჭო მოკონა, ჭიჭე ძღაბი – ტანიჭიჭე!“ ოდო თინეფი ხოლო ქონებიანს გორგნდეს, მარა ქონებიანქ ვე-უუ, ჩქიმ პატონ, დო ხუტაქ ქიმერთ, ქიდიიჭყ კოტოში კეთება.

– მუმანკია!

40

– თვითონ ხუტაქ – ათაქ, თე ოჯახის, ოსურში ოჯახის. გულუურს ქუთემიშა – გურაფულენს, ქუმუურს, გააკეთენს კოტოს – გულუულ სანაკიშა, გიმირანს, ოდო ათე ფარათ საზრდოვენს თე კორი. ათ[ეთ] ფარა ეი-

ეს შურა ენახა ხუტას – მამია ხვიჩიას ხუტას ეძახოდნენ. მას უნახავს და ამას დაუნყია ამისთვის ლაპარაკი*, ამბავი, საქმე და მე მითხრა ეს.

– ვინ?

– შურამ. როგორი ბიჭიაო იდო ხვიჩიას ბიჭიო – მითხრა. რა არის – მე ვუთხარი – იდო ხვიჩიას ბიჭი, ჯერ ლინდლიანია, პირი რომ არა აქვს გაპარსული, ისეთი. რომ გაიზრდება, კარგი კაცი იქნება, გლახა არ იქნებამეთქი. ამან არ გამიმხილა მე, მაგრამ მერე ბოლოს და ბოლოს გამიმხილეს, რაშიც ყოფილა ამათი საქმე. ეს უმაღლესში გვეგულება ჩვენ, ეს იდოს ბიჭი, უნივერსიტეტში რომ გვეგულება, გარიცხული ყოფილა ეს. იმდენს ეცადა მამია, იმდენი ინრიალა, ანეტას არ უნდოდა, ამ დედას არ უნდოდა, შურას დედას, მაგრამ ამან მაინც აქ შემოიტანა თავი ჩემი დახმარებით. იმდენი მიტრიალეს ამ შურამ და ამან, ორივემ, იმდენი... ის ანეტა მე დავიყოლიე, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ნოდარი ბიჭი იყო, ახალგაზრდა, ბავშვი ბიჭი იყო – ძმა მისი, შურასი, სკოლაში იყო ის, სკოლაში. მეცხრე კლასში იყო, თუ, არ ვიცი, მერვეში, იმ დროს. მამა გარდაცვლილი ჰყავდა შურას და ძმა ჰყავდა ერთი, ერქვანია ნოდარი. ჰო-და ანეტამ ეს... შემოვუშვით აქეთ ანეტას სახლში.

მერე დრო, ხანი რომ გავიდა, გამოჩნდა, რომ უმაღლესში არ იყო ეს, გარიცხული რომ იყო მამია. შურას ჰქონდა ორნლიანი დამთავრებული მაშინ, ორნლიანი, და მასწავლებლად მუშაობდა. მერე, ეს აქ, ანეტას სახლში, რომ შემოვიდა, მას შემდეგ, აბა, დაბრუნება უმაღლესში კვლავ! ეს იყო ნიჭიერი კაცი. ანეტას ბიძაშვილი, მიშა გაბისონია, იყო განათლების უფროსი თბილისში, მარტვილიდან, ალალი ბიძაშვილი იყო ანეტასი. ნა-ვიდა ანეტა იქ და ამ მიშასთან ჩაანყო ეს საქმე და ისე მოანყო ამ მიშა გაბისონიამ საქმე, ქუთაისში ჩარიცხა, ქუთაისში ჩარიცხა ეს დაუსწრებლად. ამას არაფერი გააჩნდა, იდოს ბიჭს არაფერი გააჩნდა. იდოს სახლში არაფერი იყო, ამას რომ ჩაეცვა, დაეხურა. ადრე, აქ ბოდში და, გრძელი ნიფხავი რომ იცოდნენ, გრძელი ნიფხავი, ასე მუხლზე დავადე ხელი და ანეტას ვუთხარი და შურას, ორივეს: ეს თქვენ იცოდეთ – მე ვუთხარი – ამას არაფერი რომ გააჩნია იქიდან, ნიფხავიც არ აცვია-მეთქი ამას, ნიფხავი. ასე შარვალზე რომ დავადე ხელი, ნიფხავიც არ აცვია-მეთქი ამას. ის ცოდვა შენს კისერზე იქნება – მე ვუთხარი – რომელ ცოდვასაც შენ აკეთებ: შენ ობოლი, არაფერი რომ არ გააჩნია, ისეთი-მეთქი, და ისიც არაფერი რომ არ გააჩნია, ისეთი-მეთქი – მე ვუთხარი – რად გინდა, რომ ჰყავს, რომ არ ჰყავდეს, ისეთი-მეთქი. მაგრამ მაინც გაკეთდა ეს ამბავი და გაკეთდა. აქ არის ეს, ჩემო ბატონო. ხვიჩიებმა ააღირეს თავი: „ო, რას ჰქვია, როგორ შეიძლება, კაცო! შურა როგორ გვინდა, პატარა გოგო – ტანდაბალი!“ ჰო-და ესენიც ქონებიანს ეძებდნენ, მაგრამ ქონებიანი არ შეიქნა, ჩემო ბატონო, და ხუტა მივიდა, დაინყო ქოთნის კეთება.

– მამასთან!

– თვითონ ხუტამ – აქ, ამ ოჯახში, ცოლის ოჯახში. დადის ქუთაისში – სწავლობს, ჩამოვა – გააკეთებს ქოთანს, დადის სენაკში, ყიდის და ამ ფულით საზრდოობს ეს კაცი. ეს ფული დაატრიალა. და ცოლი და შვილი აქ ჰყავს,

ორთინუუ. დო ჩიი დო სკუა ათაქ ცუნს, თე დიანთიინკელა. უკუი გერიგეს თენემქ, მიიპატიჟეს, თენა, თინა, მარა ეს მუთუნი ვაჯოხოოდ. თიში დიდა დო მუმაში ვაულუ ხუტა ხვიჩიას მუთუნი, კაპეკიმი*, შაურიანი*, ვართი ხუტა ხვიჩიანი ბალანემს ართი ჭირქა ვჟა ვაუშუმუ მუში ბაბუ დო ბებოი ოჯახიში. იფრერქ თენა თენეფიში კისერს გინორთ თექ – იფრერქ ერქვა-ნიეფიში კისერს გინორთ თექ, ეთი ანეტა ცოდაი კისერს გინორთ თექ. ხუტა მიდეემ, ჩქიმ პატენ ექენ, სამსახურიშა – უკუი თინა ხოლო ქიშუუ, თიჯგუა მარგებეი'დ თენა, ქიშუუ სკოლას. დაუსნრებელო გურაფულენდ დო სკოლას ხოლო ქიშუუ სამსახური.

10 – უშტიეი'დ, ვარო?

– უშტიეი'დ, მათემატიკაში მასწავლებეი'დ. ხომ ქიშუუ თენა – თამაკონს გეურდ, თამაკონს. თამაკონსმე მალეემ დო ჭიმკარს მინილენდ'ნი – ართი კოჩი ეშამხორაანდეს ჩქი, ანეტა დო ჩქი – გემინწყუნდ იფრერს, თი ცუდეი მუნუულამახ გემკინწყუნდ თი სასუმარო მიკოქვენჯემს, ოდო ქიმკაასხა-პანდ დო კოტოი კეთებას ქიდიიჭყანდ. თი ანეტა ქეჟუდოხოდგდ დო ეთურე დაადიარუანდ თის. დროს ვაყათანდ თინა, თი ოჭკომუკო ოჭკომინი, თი დროს, თი დროს ხოლო მუშენდ. თაში განწარებულო მუშენდ.

20 უკუელი ხომ ჟირწლიანი'დ, შურას კინიი გაგრძელებაფეეს თინა. ოთხწლიანი დაამთავრ შურაქ. ჟირიხოლო, ჩიი დო ქომონჯი, გურაფულენდეს ქუთეშის, ჟირიხოლოქ დაამთავრეს. ბალანემქ გუურჩქინდეს ართიქ, მაჟიექ, უკუელი მუშოობა ქიდიიჭყეს, ეურე ქიშუმეეს, აურე, ივაჭრეს, ფარა ხოლო მააგროვეს, ქიმიქუენეს, ქიმიიდევეს. ვითოჟირი ნანას ანეტაი ცუდეს ქორდეს, ჩიორთის.

ქიმერთ თი მამიაქ, ცუდე გააშენ – ათაქ, ჩიორთის გააშენ ახაი ცუდე ათაქიანი ნაშიიბი დო ათაქიანი საშვეებათ. ე ანეტას გეუდგუდუ ჟირი თოი ცუდე, ართი ოთახ ულუდუნი, ფერი. ენა გაგმორ ანეტაქ დო ბოში გამშეეონ უმაღლესშა. დაამთავრ იქ. ოდო ანეტას კუნხა ულუ, მარა თაქ ცხოვრენა, ა, ხუტაი ცუდეს, თენეფი.

30 ხუტაქ ჭიჭე შური მიიდგ, შური მიიდგ დო, ჭიჭე გითინ ოჭქინი, ჩქიმ პატონიექენი, მიდართ იშა... ქოსუა, მაქოსაჟო ქიდიიჭყ*, ბაზარიი მაქოსა-ჟო ქიდიიჭყ მუშოობა. გეიკირ პიჯი, ჩქიმ პატინ ექენი, დო ათე... ქოსუათ დიდუბეს ჟიროთახიანი ბინა ქიშუუ.

– ხვაე იდუო?

– ხვაე იდ. დო ბინა ქიშუუნი, თე ბინანი, უკუი ჩიი დო სკუა ხოლო მიდე-ეონ იშო, ბალანეფი თექ ქიმშარინუუ.

– ბაზარს ქოსგნდუო?

40 – ქურას ქოსგნდ დიდუბეს. ეთექ ქურას ქოსგნდენი, ეთექ ცეთი ოთახ ქიშუუ, ჟიროთახიანი ბინა ქიშუუ თექ პირვეი სართულს. მუ დოს ბინა ქი-შუუნი, ჩიი დო სკუა ხოლო მიდეეონ. ბალანეფი ჟირიხოლო[ს] საექიმო ქა-გურუუ – ჟირიხოლო[ს] საექიმო ქაგურუუ, ჩქიმ პატონი ექენი. დო ძლაბი გუტეეს რუსთავიშა ექიმო, ძლაბი, დო ათე ძლაბიშე ბინა ხოლო ულუდუ რუსთავს, ბინა ხოლო ქიმერეს. დო მუშენდ ძლაბი შინაგანი ექიმო.

ამ სიდედრთან. მერე შერიგდნენ ესენი, მიიპატიჟეს ეს, ის, მაგრამ ამას არაფერი ერქვა. თავისი (მისი) დედისა და მამისა არა აქვს ხუტა ხვიჩიას არაფერი, კაპიკიანი*, შაურიანი*... არც ხუტას ბავშვებს ერთი ქიტა რძე არ დაუღვია თავისი ბაბუასა და ბებიას ოჯახში. ყველაფერი ეს ამათ კისერზე გადავიდა იქ, ყველაფერი ერქვანიების კისერზე გადავიდა ეს, იმ ანეტა საცოდავის კისერზე გადავიდა ეს. ხუტა ნავიდოდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, სამსახურში – მერე ისიც იშოვა, ისეთი ყოჩალი იყო ეს, იშოვა სკოლაში. დაუსწრებლად სწავლობდა და სკოლაშიც იშოვა სამსახური.

– მასწავლებელი იყო, არა?

– მასწავლებელი იყო, მათემატიკის მასწავლებელი იყო. ხომ იშოვა ეს – თამაკონში ასწავლიდა, თამაკონში. თამაკონიდან წამოვიდოდა და, ჭიშკარში რომ შემოვიდოდა – ერთი კაცი ცხოვრობდა ჩვენ შორის, ანეტა და ჩვენ შორის – გაიხდიდა ყველაფერს, სახლში შესვლამდე გაიხდიდა საგარეო (სასტუმრო) ტანისამოსს და მიახტებოდა და ქოთნის გაკეთებას იწყებდა. ის ანეტა მიუჯდებოდა და იქიდან დააპურებდა იმას. დროს არ კარგავდა ის, საჭმელი რომ შეეჭამა, იმ დროს, იმ დროსაც მუშაობდა. ასე გამგელებულად (გამწარებულად) მუშაობდა.

მერე ხომ ორწლიანი იყო, შურას კვლავ გააგრძელებინეს ის, ოთხწლიანი დაამთავრა შურამ. ორივე, ცოლი და ქმარი, სწავლობდა ქუთაისში. ორივემ დაამთავრა. ბავშვები გაუჩნდათ ერთი, მეორე. მერე მუშაობა დაიწყო, იქით იმუშავეს, აქეთ ივაჭრეს, ფულიც მოაგროვეს, ჩაიცვეს, დაიხურეს. თორმეტი წელი ანეტას სახლში იყვნენ, ცოლეურში.

მივიდა ის მამია, სახლი ააშენა, აქ, ცოლოურში ააშენა ახალი სახლი აქაური ნაშოვნი და აქაური საშუალებით. ამ ანეტას ედგა ორი თვალი სახლი, ერთი ოთახი რომ ჰქონდა, ისეთი. ეს გაყიდა ანეტამ და ბიჭი შეიყვანა უმაღლესში. დაამთავრა იმან. ჰო-და ანეტას სამზადი სახლი აქვს, მაგრამ აქ ცხოვრობენ, აი, ხუტას სახლში, ესენი.

ხუტამ ცოტა სული მოითქვა, სული მოითქვა და, ცოტა რომ გაიმართა ნელში, ნავიდა იქ... დაგვა, მეეზოვედ (დამგველად)* დაიწყო მუშაობა, ბაზრის დამგველად დაიწყო მუშაობა. აიხვია სახე, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ამ... დაგვით დიდუბეში ოროთახიანი ბინა იშოვა.

– მარტო ნავიდა?

– მარტო ნავიდა და, ბინა რომ იშოვა, ეს ბინა, მერე ცოლიც და შვილიც წაიყვანა, ბავშვები იქ შეიყვანა [სკოლაში].

– ბაზარს გვიდა?

– ქუჩას გვიდა დიდუბეში. იქ ქუჩას რომ გვიდა, იქ ის ოთახი იშოვა, ოროთახიანი ბინა იშოვა იქ პირველ სართულზე. როცა ბინა იშოვა, ცოლი და შვილიც წაიყვანა. ბავშვს ორივეს საექიმო ასწავლა – ორივეს საექიმო ასწავლა, ჩემი ბატონი რომ ხარ. და გოგო გაუშვეს რუსთავში ექიმად, გოგო, და ამ გოგოსგან ბინაც აქვს რუსთავში, ბინაც მისცეს. და მუშაობდა გოგო შინაგან ექიმად.

აბა, ძღაბი გაათხუაიე ანნი, ბოში გურაფულენს საექიმოს. მაადირთ ართი კორქენი, ვემეენონ, მაჟიაქანი, ვემეენონ. ჯგირი ძღაბი'დ, ნიჭიერი. მიდგაქიენი ჯანაშიაქ ქე მაადირთენი, ენა ბები გვარიენია, თენავა, თინავა დო ქორე თაქ ბუძოლია იშო-აშო. დო თე დროს მა შემთხვევით მაუუ ქართიშა მეულაქ დო თენეფი თაქი რენა, სოფერს. ზარხუიე. მუდგარენი ართი კორი დო ართი ბოში ქიმიახე თე შურაი ოთახე ს, დო თე ძღაბი ხოლო თაქ ქიმიახე დო ქორაგადაანა, ქინუძუნა მუდგარენი ზაპუსკაჯგუა, დო ქინუძუნა დო ქირიებუნა დო ქორაგადაანა. მა ქიმევერთინი, ახიოე ე ძღაბის სამაგაითო, მა ხოლო ქიმკოვდოხოლი დო ივრით, ვჭკომით, ვშვით დო გი-
10 აყუნუ დო მიდართ თენემქ. ქიდიივჯირით ამსერი ანი. ცათაქ ჟირსანოლიანი კრაოტი რე დო, ა, ამარი ართი დო აურე – მაჟია. ათაქ ქიდიივჯირით მა დო თე ძღაბიქ ჟირიხოლოქ. მორდიავა – მორდიას მიძახუდუ, რახან მა შურაი მორდია ვორდინი, აარძა მიძახუნა მორდიას. მორდიავა – მინუუ – მუჭომ მეგენონუა თე ბოშიქ, მუჭომ ბოში დუა, ვამკაჯინიაო? – მინუუ. ჯგირი ბალანა-ბოშიე-მაქ დო, გირდუენი, ჯგირი ბოში იყი-მაქ, იშო-იშო კორანაშა მიშეენს[ნი]-მაქ. ასე, მუჭოთ ბალანა-[ბოშინი], მუში ასაკუე გლახა ბოში ვარე-მაქ – ვუნნი. ენა თეშა ცოფე მუღირი. ათე კორიენი, თენა თეში ამხანაგოში ქომონჯი ცოფე – ათე ძღაბიში ამხანაგოში ქომონჯი. თი კორიში, შურაში [სკუაში] ამხანაგოში ქომონჯიში დასკუა ცოფე თი ბოში, ზუგიდური.
20 მა უნნი: ბები-მაქ, სი ჯგირი ძღაბიექ-მაქ, ჯგირი ბედი გერგებუ-მაქ, ვართი სისკვამას უჯინა, ვართი მუთუნს უჯინა, დუს მუ მიშაძენი, თის უჯინი-მაქ, ეთინა გაუნუუ ირდიხაშა-მაქ, ეთინა რე ქონება-მაქ – მა უნნი. ენა ვაგუუცხადებუ ის, ჩქიმოთ მორთესია თენემქიანი, თემ ვკითხ, მუჭომი ბოში რენია, შემთხვევით, ა, მუთუნი შხვა იკითხე – თეში.

ჯგირი. მა აშო მაღავრთი ჩქიმი ცუჩა დო ე ზარხურსუ, მინუირი'დ უკვე ზარხუინი, ფერი დრო'დ დო ცათე ძღაბიქ აშო ქემორთ ნოდარიშიშა, მუი ბიძიი ცუჩა. ქემორთ თაქენი, ათე ნოდარიი ოსური ის რე – ბორჯომს, უღირიე, ახალი უღირიე ბორჯომიშა დასასვენებეაო. ქემორთცათექ დო მინუუ: მორდიავა, სუმარემს ველექია, ბების მუთუნი ვეშუღებუნია, ა, ჯგირი ოსერშო გემოკეთებაფეევა – მინუუ. „ა, ქო, ნანა, ქო, სკანი ჭირ-
30 გმა!“ ქოთომი დოპიით, ოჭკომი დუამზადით დო ქემორთ ჟირი კორქ, ნა-მუ[ს] თექ ვორწყედი, ეთი შურაში ცუდეს, მანი, ათე კათაქ ქემორთ ამარი. ლალი-მაქ – მა უნნი – ათე ბოში თექ ვარდუო სკანი ცუდეს-მაქ? – გიივცი-ცი-დო. ქოვა – მინუუ. ათენა, სი ოკოდინი, თიშენი დუო მა თაში მინი-მაქ? – მა უნნი. იძიც დო – ქო, მორდია, ქოვა – თქუუ.

თენეფი ამსერი ქიმიიპონით მა დო ანეტაქ, მითინიშა ვადომძახინგნა, ოსორშო ქოვრით, ვრაგადეეთ, ძაამი ქუთამადი, დო დუოშუმეე ე კათა დო გუტეე. დო გინოჭყვიდეს, ნამდა მაჟია საბატონს ქემორთას თაქ აშო. ნე გგოჭყორდ, ამუნდლა ვინვართ პროკობი ხვიჩიაში მუმას, ოდო ათაქ რე
40 ათაქი რე ხუტა, თემ მუმა, მუღირი, მამია. ოდო მამია თეს ვამოჭიშაფუნი, თეში თე კათა ჩქი გუტეეთ დო მამიაქ ქემორთ, მიდართ თე კათაქენი, უკუ-

აბა, გოგო გასათხოვარია ანო, ბიჭი სწავლობს საექიმოზე. რომ შეეძლია (მოადგა) ერთი კაცი, არ მოეწონათ, მეორე რომ [შეეძლია], არ მოეწონა. კარგი გოგო იყო, ნიჭიერი. ვილაც ჯანაშია რომ შეეძლია (მოადგა), ეს ბებიას მოგვარეაო, ესაო, ისაო და არის აქ ერთი რიარია, იქით-აქეთ. და ამ დროს მე შემთხვევით წავედი თბილისში (შემექმნა თბილისში მისვლა) და ესენი აქ არიან, სოფელში. ზაფხულია. რალაც ერთი კაცი და ერთი ბიჭი სხედნან ამ შურას ოთახში, და ეს გოგოც აქ ზის და ლაპარაკობენ, უდევთ რალაც საუზმის მსგავსი, და უდევთ და ლაპარაკობენ და საუბრობენ და არიან. მე რომ მივედი, გაუხარდა ამ გოგოს ძალიან, მეც მივეჯექე და ვილაპარაკეთ, ვჭამეთ, ვსვით და ადგნენ და წავიდნენ ესენი. დავნექით ამაღამ ანო. აქ ორადგილიანი საწოლია და, აი, აგერ – ერთი და აქეთ – მეორე. აქ დავნექით მე და ეს გოგო ორივე. ნათლიაო – ნათლიას მეძახოდა. რადგან მე შურას ნათლია ვიყავი, ყველა მეძახის ნათლიას. ნათლიაო – მითხრა – როგორ მოგეწონათ ეს ბიჭი, როგორი ბიჭი იყო? არ შეხედეთ? – მითხრა. კარგი ახალგაზრდა ბიჭია-მეთქი (ბავშვი – ბიჭი) და, რომ დასრულდება (შეიძლება აგრ. რომ ჩამოყალიბდება, გაიზრდება, დაკაცდება), კარგი ბიჭი იქნება – მეთქი, მერე და მერე, როცა დაკაცდება-მეთქი (შეიძლება აგრ: კაცობაში რომ შევა-მეთქი). ახლა, როგორც ყმანვილი, თავისი ასაკისათვის გლახა ბიჭი არ არის-მეთქი – ვუთხარი. ეს ამისთვის ყოფილა მოსული. ეს კაცი რომაა, ეს ამისი ამხანაგის ქმარი ყოფილა – ამ გოგოს ამხანაგის ქმარი. იმ კაცის, შურას [შვილის] ამხანაგის ქმრის დისშვილი ყოფილა ის ბიჭი, ზუგდიდელი. მე ვუთხარი: ბებო-მეთქი, კარგი გოგო ხარ-მეთქი, კარგი ბედი გერგება-მეთქი, არც სილამაზეს უყურო, არც არაფერს უყურო, თავში რა უდევს, იმას უყურე-მეთქი, ის გააცეცება ყველგან-მეთქი, ის არის ქონება-მეთქი – მე ვუთხარი. ეს არ გაუმხელია მას, ჩემთვის მოვიდნენ ისინიო, ისე მკითხა, როგორი ბიჭი არისო, შემთხვევით, აი, რამე სხვა რომ იკითხო, ისე.

კარგი. მე წამოვედი ჩემს სახლში და ამ ზაფხულს, დამდგარი რომ იყო უკვე ზაფხული, ისეთი დრო იყო და ეს გოგო მოვიდა ნოდარის იმაში, თავისი ბიძის სახლში. რომ მოვიდა აქ, ეს ნოდარის ცოლი იქაა – ბორჯომში, წასულია, ახალი წასულია ბორჯომში დასასვენებლად. მოვიდა ეს და მითხრა: ნათლიაო, სტუმრებს ველოდებო, ბებიას არაფერი შეუძლიაო, აი, კარგი ვახშამი გამაკეთებინეო – მითხრა. „აჰ! კი, ნანა! კი, შენი ჭირიმე!“ ქათამი დავკალით, საჭმელი დავამზადეთ და მოვიდა ორი კაცი, რომელსაც იქ ვხედავდი, იმ შურას სახლში მე, ეს ხალხი მოვიდა აქ. ლალი-მეთქი – მე ვუთხარი – ეს ვაჟი იქ არ იყო შენს სახლში-მეთქი? – გავიცინეთ თან. კიო, – მითხრა. ამას შენ რომ უნდოდი, იმიტომ იყო, მე ასე რომ მითხარი-მეთქი? – მე ვუთხარი. იცინა და – კი, ნათლია, კიო – თქვა.

ესენი ამაღამ მოვიყვანეთ მე და ანეტამ, არავისთვის დაგვიძახია, ვახშამი ვაჭამეთ, ვილაპარაკეთ, კარგად ვუთამადე, და დავათვრე ეს ხალხი და გავუშვი. და გადაწყვიტეს, რომ მეორე შაბათს მოვიდეს აქ. ნუ დაგავინყდება, დღეს ვასაფლავებთ პროკოფი ხვიჩიას მამას, ჰო-და აქ არის, აქ არის ხუტა, ამისი მამა, მოსული, მამია. ჰო-და მამია ამას რომ არ შემოსწრებია, ისე ეს ხალხი ჩვენ გავუშვით და მამია მოვიდა, რომ წავიდა ეს

ლი. თეი ვინაობა მამიას გუორჩინებაფევეთ დო ქუნით. მამიაქ ქუა იოთ დო დუდი დუჭოფუუ, ატკაზიმა* მიდართ: ათეშენი გოგურევეო, თეშენი გეგოდინიო? თეშენ... გურით გიმიი დო მიდართ მამიაქ. ძლაბიქეკარაგადუუ, უნუუ: ქო, მოგურევეა, სავალდებულო რდუა. გემორჩქინი დო მოგურევეა, მარა ონჯლორე ვამეძირაფუნია. მა ჩქიმ ბინათ მილუ, რინათ მილუ, ცხოვრებათ მილუნია. ჩქიმ ქომონჯიმ სახეიმ შინაშ ნება[ს] მითინს ვემერჩანთ დო ვართ გევეთხუაფუქ დლასია – უნუუ. ათეთ ართიანს დეთხიის მუმა დო სკუაქ.

თექ მიდართენი, უკუი ქედოვდოხოდი მა, დუუჭყი ჩიება ათე ძლაბის: „სი მამიას ვაურჩქია, მამიას დიდაშა ვაურჩქიეფუ, მამიას მუთ ოკოდუნი, თინა აკეთუ, სი მუთ გოკონ, თინა აკეთი. მა იფრეინერი ალაიდირთქ“. სუმი დლა დო სერს ქუსოფუანდი თეს, ჩქიმ პატონ აექენ, დო ქიდიპუნეე. მუ-და ასე თენა იჩიებუ, დეპეშას მევეჩანქია, ვამორთანია ჩქიმდა თენემქიანი, დო საბატონიშოთ ოკო მორთანი დო იონანი, გინოჭყყადიიე.

აბა, მუჭო! ნანავა რე თე ბოში, ნანავა. თიში მუმა გერმანის ნომუშე-ბუედ დო – ჯგირი ოჯახი დო ჯგირი ოჯახიში სკუა, დო ჯგირი მცოდნე ხალხი, დო თინა ხოლო მოსკოვს სტუდენტი ცოფედ, თი ბოში – სტუდენტი, მასმა კურსის ცოფედ. ენა მუს არქენუედ, მარა მა ასე დეტალურო... უცებო ხომ ვეგეგენქ ირფერს!

ათენა ქოდიპუნეე მა, მარა თეზმა ხანს ციალას დეპეშა ქიმევი: „სას-ნრაფოდ ჩამოდი!“. მაჟია დლას ციალაქ თაქ ქედაახაკ, ბოცოქ, თექ, ნოდა-რიი ოსურქ. ჭკვერი ოსურიე საერთოთ დო ქუდუდოხოდით ჩქი თეს, ჩქიმ პატონ აექენი. შურას დუურეკი მა: „ათაშიე მდგომარეობა. ხუტაქ ათაში მიწუუ, ძლაბი ათაში იჩიებუ. ჩქი ოვჭოფით. ვაგუტენთ დო ჩქი ვათხინთ თეს. გოკოდა ქემორთი სი, ხუტას ვაუნუა მუთუნი დო ვართი მოკონა ხუტა, გოკონდა ქემორთი სი“ – შურას ურაგადგქ.

ჭუმე ოკო იონანი დო ამდლა ქემორთ შურა დო გოგიქ. ქემორთ, მარა გირქედას, ნამდა თენემს დუდი ვემკურჩქინუუნანი. აკოშკაშე მიკაჭვიტინეეს ბოშის, ვარა დუდი ვემკურჩქინუუნა. ჩქი სუფრა გაგმუონწყით. თე-ურე ნისაქ ქემორთ, ჯიმაქ ქემორთ, ჩქიმ პატონი, დო დაში ქომონჯქ ქემორთ. დო ცათაქ სუფრა გაგმუონწყით, დო გებჭოფით, დო იშ ქიმე-ჩით, დო იშ მიდეეონეს თიმსერს. ათეთ გეგნოჭყორდ თე ამბექ, მარა ჯგირი ამრექ იცუუ.

– მამიაქ მუ ქიმიინ?

– მამიაქ ხოლო შეერიგ უკუი, შეერიგ დო შეგუუ ცხოვრებას. მამიაქ ოთხოში კოჩი ქედახუნუუ რესტორანს თენეფიშის, კამპანია უკეთ თენემს ქართის. სუმი ვედრა, მოკალირი ვედრაშ ევშა, შიგანი მემილუდუ თაურეშე, ჩხოუი შიგანი, ზადიი. ო ჩქიმ პატონი, ვითი კილო კალმახა, ჭანხვიაი ნაჭოფა – კალმახა, ჭანხვიაი ნაჭოფა. ჟირი კალმახა'დ, ჩქიმ პატონ ორექენი, თითო ჟირიკილოდოგვერდიანი'დ.

40 – მის ოჭოფაფუუ დო სო ენა?

ხალხი, მერე. ამისი ვინაობა მამიას გავაცანით და ვუთხარით. მამიამ ქვა ააგდო და თავი შეუშვირა – უარი თქვა: „ამისთვის გასწავლე? ამისთვის გადაგყევი? ამისთვის...“ გულმოსული გავიდა და წავიდა მამია. გოგომ მიადევნა: კი, მასწავლეო, სავალდებულო იყოო, გამაჩინე და მასწავლეო, მაგრამ სირცხვილი არ მიჭმევიაო. მე ჩემი ბინაც მაქვს, არსებობაც მაქვს, ცხოვრებაც მაქვსო. ჩემი ქმრის სახელის ხსენების ნებას არავის მოგცემთ და არც გავთხოვდები არასდროსო – უთხრა. ამით ერთიმეორეს დაშორდა მამა და შვილი.

ეს რომ წავიდა, მერე დავჯექი მე, დავუნყე საუბარი ამ გოგოს: „შენ მამიას არ უსმინო, მამიას დედისთვის არ უგდია ყური, მამიამ, რაც უნდოდა, ის აკეთა, შენ რაც გინდა, ის აკეთე, მე ყოველნაირად ამოგიდგები მხარში“. სამი დღე და ღამე ვეჩიჩინებოდი ამას, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და დავიყოლიე. რა-და ახლა ეს ამბობს, დეპეშას გავუგზავნიო (მივცემო), რომ არ მოვიდნენო ჩემთან ესენიო, არა-და შაბათისთვის უნდა მოვიდნენ და ნაიყვანონ, გადანყვეტილია.

აბა, როგორ! ნანავაა ეს ბიჭი, ნანავა. მისი მამა გერმანიაში მუშაობდა თურმე (ნამუშევარა) და კარგი ოჯახი და კარგი ოჯახის შვილი[ა], და მცოდნე ხალხი, და ისიც მოსკოვში სტუდენტი ყოფილიყო, ის ბიჭი – სტუდენტი, მესამე კურსზე ყოფილიყო. ეს მას ეცოდინებოდა, მაგრამ მე ახლა დეტალურად... უცბად ხომ ვერ გაიგებ ყველაფერს!

ეს დავიყოლიე მე, მაგრამ ამასობაში ციალას დეპეშა გავუგზავნე: „სასწრაფოდ ჩამოდი!“ მეორე დღეს ციალა აქ გაჩნდა, ბიცოლა, ეს, ნოდარის ცოლი. ჭკვიანი ქალია საერთოდ და მივუსხედით ჩვენ ამას, ჩემი ბატონი რომ ხარ. შურას დავურეკე მე: „ასეთია მდგომარეობა, ხუტამ ასე მითხრა, გოგო ასე ამბობს, ჩვენ გავაჩერეთ, არ გავუშვებთ და ჩვენ ვათხოვებთ ამას. თუ გინდა, მოდი შენ, ხუტას არ უთხრა არაფერი და არც გვინდა ხუტა, თუ გინდა, მოდი შენ“ – შურას ვეუბნები.

ხვალ უნდა ნაიყვანონ და დღეს მოვიდნენ შურა და გოგი, მაგრამ იცოდე, რომ ესენი არ გამოჩენილან (ამათ თავი არ გამოუჩენიათ). ფანჯრიდან გახედეს (გაჭყიტეს) ბიჭს, თორემ არ გამოჩენილან. ჩვენ სუფრა გავანყვეთ. იქიდან რძალი მოვიდა, ძმა მოვიდა, ჩემო ბატონო, და დის ქმარი მოვიდა. და აქ სუფრა გავაკეთეთ და ავიღეთ და მივეცით და ნაიყვანეს იმ ღამეს. ამით გადანყდა ეს ამბავი. მაგრამ კარგი ამბავი შეიქნა.

– მამიამ რა ქნა?

– მამიაც შეურიგდა მერე, შეურიგდა და შეეგუა ცხოვრებას. მამიამ ოთხასი კაცი დასვა რესტორანში ამათსაში, ქორწილი გადაუხადა (გაუკეთა) ამათ თბილისში. სამი ვედრო, ემალის ვედრო სავსე, შიგანი მიმქონდა აქედან, ძროხის შიგანი, შეკმაზული. დიახ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ათი კილო კალმახი, ჭაჩხურაში დაჭერილი – კალმახი, ჭაჩხურაში დაჭერილი. ორი კალმახი იყო, ჩემი ბატონი რომ ხარ, თითო ორკილო-ნახევრიანი იყო.

– ვის დააჭერინა და სად ეს?

– ენა ათაქ მიჭოფეს, სალხინოს, სხულუხიმქ. ოდო თიჯგუა ჟირი ჩხოუ დოცვილ თექ... დო იფრეი ჩქინი ქირებული'დ, ჩქინი'დ თი რესტორანი თიმ დლას მაჟია დლაშახ. ოდო ჩქი ვორდით თაურე უღირი დო ჩქი მარგალური სუფრა გუვონწყით. თამადა'დ თათამი, ცოდა, ჯიმა იში, ხუტაში, თამადა'დ დო თიჯგუა ქითამადგ დო თიზმა ქირიუ დო ქორაგადუუ... ჯგირ ბოში'დ, ჯგირი. ხუტა ჯგირიე, მარა ხუტას ორუუდუ ცოდნათ თინა. დოღურ სანყარქ.

უკული, ნანა, სკანი გოლვაფირო ჩქიმი დუდი, ე კამპანიაქ ცათამ გემკისურინ. ოდო ასე თის ბალანაქ ვაუუ ბრუო ნანას დო ბრუო ნანას ქიანა ვადუტებუნა, დო ბოში ქოცუნა ართი ეჩიდოართი ნანეი ასე. ცხოვრენა დიდებულო დიდუბეს, სოდე ვარდუო ორდგ თინეფინი, თექი. თი ბოში მუშენს ეკონომისტო სოდგარენი მუდგარენი ჯგირი თანამდებობას, ოდო თიქ გეჭოფუ ბინა, ფარამიშალაჰარი ბინა'დ ის, დიდუბეს. ხუთოთახიანი ბინა გააშენეს. თენა ხუტაშიე თე ხუთოთახიანი ბინა, ხუტაი სკუა მარე თექ, დო ოთხოთახიანი ბინა თაქ ქუუდუ. ექიანი გეგმოჩქეს იშო, რუსთავს ულუდუ თე ძლაბისგნი, თინა.

– ბოჰოს ხუტა მუს მუშენდ? სკოლაი დირექტორი დუო, მუდგადგნი.

– ხუტას ჯგირი თანამდებობა ულუდუ დო, თი ჯარშე კურხი აფუდუ მენაცინანი, ცეთი ჭუაქ დოცვილ – ნაჯარ'დ დო კურხი აფუდუ მენაცინა, კურხი, კითეფი აფუდუ მენაცინა ომიი დროს, ომიი დროს. ეჩიდოსუმიანი'დ ხუტა დო ეჩიდოთხიანი'დ შურა.

მუჭო მიივტაცი ციალანი

ასე გინიჩქ ჯიმაში ამბეს: თე ხუტაქ ცუდე ხომ გააშენ თაქ, ე ჯიმაქ ცუდე გიმოჩუ, იჭიჭე ცუდე ულუდუნი, თინა, დო ქიდიიგურუუ, სკანი ჭირგმა, ინჟინერობა დუო... აგრონომიე, უჩაში აგრონომი'დ. თექ ქემორთ, გურაფა გათუენი. ბალანა'დ დო ასე უსური ოკო თეს. ე ცუდეს ცხოვრენა მუნეფი, ინემქ იმა მიდართ – ქართიშა ოცხოვრებუშა დო ე ცუდე თაქ დგგ დო თაქ ცხოვრენა, კუხნა გეუდგენა დო თაქ სარგებლენა ე ცუდეს. ენა მის უჩქუ, იშიე – ხუტაში დო ხუტა გეგმოჩანსგნი?! – ენა მითინს ვაუჩქუ.

ათე ციალას ქიგურშუმეეთ ჩქი თოი, ათე ძლაბი ოკო ქივთხუათგნი. მევრთითგნი, ატკაზი* ქომინის – უჩაში დაა ცუნდუ. ინა სკოლას მათემატიკაი მასწავლებლო მუშენდ, ამდლა ხოლო მუშენს. ოდო კუკულაჯგუა* ძლაბი'დ – თოდუხე რე თენა, ბიკი თოდუაი ჯიმასკუა – ოდო ვუნით, ვრაგადეეთ, იფრეი, მარა – ვარ, უჩაში ვარენია გათხი დო ატკაზი* ქომინუეს. ქემორთი, აკა ქუგუსინჯათ-მაქ – ვუნით თე ბოშენს. დო საიანვარო აღწერა მეურს, საიანვარო აღწერა, დო ვახტანგი დო ნოდარქ ქიდეკეეს (sic) სოფეიშა ეჭარუაშა გილულა. მიდართეს. კირლე მდივანი'დ. მიდართეს დო მა ბონდო დგებიაი ცურა ქიმევრთი. ბონდოს ვუნით: ათაშიე ამბავი (sic), მაღეკონი სი თინა მაშნათ დო მიდებონე ოკო მა თინა-მაქ –

– ეს აქ დამიჭირეს, სალხინოში, სხულუხიებმა. ჰო-და ისეთი ორი ძროხა დაკლა ამან... და ყველაფერი ჩვენი დაქირავებული იყო, ჩვენი იყო ის რესტორანი იმ დღეს მეორე დღემდე. და ჩვენ ვიყავით აქედან წასული და ჩვენ მეგრული სუფრა გავანწყვეთ. თამადა იყო თათაში, საცოდავი, ძმა იმისა, ხუტასი, თამადა იყო და ისე ითამადა და იმდენი ილაპარაკა და ისა-უბრა!... კარგი ბიჭი იყო, კარგი. ხუტა კარგია, მაგრამ ხუტას სჯობნიდა ცოდნით ის. მოკვდა სანყალი.

მერე, ნანა, შენ შემოგვევლოს ჩემი თავი, ეს კამპანია ასე მოვისტუმრეთ (ასე იქნა მოსტუმრებული). და ახლა იმას ბავშვი არ ეყოლა რვა წელს და რვა წელი ქვეყანა არ დაუტოვებიათ, და ბიჭი კი ჰყავთ ერთი ოცდაერთი წლისა ახლა. და ცხოვრობენ დიდებულად დიდუბეში, სადაც იყვნენ ესენი, იქ. ის ბიჭი მუშაობს ეკონომისტად სადღაც რაღაც კარგ თანამდებობაზე, და იქ აიღო ბინა, ფულშესატანი* ბინა იყო იქ, დიდუბეში. ხუთოთახიანი ბინა ააშენეს. ეს ხუტასია ეს ხუთოთახიანი ბინა, ხუტას შვილი დგას იქ, და ოთხოთახიანი ბინა აქ აქვს. იქაური გაყიდეს, რუსთავში რომ ჰქონდა ამ გოგოს, ის.

– ბოლოს ხუტა სად (რას) მუშაობდა? სკოლის დირექტორი იყო, თუ რაღაც.

– ხუტას კარგი თანამდებობა ჰქონდა და, იმ ომიდან ფეხი რომ ჰქონდა მოყინული (მონაყინი), იმ ავადმყოფობამ მოკლა. ნაფრონტალი იყო და ფეხი ჰქონდა მოყინული (მონაყინი), ფეხი, თითები ჰქონდა მოყინული (მონაყინი) ომის დროს, ომის დროს. ოცდასამიანი იყო ხუტა და ოცდაოთხიანი იყო შურა.

თუ როგორ მოვიტაცე ციალა

ახლა გეტყვი ძმის ამბავს: ამ ხუტამ სახლი ხომ ააშენა აქ, ამ ძმამ სახლი გაყიდა, ის პატარა სახლი რომ ჰქონდა, ის, და ისწავლა, შენი ქირიმე, ინჟინრობა იყო,... აგრონომია, უფროსი აგრონომი იყო. ეს მოვიდა, სწავლა რომ დაამთავრა. ბავშვი იყო და ახლა ცოლი უნდა ამას. ამ სახლში ცხოვრობენ ესენი, ისინი იქ ნავიდნენ – თბილისში საცხოვრებლად და ეს სახლი აქ დგას და აქ ცხოვრობენ, სამზადი სახლი უდგათ და აქ სარგებლობენ ამ სახლს. ეს ვინ იცის, იმისაა – ხუტასი, და ხუტა რომ გაყიდის?! – ეს არავინ იცის.

ამ ციალას დავადგით ჩვენ თვალი, ეს გოგო უნდა ვითხოვოთ. რომ მივედით, კატეგორიული უარი გვითხრა – უფროსი და ჰყავდა. ის სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად მუშაობდა, დღესაც მუშაობს. ჰო-და თოჯინასავით გოგო იყო. თოდუაა ეს, ბიკი თოდუას ძმიშვილი. და ვუთხარით, ვილაპარაკეთ, ყველაფერი, მაგრამ – არა, უფროსი არ არისო გათხოვილი და უარი გვითხრეს. მოდი, ერთი მოვუსინჯოთ-მეთქი – ვუთხარი ამ ბიჭებს. და საიანვრო აღწერა მიდის, საიანვრო აღწერა, და ვახტანგმა და ნოდარმა აიღეს [თავზე] სოფელში აღწერაზე სიარული. ნავიდნენ. კირილე მდივანი იყო. ნავიდნენ და მე ბონდო დგებიას სახლში მივედი. ბონდოს ვუთხარი: ასეა საქმე (ამბავი), წამოიყვანე ის შენ მანქანით და ნავიყვანო უნდა მე

უნნი. თიშიას ცუდეშა ქემევრთი მა, თიში ცუდეშა. მუ ფთქუა, ანეტა, თექ-
მაქ დო – მუია-და თი ცუდეშა შურაქ ქააჩუქუა ნოდარსია, ნოდარიშიენია.
მა ხოლო ვამჩქედუ თინა, მუჭო ვარცვიუნქუნი, ნიდარიში დუ დო ვარ
ხუტაში დუნი, მარა დუჯერი პატრონს, მიდგა მიხარდუნი, თის. ოდო ქი-
მევრთი დო ჯიმა, დიდა, თე ძღაბი – აარძა [უდეს'დ]... გომიძიცეს, მილა-
ცაფეს, მა ხოლო ძიცებულ ვეჩი დო – ვარია მინიის: ათენა გეთხუაფუ
დო უკული ივჩიათია თე ამბე. მა უნნი, მიდაიქონათენი, მუს იქენქ – მა უნნი
დო – მიდამიქონანქიანი, ეეთექ მეზობერს მიდუდეს, მოქონაფიი'დ ძღაბი
დო კინი მიდუდ მინჯექენი, ეეთის ივქენქია. მა მიდეეპონი-და, ინა
10 ვაგალოეე ჩქიმდა-მაქ დო გინივლი დო მაავრთი.

ჩეგსახი თენა გურშა დო ბონდო დგებიას უნნი, მეუ სი ასე, თენა მიშა-
სიიი სკოლაშანი, ქიმთიხუნეე აშო დო ჩქი ქიმთოვდოხოდუთ დო დოვდან-
დალუათ ოკო თინა-მაქ – მა უნნი... იშ ქიმთოვდოხოდი მა. აშო დივკონი
ჭენი, თე ბოშეფი ქიგილარე თაქ დო ქიმთუხუნეე დო ძღაბიქ ქურუ გური.
გური ქურუ დო ატკაზიშა* მეურს: „გომიტეე, ბონდო! გაარჯი კარი დო
გეითგმაშქვი, ბონდო!“ მარა ბინდო[[ქ] კარი ვაგაარჯუ. მეუ, ბონდომაქ.
ჭყონიშა ეკივლით დო გვალა იძალგნი, თინკვმა ჭყონიშ ბაზარს გეითუო-
ხუნეე. მა სი ქეგოძირანქ სკანი თოისერსია – ქედმიორცქინ. მა უნნი, მა
20 ოსური ვეპიიქ, მა სი ვემკგობუნეე ჯღარკაათ-და, დო ვარდა დგ გორჩი-
ნუა სკანი მამიდაცალო-მაქ. ოდო მიდართ ექ დო სკოლას ქურაგადუე:
„ათაშ ვლოლ ლოლაქ, ათაშ ვლოლ ლოლაქ“. მა უკული ე ამბე ქემომიდეს.
დოთუუ თიში უკული. სანყაი ტოტი მორგოშიაქ მიდართ, ლიმოში ჯიმაქ,
ქუგუჯინუუ თაურე, თეურე. დიდა ლეხი ცუნსია – დიდა ლეხი ცუნდუ,
გურიი ლახარათ'დ ინა ლეხი, ციალაი დიდა, გურიი ლახარათ'დ ინა ლეხი
– დო თე ოსურს მუთუნქ ქალოლასიავანი... დო დიირთ დო მაღართ აშო.

უკუი თაში დავადგინით, ჩქიმ პატონ ორექენი: თენა ოკო ოვჭოფათ დო
მაღეპონათ აუცილეებრონი. თირი ძგ დო ჭყონშა გიშევილი მა. ცათე ვალოდია
ხოლო ქორე ჩქინკვმა. თეში ქვარცხა ბოში'დ, ოსური აფუდუ მენატაცები,
ჩქიმ პატონიექენი, გეგეიხე მიტაც, გეგეიხე, შალიკო გეგეიაი ძღაბი.
30 ათხოზეს ბრეი, უსოფეეს, მარა ვემდილინ იშა ექ. ათექ ხოლო თაქ ქემოვხვად,
თე ბოშიქ. ათაქ ართი ოსური ის მუშეენდ, სავადყოფოს, დო თიქ მინუუ:
ვაავა, ლოლა, სკანშენია, ძღაბი მაშინაშა მითოხედუა დო მუჭო გერტუა?!
გამნუორთინეე თე ძღაბი დო თირს ქიშუორაგვეე იშო: ასე სი ხოლო მირა-
გადექო-მაქ? დო ათეშა ქიმევრთი დო უნნი: ათაშ მიდუ, ბონდო, საქმე,
ათაშიე, ცათაშიე დო მუჭო ვქიმინა-მაქ – უნნი – ვაარწყეკო, თენეფი
საციგანოთ გინივრთი-მაქენი? ცეფი ქემალააფეევა დო ამდლა გევონწყნქ
მაშინას დო ამდლა ქიმკუობუნუანქ ჯღარკაასიავა – თქუუ ე ბოშიქ – ვარა
ცეფიშ უმუშო მაშნას ვანე ჩქიმსია. დო მაშნა გეურე.

ვალოდიაქ მიდართ დო ცეფი ქიმიიდ, ცეფი. ქემერთეს, ქეა უუდვეს
40 მაშინას. სკოლას გათენსინი, ოკო იდას ცურა, ათაქ ოკო მიკორთას, ცათე
ბეჭვაიეფი კარს. მა პარმენ ბეჭვაიაი ცუდეს დივტყობი. რაგადებუი მაფუ

ის-მეთქი – ვუთხარი. მანამდე სახლში მივედი მე, მის სახლში. რა ვთქვა, ანეტა, იქ-მეთქი და – რაო და ის სახლიო შურამ აჩუქა ნოდარსო, ნოდარი-სიაო. მეც არ ვიცოდი, ის, როგორც არ მოგკლავ, ნოდარისი იყო, თუ ხუტასი იყო, მაგრამ დავუჯერე პატრონს, ვინც იქ ცხოვრობდა (იდგა), იმას. ჰო-და მივედი და ძმა, დედა და ეს გოგო – ყველა [სახლში იყო]... გამიცინეს, გამეთამაშნენ, მეც სიცილით ველაპარაკე და უარი მითხრეს – ეს გათხოვ-დება და მერე ვისაუბროთო ამ ამბავზე (ეს ამბავი). მე ვუთხარი, რომ წაგიყ-ვანოთ, რას იზამ – მე ვუთხარი და – თუ წამიყვანო, იქ მეზობელს წაართვეს, მოყვანილი გოგო იყო და კვლავ რომ წაართვა პატრონმა, იმას ვიზამო. მე თუ წავიყვანე, ამას ვერ გამიკეთებ მე-მეთქი (შეიძლება აგრეთვე: ამის გაკეთებას ვერ შეიძლებ შენ ჩემთვის-მეთქი) და გადმოვედი და წამოვედი.

ჩავისახე ეს გულში და ბონდო დგებიას ვუთხარი, წადი შენ ახლა, ეს ხომ წამოვა (მოდიოდეს იქნება) სკოლიდან, ჩაისვი და ჩვენც ჩავსხდებით და გავაქროთ უნდა-მეთქი – მე ვუთხარი... ჩავჯექი მე. აქეთ რომ წამოვედი (გამოვინიე) ცოტა, ეს ბიჭები დგანან აქ და ჩავისვი და ეს გოგო მიხვდა. მიხვდა და კატეგორიულ უარზეა (უარზე მიდის): „გამიშვი, ბონდო! გააღე კარი და გამომიშვი, ბონდო!“ მაგრამ ბონდომ კარი არ გააღო: წადი, ბონდო-მეთქი. ჭყონში რომ ავედით და ძალიან რომ გაჭირვეულა, მაშინ ჭყონის ბაზარში ჩამოვსვი. მე შენ გაჩვენებ შენ სეირსო – დამემუქრა. მე ვუთხარი: მე ქალი არ ვიქნები, მე შენ თუ არ ჩამოგკიდე კაპზე, თუ არა და დაგაბერებ მამიდაშენივით-მეთქი. ჰო-და წავიდა ეს და სკოლაში უთქვამს: „ასე მიქნა ლოლამ, ასე მიქნა ლოლამ“. მე მერე ეს ამბავი მომიტანეს. მოთოვა ამის შემდეგ. საცოდავი ტოტი მორგოშია წავიდა, ლიმოს ძმა, გაუხედავს აქეთ, იქით. დედა ავად ჰყავსო – დედა ავად ჰყავდა, გულის ავადმყოფობით იყო ის ავად, ცილას დედა, გულის ავადმყოფობით იყო ის ავად – და ამ ქალს რამე რომ დაემართოსო... და დაბრუნდა და წამოვიდა აქეთ.

მერე ასე დავადგინეთ, ჩემი ბატონი რომ ხარ: ეს უნდა დავიჭიროთ და წამოვიყვანოთ აუცილებლად. თოვლი დევს და ჭყონში გავედი მე. ეს ვალოდიაც არის ჩვენთან. ისე, ქვარცხავა ბიჭი იყო, ცოლი ჰყავდა მონატაცები, ჩემი ბატონი რომ ხარ, გეგელია მოიტაცა, გეგელია, შალიკო გეგელიას გოგო. სდიეს ბევრი, უხლაფორთეს, მაგრამ ვერ მოხერხდა წართმევა მისთვის. ესეც აქ შემხვდა, ეს ბიჭიც. ამ დროს (აქ) ერთი ქალი იქ მუშაობდა – საავადმყოფოში, და მან მითხრა: ვააი, ლოლა, შენო! გოგო მანქანაში გეჯდაო და როგორ გაგეცაო! ამოვატრიალე ეს გოგო და თოვლში ჩავაგდე: ახლა შენც მასხარად მიგდებ-მეთქი? (მელაპარაკები-მეთქი?) და ამასთან მივედი და ვუთხარი: ასე მაქვს, ბონდო, საქმე, ასეა, ასეა და როგორ მოვიქცე-მეთქი – ვუთხარი – ვერა ხედავ, ამათ სამასხაროდ რომ გადავიქეცი-მეთქი? ჯაჭვი მიატანინეო, და დღესვე ავანყო მანქანას და დღესვე ჩამოვკიდე კაპზეო – თქვა ამ ბიჭმა – თორემ ჯაჭვის გარეშე მანქანა ვერ ივლის ჩემიო. და მანქანა უდგას.

ვალოდია წავიდა და ჯაჭვი მოიტანა, ჯაჭვი, გაუკეთეს მანქანას. სკო-ლას რომ გაათავებეს, უნდა წავიდეს სახლში, აქ უნდა გაიაროს, ამ ბეჭყაი-ების კარზე. მე პარმენ ბეჭყაიას სახლში დავიმალე. ნათქვამი მაქვს პოლი-

მეინციაშა* – ალიოშა ბეჭვიაი'დ მეინცია* – ათაშ მიპირებუ დო დუდი ამარიდით-მაქ. ათეს, ესვანჯია რდ მუღირი, თის ხოლო ვუნიი, ივჩინენ-დი-დო: ათენა ათაში მიპირებუ დო დუდი ამარიდი-მაქ. ამუნდლა იშენიშენი მუდგაენი საჩივარი ცოფე დო იშა მიდართეს, იშა – ფირმაშა, ფირმაშა. თუ-დოლე'დ დო მა ამარი გიღუორექ. ათე ტოტი, ჩქიმ პატონ ვორექენ, მაშნას მითოხე, ბონდოი მაშინას, დო ველიაქ ოკო მაღაყუნას თეურე, ველიაქ, დო მაღუურს თეურენი, თინკელა ათაქ ქოვძირგნთ ჟირხოლო დო ათაქ ქიგუოჭოფათ ოკო, მუთუნი ვაახვარ თეს! მაართ ველიაქ დო მა მაშინას ქიმკუატყობი. ოდო ტოტიქ ანუღუუ დო – მა ჯიმა დო სი დაავა, დო ღიაშა 10 ქაითიშვიტუუ თენა. გევეჭოფი ინა – შაი მიღუ, დიდი შაინ, თინა დო ათე შაის გოკირიი თაქ ქიმთუოკუჭით მაშინას. ნოდარი გევეჭოფი დო თექ ქიმ-თუოხუნეე დო თე ტოტიქ ხოლო ქიმთოდოხოდ, დო გეყარ მაშინაქ დო მიდართ. ეს რვეული მეუღუ, უჩა ქობაი მეუღუ, თინა მაშინას ქიგუოცოთი იშო უკახალე* დო ქედოვსკიდი მა. ოდო მიდართეს ენემქ იშო. დო მუ ვქი-მინა, ქედოვსქიდექ? – ივდე კუჩხით ოკო. ოდო კაპტო გვილააი ბოშიქ მაღართ მაშინათ, ცეფი გეუძუ, დო ირაკლი გოროზიაი კარშახ ქიმემიონი – მა უნიი. გამჩერ მაშინა, ჩქიმ პატონიექენ, დო, ქიმევრთიო – ათაქ ირაკლიი კარს გუურერებუნა თენა, გეითუნაფუნა აშო. უკუი ინა, ა, ისოფუ, იკეკენი, ხომ კაბაქ მიდართ ეშენი, თენა ქუფოროუაფუ თეშა დო ქიგაგებანძღვნა ამა- 20 რი. მუ რე, ენა შარას გაირენა-მაქ დო ქიმევრთი დო ქათუუცოთი ათაში ხე, ოკო კიეშა ქაგეივხუნუე თენა დო გამნიპონე ირაკლი გოროზიაში ცუდე-შა – ირაკლიი ცუჩა იშო, დინახაე.

– მუშენი?

– ირაკლი ახაი ნალურა'დ დო კოჩი ვამუურს თაქ-მაქ დო თექ ვოტყო-ბინუეთკო-მოკოდ. გემნიიპონი დინახაენი, ეზმა ხანს, ქუგუგებუნა ენა დო, დაქ ქემორთ, დაქ, დო თეურე მეზობერქ. ოდო თაქ ქოძირ თე მდგომარეობა თე დაქ დო მიდართ ბიძიეფიშა: ბიკიშა, აადიშა, აქსეშა – თინეფშა მიდართ, ი თოდუეფიშა. მიდართ დო მაღართ აადიქ ბურჭულამო. აადიქ ბურჭულამო მოღართ, ჩქიმ პატონ აექენი, დო ეზმახანი ე ძღაბი იშ გეითუ- 30 ოტყობინეეთ დო ნოდარიი ცუჩა მიდეპონით. აადიქ მოართ დო თექ დუს ქიმნუდოხოდ, მითინი ვემამქვეს ხოლოშა. დუს ქუმნუდოხოდ, თე ძღაბი გააჯან თაქ აოგინსენი, მაჟია სართურს. ვამორთ, ვამორთ მეინციემქენი*, გიმიე აადიქ დო მიდართ დო ე ბოშემქ, ხუტა დო ინემქ, ირტეს, ვაადირეს დუდი დო თეს, ქიმერთეს დო – ვეპასუხუა მეინციაქია* – უნიის. თვითონ რეკენს აადი. პასუხენს მეინციაი* ნაჩანკი*: „თოდუა ციალა გრიგოლის ასული, ომში დაკარგული მუმაში სკუა. ქედოხვად ი კოჩქ ყაჩაღურო, ოჭოფუ დო მიდეეონ იშო, ოდო მეახვარით, ქემორთით!“ . „სო ორე? მუ არდგირსიე?“ – „ირაკლი გოროზიაი ცუდეს, ირაკლი გოროზიაი ცუდეს“. ი კოჩი ირაკლიში კვიდრი ბიძისქუა'დ, ირაკლიში დიდაი ჯიმასქუა'დ მირია- 40 ნე. ექ, ქემერთ დო, მეურნობაი სახანძროი უჩაში'დ, კემელაანი, თის უნუ-ეს, ქიმერთია დო, წათეჯგუა ამბე რენია დო გეგმირკვიია. თიქ სო იფიქრ:

ციისტვის – ალიოშა ბეჭვია იყო პოლიცია – ასე ვაპირებ და თავი ამარი-
დეთ-მეთქი. ამას, ესვანჯია იყო მოსული, მასაც ვუთხარი, რადგან ვიც-
ნობდი: ამას ასე ვაპირებ და თავი ამარიდეთ – მეთქი. მაინცდამაინც დღეს
რალაც საჩივარი ყოფილა და იქ წავიდნენ, იქ – ფერმაში, ფერმაში. ქვე-
მოთკენ იყო და მე აგერ ვდგავარ. ეს ტოტი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მანქანაში
ზის, ბონდოს მანქანაში, და ველია უნდა გამოჰყვეს იქიდან, ველია, და,
რომ წამოვა იქიდან, მაშინ აქ ვნახავთ ორივე და აქ დავიჭიროთ უნდა,
გარდაუვალია ეს! (არაფერი ეშველება ამას!). წამოვიდა ველია და მე მან-
ქანას მივეფარე (მივიმალე). და ტოტი გადაუდგა წინ და მე – ძმა და შენ –
დაო, და ილიაში ამოიდო ეს. ავიღე ის – შალი რომ მქონდა, დიდი შალი, ის
და ამ შალში შევხვიე აქ და ჩავტენეთ მანქანაში. ნოდარი ავიყვანე და იქ
ჩავსვი და ეს ტოტიც ჩაჯდა, და დაიძრა მანქანა და წავიდა. ამას რვეული
მოაქვს, შავი პური მოაქვს, ის მანქანაზე დავყარე უკან* და დავრჩი მე. და
წავიდნენ ესენი. და რა ვქნა, რომ დავრჩე?! – წავიდე ფეხით უნდა. ჰო-და
კაპტო გვიღავას ბიჭი წამოვიდა მანქანით, ჯაჭვი ედო, და ირაკლი გორო-
ზიას [ეზოს] კარამდე მომიყვანე – მე ვუთხარი. გამიჩერა მანქანა, ჩემი
ბატონი რომ ხარ, და, რომ მივედი – აქ, ირაკლის კარზე გაუჩერებიათ ეს,
გამოუყვანიათ აქეთ. მერე ისა, აი, რომ წრიალებს, წვალობს, კაბა ხომ წა-
ვიდა ზევით, ეს მიუფარებიათ ამისთვის და დახლავართობენ აქ. რა არის,
ეს გზაზე რომ გიყენიათ-მეთქი! და მივედი, და გამოვდე ასე ხელი, უნდა
მკლავზე დავისვა ეს, და შევიყვანო ირაკლი გოროზიას სახლში – ირაკლის
სახლში შიგნით.

– რატომ?

– ირაკლი ახალი გარდაცვლილი იყო, და კაცი არ მოვა აქ-მეთქი, და იქ
მინდოდა, რომ დამემალა (დამემალა მინდოდა). რომ შევიყვანე შიგნით,
ამდენ ხანს, გაუგიათ ეს და, და მოვიდა, და და იქიდან – მეზობელი. ჰო-და
აქ ნახა ეს მდგომარეობა ამ დამ და წავიდა ბიძებთან: ბიკისთან, ლადისთან,
აქსესთან – იმათთან წავიდა, იმ თოდუებთან. წავიდა და წამოვიდა ლადი
წალდიანად. ლადი წალდიანად წამოვიდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ამასო-
ბაში ეს გოგო ვავაპარეთ და ნოდარის სახლში წავიყვანეთ. ლადი წამოვიდა
და იქ თავთან დაუჯდა, არავინ გაგვაკარა (მიგვიშვეს) ახლოს. თავთან დაუჯ-
და, ეს გოგო რომაა აქ წამოწოლილი საწოლზე, მეორე სართულზე. რომ არ
მოვიდა, არ მოვიდა პოლიცია (მილიციელები), ჩამოვიდა ლადი, და წავიდა
და ეს ბიჭები, ხუტა და ისინი, გაიქცნენ, არ ანახვეს თავი და ამას, მოვიდნენ
და – არ პასუხობს პოლიციას (არ უპასუხა პოლიციამო) – უთხრეს. თვითონ
რაკავს ლადი, პასუხობს პოლიციის (მილიციის) უფროსი: „თოდუა ციალა
გრიგოლის ასული, ომში დაკარგული მამის შვილი. დახვდა ის კაცი ყაჩაღუ-
რად, დაიჭირა და წაიყვანა, და მომეშველეთ, მოდით!“ – „სად არის? რა
ადგილასაა?“ – „ირაკლი გოროზიას სახლში, ირაკლი გოროზიას სახლში“. ის
კაცი ირაკლის ალალი ბიძაშვილი იყო, ირაკლის დედის ძმისშვილი იყო მირია-
ნე. ეს მივიდა და, მეურნეობის სახანძროს უფროსი რომ იყო კვამილავა,
იმას უთხრეს: მიდიო, და ასეთი ამბავი არისო და გაარკვიეო. იმან სადი იფიქრა:

ენა ირაკლი ბოშიშ მოტაცებული უჩქუ ე კოს დო უბრალო კოს ქუნუუ, ნამდა თექ მანესრიგია სია, მუჭო რენია საჭირონ, თეშია, დო გუტუუ პა-ჟარნიაში* უჩაში. ე ინემქ დიიტყობუ არძაქ. ჭყონს მითინ ქორე-და, ინემქ ვემკარჩინ დუდი.

10 უკუი თინა'დ, ნამდა, სკანი გოლუაფირო, ქემორთ თექ, იზმახანი ე დააქ ხოლო ქემორთ, უჩაი დააქ, დო იცუუ დაკითხვაქ იშო-აშო დო, დაქ გედირთ დო თქუუ: მა მიჩქუნია, ჩქიმ დას დო თეს ართიანი უცორდესია, რაგადი ულუდესია, მარავა ჭიჭე ხანსია ჩქიმი გათხუაას უჯინედუა. ჩქიმი გათხუაა ჩქიმი ბედიე, მუშ ბედი თინა რენია დო მა ვოჭარანქია ხესია. დო დოჭარეს იფრეი დო ხე მაჭარეს დო ე სკანი აადი გოუტეეს იშო. აადიქ ქოვძირ მა დო გამმათხოზ. თირი რე. მა ნოხოლუე მივრულექ, აადი გევთხოზ უკახაე დო, მუდგათგ'დენი ქივჩვიი ე ირაკლიი ცუჩა დუდი დო მივშორი იშო. დო მიდართ ცადიქ, დო სუმი თუთას აადი მოჩივლგდ, დო მეინციეფი* ჩქიმი ცუჩა გიეშეს დო სუმი კოკა ღვინი გემიშვეს. ათეთ დეემთავრინ თენეფიი საქმექ.

უკუი თინა'დ, ნამდა, თენა ქიმიპონითენი, აქ სიღარიბე'დ ძაამი ოჯახის. მუთუნი ვაუღუდეს ენემს დო ხუტა, მამია ხვიჩიაქ, ცუდეი გიმორამა ქიდიიჭყ.

– მუშენი?

20 – ჩქიმიენია ცუდე დო გიმოვჩენია ოკო. მუი გენადგმა'დ მართაჲო, მარა ათე, ა, მუ აშბეე'დენი. ოდო ქემორთ მუშტარქ ცუდეშიქ. ეჩიდოვითო-ხუთი ათასი მანათი ქაარძიეს ფარა, ეჩიდოვითოხუთი ათასი ასე ხუთი ცუდედეს იიდენს, ვითის, თიჯგუას. ქააძირ თენა კოს დო, ქიმერთ-დო ციალაქ, ახაი მოონაფიი ცირაქ, თე ფარა დააგროვუ, ქიისხისხ დო მა დგმოკოროცხაფუუ დო ჩქიმ ხეთ ქიმეჩ თის ათე შაყარეი ფარა. მა ხომ ქივჩიებუდი, თენა თიშიე-მაქენი, ჯიინშენი მა დგმოკოროცხაფუუ დო ჩქიმ ხეთ ქიმეჩ თის თენა. ი ცუდე გააკეთ იქ დო ასე გოჭყადიე, მინილე, გური გეგეხარე-ბუნი, ფერი ცუდე რე. ცხოვრენს თეს დო აარძა თე პედაგოგი ოსურქუ ღეჯეფიი რდუაათ, განჭი დოხუნაფათ თი ფარა გესურუ თექ. ქომონჯი აგრონომი'დ დო მუშეენდ, ვარდ ფერი კოჩი, ვარა ჟირი-სუმი ცუდეი დოდგმა შეულებუდუნი, ფერი არდგირს მუშეენდ.

30 იმ უკუული იქ ჯგირ ოსურქ იცუუ, ძვირფას ოსურქ იცუუ.

ჩქიმი ნათლიეფი: ბეჩუნია დო ალათი

გურძემს ვოხორაანდით ჩქი. ნაქიაჩგს ვუძახებენი, თიმ თუდო ვოხო-რაანდით. ჩქი ართი ეზო მიღუდეს. ეთი მხარეს ოხორაანდ, ჩქინ თუდო ოხორაანდ ბეჩუნია სოსელია.

– კოს ჯოხოხო ბეჩუნია?

– ო. ბეჩუნია სოსელიას ცუნდუ ოსური, ალათი შენგელია ჭოლაშე – ჭოლას შენგელიეფიენა – ბეჩუნია თვითონ მუშეენდ ეკლესიას სტაროს-

ეს ირაკლის ვაჟის მოტაცებული ჰგონია ამ კაცს და უბრალო კაცს უთხრა, რომ იქ მოაწესრიგეო შენო, როგორც არის საჭირო, ისეო, და გაუშვა სახანძროს უფროსი. ისინი დაიმაღლნენ ყველანი. ჭყონში თუა ვინმე, ისინი არ გამოჩნდნენ (არ გამოაჩინეს თავი).

მერე ის იყო, რომ, შენ შემოგველე, მოვიდა ეს, ამდენხანს ეს დაც მოვიდა, უფროსი დაც, და შეიქნა დაკითხვა იქით-აქეთ და, და ადგა და თქვა: მე ვიცო, ჩემს დას და ამას ერთმანეთი უყვარდათო, საუბარი ჰქონდათო, მაგრამ ცოტა ხანსო ჩემს გათხოვებას ელოდებოდაო. ჩემი გათხოვება ჩემი ბედია, მისი ბედი ის არისო და მე ვანერო ხელსო. და დანერეს ყველაფერი, და ხელი მოაწერეს და ეს შენი ლადი გაუშვეს. ლადიმ მნახა მე და გამომეკიდა. თოვლია. მე წინ გავრბივარ, ლადი მოსდევს უკან, და როგორღაც ვდურთე ამ ირაკლის სახლში თავი და მოვიშორე. და წავიდა ლადი, და სამი თვე ლადი მიჩიოდა, და პოლიციელები ჩემს სახლში დადიოდნენ და სამი კოკა* ღვინო დამილიეს. ამით დამთავრდა ამათი საქმე.

მერე ის იყო, რომ, ეს რომ მოვიყვანეთ, აქ სიღარიბე იყო ძალიან ოჯახში. არაფერი ჰქონდათ ამათ და ხუტა[მ], მამია ხვიჩიამ, სახლის გაყიდვა დაიწყო.

– რატომ ?

– ჩემიანო სახლი და გავყიდოო უნდა. მისი დადგმული იყო მართლაც, მაგრამ – ეს, აი, რა ამბავი იყო. ჰო-და მოვიდა მუშტარი სახლისა. ოცდათხუთმეტი ათასი მანეთი აძლიეს ფული. ოცდათხუთმეტი ათასი ახლა ხუთ სახლს იყიდის, ათს, იმისთანას. აჩვენა ეს კაცს და, მივიდა და ცილა-ლაპ, ახლადმოყვანილმა ქალმა, ეს ფული დააგროვა, ისესხა და მე დამათვლევინა და ჩემი ხელით მისცა მას ეს შეგროვილი ფული. მე ხომ ვამბობდი, ეს ამისია-მეთქი, ჯინაზე მე დამათვლევინა და ჩემი ხელით მისცა მას ეს. ის სახლი გააკეთა იმან და ახლა შემოჭედილია, რომ შეხვიდე, გული გაგინათდება (გაგიხარდება), ისეთი სახლია. ცხოვრობს ამაში და ყველა ამ პადაგოგმა ქალმა ღორების გაზრდით, აბრეშუმის ჭიის გამოზრდით (დასმით) ის ფული გაისტუმრა ამან. ქმარი აგრონომი იყო და მუშაობდა, არ იყო ისეთი კაცი, თორემ ორი – სამი სახლის დადგმა რომ შეეძლო, ისეთ ადგილზე მუშაობდა.

მას შემდეგ ის კარგი ქალი შეიქნა. კარგი ქალი შეიქნა.

ჩემი ნათლიები: ბერუნია და ალათი

გურძემში ვცხოვრობდით ჩვენ. ნაქიაჩს რომ ეძახიან, იმის ქვემოთ ვცხოვრობდით. ჩვენ ერთი ეზო გვქონდა. იმ მხარეს ცხოვრობდა, ჩვენ ქვემოთ ცხოვრობდა ბერუნია სოსელია.

– კაცს ჰქვია ბერუნია?

– კაცი იყო. ბერუნია სოსელიას ჰყავდა ცოლი, ალათი შენგელია, ჭოლა-დან – ჭოლაში შენგელები არიან – ბერუნია თვითონ მუშაობდა ეკლესი-

ტათ, მიხა ჩაჩიბაიაი სტაროსტათ, მიხა'დ პაპა. ბერუნიას ცუნდუ სკუაღლე-ფი: უჩაში, ჩქიმ პატგნი, გერასიმე ჯიხოდ, თიმ გეცვენჯი[ს] კოტა ჯიხოდ, კოტე. თიმ გეცვენჯი – ანე ჯიხოდ; უკუი თიმ გეცვენჯი ძღაბი – აგრაფინა ჯიხოდ; ხოჲო თიმ გეცვენჯი ძღაბი – ოლია ჯიხოდ. ათე აგრაფინა დო კოტა კორკოცე პატონემქ მიდეეონ, ოდო თემ გეცვენეს თენა თურმე – მა ნარაგადი მიჩქ, ვარა მა პირადო ინემს ვამოვჭიშაფუქ – ოდო თეში გა-ასვენეს თენეფი, ნამდა დიდა ჩონგურს მითმუუგანდ, დიდა ჩონგურს მით-მუუგანდ, თემ გეცვენასვენეს თენა.

– მუშენი ენა?

10 – თიშენი, ნამდა ვეშლებეედ, პატონეფიში ნაცონეფი'დ დო ვეშლებეედ.

– გარა ვეშიებეედ, ვარო?

– ვეშიებეედ, ო, სკანი ჭირუმა. დო დოსქიადიი'დ გერასიმე, იანე, კაბი-ტო დო ოლია. ცათეს ულუდუ მანგარი დიდი ოჯახი. თი დროშო მითინს ვაულუდუ თეჯგუა ოჯახი. ჩხორო ორთაი დიხა დინუძუდუ ცუდეშა, აარძა ნატკილა ნოდით, ხალხით. მიინენდ თეს, ქგდაარღვანდეს, ნოდის ქიმიხვარუანდეს, გოთანაშახ სხუნუნდეს თის. აურე მასხუნაი გერდ, აურე მალაზიაი მითმარღვაფაი გერდ დო ოთხი-ხუთი მალაზა სიმინდი ულუდუ. ცხენი ვაყუნდუო, ხოჯეფი ვაყუნდუო – მუი ვარდ, თეს იფრეი ცუნდუ დო პირვეი კოჩი დო ოსური დეს თენეფი. ამდლა თენეფი ხომ მუშენდეს, მუშა
20 ხომ გეურდეს – გოკონდა თინა ნაქირეებუ ორდგკონ ხოლო, თენემს ამდლა, ქიმიშეს, ამინჯი ხეს გააბონაფუანდეს, პის გააბონაფუანდეს, ჩქიმ პატნ ორექგნ, სუფთა ოსარეს ქიმეჩანდეს, ქიმკააქუნანდეს დო ოჭკომარს ქოჩანდეს. ორდოს თენა ვამოხვადედ, ართი დუდი დო ჟირი დუდი ოჭკომალე ვეგიაძდგკო დო ვაძდგკო დო ოტკა ვეგიაძდგკო თიმ ოჯახისგნი – ირი ორდოს. ცათე ოსური'დ ჯგირი დო განაგენდ თენა დო უჩქედ. თენა ცვალს აკეთენდ, თენა ორთედგნი, თინა თი დროს მითინს ვაუჩქედუ.

ათე აანეს ოსური ქუმოხენს. ო, ხოჲო ალექსანდრე ჯოხოდგნი, თის სკუა ვაუნდუ, თეში დოლურუ დო ი ოსურქ მიდართ; გერასიმე ჯიხოდგნი, თიქ, ცათე გერასიმექ, ოსური ქითხუუ აბაშაშე ცომაიხე, ცომაია, ოდო
30 სამტრედიას ულუდუ ბინა, მარა უმოსი კავშირი იშენი თაქ ულუდუ. ცათე გერას ცუნდუ ბიჭიკო, გუტა დო ნაზიკო – სუმი სკუა: ჟირი ბოში დო ართი ძღაბი. უკუი ანექ ქიმიიონ ოსური დო ოანეს, ჩქიმ პატონიექგნ, ჟირი ძღა-ბემქ ქგდაასკიდ დო დოლურუ ოანექ, ოდო ი ქვრიი ოსურს სოთინი ვაულუ, თექ გაატარ თი მუში... სკუაღლეფი თექ მორდ, ძირი ოჯახის. თე გერაი სკუაღლეფი – ასე ხოლო რე ართი სკუა ცოცხაი, დილომს ცხოვრენს ქარ-თის, ჟირი სკუაღლეფი ცუნსუ, ჟირხოლოს აფუ დამთავრებუი ათე იში, ჩხო-უში ინა – ზოვეტრანული ინსტიტუტი. თი ბოში მუდგათიენი ჯგირი კოჩო მუშენს თექ თი დარგის უმაღლესის; ცათე ძღაბიქ ხოლო გააგრძელ დო
40 ლექციას კითხულენს თექი. დიდა ცუნდეს ძვირფასი ადამიანი დო ამშვი თუთა რე ასე, დოლურეენი დო მა ასე გეგვი, ვარა ვამიჩქედუ. დევერა-გადი, ბიჭიკო ჯოხოდ თი ბოშის, პეტრე ნანათ[აში სახეი ჯოხოდ], მარა ბიჭი-

აში სტაროსტად, მიხა ჩაჩიბაიას სტაროსტად. მიხა იყო მღვდელი. ბეჩუნიას ჰყავდა შვილები: უფროსი, ჩემო ბატონო, გერასიმე ერქვა; მის მომდევნო კოტა ერქვა, კოტე; მისი მომდევნო – იანე ერქვა; მერე მისი მომდევნო გოგო – აგრაფინა ერქვა; კიდევ მისი მომდევნო გოგო – ოლია ერქვა. ეს აგრაფინა და კოტა ქუნთრუშა ბატონებმა წაიყვანა, და ისე გაასვენეს ეს თურმე – მე ნათქვამი ვიცი, თორემ მე პირადად იმათ არ მოვსწრებივარ – ჰო-და ისე გაასვენეს ესენი, რომ დედა ჩონგურს უკრავდა, ისე გაასვენეს ესენი.

– რატომ ეს ?

– იმიტომ, რომ არ შეიძლებოდა. ბატონების წაყვანილი იყო და არ შეიძლებოდა.

– ტირილი არ შეიძლებოდა, არა?

– არ შეიძლებოდა. დიახ, შენი ჭირიმე. და დარჩენილი იყვნენ (იყო) გერასიმე, იანე, კაბიჭო და ოლია. ამას ჰქონდა ძალიან დიდი ოჯახი. იმ დროში არავის ჰქონდა ასეთი ოჯახი. ცხრა ქცევა მინა ჰქონდა (ედო სახლში), ყველა ტკილდაყრილი ნადით, ხალხით. მოიწვედა ამას [სიმინდს], დაყრიდნენ, ნადს დაიხმარდნენ, გათენებამდე არჩევდნენ იმას. აქეთ გამრჩევი იდგა, იქით ნალიაში ჩამყრელი იდგა და ოთხი – ხუთი ნალია სიმინდი ჰქონდა. ცხენი არ ჰყავდა?, ხარები არ ჰყავდა? – რა არ იყო, მას ყველფერი ჰყავდა და პირველი კაცი და ქალი იყვნენ ესენი. დღეს ესენი ხომ მუშაობდნენ, მუშა ხომ ედგათ – გინდა ის ნაქირავებიც ყოფილიყო, ამათ (დღეს), მოვიდოდნენ და სალამოს ხელს დააბანინებდნენ, პირს დააბანინებდნენ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, სუფთა პერანგს მისცემდნენ, ჩააცმევდნენ და საჭმელს აჭმევდნენ. დილით, ეს არ მოხდებოდა, ერთი თავი და ორი თავი საჭმელი არ დებუდიყო და არ ყოფიდიყო და არაყი არ დებუდიყო [მაგიდაზე] მის ოჯახში – ყოველ დილით. ეს ქალი იყო კარგი და განაგებდა ეს და იცოდა. ის ყველს აკეთებდა, ეს რომ იქმოდა, ის იმ დროს არავინ იცოდა.

ამ იანეს ცოლი შერთეს. ჰო, კიდევ ალექსანდრე რომ ერქვა, იმას შვილი არ ჰყავდა, ისე მოკვდა და ის ქალი წავიდა; გერასიმე რომ ერქვა, იმან, ამ გერასიმემ, ცოლი ითხოვა აბაშიდან ცომაია, ცომაია, და სამტრედიისი ჰქონდა ბინა, მაგრამ მაინც უფრო აქ იყო (მაგრამ უფრო კავშირი მაინც აქ ჰქონდა). ამ გერას ჰყავდა ბიჭიკო, გუტა და ნაზიკო – სამი შვილი: ორი ბიჭი და ერთი გოგო. მერე იანემ მოიყვანა ცოლი და იანეს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ორი გოგო დარჩა და გარდაიცვალა იანე, და ის ქვრივი ქალი არსად წასულა, იქ გაატარა ის თავისი... შვილები იქ გაზარდა, ძირ ოჯახში. ამ გერას შვილები[დან] ახლაცაა ერთი შვილი ცოცხალი, დილომში ცხოვრობს თბილისში, ორი შვილი ჰყავს, ორივეს აქვს დამთავრებული იმისი, ძროხის ისა – ზოოვეტერინალური ინსტიტუტი. ის ვაჟი რალაც კარგ კაცად მუშაობს იქ იმ დარგში, უმაღლესში; ამ გოგომაც გააგრძელა და ლექციას კითხულობს იქ. დედა ჰყავდათ ძვირფასი ადამიანი და ექვსი თვეა ახლა, რაც გარდაიცვალა და მე ახლა გავიგე, თორემ არ ვიცოდი. დაველაპარაკე, ბიჭიკო ჰქვია იმ ბიჭს, პეტრე – ნათლობისა, მაგრამ ბიჭიკოს ეძახიან, და

კოს უძახგნა, დო დევერაგადი ბიჭიკოსგნი, ბიჭიკოქ მიპასუხუ, ნამდა თამ-
რო, თამრიკო მუჭო რე მაქ-დო – თამრიკოქ ამშვი თუთა რენია, დოლურუ-
ანი, ოდო ბრეი საყვედური უნიი მა თის.

თიი ბოში[ს], ბიჭიკოი ბოშის, ქუმურთუმუდუ ჩქიმი ცუდეშა, ოდო ათე
ჩქიმი ცუდემ გურშენი ურაგადუდუ, ქგომოჯლონია თე საბუთეფია დო
გიავჭარგნქია, დო ვამიჩქ, და მუს იქგნს ასენი.

მაჟია, თი ღანეში ჟირ სკუალეფი დუნი, თინა ართი ძლაბი ქორე, ჟირი
სკუალეფი ქოუნსუ, ჭკადუას ეკუუხედ, ჩქიმ პატონ ღექგნ, ინჟინერ კოს, დო
ქართისიე თინა, საბურთაოს ცხოვრენდეს თინეფი. უკუაში სკუა'დ ანენიინი,
10 თინა გოლია ჯგერნაიას ეკუუხედ, გოლია ჯგერნაიას. გოლია ვაგაიგონებუნო?
ინა'დ, აფხაზეთის გაზეთის რედაქციას მუშეენდ. თი გოლია ჯგერნაიაქ
მიდგარენი ოსური შხვა გეგნიონ დო ჩიი დო სკუა მიოტუუ. ათექ – თე ლილი
ჯოხოდ ი ძლაბის დო ასე ხოლო რე – თის ჟირი სკუალეფი ცუნდუ: ძლაბი დო
ბოში, დო ჟირიხოლო უმუმეთ მორდ თენეფი თიქ. ძლაბი გათხილი აფუდუ დო
ბოშის ოსური მონაფილი აფუდუ, ჟირი ბალანეფი ქოცუნდუნი, თეში, ცათე
უბედურებაი დროს ოჭკომარს ჭკომუნდუნი, თეში დუძახეს, თოფიქ გოლ გაე,
მუდგარენ ხმაურობაქ იცუუნი, თეში – გალე იცუუ ხმაურობაქ – დო გიმილ
გაენი, სტოლბას* ქიმიგამუდუ ტყვია იში – ავტომატიში, თიი დგნართინა
20 ტყვიაქ ქორას ქიმიგა დო თიქ დოცვიი გოლია ჯგერნაიაში ბოში, როლანდი
ჯგერნაია, წყალთა სამართველოი უჩაში'დ აფხაზეთის. თიში დიდა ამდლა
ხოლო აფხაზეთისიე, ქართმა გულუურს დო აფხაზეთისიე. თი მუი სკუაი
სასაფლაო მეტებუელი ვააფუ, ამდლა დო ამსერი თექ დინოხე, ჩქიმ პატონი
ექგნი. შხვას კოჩი ვემიაგუუ თურმე, ტყამ ღალირიე, მარა ენა – ათაში. დო,
ასე, გინოს ვორდინი, არძას ვორწყედი კეთიჲო დო ხათხოჲო მოაჲვრთი აშო
დო ვამიძირ თინეფი.

გერა სოსეიაში ძლაბი დო ბოში ცოცხაიენა: ბიჭიკო დო ნაზიკო. ნაზი-
კო ეკუუხე ბაბუნასკუას, რუსთავიში ფოლადიში ქარხანაში უჩაში'დ თე-
ნა, ბაბუნასკუა, დო თინეფი ასე ქართისიენა დო თექ ხოჲო რენა, გვაჲა
ჯგირო რენა ბეჩუნიაი მოთალეფი.

30 კაპიტო ჯოხოდგნი, თინა მენშევიკი'დ, კომუნისტემს მეთხოზგდ. გეგ-
ნახორეეს, კოჩიისკუა ვაუჯგუდ, კოჩიისკუა, თიჯგუა ჯგირი'დ.

– დიირთუო?

– დოლურუა, მიდართეს დო ამბექ მორთ. მიდართ თი ჯიმაქ, დო სა-
საფლაომა ქიმერთ დო გეთხოორ, მარა მუთუნი ვენოდგექ. უგზო-უკვლო-
თაა დაკარგული. თენა აარძამ უკულაში'დ.

ოლია ჯოხოდგნი, თინა აბაშას'დ გათხიი, კოსტა ცომაია, მასნავლე-
ბელს, ეკუუხედ, ოდო თიში სკუალეფი ჟირი ასე, სუმი, ქართის ცხოვრენა.
ათენა რე წარსული სოსელიეფიში.

რომ დაველაპარაკე ბიჭიკოს, ბიჭიკომ მიპასუხა, რომ თამრო, თამრიკო როგორ არის-მეთქი და თამრიკო ექვსი თვე არისო, რაც გარდაიცვალაო, და ბევრი საყვედური ვუთხარი მე მას.

იმისი ბიჭი, ბიჭიკოს ვაჟი, მოსულიყო ჩემს სახლში და ამ ჩემი სახლის შესახებ ეთქვა, გამომიგზავნეო საბუთები და ჩამოვწერო, და არ ვიცი, აბა, რას იზამს ახლა.

მეორე, იმ იანესი, ორი შვილი რომ იყო, ის ერთი გოგო არის, ორი შვილი კი ჰყავს, ჭკადუას ჰყავდა ცოლად, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ინჟინერ კაცს, და თბილისშია ის, საბურთალოზე ცხოვრობდნენ ისინი. უმცროსი შვილი რომ იყო იანესი, ის გოლია ჯგერენაიას ჰყავდა ცოლად, გოლია ჯგერენაიას. გოლია არ გაგიგია? ის იყო, აფხაზეთის გაზეთის რედაქციაში მუშაობდა. იმ გოლია ჯგერენაიამ ვილაც ქალი წაიყვანა და ცოლი და შვილი მიატოვა. ამან – ლილი ერქვა იმ გოგოს და ახლაც არის – მას ორი შვილი ჰყავდა: გოგო და ბიჭი და ორივე უმამოდ გაზარდა ესენი იმან. გოგო გათხოვილი ჰყავდა და ვაჟს ცოლი შერთული ჰყავდა. ორი ბავშვი რომ ჰყავდა, ისე, ამ უბედურების დროს, საჭმელს რომ ჭამდა, ისე დაუძახეს. თოფი გავარდა გარეთ, რაღაც ხმაურობა რომ შეიქნა, ისე – გარეთ შეიქნა ხმაური – (და) რომ გავიდა გარეთ, ბოძს მოხვედროდა ტყვია იმისი – ავტომატისა. იქიდან (იმისი) მობრუნებული (მინაბრუნები) ტყვია მუცელში მოხვდა და იმან მოკლა გოლია ჯგერენაიას ვაჟი, როლანდი ჯგერენაია, წყალთა სამმართველოს უფროსი იყო აფხაზეთში. მისი დედა დღესაც აფხაზეთშია, თბილისში დადის და აფხაზეთშია. იმ თავისი შვილის სასაფლაო არ მიუტოვებია (მიტოვებული არა აქვს). დღედაღამ იქ ზის, ჩემი ბატონი რომ ხარ. სხვას კაცი ვერ მიაგნებს, თურმე, ტყის შეჭმულია (ნალებულია), მაგრამ ეს – ასე. /და/ ახლა, შარშან, რომ ვიყავი, ყველას ვხედავდი კარგად მყოფებს (კეთილად), და მაშინვე წამოვდი და არ მინახავს ისინი.

გერა სოსელიას გოგო და ვაჟი ცოცხალი არიან: ბიჭიკო და ნაზიკო. ნაზიკო ჰყავს ცოლად ბაბუნაშვილს, რუსთავის ფოლადის ქარხნის უფროსი იყო ეს, ბაბუნაშვილი, და ისინი ახლა თბილისში არიან და იქაც არიან, ძალიან კარგად არიან ბეჩუნიას შვილიშვილები.

კაპიტო რომ ერქვა, ის მენშევიკი იყო, კომუნისტებს დევნიდა. გადაასახლეს, კაციშვილი არ ჯობდა, კაციშვილი, ისეთი კარგი იყო.

– დაბრუნდა?

– გარდაიცვალაო, /წავიდნენ და/ ამბავი მოვიდა. წავიდა ის ძმა, და სასაფლაოზე მივიდა და ამოთხარა, მაგრამ არაფერი იდო იქ. უგზო-უკვლოდაა დაკარგული. ეს უმცროსი (ყველაზე უმცროსი) იყო.

ოლია რომ ერქვა, ის აბაშაში იყო გათხოვილი, კოსტა ცომაია – მასწავლებელს ჰყავდა ცოლად, და მისი შვილები ორი ახლა, სამი, თბილისში ცხოვრობენ.

ესაა წარსული სოსელიებისა.

გრიშა გეგელიაში ამბე

– გრიშა გეგელიაში ამბეს მა გინინქ გვააა ჯგირო.

– მა სკოლას ვორდინი, ქიუ ცოთამაქ. თურმე ცუდეს ცოფე, სერი გუთანუაფუ დო მიინცია* ქიგენტხაფუნა მიდგარდგნი, დო ჭაჭია რდუა გვარო, დო დოცვიი.

– ჭაჭია დოჭყოლ დო ანჯაფარია დოცვილ. ცათე ანჯაფარიაში გვალო ჯგირო მიჩქ, გვალო ჯგირო. კინიას ცხოვრენდ პილა ანჯაფარია, პილა ანჯაფარიას ცუნდუ ძვირფასი სკუაღლეფი. დო, ანჯაფარიეფი ჭეს თავადენ-
დესენი, ფერი ხალხი ქორდ. ეთი ანეტო ჯოხოდ თი ბოშის, ანეტო. ანეტო
10 ანჯაფარიაში უჯგუშის კოჩი თოი მუთუნს ვაძირცნდ.

– ვერიკო ანჯაფარიძე რომ იყო, ანჯაფარია რე თინა ხოლო.

– ძვირფასი, ძვირფასი კაცი იყო, ძვირფასი, ძვირფასი. ოლონდა იზმა ხანს ვედეცალ, ვარა ვერიკოს მუკულუანდეს ინეფიში შთამომავლობა. თიქ გეიშაღურუნი, უკული ინეფიშ შთამომავლობაქ ქედოლგ, ქედოლგ. ცათენას... გურაფა გათუენი, რაიონიშა გუტეეს ჭაჭიაში მოარდგილეთ. ჭაჭია შინსახკომი'დ დო ჭაჭიაშ მოარდგიე'დ თენა.

გეგელიას თხოზენა, მარა კოს ვააჭოფუ მითინს. უკუი ცათე გრიშა გე-
გელიას ცეფი* გუუკეთეს თინემქ, ცეფი,* დო ანჯაფარია დოცვილ, ჭაჭია
დოჭყოლ, მარა ჭაჭიაქ თინა დოჭყოლ ხოლო – გრიშა ხოლო დოჭყოლ. ცათე
20 გრიშაქ ირტ, ჭყონშა ქემორთ დო რაჟდე ბეჭვიაში ცურა დუდი ქორჟუ –
რაჟდე ბეჭვიაი ცუდეს. რაჟდე ბეჭვიაიქ თენა ქიშიინახ დო მუში ოსურქ.
იაკობა გოგია თიმნკია მუშენდ, ჩქიმ ქომონჯიში ჯიმა, ექიმო ჭყონს, სარ-
დიონ ქვარცხაა – ფერშაჲო. ცათე სარდიონ ქვარცხაა დო ათე ინა – იაკობა
გოგია მაალორ თე მამადალი ოსურქ, ნაჭყებხიხე, ოდო ქითიტყურუუ,
რაჟდე მიჯანუნია – უნუუ დო მიდეეონ ჟირიხოლო ცურა. ცურა მინილესგნი,
ცაი ხე ჭყოლირი აფუდუ გეგელიას დო ცაი ხეთ ლივერი უკეებუდუ: ათაქ
გემანკურნაით დო, ა, ჟირიხოციო შური ათაქ მიშადგუნია – უნუუ. ოდო
თენემქ თინა გაანკურნაჲ, ხუჯი აფუდუ კისერ[ნკია] ჭკირილი. ოდო ცათეშე-
ნი ქათხოზეს იაკობა გოგიას დო სარდიონ ქვარცხაას. სარდიონ ქვარცხაა
30 ოჭოფეს. სარდიონ ქვარცხაა ოჭოფეს დო იაკობა ოკო ოჭოფანი, თეში იაკო-
ბაი დიდაქ, თი ჩქიმ დიანთირქ, ძუძუ ნაჩემი აფუდუ, ცეკაი მდივანი'დ
თექ, ქართის, შეროზია, კაი შეროზია, თიშა ქიმერთ. ათე კორქ თენა მიდე-
ეონ დო კაჭრეთის ქედარინუუ, კაჭრეთის, იაკობა, თექ ექიმობა ქედაჭყა-
ფუუ – შორს თენა, კახეთის. მა პოფექ კაჭრეთის, კახეთის. იქ ეთექ დუდი
ქიმთირჩუ დო სარდიონ ქვარცხააქ ოთხი ნანა გაათუ ციხე დო თეურე
ქემორთ. ნაზიქ ამშვი ნანა გაათუ – რაჟდე ბეჭვიაი[ში ოსურქ], თი ოსურქ,
თაქ გიეეკურდლეჲ დო თენა აკეთგნი; ამშვი ნანა რაჟდექ გათუუ ეთი იში,
გრიშაი გურშენი.

გრიშაი ძღაბი ვალიკოს ვეკუხედუო, ვალიკო ბასლიას ამარი?

გრიშა გეგელიას ამბავი

– გრიშა გეგელიას ამბავს მე გეტყვი ძალიან კარგად.

– მე სკოლაში რომ ვიყავი, ატყდა სროლა. თურმე სახლში ყოფილა, ღამე გაუთენებია და პოლიცია (მილიცია) დასცემია ვიღაც, ჭაჭია იყო გვარად, და მოკლა.

– ჭაჭია დაჭრა და ანჯაფარია მოკლა. ეს ანჯაფარიასი ძალიან კარგად ვიცი, ძალიან კარგად. კინიაში ცხოვრობდა პილა ანჯაფარია, პილა ანჯაფარიას ჰყავდა ძვირფასი შვილები. და ანჯაფარიები ცოტას რომ თავადობდნენ, ისეთი ხალხი იყო. /ის/ ანეტო ერქვა იმ ვაჟს, ანეტო. ანეტო ანჯაფარიაზე უკეთესს ადამიანის თვალი ვერაფერს ნახავდა.

– ვერიკო ანჯაფარიძე რომ იყო, ანჯაფარიაა ისიც.

– ძვირფასი, ძვირფასი კაცი იყო, ძვირფასი, ძვირფასი. ოღონდ იმდენ ხანს არ დასცალდა, თორემ ვერიკოს გაუსწრებდა იმათი შთამომავლობა. ის რომ გამოაკლდა, მერე იმათი შთამომავლობა დაეცა, დაეცა... ამან სწავლა რომ დაასრულა, რაიონში გაუშვეს ჭაჭიას მოადგილედ. ჭაჭია შინსახკომი [ს უფროსი] იყო და ჭაჭიას მოადგილე იყო ეს.

გეგელიას სდევნენ, მაგრამ კაცმა ვერ დაიჭირა ვერავინ. მერე ამ გრიშა გეგელიას ალყა შემოარტყეს ამათ, ალყა, და ანჯაფარია მოკლა, ჭაჭია დაჭრა, მაგრამ ჭაჭიამ ისიც დაჭრა – გრიშაც დაჭრა. ეს გრიშა გაიქცა, ჭყონში მოვიდა და რაჟდე ბეჭვანიას სახლში თავი დურთა – რაჟდე ბეჭვანიას სახლში. რაჟდე ბეჭვანიამ ეს დამალა (შეინახა) და მისმა ცოლმა. იაკობა გოგია მაშინ მუშაობდა, ჩემი ქმრის ძმა, ექიმად ჭყონში, სარდიონ ქვარცხავა – ფერშლად. ეს სარდიონ ქვარცხავა და ეს ისა – იაკობა გოგია მოატყუა ამ მამაძალღმა ქალმა, ნაჭყებამ, და გაიტყუა, რაჟდე მინევსო – უთხრა – და წაიყვანა ორივე სახლში. სახლში რომ შევიდნენ, ცალ ხელში დაჭრილი იყო გეგელია (ცალი ხელი დაჭრილი ჰქონდა გეგელიას) და ცალი ხელით რევოლვერი ეკავა: აქ განმკურნეთ, თორემ (და) ორივეს სული ამაში (აქ) დგასო – უთხრა. ჰო-და ამათ ეს განკურნეს, მხარი ჰქონდა კისერთან დაჭრილი. ჰო-და ამის გამო გამოეკიდნენ იაკობა გოგიას და სარდიონ ქვარცხავას. სარდიონ ქვარცხავა დაიჭირეს. სარდიონ ქვარცხავა დაიჭირეს და იაკობა უნდა დაიჭირონ, ისე იაკობას დედამ, იმ ჩემმა დედამთილმა [შვილი გადამალა]. ძუძუ ნაჭმევი ჰქონდა, ცეკას მდივანი იყო იქ, თბილისში, შეროზია, კაი შეროზია, მასთან მივიდა. ამ კაცმა ეს წაიყვანა და კაჭრეთში დააყენა, კაჭრეთში, იაკობა, იქ ექიმობა დაანყებინა – შორს ეს, კახეთში. მე ვყოფილვარ კაჭრეთში, კახეთში. იქ იმან თავი შემალა და სარდიონ ქვარცხავამ ოთხი წელი გაათავა ციხე და იქიდან დაბრუნდა (მოვიდა). ნაზიმ ექვსი წელი გაათავა – რაჟდე ბეჭვანა[ს ცოლმა], იმ ქალმა, აქ რომ იცანცარა (იკურდღელა) და ეს რომ გააკეთა; ექვსი წელი რაჟდემ გაათავა იმისი – გრიშას გამო.

გრიშას გოგო ვალიკოს არ ჰყავდა ცოლად? ვალიკო ბასილაიას აგერ.

– ვალიკო ბასილაიას, აპოლონიი ჯიმას, სევერიანეი ბოშის – დოღუ-
რუ ვალიკოქ – ადელინაი ჯიმას, უჩაშის.

გრიშაქ ირტ... დო უკუი გეიშართ. გეიშართ დო, მა ვშე, ბაზარიშა ქემორ-
თეს შინსახკომიი მანქანათ, ქიმიონეს გრიშა, ბომბი გითაბუდუ დო ია-
რალი, დო გამარჯობა უნუუ ხალხის, ქინახუნეეს მაშინას დო მაალორეს,
ნამდა მუთუნს ვარლოჲანთია გლახასია დო მიდეონეს დო დოხვეს.

– მანგარი საქმეემს აკეთენდ გრიშა.

– ხალხი ბრეი წააონეს გრიშაში გურშენი. მუზმა გინოხორაფიიე! გრი-
შაი გურშენი ვარენო თეუფანე დო ინა, მიხა სხუეუხია გინახორეესგნი?
10 აარდა გრიშაი გურშენი'დ, ანჯაფარია დო ინა გინახორეესგნი.

დიაჩქიში ლექსი, ბალანობაი დგნაგურეფი

მუ კორქი'დგ, ცუდე ჭვირქ,
თე ზოთინსგ ოცქუუნი,
დასაბაღე მემართვეს,
მუ დოს ღორონქ ქოთქუუნი.

იანარქე მინიი დო
ჟირ საჯენი დოთუუნი,
გერიცალი ცაძახეფი
ძიუთ გილეფორთხუუნი.

20 გაამარჯვუ, გააცქვიტუ
ქომოლეფი ორგული,
ირგ დღას ხვიარით
ცუდეს გიმეხვეტუუნი.
თირიშოთ ვანორგებე
ნელიგინძე, გიმეკუტა.
თირ მუთიე ხარასგნი,
კუჩხი ვეთოდგუ ართი ტკუ-და.

30 მიშელასგნი, ქეშეშქვიდუუ,
გიბარუუ, მუჭო გუდა,
ქაშეშქვიდას ქიშილებე,
შხვა მითინქუ ვეშელუ-და.

იანარს მუჩინ ფრეგარქე:
თექ ვეგეევზადა, ვარა
უჩას გეიკათუანქ,
ზღვაშე წყარს გეშევლანქ დო
ჭვიმას გინოიცხაცხუანქ,

– ვვალეო ბასილიას, აპოლონის ძმას, სევერიანეს ვაჟს – მოკვდა ვალიკო – ადელინას ძმას უფროსს.

– გრიშა გაიქცა... და მერე გამოვიდა, გამოვიდა და მე მახსოვს, ბაზარში მოვიდნენ შინსახკომის მანქანით, მოიყვანეს გრიშა, ბომბი ეკიდა და იარაღი, და გამარჯობა უთხრა ხალხს. ჩასვეს მანქანაში და მოატყუეს, /რომ/ არაფერს გიზამთო ცუდსო და წაიყვანეს და დახვრიტეს.

– მაგარ საქმეებს აკეთებდა გრიშა.

– ხალხი ბევრი გააფუჭეს გრიშას გამო, რამდენი გადასახლებულია! გრიშას გულისთვის არაა თუეფანე და ისა, მიხა სხულუხია რომ გადაასახლეს? ყველაფერი (ყველა) გრიშას გულისთვის იყო, ანჯაფარია და ის რომ გადაასახლეს.

დედაჩემის ლექსი, ბავშვობაში ნასწავლი

რა კაცი იყო, სახლდამწვარმა,
ეს ზამთარი რომ აქო?
საკამარისი მომართვეს,
როცა ღმერთმა ბრძანა (თქვა).
იანვარი შემოვიდა და
ორი საჟენი რომ მოთოვა,
მგელივით კაცები
ძლივს რომ დაფორთხავენ.
გაამარჯვა, გააცქვიტა
მამაკაცები ორგული,
ყოველდღე ხოფით (სახლის ჩამოსახვეტით)
სახლს რომ ხვეტენ ხოლმე.
თოვლისთვის არ ვარგებულა
წელგრძელი და ქვემოთ მოკლე,
თოვლი რითი უნდა გაკვალოს,
თუ ფეხი არა არქვს ერთი მტკაველიც?!
რომ შევიდეს, ჩაიხრჩობა,
გაიბერება, როგორც გუდა,
ჩაიხრჩოს შეიძლება,
სხვა ვინმემ თუ არ ამოაძრო.

იანავარს შემოუთვალა თებერვალმა:
იქ არ დამხვდე, თორემ
შავ დღეს დაგაყრი,
ზღვიდან წყალს ამოვიღებ და
წვიმას გადაგასხურებ,

წყარო გინგორთინუანქ დო
ზღვას ქოიკათუანქ.

ოფუჟარი მუ მილუნა?
ათე საქმეს ვზარაღენტ.
უდღეურო გომჭყორდეს
კირიბი დო ქაცარემქ.
ტყევი არძა გაასალ
მეძაგარე ბანძარემქ.

10 სი ვარდის ვაუჯგუდე,
ზოთონს ვარდი ვავარდენს,
მუჭო ვარდის უჯგუქუნი,
მავშაღია ამართლენს.
თუთას უჯგუ სკანი სისკვამა,
ხოჲო უჯგუშო ანათენს,
სკანიცალი მაჭუაღს,
დედა, მუ რე აბადენს!
სკანი თოლეფი, მაჭუაღი,
მუჭო ეფერგინუნი,
20 სონი ვარდიე, გოლუაფირო,
ღვალენს ალგოფინუნი?
მა ვაფიფქრე, თე სისქვამა
დღას მეგიდინუნი,
ოი, შური, საყვარელი,
ჭახანს ქემოჯინუნი.
ოსოგითე გიჯინენი
ვამაგორე სკანდა კილი,
თეი ცხოვრებას ვაუჯგუნო,
სკანი ვორდე ცოროფილი.

30 ამარ-ემერ რენია
ჩქინ ლავრენტი ბერია,
საქართველო ააყვავ
დო დუუთირუ ფერია.
აიშა ქართის პუნდესგ დო
ასე მოსკოვს რენია.

წყლად გადაგაქცევ და
ზღვას გაგრევ.

დასამალი რა გვაქვს?
ამ საქმეს ვზარალობთ.
უდროოდ გაგვიწყდა
ბატკნები და თიკნები.
ტყავი ყველა გაასალეს (გაასალა)
დაბალმა ბანძელებმა.

შენ რომ ვარდს არ სჯობდე,
ზამთარში ვარდი არ იყვავილებს.
ვარდს რომ სჯობიხარ,
ბულბულიც ადასტურებს.
მთავრეს სჯობია შენი სილამაზე,
კიდევ უკეთ ანათებს,
შენისთანა დამდაგველს,
დედა, ნეტა რა ბადებს?!
შენი თვალები, მწველი,
როგორ ბრდღვიალებს,
სადაური ვარდია, გენაცვალე,
ღანვებზე რომ გფენია?
მე არა მგონია, რომ ეს სილამაზე
ოდესმე დაგეკარგება,
ოი, სულო, საყვარელო,
ცოტა ხანს მაყურებინა!
რამდენიც არ უნდა გიყურო,
ვერ მოგიძებნი შენ ნაკლს,
მთელ ცხოვრებას არ სჯობია,
შენი ვიყო შეყვარებული?!

ხან აქ, ხან იქ არისო
ჩვენი ლაქვრენტი ბერია,
საქართველო ააყვავა
და შეუცვალა ფერიო.
აქამდე თბილისში გვყავდა და
ახლა მოსკოვში არისო.

ჩქინი სქვამი საქორთუოს
მაფშალიეფქ დიკათეს,
სტალინიშ ოძირაფუშა
მოსკოვიშა მიდართეს.
ჩქინ ბერია თექ რე დო
ქომინინა სიმართლეს.

ზღაპარი

მიდართ, ქირაშა მიდართ ართი კორქ, სოთინი ფარას ქივშინქია-დო,
10 ოდო ქუდუდირთ მიჯამაგირეთ ი კოს, გერიგ ნარმონანამ ვადას: ცათეზმა
ფარას ქიმერჩანქია, უნუუ. იმუშუუ, იმუშუუ დო, ნარმონანაქ ხომ გეთუუ?
ნარმონანაქ გეთუუნი, უნუუ ნამდა თე კოს: ფარა მერჩაო, ვარ დეგოგურუ-
ავა მუთუნი? დეინტერეს დო – ქედმოგურევა მუთუნი, თეშა დეთანხმუ.
სია ასე მეურქია სკანი ცუდეშავანი, მუდგა სულიერქ შერხვადასიანი, შური
უდგუნი, ფერი, თინა გეჭოფია დო სკანი ცურა მიდეონია – უნუუ – ოდო
ცურა ქიმიეხუნეევა ოსუროვა – უნუუ. უოსურე'დ ე კორჩი.

მეურს ე კორჩი, გაფაციცებულო მეურს, მეურს დო დიდი სანდრაკიაი
ყვაბუ ქიგიახე ამარი შარას – ყვაბუს უძახენა თი დიდი ბაყაყის – ოდო
გეჭოფუ თე კორქ დო მიდეეონ თენა, ოდო ქელახუნუუ კებურს – და მუს
იქენს თენავანი. მიდართ დო – ენა ელახე თაქ კებურს – მიდართ დო იშ
20 ქიდიინჯირ. ბოშიე ახაიგაზდა, ბოშიე. ქიდიინჯირ იშონი, ათექ გიინწყ, ჩქიმ
პატონი, დო თე ხოპო თექ ქიგიტუ დო გიშეა ზისნახექ, მზის უნახავქ. გიშეა
თიჯგუა ცირაქ, ნამდა აართო ანათენს, აართო. თაქ ცუდე ოქოსაი დუო –
გოქოს, საქმე ოკეთებეი დუო – გააკეთ, იშო-აშო დო გედით დო იშ
ქიმთაანჯირ ე ბოშის. მარა ორდოს გოთანაქ ქემორთენი, კინი მითი იშო
დო კინი ქიმთოდოხოდ თის, კინი ყვაბუო გინიირთ ექ. მუ ქიმინას? ენა
ძამო ოხიოჲ, მარა ენა ხილო უჭირს, ე კორჩიშა ვააძირინე, ჯვაბუ ეახე თაქენი
დო... თაში განამანისიე ე კორჩი.

თე დროს ათე ძღაბი მუდგანერო რენი ქოძირ ხენნიფექ, თე ყვაბუ
გითუირო – მიდგაქიენი ქოძირ თენა დო ხენნიფეს ქიმეულეს ამბე დო
30 ხენნიფექ ქიგეეგ თენა. სი – უნუუ – ცუდეშა საარკო მიახენია, დღამით
კორჩი ვარწყე დო სერით ქიანას ანათენსიავანი, გოკო დო ვაგოკონიავანი
– უნუუ – მა გინიინქიანი, სუმი ინა, სუმი დავალეება ვეშისარუია-და, მა სი
თი ოსურს მიდაილანქია – უნუუ – მიჩქენია მა, სი ათეჯგუა რყუნსიავანი,
თენავა – უნუუ. მუი, პატონი, მუ ფქიმინავა? – უნუუ ექ. მუ ქიმინავა-და
ცათე დო ცათე არდგირსია გვერდი ექტარი დიხა რენია, ორთაი დიხავა, დო
თინა, ქობაიკაკარს ქემოიჯლონანქია, დო თექ იძვენუნია, დო თინა დო-
თასია აარძო დო ოინჯუას ჩამაბარია პატაკია – უნუუ.

ქემორთ ღურაგათებურქ: ენა მუ მათასენია, ბოში?! მუს აქიმინენია
ენავა?! დო, იშენ ვააფე ჩქიმ საშვეია! დო თე ოსური ოკითხ დო ურაგად –

ჩვენს ლამაზ საქართველოში
ბულბულები შეგროვდნენ,
სტალინის სანახავად
მოსკოვში წავიდნენ.
ჩვენი ბერია იქ არის და
გვეტყვის სიმართლეს.

ზღაპარი

წავიდა, ქირაზე წავიდა ერთი კაცი – სადმე ფულს ვიშოვიო-და, ჰო-და დაუდგა მოჯამაგირედ ვილაც (იმ) კაცს, გაურიგდა ერთი წლის ვადით: ამდენ ფულს მოგცემო – უთხრა. იმუშავა, იმუშავა და, წელი ხომ გათავდა, რომ გათავდა წელი, უთხრა ამ კაცს: ფული მოგცეო, თუ გასწავლოო რამე? დაინტერესდა და – მასწავლე რამეო, ამაზე დათანხმდა. შენ რომ ახლა მიდიხარო შენს სახლშიო, რა სულიერიც არ უნდა შეგხვდესო, სული რომ უდგას, ისეთი, ის აიყვანეო და შენს სახლში წაიყვანეო – უთხრა – ჰო-და სახლში დაისვი ცოლადო – უთხრა. უცოლო იყო ეს კაცი.

მიდის ეს კაცი, გაფაციცებულად მიდის, მიდის და დიდი გომბემო ზის აგერ გზაზე – გომბემოს ეძახიან იმ დიდ ბაყაყს – ჰო-და აიყვანა ამ კაცმა და წაიყვანა ეს, ჰო-და დასვა კერიასთან – აბა, რას იზამს ესო. წავიდა და – ეს ზის აქ კერიასთან – წავიდა და დაწვა. ვაჟია ახალგაზრდა, ვაჟი. რომ დაწვა, ამან გაიხსნა, ჩემო ბატონო, ქერქი იქ დატოვა და გამოვიდა მზე-თუნახავი, მზის უნახავი. გამოვიდა ისეთი ქალიშვილი, რომ ერთიანად ანათებს, ერთიანად. აქ სახლი გამოსაგველი იყო – გამოგავა, საქმე გასაკეთებელი იყო – გააკეთა, იქით, აქეთ და ადგა და შეუნვა ამ ვაჟს. მაგრამ დილით, ალიონი რომ დადგა, კვლავ შევიდა და კვლავ შეჯდა იმაში, კვლავ ბაყაყად იქცა ეს. რა ქნას? ეს ძალიან უხარია, მაგრამ ესეც უჭირს, რომ კაცს ვერ აჩვენებს, ბაყაყი რომ ზის იქ და... ასეთ განამანიაშია ეს კაცი.

ამ დროს ეს გოგო როგორღაც ნახა ხელმწიფემ, ეს ბაყაყი გამოსულად – ვილაცამ ნახა ეს და ხელმწიფეს მიუტანეს ამბავი და ხელმწიფემ გაიგო ეს. შენ – უთხრა – სახლში საარაკო გიზისო, დღისით კაცი ვერ ხედავს და ღამით ქვეყანას რომ ანათებსო, გინდა თუ არაო – უთხრა – მე რომ გეტყვი, სამი ისა, სამი დავალება თუ არ შეასრულეო, მე შენ იმ ცოლს წაგართმევო – უთხრა – ვიცეო მე, შენ ასეთი რომ გყავსო, ესო – უთხრა. რა, ბატონო, რა ვქნაო? – უთხრა ამან. რა ქნაო და ამა და ამ ადგილზეო ნახევარი ჰექტარი მიწა არისო, ქცევა მიწაო, და ხორბალს გამოგიგზავნიო, და იქ იდებო, და ის დათესეო ყველა და საღამოს ჩამაბარეო პატაკიო – უთხრა.

მოვიდა ცოცხალმკვდარი: ამას როგორ დავთესავო, კაცო?! ვინ შეძლებს ამის გაკეთებასო?! და მაინც არ ყოფილა ჩემი საშველიო! და ეს ქალი ეკითხება

ათაშიენია. აბა, სი ჩქიმ დუს მინ მერჩანდუა? – უნუუ – აბა, მა მუშ ოსური ვორექია? – უნუუ. კვიკვი ქიდევინ თე ძღაბიქ დო ქათგ, დო ირვია სია დო ქათხოზია, თენა სიდე დინოინი, თექ ქენარაგადეევა: სკანი მოთას უჭირ-სია, ცათემ მაქიმინაი ირიფეი ჭუმე ოინჯუაშახ, ქემარაქვია თაქ დო თექ იყუასია ქიმინერქია – უნიია დო სი აშო ქემორთია – უნუუ. ქოქიმინ თე კორქ თენა. მაჟია ოინჯუას – აბა, მეუ დო შეამონმია ასე სია! ქოძირგნი – ცაცვი, გიმონწყი, კვანნი ქოძირ, ოდო ქიმერ პატაკი: გუაკეთია, პატონია – უნუუ.

ასე ჭუმე ოინჯუასია თექ არძაქ კოროფირქ დო ტომარეშა იუასია დონურქ, ვარა ოსურს მიდაილანქია – უნუუ. ქიმერთგნი – ათეს მუ იქენსია? 10 ქუნუუ მუში ოსურს დო – ვაგამქურინასია – უნუუ, ქიმერქ გაზეთიი ქარხადი დო ენა ქედაარღვია თექია, ქედაარღვია თექ დო უკუი სი აშო მაართია – უნუუ – ოდო ქენარაგადევა ეთექ, სოდე კვიკვი დინოინ, თექ: სკან მოთას უჭირს დო თენა ათაშ გეკეთინასია – უნუუ. ქოქიმინ თე ბოშიქ თაში დო ოინჯუას დასურო აარძაქ მეშოკის თექ ქინიინკარ თექ.

ასე მასმაშა ქიჭანუუ თექ: ჩქიმი დევი თხორგნია სასაფლაოსგნი, თის მაგენია ოქროში ბეჭეტი მარძგვანი ხეს დო თინა გამაანწყი დო ქემომილია – უნუუ. ქემორთ, თე ანბე ქუნუუ თე ოსურსგნი, ახიოე ექ დო ასე ინა გვალო ჯგირიენია – უნუუ. ხოლო ასე მეუა – უნუუ – სი, ოდო ეთი კვიკვი დინოინი, თექია სი, გინწყუმუნია დიხავა-დო ქანაასხაპია – უნუუ – ქანაასხაპანქია 20 სი დო ქიძირგქია პირველო, ჩქიმ პატონ ექენ, ხოჯი გეკირგნი, თისია დო ქიდევკვირია თისია – უნუუ. დასურო* გიმეე თექ დო ქოძირ, ხოჯი ქიგეკირ, წინინაფიი ხოჯი, ტაიკე დიხას, ტაიკე დიხას, ოდიარე ვეგერაანსგნი, ფერს. ქიიკითხენს თესგნი, იშო მიდუურსუნნი, მაჟია ქიგეკირ ათეზმა ოდი-არეს დო – ხომიია, გოხომიფიი, საცოდება. ასე კინი დიკონ იშონი, ჩიი დო ქომონჯი ქიგიაჯანგნა კრაოტის, ქიიკერკეგნა, დავენანო, მუდგარენი. ასე ქიკითხ თენანი, მეუა სი დო აშონას ქოინიინქია – უნიის – მუშენიენია თენავანი. ასე დიკონ იშონი, ართი ფიცარს ქიგეჯან ჩიი დო ქომონჯი, ართი ფიცარიას, ქაახუტოენა ართიანს გვალო გემუანო დო თეში. ხოლო ქიიკით-ხენი, ხოლო აშონას ქოინიინთია. გონჭუ, მიდართუ დო, ე ოსურქ უნუუნ, 30 თეში წყარპის ქელახე მოხუცებული რჩინ, ოდო თეშა ქიმერთ დო უნუუ: სკანი მოთაქ მოიჩინუა, ქომომჯლონია სკანი ბეჭეტია. სი მუ შქასიექია, ბებია, – უნუუ – ასე მედინუა თიი იღბარქია. თექ ვამორინუანდუა დო თაქ ხოლო ვამორინუანსიაო? აავა, მიდეელია – გემიინწყ დო ქიმერ დო – ათესია ქიმერანქია თესიავანი, უკახე ვეკნიიჯინავა კარიშ გინუაშახია – უნუუ, სი ბედნიერი კოჩი იყიქია დო ინა ქოძირგქია, ის მუქ ალოასიავანი.

მეედ ბეჭეტი დო კითხურენს აშონას თინემსგნი, ფიცარიას გეჯანგ-დესგნი, თინეფშენ უნუუ: თენეფი თექ გემუანო დეს დო ჯგირო დეს დო თაქ ხოლო ჯგირო რენანია; ინა თექ ვეენტირედუა ი კრაოტისია დო თაქ ხოლო გიევენტირენანია; ი ხოჯი თექ უჭკომური დუა დო თაქ ხოლო უჭკო- 40 მური რენია. ესე იგი, ოშურეთის გულუურს ასე თენა. უკუი კინი ემეე დო, ჩქიმ პატონ ექენი, ქემეულუ თი ბეჭეტი თი კოს, ქიმეულუ დო, მუთიენი,

და ეუბნება – ასეაო. აბა, შენ ჩემს თავს ვინ მოგცემდაო? – უთხრა – აბა, მე რისი ცოლი ვარო? – უთხრა. ნართი დაიკავა ამ გოგომ და გადააგდო: /და/ გაიქეციო შენო და გაეკიდეო, ეს სადაც ჩავარდებო იქ ჩასძახეო: შენს შვილიშვილს უჭირსო, ამის გამკეთებელი, ყველაფრისა – ხვალ სალამომდეო, გამოგ ზავნეო აქ და ის იყოსო გაკეთებულიო – უთხარიო და შენ აქ მოდიო – უთხრა. გააკეთა ამ კაცმა ეს. მეორე სალამოს – აბა, ნადი და შეამონმეო ახლა შენო! რომ ნახა, მოკვარახჭინებული, მონყობილი, მონესრიგებული ნახა. და მისცა პატაკი – გავაკეთეო, ბატონოო – უთხრა.

ახლა ხვალ სალამოსო ეს ყველა აკრებილი და ტომარაში იქნას ჩაყრილიო (ჩასულო), თორემ ცოლს წაგართმევო – უთხრა. რომ მივიდა – ამას რა იზამსო? უთხრა თავის ცოლს და – არ შეგეშინდესო – უთხრა, მისცა გაზეთის ფურცელი და ეს დაყარეო იქო, დაყარეო იქ და მერე შენ აქეთ წამოდიო – უთხრა – ჰო-და ჩსაძახეო იქ, სადაც ნართი ჩავარდება, იქ: შენს შვილიშვილს უჭირს და ეს ასე გაკეთდესო – უთხრა. ქნა ამ ბიჭმა ასე და სალამოს მართლაც ყველა ტომარაში ეს ჩალაგდა იქ.

ახლა მესამედ დაიბარა ამან: ჩემი დევი რომ მარხიანო სასაფლაოზე, იმას წამოცმული აქვსო ოქროს ბეჭედი მარჯვენა ხელზე და ის მოხსენი და მომიტანეო – უთხრა. მოვიდა, ეს ამბავი რომ უთხრა ამ ქალს, გაუხარდა ეს და – ახლა ის ძალიან კარგიაო – უთხრა, ახლა კიდევ ნადიო – უთხრა – შენ, ჰო-და ის ნართი რომ ჩავარდება, იქო შენ, გაიხსნებაო მიწაო და ჩახტეო – უთხრა – ჩახტეო შენ და ნახავო პირველად, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ხარი რომ აბია, იმასო და დააკვირდიო მასო – უთხრა. მართლაც ჩავიდა ეს და ნახა, ხარი აბია, ძალზე მსუქანი ხარი, ტიტველ მიწაზე, ტიტველ მიწაზე, ბალახი რომ არ არის, ისეთზე. რომ იკითხავს ამას, წინ რომ წავა, მეორე აბია ამხელა ბალახზე და გამხდარია, გაჩხინკული (გამხმარი), საოცრება. \ახლა\ კვლავ რომ გაიწია წინ, ცოლი და ქმარი წვანან საწოლზე, კოტრიალეებენ, დავობენ თურაღაც. \ახლა\ რომ იკითხა ეს, ნადიო შენ და აქეთობას გეტყვიო – უთხრეს – თუ რატომაა ესო. \ახლა\ რომ წავიდა წინ (გაიწია იქით), ერთ ფიცარზე წვანან ცოლი და ქმარი, ერთ ფიცარზე, ეხუტებიან ერთიმეორეს ძალიან ტკბილად და ისე. კვლავ რომ იკითხა – კვლავ აქეთობას გეტყვითო. გასწია, წავიდა და, ამ ქალმა რომ უთხრა, ისე წყლის ნაპირას ზის მოხუცებული ბებერი, ჰო-და ამასთან მივიდა და უთხრა: შენმა შვილიშვილმა შემოგიტვალაო, გამომიგ ზავნეო შენი ბეჭედიო. შენ რა შუაში ხარ, ბებოო – უთხრა – ახლა დაიდუპაო მისი იღბალიო, იქ არ მაყენებდაო და აქაც არ მაყენებსო? აიო, წაილეო – გაიძრო და მისცა და – ამასო რომ მისცემო იმასო, უკან არ მიიხედოო კარში გასვლამდეო – უთხრა – შენ ბედნიერი კაცი იქნებიო და ისო, ნახავო, იმას რაც დაემართოსო.

წამოიღო ბეჭედი და, რომ კითხულობს აქეთობას იმათ [ამბავს], ფიცარზე რომ იწვა, იმათ შესახებ უთხრა: ესენი იქ ტკბილად იყვნენ და კარგად იყვნენ და აქაც კარგად არიანო: ის იქ ვერ ეტეოდაო იმ საწოლზეო და აქაც ვერ ეტევიანო: ის ხარი იქ უჭმელი იყო და აქაც უჭმელი არისო; ესე იგი, სულეთში დადის ახლა ეს. მერე კვლავ ამოვიდა და, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მიუტანა ის ბეჭედი იმ კაცს, მიუტანა და, როგორც იქნა, აი, გად-

ჰა, გეგნილ დუდი, ვემკუჯინუნი თეში, დო გინი კარს დო ქიკნააჯინ დო – ქვერსემიას გითიი ოჯახიქ. ოდო ოსურქ უნუუ: აბავა სი ჩქიმ დუსია მინ მერჩანდუა, თეზმა ამბე ვაიქიმინგდგკო დო ვამიქიმინგდესკოვანი?! ოდო იყუუ ი კოჩქ ბედნიერქ. ქაასქიდ ზისნახექ ხეს.

ოდო ლუმა თექ ვორდი დო ამუნდლა ამ ქემოვრთი სკანდა.

ამროსი კვაშილავა და თიში სკუა, ლამარა

(ლაპარაკობს ქართულად.) ამროსი კვაშილავა იყო, ამროსი კვაშილავა, სტიფანე კვაშილავას შვილი. დედა ჰყავდა იმას – დედა იმას – ავადმყოფი, და დედაჩემის ის იყო – ძუძუთი გაზრდილი, ამროსი დედაჩემის გაზრდილი იყო. მერე გოგო შეეძინა, ავად გახდა, გადაყვა და ის ბავშვი დედაჩემს მისცეს და, როგორც ჩემი დები და ძმები, ისე ვიყავით ერთად. ამ ამროსმა, ჩვენი სახლიდან უფრო ახლოს იყო კინია, და კინიაში დაამთავრა გიმნაზია – გიმნაზია იყო მაშინ. დაამთავრა და მერე სამსახური, სამსახური... და ყველგან წარჩინებულად მუშაობდა. ცოლი ითხოვა, მარტო ერთი შვილი ყავდა იმ კაცს, [მეტი] არ ყავდა, ოცდათერთმეტის დაბადებულა, ეხლაც არის. ჰო და ამ გოგოს უმაღლესი დაამთავრებია, მაგრამ – შოთა ბასლაიას დახმარებით. ქორთუო ივჩიებუდიო? ასე მარგაჟურო ქიდიივჭყანქ: შოთა ბასლაია ორდ მამდასკუა თე ამროსიში, მუშეენდ სოხუმს, ინსტიტუტის. გაათუ თექ ქორთუი დარგი გურაფა, ქემორთ ამო დო სამსახურს ქედოდირთ თე ძღაბიქ თამაკონიში სკოლას. ათე სამსახურს ქედოდირთ დო ლეძამურ კოჩქ მიიტაც თენა მიიშუნ თეში, მერკიაანდუნ თეში. ვემდეელინ თეშა თექ, ვემდეელინ. ვემდეელინ თექ დო ართი თუთაში განმავლობას თე კოჩქ ეურე, აურე ორთინუუ დო უკული ითამუ შეერიგე თე ოსურქ დო თე კოჩქ თეს დო დართინეეს ცურა – თეი მეტი სკუა ვაყუნდეს დო ცურა დართინეეს. ცურა ქიკიდუუ დიდაქენი, გეგნააყოთ სინჯა, ვამააშქუ დო მიდუულ თე ძღაბი თეს. მიდუულუ დო ჯგიირი... ამროსი მსახურენდ დო ძღაბი ხოლო მუშეენდ დო ორდეს.

ათე ძღაბი ქითხუუ ჭიათურაშე ქორთუქ*, სალხინოს მუშეენდ მეტყვევთ, თეი გოაში უჩაში'დ. ქითხუუ თენა დო ცხოვრენდეს დო მსახურენდეს დო ორდეს. დო თე ბოში ხოლო უმაღლესდამთავრებუი'დ, უმაღლესდამთავრებუი. მაჟია უმაღლესი აფუდუ დამთავრებუი, ჟირი უმაღლესინ, ფერი ბოში'დ. ოდო თექ ხოლო სამსახური ქიდიივჭყ დო თამოკოი სკოლას თენა ხოლო მუშეენდ. ირკოჩი აფასენდ. ჟირიხოლო – ჩიი დო ქომონჯი – მუშეენდეს. თამაკონს მუშეენდეს თენეფი დო ქორდ დო მეც უნდეს თე დღას. დო ბალანა ვეჭოფეს, ვარდეს, ჩქიმ პატონ ექენ. მუდაშახ ჩქიმ ბლანკეტაქ უნუუ – თექ მუშეენდ, სამშობიაროს თენა ისე, სოხუმს, ჩქიმი ბლანკეტა, დო – ბალანას ქოიშიინქ, ქემოიონანქია. გორენდეს მუჭო, ა, ჩქიმ ჯიმასკუა ორდგკონ, თეში გორენდ ჩქიმი ჯიმასკუაეფი ხოლო დო მა ხოლო თეში ვგორენდი.

მოიტანა თავი, რომ არ მიუხედავს ისე, და გავიდა კარში და მიხედა და – ქვესკნელში ჩავიდა ოჯახი. და ცოლმა უთხრა: აბაო, შენ ჩემს თავს ვინ მოგცემდაო, ამდენი ამბავი რომ არ გაგეკეთებინა და გაგვეკეთებინაო?! ჰო-და იქნა ის კაცი ბედნიერი. შერჩა მზეთუნახავი ხელში.

ჰო-და წუხელ იქ ვიყავი და დღეს აქ მოვედი, შენთან.

ამროსი კვაშილავა და მისი შვილი, ლამარა

(ლაპარაკობს ქართულად). ამროსი კვაშილავა იყო, ამროსი კვაშილავა, სტეფანე კვაშილავას შვილი. დედა ჰყავდა იმას – დედა იმას – ვადმყოფი, და დედაჩემის ის იყო – ძუძუთი გაზრდილი, ამროსი დედაჩემის გაზრდილი იყო. მერე გოგო შეეძინა, ავად გახდა, გადაყვა და ის ბავშვი დედაჩემს მისცეს და, როგორც ჩემი დები და ძმები, ისე ვიყავით ერთად. ამ ამროსმა, ჩემი სახლიდან უფრო ახლოს იყო კინია, და კინიაში დაამთავრა გიმნაზია – გიმნაზია იყო მაშინ. დაამთავრა და მერე სამსახური, სამსახური... და ყველგან წარჩინებულად მუშაობდა. ცოლი ითხოვა, მარტო ერთი შვილი ყავდა იმ კაცს, [მეტი] არ ყავდა. ოცდათერთმეტის დაბადებულა, ეხლაც არის. ჰო-და ამ გოგოს უმაღლესი დაამთავრებია, მაგრამ – შოთა ბასილიას დახმარებით... ქართულად ვლაპარაკობდი? ახლა მეგრულად დავიწყებ: შოთა ბასილია იყო მამიდაშვილი ამ ამროსისა, მუშაობდა სოხუმში, ინსტიტუტში. დაამთავდა იქ ქართულ დარგზე სწავლა, მოვიდა აქ და სამსახურში ჩადგა ეს გოგო თამაკონის სკოლაში. ამ სამსახურში დადგა და ლექცია მუშაობდა მოიტაცა ეს, რომ მიდიოდა, ისე, რომ კიოდა (მიკიოდა), ისე. ვერ მოხერხდა ამისთვის ამისი წართმევა, ვერ წაართვეს. ვერ წაართვეს და ერთი თვის განმავლობაში ამ კაცმა იქეთ, აქით ატრიალა და მერე ვითომ შეურიდდა ეს ქალი და ეს კაცი ამას და მოაბრუნეს* სახლში – ამის მეტი შვილი არ ჰყავდათ და სახლში მოაბრუნეს*. სახლში რომ მოიგდო დედამ, გააგდო სიძე, არ მოუშვა და წაართვა ეს გოგო ამას. წაართვა და კარგი... ამროსი მსახურობდა და გოგოც მუშაობდა და იყვნენ.

ეს გოგო ითხოვა ჭიათურისა და ქართველმა*, სალხინოში მუშაობდა მეტყვევად, მთელი მთის უფროსი იყო. ითხოვა ეს და ცხოვრობდნენ და მსახურობდნენ და იყვნენ. და ეს ვაჟიც უმაღლეს დამთავრებული იყო, უმაღლეს დამთავრებული. მეორე უმაღლესი რომ აქვს დამთავრებული, ორი უმაღლესი, ისეთი ვაჟი იყო. ჰო-და ამანაც სამსახური დაიწყო და თამაკონის სკოლაში ესეც მუშაობდა. ყველა აფასებდა. ორივე – ცოლი და ქმარი – მუშაობდნენ. თამაკონში მუშაობდნენ ესენი და იყვნენ და მიჰყვებოდნენ ამ ცხოვრებას (დღეს). და ბავშვი არ აიყვანეს, არ გაზარდეს, ჩემი ბატონი რომ ხარ. რამდენჯერ ჩემმა ბლანკეტამ უთხრა – იქ მუშაობდა, სამშობიაროში ის იქ, სოხუმში, ჩემი ბლანკეტა, და – ბავშვს გიშოვი, მოგიყვანო. ახლობლობდნენ (ექებდნენ) როგორც, აი, ჩემი ძმისშვილი რომ ყოფილიყო, ისე ახლობლობდნენ (ექებდნენ) ჩემი ძმისშვილებიც და მეც ისე ვახლობლობდი (ვექებდი).

თიშ უკუი, ძაამი ბრეი ხანიში უკუი, თე დიანთიი დო სინჯაქ მიდარ-
თეს, უსახელო ჯოხო თენეფიი სოფერს.

– სო? ნამუ რაიონიე ენა?

– ჭიათურას. შარას ავარიანქ ქემოხვად დო ათე ავარიას თე ოსურქ
დოღურუ. ექ მუჭო ღურუა დო ე მუანთირქ გეგნაათ ე სინჯა. დო გინო-
თამიიე ე სინჯა, ოდო ორენა ენეფი ხვანე: მუმა დო სკუა. მივრაგადეეთ.
თანდი ჯგერნაია შოფერი'დ, ჩქიმ პატონი, ვანო ჯგერნაია დისპეჩერი'დ,
მივრაგადეეთ დო მიდავრთით ე უსახელოშა ჩქი. მიდავრთით უსახელოშანი,
ენა ნომუშებუედ სკოლაი დელექტორო. თე კორი თეურე გუონთავისუფ-
10 ლეზაფეეთ, ქიმიპონით აშო, ჩქიმ პატონ ექეგნ, კინი ქიმიუორინეეთ თაქ,
კინი თე ოჯახის ქუდუორინეეთ თენა. ამროსიქ დოღურუ თეი მოონაფაშახ.
ამროსიქ დოღურუნი, ოგარშა კორქ ვამააქუ ენა, ვემეურინეს დო ვაგაგე-
ზაფეეს. თიშ უკუი თე ძლაბი ქიდიიპუნეეთ – ხვანე'დ თე ძლაბი ცუდეს. მი-
დავრთით \თენა\ დო ქიმიპონით დო შევარიგით ჩიი დო ქომონჯი. დო აართო
ცხოვრენდეს. ბალანა ვეუჭოფუნა.

ეჩიდოხუთი ნანა იმუშუე თამაკონიში სკოლაი დელექტორო თე ძლა-
ბიქ. ცათე ქომონჯქ ხოლო დუღურუ თაქ თეს. ვაუნდუ სკუა დო იშ გეჭო-
ფუ მინჯექ დო ჭიათურას დოთხორეს თი კორი. იქ ქედოსქიდ თაქ ხვანე. დო
მუშეენდ დო მუშეენდ – შეულებუდუ.

20 ასე თეში დეუძღურუ თექ, დეუძღურუ, მა თინკია ვითომქვითი ნანეი
ძლაბი ვორექ, ასე ქეამრინუე მანი. ათაში ეკოფეხვი, თეი მაშხვა ოსური
მუთუნშოთ ვეერგენი, თეშიე დაუძღურებუი. ოდო ცათე ნანას თექ მამინ-
დასკუას, მუში ნაგურეფი მამინდასკუას, გეგნააბარ სკოლა, დელექტო-
რო გუტუე თინა – მუში მამინდასკუა გუტუე დელექტორო. ასე მანგარო
უღუ საქმე: ხვალე ვეერგ, მალურუ რე ამუნდდა დო ჭუმე, ლახარა უღუ,
იფრეი უღუ დო ქინკმახვიე მა: „მუ ფქიმიინა დო მი ევჭოფა დო მის დუტუა
ქონება?“ ქემომჩინ, წერიი ქემომჯლონ, ჩქიმ პატონ იექენი, ქემორთია,
უპატრონო ვორექია, დათო ორდუა დო მიდართუა, გური მომიც ონუა.

– დათო მინიე?

30 – მუი მამინდასკუა, თექ ცხოვრენდ. გური მომიცონ დო მიდართუა
დო ქემაკითხევა მუდგაფერო იინიანი – ვჭარგნს წერირს. გევეჭოფი ცათე
ჩქიმი მიშიკო, გორაი ბოში – ვაარ, მერაბი! მერაბი! – გევეჭოფი მაშინა დო
ქიმევრთი თე კილასონიაი ცუდემა – კილასონია რე თინა, დათო კილა-
სონია, თეი მამინდასკუა – ქიმევრთი, მიივგორეე თექენი, სკუაქ გინილ.
დათო მოკო-მაქ, მა უნიი, ოდო გინილ დათოქ უკუელი, სპორტუით მიი-
ნოხვედ ცუდეს. ათაში-ათაში წერიი მოვჭარ ლამარაქ დო მოვრთი სკანდა,
მუმა რე საქმე, გედირთი დო მაღმაყუნი დო ქოვძირათ აკა-მაქ – მა უნიი.
ინავა, თაქია მა ჩხუბის დომჭყანსია. მა ვართი იშო დუუჭყანქ ჩხუბის დო
ვართი აშო სკანდა [დუოჭყაფუნაქ-მაქ] – მა უნიი – მომიჩინ, ათაშიე საქმე
40 დო მაიმაყუნი დო მა ქეგევეგენქ თის, მუს გინიინს დო მუს ვარგნი-მაქ.
სი მა მუჭო გიონანქ თაურენი, თეში გერჭოფუნქ დო აშო ქემიოონანქ-მაქ

იმის შემდეგ, ძალიან დიდი ხნის შემდეგ, ეს სიდედრი და სიძე წავიდნენ, უსახელო ჰქვია იმათ სიფელს.

– სად? რომელი რაიონია ეს?

– ჭიათურაში. გზაში ავარია მოხდა და ამ ავარიაში ეს ქალი მოკვდა. ეს როგორ მოკვდაო და ამ სიმამრმა გააგდო ეს სიძე. და გაგდებულია ეს სიძე და არიან ესენი მარტო: მამა და შვილი. მოვილაპარაკეთ. თანდი ჯგერენაია მძლოლი იყო, ჩემო ბატონო, ვანო ჯგერენაია დისპეჩერი იყო. მოვილაპარაკეთ და წავედით ამ უსახელოში ჩვენ. რომ წავედით უსახელოში, ეს თურმე მუშაობდა (ნამუშევარიყო) სკოლის დირექტორად. ეს კაცი იქიდან გავათავისუფლებინეთ, მოვიყვანეთ აქ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, კვლავ დავაყენეთ აქ, კვლავ ამ ოჯახში დავაყენეთ ეს. ამროსი მოკვდა ამის მოყვანამდე. ამროსი რომ მოკვდა, გასვენებაში კაცმა არ მოუშვა ეს, არ შეუთვალეს და არ გააგებინეს. იმის შემდეგ ეს გოგო დავიყოლიეთ – მარტო იყო ეს გოგო სახლში. წავედით ეს და მოვიყვანეთ და შევარიგეთ ცოლი და ქმარი.. და ერთად ცხოვრობდნენ. ბავშვი არ აუყვანიათ.

ოცდახუთი წელი იმუშავა თამაკონის სკოლის დირექტორად ამ გოგომ. ეს ქმარიც მოუკვდა აქ ამას. არ ჰყავდა შვილი და აიღო პატრონმა და ჭიათურაში დაკრძალეს ეს კაცი. ის დარჩა აქ მარტო. და მუშაობდა და მუშაობდა – შეეძლო.

ახლა ისე დაუძღურდა ეს, დაუძღურდა, მე მასთან ჩვიდმეტი წლის გოგო ვარ, ახლა გვერდით რომ დამიყენო მე. ასე დაფეხვილი, ამსისმხო ქალი არაფრად რომ ვარგა, ისეა დაუძღურებული. ჰოდა ამ წელს ამან მამიდაშვილს, მან რომ ასწავლა, იმ მამიდაშვილს, გადააბარა სკოლა, დირექტორად გაუშვა ის – თავისი მამიდაშვილი გაუშვა დირექტორად. ახლა ცუდად (მაგრად) აქვს საქმე: მარტო ვერ ივარგებს (არ ვარგა), მომაკვდავია დღეს თუ ხვალ, ავადმყოფია (ავადმყოფობა აქვს), ყველანაირად ავადმყოფი (ყველაფერი აქვს) და გადამეკიდა მე: „რა გქნა და ვინ ავიყვანო და ვის დავუტოვო ქონება!“. შემომითვალა, წერილი გამომიგზავნა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მოდიო, უპატრონო ვარო, დათო იყო და წავიდაო, გული მომიყვანაო.

– დათო ვინაა?

– მისი მამიდაშვილი, იქ ცხოვრობდა. გამიბრაზდაო და წავიდაო და მომაკითხე როგორმეო – მწერს წერილში. ავიყვანე ეს ჩემი მიშიკო, გოჩას ბიჭი – არა, მერაბი! მერაბი! – ავიყვანე მანქანა და მივედი ამ კილასონიას სახლში – კილასონიაა ის, დათო კილასონია, ამისი მამიდაშვილი – მივედი, რომ მოვიკითხე იქ, შვილი გადმოვიდა. დათო მინდა-მეთქი, მე ვუთხარი, და გადმოვიდა დათო მერე, სპორტულით მჯდარიყო სახლში: ასეთი-ასეთი (ასე-ასე) წერილი მომწერა ლამარამ და მოვედი შენთან, რაშია საქმე, ადექი და წამომყევი და ვნახოთ ერთი-მეთქი – მე ვუთხარი. ისაო, აქო მე ჩხუბს დამიწყებო. მე არც იქით დავუწყებ ჩხუბს და არც აქეთ შენთვის [დავანყებინებ-მეთქი] – მე ვუთხარი – შემომითვალა, ასეა საქმე[ო] და წამომყევი და მე გავიგებ იმას, რას გეტყვის და რას არა-მეთქი. შენ მე როგორც წავიყვან აქედან, ისე ავიყვან და აქეთ მოგიყვან-მეთქი – მე ვუთხარი –

– მა უნჩი – ოდო თაქ ქედგოხუნუანქ სკანი კარს-მაქ. ცათე ბოშიქ ქემ-
მეჩხირეს თაქ მუდგადგინ დო, ქიდიიჭყ ჩიებანი, მა უნჩი: ბოი, ჩქი ვორეთ
მოხუცებულეფი, ჩქი მიჩქენა ჩქინი ამბე დო ჩქინი საქმე. სი, ახაი,
გოდანეი ბაღანა ამდლა მა ჭკუას მოგურუანქენი, ქემაცაი ჭიე ხანს რაგა-
დი დო უკუი იჩიი სი-მაქ – მა უნჩი. მიიონ გური დო მიკიიტირკონ დო
მიდართ იშო – ენა მუჭო მინუფა-დო. აბა, თქვანი მეტი ვაოფენია მითინი
ქიანასია – მინუფ დო მიდართ.

10 გევჭოფი თე კოჩი, დო მიდეპონი თინა თექ დო ქიმევრთით. მინივ-
ლითენი, ქოჯან ლოგინს თენა, კოჩი ვარე მითინი, მითინი ვაყუნს ცუდეს
დო მითინი ვარე. „მუჭო ორექ?“ – მა უნჩი – „მუ გოჭ? მუ გოჭ?“ მუ მოჭ-
გნია და ვლურუქია – თქუუ. ვაარ, დოღურუქ-და სი გურს დოვჭუნთ. დო-
ღურუქუნი, თინა გასაკვირი ვარე-მაქ, მარა ღირსიექ, დოღურენ – მა
უნჩი. სი...-იაქ გორჯგინ-მაქ,...-იაქ, ე, ფაფრიკას გიერუჟედ, გიერუჟედუ-
ნი, ფერ ოსურქ სი გორჯგინ-მაქ,...-იაქ გორჯგინ-მაქ, თიქ მიდგარენ ბა-
ღანა გევჭოფუ დო, ჯგირიე-ფურიე, ნყარიი მაჩამაი ქოუნს-მაქ, სი მითინ
ვარუნს-მაქ. ჩქი მითინს ვადამჯერით-მაქ – მა უნჩი – სი ჩქინი ნარაგად
ვეგეგონი-მაქ, ჩქი არძას ჩქი-ჩქინი ოჯახი მილუნა, სქანდა ჩქი ვაფროდუ-
ნა – მა უნჩი – მა აშო მილუნა დო მა სი მუ მუკოილუა-მაქ?

20 ასე თენა, ნამდა, ათე კოჩიშა შეპირება მაფუ დოღვიარი, ნამდა თეს
მა ვამუფერუე დო თეს ვატაკასინი. ოდო თექ მინილ ასე, თე კოჩქ, დო
თეს ქუდუჭყუ გორაფა, მარა თიშმანნარა – ჭკუაშ გინაუჟარი. სია – უნუუ
– მავა ფშკიდეევა, სასუქი ქეჟოთია ბინეხის, მა, დელექტორი კოჩქია,
სასუქი სო ელუოთიკოვა? უკული გობუძლოლირქ სკოლაშა მუჭო იბდიკო-
ვა? სია თიჯგუა რექია, სქანკველა კოჩ ვერგუნია, კატუქ ოკო ქითგოჭკო-
მასია თაქ, კატუქ დო ვირთხალენქია – უნუუ. ნანა, ჩქიმშენი! გვალო რკია
ქედაჭყაფუე ე ოსურს. ვაუზოგებუ ემა მუთუნი დო, იბდათ-მაქ – მა უნჩი.
ლამარა-მაქ, მუთ გოჭუნი, სქანი ჭკუათ გოჭ-მაქ დო, მუთუნ ვერაგადეე,
ა, სქანი დათო-მაქ, ქუმოიონი დო მუქ იყუ-მაქ, ოდო სი მითინი შხვა დოგორი
სქანი მინჯე, ვარა თემ იმენდით სი ვერგუქ-მაქ – მა უნჩი.

30 დო მოლაფთით აშო მაშინათ. დათო-მაქ – მა უნჩი – სი ამსერი თქვინი,
თენა შიღებე ერგებუდას, მუს შიებე ერგებუდას, მუშენ-და მუშ დუდიშა
ვეგიადგინ დუდექ-მაქ, თემშაშხვა გურაფილს, მუამუშქ ღურუნ-მაქ თი
სამსახურიში ჯავრით დო შიშით, თემ მითმოღურუ თენა ხოლო-მაქ – მა
უნჩი – მარა სი იშენი ვაირაგადუდგკონი ოკო, იშენ-მაქ. ასე მუ სინდისით?
თექ დოღურასგნ, სი ოკო მიკოდირთე-მაქ კიდას დო მითინი ვაყუნს თეს
სქანი მეტი, მუშიანი ჯოხონი, თინა, მუ სინდისით მიკოდირთუქ-მაქ სი
თეს? მუ ნამუსით მიკოდირთუქ-მაქ სი თეს? მუ ნამუსით? მარა მიკობდირ-
თუქია ვარია... მუი უღუნია? მიდგასიენ ქიმებჩანქია, იში გეგმობჩანქია
თესია დო ართ-ჟირ კაპეკიშა* დუვოჭკადაფუანქია კუბოსია დო იშ ქინვოთ-
ხორანქია, დუვოჭკადაფუანქია კუბოსიავა-დო. მუნერო-მაქ? კილასონი-
40 აში ხუთი მახორუს დოთხორუნს, თეს უღუნი, თინა – მა უნჩი – მუსიე, სი

და აქ დაგვამ შენს კარზე-მეთქი. ეს ბიჭი ჩაგვეჩხირა აქ რაღაც და, რომ დაინყო საუბარი, მე ვუთხარი: კაცო, ჩვენ ვართ მოხუცები, ჩვენ ვიცით ჩვენი ამბავი და ჩვენი საქმე. შენ, ახალი, გუშინდელი ბავშვი, დღეს მე ჭკუას რომ მასწავლი, მაცალე ცოტა ხანს ლაპარაკი და მერე ილაპარაკე შენ-მეთქი – მე ვუთხარი. გაბრაზდა (მოიყვანა გული) და გატლიკინდა და ნავიდა იქით – ეს როგორ მითხრაო-და. აბა, თქვენ გარდა არ ყოფილა არავინ ქვეყანაზეო – მითხრა და ნავიდა.

ავიყვანე (ავიღე) ეს კაცი, და ნავიყვანე ის იქ და მივედი. რომ შევედით, წევს ლოგინში ეს, კაცი არაა არავინ, არავინ ჰყავს სახლში და არავინ არაა. „როგორ ხარ?“ – მე ვუთხარი – „რა გჭირს? რა გჭირს?“ რა მჭირსო და ვკვდებიო – თქვა. არა, თუ მოკვდები, შენ გულს დაგვწყვეტ (დაგვწვავ), რომ მოკვდები, ეს გასაკვირი არ არის-მეთქი, მაგრამ ღირსი ხარ, რომ მოკვდე-მეთქი – მე ვუთხარი – შენ... -იამ გაჯობა-მეთქი,... -იამ, ეგერ, ფაბრიკაში დარბოდა, რომ დარბოდა, ისეთმა ქალმა შენ გაჯობა-მეთქი,... -იამ გაჯობა-მეთქი. იმან ვილაც ბავშვი აიყვანა და, კარგია-ცუდია, ნყლის მიმწოდებელი ჰყავს-მეთქი, შენ არავინ გყავს-მეთქი. ჩვენ არავის დაგვიჯერეთ-მეთქი – მე ვუთხარი – შენ ჩვენი ნათქვამი არ გაიგონე-მეთქი, ჩვენ ყველას ჩვენ-ჩვენი ოჯახი გვაქვს, შენთვის ჩვენ არ გვცალია – მე ვუთხარი – მე აქეთ მივლიან და მე შენ რა მოგიარო-მეთქი?

ახლა ის, რომ ამ კაცისთვის პირობა მაქვს მიცემული (დადებული), რომ ამას მე არ მოვეფერო და ამას არ ეცეს. ჰო-და ეს შემოვიდა ახლა, ეს კაცი და ამას დაუნყო გინება, მაგრამ ისე მწარე – გასაგიჟებელი. შენო – უთხრა – მეო მკადრეო, სასუქი მიუყარეო ვენახს, მე, დირექტორ კაცსო, სასუქი როგორ (საით) მიმეყარაო? მერე ამოთხვრილი სკოლაში როგორ ნავსულიყავიო? შენო ისეთი ხარო, შენთანო კაცი ვერ გაძლებსო (ივარგებსო), კატამ უნდა შეგჭამოსო აქ, კატამ და ვირთხებმაო – უთხრა. დე-და, ჩემს დღეს! კივილი დაანყებინა ამ ქალს, არ დააკლო ამას არაფერი და, ნავიდეთ-მეთქი, მე ვუთხარი. ლამარა-მეთქი, რაც გჭირს, შენი ჭკუით გჭირს-მეთქი და ვერაფერს იტყვი, აი, შენი დათო-მეთქი, მოგიყვანე და რა მოხდა-მეთქი, და შენ ვინმე სხვა მოძებნე შენი პატრინი, თორემ ამის იმედად შენ ვერ იქნები-მეთქი (ივარგებ-მეთქი) – მე ვუთხარი.

და წამოვედით აქეთ მანქანით. დათო-მეთქი – მე ვუთხარი – შენ რომ ამაღამ თქვი, შეიძლება ეკუთვნოდეს, თვითონ შეიძლება ეკუთვნოდეს, რადგანაც (რატომ-და) თავისი საქმისთვის (თავისთვის) თავის მობმა ვერ შეძლო-მეთქი, ასეთი ნასწავლი, მამამისი რომ მოკვდა იმ სამსახურის ჯავრით და შიშით, ისე კვდება ესეც-მეთქი – მე ვუთხარი – მაგრამ შენ მაინც არ უნდა გეტქვა, მაინც-მეთქი. ახლა რა სინდისით? ეს რომ მოკვდეს, შენ უნდა დადგე კედელთან, არავინ ჰყავს ამას შენ გარდა, თავისიანი რომ ჰქვია, ის, რა სინდისით დადგები-მეთქი შენ (შენ ამას?) რა ნამუსით დადგები-მეთქი შენ? (შენ ამას?) რა ნამუსით? მაგრამ... დავდგებიო კი არაო... რა აქვსო? ვინმეს მივცემო, გავყიდო ამასო და ერთი-ორი კაპიკისას შევაჭედებინებო კუბოსო და დავმარხავო, შევაჭედებინებო კუბოსო. როგორ-მეთქი? კილასონიას ხუთ მოსახლეს დამარხავს, ამას რომ

იჩიებუქუნ-მაქ? ცუდე პადვარამი*, ოთხი თოლი ცუდე პადვარამი*,
კუხნა*, სუმ თოლი კუხნა*, ხუთოში ჯინჯი ბინეხი, სუმი ორთაი* დიხა
ეფერი ეშალობილი, მუში ცხოვრებას ვაიდ დიშქა ოიდე. ათეჯგუა ცუდე
დო კარი უღუ, თიში სიმინდი დო თიში აბმე. ათენა თეს იფრელი ცერშა
გეურდუ, ცერშა, თე საქმე, ოდო თის ინგარს.

10 ოდო, ჩქიმ პატონი, რკიანდუნ, თეში ქიდიპტეეთ. მოლეპონით [დათო]
დო ცუდეს ქუდვოხუნეეთ: ჯგირი ბოშო მეილუ დუდი, მარა სქუა ვაირდუ-
მაქ – მა უნინი – სქუაქ მა ამირდუ დო, გეითოსხაპუ დო, „მუთ გოკონი,
თინა იჩიით“ – მა მიწუნე, თეში უკული კორიექო? სი შხვაში სკუა გარდე-
ნო-მაქ? თეში უკული სი დელექტორი რექო-მაქ? ცათეში უკული-მაქ?
ინავა, ფსიხოლოგიური აფუნია დამთავრებული. მართაჲო ფსიხიე-მაქ, ინა
ადამიანი ვარე-მაქ – მა უნინი. ოდო უკული კინი ფერაფათ ქუმორთ ჩქიმ-
და, შერიგებუდუ, კინი თიშა ქიმეურთუმუდუ.

20 კინი წერილი ქუმობჭარ, დობლურუქიავა... ქობძირი, ქუმორთი დო
ქობძირი, მუჭო ფქიმინავა, მი ევქოფავა? მუ ფქიმინავა? მიდგარდუნი
ცუნდუ ხოლო მუში მუმამი მამდასკუა, ხუთი ბალანეფი ცუნდუნი, ფერი
კორი, სუმ წანას ქოცუნდუ თაქ. ვართი თეშა მახუჯუუ. ეს ოკოდუნი, ინა
იქ ვაქიმინ, ი კორქ მიდართ იშო. დობკვათათია თე ბინეხიავა დო სიმინდი
დობთასათია. ექ კვათუო ბინეხი ვარ ოჯახშა, გვაჲო ართი ოჯახშა ლირ –
ხუთოში ჯინჯი გეურჩანს. თიჯგუა ბინეხი ჩაანს თექ! ა, ცუდეს გუჭირდუ-
ნი, ი კორქ ვემკააჯინ; მაღახას გუჭირდუნი, ვემკააჯინ; ჩხოუს გუჭირდუ-
ნი, ვემკააჯინ დო ათაქ იძულებურქ იუ...

ასე კინი ქუმობჭარ თე წერილი, მარა თის კინი ქიმეურთუმუდუნი,
კინი გუჭირებუდუ ართმაჟიაშა საქმე. იქ ჩქიმდა ქუმორთუ – თი მიდგაქ
ირტუნი, თიქ. თექიანი მუთუნი ვამოკონია, ჩქიმი მუთ ძუნი, თის მიდებ-
ლანქია. კორი ქორექიავადა, ადამიანი ქორექიავადა, სქან მეტ მითინს ვა-
უჯერსიავა დო ქუდატებაფეევა, ქიმეჩია ინა – ანდრესი, ოდო ქუმკულუ-
ანსია, ქიმეჩითია მითინს დო ქუმკულუანსია მიდგაიინი, წესიერ რენ,
ფერია, მუში მეზობელია.

30 ანა ქუგუგებუ თე დათოს დო ქუმორთ თექ. ოდო წყინარას მირაგადუ:
სქანი მეტისია თინა მითინს ვანდუნუა, სქან მეტიშია მითინიში ნარაგად
ვაკონია, ქუმურქია დო მიდაიონანქია სია მაშინათია, ოდო მივრაგადუათია.
მაშინათ მა სი მიდამიონანქ ვარ, მა ხოლო მეურქ-მაქ ექ. მა დო სი ვემგობ-
ჭყვიდუნთ საქმეს-მაქ, საბჭოი თამჯდომარე* თექ ოკო ორდას, ართი-ჟირი
ჯგირი მეზობელი თექ ოკო ორდას-მაქ, ეთექ მინმურს დო თეს ხეს მეთხგ-
ნსენი, თის ოკო უჩქუდას, სო მეურს დო მუ აფუ ოკეთებელინი, დო თენა
ხოლო ოკო უჩქუდას თის, მი მინმოუნს დო მინიე იში მინჯე. მეტო თე
საქმეშა ვემმეერთე-მაქ – მა უნინი. ოდო ათენა ქუნინი თის დო იშ მულაშა
40 კინე წერილქ ქუმომირთუ – გაჭირებული ვორექია, ბლურუქია. ვართ თექ
მიღ დო ვართი თაქ მიღ დო ქორე თინა თეში. ათექ ხოლო მობხვად მა,
ბრელი ხანი ვარე, ა, ართ თუთა რე, ართი თუთაში დინახალენი საქმე რე.

აქვს, ის – მე ვუთხარი – რასაა, შენ რომ ლაპარაკობ-მეთქი? სახლი სარდაფიანი*, ოთხი თვალი სახლი სარდაფიანი*, სამზადი სახლი – სამი თვალი სამზადი სახლი, ხუთასი ძირი ვენახი, სამი ქცევა მინა ისეთი შემოლობილი, თავის ცხოვრებაში არ ექნებოდა შეშა საყიდელი. ასეთი სახლი და კარი აქვს, მისი სიმინდი და მისი ამბავი. ეს ამას ყველაფერი ცერზე ედგა, ცერზე, ეს საქმე, ჰოდა იმას ტირის.

ჰოდა, ჩემო ბატონო, აკივლებული (რომ კიოდა, ისე) დავტოვეთ. ნამოვიყვანეთ [დათო] და სახლში დავსვით: კარგ ვაჟად მოგაქვს თავი, მაგრამ შვილი ვერ გაგიზრდია-მეთქი – მე ვუთხარი – შვილმა მე არაფრად ჩამაგდო და გამოხტა და, რაც გინდა, ის ილაპარაკეთ, მე რომ მითხრა, ამის შემდეგ შენ კაცი ხარ? შენ სხვისი შვილის გაზრდას შეძლებ-მეთქი? ამის შემდეგ შენ დირექტორი ხარ-მეთქი? ამის შემდეგ-მეთქი? ისაო, ფსიქოლოგიური აქვსო დამთავრებული. მართლაც ფხუკიანია (ფსიხია)-მეთქი, ის ადამიანი არ არის-მეთქი – მე ვუთხარი. ჰო-და მერე კვლავ ფერებით მოვიდა ჩემთან, შერიგებოდა, კვლავ მასთან მისულიყო.

კვლავ წერილი მომწერა: მოვკვდებო... მნახე, მოდი და მნახე, როგორ მოვიქცე? ვინ ავიყვანო? რა ვქნაო? ვილაც ჰყავდა კიდეც, თავისი მამის მამიდაშვილი, ხუთი ბავშვი რომ ჰყავდა, ისეთი კაცი, სამ წელს ჰყავდა აქ. ვერც იმას შეეწყო. ამას რომ უნდოდა, ის იმან არ გააკეთა. ის კაცი წავიდა. ავჩეხოთო ვაზიო და სიმინდი დავთესოთო. ამან აჩეხა ვაზი კი არა, ოჯახად, სულაც ერთ ოჯახად ღირს, ხუთასი ძირი რომ ურგია. ისეთი ვაზი აქვს იქ! აი, სახლს რომ გაუჭირდა, იმ კაცმა არ მიხედა; სასიმინდეს რომ გაუჭირდა, არ მიხედა; ძროხას რომ გაუჭირდა, არ მიხედა და აქ იძულებული გახდა...

ახლა კვლავ მომწერა ეს წერილი, მაგრამ ის კვლავ რომ მისულიყო, კვლავ გაეჭირვებინათ ერთიმეორისთვის საქმე. ის ჩემთან მოვიდა – ვინც გაიქცა, ის: იქაური არაფერი მინდაო, ჩემი რაც დევს, იმას წავიღებო. კაცი თუ ხარო, ადამიანი თუ ხარო, შენ გარდა არავის დაუჯერებსო და დაატოვებინეო, მიეციო ისა – ანდერძი და მოუვლისო, მიეციო ვინმეს და მოუვლისო ვინმე, წესიერი რომ არის, ისეთიო, მისი მეზობელიო.

ეს გაეგო იმ დათოს და მოვიდა იქ და ჩუმად მეუბნება: შენ გარდა ის არავის ენდობაო, შენ გარდა არავის ნათქვამი არ უნდაო, მოვალე და წაგიყვანო შენო მანქანითო, ჰო-და მოვილაპარაკოთო. მანქანით მე შენ წამიყვან კი არა, მეც მივალ-მეთქი იქ. მე და შენ ვერ გადავწყვეტთ საქმეს-მეთქი, საბჭოს თავმჯდომარე* იქ უნდა იყოს, ერთი-ორი კარგი მეზობელი იქ უნდა იყოს-მეთქი. იქ რომ შედის და ამას ხელს მოჰკიდებს, იმან უნდა იცოდეს, სად მიდის და რა აქვს გასაკეთებელი, და ესეც უნდა იცოდეს იმან, ვინ შეჰყავს და ვინაა მისი პატრონი. სხვანაირად ამ საქმეში გარეგანს ვერ შევძლებ-მეთქი – მე ვუთხარი. ჰო-და ეს ვუთხარი იმას და მის მოსვლამდე კვლავ წერილი მომოვიდა – გაჭირვებული ვარო, ვკვდებო. არც იქ წავსულვარ და არც აქ წავსულვარ და არის ის ასე. ესეც გადამხდა (შემხვდა) მე. დიდი ხანი არ არის, აი, ერთი თვეა, ერთი თვის საქმეა.

ათაში მიზინდუანა იშო-აშო. მი მიზინდუანსგნი, კინე მა ვამიჩქ.

– ო, გიზინდუანა თიშენი, ნამდა თიჯგუა ხონარი გილუ სი, ხასიათი, დო თიჯგუა ოსური რექ.

– ასე ნიმოსქილადირიე მინდორს, თეშმაშხვა ოჯახი უღუნი, ფერი ოსური. ოდო უმსახურებუ მუჭო, ქოიჩქუდა? პირნათელო უმსახურებუნი, ფერი. ეჩდოხუთ ნანას სკოლაი დეღექტორი'დ, ართი ნანა რე ასე, თის გინააბარ, თი მუში მამდასქუას, ოდო ართ ნანა რენი, დავარდნილი რე. სამსახურმა ხოლო გულუურს, ჯგირო იინი, ვაიჩქუნო გერჩქვანელი მუჭომიენი? მუდურს კაიკალუმახ ართ-ჟირ საათი, სუმ საათი, მარა ასე სოთინი ომაღუო ვერგუ.

10

მა ვაბჩოდუ დო ვამაღინ, ვამაღინ. სო მეფრთა? მუშა მეფრთა? კოჩი ადამიანური სიტყვას ვემიღენს სოლეთინი. თექ მინურსუნი, თი კოს ოჭარაფუე ოკო ხელწერილი, ნამდა თექ მუთუნი ვადაშუასგნი დო თიქ მუთუნი ვადაშუასგნი. ათაში ქიმიონანქ კოჩი, ოსური, სქანი საქმესინი, თეშმაშხვა გურაფილი ოსურინი... თის ხვალე გურაფა ვანოხვარუე! ხვალე გურაფა ვაოფე აქ საქმე! გურაფას ხოლო ნოკობუე აქ ქკუა! ათეშოთი რდუ თი მუმა დო სქუა – სამსახურიშენი გორჩქინელი, თე მუშობაში გურშენი, ათე კომუნისტური პარტიას არსებუელი საქმეშენი. კომუნისტი'დ მუამუში, თენა ხოლო კომუნისტი'დ. თეშენი ტყვიას ქიმიიგანდეს გურიშა, მუნეფიში

20

სანმოხონოშა მეტი მუთუნმა ვეჯინედეს. სანმოხონოშა. ადამიანი მუშენი არსებენს ცხოვრებას? საბოლოოთ თინა ვერჩინუნი, ფერი მითინი ვარე, ოდო მუთუნქ გაგახარას ოკო. ჩხოუს, ქოთომს, თხას, ღეს უფუჩონუენი, ენა მუთუნი ვარე; ქონება გილუდას დო ქუდე დო ფარას უფუჩონუენი, ენა მუთუნი ვარე. კოს ახარენს, ჩქიმ პატონი, მუში მომავალი. აართო ღირ, აართო ქიანაშა ართი ჭიჭე ბალანა. ართი ჭიჭე ბალანა ორე ართი ოჯახი. ჭიჭე გოგა ორდოს გეითოსოფუნსუნი, მიდურს დო ჭიჭე ატამანკას ქიგინჯირუუ დუდგიმე დო გიჯინე – და ქუმუჟანია, ქორე დო ვარიავანი... ვარდა, გედირთუ, ჩქიმ პატონი, დო – ასე ჯიმა ვარე, თი ჭიჭე მიდეონეს, ქარჩა მიდეონეს – გორუნს. სუმი კარი გილაბუ, სუმი, თავრე მუნმულა კარშე, თევრე მუნმულა, ათე ეზოს თე სუმ კარს არძას დიღენს, გააჯინენი –

30

გააჯუ-და – მეურს ბაზარშა უკული. მეურს ბაზარშა.

– მუზმა ნანერი რე?

– ართი ნანათ უჩაშიე ათე სქანი ძღაბი. ნარმონანერი დო რუო თუთე-რიე ჩქიმი გოგა. იფრეი უჩქუ, იფრეი დო თამამიე, ტყვიამეგამილიჯგუარე, მარა ორაგადე ვარაგადეე, „დედა“ უჩქუ, „მამა“ უჩქუ, მარა „მამას“ ვათქუანს – „ბაბა“. ოდო „დადა“ უჩქუ, „აბაბა“ უჩქუ, გამარჯობა „აბაბა“ რენია, წყარიშა „წყა“ უჯოხო, „ნამუნამუ“ – ოჭკომალიშა, ოდო ათეჯგუეფი. აართო ღირ, აართო, თეშა ერქვანიეფიში ოჯახი. კოჩიმ გემახარებელიე ბალანა.

40

ოდო მითინი ვააფედას, ნამდა ვაშინაანანი თიჯგუა ბოლოს. ასე მი შინაანს თის, თი კვაშილეფს? ლამარა კვაშილას მი შინაანს? მი რე ლამარა

ასე მექაჩებიან იქით-აქეთ. ვინ მექაჩება, მეც არ ვიცი.

– ჰო, გექაჩებიან იმიტომ, რომ ისეთი გავლენა (ხმა) გაქვს შენ, ხასიათი, და ისეთი ქალი ხარ.

– ახლა დარჩენილია გზა-შარაზე (მინდორში), ამხელა ოჯახი რომ ჰქონდა, ისეთი ქალი. ჰო-და უმსახურია როგორ, თუ იცი? პირნათლად რომ უმსახურია, ისეთი. ოცდახუთი წელი სკოლის დირექტორი იყო, ერთი წელია ახლა, რაც იმას გადააბარა, იმ თავის მამიდაშვილს, და ერთი წელია, რაც დავარდნილია. სამსახურშიც დადის, კარგად როცა ხდება, არ იცი, შეჩვეული როგორია? ნავა ზოგჯერ ერთი-ორი საათით, სამი საათით, მაგრამ ახლა არსად წამსვლელად არ ვარგა.

მე არ მცალია და ვერ ნავედი, ვერ ნავედი. სად მივიდე? რატომ მივიდე? კაცი ადამიანურ სიტყვას ვერ მიიღებს ვერსაიდან. იქ რომ შევა, იმ კაცს დაანერინო უნდა ხელწერილი, რომ ამან არაფერი დააშავოს და იმან არაფერი დააშავოს. ასე რომ გაიხდი კაცი, ქალი შენს საქმეს, ასეთი ნასწავლი ქალი... ადამიანისთვის (მისთვის) მხოლოდ სწავლა არ ყოფილა საკმარისი! მხოლოდ სწავლა არ ყოფილა აქ საქმე! სწავლასაც ნდომებია \აქ\ ჭკუა. ამისთვის იყვნენ ის მამა და შვილი – სამსახურისთვის გაჩენილი, ამ მუშაობისთვის, ამ კომუნისტური პარტიის \არსებული\ საქმისთვის. კომუნისტები იყო მამამისი, ესეც კომუნისტები იყო. ამისთვის ტყვიას მიუშვერდნენ მკერდს (მოიხვედრებდნენ გულში), თავიანთ მიმავალზე არ ზრუნავდნენ (მომავლისთვის სხვა არაფრისთვის იყურებოდნენ), მომავალზე. ადამიანი რატომ არსებობს ამ ცხოვრებაში? საბოლოოდ რომ არ დაბერდება, ისეთი არავინაა და რამემ გაგახაროს უნდა. ძროხას, ქათამს, თხას, ღორს რომ უსვა ხელი, ეს არაფერი არაა; ქონება რომ გქონდეს და სახლი და ფულში ურიო ხელი, ეს არაფერი არაა. კაცს ახარებს, ჩემო ბატონო, თავისი მომავალი. მთელ ქვეყნად ღირს (ერთად ღირს), მთელ ქვეყნად ღირს ერთი პატარა ბავშვი. ერთი პატარა ბავშვი არის ერთი ოჯახი. პატარა გოგა დილით რომ გამოვარდება, ნავა და პატარა ტახტზე დანვება თავდაღმა და გიყურებს – აბა, თუ მოდიან, არიან თუ არაო. ან ადგება, ჩემო ბატონო, და – ახლა ძმა არაა, ის პატარა წაიყვანეს, თბილისში წაიყვანეს – ეძებს. სამი კარი კიდია, სამი. აქედან შემოდიან კარში, იქიდან შემოდიან, ამ ეზოში ამ სამ კარს ყველას დაივლის, რომ გააღებს – თუ გააღო – მიდის ბაზარში მერე, მიდის ბაზარში.

– რამდენი წლისაა?

– ერთი წლით უფროსია ეს შენი გოგო. წლისა და რვა თვისაა ჩემი გოგა. ყველაფერი იცის, ყველაფერი, და თამამია, ტყვიანაკრავივითაა, მაგრამ სათქმელს ვერ ამბობს. „დედა“ იცის, „მამა“ იცის, მაგრამ მამას არ იტყვის – „ბაბა“. და „დადა“ იცის. „აბაბა“ იცის, გამარჯობა „აბაბა“ არისო, ჭყალს „ნყა“-ს ეძახის („ნყა“ უქვია), „ნამუნამუ“ – საჭმელზე და ასეთები. მთელი ერქვანიების ოჯახად ღირს ეს ბავშვი (მთლიანად ღირს, მთლიანად, ამაღ, მთელი ერქვანიების ოჯახი). კაცის გამხარებელია ბავშვი.

ჰო-და არავინ ყოფილიყო, რომ ბოლოს არ ახსენებენ, ისეთი. ახლა ვინ ახსენებს იმას, იმ კვაშილავებს? ლამარა კვაშილავეს ვინ ახსენებს?

კვაშილაში მინჯე? ათეშმაშხვა გურაფილი ოსური, ათეშმაშხვა ნამუშერი, ათეშმაშხვა ნაბრძოლები – დო ამდლა კეპეკმა* ვაღირ.

ფრიდონ ჯანაშია

– გრიგოი ჯანაშიაში სქუაღეფიში ამბე ხომ ქოფთქვი: ერქვანიაში, და-თიკო კოკაიაში. ასე აარძაში უკუულაში სქუა რე გრიგოლი ჯანაშიაში, ოდო ეთი ფრიდონიში ამბე ვამაფ რაგადებული დო თის ქოფთქუა.

ფრიდონი ჯანაშია არძაში უკუულაში სქუა [ორდუ] გრიგოლი ჯანაშიაში. გრიგოლს ცუნდუ ჟირ ბოში დო სუმი ძლაბი. ქუთეშისი'დ ფრიდონი. ათე ფრიდონი ორდ ბალანობას ძაამი ცელქი, ცელქი ძაამი, იფრელი საქემეშა დუდს დვანდუნი, ფერი'დ. ოდო ჩქიმი ქომონჯი ჯარს ორდგნი, თენა ქიმიშუ ჩქიმი ცურა დო ხაჩქუნდუ, მიხაჩქუნდუ, მარა მანგიორს ფთხულენდუ მა: 10 სკოლა გითმიოჭარანდუ ჩაიში ნილუას. ბალანეფს გითმიოჭარანდეს, ათეზ-მა ჩაი ოკო მონიკო მონაფექენი. ჩქი ოკო მიდვანითკონ თექ, მა დო მუი და მაშოქ. თემ ვორდით შეთანხმებული. ქუმორთუ ართ დლას ცუდეშა დო ხაჩქუნს, ცხენით ქუმორთუ. ცხენი დობორკვ დო ჩაიშა ცხენი გუტუ დო ჩქიმი ეზოს ხაჩქენს თენა.

– მონაფე რე.

– მონაფე რე, მავითა კლასისიე. ძოკო თოდუა ორდუ მეველე, მევე-ლე, მუთუნქ ვემერთუეკო ჩაიშა დო ათეჯგუა... ათეი ცხენს გამაათხოზუ 20 ძოკოქ ოჭოფალო. თეი ბოშის ვატა ჯოხო სახელი, თენა ხოჲო თაქი რე. გამაათხოზ თექ დო გამაათხოზ თექ ხოჲო თენენს, გამაათხოზ ჯუქურო, მიოჭიშუანს დო დოვილუნს.

– ცხენი მუშენი უტევა, ვარო?

– ოდო ცხენი ჭოფილი აფუნა. დიო ართის უკეებუ ცხენი, უკუული მაჟი-ას დო ართი კორი ჟირ კოს გიათხოზუ ეკი-დიკი. ბოლო დო ბოლოს თენენქ ხომ იშა-აშო გინორქეს ცხენი ართმაჟირას დო, ვემიართინ თეს ხოლოშანი, მოღართ დო თოფი გეგმილუ.

– მიქ?

– ათე ფრიდონქ, ჭუტუქ.

30 – სოე გიმიილ თოფი?

– აპაში ცუდეშე, იში – მელენტიში ცუდეს თოფი მიკობუდუნი, თინა გეგმილუ დო თოფით მოღართუ. თოფის ვენოძუ მუთუნი ოოთამაღი, მარა ცათეთ ოშქურინუანს, თე თოფით. „ჭუტუ, ვაათა! ვაათა!“ – მა უძახუქ, – „ვაათა, სქანი ჭირგმა, კორი ვადოცვილა, ცოდა ვაგამდიდა!“ ინა იძახ, ძოკო: „ვატა, ნიე, ირტი, ირტი“. ვატა უძახ: „მუაჩქიმი, ირტი!“ ოდო კომენდია რე თაქინ, თეში, დგუმური დინორდუ მელენტიშ ცუდეს, ოლიამ ცუდეს, ოდო ათე ოსურქ გინილუ აშო თექ დო ოჭოფუ ჭუტუ, დო გუტეეს ხე ცხენს, დო ირტეს ენექ.

ვინ არის ლამარა კვაშილავას პატრონი? ასეთი ნასწავლი ქალი, ასეთი ნამუშევარი, ამხელა ნაბრძოლი – და დღეს კაპიკად არ ღირს.

ფრიდონ ჯანაშია

გრიგოლ ჯანაშიას შვილების ამბავი ხომ ვთქვი: ერქვანიასი, დათიკო კოკაიასი. ახლა უმცროსი (ყველაზე უმცროსი) შვილია გრიგოლ ჯანაშიასი, ჰო-და იმ ფრიდონის ამბავი არა მაქვს ნათქვამი და იმას ვიტყვი.

ფრიდონ ჯანაშია უმცროსი (ყველაზე უმცროსი) შვილი [იყო] გრიგოლ ჯანაშიასი. გრიგოლს ჰყავდა ორი ბიჭი და სამი გოგო. ქუთაისში იყო ფრიდონი. ეს ფრიდონი იყო ბავშვობაში ძალიან ცელქი, ცელქი ძალიან, ყველანაირი საქმისთვის თავს რომ დებდა, ისეთი იყო. ჰო-და ჩემი ქმარი ომში რომ იყო, ეს მოვიდოდა ჩემს სახლში და თოხნიდა, მითოხნიდა, მაგრამ სამაგიეროს მთხოვდა მე: სკოლა ავალეზდა (შეანერდა) ჩაის კრეფას. ბავშვებს ავალეზდნენ (ანერდნენ), ამდენი ჩაი უნდა მოეკრიფა მოსწავლეს. ჩვენ უნდა წავყოლოდით იქ, მე და მისი და მამო – ასე (ისე) ვიყავით შეთანხმებული. მოვიდა ერთ დღეს სახლში და თოხნის, ცხენით მოვიდა. ცხენი გაათოკა, და ჩაიში ცხენი გაუშვა და ჩემს ეზოში თოხნის ეს.

– მოსწავლეა!

– მოსწავლეა, მეთე კლასშია. ძოკო თოდუა იყო მეველე, მეველე, არაფერი რომ არ შესულიყო (მისულიყო) ჩაიში და ამისთანები...ამის ცხენს გამოეკიდა ძოკო დასაჭერად. ამის ბიჭს ვატა ჰქვია სახელად და ესეც აქაა. გამოეკიდა ეს და გამოეკიდა ესეც ამათ, გამოეკიდა ჯიქურად – დაენევა და მოკლავს.

– ცხენი რატომ გაუშვიო, არა?

– ჰო-და ცხენი დაჭერილი ჰყავთ. ჯერ ერთს უკავია ცხენი, მერე – მეორეს და ერთი კაცი ორ კაცს დასდევს აღმა-დაღმა. ბოლოს და ბოლოს ამათ ხომ იქით-აქეთ გადასცეს ცხენი ერთიმეორეს და, რომ ვერ მივიდა ეს ახლოს, წამოვიდა და თოფი გამოიტანა.

– ვინ?

– ამ ფრიდონმა, ჭუტუმ.

– საიდან გამოიტანა თოფი?

– აპას სახლიდან, იმისი – მელენტის სახლში თოფი რომ ეკიდა, ის გამოიტანა და თოფით წამოვიდა. თოფში არ დევს არაფერი სასროლი, მაგრამ ამით ამინებს, ამ თოფით: „ჭუტუ, არ ესროლო! არ ესროლო!“ – მე ვეძახი – „არ ესროლო, შენი ჭირიმე, კაცი არ მოკლა, ცოდვა არ გამიდიდო!“ ის იძახის, ძოკო: „ვატა, ბიჭო, გაიქეცი, გაიქეცი!“ ვატა ეძახის: „მამაჩემო, გაიქეცი!“ ჰო-და კომედია რომაა აქ, ისე, მდგმური იდგა მელენტის სახლში, ოლიას სახლში, ჰო-და ეს ქალი გამოვიდა აქეთ, და დაიჭირა ჭუტუ, და გაუშვეს ხელი ცხენს, და გაიქცნენ ესენი.

ოდო ასე მაჟია ორდოს მეურთ მეურნობაჲა ჩაიშ ონიღჷა, ოკო ვაუ-
ნათგნ, მუ საშველიე? აქ ხაჩქგ ამდლა თექ, ჟირ ყაზახის ვახაჩქედუნი,
თიზმა. მეურთ მაჟია ორდოს ჩაიში ონიღჷა. დუნიღათ ოკო ჩაი დო ქიმებ-
ჩათ, გეგმა შევოსრულებაფუათ ოკო, გეგმა გეჭარ.

ათაქი კარეფი გიღაბუ ოჯახენს. „აბა, მიჯინით თქვა!“ დინიჭირანს,
ქასახაპანს თე კარს იშო ჟი, ხეს ვეგედვანს სოთინინ, თეში.

– სო ბოში, ჭიშკარსო?

– ჭიშკარს ჟი გინმოსხაპუნს. გინმოსხაპუნს იშო-აშო, ოდო იდიცაანს.
მეურთ დო მიდაფთით. ჩავაბარით, გავანთავისუფლით ჩაიში ნიღუაშენი,
აშო მოლაფთით.

10

უკუელი ექ სკოლათ გაათუ...

– მუდა კილომეტრის რე? ართი ოთხი კილომეტრის?

– მეურნობაშეო? – შქვითი კილომეტრი. ოდო ინკეა მუიდ შქვით კი-
ლომეტრი?! ვარ ეჩი კილომეტრის გიღეფშით კუჩხით. ასე ვარე ეში.

ასე მიდართ დო უმაღლესის ჩაბარუ თექ. ძამი ნიჭიერი'დ. გათუუ მუ
დროს, ქოიჩქუ-და? თიმ დროს, ვალოდია ბასლაია დო თენენქ ჩაი იღეს,
ოდო ენენქ ირტუ დო ლადი ერქვანია ოჭოფესგნი... ოდო ფრიდონქ დაამ-
თავრუ თენა, ოდო ქიდიჭყუ ქუთემის მუშობა. თაქ ბრელი ცუდი აფუ კეთე-
ბული – ცუდი ხოჯო აფუ კეთებული. ახუნდუ კოს, სოლედგა მიკმაღახანდუ.
უკუელი, აქ ბოდიშინი, მეზობელი ოსურნკეა საქმე ქიდეკუუ დო ბაღანა
გააკეთუ. თექ გამათხოზეს, მარა იშა მუთუნქ ვალოლეეს. თეს მუდგა კორქ
ვამათხოზეკონი, ირდისხას გიშედანდუ დუსგნი, ფერი'დ, ფერ კორი'დ. უკუ-
ელი ქიდიჭყუ ქუთემის მუშობა. ოდო თევრეშე ოსური ქიმიონუ. უმაღლესი
გათუუ, ეკონომისტობა. ძამი ნაკლებო'დ ინკეა ეკონომისტური ფაკულ-
ტეტი, უკუელი გემრავლუ თექ დო უკუელი იუ ვარა. ეკონომიური ათუუ თექ
დო ქუთემის მუშენდ სავაჭროს.

20

– ეკონომიური უთებუ ქართის ალბათ, ვარა ქუთემის მა გომწყი.

– ქართის ათუუ დო ქუთეშიმა გაანესეს. ინკეა ქართის მუთუნს გაა-
თენდი უმაღლესისინი, გაანესენდეს. ჩქიმი დასქუაქ ქართის გათუუ ფი-
ზიკა-მათემატიკური დო ლაგოდეხშა გუტეეს. სოდე გიტენდეს, თექ ოკო
იდიკონი.

30

ოდო ათე ქუთემის [მუშენდ] დო ოსური ქიმიონ, მარა თიჯგუა ჯგირი
ცირა ქიმიონუ, უჯგუში ვევიღებედუნი. მიკვენდეს. თი ნელი ჯაღალღონია
ქიმიონ აპაქ, უჩაში ჯიმაქენი, ინა მოტაცებულო მიონ იქ, მარა ძვირფასი
ცირა'დ. ნელი ჯაღალღონიას ძღაბი ვენუურდუ ნოხოლე, უმაღლესდამთავ-
რებული. ასე ხოჯო რე ი ოსური.

– ჯიმას აპა... აპაღონი ჯოხოდუ.

– აპაღონი ჯოხოდუ უჩაშის. იქ ისტორიული გათუუ ბათუმს, ოდო ართ
დლა ვაუმუშებუ. ოჯახი ულუდუ ბრელი დო ოჯახიქ ქომიკორინუუ თინა. თე
აპაში ოსური ახაი მოონაფიი რე დო თექ ხოლო ქიმიონუ ოსური. მიკვენა
ირკოს, თიჯგუა ჯგირი რე, მარა აპაშოთ დო გრიგოი ჯანაშიაში ოჯახიშოთ

40

ჰო-და ახლა მეორე დღით მოვდივარ მეურნეობაში ჩაის საკრეფად, უნდა წავყვეთ, რა საშველია?! აქ თოხნა დღეს ამან, ორი მამაკაცი რომ ვერ მოთოხნიდა, იმდენი. მივდივართ მეორე დღეს ჩაის საკრეფად. დაუჭკრიფოთ უნდა ჩაი და მივცეთ, გეგმა შევასრულებინოთ უნდა, გეგმა აწერია.

აქ კარები ჰკიდია ოჯახებში. „აბა, მიყურეთ თქვენ!“ შეიმართება, გადაახტება ამ კარს ზემოდან, ხელს რომ არ დააკარებს არსად, ისე.

– სად, კაცო, ჭიშკარზე?

– ჭიშკარს ზემოდან გადაახტება. გადახტება იქით-აქეთ და იცინის. მოვდივარ და წავედით, ჩავაბარეთ, გავათავისუფლეთ ჩაის კრეფისგან. აქეთ წამოვედით.

მერე ამან სკოლაც დაამთავრა.

– რამდენ კილომეტრზეა? ერთი ოთხ კილომეტრზე?

– მეურნეობიდან? – შვიდი კილომეტრი. ჰო-და მაშინ რა იყო შვიდი კილომეტრი! [ეს] კი არა, ოც კილომეტრზე დავდიოდით ფეხით. ახლა არაა ისე.

ახლა წავიდა და უმაღლესში ჩააბარა ამან. ძალიან ნიჭიერი იყო. დაამთავრა რა დროს, თუ იცი? მაშინ ვალოდია ბასილაია და ამათ ჩაი წაიღეს, ჰო-და ესენი რომ გაიქცნენ და ლადი ერქვანია რომ დაიჭირეს... ჰო-და ფრიდონმა დაამთავრა ეს და დაინყო ქუთაისში მუშაობა. აქ ბევრი ცუდი აქვს გაკეთებული – ცუდიც აქვს გაკეთებული. სცემდა კაცს, უბრალო მიზეზისთვისაც სცემდა. მერე, აქ ბოდიში და, მეზობელ ქალთან საქმე დაიჭირა და ბავშვი გააკეთა. იქ გამოეკიდნენ, მაგრამ იმას ვერაფერი უქნეს. ამას ვინც არ უნდა გამოჰკიდებოდა, ყველა სიტუაციიდან (ყველგან) რომ დაიხსნიდა (გამოიტანდა) თავს, ისეთი იყო, ისეთი კაცი იყო. მერე დაინყო ქუთაისში მუშაობდა და იქიდან ცოლი მოიყვანა. უმაღლესი დაამთავრა, ეკონომისტობა. ძალიან ნაკლებად იყო მაშინ ეკონომიური ფაკულტეტი, მერე გამრავლდა ეს და მერე შეიქნა, თორემ... ეკონომიური დაამთავრა ამან და ქუთაისში მუშაობდა სავაჭროში.

– ეკონომიური დაუმთავრებია თბილისში ალბათ, თორემ ქუთაისში მე გავხსენი.

– თბილისში დაამთავრა და ქუთაისში გაანესეს. მაშინ თბილისში რამეს რომ დაამთავრებდი უმაღლესს, გაანესებდნენ. ჩემმა დისშვილმა თბილისში დაამთავრა ფიზიკა-მათემატიკური და ლაგოდებში გაუშვეს. სადაც გაგიშვებდნენ, იქ უნდა წასულიყავი.

ჰო-და ამ ქუთაისში [მუშაობდა] და ცოლი შეერთო, მაგრამ ისეთი კარგი ქალიშვილი მოიყვანა, უკეთესი რომ არ შეიძლებოდა. გვიკვირდა. ის ნელი ჯალალონია რომ მოიყვანა აპამ, უფროსმა ძმამ, ის მოტაცებულად მოიყვანა იმან, მაგრამ ძვირფასი ქალიშვილი იყო. ნელი ჯალალონიას ქალი არ სჯობდა (ქალი ვერ დაუდგებოდა წინ), უმაღლესდამთავრებული. ახლაც არის ის ქალი.

– ძმას აპა, აპალონი ერქვა!

– აპალონი ერქვა უფროსს. იმან ისტორიული დაამთავრა ბათუმში, ჰო-და ერთი დღე არ უმუშავია. ოჯახი ჰქონდა დიდი (ბევრი) და ოჯახმა დაისაჭიროვა ის. ამ აპას ცოლი ახალი მოყვანილია და ამანაც მოიყვანა ცოლი.

გასაკვირი ვარდუ. გრიგოლიშო გასაკვირი ვარდუ. სქუაღეფი ცუნდუ თე კოს, ბოშეფი ცუნდუ, მარა თიჯგუა ჯგირი ბოშეფი დეს აჰა დო ფრიდონი, უჯგუში სქუაღეფი ნაკლებო იბადებუდუ, სოფელს ვეშარდ.

– დო ჟირ ძლაბი, ვარო?

– სუმი ძლაბი: ვაღენტინა, ეთერი დო მაშო. ართი ეკუხედ კოკაიას, მაჟია – ბასლაიას დო მასუმა – ერქვანიას. ასე მიკირთ თექ დო ქიმიონ თენა, ოდო სუფრა მიღუნა: ამდლა მოუნს ფრიდონს ოსური, ოდო სუფრა მიღუნა, ხაჭაპურეფი დობჭვით, იფრეი, დო, ჯვეშო, ვაიჩქუნო, უჩქედეს, ნამდა მოჭყუდუ[ს] ქიმიონანდეს, ქუდახუნუანდეს, ხაჭაპურს ქიგლუდვანდეს, უკული ქატაკუდეს, გასოფანდეს კორეფი [კართეს ხაჭაპურს] დო ორდუ ბუძოია. ათენა თეი დიდა პარაქ გააკეთ თაშინ, უნუ თეს: ხოლო ვემიხენდიო? თენა ვარენია ასე საჭირონ, ვაიჩქენიო? ოდო დიდას უნუუ: თენა მაიშახ ვაგაკეთავა თეჯგუა. ძაამი თავმოყვარე ბოში'დ, ძაამი. მუთუნშენი ვეკ-მიკინანდუ უკახაღე. თიჯგუა თავმოყვარე, მეტ ეშე ვეშიღებედუნი.

დო – ჯგირი! ქიმიონუ ოსური თექ, ბინა გეკეთუ, ოჯახი გიშენუ, ათა-ში ათეჯგუა ცუდეფი გეიშენ, ჯგირი ცუდეფი გეიშენუ. დო ოსური ხოლო პედაგოგი დუ, მასწავლებეი დუ. ოდო ცხოვრენდეს. გუურჩქინდეს ართი სქუაქ ბოშიქ, მაჟია სქუაქ, მასუმა სქუაქ. უჩაში ბოშის ქიგიოდვეს ავთან-დილი, ოშქარს – ტარიელი დო უკულაშის – ფრიდონი. თვითონ ფრიდონქ მიუი სახეი ქიგიოდუ. ათე ბალანეფი ორდეს, ნამდა... ინსტიტუტის ქორდ უჩაში, უკულაში სკოლემს იშო-იშონ, ფერი დროს თექ ავარია გააკეთ, მუში მაშინათ ავარია გააკეთე, ავარია გააკეთუ, ათე შენობას ქიმკობორცქ, შუ-მიი ღუნი, თეში, ოდო ათე ხე მიიტახ. ათექ სავატყოფოს ქიდიჯირ, მითინ ვემიაშქუ, მაძირაფ ხოლო...

– მუშენი?

– მითინს ვარაგადაფუუ, მუჭო ავარია გააკეთუნი, თენა გრეხო* მი-ორქედგ თეს, ოჯლორეთ მიორქედუ: „მუჭო, ბოში, ფრიდონ ჯანაშიაქ ავარია მუჭო გააკეთ! მუჭო თენა?“... ჯიმა ხოლო ვემნაშქუ, დიდი გაჭირებით მინორთ-ვარა. მინამაღ თეშე დო დოღურუ. დოღურუ, თიჯგუა კორქ დოღურუ, ნამდა ჭიჭე დო დიდი, მით ქორდუ თექინი, ირგვლივ ირკორი თეში, ნამდა საკუთარი, მუში ნათესავცალო იჭუანდუ თეს. დიგარეს, ძვირფასო დიგარეს დო დოთხორეს თექ.

– სო?

– ქუთეშის. ჩიი დო სქუა თექ ცუნდ დო თექ დასაფლავეს. ასე ე ოსურქ გააგრძე, მასწავლებეო მუშეენდუ დო მუშეენდუ, ოჯახი ჯგირი უღუ-დუ, ბალანეფქ უმაღლესი არძაქ დაამთავრუ. უჩაში დანიშნეს ქართიში ტყეში ქარხანაში უჩაშო. თიშახ ჯანაშიეფი მუშეენდ თექ: გოგი დო გენო. თი ვალოდიაში ბოშეფი ხოლო თიქ თექ გეგნიონუ. აარდა, აარდას მეჩუ სამ-სახური. მაჟია სო მუშენდუნი, ვამიჩქუ; მასუმა ხოლო, ოდო ქიგირინუ თი ბოშიქ აარდა. ასე თინა ვარენია თექ, თე ამბეში უკული თი ინა ვამუშენსია, ქარხანავა-დო. ნელი მეჩიებუდუ გოლა, ქარხანა ვარენია დო სოდგარენი

გვიკვირს ყველას, ისეთი კარგია, მაგრამ აპასთვის და გრიგოლ ჯანაშიას ოჯახისთვის გასაკვირი არ იყო, გრიგოლისთვის გასაკვირი არ იყო. შვილები ჰყავდა ამ კაცს, ბიჭები ჰყავდა, მაგრამ ისეთი კარგი ბიჭები იყვნენ აპა და ფრიდონი, უკეთესი შვილები ნაკლებად იზადებოდა, სოფელში არ იყო (იდგა).

– და ორი გოგო, არა?

– სამი გოგო: ვალენტინა, ეთერი და მაშო. ერთი ჰყავდა ცოლად კოკა-იას, მეორე – ბასილიას და მესამე – ერქვანიას. ახლა მობრუნდა ეს და მოიყვანა ეს, და სუფრა გვაქვს: დღეს მოჰყავს ფრიდონს ცოლი, ჰო-და სუფრა გვაქვს, ხაჭაპურები გამოვაცხვეთ, ყველაფერი. და, ძველად, ხომ იცი, იცოდნენ, რომ, პატარძალს მოიყვანდნენ, დავამდნენ, ხაჭაპურს დაუდებდნენ, მერე ეცემოდნენ, შემოაგლეჯდნენ კაცები [კალთაში ხაჭაპურს] და იყო რია-რია. ეს ამისმა დედა პარამ რომ გააკეთა ასე, უთხრა ამას: კიდევ არ გაიხედნო? ეს რომ არაა ახლა საჭირო, არ იციო? ჰო-და დედას უთხრა: ეს მეორედ არ გააკეთო ასე (ასეთი). ძალიან თავმოყვარე ბიჭი იყო, ძალიან. არაფერზე დაიხევედა უკან. ისეთი თავმოყვარე, მეტი რომ არ შეიძლებოდა.

და – კარგი! მოიყვანა ცოლი ამან, ბინა გაიკეთა, ოჯახი გაიშენა, ასე ასეთი სახლები აიშენა, კარგი სახლი აიშენა. და ცოლიც პედაგოგი იყო, მასწავლებელი იყო. ჰო-და ცხოვრობდნენ. გაუჩნდათ ერთი შვილი, ბიჭი; მეორე შვილი, მესამე შვილი. უფროს შვილს დაარქვეს ავთანდილი, შუათანას – ტარიელი და უმცროსს – ფრიდონი. თვითონ ფრიდონმა თავისი სახელი დაარქვა. ეს ბავშვები იყვნენ, რომ... ინსტიტუტში კი იყო უფროსი, უმცროსი – სკოლებში რომ [იყვნენ] იქით-იქით, ასეთ დროს ამან ავარია გააკეთა, თავისი მანქანით ავარია გააკეთა, ავარია გააკეთა, ამ შენობას შეასკდა, მთვრალი რომ იყო, ისე, და ეს ხელი მოიტეხა. ეს საავადმყოფოში დანვა, არავინ მიუშვა, არც მნახველი.

– რატომ?

– არავის ათქმევინა, რომ ავარია გააკეთა, ეს შეურაცხყოფად მიაჩნდა ამას, სირცხვილად მიაჩნდა: „როგორ, კაცო! ფრიდონ ჯანაშიამ ავარია როგორ გააკეთა! როგორ ეს!...“ ძმაც არ შეუშვა, დიდი გაჭირვებითლა შევიდა... მოინამლა ამისგან და მოკვდა. მოკვდა, ისეთი კაცი მოკვდა, რომ პატარა და დიდი, ვინც იყო იქ, ირგვლივ ყველა ისე, როგორც საკუთარი, თავისი ნათესავივით ნუხდა ამის გამო (იტკიებდა ამას). გაასვენეს (დაიტირეს), ძვირფასად გაასვენეს და დამარხეს იქ.

– სად?

– ქუთაისში. ცოლი და შვილი იქ ჰყავდა და იქ დაასაფლავეს. ახლა ამ ქალმა განაგრძო. მასწავლებლად მუშაობდა და მუშაობდა, ოჯახი კარგი ჰქონდა, ბავშვებმა უმაღლესი ყველამ დაამთავრა. უფროსი დანიშნეს თბილისში ტყავის ქარხნის უფროსად, მანამდე ჯანაშიები მუშაობდნენ იქ: გოგი და გენო. იმ ვალოდიას ვაჟებიც მან იქ გადაიყვანა. ყველას, ყველას მისცა სამსახური. მეორე სად მუშაობდა, არ ვიცი; მესამეც, ჰო-და შემოიკრიბა იმ ბიჭმა ყველა. ახლა ის არ არისო იქ, ამ ამბის შემდეგ ის არ მუშაობსო, ქარხანაო – და. ნელი მელაპარაკებოდა გუშინ, ქარხანა არ არისო

მუშენსია. მაჟია, ტარიელი, რუსეთისიე. ფრიდონი ქუთემისიე. ოდო დიდა, მერი, მშვენიერი ჯგირო ქორე დო...

– მუ საქმეს მიკურენა? ფრიდონი მუ საქმესიე?

– ათენა ვამიჩქუ. მსახურენს. ჭიჭე საქმეს ვარენა, ჯგირი სამსახური ულუნა დო ჯგირი ცხოვრება ულუნანი, ფერ ხალხი რენა.

– გოგი ჯანაშიაში ძღაბი, გოგიში, ქუთემის ენდოკრინოლოგიურს, ა, დი-აბეტი დო თეჯგუა-თიჯგუა საავადმყოფო რე, თექ ორე ლაბორატორიაში უჩაში. თექ ვორექნი, თინა ეთემქოფუნს ზისხირს. დო გვააა ჯგირი ძღაბიე.

10 – ათე გოგი ჯანაშია დო თინეფნკეა ძაამი ახლოს რდეს თინეფი. ძაამი ხოლოს რდეს. თენეფიში ოჯახი გუმორთილი ვარდუ იშო-აშო ართმაჟიანკელა.

ნელი ჯალალონიაში ოჯახი

ნელი ჯალალონია, აფთიაქარი, აპაში ოჯახობა, ასე ხოჲო მუშენს დო რე ემერი.

– ჯგირი ოსური რენია, თქვიი სი.

20 – ჯგირი ოსურიე, ჯგირი! ათე ნელის სქუა ცუნდუ: ჟირ ძღაბი დო ართი ბოში. ათე ბოში, ოთხი კლასის დუნი, თეში დეინვალიდუ. კურხეფი ვარგუდუ. ამშვი კლასიშახ ხუჯით ქიგლეონუ აპაქ, ამშვი კლასიში უკული ათე ბალანა ხედუ ცუნდეს, ოდო კურხეფი ვაარგუდუ. ულუდუ წიგნეფი, მიშუ მანწავლები. ბალანაქ მიიღუ თვითგანათლება თე წიგნებით. მუთ ქოარსებენს წიგნეფინი, იფრელი ნაკითხერი აფუ. თეს ხექ ხოლო მიდურთუ. ათეს დუდი გეგნუოლუნი, მუს თვითონ ვაგათინე. ქიმურქუნი, გუთინე ოკო თინა. ვეებერთელა ყაზახი ხე. ამდღა ხოლო ხე, ასე ხოლო ხე, არდიხას ხე. ეჭოფე ოკო, ოჭკომამი სი ოკო ჩე, ნყარი სი ოკო ჩე, პაპიროსი... იფრელი არდიხასიე თიში, არდიხას. ათენა საქმეში გამარჩიებელი მეუნა ბოშენს, ა, მუთუნი სოფერს მოხვადუნი. მანქანას ქიგიოხუნუნა დო მიდეონანა, ქიმკაახუნუნა. თენა თქუნსგნი, მის არაგადეე, მი უმაღლესდამთავრებულს, მი პროკურორს, მი გამომძიებერს, თენა გეზის დო შარას მეჩანს კოჩისგნი! თეს აკეთენს. ზოგიერთემს ცუნს თენა მარჩიებელი, კანკალეს.

30 მითინი კოჩი ველუდუ, თენა... ოსური თეს ქაშიდუ დო სქუაღეფი... მიხა ჯანაშიაში მოთაღეფი'დ, გაჭირებლო ირდუუდეს, გაჭირებული დო ართი-ართი ძღაბი მიდგასუდუნი ცუნდუ, მოთა. მიხაში სქუას შურა ჯოხო-დუ დო თი შურას, გაბისონია დუო, მიდგარდუნი მინაარდუ, თი კოჩქ ხოლო ქიდიტუუ დო, ბალანაქ დოსქიდუნი, თი ბალანა მიდგასირდუნ ცუნდუ მარტვირს. ვარდუ იშენიშენი... მარა თეში მიდართუ საქმექ, ბოშეფქ თენა ქუმუონეს, თეძღაბიქ ქუმორთუ დო ოსურო ქუდუდოხოდუ თეს, ათე დოხოხუნი კოს. ათეშე ჟირ ბალანეფი ქოუნს თის.

– მართაჲოვო? ვაგემამტერა, კაცო! ცოცხაი რენო?

და სადღაც მუშაობსო. მეორე, ტარიელი, რუსეთშია. ფრიდონი ქუთაისშია. ჰო-და დედა, მერი, ძალიან (მშვენივრად) კარგად არის და...

– რა საქმიანობას ეწევიან? ფრიდონი რა საქმეშია?

– ეს არ ვიცი. მსახურობს. პატარა საქმეში არ არიან, კარგი სამსახური აქვთ და კარგი ცხოვრება რომ აქვთ, ისეთი ხალხია.

– გოგი ჯანაშიას ქალიშვილი, გოგისა, ქუთაისის ენდოკრინოლოგიურში, აი, დიაბეტი და ამისთანა-იმისთანების საავადმყოფოა, იქ არის ლაბორატორიის უფროსი. იქროცა ვარ, ის მიღებს სისხლს. და ძალიან კარგი გოგოა.

– ამ გოგი ჯანაშია და მაგათთან ძალიან ახლოს იყვნენ ესენი, ძალიან ახლოს იყვნენ. ამათი ოჯახი გაყოფილი არ იყო იქით-აქეთ ერთიმეორისგან.

ნელი ჯალალონიას ოჯახი

ნელი ჯალალონია, აფთიაქარი, აპსა ოჯახობა, ახლაც მუშაობს და არის ეგერ.

– კარგი ქალი არისო, თქვი შენ.

– კარგი ქალია, კარგი! ამ ნელის შვილები ჰყავდა: ორი გოგო და ერთი ბიჭი. ეს ბიჭი მეოთხე (ოთხი) კლასში რომ იყო, ისე დაინვალიდდა, ფეხები არ უფარგოდა. მეექვსე (ექვსი) კლასამდე მხრებით ატარა აპამ. მეექვსე კლასის შემდეგ ეს ბავშვი იჯდა სახლში, ჰო-და ფეხი არ უფარგოდა. ჰქონდა ნიგნები, მოდიოდა ხოლმე მასწავლებელი. ბავშვმა მიიღო თვითგანათლება ამ ნიგნებით. რაც არსებობს ნიგნები, ყველა ნაკითხული აქვს. ამას ხელიც ნაერთვა. ამას თავი რომ გადაუფარდებოდა, ის თვითონ ვერ გამართავს. რომ მიხვალ, გაუმართო უნდა ის. უზარმაზარი ყაზილარი ზის, დღესაც ზის, ახლაც ზის, ერთ ადგილას ზის. აიყვანო უნდა, საქმელი შენ უნდა აჭამო, წყალი შენ უნდა დააღვინო, პაპიროსი... ყველაფერი ერთ ადგილზეა მისი, ერთ ადგილზე. ეს საქმის გამრჩევად მიჰყავთ ბიჭებს, აი, რამე სოფელში რომ მოხდებოდა. მანქანაზე დასვავენ და ნაიყვანენ, დასვავენ [მაგიდასთან]. ეს რომ იტყვის, ვის შეუძლია თქვას, რომელ უმაღლესდამთავრებულს, რომელ პროკურორს, რომელ გამომძიებელს, ეს რომ გეზს და გზას მისცემს კაცს! ამას აკეთებს. ზოგიერთებს ჰყავთ ეს მრჩეველად, ზოგიერთს.

არავინ ელოდა, ეს... ცოლს თუ იშოვიდა და შვილები... მიხა ჯანაშიას შვილიშვილები იყვნენ, გაჭირვებულად იზრდებოდნენ, გაჭირვებულად, და ერთ-ერთი გოგო ვილაცას ჰყავდა, შვილიშვილი. მიხას გოგოს შურა ერქვა და იმ შურას, გაბისონია იყო, თუ ვილაც იყო, ჰყავდა ჩასიძებული. იმ კაცმაც მიატოვა და, ბავშვი რომ დარჩა, ის ბავშვი ვილაცას ჰყავდა მარტვილში. არ იყო მაინცდამაინც... მაგრამ ისე წავიდა საქმე, ბიჭებმა ის მოუყვანეს, ის გოგო მოვიდა და ცოლად დაუჯდა მას, ამ დამჯდარ კაცს. ამისგან ორი ბავშვი ჰყავს მას.

– მართლა? არ გამაგიჟო, კაცო! ცოცხალია?

– ამდღა ხოჯო ქიმერთენი, ოსურსით ძირუნქ, ბალანასით, ოჯახისით ძირუნქ, ნამდა ჟირი ბალანეფი ქოუნსუნი. ათე ოსურს, თე ძღაბის, თე ნე-ლიქ იფრეი ქიდაგურუუ თე ნამალეფი – დიანთირქ მუშიქ, დო ნამალეფს ვაჭრენს. ასე ინა ხოლო გუშუმენ – აფთიაკი, ჩქინი სავანტყოფოში გვერ-დით აფთიაკი უღ თეს. უკუელი ათე ნელიში ართი ძღაბი, ბიოლოგიურიდამ-თავრებული, ექიმს ეკუუხე ქუთემის, ქუთემის. თი ექიმი მუშეენს თერ-ჯოლას, ცენტრის, თერჯილას მუშეენს ექიმო. უჩაში ძღაბი ბიოლოგიე-უკულაში, ნელიში ძღაბი, აპაი ძღაბი, პრავიზორიე დიდაცალო. ათენა ეკუხე კოლია ბეჭვიაი სქუას, კარლო ბეჭვიაას, საგზაო ინჟინერო მუშე-ენს. თეს აფთიაკი გუშუმენ მუშ ქომოჯქ, თიჯგუა აფთიაკი, ჭყონს თიჯგუა ვარე. თე სუმი აფთიაკი მუშეენს თექე. ასე თითონ ვაჩოდ თეს, ხომ დიან-თილქ ქიდეღახ, ოსური მასნავლები'დ, ქიდეღახ, ათე ნენევაში გამო ინა მიილუ... ოჯახის ქიმკუდირთ, დიდი ოჯახი უღუნა დო დაქირავებული აფთიაკარი გუთურენა პრავიზორო. თუთას არძენს ოშ მანათის. ენა იფრე-ლი ქუდაგურუუ. ბალანა ცუნს. ართი (sic) მარუო კლასიშა გინილუ დო მაჟია (sic) მაშქვითა კლასიშა გინილუ: ბოში დო ძღაბი. მუჭო ჯანაშიეფიში ჯიში ქორენი, ქიჩინებე. ე კუნტი, დოხუნელ კოც ქულუანს თე ჩიღ დო სქუა, ოსური დო აარძა.

ველოდი ოდიშარია

20 – რაჟდენი ოდიშარიაში ბები ორდუ ჯგერნაია, ჯგერნეიხე'დ, ჩქიმი გვარი'დ. რაჟდენი ოდიშარიაში ბოში, ველოდი ოდიშარია, მუშეენდ ატე-კაში უჩაშო, ატეკაში უჩაშო.

– რაჟდენქ დოღურუ.

– რაჟდენქ დოღურუ, გოგუცას შური უდგუდუ. კობაში ცუდეში შუკას მიშართუ'დ, ოდო ეთექ უღუდუ ცუდე. ათე ველოდი ორდუ ძაამი ნიჭიერი ბოში. უმაღლესი დაავთავრ ველოდიქენი, ატეკას ქედაჭყაფეეს მუშობა დო ატეკაი დილექტორო მუშეენდ ველოდი. ათე გოგუცა დო რაჟდენს ცუნდეს სუმი სქუა: ველოდი, გოგო – ძღაბი, დო... დო მაჟია ძღაბის მუ ჯოხოდუ? სუმი სქუა ცუნდუ. ათე გოგო[ქ] ლეხიანქ იცუუ. არძა უშტელეფი დეს: ე ძღაბეფი დო დიდა ხოლო. ათე გოგო მენოვე სკოლაშა დო ჭიჭე გიშა-ლი ცოფუ, ტყაჯგუა ცოფ გიშალუ, ოდო დაშქურინუუ მუდგაქერენი. ოდო ათე გოგოქ ქიგიაღახ თეს დო ნერვეფით ქიდეღახ თექ. მარა თიჯგუა ჯგი-რი ძღაბი'დ, უჯგუმის ვაძირგნდი კოჩი. გოგუცა'დ თვითონ განსაკუთრე-ბული, რაჟდენი განსაკუთრებუი კოჩი'დ, ოდო აარძა ჯგირი'დ.

უკუელი ათენა თექ მუშეენდ დო რაჟდენი ცოცხალი ვარდ. უჩაში ძღა-ბი გათხილი'დ. უკლაში ძღაბი ცუდესი'დ.

ველოდის ოსური, რუსი, ქორთუმი* ძღაბი, დუნიშნებუ, საჩხერეშე, ოდო მოუნს, მიონას ოკო დო კამპანია აკეთას ოკო. ჩქი ცვანა მიძუდეს

– დღესაც რომ მიხვიდე, ცოლსაც ნახავ, ბავშვსაც, ოჯახსაც ნახავ, რომ ორი ბავშვი ჰყავს. ამ ქალს, ამ გოგოს ამ ნელმი ყველაფერი ასწავლა ეს წამლები – დედამთილმა თავისმა, და წამლებს ვაჭრობს. ახლა ისიც აუშენა – აფთიაქი, ჩვენი საავადმყოფოს გვერდით აფთიაქი აქვს ამას. მერე ამ ნელის ერთი გოგო, ბიოლოგიურდამთავრებული, ექიმს ჰყავს ქუთაისში, ქუთაისში. ეს ექიმი მუშაობს თერჯოლაში, ცენტრში, თერჯოლაში მუშაობს ექიმად. უფროსი გოგო ბიოლოგია. უმცროსი, ნელის გოგო, აპას გოგო, პროვიზორია დედასავით. ეს ცოლად ჰყავს კოლია ბეჭვასის შვილს, კარლო ბეჭვასის, საგზაო ინჟინრად მუშაობს. ამას აფთიაქი გაუშენა მისმა ქმარმა, ისეთი აფთიაქი, ჭყონში ისეთი არაა. ეს სამი აფთიაქი მუშაობს იქ. ახლა თვითონ არ სცალია ამას. ხომ დედამთილი გახდა ავად – ქალი მასწავლებელი იყო – გახდა ავად, ამ წნევის გამო ის მიიღო... ოჯახში დატრიალდა, დიდი ოჯახი აქვთ და დაქირავებული აფთიაქარი უდგათ პროვიზორად, თვეში აძლევს ას მანეთს*. ეს ყველაფერი დაასწავლა. ბავშვი ჰყავს, ერთი მერვე კლასში გადავიდა და მეორე მეშვიდე კლასში გადავიდა: ბიჭი და გოგო. ჯანაშვილების ჯიში რომ არის, იცნობა. ამ კუტ, დამჯდარ კაცს უვლის ცოლი და შვილი, ცოლი და ყველა.

ველოდი ოდიშარია

რაჟდენ ოდიშარიას ბებია იყო ჯგერენაია, ჯგერენაია იყო, ჩემი გვარისა (გვარი) იყო. რაჟდენ ოდიშარიას ვაჟი, ველოდი ოდიშარია, მუშაობდა ატეკის უფროსად, ატეკის უფროსად.

– რაჟდენი გარდაიცვალა.

– რაჟდენი გარდაიცვალა, გოგუცა ცოცხალი იყო (სული ედგა). კობას სახლის შუკაში შესახვევი იყო, ჰო-და იქ ჰქონდა სახლი. ეს ველოდი იყო ძალიან ნიჭიერი ბიჭი. უმაღლესი რომ დაამთავრა ველოდში, ატეკაში დაანყებინეს მუშაობა და ატეკის დირექტორად მუშაობდა ველოდი. ამ გოგუცასა და რაჟდენს ჰყავდათ სამი შვილი: ველოდი, გოგო – ქალიშვილი, და... და მეორე გოგოს რა ერქვა? სამი შვილი ჰყავდა. ეს გოგო ავადმყოფი შეიქნა. ყველა მასწავლებელი იყო: ეს გოგოები და დედაც. ეს გოგო მიდიოდა თურმე სკოლაში და ცოტა გასაველეელი ჰქონია, ტყის მსგავსი ჰქონია გასაველეელი, და შეაშინა რაღაცამ. ჰო-და ეს გოგო ავად გახდა ამის გამო და ნერვებით დაავადდა ეს. მაგრამ ისეთი კარგი გოგო იყო, უკეთესს ვერ ნახავდი კაცი. გოგუცა იყო თვითონ განსაკუთრებული, რაჟდენი განსაკუთრებული კაცი იყო, ჰო-და ყველა კარგი იყო.

მერე ეს იქ მუშაობდა და რაჟდენი ცოცხალი არ იყო. უფროსი ქალიშვილი გათხოვილი იყო, უმცროსი გოგო სახლში იყო.

ველოდის ცოლი, რუსი, ქართველის ქალიშვილი, დაენიშნა საჩხერეში, ჰო-და მოჰყავს, მოიყვანოს უნდა და ქორწილი გააკეთოს უნდა. ჩვენ

თევრე, ჭიჭე ყვანა, დო ათეში ოტახეს ვორეთ ამდლა. ათაქ ბრიგადირეფქ ქუმორთეს, ჭე პატიი ქოფცესკონი, თიშგურშენი. ჩქი ხოლო პატიი ქოფცით, ოჭკომალე მიდეველით, თენა-თინა. სიმინდი აშო ქიმიბლით დო ოჭკომალე კეთებული მათუ, ქუდეს ამსერი მაგორაფალი ვამაფუ. ამდლა ხომ თექ ბტახუნდით, ამდლა თექ მიდეველი, მარა თიზმა ბლომათ გავაკეთი, ოგორალი ვამაფუ.

10 ქუმობთით ქუდეშა დო ასე ეკორუმილიე, ეკოსერილიე. ოდო მაშინაქ მინიუ დო სუმი-ოთხი კორქ მინიუ. მევორჩქიიო – აბესალომი, მურმანი, შალეკო... ახმედი ბასლაია, „მოზოჯით!“ „დოზოჯით!“ აბა, ენეფი... დაპატიუნდი და ვარა, მეტო ვემიიშ ბასლაიეფი. თენა მუთუნი საქმეშა კორი მიკილენსენი, თემ ვარგნი, თენა დაპატიუიკონი ოკო დო თავადურო მიიშეს. მახიოლ ასე თენეფიში მულაქქ, ოჭკომალე მიდე, იფრეი, ოდო ხოლო მეუძინანქ ასე თეს მუდგასიენი, თე კათაქ ქე მორთენი. ონი აბესალომქ მიწუუ: ლოლავა – მიწუუ – ჩქი საქმეშა ვორეთია მულირი. ათე საქმეში ოცნას ქომინინთია-და, დოფხოდუთია დო ქოთ ფშუნთ, ქოთ ჰქომუნთია-ვა, ოცნას ქომინინთიადა. „მუი რე, ბოში, ფერ საქმე, მუი რე?“ მუი რენია-და ველოდი ოდიშარიასია ოსური მოუნსია, ამშოში კორიში სუფრა ენია ოკეთებელი. ჟირ დლაში ქორწილი რენია. საჩხერეშე მოუნსია დო ქორქქუნია, ქორწილეფი ევრე ჟირ დლა[ს] უჩქუნანია. სერიში კამპანია რენია, მარა 20 მაჟია დლას ხოლო იინია. ათაქია სი დუს ქიგემიდგუნთია დო მოჟურქიავა-და, პაჟალსტა*, მა პჭკომუნქ, ფშუნქ დო ვურქია, მა მუ მიდინუნია?! მა მუთ შემეღებუნი, ქო-მაქ – მა უნი – თქვა ოჭიშის დეგორთუანთო-მაქ? ველოდი სქანი ბიძისქუა რე, ენა რაჟდენი ჩქიმი ხოლო რე, ჯგერნაიხეში მოთა რე დო მა თენენს გურს ვადვარკე-მაქ.

დოხოდეს ოჭკომალს, ჭკომეს, შვეს, იშო-აშო დო აქ ასე აბესალომი ხოლო ქიფში ართ საქმეს: აბესალომიში ძლაბი გურიგე ოკო კიდასონიას. ექიმი ძლაბი ქუნდუ, ამთავრენდენი ფერი, გვალო ჯგირი. მუთუნ გოჯინელი ვარე, მარა თიში დიანთირს ოინტერესუდ ექიმი. მამია ხვიჩიაი ძლაბის მიორდ, მარა იქ სოფერს ვეგეთხუუ. მარა უჩაში ბოში ქუნდუ გვალო ჯგირი. 30 თე უჩაში ვარინი, ათე უკლაში ბოშიქ მემენონ, სკოლაშა მეფთინი: ბა-დანას დუშებუდუ, გორას, დო ქომჭანეესენი, ათაქი ქოშძირი თენა. ათე გორას ათაქ ქინვაძირი დო ხე მოკო მევოგე თე უშტელიშ* ნოხოჲე, ნამდგა უშტერს* დუშუენი, თექ ქენმაფორუ ნოხოლე დო მიწუუ: დეიდავა, ათეს ასე სი ხე ვემიოგავა, ახალი დანიშნული ვორექ თაქია დო ანა მა მემანდია, მა. ანი ათაქ თე საქმეშენი ვეჭანუაფუქია – მიწუუ. მემენონუ თე ბოშიქ. მიჩქუ ასე თეში დიდა, მუმა, ჟირიხოლო პედაგოგეფი, ოჯახი მიჩქე. ასე რუსიკოშოთ ქოფთქვი თენა ხეათ. ნამთინ ვააფუ აბესალონს სქუალეფი გათხილი, ოდო ქიმებთი დო თინას ქუნინი, „მე არ მითხრა, გენაცვალე, აბესალომს უთხარი“ – მიწუუ. ასე აბესალონქ ამარი ქეშამიოლუ ხეშა. მა 40 უნი: ათეჯგუა ამბე რე, სი ხომ ვეიქ წინააღმდეგი-მაქ? ასე არძა ქუდეშა გეინკარუ ძლაბეფი, სუმი ძლაბეფი-მაქენი, ათეს ოკო –მა უნი – შარა. ი

ყანა გვედო იქით, პატარა ყანა, და ამის მოსატყუად ვართ დღეს. აქ ბრიგადირები მოვიდნენ, ცოტა პატივი რომ ეცათ, იმისთვის. ჩვენც პატივი ვეცით, საჭმელი წავიღეთ, ეს, ის. სიმიინდი აქ მოვიტანეთ და საჭმელი გაკეთებული მაქვს. სახლში ამაღამ მოსაძიებელი არა მაქვს. დღეს ხომ იქ ვტყუდით, დღეს იქ წავიღე, მაგრამ იმდენად ბევრი (ბლომად) გავაკეთე, საძებარი არა მაქვს.

მოვედით სახლში და ახლა შეღამებულია, დაღამებულია. ჰო-და მანქანა შემოვიდა და სამი-ოთხი კაცი შემოვიდა. გავიხედე – აბესალომი, მურმანი, შალიკო... ახმედი ბასილაია. „მობრძანდით!“ „დაბრძანდით!“ აბა, ესენი, თუ არ დაჰპატიჟებდი, ისე არ მოვიდოდნენ ბასილაიები. ეს, რამე საქმეზე კაცი რომ შემოვივლის, ისე კი არა, ეს დაგეპატიჟებინა უნდა და თავადურად მოვიდოდნენ. გამიხარდა ახლა ამათი მოსვლა. საჭმელი მაქვს, ყველაფერი, ჰო-და კიდევ დავუმატებ ახლა ამას რამეს, ეს ხალხი რომ მოვიდა. და აბესალომმა მითხრა: ლოლაო – მითხრა – ჩვენ საქმეზე ვართო მოსული, ამ საქმის თანხმობას თუ მეტყვითო, დავსხდებითო და კიდევ დავლევთ, კიდევ ვჭამთო, თანხმობას თუ გვეტყვიო. „რა არის, კაცო, ასეთი საქმე? რა არის?“ რა არისო და ველოდი ოდიშარიასო ცოლი მოჰყავსო, ექვსასი კაცის სუფრა არისო გასაკეთებელი. ორი დღის ქორწილი არისო. საჩხერიდან მოჰყავსო და კი იციო, ქორწილები იქით ორ დღეს იცინანო. ღამის ქორწილი არისო, მაგრამ მეორე დღესაც იქნებაო. აქო შენ თავს თუ მოგვიბამ და წამოხვალო, სიამოვნებითო, მე ვჭამ, დავლევ და წავალო, მე რა მეკარგებაო?! მე რაც შემიძლია, კი-მეთქი – მე ვუთხარი – თქვენ ზურგს შეგაქცევთ-მეთქი? ველოდი შენი ბიძაშვილია, ეს რაჟდენი ჩემიც არის, ჯგერენაიას შვილიშვილია და მე ამათთვის სულს არ დავზოგავ-მეთქი (გულს არ დავაკლებ-მეთქი).

დასხდნენ საჭმელზე, ჭამეს, სვეს, იქით, აქეთ და აქ ახლა აბესალომიც ვიშოვე ერთ საქმეში: აბესალომის გოგო გაფურთხო უნდა კილასონიას. ექიმი ქალიშვილი ჰყავდა, რომ ამთავრებდა, ისეთი, ძალიან კარგი. ვერაფერი შეხედულია, მაგრამ მის დედამთილს აინტერესებდა ექიმი. მამია ხვიჩიას გოგოს შერთვას ცდილობდა, მაგრამ ის სოფელში არ გათხოვდა. მაგრამ უფროსი ვაჟი ჰყავდა ძალიან კარგი. ეს უფროსი კი არა, უმცროსი ვაჟი მომენონა, სკოლაში რომ მივედი: ბავშვს დაეშავებინა, გოჩას, და, რომ დამიბარეს, აქ ვნახე ეს. ამ გოჩას აქ დაეუბრიალე თვალები და ხელი მიინდა დავარტყა ამ მასწავლებლის წინაშე, რომელ მასწავლებელსაც დაუშავა, ეს ამეფარა წინ და მითხრა: დეიდაო, ამას ახლა შენ ხელი არ დაარტყაო, ახალი დანიშნული ვარ აქო და ეს მე მომანდებო, მე. ანა აქ ამ საქმისთვის არ იქნები დანაბარებიო – მითხრა. მომენონა ეს ვაჟი. ვიცი ახლა ამისი დედა, მამა, ორივე პედაგოგია, ოჯახი ვიცი. ახლა რუსიკოსთვის ვთქვი ეს უცებ. არც ერთი არ ჰყავს აბესალომს შვილი გათხოვილი და, რომ მივედი და თინას ვუთხარი: „მე არ მითხრა, გენაცვალე, აბესალომს უთხარი“ – მითხრა. ახლა აბესალომი აქ ჩამივარდა ხელში. მე ვუთხარი: ამისთანა ამბავია, შენ ხომ არ იქნები წინააღმდეგი-მეთქი? ახლა ყველა სახლში რომ გილაგია გოგოები, სამი გოგომეთქი, ამას უნდა – მე ვუთხარი – გზა. ის მეოთხე პატარა არის-მეთქი.

მაოთხა ჭიჭე რე-მაქ. ათეჯგუა ბოში რე, ამარი გეგნიონეს, ამარი მუშე-
ენს,... ქომური – მა უნი – თიში უფლება, ქიმებზე მისამართი დო ძღაბი დო
ბოშიქ ართიანი ქოძირას-მაქენი. ქოვა – მინუუ. ოდო მიდართ ენეფქ დო მა
ის მისამართი ქიმებში ვერე.

მა ოკო მიდავრთე ცააშხას, საბატონსიე კამპანია. კამპანია რე საბა-
ტონს დო ჟაშხას. მაშნა ქუმომიშქვეს – მაშნა ვაუჭირდი კოს, იში უჩაში'დ,
მუთ მაშნა ქომოძრავენდ რაიონსენი, თიში: „აბა, მუ გილუნა“? „მუხს ორ-
თუთ“? „მუ მუკოილუნა“? თექ ნონორიაი ბოშის დუუჭარ ათეზმა კორიშოთ
ერლოვითი ხაჭაპური, ვითოხუთი ქოთომი, ვითოხუთი თუ...

10 ასე ქუდმოხუნეეს მა. დაბა დოჭარია, მუ რენი. ქუმომლით – მა უნი –
ნაჭარა. ქუმომლეს ნაჭარანი, საციგანო ნაჭარა, საციგანო. თეზმა კორი დო
ნაჭარას – ართი ჟარნერლოვით კორიში პრავეზია*. ჟირ დღაში კამპანია რე!
შიღებედ ხუთოში კორქ იუკონი, პრავეზია* მიძუდესკო ოკო ჩქი ამშოში
კორიში. ასე ენა არკაკალ ვარე. მა უნი ჩქინო მისალები: თენა დოულორებუქ,
ეთ მა ვამამუშებე-მაქ. აბა, სი თქვია. სანყაი, გოგუცა მიკოხე, დიდა-ოსური,
თაქ, ოდო ველოდი – სო ჩოდუ ველოდის! დო ათე დიდა განაგენს თაქ, მარა
უთაობა რე. ასე ვარე ცოცხალი კობა, [თინა] დო შალიკო ნონორია მიკოხე
თაქ დო ათე ჟირი კორიე უჩაშო თაქ გუშაგორიი: კობა დო შალიკო.

20 აბა, ასე ქიდეკინი კარანდაში დო მა გინიჩქენ, თეში გაამრავლი. „მუი
რე“? ოში კოს მუდა ხუთი უღუ-მაქ, ოშის? უკული გეჭოფი, გაამრავლი
ამშვიშა. ცათე ამშოშიში ხუთი მუდა რენი, იდა ქოთომი გოკო – მა უნიი.

– ხუთი კორიშოთ – ართი ქოთომი.

– ო, ხუთშოთ – ართი. ათეშე თე ვით კორიშო გოკო – მა უნი – ართი თუ,
მორჩილი თუ. დიდი ვარ-მაქ. დიდი თუ – ეჩი კორიშოთ, საშუალო თუღეფი
ართიმაჟიანკველა ვითოხუთ ხოლო შიღებე – მა უნიი. ვითოხუთი თუ დუო-
ჭარაფეე ოშ კორიშოთ. ამშოში კოს მუდა ოკო-მაქ? დიო სენი დუოჭარაფე,
სენი მუდა ოკო. ირ ართი კორიშოთ შკვითი სენი გოკო, ცათე შკვითი სენიშა
ოჭკომალქ გიდვინას ოკო არძაშა. მუდას დახუნუანქ, გოკოდა, ამშოში დას,
გოკოდა, სუმონენი, ირ ართი კოს ოკო შკვითი სენი. ქიანგარიშით-მაქ: ართი
30 სენი გოკო ქობაღიში, ხაჭაპურიში, ხორციში: ქოთომიში ხორციში, თუში
ხორციში, ჩხოლში ხორციში. ხუთ სენი მეურს – მა უნი – მაამშვა ცვალი
მეურს. ჭკის ხოლო აკეთენტ დო ჭკიდი ხოლო ორე საჭირო-და, ენა ქობაღიშის
გინკარუუ. ათენა აუციებერი საჭირო რე, თე შკვითი სენი. თეში მიხედვით
დოჭარით, მუზმა სენი გოკონა სუფრას – მა უნიი. ართო ვეც იინია ე ამშოში
კორიშია. მუზმა იინი, თენა სი გეთვალისნინი-მაქ, ართი დოხუნაფას მუდას
დახუნუანთ? ნუ*, ოთხოში კორია, ხუთოში კორია – თქუუ. სენი ლიშნი*
მილუდანი ოკო, ეგება მეტიქ ქემოგირთ ხუთოში კორიში. ამსერი ვაგაგორე
– მა უნი – სი სენეფი. გემუონწყუათ ხუთოში კორიში, ძუდას იფრელი
ხუთოში კორიში-მაქ.

40 სენეფი დუოჭარაფეე, კოვზეფი დუოჭარაფეე, ვილკეფი* დუოჭარა-
ფეე, ჭირქეფი დუოჭარაფეე. სანვენო – სორდუ ეიშახ დიშადგუმაი სანვე-

ასეთი ვაჟია, აგერ გადაიყვანეს, აგერ მუშაობს, მომეცი – მე ვუთხარი – იმისი უფლება, მივცე მისამართი და გოგომ და ბიჭმა ერთიმეორე ნახონ-მეთქი. კიო – მითხრა, და წავიდნენ ესენი და აქეთ მე მას მისამართი მივეცი.

და მე უნდა წავიდე ხუთშაბათს, შაბათსაა ქორნილი. ქორნილია შაბათს და კვირას. მანქანა გამომიგზავნეს – მანქანა არ უჭირდა იმ კაცს, იმისი უფროსი იყო, რაც მანქანა მოძრაობდა რაიონში, იმისი: „აბა, რა გაქვთ?“ „რას აკეთებთ?“ „რა გამოგაქვთ?“ იქ ნონორიას ვაჟს დაუნერია ამდენი კაცისთვის ოცდაათი ხაჭაპური, თხუთმეტი ქათამი, თხუთმეტი გოჭი...

ახლა დამსვეს მე: აბა, დანერეო, რაც არის. მომიტანეთ – მე ვუთხარი – ნანერი. რომ მომიტანეს ნანერი – სამასხარაო ნანერი, სამასხარაო. ამდენი კაცი და ნანერში – ერთი ორმოცდაათი კაცის ხორაგი. ორი დღის ქორნილია! შეიძლებოდა ხუთასი კაცი ყოფილიყო, ხორაგი უნდა გვექონოდა (გვდებოდა) ჩვენ ექვსასი კაცისა. ახლა ეს არც ერთი არაა. მე ვუთხარი ჩვენთვის მისაღები. ეს მოუტყუებხარ, ამითი მე ვერ შევძლებ მუშაობას-მეთქი. აბა შენ თქვიო. საცოდავი გოგუცა მიზის, დედა-ქალი, აქ, და ველოდი – სად სცალია ველოდის! და ეს დედა განაგებს აქ, მაგრამ უთავოაა. ახლა არაა ცოცხალი კობა, [ის] და შალიკო ნონორია სხედან აქ და ეს ორი კაცია უფროსად აქ ამორჩეული: კობა და შალიკო.

აბა, ახლა დაიკავე ფანქარი და, მე რომ გეტყვი, ისე გაამრავლე. „რა არის?“ ას კაცს რამდენი ხუთი აქვს-მეთქი, ასს? მერე აიღე, გაამრავლე ექვსზე. ამ ექვსასის ხუთი რამდენიცაა, იმდენი ქათამი გინდა – მე ვუთხარი.

– ხუთი კაცისთვის – ერთი ქათამი!

– ჰო, ხუთისთვის – ერთი. აქედან ამ ათი კაცისთვის გინდა – მე ვუთხარი – ერთი გოჭი, პატარა გოჭი, დიდი – არა-მეთქი. დიდი გოჭი – ოცი კაცისთვის, საშუალო გოჭები ერთიმეორესთან თხუთმეტიც შეიძლება – მე ვუთხარი. თხუთმეტი გოჭი დავანერინე ასი კაცისთვის. ექვსას კაცს რამდენი უნდა-მეთქი? ჯერ საინი დავანერინე, საინი თუ რამდენი უნდა. ყოველ ერთ კაცზე შვიდი თეფში გინდა. ამ შვიდ თეფშზე საჭმელი დაიდოს უნდა ყველაზე. რამდენსაც დასვამ, გინდა ექვსასი იყოს, გინდა სამოცი, ყოველ ერთ კაცზე უნდა შვიდი თეფში. იანგარიშეთ-მეთქი: ერთი თეფში გინდა პურისა, ხაჭაპურისა, ხორცისა: ქათმის ხორცისა, გოჭის ხორცისა, ძროხის ხორცისა. ხუთი თეფში მიდის – მე ვუთხარი – მეექვსე ყველი მიდის. მჭადსაც თუ აკეთებ და მჭადიც თუ არის საჭირო, ის პურისაზე დალაგდება (დაიდება). ეს აუცილებლად საჭიროა, ეს შვიდი თეფში. ამის მიხედვით დანერეთ, რამდენი თეფში გჭირდებათ სუფრაზე – მე ვუთხარი. ერთად არ იქნებო აქ ექვსასი კაციო. რამდენიც იქნება, ის შენ გაითვალისწინე-მეთქი. ერთ დასმაზე რამდენს დასვამთ? – ასე, ოთხას კაცსო, ხუთას კაცსო – თქვა. თეფში ზედმეტი გვექონდეს უნდა, ეგებ მეტი მოვიდეს ხუთას კაცზე. ამაღამ ძებნას ვერ შეძლებ – მე ვუთხარი – შენ თეფშებისას. გავანყოთ ხუთასი კაცისა, იდოს ყველაფერი ხუთასი კაცისა-მეთქი.

თეფშები დავანერინე, კოვზები დავანერინე, ჩანგლები დავანერინე, ჭიქები დავანერინე, სანვნო – სად იყო ადრე ჩასადგმელი სანვნო! ამისთვის გრძელი ჭიქები, გელადის* ჭიქები რომაა, ის დავანერინე. ღვინისთვის

ნო! ათემოთ, გინძე ჭირქეფი, გელაძი* ჭირქეფიენი, თინა დუოჭარაფეე. ღვინშოთ თავისთავათ თითო კოს თითო ჭირქა ოკოდ. ეშადგემი – საცივ-შოთ, ხომ საცივს ვაკეთენდით? ასე ბაჟა მიჩქუნა, ინწკია ხაშილი საცივს ვაკეთენდით ინდურიშის, ასე ვეკეთებუუ, ოჯახის აკეთენა, ვარა სუფრას – ვარ. ზოგიერთი შემთხვევას საცივი მეურს ბაჟათ, ოდო ოსტრის ხოლო აკეთენა კაიკალეშახ, მის მუჭო მონონსენი. ათენა დო თენა აარძა დუოჭარაფეე იშო-იშო: ჭირქეფი, სენეფი, სანვენოეფი – იფრეი. დო უკული გინივლით თუ დო ქოთომიშა. ხაჭაპურეფი იჭუნია რაიონს დო მილაღუნია აშო, ხაჭაპურეფი დო ნამცხვარეფი.

10 აბა, წვანილი, პატრიჟანი. ენა პატრიჟანი შამოლეულიენ, ფერ დრო რე. თეზმა ვეშინია. მარკოვკა* ქუმომლით-მაქ – მა უნიი – ქალუდვანქ თის – მა უნიი. თენეფი ისაცივებუ, საერთოთ ისაცივებუ. თაურე თენა ნეძით იტენუუ, სუნეი დო ხახვით, ოდო პატრიჟანი გვერდი თავრე, გვერდით ელედევალუუ დო მეურს ართი სენი თენა ხოლო. ენა მაშქვითა სენიე.

ცვალი, ხორციეფი, ხაჭაპურეფი, უკული სანვენო ჭირქა ცომური დო პამინდორიშოთ ირი ხუთი კორიშოთ – თითო. თენა საანგარიშო ქიმიბლით დო თეში ქივანგარიშით ირეფი. ქიმებთით ასე ქოთომიშა. ოშ ქოთომს გინაჩირთ, დობჭარით ოში ქოთომი.

– გინაჩირთგდ, აბა, მუ?

20 – ამდღარდლაცალო ფშუ თენა. თუ დობჭარით ოთხონეჩი. ეჩხოუში ხორცი, ოთხი ჩხოუ მუკუკირ ი კოს დო ეს მუშა პჭარუნქ? ინა იცვილუუ, ჩქიმ პატონ ღექენ, იხაშუუ დო რე. ოთხი ჩხოუ მიკუკირ თიჯგუა გვანილი, ოთხი, ხამუ ქეგილასირეე ოჭიშიშა, გოლაშე დიკონაფილი ჩხოულეები. ე ოჩეფი ოცვილარო სოლედეგა მიკოკირ, ენა მოუნა შოფერემს საჩუქარო. ოდო თე კორი მუდეგას მიგორუანსენი, იფრელი მულუნა თეშა. ათენა იფრელი.

აბა, ნეძი? ნეძი ერდოხუთი კილო. ხაჭაპური – ოში, ნამუთ ართი გეჭკირილი ართ სენს ეოფმანს. ნამცხვარი – სუმონეჩი. ათენა იფრელი დობჭარით.

ოდო, აბა, მუჭო ასე? მიდართეს ოიდეშა. ოშ ქოთომიში მანგიორო გო-

30 გუცას ქუიდირაფუაფუდუ ოშ ეჩი ქოთომი; ოთხონეჩი თუში მანგიორო – ოშ თუ ქუიდირაფუაფუდუ. ათაში უდუდუ ფარა, თიჯგუა ადგილს მუშეენდ. ატეკაში უჩაში'დ. თელი ატეკაში. ე პრიპასები*, ენა მუ გოკო თენა შური დო გურს! ე ოსურქ ქიმიდ, მარა ეჯგუა სულგრძელი* ადამიანი'დ, ნამდა მუთუნი დარძდანდუ დო მუთუნი... ონჯლორე ვამოძირათია დო იფრელს მივლანქია თაქ.

– ეგშა ოკო რდასია!

– ო. ასე ამსერი ცურა ქუმომიონეს დო ობიშხას კინი მიდამიონეს.

ქიმკუდირთით სუნეფიში... ასე ხვალე ბაჟას ვაკეთენდი, ასე ხოლო ორ-

40 თუნა თეს თი სუნეღეფს. ჩქიმი ბაჟა ორე ჩე, პირკალცალო ოკო იუას. ენეფიშო ინწკია სუნეღეფი'დ იფრელი. ჭითა პირს ვლოლანდით, თეჯგუა-თიჯგუას დო შხვანერო იზადუდუ. ხაში საცივი'დ, ხაში. თენა იფრელი დოჭარუ, იფრეი ქიმიდ თექ. ოდო ასე თე საცივი სუნეი დავამზადით...

თავისთავად თითო კაცს თითო ჭიქა უნდოდა. ჩასადგმელი – საცივისთვის, ხომ საცივს ვაკეთებდით? ახლა ბაჟე ვიცით, მაშინ მოხარშულ საცივს ვაკეთებდით ინდაურისას, ახლა [ეს] არ კეთდება, ოჯახში აკეთებენ, თორემ სუფრაზე – არა. ზოგიერთ შემთხვევაში საცივი მიდის ბაჟედ, ჰო-და ოსტრსაც აკეთებენ ზოგჯერ, ვისაც როგორ მოსწონს. ეს და ეს ყველა დავანერინე თანდათან: ჭიქები, თეფშები, სანწვოები – ყველაფერი. და მერე გადავედით გოჭსა და ქათამზე. ხაჭაპურები ცხვებაო რაიონში და მერე მოიტანენო (მოიტანებაო) აქ (აქეთ), ხაჭაპურები და ნამცხვრები.

აბა, მწვანილი, ბადრიჯანი. ბადრიჯანი შემოლეული რომაა, ისეთი დროა, ამდენის შოვნა ვერ მოხერხდებაო (ან ასე: ამდენს ვერ ვიშოვითო). სტაფილო მომიტანეთ-მეთქი – მე ვუთხარი, ამოვუდებ ამას – მე ვუთხარი. ესენი საცივდება, საერთოდ საცივდება. აქედან ეს ნიგვზით იტენება, სუნელით და ხახვით, და ბადრიჯანი ნახევარი აქეთ, გვერდით ამოედება და მიდის ერთი თეფში ესეც. ეს მეშვიდე თეფშია.

ყველი, ხორცები, ხაჭაპურები, მერე სანწვო ჭიქა ტყემლისა და პამიდვრისთვის ყოველი ხუთი კაცისთვის – თითო. ეს საანგარიშო მოვიტანეთ და ისე დავინგარიშეთ ყველაფერი. მივედით ახლა ქათამთან. ას ქათამს გასცდა. დავწერეთ ასი ქათამი.

– გადასცდებოდა, აბა, რა?!

– დღევანდელ დღესავით მახსოვს ეს. გოჭი დავწერეთ ოთხმოცი. ეს ძროხის ხორცი, ოთხი ძროხა უბია აგერ იმ კაცს და ამას რაზე დავწერ? ეს დაიკვლება, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მოიხარშება და არის. ოთხი ძროხა უბია ისეთი მსუქანი, ოთხი, დანას ალესავ ზურგზე, მთიდან ჩამოყვანილი ძროხები. ეს თხები დასაკლავად ყველა ფეხის ნაბიჯზე აბია, ეს მოჰყავთ მძლოლებს საჩუქრად. და ეს კაცი რასაც მოისურვებს (მოიკითხავს), ყველაფერი მოაქვთ ამასთან, ეს ყველაფერი!

ახლა ნიგოზი? ნიგოზი – ოცდახუთი კილო, ხაჭაპური – ასი, რომელიც ერთი დაჭრილი ერთ თეფშს გაავსებს. ნამცხვარი – სამოცი. ეს ყველაფერი დავწერეთ.

ჰო-და, აბა, როგორ ახლა? ნავიდნენ საყიდლად. ასი ქათმის ნაცვლად გოგუცას უყიდვინებია ას ოცი ქათამი; ოთხმოცი გოჭის ნაცვლად ასი გოჭი უყიდვინებია. ასე ჰქონდა ფული, ისეთ ადგილზე მუშაობდა, ატეკის უფროსი იყო, მთელი ატეკისა. ეს სანელებლები, [ეს] რა გინდა, სულო და გულო! ამ ქალმა მოიტანა, მაგრამ ისეთი ხელგამლილი (სულგრძელი) ადამიანი იყო, რომ, რამე თუ ეყოფოდა (გააძლებდა) და რამე... სირცხვილი არ მაჭამოთო და ყველაფერს მოვიტანო აქ.

– სავსე უნდა იყოსო!

– ჰო! ახლა ამალამ სახლში მომიყვანეს და პარასკევს კვლავ წამიყვანეს. მივადექით სუნელების... ახლა მხოლოდ ბაჟეს ვაკეთებდი. ახლაც უკეთებენ ამას იმ სუნელებს. ჩემი ბაჟე არის თეთრი, მიტკალივით უნდა იყოს (იქნას). ამათთვის მაშინ სუნელები იყო ყველაფერი. ზაფრანას ვუშვრებოდით, ამისთანა-ამისთანებს და სხვანაირად იკმაზებოდა. მოხარშული საცივი იყო, მოხარშული. ეს ყველაფერი დანერა, ყველაფერი მოიტანა ამან. და ახლა ამ საცივის სუნელი დავამზადეთ...

– ე ოსურეფი გოხვარგნა!

– ქო, მოხვარუნა. თაქ დინახაე ოსურეფი ქორენა.

შალიკო დო ჟუჟუ ჯიმასკუაღეფი რდეს გრიგოლიში, ბიძისქუა რდეს თენეფიში, ცათე ჟუჟუ ნაკიდებული აფუდუ. თე ჟუჟუს გესინჯელი'დ მიდგარდუნი კოჩი, ქორთუ*, შოფერი'დ, ეგებუ ქორშუდა? შოფერო მუშენდ. ოდო ათე ჟუჟუ ნაკიდებული აფუდუ ათე ოჯახის, ოდო ვეგლეემ. ასე შემთხვევა რე, დო ვართი არიგენს თენენს მითინ, დო ვართი მიშმურს თეშა მითინი დო ვართი მუთმურს თე ოსური თაქგ. მა, სოდგარენიშენი ოსური, \მა\ მუშენი ვახოლუქ ე ამბეს?! მუნეფიში ამბე მუნეფს უჩქუ დო, 10 მუშენი რენა ნაკიდებულისი, თენა ხოლო ვამკითხირ მა. სონ მიქახე სო მიშახენიანი, თიჯგუა'დ, მა თექ ქიპკითხიკო თენა. ოდო ეზმა ხოლოს ვა ორდი. მა თენეფნკეა ვორდი ხოლოს, ვარა შხვანკეა ვაორდი ხოლოს.

აბა, მუჭო? – თენა დავამზადით ამდლა, თე სუნელი, დამზადებული ამარი მინკარ თენა, თეშა ხე ვარე მაკიდირალი. ასე თე პატრიჟანი... ათე მარკოვკა* არძა გეშაფხუჭურეთ, აარძა. დუვამზადი, დუვამზადი, დამზადებული მაფუ თენა.

– დინახალე მუშენი ეშახუჭურე?

– ათაქ პტენე ოკო ნეძით დო თიში პრიპასებით*. სტაფილოს გურს გემელანქ დო ტენე ოკო ნეძით, პრიპასეფი* უდუ. უკული გალე ხოლო ქუუსვანქ. პატრიჟანი ხომ ჭვილიე, თეს გეგნობკირუნქ, ვარა, ჭიე-ჭიე ქორედა, დინახალე ქუუსვანქ, გალე ხოლო, თეში გემუონწყუნქ, ნამდა შემკობილიე თენა კრუგის* იფრელნერო. კაიკაღე დინახალე ქოლოლანს, გალე ვალოლანს. ეშ ვარ, გალეშე ხოლო, დინახალეშე ხოლო, ირდისაშენ ოკო. თენა ახალი ზაფანა რე, თენა ხახვი რე, თენა მაკინდოლი რე – უმოსო მაკინდოლი მეურს თეშა. ოდო ქინძი დო ათეჯგუეფით ვაკეთენტ. თენა კეთებული მაფუ, მიშადვალა დო დონწყულაში მეტი მუთუნი ვაკონი, თეში. საბატონი ორდოშახ თენა იფრეი დამზადებუი მაფუ.

ამსერი ქუჩა მოლაფთი. მაჟია ორდოს ქიმებთი დო, ასე მაჟია ორდოს ხოლო თენა ოკო ვაკეთე, დავალაგე ოკო, პატრიჟანს ჯიმუ ოკო ქოვლოლე. 30 თენა რე დამორჩილი, ჩხურუ ვარე, პატრიჟანი შემოლეული რენ, ფერ დროს. სექტემბერი ითებუ დო ოქტომბერი იჭყაფუთუნი, ფერ დრო რე, ოდო იშა ვამოშქურუ – ნამალენი, თიშა.

ობიშხა ორდოს ქუმომიონეს თაქ დო ობიშხას თეი სერს მუვშენდი. იფრეი ქუდვონწყი. ხვაე ოტენაიში მეტი მუთუნი ვარდ. სერიში კამპანია რე, სერიში, მოჭყუდუს მიონანა ვითოჟირ საათის.

– ვითოჟირ საათიშა დოხუნა ვეი!

– ვარ. ოჭკომაიში მაკეთებეი ოსურეფიე ხვალე. ართი ოსური გოტე-ბული მაფუ, ნამდა ეთი ხაშიი ჩას თე მოინალეფესგნი. ოჭკომაი ლეკ თაქ, მუთუნი ვარე ოგორაი.

40 თე საბატონი ონჯუას ხაჭაპურეფი ქიმილეს მარტვიიშე. მარა ცათე ჩქიმი შრომაქ, ათე ქოთომეფქ, იში დუდიი გედგემაქ, თეი ჭუალაქ, თულეფი...

– ეს ქალები გეხმარებიან!

– კი, მეხმარებიან. აქ შიგნით ქალები კი არიან.

შალიკო და ჟუჟუ ძმისშვილები იყვნენ გრიგოლისა, ბიძაშვილები იყვნენ ამათი. ეს ჟუჟუ დამდურებული ჰყავდა. ამ ჟუჟუს ძედსიძედ ჰყავდა ვილაც კაცი, ქართველი*, შოფერი იყო, იქნებ გახსოვდეს? შოფრად მუშაობდა. ჰო–და ეს ჟუჟუ დამდურებული ჰყავდა ამ ოჯახს და არ დადიოდა. ახლა შემთხვევაა და არც არიგებს ამათ ვინმე და არც ერევა ამათ საქმეში არავინ და არც მოდის ეს ქალი აქ. მე, სადღაც მცხოვრები ქალი, რატომ გავერეოდი ამ საქმეში? მათი ამბავი მათვე იციან და, რატომ არიან დამდურებული, ესეც არ მიკითხავს მე. არამკითხე მოამბეო, რომ იტყვიან, ისეთი იყო, მე აქ რომ მეკითხა ეს, რადგან (ჰო–და) ამდენად ახლოს არ ვიყავი. მე ამათთან ვიყავი ახლოს, თორემ სხვასთან არ ვიყავი ახლოს.

აბა, როგორ? – ეს დავამზადეთ დღეს, ეს სუნელი, დამზადებული აგერ მილაგია ეს, ამისთვის ხელი არაა სახლები (მოსაკიდებელი). ახლა ეს ბადრიჯანი... ეს სტაფილო ყველა ამოვლრუტნეთ, ყველა. დავამზადე, დავამზადე, დამზადებული მაქვს ეს.

– შიგნით რატომ ამოვლრუტნე?

– აქ უნდა დავტენო ნიგვზით და მისი სანელებლებით. სტაფილოს გულს ამოვლრე და ტენო უნდა ნიგვზით, სანელებლები აქვს. მერე გარეთაც წავუსვამ. ბადრიჯანი ხომ შემწვარია, ამას გადავკეცავ, ანდა, პატარ-პატარა თუ არის, შიგნით წავუსვამ, გარეთაც, ისე გამოვანყობ, რომ შემკულია ეს ირგვლივ ყოველნაირად. ზოგი შიგნით უზამს, გარეთ არ გაუკეთებს. ისე არა! გარედანაც, შიგნიდანაც, ყოველი მხრიდან უნდა. ეს ახალი წინაკაა, ეს ხახვია, ეს ოხრახუშია – უფრო ოხრახუში მიდის ამაზე. ჰო–და ქინძით და ამისთანებით ვაკეთებთ. ეს გაკეთებული მაქვს, ჩადება და დალაგების გარდა არაფერი რომ არ უნდა, ისე. შაბათი დილისთვის ეს ყველაფერი დამზადებული მაქვს.

ამაღამ სახლში წამოვედი. მეორე დილით მივედი და ახლა მეორე დილითაც კიდევ ეს უნდა ვაკეთო, დავალაგო უნდა, ბადრიჯანს მარილი უნდა გავუკეთო. ეს არის შემოდგომა, სიცივე არაა, ბადრიჯანი შემოლექული რომაა, ისეთი დროა (დროს). სექტემბერი რომ მთავრდება და ოქტომბერი რომ იწყება, ისეთი დროა და იმისა არ მეშინია, რომ გამიფუჭდება, იმისა.

პარასკევ დილას მომიყვანეს აქ და პრასკევს მთელი ღამე ვმუშაობდი. ყველაფერი დავანყვე, მხოლოდ დასატენის მეტი არაფერი იყო [გასაკეთებელი]. ღამის ქორწილია, ღამისა, პატარძალს მოიყვანენ თორმეტ საათზე.

– თორმეტ საათამდე დაჯდომა არ იქნება!

– არა. საჭმლის მკეთებელი ქალებია მხოლოდ. ერთი ქალი გაშვებული მყავს, რომ ის მოხარშული [ხორცი] აჭამოს ამ მოსამსახურეებს. საჭმელი ყრია აქ, არაფერია საძებარი.

ამ შაბათ საღამოს ხაჭაპურები მოიტანეს მარტვილიდან, მაგრამ ჩემმა შრომამ, ამ ქათმებმა, იმისმა თავის მობმამ, ამისმა შეწვამ, გოჭები... ყვე-

იფრეი ამდლა ქუდგონწყუაფეე, თენა იფრეი, იფრეი. კორეფი გემირე, ხაღხი გემირე დო ჭუმე ორდოს ოკო მიდართას თექ, საბატონი ორდოს, ფურნეშა. საბატონი ონჯუას იფრერქ ოკო იუას თაქ დონწყილქ, საბატონი ონჯუას.

– ჯგირი, მარა ვაგოშქურუნო, თე მარტვიიშე მუნერი ხაჭაპური მუურსუნი?

– მომიღეს პრობი*, მოძირეს.

– ეს ვაგუტეენდი სი ეში.

– ვარ, ვარ. მომიღეს. ასე რენ, ინერი ნამცხვარეფი ვარდ ინკეა, გვალო უბრალო ნამცხვარეფი'დ.

10 ამსერი ვამალინუ მა, ქიგმორე დუ. ა, გოთანაშახ მუეშეენდი დო ქი-
დივჯირი, ჟი ოთანაშა გეშამიონეს. ჭიჭე ქიდივრულეე. კობა ქიგმორე დუს
– ჩხონაფიი! განათებული! – „მუიე, კობა, მუშა რე საქმე“? სი ვამომიონა-
ფუდითკო დო ჩქიმი ცუდე დოჭვედეუკოვა. „მუშენი, კობა“? მუშენია-და,...-
იას ქათურჩქინაფუნია, თი...-ს, ნამდა თი სქანი ნაკეთებუ ოჭკომაი ნაონანი
ოკო ირფეია – მიწუ – ნაონანიანი ოკო, ჯიმუ ქარღვანი, ვარა მუთუნი,
დო გაგიფუჭანია ხე.

– ათაქ მოინალეეფი?

– ო. ათაქ ქათურჩქინუ. „მინიე თენა? მი რე ათორჩქინელი“?... რენია.

ათე ოსური მეზობელიე, ჩქიმნკეა მუშენს ირიათონი, ფერ ოსური, ათენა.
20 დო ბოლოს ნაქონას ოკო ირფელი. სუ, შური ვეკილა-მაქ, კობა, სი მეუ-მაქ,
მა დუს ქიგებდგუნქ-მაქ, დო სი მეუ-მაქ, მიაუნი სქანი საქმეს-მაქ – მა
უნიი. შეფა ოკო აკეთანი ამდლა, ათეზმა კორიში დახუნაი. მოლაირიე თენა
დო გაკეთანი ოკო.

ათე ოსურქ ჭიჭე დეგვიანუ მულა. ირო ათაქ ელმაცხვანტალუდ დო
ჩქიმინკეია მუშენდ, ოდო დეგვიანუ მულა. „სო რექ, ძღაბი? ვართი მოჯ-
გრობაქ გიგაშინუო? ვართი მეზობლობაქ გიგაშინუო? ვართი, უჩაბი ოსური
ვორექ სქანი ხანით დო, ვართი თექ გიგაშინუო? სო რექ აიშახ?“ მიჩქუ, თენა
რე დო მეუთამამეე დო ქუნიი, ა, კარს მუნურს-დო. ჭიჭე დემეგვიანუა,
თაშია-თეშია დო ამარ ვორექია. ენა ქითი ცომურუე, ე ჩქიმი ნარაგადი, ექ
30 დო – ა, მუ გოკო? იფრელს გიკეთენქია. ჯგირი მაქ, მარა ათავრე რაგადებუ-
ლი მაფუ, შეფას აკეთენა დო, თე შალიკოშა: სი ქუმორთი დო ქოფთხიი თე
ოსური დო მიდეონ-მაქ. ა, ქოფთხიი, თე ოსური ხომ მა მიუნს ათაქ? სი ქოფ-
თხიი: „ათე შეფა თეში უმშო ვამაქიმინენა მუთუნი“ – ჭე უჩქუ ირფელინი,
ფერი ოსური რე თენა – მიდეონი მაქ. მა ჭეს გაიჭირე საქმეს, მარა ვედმეთ-
ხია-მაქ, ოდო მიდეონი-მაქ – შალიკო მოადგილე რე კობაში – ქუმორთუ დო
ქოფთხუნი – „მუჭო მემარინე, ბოში, უკული მა მუ მაქიმნე თაქ“?!

ათეზმა ხანს თენა ჩქი ივსოფუთ თაქ დო თენა მიდეონეს, იშო გუუტე.

ლოლაქ დო ეთერქ ქუმოჭიშუე. აქ მა მთავარი ქიმინელი მაფუ, მარა
აქ მაღურთუმუნა დო, ჩქიმდა ვაუკითხირნან, თეში, ჩხოუ დუცვილუნა,
40 ოდო შიგანი ქუდუკებუ დო ქორჩხუნს ინა,... აში ოსური. იფრეი გაფუჭებუ-
ლიე, მუთუნშო ვერგუე ე შიგანი. ენა გოხარცქუე. ინა გეგონუმუ...

ლაფერი დღეს დავალაგებინე, ეს ყველაფერი, ყველაფერი. კაცები მიდგას, ხალხი მიდგას და ხვალ დილას უნდა წავიდეს ეს, შაბათ დილას – ფურნეში. შაბათ საღამოს ყველაფერი უნდა იქნას აქ დაწყობილი, შაბათ საღამოს.

– კარგი, მაგრამ არ გეშინია, ამ მარტვილიდან როგორი ხაჭაპურები მოვა?

– მომიტანეს სინჯი, ნაჩვენეს.

– ამას არ გაუშვებდი შენ ისე.

– არა! არა! მომიტანეს. ახლა რომაა, ისეთი ნამცხვრები არ იყო მაშინ, ძალიან უბრალო ნამცხვრები იყო.

ამალამ ვერ წავედი მე, შემომათენდა. აი, გათენებამდე ვმუშაობდი და დავნეკი, ზევით ოთახში ამიყვანეს. ცოტა დავიძინე. კობა მადგას თავზე – ცხონებული! სულგანათებული! – „რა არის, კობა? რაშია საქმე?“ შენ არ მომეყვანე და ჩემი სახლი დამწვარიყო. „რატომ, კობა?“ რატომ და...–ს შეუჩენიაო, იმ...–ს, რომ ეს შენი ნაკეთები საქმელი გააფუჭონ უნდა ყველაფერი – მითხრა – გააფუჭონ უნდა, მარილი უქნან, ან რამე და გააფუჭონო ხელი.

– აქ მოსამსახურეები?

– ჰო, აქ შეუჩენია. „ვინაა ეს? ვინაა შეჩენილი?“ ... არისო. ეს ქალი მეზობელია, ჩვენთან რომ მუშაობს სულ, ისეთი ქალი, ეს. და ბოლოს გააფუჭოს უნდა ყველაფერი. სუ, კრინტი არ დაძრა-მეთქი, კობა, მე თავს გავართმევ-მეთქი და შენ წადი-მეთქი, მიჰყევი შენს საქმეს-მეთქი – მე ვუთხარი. სეფა უნდა გააკეთონ დღეს, ამდენი კაცის დასაჯდომი. მოტანილია ეს და გააკეთონ უნდა.

ამ ქალმა ცოტა დააგვიანა მოსვლა. სულ ჩემ გვერდით ტრიალებდა და ჩემთან მუშაობდა, ჰო-და დააგვიანა მოსვლა. „სადა ხარ, გოგო? არც ნათესაობა გაგახსენდა? არც მეზობლობა გაგახსენდა? არც, უფროსი ქალი ვარ შენზე ასაკით და არც ეს გაგახსენდა? სად ხარ აქამდე?“ – ვიცი, ესაა და გავუთამამდი და ვუთხარი, აი, კარში რომ შემოდოდა. ცოტა დამაგვიანდაო, ასეო, ისეო და აგერა ვარო. ეს ყურს მიღმა გაატარა, ეს ჩემი ნათქვამი, ამან და – აი, რა გინდა? ყველაფრს გავაკეთებო. კარგი-მეთქი, მაგრამ აქეთ ნათქვამი მაქვს, სეფას რომ აკეთებენ, იმ შალიკოსთვის: შენ მოდი და მთხოვე მე ეს ქალი და წაიყვანე-მეთქი. აი, მთხოვე, ეს ქალი ხომ მე მყავს აქ? შენ მთხოვე: „ეს სეფა... ამის გარეშე ვერ გავაკეთებ ვერაფერს“ – გვარიანად რომ იცის ყველაფერი, ისეთი ქალია ეს – წაიყვანე-მეთქი. მე ცოტას გაგიჭირებ საქმეს, მაგრამ არ მომეშვა-მეთქი და წაიყვანე-მეთქი – შალიკო მოადგილეა კობასი – მოვიდა და, რომ მთხოვა – „როგორ შემიძლია მიცემა, კაცო! მერე მე რის გაკეთებას შევძლებ აქ?“

ამდენ ხანს ჩვენ განამანიაში ვართ აქ და ეს წაიყვანეს, გავეუშვი.

ლოლამ და ეთერმა მომისწრეს. აქ მე მთავარი გაკეთებული მაქვს, მაგრამ აქ მოსულან (წამოსულან) და, ჩემთვის რომ არ უკითხავთ, ისე ძროხა დაუკლავთ, ჰო-და შიგანს მიმდგარა (დაუკავებია) და კი რეცხავს ის...–ის ცოლი. ყველაფერი გაფუჭებულია, არაფრად ვარგა ეს შიგანი: ეს გახეთქვია, ის გადასხმია...

– ვანოჩქვე!

– ვანოჩქვე ეს მუთუნი. მომითმინით ასე თქვა-მაქ, დო ენემს ქიმურჩქინი თე ოქიმინალი – ოტენალი დო თენა ქიმურჩქინი ლოლას. დო ქიმვირვილი, დო ქიმევრთი დო ჭყონს მუშეენს, ჭყონს, მარუსია, [თინა] ქუმომიონი-მაქ – კოსტა კოკაიაში პირვეი ოსურიში და ცხოვრენდ თექ. ქუმომიონეს ი ოსური: მარუსია-მაქ – მა უნიი – ქაარწყექ, მუ მდგომარეობა რე-მაქ, მუღირი ვორექ დო ონჯრორეს ოვჭკომუნქ თაქ-მაქ – მა უნიი – ათეში სუნელს მა, ჟირ დლა რე, ვკაკუნქ დო ვონწყუნქენი, ათეშა მუთუნი ქილოლენო? ანი სუმი ჩხოუ იცვილუ-მაქ, ათიშა მუთ გალოლენი, თინა გალოლე, მუთ ვეერგენი, გეშაარღვი-მაქ, დანარჩენი ცათე სუმი ჩხოუშა, სი მით გოკონი, თი ოსურეფი ქემომიონი, გამიკეთი, დომიხაში, დუდი ქიგემიდგი-მაქ – მა უნიი. გედირთ ე ოსურქ, სუმი ოსურეფი ქემიონგ, ქუმკურინე თენეფი შიგანს. მა თიზმა ქიმაბრჯვი, ნამდა ნითელი ფხალი დობზადი, გემნივლით ოთახშა; პატრიჟანი დო მარკოვკა* დობზადინი, გემნივლით ოთახშა; ე შიგანქ (შიგანი) ქუმორთუნი, დობზადით, გემნივლით ოთახშა... მუთ ქორე თაქ: თულეფი... იფრეი, იფრეი გემნივლით დო ქიმვონკარი, ეკორუმეუა რე-დო. კილა ხეს მიკებუ დო კილერი მათუ, ბორქომი გემიძუ, მითინქ ვამნორთას თაქ შხვაქენი, თიშენი.

10

20

ასე ოკო იბდე მა ცუდეშა, ოდო ნაზიკო დო ბალანას უტენექ აშო. მა ვართი მიკმოვდოხოდექ სუფრას, ვართი მუთუნი, ვართი პჭკომუნქ. ანნი მა მუთუნი საქმე ვამილუ. ასე ჩავაბარე ოკო თენა მითინს. მა თუ მეცონაფიი მათუ აქგ, ფარა დინოჭარილი მათუ. მაშნა გემირე. ქუმომიონით – მა უნიი – შალიკო, კობა, ნელი, ოდო გოგუცა. შალიკო, კობა, ნელი დო გოგუცაქ ქუმორთეს ასე ჩქიმდა. აბა, ქიგედირთით ასე ათაქ-მაქ. კოვზი მიკეებუ, გეშევილი საცივი, ქუოდირი: „მუჭომიე?“ – „ჯგირიე“. თაქ გეშებლი ნითელი ფხალი – „ჯგირიე“. არძას გითმუბუნქ ხეშა, არძას ვოძირა. ხუთიანი დომჭარ ითამუ თენემქ: მუთუნი ვაულუნია თეს კილი. ა, ნელი-მაქ, სი კილა! – ნელის უნიი – ათეს სი ქუმიჯუე ოკო-მაქ. ათენა-მაქ, ჭუმე ორდოს ვამართე-მაქ, თუთაშხა ორდოს თაქ ქუმურქ-მაქ, შქირენეი კორქ დუგოსქიდასგნი ხოლო თენა თითო დუდი ქიშემინახი. ხომ იფრელი გემკისურებუ? თენა თითო-თითო დუდი ქიშემინახი დო ოკო ქოვძირე აუცილებერო, მუჭო დოფხვადუ მა თენა, თუთაშხას ოკო ქობძირე-ოკო. ათექ ათაქ ვადობხვად-და, სქანი დო ჩქიმი დლას ვეუაფ მუთუნფერო-მაქ, მითინს ვენდვა-მაქ, მითინს! ა, კილა-მაქ. ქიმებჩი კილა.

30

ინეფქ მოლართეს.

სუფრა დიდებული დუა, ჩქიმი ნოსაქ ამბე ქუმომილ. მოჭყუდუ – უჯგუშის მი მიონანდუ! ასე ხოლო ზისნახე რე ი ოსური, თიჯგუა ჯგირი ოსური ცუნს.

40

თუთაშხას მარტვილშა მათუ ულაქ დო ათე გოგო ქოვძირი, თეი დაა. მუჭო გილუნა საქმე? – მა უნიი – მეფთე ოკო, მუთუნი ხომ ვარე მიზეზი? მუთუნი ვარენია, ამდლა ხოლო თის პჭკომუნდითია – თქუუ. აბა, მა დემეგ-

– არ სცოდნია!

– არ სცოდნია ამას არაფერი. მომითმინეთ ახლა თქვენ-მეთქი და ამათ მივუჩინე ეს გასაკეთებელი, დასატენი, და ეს მივუჩინე ლოლას. და მივირბინე, და მივედი და ჭყონში მუშაობს, ჭყონში, მარუსია, [ის] მომიყვანე-მეთქი – კოსტა კოკაიას პირველი ცოლისდა ცხოვრობდა იქ. მომიყვანეს ის ქალი: მარუსია-მეთქი – მე ვუთხარი – კი ხედავ, რა მდგომარეობა არის-მეთქი, მოსული ვარ და სირცხვილს ვჭამ აქ-მეთქი – მე ვუთხარი – ამის სანელებელს მე ორი დღეა, რომ ვნაყავ და ვაწყობ, ამისთვის რამეს გაკეთება მოხერხდება? ან სიამი ძროხა დაიკვლება-მეთქი, ამისთვის რაც მოგიხერხდება, ის მოახერხე, რაც არ ვარგა, გამოყარე-მეთქი, დანარჩენ ამ სამ ძროხაზე, შენ ვინც გინდა, ის ქალები მომიყვანე, გამიკეთე, მომიხარშე, თავი მომიბი-მეთქი – მე ვუთხარი. ადგა ეს ქალი, სამი ქალი მოიყვანა, მივაყენე ესენი შიგანს. მე იმდენი ვიმარჯვე, რომ წითელი ფხალი შეეკმაზე, შევიტანეთ ოთახში; ბადრიჯანი და სტაფილო რომ შეეკმაზე, შევიტანეთ ოთახში; ეს შიგანი რომ მოვიდა, შეეკმაზეთ, შევიტანეთ ოთახში. რაც არის აქ: გოჭები... ყველაფერი, ყველაფერი შევიტანეთ და დავალაგე შიგ და ბინდდება უკვე. გასაღები ხელში მიჭირავს და დაკეტილი მაქვს, ბოქლომი მიდევს, ვინმე რომ არ შევიდეს აქ სხვა, იმიტომ.

ახლა უნდა ნავიდე მე სახლში და ნაზიკოს და ბავშვს გამოვუშვებ აქეთ, მე არც ვჯდები სუფრასთან, არც არაფერი, არც ვჭამ. ან მე არაფერი საქმე არა მაქვს. ახლა ჩავაბარო უნდა ეს ვინმეს. მე გოჭი მიყვანილი მყავს აქ, ფული ჩანერილი მაქვს. მანქანა მიდგას. მომიყვანეთ – მე ვუთხარი – შალიკო, კობა, ნელი და გოგუცა. შალიკო, კობა ნელი და გოგუცა მოვიდნენ ახლა ჩემთან. აბა, დადექით ახლა აქ-მეთქი. კოვზი მიჭირავს, ამოვიღე საცივი, ვაჩვენე: „როგორია?“ – „კარგია.“ აქ ამოვიღე წითელი ფხალი – „კარგია.“ ყველას ვუსხამ ხელზე, ყველას ვაჩვენებ. ხუთიანი დამინერეს ამათ ვითომ. არაფერი აქვსო ამას ნაკლი. ა, ნელი-მეთქი, შენ გასაღები – ნელის ვუთხარი – ამას შენ მიეპატრონო უნდა-მეთქი. ეს-მეთქი, ხვალ დილას ვერ მოვალ-მეთქი, ორშაბათ დილას აქ მოვალ-მეთქი, მშიერი კაციც რომ დარჩეს, ეს თითო თავი შემინახე. ხომ ყველაფერი მოსტუმრებული იქნება? (შეიძლება აგრეთვე: დამთავრდება, მორჩება), ეს თითო-თითო თავი შემინახე და უნდა ვნახო აუცილებლად, როგორ დამხვდება მე ეს, ორშაბათს ვნახო უნდა. ეს აქ თუ არ დამხვდა, სამუდამოდ დაგემდურები-მეთქი, არავის ენდო-მეთქი, არავის! აი, გასაღები-მეთქი. მივეცი გასაღები.

ისინი წამოვიდნენ.

სუფრა დიდებული იყო – ჩემმა რძალმა ამბავი მომიტანა. პატარძალი – უკეთესს ვინ მოიყვანდა! ახლაც მზეთუნახავია ის ქალი, ისეთი ცოლი ჰყავს.

ორშაბათს მარტვილში შემექნა ნასასვლელი და ეს გოგო ვნახე, ამისი და. როგორ გაქვთ საქმე? – მე ვუთხარი – მივიდე უნდა, რამე ხომ არ არის უსიამოვნო? არაფერიაო, დღესაც იმას ვჭამდითო – თქვა. აბა, მე დამაგ-

ვიან დო ნელგუა მადლობა ქომრაგადეეთ თიჯგუა შენახებაშენ-მაქ. ოდო
მა იშო მიდაფთი ჩქიმი ცუჩა დო ათაში ჩეტარინუ თექ.

10 მარა ველოდი თიჯგურა კოჩიე, უჯგუში ვეშილებენი. ათენა – ნათე-
სეში მათხოზინე, მაგორაი, გაჭირება-დაღბინებაში ემარენჯი: სოხუმმა
გინიბლი ეთექ დო მა მაფუდუ ციდირებუი ეზო. რუო დო ჩხორო მეტრი
ბალავერი დინოძუდუ სუმონეჩი სანტის. ეს მა ხომ ვეგებჯერდუდი, ეჩხო-
რო მეტრის! ვითოჭირი მეტრა მოკო-მაქ. ქუდუორღვი მა, ოჩამჩირეს სუმი
ათას ცალი ქიპიდი-დო ქიმიბლი ბერკეტეფი, ერევანიში ნაკეთებ. ავრე
ჭანაფილი მაფუ ჩქიმი სინჯა დო მოთა – ელიკოში სქუა დო მუშ ქომოჯი –
10 ცუდე გამიშენანი ოკო, თენემს უჩქუნა შენება. ათე ასე ბალავერი ოკო
ქიგუძინე დო ველია ქორე, ჩქიმი სინჯა დო ველიაში სინჯა, თი ბუცხრიკიძე
– ჩქიმი მოთაში ქომოჯი. თეს უკებუ მეტრი, თეში ოზიმალი. რულები.
ვითოჭირი მეტრა გინომზიმი-მაქ კრუგის*. ველია დუს იცვილუნს: თენა
მუგათენენიაო, ბოში! მუთ გოკონია თენა მათუენია? ვალოლავა თენა,
ჩქიმი დიანთილი, მა სი ქიდამიჯერია – მირაგად. დღას ვადამჯერებ შხვაშა
დო ვართი სქანდა დუმაჯერინე-მაქ – მა უნთი – მა მიჩქ-მაქ ჩქიმი ზომა, მა
მიჩქ, მა მუ მიბაღნი.

10 ცუათეს თენა ზიმიუნსუნი თეში მურმანი ბასლაია დო ველოდიქ კარს
მინილუ. ქუმორთეს: „ჯგირობუაში! ჯგირობუაში! რხინს!“ მუსი დუა დავენ-
20 დითია? – ქუგუგონებუნა – მუს დუა დავენდითია თაქიაჯანი? თენა ვაგა-
კეთინენი, მირაგადუ-მაქ, დო მა მითინიშით ვადომხორინუ დღაას, შხვა-
შით, დო ვართი დივხორუქ შხვაშით-მაქ, მა ჩქიმი ანგარიში მა მიჩქ-მაქ,
უკული თეშა ვემაძინე დო ვაკეთენქ დო კეთებულო ქუდმოსქიდუ-მაქ. ა,
ველიაქ იშენი მუშ ნინა იჩუ, მარა ასე უნუუ თამაზის ველოდიქ – მურმანი
თექ ვეგერდუო – თამაზია – უნუუ – ვითოსუმ მეტრა კრუგის* გეჭოფია,
ცეთი ართი მეტრა კრუგისში* პასუხგებელი მა ვორექია. მა, მართაინია,
მომწყუა რაიალმასკომქ, მარა მუდგა ჯვეში ორდასია ჯავანი, ნაფოტი იშე-
ნი დუცენსია – უნუ – ოდო ათნა ქუმუძინია. ვითოსუმი მეტრა გეჭოფეს
ჩქიმი ცუდე მუკ-მუკი – ათე ჯგირი გამიკეთუ. თიქ მუჩუ ფარა მა. ჩქიმი
30 ნანათა ნოდარი ერქვანიაში ოსურქ ხოლო ათასი მანათი ხომ ქუმომჯლონუ?
ჩქიმი ნანათა როლანდი გულედაქ ხოლო ათასი მანათი ქომუჩუ. ოდო თენენქ
არძაქ ხე შემინწყუუ. ათენეფით გეფსური. უკული მიკვართი დო ბალანეფი-
შოთ, ბალანეფი მიშმაუნდუნი, თი დროშო დობშაყარეე, ქეშიბნახი
უმაღლესიშო. მიდგაქ ფარა მომდუნი, თი კოჩიში ხეთ ფარა ქიმეუჯლონი.
თი კოს თიშა ფარა ვემულაღ! ვემულაღ! თიშა მა, ფარა მუშენი ვემული-
მაქ, ვამირაგადუუ დო მუნერი ოსური პოფექ?

– თენა ძამი ფილოსოფიური საკითხიე, მუშენი ვაუნი?

40 – მუშენი ვაუნი, ქოჩქ-და? თექ გერდეს ჩქიმი ნოსა დო მოთა: მარი-
ნექ დოლურუ, სანყარქენი, შეონამაფმა ქუმორთუ თე ველოდიქ: მუთუნქ
თქვანდა პატიქ ვამაცინუა, ქართის ეჯუმალა მუჭომი რენია? ოსურქ ქიდ-
მელახუა დო აკაბუცხას გესქიდუა – ბოდისის მირაგად ასე, ვადმახვა-

ვიანდა და ნელის მადლობა უთხარი ასეთი შენახვისთვის-მეთქი. და მე ნავედი ჩემს სახლში და ასე ჩატარდა ეს.

მაგრამ ველოდი ისეთი კაცია, უკეთესი რომ არ შეიძლება. ეს – ნათესავის მოყვარული (გამომკიდებელი), მძებნელი, გაჭირვება-დაღბენის დროს გვერდით მდგომი: სოხუმში გადავედით და მე მქონდა ნაყიდი ეზო. რვა და ცხრა მეტრი ბალავერი იდო სამოც სანტიმეტრზე. ამას მე ხომ არ დავჯერდებოდი, ამ ცხრა მეტრს! თორმეტი მეტრი მინდა-მეთქი. დავყარე მე, ოჩამჩირეში სამი ათასი ცალი ვიყიდე და მოვიტანე ბერკეტები, ერევანში განაკეთები. აქეთ დაბარებული მყავს ჩემი სიძე და შვილიშვილი – ელიკოს შვილი და ქმარი, სახლი ამიშენონ უნდა, ამათ იციან შენება. ამ ბალავერს უნდა მივუმატო და ველია არის, ჩემი სიძე და ველიას სიძე, ის ბუცხრიკიძეც – ჩემი შვილიშვილის ქმარი. ამას უკავია მეტრა, ამისი საზომი რულეტი. თორმეტი მეტრი გადამიზომე-მეთქი ირგვლივ. ველია თავს იკლავს: ამის მომთავრებას შეძლებო, კაცო! რითი გინდაო, რომ ეს მოამთავროო! არ ქნაო ეს, ჩემო სიდედრო, მე შენ დამიჯერეო – მეუბნება. არასოდეს დამიჯერებია სხვისთვის და ვერც შენ დაგიჯერებ-მეთქი – მე ვუთხარი – მე ვიცი-მეთქი ჩემი ზომა, მე ვიცი, მე რაც მეყოფა.

ამას ეს რომ ზომავს, ისე მურმან ბასილაია და ველოდი კარში შემოვიდნენ, მოვიდნენ: „კარგად ყოფნაში! კარგად ყოფნაში! ლხინში!“ რას დაობდითო? (რას იყოო, დაობდითო?) – გაუგონიათ – რას დაობდით აქო? (რას იყოო, რომ დაობდითო აქო?). ამის გაკეთებას რომ ვერ შეძლებ, [ამას] მეუბნება-მეთქი და მე არავისით დავსახლებულვარ არასდროს, სხვისით, და არც დავსახლდები სხვისით-მეთქი, \მე\ ჩემი ანგარიში მე ვიცი-მეთქი, მერე ამაზე მიმატებას ვერ შევძლებ და ვაკეთებ და ვაკეთებული დარჩება-მეთქი. აი, ველიამ მაინც თავისი (თავისი ენა) ილაპარაკა, მაგრამ ახლა უთხრა თამაზს ველოდო – მურმანი იქ არ იდგა? თამაზო – უთხრა – ცამეტი მეტრი სიგანე აიღეო, იმ ერთი მეტრი სიგანის პასუხისმგებელი მე ვარო. მე, მართალიაო, მომხსნაო რაიადმასკომმა*, მაგრამ, რაც უნდა ძველი იყოსო ხეო, ნაფოტი მაინც დასცვივდებო – უთხრა – ჰო-და ეს მოუმატეო. ცამეტი მეტრი აიღეს ჩემი სახლი ირგვლივ – ეს კარგი გამიკეთა. იმან მომცა ფული მე. ჩემი ნათლული ნოდარ ერქვანიას ცოლმაც ხომ ათასი მანეთი გამომიგზავნა? ჩემმა ნათლულმა, როლანდი გულორდავამაც, ათასი მანეთი მომცა. ჰო-და ამათ ყველამ ხელი შემინყო. ესენიც გავისტუმრე. მერე მივუტრიალდი და ბავშვებისათვის, ბავშვები რომ შეჰყავდა, იმ დროისათვის შევავროვე, შევინახე უმაღლესისთვის. ვინც ფული მომიტანა, იმ კაცის ხელით ფული გავუგზავნე. იმ კაცს იმისთვის ფული არ მიუტანია! არ მიუტანია! იმისთვის მე, ფული რატომ არ მიუტანე-მეთქი, არ მიუტანე და როგორი ქალი ვყოფილვარ?

– ეს ძალზე ფილოსოფიური საკითხია, რატომ არ უთხარი?

– რატომ არ ვუთხარი, თუ იცი? იქ იდგნენ ჩემი რძალი და შვილიშვილი: მარინე რომ გარდაიცვალა, სანყალი, შეცხადებაზე მოვიდა ეს ველოდი: თქვენთვის ვერაფერი პატივისცემა ვერ შევძელიო. თბილისში რჩენა როგორიაო? ცოლი ავად გამიხდა და ბენჯეზე გადარჩაო – ბოდიშს მიხდის

რებუა თქვანდა. მა უნნი: დახმარება თეში უმოსი მუ იციი-მაქ? ამდლა ქო, მა გინოლაფირი ვორექ თევრე, მარა სუმი ნანას მა სქანდა ფარა ვადლო-მირთინუაფუნი, მუჭომი საქმედ-მაქ? უკუია? სუმი ნანაში უკუი მეიჯლონი – მა უნნი – ფარა. მიშ ფარავა, ბოში! მიში ხეთია, ბოში! მიდგაში ხეთ მომიჯლონი, თიში ხეთ დოირთინე, სკუა-მაქ.

– მიში ხეთი მომიჯლონიაო ფარავა?

– ო. მიდგაქ აშო მომილუნი, თიში-მაქ. თექ გერდეს მუში დასკუა დო და. თეს ირჩქილედ მუში მამდასკუა, ირიებულუნი. თინენს მუთუნი ვაურაგადუ, ქეთიომურეეს თენენქ დო, მა თენა ქოფთქვიკონი, თენა უკუული მაგარი დურიაშა გიშმეეშ. ოვჭკომი მა თენა.

10

– ჯგირი, მარა ვაუნოი ი კოს? მუს ხომ ქუჩქუდუ, მიში ხეთ მოიჯლონ ფარანი?

– ქო. მუს ქუჩქუ, მუი დუნი, მა ქომიჩქუ, თენენს ხოლო ქუჩქუნა.

– მინიე ენა?

–... –ია. ქირაგადედუო? ქომინი, აბა?

– ენა ჯიბგირი ცოფე, ბოში! კორი ვაოფე!

– თეჯგუა ხარხი მუზმა რე ქიანას! მა ვამიჩქ, მუჭო ოკო მეექცე თეჯგუა ხალხისგნი, ვემაგორუუ თეშა. ენეფი ხოლო ართიანს ვეგარა, ნაკიდებული დეს. მა ხოლო გეუძინკოვო თენენს?

20

[ველოდიში] ჩილ დო სქუას ვარენო მიოჯინექგნი – ველოდის ქირინენდენი სი, ლამაზი ვარე, მარა ქომოლკორიე, კარს ვემინტირე – ათეში ჩილ დო სქუას ვარენო ქოძირუნქუნი, მა ვამიჩქუ, მუ ფთქუე დო სო ფთქუე. ბოში ბძირი ასე, ოდო ირკორ თის უჯინედ, ოგარუს'დ-დო, ირკორი: „სონიე თენა დო სოლე მორთ?!“.

ი დაქ დუდურუ, თი უკულაში დაქ, მარა ქიანას მუთუნი ვადუტეებუ. ასე მეჩიებუდუ თექ, ფედოსია ბასლაიხეს შურს უხვამანდუ: თექ მა მიმონურუა, თექ მა მოკეთებაფუა – დო ძაამი მორწმუნე კორიე. ასე რაგადანანია, ჯიჯიხატი, ათე ჯიჯიხატი, ასე რაგადანანია, მუჭო რენია? ვემაგორუა. სი ქკვერი ოსური რექია დო გაჩქვენუნია. მა უნნი: თქვანი

30

ჯიჯიხატი თქვანი ჯვეში ორდუ, ჯიჯი სო რდუნი, ეკლესია. ორე, ნამდა ჯიჯი შხვადო რე, ათექ დეგაგორ-და! ვარდა მა დუგოგორაფუანქ-მაქ, ნანა. ათეშა ვეგმაგორუა, იფრელი მაფუნია კეთებული ქიანას, გოგოქ მა იფრელი ქუდმოგურუა. სერიტ მითმობტყოზუნდია თი ფედოსიაში ცურა. თი ფედოსიაქ მუთ დუმოგურუანი, იფრელქ სწორას გიშამირთუა, მარა

გოგონკვა მუთუნქ ვეიშამირთუა. [მა ვუნნი]: ჟირ ლერი სანთელი გეგლაქიმინი დო თენა – სამინავათოთ: „თენა აიშახ მა ვეგვოგორე თეს დო მაპატი, მუთ დანაშაული მილუდას დო მუთ ვამაკეთინ მა თექინი“. უკული ოხვამეშა მიდართი, ჟირ ლერი სანთელი თექ ქიმკაჭვე-მაქ, ნამუ ოხვამეს სქანი

40

ჯვეში თხორუნი. ქოთხი ეკლესიას, ჯიჯი ხატის. ართი მუმულია ქიგილე დუდშა დო ქაფურინე. დირთუქუნი, დოცვილი მუმული ქოთომი, გააკეთი ოთხი კვერი, ქოთომიში ფირტვი ქიმშადვი-მაქ თის, გორთი ოთხო-დო.

(მეუბნება) ახლა, ვერ დაგეხმარეთო თქვენ. მე ვუთხარი: დახმარება ამაზე მეტი რა იქნებოდა-მეთქი? დღეს – კი, მე გამოდევნილი ვარ იქიდან, მაგრამ სამი წელი მე შენთვის ფული რომ არ დამიბრუნებია, როგორი საქმე იყო-მეთქი? მერეო? სამი წლის შემდეგ გამოგიგზავნე – მე ვუთხარი – ფული. რისი ფულიო, კაცო! ვისი ხელითო, კაცო! ვისი ხელითაც გამოგიგზავნე, იმისი ხელით დაგიბრუნე, შვილო-მეთქი.

– ვისი ხელით გამოგიგზავნეო ფულიო?

– ჰო. ვინც აქეთ მომიტანა, იმისი-მეთქი. იქ იდგნენ იმისი დისშვილი და და. ამას ისმენდა მისი მამიდაშვილი, რომ ლაპარაკობდა. იმათ არაფერი უთქვამთ, ყურს მიღმა გაატარეს ამათ და, მე რომ ეს მეთქვა, მერე დიდი სამდღურავი ჩამოვარდებოდა. ჩავყლაპე (შევჭამე) მე ეს.

– კარგი, მაგრამ არ უთხარი იმ კაცს? მან ხომ იცოდა, ვისი ხელითაც გამოგიგზავნა ფული?

– კი, მან იცის, რაც იყო, მე ვიცი, ამათაც იციან.

– ვინაა ის?

–...-ია! ითქმოდა? მითხარი, აბა!

– ეს ჯობიერი ყოფილა, კაცო! კაცი არ ყოფილა!

– ასეთი ხალხი რამდენია ქვეყანაზე! მე არ ვიცი, როგორ უნდა მოექცე ასეთ ხალხს, ვერ მივაგენი ამას. ესენიც ერთიმეორეს არ იტირებენ, დამდურებული იყვნენ. მეც დამემატებინა ამათთვის?

[ველოდის] ცოლსა და შვილს რომ შეხედავ – ველოდი გეცნობება (იცნობდე იქნება) შენ. ლამაზი არაა, მაგრამ ვაჟკაცია, კარში ვერ შემოეტევა – ამის ცოლსა და შვილს რომ ნახავ, მე არ ვიცი, რა ვთქვა (რა ვთქვა და სად ვთქვა). ბიჭი ვნახე ახლა, ჰო-და ყველა იმას უყურებდა, გასვენებაში რომ იყო, ყველა: „სადაურია ეს და საიდან მოვიდა?!“

ის და მოუკვდა, ის უმცროსი და. მაგრამ დედამინაზე არაფერი დაუტოვებია. ახლა მელაპარაკებოდა იქ, ფედოსია ბასილაიას სულს ლოცავდა: ამან მე მიმასწავლაო, ამან გამაკეთებინაო – და ძალიან მორწმუნე კაცია. ახლა რომ ლაპარაკობენო, ფუძის ანგელოზი[ო], ეს ფუძის ანგელოზი, ახლა რომ ლაპარაკობენო, რა (როგორ) არისო? ვერ მივაკვლიეო. შენ ჭკვიანი ქალი ხარო და გეცოდინებო. მე ვუთხარი: თქვენი ფუძის ანგელოზი თქვენი ძველი იყო, ფუძე სადაც იყო, ეკლესია. არის, რომ ფუძე სხვაგანაა, ამას თუ მოძებნი! თუ ვერა, მაშინ მე მოგაძებნიებ-მეთქი, ნანა. ამას ვერ მივაკვლიეო, ყველაფერი მაქვსო გაკეთებული ქვეყანაზე, გოგომ მე ყველაფერი მასწავლაო. ლამით ვიპარებოდით იმ ფედოსიას სახლში. იმ ფედოსიამ რაც მასწავლაო, ყველაფერი სწორად ამიხდაო, მაგრამ გოგოსთან ვერაფერი გავანყვეო. [მე ვუთხარი]: ორი ღერი სანთელი გააკეთე (ჩამოქენი) და ეს – მისატყვევლად: „აქამდე მე ვერ მივაგენი ამას და მაპატიე, რაც დანაშაული მქონდეს და რისი გაკეთებაც ვერ შევძელი მე იქ“. მერე სასაფლაოზე წადი, ორი ღერი სანთელი იქ დაანთე-მეთქი (დანვი-მეთქი), რომელ სასაფლაოზეც შენი წინაპრები მარხია. სთხოვე ეკლესიას, ფუძის ანგელოზს. ერთი მამალი შემოივლე თავზე და გაუშვი (გააფრინე). რომ დაბრუნდები, დაკალი მამალი (მამალი ქათამი), გააკეთე

ღვინი ართი ჭირქა თექ ქიგედვი, ქოთომი თექ ქიგედვი, ჟირი ღერი სანთე-
ლი გინილე დუდმა. სანთელი დიჭუუ დო უკუული მიკოდოხოდი სქანი ჩილე
დო სქუა[ნკეა], მუკოდოხოდი-მაქ. ენა გუმოკეთებაფევეა დო ექ იშენი
ოკო ობდევა, და ქორე მუთუნი სოთინიავა-და.

თენა უკუული, ეკოცუუ თე შოფერობა დო თე ატიკაქენი, უკუული მუშე-
ენდ თენა ელექტრონიში უჩაშო. ოდო ოჭკომეს, კიბირო ქეთიტიჭკომეს,
ოჭკომეს. ასე უკუული ვითოხუთი ნანა რე, ვამუშენს. ასე რაგადანა, ნამდა
აკა თინა ქორდგოვა.

მარინე

10 ასე. ჩქიმი ბალანეფი მიუნდუ მა, მოთაღეფინი, თენა ართიქ საშუალო
სკოლა გათუნი, სქუა მიუნდუ მა დანდრას დო თექ მიდართ მამინდაშა,
დო ჩეერიცხუ ჟირწლიანი გერმანულს ინტიტუტის, თექ ქიგურუუ დო არ-
თი სუმ-ოთხი ნანას ქუდოსქიდ. თევრე მოლართენი, ქიდიჭყ ბიბლიოთეკას
მუშობა. უკუული მოხვად თიჯგუა შემთხვევაქ, ნამდა თე ბალანაქ გეთხუუ.
მიდგაქედენი ქემორთ, ნომუშებუედ მოსკოვს, ცხაკაიაშე, უპატრონო, დო
თენა ქემომიონ მეზობეი კოჩქ დო გაჩინებაფეეს ართიანი. დო მა ვედუე-
თანხმი თეს, ვედუეთენხმი. მურმანი ბასლაიაქ დო ცათე ჩქიმი ველოდი
ოდიშარიაქ, მურმანი ბასლაიას მაშნა ცუნს-დო, თი კათა სო ცხოვრენს დო
20 სო ვარინი, თეშა მიდაფთით. სოთინი ვეგვაგორეეთ თენენს ჩქი, სოთინი
ვანოღვედ ცუდე, კოჩქ მითინქ ვამონურეეს თენა ჩქი. თეში დიდა დო მუმა
ნომუშებუედ ცხაკაიას ჩაიში ფაფრიკას დო, საგუშაგოჯგუა გენოდგვენი,
თაქ ნოცხოვრებუედეს თენეფი. ჭიჭე ეზო ნოღვედეს სოდგარდუნი დო
ჯვეში კუნხა გინოდგვედეს თენემს. თენა მა დვაზუსტი იფრეი დო ჩქიმი
მეზობეი ბოშიქ, მუშენდ თექ, ხობის, დო თიქ მიწუუ, უწუუ ჩქიმი მოთას:
თენა სქანი საქმე ვარენია, სქანი ოჯახიში შესაფერი ვარენია, დანები თეს
დუდია. მა ხოლო თაში ქუდუჩინი დო მოსკოვშა მაფუდუ ოულარი, ფარა
მაფუდუ დოტებული დო მიდაფთი, დიფჩინი: მა ცოცხალი ვადომირთინუ-
დას ცუჩა, \ათაქ\ ჩქიმი უკახალე მუთუნი გაკეთათ-და თაქ-მაქ. ქუდობსქი-
დი თექ ართი ვითაართი დღას. თე ვითაართი დღაში განმავლობას თაქ ბო-
30 შის ქუმურთუმუ თინკეა, მუშენდუ პრავადნიკონი, ფერნკეა. ქუმურთუ-
მუნა დო, მუთხუუნა ძღაბინი, ძღაბის ვეგნურთუმუ. ქუმურთუმუნა
ბაბუშანი, ბაბუს უთქუაჟუდუ: პატგნი, ქუორს-და, მიდაუნუნია. ქოიორს
და აუნია, ბაბუა – ურაგადუუ, მარა ე ბალანას ვეგნურთუმ დო ვაუნაფ.

მაჟია დღას – თინა მუჭო აკეთუ თეში დიდაქენი, ასე ხოლო ვამიჩქ –
კალინგრადიში ობლასტის'დ* გოჩა – დღას ვაუჯღონუუ ფარა, დღას
ვამუგორუაფუ, ჟირშა ნაძირეფი მაფუდუ, მა ნაველი ვორდი – ერ მანათი
ფარა ქიმუჩამ დო, ჭყონს ვალებულენანია ფოსტასია დო მარტვიიშა მი-
დეღია. მარტვირს ქუდოხვალამენა ცოდას, ქუმთუხუნუაფუნა მაშნაშა დო

ოთხი კვერი, ქათმის ღვიძლი ჩადევი-მეთქი მასში, გაყავი ოთხად-და. ღვინო, ერთი ჭიქა, იქ დადევი, ქათამი იქ დადევი, ორი ღერი სანთელი შემოივლე თავზე. სანთელი ჩაინვება და მერე მიუჯექი შენს ცოლ-შვილთან [ერთად], მიუჯექი-მეთქი. ეს გამაკეთებინეო და იქ მაინც უნდა ნავიდეო, თუ არის რამე სადმეო.

ეს მერე, რომ დაიშალა შოფრობა და ეს ატეკა, მერე მუშაობდა ის ელექტრონის უფროსად. ჰო-და შეჭამეს, კბილით დაგლიჯეს, შეჭამეს. ახლა მერე თხუთმეტი წელია, არ მუშაობს. ახლა ლაპარაკობენ, ერთი ის რომ ყოფილიყო...

მარინე

ახლა. ჩემი ბავშვები რომ მყავდა მე, შვილიშვილები, \ეს\ ერთმა სა-შუალო სკოლა რომ დაამთავრა, შვილი მყავდა მე დანდრაში და იქ წავიდა მამიდასთან, და იქ ჩაირიცხა ორწლიან გერმანულზე ინსტიტუტში, იქ ის-წავლა და ერთი სამ-ითხ წელიწადს დარჩა. იქიდან რომ წამოვიდა, დაიწყო ბიბლიოთეკაში მუშაობა. მერე მოხდა ისეთი შემთხვევა, რომ ეს ბავშვი გათხოვდა. ვილაც მოვიდა, მუშაობდა თურმე (წამუშევარიყო) მოსკოვში ცხაკაიადან*, უპატრონო, და ეს მოიყვანა მეზობელმა კაცმა და გააცნეს ერთიმეორე. და მე არ დავეთანხმე ამას, არ დავეთანხმე. მურმანი ბასილია და ეს ჩემი ველოდი ოდიშარია, მურმან ბასილიას მანქანა ჰყავდა და, ის ხალხი სად ცხოვრობდა და სად არა, ამისთვის წავედით. ვერსად მივაკვლიეთ ამას ჩვენ, არსად ჰქონოდა სახლი, კაცმა ვერავინ მიგვასწავლა ეს ჩვენ. ამისი დედა და მამა მუშაობდა თურმე (წამუშევარიყო) ცხაკაიაში* ჩაის ფაბრიკაში და, საგუშაგოს მსგავსი რომ იდგა, იქ ცხოვრობდნენ თურმე (წაცხოვრებან) ესენი. პატარა ეზო ჰქონოდათ სადღაც და ძველი სამზადი სახლი სდგმოდათ ამათ. ეს მე დავაზუსტე ყველაფერი \და\, ჩემი მეზობელი ბიჭი მუშაობდა იქ, ხობში, და იმან მითხრა, უთხრა ჩემს შვილიშვილს: ეს შენი საქმე არ არისო, შენი ოჯახის შესაფერისი არ არისო, დაანებე ამას თავიო. მეც ასე დავუბარე და მოსკოვში ვიყავი წასასვლელი, ფული მქონდა დატოვებული და წავედი, დავიბარე: მე ცოცხალი არ ჩამოვსულიყავი სახლში, \აქ\ ჩემ ზურგსუკან რამე თუ გააკეთოთ აქ-მეთქი. დავრჩი იქ ერთი თერთმეტი დღეს. ამ თერთმეტი დღის განმავლობაში აქ ბიჭი მოსულა იმასთან, გამცილებლად რომ მუშაობდა, იმასთან. მოსულან და, რომ მოუთხოვიათ გოგო, გოგო არ გასულა. რომ მისულან ბაბუასთან, ბაბუას ეთქვა: ბატონო, თუ უყვარს, წამოგყვებაო. თუ გიყვარს, წაყვიო, ბაბუაო – უთქვამს, მაგრამ ეს ბავშვი არ გასულა და არ წაჰყოლია.

მეორე დღეს – ის როგორ გააკეთა მისმა დედამ, ახლაც არ ვიცი – კალინინგრადის ოლქში* იყო გოჩა, არასოდეს გაუგზავნია ფული, არასოდეს მოუკითხავს, ორჯერ ნანახი მყავდა, მე წამყოფი ვიყავი – ოცი მანეთი ფული მიუცია და, ჭყონში არ ღებულობენო და მარტვილში წაიღეო. მარტვილში

მუდღონაფნა იშო. ათენა თიჯგუა რე, ნამდა, აქ ბოდიშინი, ოსური იჯი-რუდუა დო კორი გარდას უოთანდუა. ცუდეს კორი გეირე, ვარძენქ დო მაჟია დღას იშო უტეენქ, შარას ენმუზადინუანქ! ასე წარმიდგინი! ხომ ვეითიხირე ენა ჩქიმდა, ცათეჯგუა ამბე?

ქუმობთით. ნოდარი ერქვანიაში ოსური მიიშუ თექ, მოსკოვშა, ჩქიმ-ნკეღა, ციაღა თოდუა. ქუმობთით დანდრაშა. დანდრას ჩქიმი სქუაში ცუ-დეს მინიის, მარინე გათხილი ენია, მიდაცუნუა თი კოს. თიზმა ქიმოქმედუ თიქ, ი ოსური თორს მიჯინედ, თეში მოფთით ცუდეშა. თის უთქუალუდუ, თე ოსური დოღურუდუნ მიჩქუდუა, თიზმაშა გინიცადუა თე ამბევა.

10 ქუმობთით ჭყონგშა. ეზოშა მინიბლი დო ჩქიმი სქუა, ელიკო, ქუმურ-თუმუ დო ონახვალს ქონახუნს თექ, ქონახუნს. ართი სუმ-ოთხი ოსურეფი რენა თაქ, მეღუდეს აღბათ. თე ჩქიმი ნოსაქ ქანმაზადუ დო ითამუ ინგარს, ნამდა ცათაშია გამიკეთუა, გოუტევა-დო, მარა შური ვეამბუნუ, თეშა მუთუნ ვამრავადუ. თაქ ქომინუუ ელიკოქ, მენოვენანია ენა იშო, მოსკოვშა – პრავადნიკო* მუშეენდ ე უმუნჯური – მაჩინესია, აუცილებერო ქუმორთანია.

მურთაზი გუტე მურმანიშა დო მურმანი ქივჭანეე. მაშნა გეჭოფი, დათიკო ქიბჭანეე. მუთ უდუდუნი, თინა, თავრე ხოლო მოღალირი ქიმუძინი დო ქიმთობდვი, მურმანი ქიპუნეე დო ქიმებთი – ო, მუ გუმაშინუ! მუ გუმაშინუ! ასე ხოლო გოხარცქილი მაფუ გური – ქიმებთი დო ქეშეფხვადეს ენემქ: თექ, თიქ, თე ოსურქ – ბოშიში დიდაქ, დო – შურო ვამომწონებუნია, მა უჯგუში ძღაბის მეგვორუნდია, სქანი ძღაბია – მინუუ. ჩქიმი მოჩქუმა-ირი კოჩქ შეგანუხუო-მაქ? მა მოგირქვინი, თი კათაქ? მუდგაფერორენი მიდგონი თენა ნოსათგნი, თინა გინუო-მაქ? აბა, მუ, მუ გილუ ანი ორავადე? – მა უნიი – მუ გირქ, მა მუ მოვწონდ დო მუ მაფუდუ დორინენი? ინა სი ეიგინწყე დო გინუენი, ვართი გეგენქ-მაქ – მა უნიი.

სუფრა გაგმანწყიის, კოჩეფს ხომ ვანუამწარენდი? დო ვართი გამი-გებაფუაფუ მუთუნი.

უკული კინი მაუ მოსკოვიშა უღაქ დო, ბინაი მისამართი ხომ ქომირქუ თენეფიში? დო ქიმევრთი ბინაშა – მიდართეს ენენქ მოსკოვშა – ქოვძირი ენა. ამდლა ქიმებთი დო მაჟია დღას ათე ბოშის მოუნს სპეკულიანტი, ტყე-ბიში კურტკა მულუ, ტყებიში კურტკა. „მუიე ენა?“ ქომიილია, ბები, თენავა – მინუუ. ქიმებჩი ფარა დო ქუიდი. მა ხმირას გიეფში, ირ თუთას, ირ მაჟია თუთას გილეფში, საქონელი გიღამლუდუ დო გიმიფჩანდი. მაჟია უღა მიდაფთი დო – ხაზიკა* გინმაათანს ცუდეშე, ტყელიფონიში დავალიანება ნოღვენა სუმონეჩი დო ვითი მანათი. ენა ხოლო გეფსური. „ფარა მოკო ვით მანათი! ეჩი მანათი!“ ეს მა ვარძენქ.

გინობჭყვიდი ასე, კამპანია ვაკეთე ოკო. გუაკეთე ოკო კამპანია, საშ-ვეი ვარე, ვამორინუანა – დგმორთინეეთია*. ვამილუ გვალო ჯგირი, დონ-წყილი გური, მარა იშენი, აკა გავაკეთენქ ართი კამპანიას-მაქ, აკა-მაქ. მუდა წანა რე მიშა ლურელიე – ეჩი წანა გათებულიე. ირიათო ომორგუალე ვორექ დო, გუაკეთენქ ართი ჯგირი კამპანიას-მაქ. ფარა ქომილუდუ ჭიჭე.

დახვედრიან საცოდავს, ჩაუსვამთ მანქანაში და წაუყვანიათ. ეს ისეთია, აქ ბოდში და, ქალი წვებოდაო და კაცი კვანტს უგდებდაო. სახლში კაცი გყავს (გიდგას), არ აძლევ და მეორე დღეს იქით უშვებ, გზაში აგებებ! ახლა წარმოიდგინე! ხომ ვერ გამომაპარებ ამას მე – ასეთი ამბავი!

მოვედით. ნოდარ ერქვანიას ცოლი მოდიოდა იქ, მოსკოვში, ჩემთან, ციხლა თოდუა. მოვედი დანდრაში. დანდრაში ჩემი შვილის სახლში მითხრეს, მარინე გათხოვილი არისო, ნაჰყვავ იმ კაცს. იმდენად იმოქმედა იმან, რომ ის ქალი თვალში მიყურებდა, ისე მოვედით სახლში. იმას ეთქვა, ეს ქალი, მეგონა, მოკვდებოდაო (მოკვდებოდა მეგონაო), იმდენად განიცადაო ეს ამბავიო.

მოვედით ჭყონში. ეზოში შევედი და ჩემი შვილი, ელიკო, მოსულიყო და სარეცხს რეცხავს იქ, რეცხავს. ერთი სამი-ოთხი ქალი არის აქ, მელოდნენ ალბათ. ეს ჩემი რძალი შემომეგება და ვითომ ტირის, რომ ასე გამიკეთაო, გაუშვიო-და, მაგრამ კრინტი არ დამიძრავს, ამისთვის არაფერი მითქვამს. აქ მითხრა ელიკომ, თურმე მოსკოვში მიჰყავთო – მატარებლის გამცილებლად მუშაობდა ის უპატრონო – შემოთვალესო, აუცილებლად მოვიდნენო.

მურთაზი გაფუშვი მურმანთან და მურმანი ვიხმე. მანქანა ავიყვანე. დათიკო ვიხმე, რაც ჰქონდა, ის, აქედან მოტანილიც დავუმატე და ჩავდევვი, მურმანი გავიყოლე და მივედი. ო, რა გამახსენდება! რა გამახსენდება! ახლაც გახეთქილი მაქვს გული – მივედი და შემომეგებნენ ესენი: ეს, ის, ის ქალი – ბიჭის დედა, და, სრულიად არ მომწონებიაო, მე უკეთეს გოგოს ვეძებდიო, შენი გოგო – მითხრა. ჩემმა გამოგზავნილმა კაცმა შეგანუხამეთქი? მე რომ გამოგიგზავნე, იმ ხალხმა? როგორმე წაიყვანე ეს რძლად – ეს გითხრა-მეთქი? აბა, რა, რა უნდა თქვა ანი? (რა გაქვს ანი სათქმელი?) რა იცი, მე რა მომწონდა და რა მქონდა დანაბარები? ის, შენ რომც აგისხნა და გითხრა, ვერც გაიგებ-მეთქი – მე ვუთხარი.

სუფრა გაანყვეს, კაცებს ხომ არ წავამწარებდი? და არც გამიგებინებია რამე.

მერე კვლავ შემექნა მოსკოვში წასასვლელი და, ბინის მისამართი ხომ ვიცი ამათი? და მივედი ბინაში – წავიდნენ ესენი მოსკოვში – ვნახე ეს. დღეს მივედი და მეორე დღეს ამ ბიჭს მოჰყავს გადამყიდველი, ტყავის ქურთუკი მოაქვს, ტყავის ქურთუკი. „რა არის ეს?“ – მიყიდეო, ბები, ესო – მითხრა. მივეცი ფული და ვუყიდე. მე ხშირად დავდიოდი, ყოველ თვეს, ყოველ მეორე თვეს მივდიოდი, საქონელი დამქონდა და ვყიდდი. მეორე წასვლა წავედი და – დიასახლისი აგდებს სახლიდან, ტელეფონის დავალიანება ჰქონოდა სამოცდაათი მანეთი. ესეც გავისტუმრე. „ფული მინდა ათი მანეთი! ოცი მანეთი!“ – ამას მე ვაძლევ.

გადავწყვიტე ახლა, ქორწილი გადავიხადო (გავაკეთო) უნდა. გადავიხადო (გავაკეთო) უნდა ქორწილი, საშველი არაა, არ მაყენებენ – მიგვაბრუნეო*. არა მაქვს მაინცდამაინც კარგი, დაწყობილი გული, მაგრამ მაინც, ერთი გავაკეთებ ქორწილს-მეთქი, ერთი-მეთქი. რამდენი წელია მიშა გარდაცვლილია – ოცი წელი გასულია (გათავებულა), სულ მგლოვია რე ვარ

ათე ჩქიმი სიჯა ქიპუნეე, დაღიში ქომონჯი. მიდავრთი ქუთეშიში ბაზარ-
შა... მუსიე უძახუნა? ბაზარი რე, მოიცა, მოიცა, გიბშინა... მუს უძახუნა?...
მიდამიონუ საზანოშა, ქუმიოდირაფუუ ოშკილოიანი ხოჯი, მოზვერი,
ინდურეფი ვითი ცალი, ჯგირი ინდურეფი, ოდო მუთ მოკოდუნი, იფრელი
ქიპიდი დო ქიმიბლი თაქ.

10 ხუთოშიკორიანი კამპანია გუაკეთი, სკუალეფი ვადომღურას. სუმო-
ნერი თუ პიი, ოთხონერი ქოთომი პიი. მუდა ბოთილი ღვინი გილადგუდუ-
ნი, იდა ბოთილი გილადგუდუ ოტკა, ათე ფაფრიჩნი ბოთლეფით, ჩქიმი
ოტკა, ჩქიმი ნაფუნეფი. დიდებული სუფრა! ოდო დუვორთინეე. მიდგარ-
დუნი შარას უჭოფუდეს, შარას, ჟირი ბიძია მოუნდუ, ვარა კორქ ვამაონინ
თე კოს ჩქიმი ცურა.

მუსიკა... ამბე... დო ბეჭედი სიჯას ქუმუვოგი ხეს. ხარჯი ბძირი, მანგა-
რი ხარჯი. ათე ოტკა მი შვეს, მი მიდელუ იშო. თაქ ხოჯო დგუდ, ათენა დო-
შაყარუუ დო ოში ბოთინი ოტკა მიდელუ თი ჩქიმი სინჯაქ იშო – თენა მუთუნქ
ვეიოშუ; თევრე ქიმიონანდუ ძლაბემს, თი პრავადნიკემს* – თენა მუთუნქ
ვეიოშუ; თექიანი მელიციეფს ქიმიონანდუ თაქ დო – თენა მუთუნქ ვეიოშუ.

20 აფხაზეთიშა გინიბლინი, უკუელი თვითონი მა ვამიცხადუდესინი, თეში
მარინემ დიდაქ მარინე ქიმიონუ ცუდეშა გურიით დო მა ვამიჩქუ. თიში ცუდეშე
გეგმიონ დო ქიმიონ. იფრელი ვოუნე ახალი, იფრელი, მოსკოვშა მუდოს
მიდართესგინი. თექ იფრელქ მედინ, მუთ ქიმეფჩით, იფრელქ მედინ.
ქუმორთეს ცუდეშა. სუნკეფი მუულუ, მარა ალბათ მეურს სოდგარენი –
ფიფქრენქ. მა ირო საქმე მილუდუ დო მა თეშა ვაფჩოდუდუ. სერიე, მა დო
მარინექ ართო მინიბლით დო ბაბუს უნუუ, სი თევრე ქიდიჯარია, მა ბებნკეა
დივჯირუქია. ვოჯანუთუ დო ათაქ ქუმორთ თე კორქ: „ბები, მა მეურქ“ –
მირაგადუ. სო გოკონი, იდი, მა ბანარი გეგობუნეო? – მა უნიი. მარინექ უნუ:
„სქანი მა მუთუნი ვამოკო, მა სი მუთუნს ვართხულე, მუთ მილუდუნი, თინა
ხოჯო სი ქოილუდას, ოლონდა სი დუდი დამანები“. ათენა ჩქიმ ცუჯქ ქიგეგ-
დო, ათენა მუშ დიდას ნორქვე, დო ჩქიმდა ვაგუცხადებნა.

30 მაჟია დღას ჟირ ბოშეფქ მინიეს ამარი, მინილ თე ბოშემქ დო ქიმკუ-
უდვი ჭოკი: გინილით ასე, ოჯახის ვამოძირათ დუდი, თქვა ჩაჩანეფი! მი
რეთ? მინიე, მომსარგალე თაქ დო, მინიე, მორუნსუნ-მაქ! – მა უნიი – გი-
ნილი ასე, ათე ნუთიში დინახალე-მაქ. გეგნუოთი ცუდეშე. მა ნაზიკომე
ქომიჩქედუკო, თინა თევრე გურიით მოონაფილი აფუდუნი, ამდლა მი-
ჭირსგინი, თინა ვამიჭირდუკონი იიდუ. გინიბლი ჭკუაშე!

უკუელი მააჩქუ იქ კორჩი, გენმაშქვანია, მიდგამაენ ურაგადუუ, მარა
მიქ გაბედ ჩქიმდა მუულა დო მის მართედ!

თი დლა დო თი დლა, უკუელი მა ინა თოლიშა ვამიძირ. მა მეფჩირთი. მა
თინა ვარდუო ქომიჩქედუკო, მა თინა უკუელი ქოგვიდაფუდუკო ხეშანი,
მა თის თოლს გემნუოთანდი დო თეში გუტენენდი.

40 უკუელი მუდგაქერდენი გუურჩქინდ – კიბოქ. მიდუორქვი მარინა ექიმ-
შა. ათე გუმუჟლამი უკუელი მურმანი ბასლაიაში ცუდეს ვორდით ჩქი. ფარა

და, გავაკეთებ ერთი კარგ ქორწილს-მეთქი. ფული მაქვს ცოტა. ეს ჩემი სიძე გავიყოლე, დალის ქმარი. ნავედით ქუთაისის ბაზარში... რას ეძახიან? ბაზარია... მოიცა! მოიცა! გავიხსენებ... რას ეძახიან?... ნამიყვანა საზანოში, მაყიდვინა ასკილონიანი ხარი, მოზვერი, ინდაური ათი სული (ცალი), კარგი ინდაურები და, რაც მინდოდა, ყველაფერი ვიყიდე და მოვიტანე აქ.

ხუთასკაციანი ქორწილი გადავიხადე (გავაკეთე), შვილები არ მომიკვდეს. სამოცი გოჭი დავკალი, ოთხმოცი ქათამი დავკალი. რამდენი ბოთლი ღვინოც იდგა, იმდენი ბოთლი იდგა არაყი, ეს სტანდარტული ბოთლები, ჩემი არაყი, ჩემი გამობდილი. დიდებული სუფრა! ჰო-და მოვაბრუნე. ვილაც გზაში დაეჭირათ, გზაში, ორი ბიძა მოჰყავდა, თორემ კაცის მოყვანა ვერ შეძლო ამ კაცმა ჩემს სახლში.

მუსიკა... ამბავი... და ბეჭედი სიძეს ნამოვაცვი ხელზე. ხარჯი ვნახე, დიდი ხარჯი. ეს არაყი ზოგმა დალია, ზოგმა ნაილო თან. აქაც იყო, ეს მოაგროვა და ასი ბოთლი არაყი ნაილო ამ ჩემმა სიძემ იქით – ეს ვერაფერმა ამოპირა; იქიდან მოიყვანდა გოგოებს, იმ გამცილებლებს – ეს ვერაფერმა ამოპირა; იქაურ მილიციელებს* მოიყვანდა აქ და – ეს ვერაფერმა ამოპირა.

აფხაზეთში რომ გადავედი, მერე, თვითონ მე რომ არ მიმხელდნენ, ისე მარინეს დედამ მარინე მოიყვანა სახლში გაბრაზებულმა (გულით) და მე [ეს] არ ვიცი. იმისი სახლიდან გამოიყვანა და მოიყვანა. ყველაფერი გავატანე ახალი, ყველაფერი, მოსკოვში როცა წავიდნენ. ეს ყველაფერი დაიკარგა, რაც მივეცით, ყველაფერი დაიკარგა. მოვიდნენ სახლში, სუმკები მოაქვს, მაგრამ ალბათ მიდის სადღაც – ვფიქრობ. მე სულ საქმე მქონდა და მე ამისთვის არ მეცალა. ღამეა, მე და მარინე ერთად შევედით და ბაბუას უთხრა, შენ იქით დანექიო, მე ბეზიასთან დავწვებიო. ვწევართ და აქ მოვიდა ეს კაცი: „ბები, მე მივდივარ!“ – მეუბნება. სადაც გინდა, ნადი, მე თოკი შეგაბი-მეთქი? – მე ვუთხარი. მარინემ უთხრა: „მე შენი არაფერი მინდა, მე შენ არაფერს გთხოვ, რაც მაქვს, ისიც შენ გქონდეს, ოღონდ შენ თავი დამანებე“ – ეს ჩემმა ყურმა გაიგო, და ეს მის დედას სცოდნია და ჩემთვის არ გაუმხელიათ.

მეორე დღეს ორი ბიჭი შემოვიდა აგერ, შემოვიდნენ ეს ბიჭები და მოვდე ჭოკი: გადადით ახლა, ოჯახში არ მაჩვენოთ თავი, თქვე ჩაჩნებო! ვინ ხართ? ვინაა, რომ მომითრიე აქ და, ვინაა, რომ მოგყავს-მეთქი? – მე ვუთხარი – გადადი ახლა, ამ წუთში-მეთქი. გავაგდე სახლიდან. მე ნაზიკოსგან რომ მცოდნოდა, ის იქიდან გულმოსული რომ ჰყავდა ნამოყვანილი, დღეს რომ მიჭირს, ის არ მეჭირებოდა. გადავედი ჭკუიდან!

მერე გამოგზავნა იმან კაცი, შემომიშვითო, ვილაცისთვის ეთქვა, მაგრამ ვინ გაბედა ჩემთან მოსვლა და ვის მოესვლებოდა!

ის დღე იყო და ის დღე, მერე მე ის თვალით არ მინახავს. მე შეეცდი, მე ის რომ მცოდნოდა, მე რომ ის მერე ჩამეგდო ხელში, მე მას თვალს გამოვთხრიდი და ისე გავუშვებდი.

მერე რალაც გაუჩნდა – კიბო. გავგზავნე მარინე ექიმთან. ამ დევნილობის შემდეგ მურმან ბასილაიას სახლში ვიყავით ჩვენ. ფული რომ არ

ვამილუდუნი, იქ ქუმომჯლონუ, ფუცუში ბოშიქ, ჟიროში ჟარნენდოვითი დოლარი ოულარო. მიდართუ ცოდაქ, მარა დეგვიანულ დო მიდართუ ლენინ-გრადმა*. გუუკეთეს თეს აპერაცია, ჯგირო გინირთუ დო მოსკოვმა ქიმერთ. ექ ათი კოჩქ ქუდოხვად, ქომონქ, დო თექ შერიგ დო ქარუნს წერილს: რაც უნდა იყოსო, მაინც ჩემი ქმარიო დო რა უნდა ვქნაო? დო ბოდიშის ვქარუნს მა. მა ურეკუნქ: „მარინე, დუს მუთხილეე!“ ექ ჟი გედირთ ბაზარს, ივაჭრ. ოხორასქილქ ქიმერთუ თაურე, დო ფარა გენოქ მიდგაშიენი, დო თეს ფარა დუგროვუ დო ქიმერქ. ჭკვერი ოსური ქორდუკო დო ჩქიმდა ქუდუჯერებუ-დუკონი... მიწვე ვაუნს! პატრონი ვაუნს!

10 თურქეთმა გილეემ თენა დო მურმანი ბასლაიას ფარდაგი გაგმუჩუ, ფარდაგი, მარა ართი ვადუკინებუ მუთუნი. – მურმანი ასე ხოლო ლეხიე, უმიჯურიენია, მირაგადედ გოლა – მარინექ ქუმორთუ დო ერდოჟირი დღას უდგუდუ ცუდეს შური, ლეხო მორთუ თაქ. ამხანაგებს თექ ფარა გეგნუგა-ფუდეს, კოჩიშა ქუუნუაფუდეს დო ქუმორთ ხვალე. ქომოჯი სო რდუ? მართედუო?

 უკული ჩიორა ერქვანხიექ ქუთეშიშა ქიმონ. აპერაცია ჯგირი კეთე-ბულიენია, ეს გუუკეთებუდუკოვა ქიმურეფიანი, თენა ოში წანას გათენ-დუა. ერიდოჟირი დღაში განმავლიბას ცუდეს დოღურუ თექ.

 იფრელი გუუკეთით: სასაფლაო, ორმოცი.

20 თი კოჩქ ვამაკიდუუ სოთინი.

 გარაში დღას თიში ბიცოლეფქ, ბიძიქ დო მეზობელი ოსურეფქ ქემორ-თეს. ნანა! ოგარეშა მუჭო მორთესია ხობარენქია?! ჟირხოლო დაეფქ – ეთერ დო ნაზიკოქ – გეჭოფეს დუდინი, შური ვეებათ-მაქ თქვა! ნინა დოკილეეთ! ნინა ვეგებგონა თქვანი-მაქ. თქვა ჩქიმი უმოსის ვაიორა ინა, ინა ჩქიმ ნარ-დიე, ინა თქვანი ნარდი ვარე-მაქ, ოდო მილით თაქ, ქიმონით ამო ხალხი-მაქ. დო ხალხიქ მინილ, დიგარ. დო ოსური მიშ თევრე, სკუაღურელი ოსური, დო ათე ოსური თვალუნს თაქგნი, ათაქ სკამი ქუმოლაღლაფე დო, მა კურ-ხინკმა გევოხექ, ათაქ ქელეფხუნე. ინგარ ე ოსურქ, თვალუ, იჩიუ, რაგა-დუუ, ოდო ქიმურთუმუდ – ხალხი ხომ ქოიჩქუ, მუჭომიე, სოფელიშ ხალ-

30 ხინი? – ოდო მიდგა ოსური მომსახურუდეს თექგნ, თის, ინა, მიოტებაფევა ინა – მუსიკავა, და მუს იჩიებუნანია თევრევა. ათეჯგუა ცქვირა რე სოფეი! ათეჯგუა უბედურება რე სოფეი! მარა იშა ის ვაურჩქილუუ დო ი ოსურქ იფრეი ჯგირი იჩიუ. დო ასე ულა ოკონა, ულა, მარა ქოშინუუ თე ქომონჯიში სახელინ – ჩქინჯგუა დღა უძირ დას თის, თიშ დიდას ნი – სახელი ქომინუუ თიში დო – ლამარა გუგუნავასია ჩქიმჯგუა დღა უძირგდასია. ბიცოლეფი გერენა თაქგნი, თენეფქ ასე იშო დიკონეს – აქ უკმაყოფილება ცოფენია, ოდო გინულა ოკონა ასე დო ულა ოკონა. თე ოსურს უნნი მა: პატიხ ხომ ქოცით თქვა ღურელს დო ხომ ქემორთით-მაქ? ბოლოშას პატიხ ქოცი-თ-მაქ – უნნი – უჭკომურო დო უდუხუნაფუო ვედათ-მაქ, ოდო პატიხციემა

40 თინა იუაფ-მაქ, ოდო მადლობეი იპუაფუქ მა თქვანდე-მაქ. დო მუდურთუ-მუდუ თე ოსურს შეფაშა, ქუდუხუნუაფდეს, ქუჩამდეს დო მიდართეს.

მქონდა, იმან გამომიგ ზავნა, ფუცუს ვაჟმა, ორას ორმოცდაათი დოლარი წასასვლელად. წავიდა, საცოდავი, მაგრამ დაიგვიანა და წავიდა ლენინ-გრაფში*. გაუკეთეს ამას ოპერაცია, კარგად გახდა და მოსკოვში მივიდა. იქ ეს კაცი დახვდა, ქმარი, და იქ შეურიგდა და მწერს წერილს: რაც უნდა იყოსო, მაინც ჩემი ქმარიო და რა უნდა ვქნაო? და ბოდიშს მწერს მე. მე ვურეკავ: „მარინე, თავს გაუფრთხილდი!“ ეს (ზევით) დადგა ბაზარში, ივაჭრა. მაზლი ჩავიდა აქედან, ვალი სდებია ვილაცისა და ამან ფული დაუგროვა და მისცა. ჭკვიანი ქალი რომ ყოფილიყო და ჩემთვის დაეჯერებინა... პატრონი არ ჰყავს! პატრონი არ ჰყავს!

თურქეთში დადიოდა ეს და მურმან ბასილაიას ფარდავი გაუყიდა, ფარდავი, მაგრამ ერთი არ აუღია არაფერი – მურმანი ახლაც ავად არის, უპატრონოაო, – მეუბნებოდა გუშინ. მარინე მოვიდა და ოცდაორ დღეს-ლა ედგა სახლში სული, ავადმყოფი მოვიდა აქ. ამხანაგებს იქ ფული გადაეხადათ, კაცისთვის გამოეყოლებინათ და მოვიდა მარტო. ქმარი სად იყო? მოესვლებოდა?

მერე ჩიორა ერქვანიამ ქუთაისში მიიყვანა. ოპერაცია კარგი გაკეთებულიაო, ამას რომ გაეკეთებინაო ქიმიურიო, ეს ას წელს მოლევდაო. ოცდაორი დღის შემდეგ (განმავლობაში) სახლში გარდაიცვალა ეს.

ყველაფერი გაუკეთეთ: სასაფლაო, ორმოცი.

ის კაცი ვერ ჩავიგდე [ხელში] ვერსად.

გასვენების დღეს მისი ბიცოლები, ბიძა და მეზობელი ქალები მოვიდნენ. დედა! გასვენებაში როგორ მოვიდნენო ხობელებიო! ორივე დამ: ეთერმა და ნაზიკომ – რომ ააღირეს თავი, ხმა გაკმინდეთ-მეთქი თქვენ! ენა ჩაიგდეთ! სიტყვა არ გავიგო თქვენი-მეთქი! თქვენ ჩემზე მეტად არ გიყვართ ის, ის ჩემი გაზრდილია, ის თქვენი გაზრდილი არ არის-მეთქი, ჰო-და მიიღეთ აქ, მოიყვანეთ ხალხი-მეთქი. და ხალხი შემოვიდა, დაიტრა. და ქალი მოდიოდა იქიდან, შვილმკვდარი ქალი, და ეს ქალი რომ მოთქვამს აქ, აქსკამი მოვატანინე და, მე ფეხისკენ (ფეხთან) ვზივარ, აქ მოვისვი. იტირა ამ ქალმა, მოთქვა, ილაპარაკა, ჰო-და, მოსულიყო – ხალხი, რომ იცი, როგორია, სოფლის ხალხი? – ჰო-და, რომელი ქალიც გვემსახურებოდა იქ, იმას, ისო, შეანყვეტინეო ისო – მუსიკაო, აბა, რას ლაპარაკობენ იქაურებო (იქითო). ასეთი მიმყურადებელია სოფელი! ასეთი უბედურებაა სოფელი! მაგრამ იმისთვის მას არ უგდია ყური (არ უსმენია) და იმ ქალმა კი ყველაფერი კარგი ილაპარაკა. და ახლა წასვლა უნდათ, წასვლა, მაგრამ რომ ახსენა ამ ქმრის სახელი – ჩვენისთანა დღე რომ ენახოს მას, მის დედას – სახელი ახსენა მისი და, ლამარა გუგუნავასო ჩემისთანა დღე ენახოსო. ბიცოლები რომ დგანან აქ, ამათ ახლა უკან დაიხიეს – აქ უკმაყოფილება ყოფილაო, ჰო-და გადასვლა უნდათ ახლა და წასვლა უნდათ. ამ ქალს ვუთხარი მე: პატივი ხომ ეცით თქვენ მიცვალებულს და ხომ მოხვედით-მეთქი? – მე ვუთხარი, – ბოლომდე პატივი ეცით-მეთქი – ვუთხარი – უჭმელად და [სუფრასთან] დაჯდომის გარეშე არ წახვიდეთ-მეთქი, ჰო-და პატივისცემა ის იქნება-მეთქი, და მადლობელი ვიქნები მე თქვენი-მეთქი (თქვენგან-მეთქი). და წასულიყო ეს ქალი სეფაში, დაესვათ, ეჭმიათ და წავიდნენ.

უკუული იშო ვეგეკითხაფუ კორი. მა თენა ვეგეკი დუდიშა, ვარა მა მოკოდ ულა. მაშნა ძუდ თავრე, ჩქიმ პატონ რექენ, მუთ თე სერვიზეფი ქულუდუნი, მუთ თის ქულუდუნი, ირფელს გეგნიბლანდი: თი შკართუნს, თი ლების – ირფელს დო შარას ქილვოჭუნანი იშო. აშო ვებლანდი, თექ დობტახუნდი დო თიშ ნაოხარს შხვას ვემკურინუნდი, მარა ეშ დუდი ბასლაიფს ვაულუდუ, ბასლაიხეს ვაულუდუ დო მა თექ შიბკინი დუდი.

გურამი დო მუში ჩიიდოსკუა

[გურამი] შოფერი'დგნი, მიკიირთ, ჩქიმ პატონ აექენ, დროქ, ხანქ დო 10 ოსური მიგორუუ. ძლაბი ქუძირ მიდგარენი დო ქიმილ ამბე. ამბე ქიმილ, ჩქიმ პატონ რექენ, ათე დო ათე ძლაბი, ჯგერნეიხეში სკუა, ჯგირ ძლაბი-ნია დო ოკო თენა. ოდო მუშამუშა ურაგადუუ – დიდა ახაი ნალურა მაფუ – ოდო კირიექ ქიმკმახვილუ: ქიმერთია, ბოი, სია, დო ვამურეს საშვეი. მარა მა – ქუმაცალით-მაქ – უნიი – მა ჩქიმი დიდა ვთხორი მანცხვარიში ეკლესიას, თუდო თინა ცხოვრენს დო ჟარნეჩი დლა ქუმაცალით, ბოში, ვაგომტუათ-მაქ – მა უნიი. ჟარნეჩი დლაი უკუი ქიმევეთი დო ქივჩი თენა თაქ. თე ოსურსუ ათე ბალანა წარმონანეი ცუნდუნ თეში, გოროზიას ეკუხედ დო, ჩანარცხიებუ'დ. გოროზიაქ მიდართ დო სანაკის ოსური ქითხუუ. თაქ ე ბალანა მორდეს ბებიქ, დიდაქ დო ბიძიაქ.

ქიმევეთი აქენი, თე ძლაბით ქორე, ათე ბებით ქორე თენა დო – ნანა, 20 კირაქე სკუაშა სკუა მავარინენანიო – ბებიქ. აბა მუჭო? – ქამეფხვადათ-მაქ ამარი, ამროსი კვაშილაშ ცუდეს. ამბროსი კვაშილა ჩქიმ დიდაშ ნარდი'დ დო თექ ქემეფხვადათ-მაქ. ბაზარს ვარია, ჭყონს ვარია, მიწიის, დო ათაქ ქემეფხვადათ ასე ართიანს დო მიბრაგადუათ-მაქ. დო ქოფთქვიით თენა.

მა დო ველიაქ დო გურამქ დო კირლექ ქუმოვრთით ამროზიში ცურა, თენეფქ ქემორთუ. ართი ბიძია მააუჯუმააუდუ, დიდაი ჯიმა, დო დიდაქ დო სკუაქ ქემორთეს თაქი. ძლაბი დო ბოშიქ ქემორთეს, თეურე ქედოლოხოდეს დო იჩიებუნა ოთახეს დო ჩქი ათაქ ვორეთენი, თეში კუხნაშა მიწივლი მა. ამროზიშ ძლაბი, თაქ ქოირაგადუდი, ჩქიმ პატონ აექენ, ეჩიდოსუმ 30 ნანას, ეჩიდოხუთ ნანას სკოლაშ დელექტორო მუშეენდგნი, ფერი ოსურქ გიმილ, ოჭკომალს აკეთენდ დო ითამ პატის ცენდეს დო ემზადებუდ. თე დიდაქ ქიმირულ თაქ დო, ვამოკო, პატონი, თენეფიშ მუთუნია – თქუუ დო ქანჩ ათე ძლაბის ხე დო იშ მიდენო ცურა. ჩქი თემ ქედომტეეს ცათაქ, გეიოლოფუ ე ბოშის ხეს, რაგადი ხოლო ვაჭიშაფუნ, თეში.

დიბრძლით, ოჭკომანი ოჭკომით, იფრელი დო თე ბიძიაქ უნუუ: მავა სი თე ძლაბის ქიმერჩანქია – უნუუ – ის მა მანგიორს ქობლოლანქია, თემ მანგიორსია. თი ბიძიაქ ხოლო ქედოსქიდ თაქ ჩქინნკმა დო ათექ იფრეი რაგადუუ – გეთუ დო მაღაფთით დო უნიი: გურამი, ნანა-მაქ, ცათე ოსური თინერი ოსურიე, თიში სკუა სი საჭირო ვაგაფ-მაქ, მით გოკონ, თიშე გეუ-

მერე იქით არ მიუკითხავს არავის. მე ეს ვერ ვიდე თავზე, თორემ მე მინდოდა წასვლა. მანქანა იდო აქაური, ჩემი ბატონი რომ ხარ, რაც ამას სერვიზები ჰქონდა, რაც მას ჰქონდა, ყველაფერს გამოვიტანდი: იმ საბანს, იმ ლეიბს – ყველაფერს და გზაზე დავწვავდი, აქეთ არ წამოვიღებდი, იქვე დავამტვრევდი და მის ოხრად დარჩენილზე სხვას არ ვაპატრონებდი. (მივაყენებდი), მაგრამ ამისი თავი ბასილაიებს არ ჰქონდათ, ბასილაიას არ ჰქონდა და მეც იქ შევიკავე თავი.

გურამი და მისი ცოლ-შვილი

[გურამი] მძლოლი რომ იყო, გავიდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, დრო, ხანი და ცოლი მოითხოვა. გოგო უნახავს ვილაც და მოიტანა ამბავი. ამბავი მოიტანა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ესა და ეს გოგო, ჯგერენიას შვილი, კარგი გოგოაო და უნდა ეს. ჰო-და მამამისისთვის უთქვამს – დედა ახალი გარდაცვლილი მყავს – და კირილე შემომიჩინდა: მიდიო, კაცო, შენო, და არ მომცეს საშველი. მაგრამ მე – მაცალეთ-მეთქი – ვუთხარი – მე ჩემი დედა დავკრძალე მაცხოვრის ეკლესიაში, ქვემოთ ის ცხოვრობს და ორმოცი დღე მაცალეთ, კაცო, არ გამიშვათ-მეთქი – მე ვუთხარი. ორმოცი დღის მერე მივედი და ვთქვი (ვილაპარაკე) ეს აქ. იმ ქალს ეს ბავშვი ნლისა რომ ჰყავდა, ისე, გოროზიას ჰყავდა ცოლად, და გაყრილი (განაცხილები) იყო. გოროზია წავიდა და სენაკში ცოლი შეირთო. აქ ეს ბავშვი გაზარდეს ბებია, დედა და ბიძა.

რომ მივედი აქ, ეს გოგოც არის, ეს ბებიაც არის /ეს/ და –ნანა, კირილეს შვილისთვის შვილზე უარი მეთქმისო? – ბებია. აბა, როგორ? – შევხვდეთ-მეთქი აგერ, ამროსი კვაშილავას სახლში. ამროსი კვაშილავა დედაჩემის გაზრდილი იყო და აქ შევხვდეთ-მეთქი. ბაზარში არაო, ჭყონში არაო, მითხრეს და, აქ შევხვდეთ ახლა ერთმანეთს და მოვილაპარაკოთ-მეთქი. და დავთქვით ეს (ვთქვით ეს).

მე და ველია და გურამი და კირილე მოვედით ამროსის სახლში, ესენიც მოვიდნენ. ერთი ბიძა გამოეყოლებინათ, დედის ძმა, და დედა და შვილი მოვიდნენ აქ. გოგო და ბიჭი მოვიდნენ, იქით დასხდნენ და საუბრობენ ოთახში და, ჩვენ აქ რომ ვართ, ისე, სამზარეულოში შევედი მე. ამროსის გოგო, კი გეუბნებოდი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ოცადასამი წელი, ოცდახუთი წელი სკოლის დირექტორად რომ მუშაობდა, ისეთი ქალი გამოვიდა, საჭმელს აკეთებდა და, ვითომ პატივს სცემდნენ, და ემზადებოდა. ამ დედამ მოირბინა აქ და, არ მინდა, ბატონო, ამათი არაფერიო – თქვა და სტაცა ამ გოგოს ხელი და წაიყვანა სახლში. ჩვენ ხახამშრალი (ისე) დაგვტოვა აქ. ააგლიჯა ამ ბიჭს ხელიდან, დალაპარაკებაც რომ ვერ მოასწრო, ისე.

გაყძებით, საჭმელი შევჭამეთ, ყველაფერი და ამ ბიძამ უთხრა: მეო შენ ამ გოგოს მოგცემო – უთხრა – იმას მე სამაგიეროს გადავუხდიო (ვუზამო), ამის სამაგიეროსო. ის ბიძაც დარჩა იქ ჩვენთან და ამან ყველაფერი ილაპარაკა. დამთავრდა და წამოვედით და ვუთხარი: გურამ, ნანა-მეთქი, ეს ქალი ისეთი ქალია, იმისი შვილი შენ არ გჭირდება-მეთქი. ვიზეც გინდა, იმაზე რომ დაათითო

თითეე ხე, მით გოკონ, თის სი, გოკონდა ხენნიფეი სკუა ორდასგნი, მუჭო
ნოდარი დო ვალოდიას მუონი ოსურინი, თეში სი ხოლო ქემოიონანქ-მაქ –
მა უნნი – ათეს დანები დუდი-მაქ – მა უნნი.

10 შური ველუბუნუ თის ჩქიმი ცუდეს, თეში ათაქ ველია ცოფუ თეს ათორ-
ჩქინელი. დო ჩაი გილულუ თეს ფაფრიკაშა, ცხაკაიაშა*, სანყობიშა, ფაფრი-
კაში ჩაი. ამხანაგეფშა ქურაგადუ, ჩაი მეულუნანი თინეფშა – გუულუნა,
სუმ-ოთხი მაშინა მეურს – ვეონათია თქვა ათე დო ათე ძლაბი, შარას გილა-
რენიანი – თენა მუდგასიენი გურაფუენს ცხაკაიას* – ვეონათია. ართი
დღას გიაყოფენა დიდა დო თენანი, ვაუონაფუ ართი შოფერს, მაჟიას, მას-
მას, მანთხას ვაუონაფუ, ჩქიმ პატონ რექენ. მაჟია დღას შოფერემქ ართო
მიდართეს დო გურამქ ქემეხვად თეს, გურამქ ქიმთიხუნუუ მეინცია*, ოდო
თე მეღინციაში* იმენდიშა ითამუ თე ოსურქ ქემთიხუნუუ თე ბალანა დო
გუტიუ. ქიმერთეს თაქ, ცხაკაიაშანი*, ძლაბის ულა ოკონი, თექ უნუუ, მა
მიდაიონანქია, გობჩოფანქია მაშნას დო უკუთი მა მიდაიკონანქია. ექ ოკო
მიდართას ეთექ, იქიფე, ცხაკაიას* იქილე ცოფედ თიმ ოჯახ დუო თუ
მუდგა'დგნი. ოდო ეზმა ხანს ველიაქ ქემორთუ დო თევრენი კარი მაშინაში
დონწყუ გაეშე, მინდომას გითუფანი, ვეითაართე, ინა გრუზი მაშინა რდგ.

20 გეთუ მაშინაქ დო ეყარესგნი, თექ ოკო იონას ასე თექ, მარა ექ იონას-
ვარ, აშო გეურთუ დო მაართეს ნაზათ*, ნაზათ* მაართ ასე თე მაშინაქ, აშო,
უკახალე. გომიტეთია, მარა მუს გუტენდეს! ვიბრძოლია, მარა მა ვაორდი
თექ დო მირაგადუ, მიდგა რდგნი, თინა, ართი ქოთქუუა, გომიტეთია, უკული
შური ვეჟუბუნუნია. ცხაკაიას* გიშეღეს, ნოქალაქ გიშეღეს, მარტვილ
გიშეღეს დო ხუნნიშა ქიმიონეს თენა ჩქიმ ელიკოი ცუდეშა. ხუნნის, ჩქიმ პატონ
ჟექენი, დუბეჯინუაფუდუ გითულანი, დიანთილს ქიმეურთუმუდუ ელიკომის
დო ურაგადუდუ: სკუა, ვარა მუშა მუნორთია თაქ, ათეზმა ადგილი
მაღართიავა-დო, ვარა, ვაგოკოდუადა, გირკი უდუკოვა დო მიდგაიინი გეი-
თოიონანდუა დო, ვარია-და გითილი დო მინილია აშო. გითულეზუდუ, დო
მინულეზუდუ. დო მაჟია დღას თენა ქიგებგით ჩქი დო ოინჯუას მიდავით –
თე ოსურქ ქემორთ, ქანომრავს დო მიდავრთით. ე ოსური იჩიებუ, მუს იჩიებუ,
30 ეშა დუდი ვეგიდგინე. ინა ნინაუკარე ოსური'დ, თიშენი'დ ვიხვენებუდინი,
ათენკეა ვამურჩა საქმე-მაქენი, მარა ასე იფრეი მივრჩქილეე.

ექ ოსორგშო მანწყის, შვეს, ჭკომეს თე კათაქ დო გევაუნით დო აშო
მაავთით. დოსკიდ თექ ერი დღას თექი. თაქ სენიაქ კამპანია აკეთუკონ
ოკო დო ერი დღას ქედოსკიდ. ერი დღაშ განმავლობას გიეცონ ენა ჩქიმ
სინჯაქ კულაშიშა: ოც იდე, მიკაქუნაი, მადვაფარი, ბეჭეტი მა ქუიდი, ბეჭე-
ტი ბლანკეტაქ ქუიდი, ბეჭეტი ელიკოქ ქუიდი, ოდო თამოკოს კამპანია
დავნიშნით. ზოთონჯეი, ოკო მიპონათ ამსერი დო ანი ართი ჟარნერლოვითი
კორი ქოხედ ასე თაქ. თუ მიდეპონი, ქოთომეფი მიდეპონი, მჟავე ხოლო
ვადომტეებუ – მჟავე ცუდეს მილუდუ, კინტირი მჟავე ხოლო თენეფშა
40 მიდევლინ თიმ მოხ, მუთინი ვადომტეებუნ თეში კამპანია გუკეთი. თექ
ქენობლური, თექ ქენობჭყორდი, ოდო ქიმიპონით. მუნერო მიპონით: ათე

(დაათითო ხელი), ვინც გინდა, იმას შენ, გინდაც ხელმწიფის შვილი იყოს, როგორც ნოდარსა და ვალოდიას მოვუყვანე ცოლი, ისე შენც მოგიყვან-მეთქი – მე ვუთხარი – ამას დაანებე თავი-მეთქი – მე ვუთხარი.

კრინტი რომ არ დაუძრავს მას ჩემს სახლში, ისე აქ ველია ჰყოლია ამას დანამუხებული (ჰყოლია შეჩენილი). და ჩაი დააქვს ამას ფაბრიკაში, ცხაკაიაში*, სანყოფში, ფაბრიკის ჩაი. ამხანაგებისთვის უთქვამს, ჩაი რომ დააქვთ, იმათთვის – დააქვთ, სამი-ოთხი მანქანა დადის (მიდის) – არ წაიყვანოთო თქვენ ესა და ეს გოგო, გზაზე რომ დგასო – ეს რალაცას სწავლობს ცხაკაიაში* – არ წამოიყვანოთო. ერთ დღეს რომ მდგარან დედა და ეს, არ წაუყვანია ერთ მძღოლს, მეორეს, მესამეს, მეოთხეს არ წაუყვანია, ჩემი ბატონი რომ ხარ. მეორე დღეს მძღოლები ერთად წავიდნენ და გურამი შეხვდა ამას, გურამმა ჩაისვა მილიციელი* და იმ მილიციელის* იმედზე ვითომ ამ ქალმა ჩაუსვა ეს ბავშვი იმას და გაუშვა. რომ მივიდნენ იქ, ცხაკაიაში*, გოგოს წასვლა რომ უნდა, ამან უთხრა, მე წაგიყვანო, დავცლიო მანქანას და მერე მე წაგიყვანო. ეს უნდა წავიდეს იქ, ცოტა იქით, ცხაკაიას* იქით ყოფილიყო, მისი ოჯახი იყო, თუ რაც იყო. ჰო-და ამდენ ხანს ველია მოვიდა და იქითა კარი მანქანისა ჩახსნა გარედან, რომ მოინდომოს გამოსვლა, ვერ გამოვა, ეს სატვირთო მანქანა იყო.

დაიცალა (გათავდა) მანქანა და რომ დაიძრნენ, ამან უნდა წაიყვანოს ახლა იქ, მაგრამ იქ წაიყვანოს კი არა, აქეთ მოტრიალდა და წამოვიდნენ უკან, უკან წამოვიდა ახლა ეს მანქანა, აქეთ, უკან. გამიშვითო, მაგრამ რას გამოუშვებდნენ! ვიბრძოლეო, ამბობს, მაგრამ, მე არ ვიყავი იქ და მეუბნება, ვინც იყო, ის, რომო, ერთი კი თქვაო, გამიშვითო, მერე ხმა არ ამოუღიაო. ცხაკაია* გამოიარეს, ნოქალაქევი გამოიარეს, მარტვილი გამოიარეს და ხუნწში მოიყვანეს ეს ჩემი ელიკოს სახლში. ხუნწში, ჩემი ბატონი რომ ხარ, განაზებულებიყო გამოსვლისას, დედამთილი მოსულიყო ელიკოსი და ეთქვა: შვილო, ან რაზე შემოხვედიო აქ, ამდენი მანძილი (ადგილი) წამოსულხარო (წამოხვედიო – და), ან, თუ არ გინდოდა, გეკვილაო და ვინმე გამოგიყვანდაო და, თუ არა და გამოდი და შემოდიო აქეთ. გამოსულიყო და შემოსულიყო. და მეორე დღეს ეს გავიგეთ ჩვენ და საღამოს წავედით, ეს ქალი მოვიდა, გაგვირეკა წინ და წავედით. ეს ქალი ლაპარაკობს, რას ლაპარაკობს, ამისთვის თავი ვერ დაიდგმება. ის ენაუკარო ქალი იყო, იმიტომ იყო, რომ ვიხვეწებოდი, ამასთან არ მომცე საქმე-მეთქი. მაგრამ ახლა ყველაფერი ყურს მოღმა გავუშვი.

იქ ვახშამი გამოანყვეს, სვეს, ჭამა (ჭამეს) ამ ხალხმა და დავყვევით და აქეთ წამოვედით. დარჩა ის ოც დღეს იქ. აქ ქსენიას ქორწილი გაეკეთებინა უნდა და ოც დღეს დარჩა. ოცი დღის განმავლობაში ატარა ეს ჩემმა სიძემ კულაშში*: საყიდელი, ჩასაცმელი, ფეხსაცმელი. ბეჭედი მე ვუყიდე, ბეჭედი ბლანკეტამ უყიდა, ბეჭედი ელიკომ უყიდა, ჰო-და თამაკონში ქორწილი დავნიშნეთ. ზამთარია, უნდა მოვიყვანოთ ამაღამ და ერთი ორმოცდაათი კაცი იჯდა ახლა აქ. გოჭი წავიყვანე, ქათმები წავიყვანე, მჟავეც არ დამიტოვებია – მჟავე სახლში მქონდა, კიტრის წნილიც რომ ამათთან წავიღე, იქიდან მოყოლებული, არაფერი რომ არ დამიტოვებია,

სინჯას თემ მაონაფალო მაშნაქ ხოლო ვაშუუ, ოდო, სკუა, ექ მაშნას ახრე-
ბულო ვეკართედ. ვეღიას ცეპი* გეუოთამუდუ, თენდ , თენდ, გიმან-
ტირედგნი, თეში. მაშნაშა ცეფი გეუოთამუდუ დო ვეღიაქ თეში ეკილ, ჩქიმ
სინჯაქ. უკული თაურე ქიმერთ ცაიორო ხუნნიშანი, შახანს ურაგადუდუ,
ჩქიმს, – ვემერჩანქია ოსურს, მაშნაქ ვამგაცონინუ დო ოსურს მუნერო
მერჩანქია? ჩქიმ სინჯას ვილისი ქუქირებუდუ დო ვილისით ქემიონეს,
პატონი, დო იყუუ... იყუუ სუფრაქ, ამბექ, საქმექ. დო გეთუ თექ დო ქვ
დოსქიდ თიქ თექ.

10 გერამიმ ოსურს ბალანაქ ქაშუუ, ძლაბიქ. ბალანაქ ლეხუანქ იყუუ,
აბაშაშა მიდუონაფუდეს დო ცუდეშა ქემომიონეს. დო ინა ჩითია – ჭითა
სიმინდიმ ღარღილი. ქიანა ვადომტებუ დო სოდგადგნი ვერა ჯანაშხე
გითახორანს ართი თექ, ეთის ნოდვედ, დო მაღაზაშე გეგმოვლი დო დახე
თექ ქეგებლური. ქიმიბლი თინა, დოვქიი, დო თის ვარძენდი დო ათე ბალა-
ნა მოვჩიტოლი.

– მუს ორგ თენა, ჭითა სიმინდი მუს ორგ?

– იფრერს, იფრეიში უჯგუშიე. ჭითა სიმინდი ოკო ჭკომას კორქ კანო-
ნით. ოდო ათენა ჭიჭე მოვჩიტოლი, ბალანა, უა ქუდუოგურეე. თაქ ზორტის
ქუგუოთანდი ამსერი. ინეფი ჯანუდუ დო არუღუაფუდუ დო მა გივაპუნდუ
პრორს*. ცათეჯგუა ბალანა იშო მიდეონეს დო მიდართეს.

20 მაჟია ბალანაშენი მძიმეთ იუუ, ოდო ჩხუბი გეტახეს თე დიანთილი
დუო თენა, მარდუაი დუო, მუდგა ჭყვადიი დუნი, თექ დო თე ოსურქ. ვა-
მუხუჯეეს ართიანს დო ცუჩა ქემორთ, ჟირი თუთა ანუძუდუ სქიადამან,
თეში. ოდო ტკივილეფი ულუდუ მუდგაენი უპლანეთ, ჩამინ ულუდუ მუდ-
გარდგნი. თემ ნამალეფი დო თემ ამბეს ჟირი თუთას ქუსოფუანდი. მეურ-
ნობაშა მიდეპონი, დოსქიდ, ბოშიქ ქაშუუ. სენი რდუო, ჭირქა რდუო, გრა-
ფინკა რდუო – მუთ აფუდეს სავატყოფოს საჭირონი, თეთრეული – იფ-
რელი ქიმეული მა. უკული თე ოსური ვაურაგადუდუ, მარა ქიმეურთუმუდუ
დო თიქ მიდეონ იშო ცუდეშა დო იფრელი მიდეელ, მუთ მეუღინი, თინა. დო
ქულუდუკო თინა თის, ოლონდა მუნეფი ქორდუკო დო მა თის ვეგეფთხო-
30 ზუდი, მუნეფი ქორდუკო ოლონდა ადამიანურო-დო. თიმ უკული თე ოსური
ხუთმახ ქორე უღირი მინ დამ ცუჩა, მინ ჯიმასკუაში ცუჩა. ოდო ირო ჩხუპენ-
დეს თენეფი თექ. ი შაშუტიაქ დოლურუ, სანყარქ, ინა დოთხორეს, ოდო
ეთინა'დ დოსქიადირი, თი სენია, თი უჩაში.

ასე თე ბალანაქ თაქ დოსქიდ დო – ჯგირი! თე ბალანა წარმონანერი
რდგ დო კურჩხი მიტახუ. ბერულაშა მიდეპონი, თინა გუოკირაფეე თი კოს
– ამარი იშა, კურზუშა – დო თინა თევრე გავანკურნალე. მინდორშა ნგმომ-
ხედ ჟირ თუთას, სონდარო ბალანაქ კურჩხი ვეიდგუნი, თეშა, დო ვაინალ დი
დო პატის ფცენდი. თენა რადგანს ვარდუო შხვადო რდგ, შხვა სოფერს
რდგნი, განსაკუთრებით მუთუნი'დ ოჯახის ნი, იფრეი, მუთ ქემოხვადუდ
40 საჭირება დო გაჭირებანი, თეს იფრელს დუდშა ბღებულენდი დო ართი
შური დო გურით პატის ფცენდი.

ისე ქორნილი გადავუხადე. იქ ჩავკვდი, იქ ჩავწყდი და მოვიყვანეთ. როგორ მოვიყვანეთ: ამ სიძემ ამის მოსაყვანად მანქანაც კი ვერ იშოვა, ჰო-და, შვილო, იქ მანქანა ძნელად თუ ავიდოდა. ველიას ჯაჭვი მოერგო, თოვდა, თოვდა, რაც ჩამოეტოდა, ისე. მანქანისთვის ჯაჭვი გაეკეთებინა და ველია ასე ამოვიდა, ჩემი სიძე. მერე აქედან რომ მივიდა ცარიელად ხუნნში, შახანს ეთქვა, ჩემსას – არ მოგცემ ცოლსო, მანქანა ვერ მოიყვანე და ცოლს როგორ მოგცემო? ჩემს სიძეს ვილისი დაექირავებინა და ვილისით მოიყვანეს, ბატონო, და გაჩაღდა (შეიქნა)... გაჩაღდა (შეიქნა) სუფრა, ამბავი, საქმე. და დამთავრდა ეს და დარჩა ის იქ.

გურამის ცოლს ბავშვი შეეძინა, გოგო. ბავშვი ავადმყოფი შეიქნა, აბაშაში წაეყვანათ და სახლში მომიყვანეს. და ის აჭამეთო – ნითელი სიმინდის ღერლილი. ქვეყანა არ დამიტოვებია და სადღაც ვერა ჯანაშია ცხოვრობს ერთი იქ, იმას ჰქონოდა (ნაქონა) და ნალიიდან ჩამოვვარდი და კინალამ იქ მოგკვდი. მოვიტანე ეს, დავფქვი და იმას ვაძლევდი და ეს ბავშვი წამოვჩიტე.

– რას რგებს ეს? ნითელი სიმინდი რას რგებს?

– ყველაფერს, ყველაფერზე უკეთესია. ნითელი სიმინდი უნდა ჭამოს კაცმა წესით (კანონით). ჰო-და ეს ცოტა წამოვჩიტე, ბავშვი, სიარული ვასწავლე. აქ თასმას შემოვუგდებდი ამაღამ. ისინი იწვნენ და ეძინათ და მე დამყავდა იატაკზე. ასეთი ბავშვი იქით წაიყვანეს და წავიდნენ.

მეორე ბავშვზე ფეხმძიმედ დარჩა, ჰო-და ჩხუბი ატეხეს ამ, დედამთილი იყო ეს, გამზრდელი იყო, თუ რა ამოწყვეტილიც იყო, იმან და ამ ქალმა. ვერ შეეწყვნენ ერთმანეთს და სახლში მოვიდა, ორი თვე რომ ჰქონდა დარჩენილი მშობიარობამდე, ისე (ორი თვე უძლოდა მორჩენას, ისე), ჰო-და ტკივილები ჰქონდა რაღაც უადგილოდ, ქავილი ჰქონდა რაღაც. ამის წამლებს და ამის ამბავს ორ თვეს ვხლავორობდი. მეურნეობაში წავიყვანე, მორჩა, ვაჟი შეეძინა. თეფში იყო, ჭიქა იყო, წყლის ჭურჭელი იყო – რაც კი იყო საავადმყოფოში საჭირო, თეთრეული – ყველაფერი მივუტანე მე. შემდეგ, ეს ქალი არ ელაპარაკებოდა, მაგრამ მისულიყო და იმან წაიყვანა იქით, სახლში, და ყველაფერი წაიღო, რაც მივუტანე, ის. /და/ ჰქონოდა ის იმას, ოღონდ თვითონ ყოფილიყვნენ და მე მას არ მივსდევდი, თვითონ ყოფილიყვნენ ოღონდ ადამიანურად. მას შემდეგ ეს ქალი ხუთჯერ იყო წასული ხან დის სახლში, ხან ძმისშვილის სახლში. ჰო-და მუდმივად ჩხუბობდნენ ისინი იქ. ის შაშუტია მოკვდა, სანყალი, ის დამარხეს, ჰო-და ის იყო დარჩენილი, ის ქსენია, ის უფროსი.

ახლა ამ ბავშვმა აქ იმშობიარა და – კარგი! ეს ბავშვი წლისა იყო და ფეხი მოიტეხა. ბერულავასთან წავიყვანე, ის შევახვევინე იმ კაცს – აგერ იქ, კურზუში, და ის იქ განვკურნე. მინდორში მეჯდა ორ თვეს, სანამ ბავშვმა ფეხი არ აიდგა, იქამდე, და ვემსახურებოდი და პატივს ვცემდი. ეს რადგან სხვაგან იყო, სხვა სოფელში რომ იყო, განსაკუთრებული რამე რომ ხდებოდა ოჯახში, ყველაფერს, რაც შეხვდებოდა საჭიროება და გაჭირვება, ამას ყველაფერს თავზე ვიღებდი და ერთი სულითა და გულით პატივს ვცემდი.

მასმა ბოშიქ ქიდებად ხოლო, მარა აარძამ უჯგუში დო ჯგირ ბალანაქ მიირდუ.

ურაში დაას საშუალო ქააფუდ გათებული, საშუალო აფუდუ გათებული დო ჩქიმ სქუას ქიმეუონი თექჲ, ძაით მიდუული მუმას-დო. ნიჭიერი, ჯგირი ბალანა'დ დო ცონცხაი ბალანა'დ.

– სო?

10 – დრანდაშა. ვარლამი სულუხია'დ თექ როდლომიში* ექიმი, სავან-ტყოფოში გინეკოლოგიური ექიმი სამშობიაროს. ათაქ, ჩქიმ პატონი ექენი, მუდგარენი ქამუშებაფეეს, ოდო ვარლამქ დოჭარ თეში – ეიშახ ხომ ქიორქ, ინა ოკო ულუდკო, ნამუშეერი*, ოდო ვარლამქ თე საბუთი ქიმერქ, მუჭო მსახურენდ თენა, დო აკოროცხუუდუ თენა ჩააბარებო ით...

– სტაჟი ოკო ულუდუკონი.

20 – სტაჟი ოკო ულუდუკონი. ჩქიმ სინჯაში – მოთაში ქომონჯიში – ჯი-მასკუალენქ, ძღაბენქ, ივანოვას დაამთავრეს საექთანო. თი კოჩი გიეშუ აშო დო თი ოსური თაქ ისვენენდ, სოხუმს. ათე ჩქიმი სინჯაში ჯიმას დუო-ჭარაფეე წერილი დო თენაქ ქაუნუ, დიდაქ. ათემ დიდას უჩქუდუ შარაკარი – თი ჩქიმ ნოსას უჩქუდუ შარაკარი, ოდო მიდეონ თექ. მურთაზი ხოლო თექ ვაგურაფუნდუო, ივანოვას? მურთაზი ივანოვას გურაფუნდ ინსტიტუტისგინი, თექ გემშეონ. მამია ჯანაშია'დ სკოლაი დელექტორი, თინა ხოლო თქვანი მოჯგირე'დ, ეთიქ თაქ ხუთეფიში დამთავრებაი საბუ-
30 თი ქიმერქ – ნანათა რდ მუში – დო ათექ მეხვარ იფრერქ დო უგამოცოთო ჩაბარ თექ, უგამოცოთო მიიღეს თენა. მარა ეს რუსუი ხომ ვაურქუდუ, ოდო თიმნანას ვარაბარინ, ვარაბარინ დო ქენოსქიდ, რუსუო ვაგურუუ. ათექ მიდართ დო აფთიაქის ქიდიიჭყ მუშობა, ა, დარაჯო, დამლაგებუ-
ლო. ართი წანას თიზმა ქიმუშუუ თექ, ინა საბებოს რდ დო უკული ათე საბებო პირნათელო დაამთავრ. ნიჭიერი რდ თენა, მანგარი ნიჭიერი ბა-
40 ლანა. ასე ხოლო ნიჭიერიე, თავსლაფიგენგმილიე ოლონდა-ვარა. ოდო და-ამთავრ თინა დო დამთავრებუო აშო ქემორთ. ხომ ქემორთ ასე თაქ, იზ-მახანს ჩქი თავრეშე, [ჭყონიშე], ულირქ ქიპიით დო თექ ქიდიფხორით. ინ-
30 ნკელა ბლანკეტანკემა რდ, მარა ჩქი ქემოფთითინი, უკული ჩქინკემა რდ. ბლანკეტას უნიი: ასე თენა უადგილოთ ვედიტუა-მაქ. დო ქიმერთ თე კოჩიშა დო ქედარინუუ თი კოჩქ ჩქინით, თი ვარლამქ, ათე მუთ ინა ქორე, საოპერაციო ინეფი, ინვეტარეფინი, ათემ მახაშაო, აპერაციას აკე-
თენსგინი, დიხაშას ოკონი.

თიმ უკული თექ, ჩქინკეა ცუდეს ორდგინი – აარძა ართიანს მუკუხო-
რაანდით მა დო ჩქიმ მოთაღეფი – თი ჩქიმ მოთას თევრეშე შარა ულუან-
დუ დო თი გვერდით ეაუხორაანდ ნანათა მუში, შონი. ათეში ცუდეს გეოფე
ჩილი დო ქომონჯი, ცუდეს რემონტის აკეთენა, ოდო ათეს ნოვე ბოში. თე
ოსური თვითონ ბიოლოგიე. თე ოსურს ქომონჯი ნოვე, ჩქიმ პატონ რექენი,
40 ჯგირი კოჩი, ხუტა კვამილავა. ცათე ხუტა კვამილავა ჯგირი კოჩი ცოფე
თანამდებობას, მარა თენეფი ართიანს ჩათხუიენა. ამშვი წანერი ბალანა

მესამე ბიჭი დაებადა კიდევ, მაგრამ ყველაზე უკეთესი და კარგი ბავშვი გაიზარდა.

უფროს დას საშუალო კი ჰქონდა დამთავრებული, საშუალო ჰქონდა დამთავრებული და ჩემს შვილს მივუყვანე იქ, ძალით წავართვი მამას. ნიჭიერი, კარგი ბავშვი იყო და ცოცხალი ბავშვი იყო.

– სად?

– დანდრაში. ვარლამ სხულუხია იყო სამშობიარო სახლის ექიმი, საავადმყოფოს გინეკოლოგიური ექიმი სამშობიაროში. აქ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, რალაცაზე ამუშავეს, ჰო-და ვარლამმა დაწერა ისე – ადრე, ხომ იცი, ის უნდა ჰქონოდა, ნამუშევარი – ჰო-და ვარლამმა ეს საბუთი მისცა, როგორც მსახურობდა ეს, და გამოადგებოდა – (ეთვლებოდა) ეს ჩასაბარებლად.

– სტაჟი უნდა ჰქონოდა.

– სტაჟი უნდა ჰქონოდა. ჩემი სიძის – შვილიშვილის ქმრის – ძმისშვილებმა, გოგოებმა, ივანოვოში დაამთავრეს საექთნო, ეს კაცი დადიოდა აქეთ და ის ქალი აქ ისვენებდა, სოხუმში. ამ ჩემი სიძის ძმას დავანერინე წერილი და ეს გაჰყვა, დედა, ამისმა დედამ იცოდა გზა, კარი, იმ ჩემმა რძალმა იცოდა გზა-სავალი (გზა-კარი), ჰო-და წაიყვანა ამან. მურთაზიც იქ არ არ სწავლობდა, ივანოვოში? მურთაზი ივანოვოში რომ სწავლობდა ინსტიტუტში, იქ შეიყვანა. მამია ჯანაშია იყო სკოლის დირექტორი, ისიც თქვენი ნათესავი იყო, იმან აქ ხუთებზე დამთავრების საბუთი მისცა – ნათლული იყო მისი – და ეს დაეხმარა ყველაფერი და უგამოცდოდ ჩააბარა ამან, უგამოცდოდ მიიღეს ეს. მაგრამ ამან რუსული ხომ არ იცოდა, ჰო-და იმ წელს ვერ ჩააბარა, ვერ ჩააბარა და ჩარჩა, რუსულად ვერ ისწავლა. ეს წავიდა და აფთიაქში დაიწყო მუშაობა, აი, დარაჯად, დამლაგებლად. ერთ წელს იმდენი იმუშავა ამან, ის საბებიოზე იყო და შემდეგ ეს საბებიო პირნათლად დაამთავრა. ნიჭიერი იყო ეს, მაგარი ნიჭიერი ბავშვი. ახლაც ნიჭიერია, თავსლაფდასხმულია, თორემ... ჰო-და დაამთავრა ეს და დამთავრებულად აქეთ მოვიდა. ხომ მოვიდა ახლა აქ, ამასობაში (იმდენხანს) ჩვენ აქედან [ჭყონიდან] წასული შევიქენით და იქ დავსახლდით. მაშინ ბლანკეტასთან იყო, მაგრამ, ჩვენ რომ ჩავედით (მოვედით), მერე ჩვენთან იყო. ბლანკეტას ვუთხარი: ახლა ეს უადგილოდ არ დატოვო-მეთქი. და მივიდა ამ კაცთან და დააყენა იმ კაცმა ჩვენით, იმ ვარლამმა, რაც ეს არის, საოპერაციო ისინი, ინვენტარები, იმისი გამასტერილებლად (გამომხარშველად). ოპერაციას რომ აკეთებს, მოიხარშოს უნდა!

ამის შემდეგ ამან, ჩვენთან სახლში რომ იყო – ყველა ერთიმეორის გვერდით ვცხოვრობდით მე და ჩემი შვილიშვილები – იმ ჩემს შვილიშვილს იქიდან გზა უვლიდა და იმ მხარეზე ცხოვრობდა ნათლული მისი, სვანი. ამის სახლში მდგარა ცოლი და ქმარი, სახლში რემონტს აკეთებდნენ, და ამას ჰყოლია ბიჭი. ეს ქალი თვითონ ბიოლოგია. ამ ქალს ქმარი ჰყოლია, ჩემი ბატონი რომ ხარ, კარგი კაცი – ხუტა კვაშილავა. ეს ხუტა კვაშილავა კარგი თანამდებობის კაცი ყოფილა (კარგი კაცი ყოფილა თანამდებობაზე), მაგრამ ესენი ერთიმეორესთან გაყრილნი არიან. ექვსი

აფუ დოტებული. თე ოსურქ უკული ქიგისინჯუუ [სომეხი] დო უკული ათე სომეხი რდუნდ ათე ბალანას.

– მარგარსო?

– მარგალს – სომეხი. ინა დარსალაია რე, დარსალაია, თინა, თი ოსური. ჯგირი ოსური[ე], მარა თი სომეხი ხოლო ჯგირი კოჩიე. ოდო თენეფი ართო მუშენა. ათენემს ქუძირგნა თე ძღაბი. ბოში უკანასკნეი კურსის ცუნა მოსკოვს, დიპლომატურს. ამთავრენსგნი, ფერი მომენტეი დო ათე ბალანა გეუჭოფუნა – მენონეს თე ძღაბიქ – დო შურო, მა ვამიჩქენი, თეში ათე ძღაბი მიდეონეს ზუგიდიშა, ოჩამჩირეშა, თევერე მიდეონ, ავრე ქაძირეს, ევრე ქაძირეს. ბოშიქ ქემორთუნ, ქაძირეს. ოჯახი ენწყილი უღუნა, მითინს ვაულუ ეჯგუა ჯგირი ოჯახინ, ფერი უღუნა – თენა ქაძირეს, ოდო ე ძღაბი თეში ქიმირჩქვანეს, ოკო ასე თე ძღაბის თენა. მარა თენა მა ართკაკალი ვამიჩქ. ბოლოს მირაგად თე ბალანა: მუ რენია, ბეზიავა-და, მულა ოკონა-ნია ცუდეშა. ათეჯგუა ბოშიე, ათეჯგუა რე, იფრელი მიჩქ, იფრელი ქემო-ძირესია დო სი მუჭო დართენქია ნეზასია – მინუუ. თიჯგურა ჯგირი ქორე, ბები, სი კმაყოფილი ქორექ, სი ქემორნონს-და, სკანი დიდა დო მუმას ქივჭანუნექ დო, თინეფი ქუმულანი, უკული ქემორთან-მაქ – მა უნნი – თინეფიმ უმუშო ვარ-მაქ – მა უნნი. ქივჭანეე თინეფი. თი ბოში მიუნდუ, თი უჩაში ბოში, თექ გუშენით ჩქი თის იში... მაშინეფიმ ორჩხაი. ათაქ მაშინეფი იკეთებუდ, ამორზატორი რენო, მუ რენო, ნეპუა რენო, თი პაკრიშკა* რენო – თენა იკეთებუდ ათაქ, ჩქიმ მოთაშ ცუდეს. მაშნა ორჩხაი იიდუნი, თექ მიიშეს. კიდირს მაფუდეს, ეზომ კიდირს, კეთებუი. ოდო თე ბოში გუტეე დო ქემორთეს თენემქ, გემნორთეს დო ეკიკათეს. ასე ე ბოში ახაიავაზდა ბოშიე, ახალდამთავრებული ბოშიე დო, ოჟღარტალაია ბოში რენია – თქუნანს კოჩი, ვარა დოხუნელი კოჩი, ასე რენ, იჯგუა სო რდ ინკეა! გურამქ თქუუ: უმოს მაღალი ქორდასია, თეჯგუა ქორდასია, თიჯგუა... თინკელა სკანიჯგუა ტუპიაკი* იყი-მაქ. ათენა ქოინინანია პასუხის, დედავა – გურამქ უნუუ. მა გეგნოდვეს თენა ირფელი. თენემს ართიანი ქაკოდა, მა მუ ოკო უნუე-მაქ? დო, თაქ მინი უკმაყოფილება ქორე: თენეფი წონენა ითამ მეჯინეო თე ბოშის, ჩქიმი პატონი რექენი, მარა ძღაბიქ ატკაზიშა* მიდართ: მა თენა მოკო, ძაამი სკვამი ბოშეფი მემორდუა მა თაქ, მარა მა მილუდუ გურაფილი კოჩიში ინტერესი[ა]. დასურო* მაარდ სკვამი ბოშეფი, ჯგირი ბოშეფი ის, მარა მინ შოფერი რდ, მინი ელექტროინა რდ, მოყარა-ულე თი ელექტრონიში, ოდო თეჯგუა – ვარია, მა უმაღლესდამთავრებული მოკონია. ბლანკეტაქ უნუუ: უმაღლესდამთავრებულიშა მა ვამცუნაღვნია, მავა ექთანე ვორდია დი სი მინ მერჩანსია? ოდო ათეს ციგანენდეს, მარა ე ძღაბის ე ბოში ოკო. ე ბოშიში ოჯახი მითინს ვანოინე, გურამიჯგუას ვარ, ხოლო უჯგუშის. ოდო კინი ქემაჩინეს – მურთია ამბემ გინაჭყვიდუშა. ძღაბის პირობა ქიმეურჩამუ. კინი ქივჭანეე თენეფი დო გინოჭყვიდეს ამბე, ნამდა, მუ დროს მაჩინანანი, ოკო მიდეონანინი. მუნეფშოთ მიორჩქენა, მუნეფშოთ, ასე თე ძღაბი, მუნეფშოთ მიორჩქუნა.

ნლის ბავშვი ჰყავს დატოვებული. ამ ქალმა მერე ჩამოისიდა, [სომეხი] და მერე ეს სომეხი ზრდიდა ამ ბავშვს.

– მეგრელს?

– მეგრელს – სომეხი. ის დარსალია, დარსალია, ის, ის ქალი. კარგი ქალი[ა], მაგრამ ის სომეხიც კარგი კაცია. ჰო-და ესენი ერთად მუშაობენ. ამათ უნახავთ ეს გოგო. ბიჭი ბოლო კურსზე ჰყავთ მოსკოვში, დიპლომატიურზე, რომ ამთავრებს, ისეთი მომენტია და ეს ბავშვი აუყვანიათ – მოენონათ ეს გოგო – და, სულ რომ არ ვიცი მე, ისე ეს გოგო წაიყვანეს ზუგდიდში, ოჩამჩირეში, იქით წაიყვანეს, აქედან აჩვენეს, იქიდან აჩვენეს. ბიჭი რომ მოვიდა, აჩვენეს. ოჯახი აწყობილი აქვთ, არავის რომ არა აქვს ასეთი ოჯახი, ისეთი კარგი აქვთ – ეს აჩვენეს და ეს გოგო ისე შეიჩვიეს, უნდა ახლა ამ გოგოს ეს. მაგრამ ეს მე არაფერი (არც ერთი) ვიცი. ბოლოს მეუბნება ეს ბავშვი: რა არის, ბებოო, და მოსვლა უნდათო სახლში. ასეთი ბიჭია, ასეთია, ეს ყველაფერი ვიცი, ყველაფერი მაჩვენესო და შენ როგორ დართავ ნებასო – მითხრა. თუ ასეთი კარგია, ბებია, შენ თუ კმაყოფილი ხარ, შენ თუ მოგნონს, შენს დედ-მამას დავიბარებ და, ესენი რომ მოვლენ, მერე მოვიდნენ-მეთქი – მე ვუთხარი – მაგათ გარეშე არა-მეთქი – მე ვუთხარი. დავიბარე ისინი. ის ბიჭი მყავდა, ის უფროსი ბიჭი, იქ ავუშენეთ ჩვენ მას იმისი... მანქანების სამრეცხაო. აქ მანქანები რემონტდებოდა (კეთდებოდა), ამორტიზატორია თუ რაცაა, განებვაა, ის საბურავია – ეს კეთდებოდა აქ, ჩემი შვილიშვილის სახლში. მანქანა გასარეცხი რომ იქნებოდა, იქ მიდიოდნენ. წინ გვეკონდა, ეზოს წინ (მკერდზე გვეკონდა, ეზოს მკერდზე) გაკეთებული. ჰო-და ეს ბიჭი გავუშვი და მოვიდნენ ესენიც, შემოვიდნენ და მოგროვდნენ. ახლა ეს ბიჭი ახალგაზრდა ბიჭია, ახლადამთავრებული ბიჭია, ყმანვილ ბიჭიაო – იტყვის კაცი, თორემ ჭკუადაძღდარი (დამჯდარი) კაცი, ახლა რომ არის, ისეთი სად იყო მაშინ! გურამმა თქვა: უფრო მაღალი რომ იყოსო, ასეთი რომ იყოსო, ისეთიო... მაშინ შენისთანა სულელი იქნება-მეთქი. – ეს გეტყვითო პასუხს, დედაო – გურამმა უთხრა. მე დამაკისრეს ეს ყველაფერი. ამათ თუ ერთიმეორე უნდათ, მე რა უნდა ვუთხრა-მეთქი? და, აქ თითქოს უკმაყოფილებაც არის: ესენი ნუნობენ თითქოს გარეგნობით (შეხედულად) ამ ბიჭს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მაგრამ გოგო კატეგორიული გახდა: მე ეს მინდა, მე ძალიან ლამაზი ბიჭები მეძლეოდაო აქ, მაგრამ მე მქონდა ნასწავლი კაცის ინტერესი[ო]. მართლაც ეძლეოდა ლამაზი ბიჭები, კარგი ბიჭები იმას, მაგრამ ზოგი მძლოლი იყო, ზოგი ელექტრო... – ის იყო – მოდარაჯე იმ ელექტრონისა, ჰო-და, ასეთები – არაო, მე უმაღლესდამთავრებული მინდაო. ბლანკეტამ უთხრა: უმაღლესდამთავრებულს მე არ წავყოლილვარო, მეო ექთანნი ვიყავიო და შენ ვინ მოგცემსო? და ამაზე მასხრობდნენ. მაგრამ ამ გოგოს ეს ბიჭი უნდა, ამ ბიჭის ოჯახს ვერავინ დაინუნებს, გურამისთანა კი არა, უკეთესიც. ჰო-და ისევ შემოთვალეს – მოვდივართო ამბის გადასაწყვეტად. გოგოს პირობა მიუცია. ისევ დავიბარე ესენი და გადანყვიტეს ამბავი ისე, რომ, რა დროსაც შემოთვლიან, უნდა წაიყვანონ. სათავისოდ მიაჩნიათ, სათავისოდ, ახლა ეს გოგო სათავისოდ მიაჩნიათ.

ქემომჩინეს, ნამდა ათე დო თე დღას მეფურინგანანია კიევიშა, მეყუნ-
სია თე კოს, ოდო ქომუჩითია. კინი გუტეე კორი თენეფიშა: მეყუნა თენა
ათე დო თე დღას დო ქემორთით მინჯექ-მაქ. ღვინქ ვამაშიის თექ ახლო-
მახლოს. იმ ნანას ღვინი ვადომდგუმუ დო ვამაშიის. გუდაუთაშა მიდარ-
თეს ბალანემქ, თევრე ქიმიღეს ღვინი, ჯგირი ღვინი მოკონანიავა-დო –
ჩქიმი ბოშემქ. თაქ თუ ქორდუო, ქოთომ ქორდუო, მუთ ქორდენი, ართი
ჟარნეჩი კოს უბალუდუნი, თიზგმა იფრელი მა მუვონწყი, ჩქიმ პატგნ
ექენი. ღუმუ გემიდგუ გალე დო მიშმოზაანქ ღუმუსუნი, თეში ჟირიხო-
ლო ჩიი დო ქომონჯქ კარს ქამოდირთეს: გურამქ დო მუში ოსურქ. ათამ
10 მუკუძუნა მუნჩა ხე. ეს პორტფელი უკეებუ, პორტფელი. ათეს ათამ მუ-
კუძ მუნდმა ხე დო გურამს ხოლო, მუნშა ხე მუკუძუნ, თეში... ენენს ვართი
სუნკა მულუნა, ვართი მუთუნი მულუნა, მუთუნი საქმეს ვართუნა. თეზ-
მას ქიგლულა თაქ დო ართი წინილა ვამუნაფუნა ჩქიმ ცურა. თენა ირფე-
ლი ჩქიმ დუს გინმოჭყორდ, მარა ვამჭირდ თექ მა.

– ქო, გაჭირება ართი რე დო სინდისი მაჯია რე, ბოში!

– ენა მართაი რე. ვამჭირდ მა თენა თექ. თინკელა თის ქოყუნდუ არ-
თი ჟარნეჩდოვითი დიდა თხა დო თიში ნამრავლი – მაჟია ჟარნეჩდოვითი.
ოდო ჩქიმი თამაზი რაგადაანდ... კაცო, ერთი თიკანი წამოეყვანაო, კაცო,
ერთი თიკანი. თინეფიში ინტერესშა, თიქ გეთხუნ უკუი, თხა დოცვილ თიქ
20 დო თენეფი აარდა ქვდააპატიჟ, გურამი დო მუში ოსური თექ ქიმკახუნუუ
თი იქ, მოთამ ქომონჯქ, მარა ინემს ვეე შაათანდ იჯგუა.

ასე ქემორთეს თენემქ დო ქემორთეს თინემქ ხოლო. თინეფქ ქემორთეს
ჟირ მაშინათ თეურეშე. აქეკიკათ სუმ ნაშინაქ. ხუთი მაშინათ გუაცილით თენა,
ჩქიმ პატონ ექენი, აეროპორტიშა. გააცილეს დო კიევიშა გოუტეეს თენეფი.
თევრენ დგნართი – აპა ორდუკონ ოკო, აპა, აპა ორდ ცუდეს, თე ამბეს
ურჩქილედ. დანიშვნას გივი ორდუ, ცათე ცონაფას აპა ორდუ. თევრენ დგნართის
სტოიმ* გერინელო შუნდეს ჩქიმ ცუდეს ოჭკომალს დო ოშუმალს.

– სტოიმ* გერინეოვო?

– სტოიმ* გერინელო. ვაჩქენო, სოფერს მუ უჩქუნანი? სტოიმ* გე-
30 რინელო ხვამანა კოს. ათაურე სკამს გერენა დო სტორს* მინარენა ჟი დო
თემ ხვამანა.

– სკამს გერენანო?

– სკამს გერენა ჟი. თენა ახაი ფასონიე. სკამს ქიგედირთუ კორი დო
თევრე ხვამანს, ეთევრე ხვამანს კოს. ეთექ ოკო ეშელას არდაქ, მოთ ქემკო-
ხენ, თიქ.

– ახ! მით ურჩქიენი, თიქ ხოლო სკამს გედირთასო?

– აარდაქ გედირთას ოკო სკამს, მით სტაქანს* გეჭოფუნსუნი.

– სო რე თე წესი: აფხაზეთის დო ვარ თაქ, სამარგაოს?

– ათაქ. ათაქ, სამარგაოს, ჭყონს

40 – დაშტერებე ე ხალხი!

– ოდო დალიქ დო ჩქიმი მურთაზიქ ეშელეს დო სტორს* ქიგედირთეს.
დო ძიცა-ლაყაფით ირფელქ დემთავრინ დო მაჟია დღას გურამი მირაგად:

შემომითვალეს, რომ ამა და ამ დღეს მიფრინავენო კიევში, მიჰყავსო ამ კაცს, ჰო-და მოგვეცითო. ისევ გავუშვი კაცი ამათთან: მიჰყავთ ეს ამა და ამ დღეს და მოდით პატრონები-მეთქი. ღვინო ვერ ვიშოვეთ აქ ახლომახლოს. იმ წელს ღვინო არ დამიყენებია (არ დამიდგამს) და ვერ ვიშოვეთ. გუდაუთაში წავიდნენ ბავშვები, იქიდან მოიტანეს ღვინო, კარგი ღვინო გვინდაო და – ჩემმა ბიჭებმა. აქ გოჭი იყო, ქათამი იყო, რაც იყო, ერთ ორმოც კაცს ეყოფოდა, იმდენი, ყველაფერი მე მოვანყვე, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ღომი მიდგას გარეთ და, რომ ვზელ ამ ღომს, ისე ორივე ცოლ-ქმარი კარზე მომადგა: გურამი და მისი ცოლი. ასე უდევთ ტრაკზე ხელი. ამას პორტფელი უკავია, პორტფელი. ამას ასე უდევს ხელი ტრაკზე და გურამსაც, ტრაკზე ხელი რომ უდევთ, ისე... ამათ არც სუმკა მოაქვთ, არც არაფერი მოაქვთ, საქმეს არაფერს აკეთებენ (არაფერ საქმეს აკეთებენ). ამდენს დადიან აქ და ერთი წინილა არ შემოუყვანიათ ჩემს სახლში. ეს ყველაფერი ჩემს თავზე წყდება, მაგრამ არ მიჭირდა იქ მე.

– კი, გაჭირვება ერთია და სინდისი მეორეა, კაცო!

– ეს მართალია. არ მიჭირდა მე ეს იქ. მაშინ მას კი ჰყავდა ერთი ორმოც-დაათი დედა თხა და მისი ნამრავლი – მეორე ორმოცდაათი. ჰო-და ჩემი თამაზი ამბობდა: კაცო, ერთი თიკანი წამოეყვანაო, კაცო, ერთი თიკანი. მათ ჯიბრზე, ის რომ გათხოვდა, მერე თხა დაკლა იმან და ესენი ყველანი დაპატიჟა, გურამი და მისი ცოლი იქ დასვა, აი, იმან, შვილიშვილის ქმარმა, მაგრამ ამათზე არ მოქმედებდა (ამათზე ვერ გაატანტა) ასეთი.

ახლა მოვიდნენ ესენი და მოვიდნენ ისინიც. ისენი მოვიდნენ ორი მანქანით იქიდან. აქ შეიყარა სამი მანქანა. ხუთი მანქანით გავაცილეთ ეს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, აეროპორტში. გააცილეს და კიევში გაუშვეს ესენი. იქიდან მობრუნებულები – აპა უნდა ყოფილიყო, აპა, აპა იყო სახლში, ამ ამბავს უყურებდა. დანიშნისას გივი იყო, ამ წაყვანისას აპა იყო. იქიდან დანაბრუნებზე მაგიდაზე მდგარნი სვამდნენ ჩემს სახლში \საჭმელს და\სასმელს.

– მაგიდაზე მდგარნი?

– მაგიდაზე მდგარნი. არ იცი, სოფელში რა იციან? მაგიდაზე მდგარი ლოცავენ კაცს. აქედან სკამზე დგანან და მაგიდას ადგანან ზემოდან, ისე ლოცავენ.

– სკამზე დგანან?

– სკამზე დგანან (დგანან ზევით). ეს ახალი ფასონია. სკამზე დადგება კაცი და იქიდან ლოცავს, იქიდან ლოცავს ადამიანს. იქ უნდა ავიდეს ყველა, ვინც [მაგიდას] უზის, ის.

– ახ! ვინც უსმენს, ისიც სკამზე უნდა დადგეს?

– ყველა დადგეს უნდა სკამზე, ვინც ჭიქას იღებს.

– სადაა ეს წესი: აფხაზეთში თუ აქ, სამეგრელოში?

– აქ, აქ, სამეგრელოში, ჭყონში.

– გადარეულა (დამტერებულა) ეს ხალხი.

– ჰო-და, დალი და ჩემი მურთაზი ავიდნენ და მაგიდაზე დადგნენ. და სიცილ-თამამით ყველაფერი დამთავრდა და მეორე დღეს გურამი მეუბ-

დედა, სი ასე მუზმა ფარა იხარჯინი, ა, ფარა მა მომიღუ დო გეინომილია. მა უნნი: სკანი ართი კაპეიკი ვამოკო-მაქ, მარა სი ვაძირა, სკუა, ონჯლო-რე, სი-მაქ – მა უნნი. ჩქიმ სიტყვაქ ფერი ემაღუქ ქიუუ, რუო ნანას გურამი სინჯას გურამიში წურა კურხი ვეგუდგუმუ დო მარუო ნანას მუი სკუა ქუმუონ დო თექ ქუდუხუნუუ. ქოიჩქუნო?

– მუშენი ენა?

– მუშენი-და ართი მეტრო ნინა ულუნა დო ნინას ოჭიშიმა იჩამინუანანი, თიშენი.

– ნინას ოჭიშიმა იჩამინუანა, ვარო?

10 – ოჭიშიმა იჩამინუანა ნინას – ათეშენ. თინეფს დიდებუი ცხოვრება ულუდეს, დიდებული კანპანია ქიმიწეს. ავრე გერაეს ხალხი დო ქემორთ თექ. სუფრა, კამპანია, ამბე, საქმე... ართი პინტი ვამულაჲ დო ართი მუ-თუნ ვამულაჲ, კოს ახიოლუდუნ, ფერი, ჩქიმ პატონ რექქენ.

უკუი თე ოსურქ ქიდელახ. ბები ქუმთუხუნუაფუდუ, ირფელით ეუშა-ფუდუ დო ქემორთეს ჩქიმდა დო ვიდათია – მინიის დო მაღაფთით, მარა მა ვამიჩქუნო, გურამიშ წურა კორი ვემიონინენი.

– მუშენი?

– თე ბებიქ თექ მინილასგნი... მუშენი-და ვარე კორი მიონინენ, თეში ანგარიში, დონწყილობა.

20 – ვაულუნო დო ვარ ღინწკიპი რე?

– ღინწკიპი რე ვარ ვაულუ მონწყილი, წუდე ვარე დონწყილი, ჭიმკარი ვარე მონწყილი, გებიჯუ წუდე... დო უმინჯურიცალი...

ოდო მოლაფთით ასე ჩქი დო ქემოფთით ჭყონშა. აშონას მივჩიებუქ: ფერი ფერდიე... ფერი გოლა რე... ექ მაშნას ვეკაართე, მუჭო უჯგუ საქმეს? მიოკო უტუე ასე მა, თინა აში გეითუოჭანაფუე-მაქენი. სავატყოფოშა ქემოვრთითგნ, გეიმაჭარესია – სავატყოფოშა მიივში. აუუ, ექ ვეკირთე დო მუ ფქიმიწა-მაქ? ფერდიე-მაქ. მიდაფთით დო იროდიშა ქემოფთი. იროდის მაშნა წუნდ, გრუზი: მეუ, ნანა, დო გეიტომიციონი-მაქ – მა უნნი – ხიდემკარშახ თენეფი აშო, დო იროდი გუტეე, ხიდემკარშა გეიტუონა-ფეე მონტებუეფი, მონტებუეფი, თე ლეხი – აშო. თაქ იფრელი ქიმევირთ, გევაუნით დო მიდავრთით დო ცხაკაიას* პქკომით ოჭკომალი.

30 უკული ცათე ძღაბიქ ქიდიიჭყ, მუქ ხვალე, გუღულუა, ქომონჯიში გარეშე. ი ქომონს ფარა ულუდუ, თეს მეჩ მოხუჯურო, მარა ი დიანთირქ ქე გუგუნი, უკული ვემერქ ეში უფლება, დო თეს ქიგიანაკიდეს [ნოსა დო დიანთილქ] დო ამდლა ამარი მიღახე წუდეს. ართი ბალანა წუნდეს, ბოშინი, თინა წუნა. ი კორი ფარას ხუშაანს დო ოჯლონანდ თაქ, თე ბალანა მორდუ-კონი, თიშ გურშენი. თე ბალანაქ მიირდუნ, მანთხა კლასი გათუუნ, უკული მიდეეონ დო თექ წუნს. ასე მარუოშა რე გინუღირი. ძვირფასი ბალანა, ნაბეტანი ჯგირი ბალანა. ექ მოლართ დო ათაქ ბეჭვაინექ იჭუ, ბეჭვაინექ 40 ჟირ ბალანამო აართო, დარხირქ გურჩქინდეს დო იჭვესგნი – გაზიქ ეფეთქუ დო მუმაქ დო ბალანემქ, იროდი ბეჭვაიაშ სკუა[ლემქ], დიიჭუ, ოდო ოსურქ

ნება: დედა, შენ ახლა რამდენი ფულიც დახარჯე, აი, ფული მე მომაქვს და გამომართვიო. მე ვუთხარი: შენი ერთი კაპიკი არ მინდა-მეთქი, მაგრამ შენ არ შერცხვე, შვილო (არ ნახო, შვილო, სირცხვილი), შენ-მეთქი – მე ვუთხარი. ჩემი სიტყვა ისე ახდა (ისეთი ამხდომი გახდა), რვა ნელს გურამის სახლში გურამის სიძეს ფეხი არ დაუდგამს და მერვე ნელს მისი შვილი მოუყვანა და იქ დაუსვა, იცი?

– რატომ ეს?

– რატომ და ერთი მეტრი ენა აქვთ და ენას ზურგზე რომ იფხანენ, იმიტომ.

– ენას ზურგზე იფხანენ, არა?

– ზურგზე იფხანენ ენას – იმიტომ. იმათ დიდებული ცხოვრება ჰქონდათ, დიდებული ქორწილი გადაიხადეს (ქნეს). აქედან აყარეს ხალხი და მოვიდა იქ. სუფრა, ქორწილი, ამბავი, საქმე... ერთი წინჭი არ მოუტანია და ერთი არაფერი მოუტანია, კაცს რომ გაუხარდებოდა, ისეთი, ჩემი ბატონი რომ ხარ.

შემდეგ ეს ქალი [გურამის ცოლი] ავად გახდა. ბებია ჩაესვათ, ყველაფრით გაეცსოთ და მოვიდნენ ჩემთან და წვიდეთო – მითხრეს და წამოვედით, მაგრამ მე არ ვიცი, გურამის სახლში კაცი რომ არ შეიყვანება?

– რატომ?

– ეს ბებია იქ რომ შევიდეს... რატომ და არაა, კაცი რომ მიიყვანება, იმისი ანგარიში, დაწყობა.

– არა აქვს, თუ ძუნწია?

– ძუნწი არის კი არა, არა აქვს მონყობილი. სახლი არაა დალაგებული, ჭიშკარი არაა მოწესრიგებული, აყუდებულა სახლი... და უპატრონოსავით...

ჰო-და წამოვედით ახლა ჩვენ და მოვედით ჭყონში. აქეთობას ვლაპარაკობ (მოვსაუბრობ): ისეთი ფერდობია, ისეთი მთაა... იქ მანქანა ვერ ავა, როგორ ჯობია საქმეს? ვინ უნდა გავუშვა ახლა, ის მე რომ აქეთ მოვახმობინო-მეთქი. საავადმყოფოში რომ მოვედი, განერესო, [თორემ] საავადმყოფოში მივიდოდი. აუ, იქ არ აისვლება და რა ვქნა-მეთქი? აღმართია-მეთქი (ფერდობია-მეთქი). წამოვედი და იროდისთან მოვედი. იროდის მანქანა ჰყავდა, სატვირთო: წადი, ნანა, და ჩამომიყვანე-მეთქი – მე ვუთხარი – ხიდის ყურამდე (კარამდე) ისინი აქეთ – და იროდი გავუშვი, ხიდის ყურამდე ჩამოვაყვანინე ეს შეჩვენებულები, შეჩვენებულები, ეს ავადმყოფი – აქეთ. აქ ყველაფერი მივეცით, დავეყვით და წავედით და ცხაკაიაში ვჭამეთ საქმელი.

მერე ამ გოგომ დაიწყო, თვითონ მარტომ, სიარული, ქმრის გარეშე. ხო-და იმ ქმარს ფული ჰქონდა, ამას მისცა საიდუმლოდ (მოხერხებულად), მაგრამ იმ დედამთილმა რომ გაუგო, არ მისცა ამისი უფლება [იმას] და ამისთვის ნაიკიდნენ [რძალი და დედამთილი] და დღეს აგერ ზის სახლში. ერთი ბავშვი რომ ჰყავდათ, ბიჭი, ის ჰყავთ. ის კაცი ფულს ხვეტს და აგზავნიდა აქ, ეს ბავშვი რომ გაეზარდა, იმისთვის. ეს ბავშვი რომ გაიზარდა, მეოთხე კლასი რომ დაამთავრა, მერე წაიყვანა და იქ ჰყავს. ახლა მერვემია გადასული. ძვირფასი ბავშვი, ნამეტანი კარგი ბავშვი. ეს წამოვიდა და აქ ბექვამეები დაინვნენ, ბექვამეები, ორი ბავშვით, ცეცხლი რომ გაუჩნდათ და დაინვნენ – გაზი აფეთქდა და მამა და შვილები, იროდი ბექვამეის შვილები, დაინვნენ, ჰო-და

ქედოსქიდ. ი ოსურქ აქ ვაგაჩენდ, იშ მიდართგ. ცუდე ქუდუდგუ თავრობაქ, ძვირფასი ცუდე ქუდუდგუ თავრობაქ, ძვირფასი.

უკული, სკანი გოლვაფირო ჩქიმი დუდი, ე ძღაბიქ ცათე ოჯახი ქიიდე. კანკაეშახ ქუმორთუ თაქი, მინ ეზო გააშენ, გაარემონტგ, მინ ცუდეს შნო ქიმერ. ი ოსურქ ინა ქუგუგუ, ოდო უკული ვემიხუჯეეს ართო დო, თინა'დ, ნამდა, გეჭოფეს დო აშო ქემორთეს თაქენი. ასე ი ბალანა თექ ცუნს, ჩქიმ პატგნ აექენი, ოდო ფარას უჯღონანს აშო, ოჯახი გააშენ თაქ დო თაქ გიერულე ენა. ენა თაქ გიერულე დო ი ბალანა თექ ცუნს ი ბების დო მუმას, დო გახარებუჲო ქორენა ინეფი დო მუქ უჯინას თაქ ი ჭყონიშ მიდროს.

10 ეზო ქუოციდირაფეე მა თის ათასი რუოში დოლარგმა. თი კორიში ფარა'დ თინა.

– ეზო-კარი დო ვარ ხორუა?

– ცუდე დო ეზო. მარა ენა, ა, მუთუნი... ნიორშენი ფურჩა დუნი, თიჯგუა'დ თი ფარა ი კორიშო. მარა თენა მითინქ ვეიდე თიშენი, ნამდა კორი'დ დინნაჭვი დო დინნალურა. უკული ახუთმა მიდეპონი სვანიძეში მაკითხემა თენა. კორი რე სვანიძე, დატყვევებული კორი რე თენა, ვითოჟირი წანამ უკული იჩიებუ, სანთელს ეთიორძანს-დო.

– მუნერი კორი რე?

20 – დატყვევებული კორი რე, ლორონთიში კორი. სანთერს ქიდეკეენს დო, სო დოიდგუმუ კურჩინი, მე გელუნი, მუქ გალოლუ, მუ რე ოკეთებელინი – იფრელს გინიინს. მიდეპონი თი კორიშა დო თი კორქ თქუუ, ნამდა თენა მუში გვარიშოთ ვერგუნია დო შხვა ირკორიშოთ მუთუნი ვაუჭირსია ე ეზოს. ფარა მეჩამილი გაფუნანია, იციდითია დო იცხოვრითია – მინიის. ეს, ჩქიმი პატონი ვორექენი, ი კორი უჯღონანს ფარას. ი ბალანა იშო მიდეონ, ი ბების ქაახარენს დო მუმას ქაახარენს მარუო კლასიში მონაფე, ოდო ენა ქიგერულე თაქ.

30 ასე. მუჭო ქიმიინეს, [მუჭო რდე] თემ ულა დო მონაფანი, თის გინიინქ: თექ ქუმორთ თევრეშე, პირველო ჩქიმ უჩა ქემორთ. ჩამოლეული'დ, ჩამოლეული, სუსტი'დ, გათებული. „მუ გოჭუ?“ – კორკოცე პატონეფი მოჭუდუა. კორკოცე პატონეფი ვარ, ჩხუბი ნოღვე თექ, ჩხუბი. დო თამოკოშა მიდართ დო ქიდიჭყ თექ ცხოვრება დო რინა. დო ართი წანა ვარდ მიკუირინი, თემ ქიგეგვით თენა, მუჭოთ იძულება დუნი, დიანთილს ონდურუდუნი დო გურით'დ აშო უღირინი – თენა. ათეშა რაზოდი* ქიმეურჩამუ თე კოს, ნამდა ეთექ მიდგანკელა დუნი, ხე მაჭარგკონი დო თექიანი მოქალაქობა ოკო მილუკონი, სოჩაში. თენეფი გინური რენა, მუჭო ჩქი გინოვრთითგნი, თეში, გინოცუმიინა. სოჩამ მოქალაქეობა ოკო ქიმეჩესკონი. ეს თექ ქუდუჭყაფუ გუულუა, თექ, ოსური ცოფე მიდგარენინი, თიშა. ათენა ქიმეკათაფუ თექ თი ბალანამო თი ოსურს დო თენა გუტყაბარუუ, გურჩამარქუუ, ართი თუთას ვეიშართედ კორიშანი, თეში. ე დიანთილწკეა ხომ იძულება ულუდუ, ენა 40 ცალკე აფუდუ უკული გინოონაფილი, ცალკე ოთახის ცუნდე. ოდო ირო ჩხუბი, ირო უბედურებათ ქემორთ თექ დო უკული ართი წანა ვარდ გვაო მუ-

ცოლი დარჩა. ის ქალი აქ არ გაჩერდა, წავიდა. სახლი დაუდგა მთავრობამ, ძვირფასი სახლი დაუდგა მთავრობამ, ძვირფასი.

მერე, შენ შემოგველოს ჩემი თავი, ამ გოგომ ეს ოჯახი იყიდა. ზოგჯერ მოვიდოდა (მოვიდა) აქ, აქეთ ეზო გააშენა, გაარემონტა, იქით სახლს იერი მისცა. იმ ქალმა ეს გაუგო და მერე ვერ შეენწყენენ ერთიმეორეს (ერთად) და, ის იყო, რომ აიღეს და რომ ჩამოვიდნენ აქ. ახლა ის ბავშვი იქ ჰყავს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ჰო-და ფულს უგზავნის აქეთ, ოჯახი მოაშენა (გააშენა) აქ და აქ დარბის ეს. ეს აქ დარბის და ის ბავშვი იქ ჰყავს იმ ბებიას და მამას, და გახარებული არიან ისინი და თვითონ უყუროს აქ ქყონის მინდორს.

ეზო ვაციდვინე მე მას ათას რვაას დოლარად. იმ კაცის ფული იყო ეს.

– ეზო-კარი, თუ სახლ-კარი?

– სახლი და ეზო. მაგრამ ეს, აი, ნივრისთვის ნაქურჩალიო, ისეთი იყო ის ფული იმ კაცისთვის. მაგრამ ეს არავინ იყიდა იმიტომ, რომ კაცი იყო ჩამწვარი და ჩამკვდარი. შემდეგ ახუთში წავიყვანე სვანიძის მკითხავთან ეს. კაცია სვანიძე, ღვთის კაცია (დატყვევებულია) ეს, თორმეტი წლისა [რომ იყო, მას] შემდეგ მკითხაობს (ლაპარაკობს), სანთელს რომ დაანთებს.

– როგორი კაცია?

– შეპყრობილი კაცია, ღვთის კაცი. სანთელს დაიკავებს და, სადაც კი დაგიდგამს ფეხი, რა გელის, რა დაგემართა, რა არის გასაკეთებელი – ყველაფერს გეტყვის. წავიყვანე იმ კაცთან და იმ კაცმა თქვა, რომ ეს თავისივე გვარისთვის არ ვარგაო და სხვისთვის ყველასთვის არაფერი უშავსო ამ ეზოს. ფული მიცემული გაქვთო, უკვე იყიდეთო და იცხოვრეთო – გვითხრა. ამას, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ის კაცი უგზავნის ფულს. ის ბავშვი იქით წავიყვანა, იმ ბებიას ახარებს და მამას ახარებს მერვე კლასის მოსწავლე, და ეს კი დარბის აქ.

ახლა, როგორ გააკეთეს [როგორ იყო] ამისი წასვლა და მოყვანა, იმას გეტყვი: ეს მოვიდა იქიდან, პირველად ჩემს სახლში მოვიდა. ჩამოლეული იყო, ჩამოლეული, სუსტი იყო, მილეული (გათავებული). „რა გჭირს?“ – ყივანახველა მქონდაო. ყივანახველა კი არა, ჩხუბი ჰქონია იქ, ჩხუბი. და თამაკონში წავიდა და შეუდგა იქ ცხოვრებას და ყოფას. და ერთი წელი რომ არ იყო გასული, ისე გავიგეთ ეს, რომ იძულება იყო, რომ დედამთილს ემდუროდა და გაბრაზებული (გულით) იყო აქეთ წამოსული – ეს. ამას გაყრია ეს კაცი, რომ იქ ვილაცასთან ხელი მოენერა და იქაური მოქალაქეობა \უნდა\ მიეღო, სოჩისა. ესენი დევნილები (გადასულები) არიან, როგორც ჩვენ გადმოვედით, ისე, გადაყრილები არიან. სოჩის მოქალაქეობა უნდა მიეცათ. ამას იქ დაუნყია სიარული, იქ, ქალი რომ ყოფილა ვილაცა, იმასთან. ეს მივარდნია იქ ამ ბავშვიანად იმ ქალს, და ეს გაუტყავებია, ჩამოუდღლეზია, ერთ თვეს რომ ვერ გაერეოდა ადამიანებში, ისე. დედამთილთან რომ იძულება ჰქონდა, ეს ცალკე ჰყავდა [ქმარს] მერე გადაყვანილი, ცალკე ოთახში ჰყავდა. ჰო-და მუდამ ჩხუბით, მუდამ უბედურებით მოვიდა ეს და მერე, ერთი წელი რომ არ იყო მთლად გასული, ისე წინო მეუბნება,

კულირინი, თეში ნინო მირაგად, უშანგიქ ქემორთუა. ა, მევოჯინინი, ამარი ქეუმურს უშანგი დო კორი ხოლო ქელაქუნს მიდგარენი, ძამი მაღალი, დიდი კორი, ნამუთუ ამშვი ნანელი დუნი, უკული მეტებული აფუდუ, მუმა დო სკუას ართმაყია ვაუძირგნა, ა, შორშე-და ვარა.

ასე მუთ მორთას თე კორქ თაქ? მუთ მიღას დუდი? დიპლომატი, აბა, მუთიე დიპლომატი? დიპლომატიურიე ვარ იფრელს ეშმაკურს გურაფულენს თინა, ეშ ვარე ინა. ათეს მუთი ხაბაკეფი ქულუდუნი თექ: მუში ტანისამოსი, მუი ნორჩაი, მუშ ირფელი ცალკე ხომ ქიმლუძუდუ, ეთექ მილარდუნი, ი ოსურქე ცურა ვემნალაფაფუ, მუი ცურა. თენა ნოძვე, ჩქიმ პატონიექენი, კამერა ხრანენიას* იმის, საზღვაოს, აეროპორტიში, ათენა ი კორქ მოელუ, ქემილუ ამარი, ფუთიშა, დურეკუ დო მუმას შერიგუ. მუმა მოსკოვს'დ, ოდო მუმა დო ბიძი ეკოშაყარუ რეკუათ დო შერიგ მუმას. ათე ბიძიას ქართის სუმოთახიანი ბინა ულუ გვააა ჯგირი არდგირს, თიჯგუა ჯგირი, მასმა სართულს, უჯგუში ვეშილებე.

ოდო ათე მუმა ქიმინოხ დო ქემორთ თექ. მა ვამიჩქ ასე, მინიე მუმანი. გამიგონებუ ხუტა, მეტი მუთუნი ვამიჩქე, მარა ირკორი ოცქვანდუ თეს, ირკორი ოცქვანდ. თე ხუტაჯგუა კორი თაქ ვეშარდუა – რაგადაანდ ირკორი. ქემორთ ასე დო გემაჯუდუ მა, ჩქიმ პატონ ვორექენი. კოს ხე გეინუულინი, მინიე თენა-მაქ, უნიინი, ჩქიმი მუმა რენია, ხუტავა – მინუუ. ასე ხე გეინუული დო გუაჯუდი ე კოს, მიბნვიი აშო, ცუდეშა, დო ქემორთეს, მინილეს, ივჩიით, ვრაგადეეთ დო – თამოკოშა ულა! თამოკოშა ულა! ასე თექ ეგება კინონწყილი დო დონწყილი ვადოვხვადან-მაქ დო, ეგება მაშინას ვაინასნ-მაქ, დო მა ქიგევექენ-მაქ დო ენეფი ქიდიპტეე. მურთაზი თაურე გუტეე, ჩქინი დათიკოში, გულედააში, მაშინათ, მურთაზი, მუშენ-და ქგაგებაფუანი, მუჭო ჩქი მურთუნი, თინა თენენსენი. ენა გაკეთეს თინენქ. დო დირთ მურთაზიქ დო – ქო, ქოცოფე შარა-მაქ – მა უნიი. ეშმა ხანს ენა – ენა მაზაკვალი ძღაბიე, ათე ძღაბი. ეს ართი ოსური ვაუჯგუ მითინი, ოლონდა ჭკუა ვაულუ-ვარა. მუჭო მიქციასენი, ვაურქუ, თი მუში სისულელე ირო ანმობვად-ვარა. საქმეშენიო? საქმეშენი მითინ ოსურს ვაკეთინე საქმე, თის [ურქუ] დო... თენა თეჯგუა დასპეცებულიე თე მუი საქმეს. სოხუმს ბლანკეტაქ თეს მუში არდგიი ქიმეჩუ, მუში არდგიი, დო აპერაციონს* მუშენდ, აპერაციონს* მუშენდ თექ დო აპერაციონს* ორდუ ქათაურენი, ჩქიმ პატონი ექენ, გეგეჭკორუი*, აპერაციემს აკეთენდ თექ, გინეკოლოგი, ოდო ათენა ცოდაშ კითხირიენია, თეს დიპლომი ველუძუდასია ჯიბეშავანი, თენა ჩქიმი არდგირს იმუშენსენ, ფერიენია. ოდო ორე, თიჯგუა ორე სინამდვილეს. ოდო ეს კინონწყილი ცოფუდუ, დოქვაქვალერო ქედოფხვადეს. ეკილეს თინენქ ხოლო დო ქუმორთეს დო იყუუ ამბექ, ჩქიმ პატონი აექენ, მეზობელენქ ქოცუუ, თხა ქიმკაბუნეეს, ოჭკომალი, ოშუმალი, ოსორშო – იფრელი დო დიდებულო.

მაყია დღას მა ხოლო გავაკეთი ოჭკომალი, ჩქიმ პატონი ექენ, მუთ შილებედენი, დო მა ხოლო ქედოფხვადი კორჩურო. დო თი მუმაქ ქემორთ.

უშანგი მოვიდაო. აი, რომ შევხედე – აგერ მოდის უშანგი და კაციც ახლავს ვილაც, ძალიან მაღალი, დიდი კაცი, რომელსაც, ექვსი წლის რომ იყო, მას მერე მიტოვებული ჰყავდა, მამასა და შვილს ერთიმეორე არ უნახავთ, აი, მხოლოდ შორიდან თუ.

ახლა რით მოვიდეს ეს კაცი აქ? რითი მოიტანოს თავი? დიპლომატი, აბა, რისი დიპლომატია? (რითია დიპლომატი?) დიპლომატიურია კი არა, ყოველგვარ ეშმაკურს სწავლობს ის, ისე არაა ის. ამას რაც ბარგი ჰქონდა იქ: მისი ტანისამოსი, მისი ლოგინი, მისი ყველაფერი ცალკე ხომ ედო, იქ რომ ცხოვრობდა, იმ ქალმა [დედამთილმა] სახლში არ შეატანინა, თავის სახლში. ეს თურმე იდო, ჩემი ბატონი რომ ხარ, შემნახველ საკანში იმისაში – საზღვაოში, აეროპორტისაში. ეს იმ კაცმა წამოიღო, მოიტანა აგერ, ფოტოში, დაურეკა და მამას შეურიგდა. მამა მოსკოვში იყო, ჰო-და მამა და ბიძა შეყარა დარეკვით და შეურიგდა მამას. ამ ბიძას თბილისში სამოთახიანი ბინა აქვს ძალიან კარგ ადგილას, ისეთი კარგი, მესამე სართულზე, უკეთესი არ შეიძლება.

ჰო-და ეს მამა მოიყვანა და მოვიდა ეს. მე არ ვიცი ახლა, თუ ვინაა მამა. გამიგონია ხუტა, მეტი არაფერი ვიცი, მაგრამ ყველა აქებდა ამას, ყველა აქებდა. ამ ხუტასთანა კაცი აქ არ იყო (იდგაო) – ლაპარაკობდა ყველა. მოვიდა ახლა და გადამკოცნა მე, ჩემი ბატონი რომ ხარ. კაცს ხელი რომ ჩამოვართვი, ვინაა ეს-მეთქი, რომ ვუთხარი – ჩემი მამა არისო, ხუტაო – მითხრა. ახლა ხელი ჩამოვართვი და გადავკოცნე ეს კაცი, მოვიწვიე აქეთ, სახლში, და მოვიდნენ, შემოვიდნენ, ვისაუბრეთ, ვილაპარაკეთ და – თამანკონში წასვლა! ახლა იქ იქნებ მილაგებული და მონესრიგებული არ დახვდნენ-მეთქი და, ეგებ მანქანა ვერ წავიდეს-მეთქი და მე გავიგებ-მეთქი, და ესენი დავტოვე. მურთაზი აქეთ გააუშვი ჩვენი დათიკოსი, გულორდავას მანქანით, მურთაზი, რატომ-და გააგებინონ, ჩვენ რომ მოვდივართ, ის ამათ. ეს გააკეთეს ამათ. დაბრუნდა მურთაზი და, კი, ყოფილა გზა-მეთქი – მე ვუთხარი. ამდენ ხანს ეს – ეს კუდიანი (მზაკვარი) გოგოა ეს გოგო, ამას ერთი ქალი არ სჯობია არავინ, ოღონდ ჭკუა არა აქვს. როგორ მოიქცეს, არ იცის, ის თავისი სისულელე ყოველთვის წინ ხვდება. თორემ საქმეში? საქმეში ვერც ერთი ქალი ვერ გააკეთებს საქმეს, იმან რომ [იცის] და... ეს ისეთი დასპეცებულია ამ თავის საქმეში. სოხუმში ბლანკეტამ ამას თავისი ადგილი მისცა, თავისი ადგილი, და საოპერაციოში მუშაობდა, საოპერაციოში მუშაობდა იქ და საოპერაციოში იყო აქაური, ჩემი ბატონი რომ ხარ, გეგეჭკორული*, ოპერაციებს აკეთებდა იქ, გინეკოლოგი, ჰო-და ეს საცოდაობააო (ცოდვის კითხვააო), ამას დიპლომი რომ არ ედოსო ჯიბეში, ეს, ჩემს ადგილზეც რომ იმუშავებს, ისეთიაო. ჰო-და არის, ისეთი არის სინამდვილეში. ამას დალაგებული ჰქონოდა, დაკრიალებული დაგვხვდა. ამოვიდნენ ესენიც და მოვიდნენ და შეიქნა ამბავი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მეზობლები მოცვივდნენ, თხა ჩამოკიდეს, საჭმელი, სასმელი, ვახშამი – ყველაფერი დიდებულად!

მეორე დღეს მეც გავაკეთე საჭმელი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, რაც შეიძლებოდა, და მეც დახვდვი კაცურად. და ის მამა მოვიდა. მამამ დაუბარა

მუმაქ დუჩინ თე იჯახის დო მა დომგჩინგ, მავა ქუმურქია ვითოხუთი დლა-
ში უკუული, ეთი მავითოხუთა დლას – მაშნამო, დო თეს მუში ხაბაკამო,
მუში დიდამო მიდეპონანქია დო თი სუმითახიანი ბინას ქგმლეოხუნუან-
ქია. თენა გააკეთ ი კორქ.

ი ბოშიქ დიირთ დო იშო მიდართ დო ი კორქ მავითოხუთა დლას იშო
მიდეონ თენა, დო ქიმლახუნუთ თექ დო აკითხანდ, თინა ხოლო გილეემ.

ბოლოს ასე ჩქი ვამიჩქენა, მუშენი მოხვადენი, დო ასე ჩქი ქომჭანეეს:
მა დო მუი დიდა. ქომჭანეეს მა დო მუი დიდა დო, ქემევრთითენი, ბლანკეტა
10 თაქ დო იჩიუ, ინგარდენი თეში, იჩიუ: ათაშია, ათაშია, ათაშია, ოდო იფრეით
დუდი იმართ თექ, მუქ მიხვადუნნი. დო იყუაფუდუ თინა, არძა ვეიდ, მარა
ჭიჭე მეტის ხოლო ქოთქუანს კორი, მუ დროს უჭირსენი, ხომ ქორე თაში?

– ჰო! ჰო!

– ჭიჭეს გაადიდენს, გააფორმენს, აუცილებერი რე. თე ბოშის უნიით:
„მუშა რე საქმე?“ მუი ფქიმინავა – თქუუ – ბოში? თენემს ფარა ვაარკვ,
თენემს ოჭკომალი ვაარკვ, თენემს ორენჯი ვაარკვ, თენეფიმ ნინას მუ-
თუნქ ვემეხვარ. მა გინივლენქ დო მიდუურქიავანი, ნამუ დოფხვადუნია
ლურელინ, ვამიჩქუნუა; ნამუ დოფხვად ცოცხალნი, ვამიჩქუნია. მა თე-
ნეფშა მუთუნქ ვაგმაგინუა. მუთუნუთია თენეფი აართო ვერგგნია. ჩილი
20 დო სკუა ვემოტუავა, მირაგადუთია, მართალი რენია, ჩილი დო სკუა ოკო
ვემოტუენია, მარა დიდა მუჭო მეოტუავა? ბები მუჭო მეოტუავა? მუმა
მუჭო მეოტუავა?

ამარ გეხე თე კორი, ათაქ. მა ჭიჭე ვირიკია ოსური ქუორექ.

– მუნერი?

– ვირიკია, ა, თავშეუკავებელი. ათაქ მუმა გეხე, ეთექ თი ბოში გეხე,
ათაურე თი ძღაბი გეხე, ათაქ ჩქიმ და გეხე, ეთეურე – თიში ბიძისქუალე-
ფი, ოდო თექ ქოთქუუ – მუმა მუჭო მეოტუავა, ბები მუჭო მეოტუავა,
დიდა მუჭო მეოტუავა, მუ კორანა რენია თენა ჩქიმინანი – გამწვოლი თავ-
რე მა: ქომინით-მაქ, აკა, ხალხი ვარეთო-მაქ, ათე კოს მუდა მუმა ცუნს-
30 მაქენი, მუდა მუმა, ნამ მუმაშენი იჩიებუ-მაქ? დო მუკუართი, მუკუართი
დო ვაბზოგი, შურო თურქიცალო ვაბზოგი თენა. თენა, მართალი ვორდი
დო ტყუანი ვორდინი, ქიგუოშაყარე იფრელი, მუთ მიჩქედენი: სი-მაქ – მა
უნნი – ოსური მორყუნდუნი, თინკგმა ხოლო ოკო გიჩქედუკონი ოკო, მუმა
რყუნდუნი, დიდა რყუნდუნი, ჟირი მუმა რყუნდუნი, თინა-მაქ – მა უნიი.
თი კორი მიჯინე თორს. თიჯგუა ჯგირი კორი'დ თი მუმა, კოს თემ ხოლო
მერჭუნს გურს, თიჯგუა კორი'დ, თიჯგუა კორი! თეში მინოირთას ეზოშა
კოსგნი, გახიოლე. ასე ლეხინია სანყალი. ოდო ასე მა თენა ქიგუოფართხი
თენემს დუს დო აშო მიკიფრთი ასე მა თავრე. ეს პასუხიქ ვამაჩინ ჩქიმდა.
თი კორი ვარდ თიჯგუა დამცირებაში ღირსი, მარა ვაჩქუნო უსწავლეილი
40 ოსური, სოფელიში, განათლება ვაუდუნი, ფერი ოსური? იფრელს ართო
ქოთქუანს კორი, უჭირსენი.

ამ ოჯახს და მე დამიბარა, მე მოვალე თხუტმეტი დღის შემდეგ, იმ მეთ-
ხუტმეტი დღეს – მანქანით და ამას თავისი ბარგიანად და თავისი დედია-
ნად წავიყვანო და იმ სამოთახიან ბინაში დავსვამო. ეს გააკეთა ამ კაცმა.

ის ბიჭი დაბრუნდა და წავიდა და იმ კაცმა მეთხუტმეტი დღეს წაიყვა-
ნა ეს და ჩასვა იქ და აკითხავდა, ისიც დადიოდა.

ბოლოს ახლა ჩვენ არ ვიცით, რატომ მოხდა და ახლა ჩვენ დაგვიბა-
რეს: მე და მისი დედა. დაგვიბარეს მე და მისი დედა და, რომ მივედით,
ბლანკეტაც იქ იყო, მეც მივედი და მოვიყარეთ თავი ახლა აქ. დაჯდა [ეს
გოგო] ახლა აქ და ისაუბრა, რომ ეტირებოდა, ისე ილაპარაკა: ასეო, ასეო,
ასეო, და ყველაფრით თავი იმართლა ამან, რაც მოხდა. და იქნებოდა ის,
ყველაფერი არ იქნებოდა, მაგრამ ცოტა მეტსაც იტყვის კაცი, როცა უჭირს,
ხომ არის ასე?

– ჰო, ჰო.

– ცოტას გაადიდებს, გააფორმებს, აუცილებელია. ამ ბიჭს ვუთხა-
რით: „რაშია საქმე?“ რა ვქნაო – თქვა – კაცო? ამათ ფული არ აკლიათ,
ამათ საქმელი არ აკლიათ, ამათ საცხოვრებელი არ აკლიათ, ამათ ენას
ვერაფერმა უშველა. მე რომ გავალ და წავალო, რომელი დამხვდება მკვდა-
რი, არ ვიცო; რომელი დამხვდება ცოცხალი, არ ვიცო, მე ამათ ვერაფერი
გავუგეო. ვერაფრით ესენი ერთად ვერ ივარგებენო. ცოლ-შვილი არ მია-
ტოვო, მეუბნებითო, მართალიაო, ცოლ-შვილი არ უნდა მიატოვო, მაგ-
რამ დედა როგორ მივატოვო? ბებია როგორ მივატოვო? მამა როგორ
მივატოვო?

აგერ ზის ეს კაცი, აქ. მე ცოტა ვირიკია ქალი კი ვარ.

– როგორი?

– ვირიკია, აი, თავშეუკავებელი. აქ მამა ზის, ეგერ ის ბიჭი ზის, აქეთ ის
გოგო ზის, აგერ ჩემი და ზის, იქით – მისი ბიძაშვილები, ჰო-და ამან რომ თქვა
– მამა როგორ მივატოვო, ბებია როგორ მივატოვო, დედა როგორ მივატო-
ვო, რა კაცობაა ეს ჩემიო – წამოვვარდი აქედან მე: მითხარით-მეთქი ერთი,
ხალხი არა ხართ-მეთქი? ერთი ამ კაცს რამდენი მამა ჰყავს-მეთქი? რამდენი
მამა, რომელ მამაზე ლაპარაკობს-მეთქი? და მივუტრიალდი, მივუტრიალდი
და არ დავზოგე, თურქივით არ დავზოგე ეს. \[ეს\] მართალი ვიყავი, თუ მტყუანი
ვიყავი, დავაყარე ყველაფერი, რაც ვიცოდი: შენ-მეთქი – მე ვუთხარი – ცოლი
რომ მოგყავდა, მაშინაც უნდა გცოდნოდა, მამა რომ გყავდა, დედა რომ
გყავდა, ორი მამა რომ გყავდა, ის-მეთქი – მე ვუთხარი. ის კაცი მიყურებს
თვალეში. ისეთი კარგი კაცი იყო ის მამა, კაცს ისედაც დაენვება გული, ისეთი
კაცი იყო, ისეთი კაცი! ისე რომ შემოგივიდეს ეზოში კაცს, გაგინარდებდა. ახლა
ავადააო საცოდავი. ჰო-და ახლა ეს მე დავაბერტყე ამათ თავზე და მოვტრი-
ალდი ახლა აქეთ. ამან პასუხის მოცემა ვერ შეძლო ჩემთვის. ის კაცი არ იყო
ისეთი დამცირების ღირსი, მაგრამ არ იცი უსწავლელი ქალი, სოფლელი,
განათლება რომ არა აქვს, ისეთი ქალი? ყველაფერს (ყველაფერს ერთად)
იტყვის კაცი, როცა უჭირს.

თინა'დ, ნამდა ეკოფციით ჩქი თექეზნი დო თექ თაში ქვდოსქიდ. თიქ თექ ქვდოსქიდგ, ჩქი აშო მაღაფთით. აკითხაანდ ენა, კანკალეშახ გილეშუ თექ დო ორდუ. უკული ათაქ, მა ვამიჩქ ასე დეტალურო, მარა... თი კოჩქ მაღაროთ – ბათუმს'დ თინა, თი ხუტა – თი ხუტაქ მაღაროთ, ოდო მუქ ქიმლადირთგ. დო თენემქ გედირთუ ხაბაკამო დო აშო ქემორთეს დო ჩათხი-ებუღი რენა ართიანს. ფარას, მუჭო დორეკუნს-დო, ხათე უჯღონანს.

ასე თეში უკულიანი ამბეს ხოლო გინიინქ. ასე ჭე სანერვიანო ორაგადე ქორე ჩქიმოთ, მარა იშენი ვთქუანქ მა. მა ვნერვიანე, თეს ვრაგადაანქენი, თინკია, ვნერვიანენქ: ათე ჩქი თევრე გინოვრთით შონეთშე, მოლაფთით, ჩქიმ პატონ ექქენ. გოჩაქ სომეხიში მაშინას ქიგედოხოდ დო მოღაროთ. ეთი უშანგის ურაგადუდუ: ა, ნიე, სომეხიში მაშნა გერე ამარია, ქიგედოხოდია თესია, სონდარო გაონინე თე ხალხინი, იონია დო უკული კურხით მეხვარითია ულას. თი მაშინა მელეცონგნი, გოჩას ვაურქუდუ შარა, მარა მიდგარენი ქახვალამუდუ, შარა უჩქუდუნი, ფერი დო მოღაროთ თენემქ. ჩქი მეურდით-გნი, თინკელა ქეკმოიშეეს თენემქ საკენს. საკენს მაშნეფშო გროვა'დ დო ვაონინ გოჩას მაშინაქ. ვითი დღას ქეკნორდ თექ, სონდარო ვეგინწყუ მაშნეფიში შარაქგნ, თეიშახ. ჩქი მოლაფრთით, ოდო ეჩი დღაში უკული მორთ გოჩაქ, ეჩი დღაში უკული! აქ, გოჩა ღურეიენიავანი, თიში ხმა ხოლო გუოთამუდეს. ათე მაშნა ქიმიონუ დო ხალხი ხოლო გეგნიონუ დო მუთუნი ოჯახშე ვეგნულაღუ, ართი პინტინი, თეში თე ხალხი გეგნასკილიდუუ, თი სოფელიში ხალხი. ოდო ეთი გეგნიონუნი, თე მაშინა ცუდეს მიუნდეს. რად-განს თი უშანგიქ უნუუ, თი სომეხიში მაშინა მიდეონიავანი, ენა მუნეფშოთ მენოჩქუე თენეფს: გურამს დო მუში ოსურს დო მუში ოჯახის. ე მაშინა გილაჭარკალეეს ევრე-ავრე, ავარია ქემახვამილუუ მერაბიქ დო მურთაზიქ, ჩქიმ პატონი ექენი, გეკოტირხ დო ქენარინეეს დო ენემქ ქართშა მიდართეს, ენემქენი, მუთმუურს შოფერეფი, მინი მიკმონწყუნა ნანირს, მინი მეუღუნანი, თეს უჯინექ, ბო, დო გოჩას უნი: ათე მაშინა ვარა გეგნაათი იშო, ვარა, ათენა გენკმონწყუნა, ახალს მიდეღანა, ჯვეშის მიკმოდგუნანი, მუშო გოკო? გეგმოჩი იში – მა უნი. ხუთოში მანათი დო ართი მაშნა დიშკა ქიმი-ლასია-და, ქიმეჩია – მიწუუ. ჩვარტილი'დ მაშნა, ვარა ეშ ჯგირი მაშინა'დ, ჯგირი, მატორი, ირფელი ჯგირი უღუდუნ, ფერი მაშინა'დ. გემკოლ მიდ-გაქვდგნი დო ქიმევი თენა მა თის.

– სო რექ ასე, ბოში?

– ჭყონს. ამარი, ა, ასეიანი ამბეს გირაგადუქ, უკულიანი მოუნელი ამბეს, ამარი, ა, ჟირი ნანაშ უკახალენი ამბე რე: გეგმოჩით მაშინა ხუთოში მანათი ფარაშა, ოდო დიშკა ქემომიღეს ი კოჩქ დო მაშნა მიდეონეს დო გეთუუ. ენა, ბენზინიში ფარა გენოძედ გოჩას დო ენა გინიიგგ. თენა გეუ-ჭოფუნა დო გურამიშა ეკუნწყუმუნა დო ქიმულაღგნა. ენა მუნეფიშოთ მენოჩქუე მერაბი დო გურამს. ვითამ იქ ქოთქუუ, უშანგიქგ, მიდეონია თე მაშინავანი, თენა უშანგიი მენაჩემი ნოჩქვენა.

– ნამ მერაბიე ენა? ჩქინი მერაბიო?

ის იყო, რომ დავიშალეთ ჩვენ იქ და ეს ასე დარჩა. ის იქ დარჩა, ჩვენ აქეთ წამოვედით. აკითხავდა ეს, ზოგჯერ დადიოდა იქ და იყო. მერე აქ, მე არ ვიცი ახლა დეტალურად, მაგრამ... ის კაცი წამოვიდა – ბათუმში იყო ის, ის ხუტა – ის ხუტა წამოვიდა, ჰო-და თვითონ დადგა. ესენი კი ადგნენ თავისი ბარგიანად და აქ მოვიდნენ და დაშორებულნი არიან ერთმანეთთან. ფულს, როგორც კი დარეკავს, მაშინვე უგზავნის.

ახლა ამის შემდგომ ამბავსაც გიამბობ. ახლა ცოტა სანერვიულო სათქმელი კი არის ჩემთვის, მაგრამ მაინც ვიტყვი მე. მე ვნერვიულობ, როცა ამას ვამბობ, მაშინ, ვნერვიულობ: ჩვენ იქიდან გადმოვედით სვანეთით, წამოვედით, ჩემი ბატონი რომ ხარ. გოჩა სომხის მანქანაზე დაჯდა და წამოვიდა. იმ უშანგის ეთქვა: აი, ბიჭო, სომხის მანქანა დგას აგერო, დაჯექი ამაზეო, სანამ წაყვანას შეძლებ ამ ხალხისას (სანამ წაგეყვანება ეს ხალხი), წაიყვანეო და მერე ფეხით უშველეთ თავსო (წასვლასო). ის მანქანა რომ წამოიყვანა, გოჩამ არ იცოდა გზა, მაგრამ ვილაც შეხვედროდა, გზა რომ იცოდა, ისეთი, და წამოვიდნენ ისინი. ჩვენ რომ მივდიოდით, მაშინ დაგვენივნენ ესენი საკენში. საკენს მანქანების ტევა არ იყო (გროვა იყო) და ვერ წამოიყვანა გოჩამ მანქანა. ათ დღეს იდგა იქ, სანამ არ გაიხსნა მანქანების გზა, მანამ. ჩვენ წამოვედით, ჰო-და ოცი დღის შემდეგ მოვიდა გოჩა, ოცი დღის შემდეგ! აქ, გოჩა მკვდარი რომ არისო, იმისი ხმაც გავერცელებინათ. ეს მანქანა მოიყვანა და ხალხიც გადმოიყვანა, და არაფერი ოჯახიდან არ გადმოუტანია, ერთი ჭინჭიც კი, ისე ეს ხალხი გადაარჩინა, იმ სოფლის ხალხი. ჰო-და, რომ გადმოიყვანა, ეს მანქანა სახლში გვყავდა. რადგან იმ უშანგმა უთხრა, იმ სომხის მანქანა წაიყვანეო, ეს სათავისოდ მიაჩნდათ თურმე ამათ: გურამს, მის ცოლს და მის ოჯახს. ეს მანქანა ათოხარიკეს იქით-აქეთ, ავარიშიც მოახვედრეს მერაბმა და მურთაზმა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, დაიმტვრა და დააყენეს და ესენი თბილისში რომ წავიდნენ, ესენი, მოდიან მძლოლები, ზოგი ხსნის (ხსნიან) ნაწილს, ზოგს რომ მიაქვს, ამას ვუყურებ, კაცო, და გოჩას ვუთხარი: ეს მანქანა ან გადააგდე, ან, მას მოხსნიან, ახალს წაიღებენ, ძველს რომ გაუკეთებენ, რად გინდა? გაყიდე-მეთქი – მე ვუთხარი. ხუთასი მანეთი და ერთი მანქანა შეშა თუ მოიტანაო, მიეციო – მითხრა. ჩაჭყეყილი იყო მანქანა, თორემ ისე კარგი მანქანა იყო, კარგი, მოტორი, ყველაფერი კარგი რომ ჰქონდა, ისეთი მანქანა იყო. გამოჩნდა (გამოვარდა) ვილაცა და მივეცი ეს მე მას.

– სადა ხარ ახლა, კაცო?

– ჭყონში. აგერ, აი, ახლანდელ ამბავს გეუბნები, შემდგომ მომხდარ ამბავს, აგერ, აი, ორი წლის წინანდელი (უკანა) ამბავია: ვაყვიდეთ მანქანა ხუთას მანეთად (ხუთას მანეთ ფულად), ჰო-და შეშა მოგვიტანა იმ კაცმა და მანქანა წაიყვანეს და მორჩა. ეს ბენზინის ფული მართებდა თურმე გოჩას და ის გადაიხადა. ეს აულიათ და გურამთან დაუბეზლებიათ და [ამბავი] მიუტანიათ. ეს თავიანთთვის მიაჩნდათ თურმე მერაბს და გურამს. ვითომ იმან რომ თქვა, უშანგიმ, წაიყვანე ეს მანქანაო, ეს უშანგის მიცემული ჰგონებიათ.

– რომელი მერაბია ეს? ჩვენი მერაბი?

– ო. ჩქინი მერაბიე-ვარ ჩათლახიე. ამარი გირაგადგქ: უკუელი გურამს ქუმურთუმუ, მა ვაორდინი, თეში, შუმილი ცოფე. ათე მაშინა მიქ გიმო-ჩუა? ჩქი გიმოვჩითია – ურაგადუუ ნაზიკოს. ნინოს მუკულებუ დო – ბე-ბიქ უნუუა, ბოი, ბებიქია, დო გიმოვჩითია ჩქია – ურაგადუუ. აბავა ბებიქ ენა გეგმორჩუა-და, მა ვებგარქია ჯგერნეიხესია. ენა ძაბაში ცუდეს ქურა-გადუუ თეს.

– მის? გურამსო?

– გურამს. ენა მა ქიგებგი. ქუმოვრთინი, ხომ ქომინიის თენა, მუ თქუუ თიქ დო მუ ურაგადუუნი? ამარ გირაგადუქ თეს, ჭვიტე ვეითურსუნ, ფერს გირაგადუქ მა, წყარი ვეითურსუნ, ფერს. ასე ათენა ქომინიის მანი, მარკოზიაში ცუჩა ქიმეფთი, ენვერ მარკოზიაში – ენვერ მარკოზია ცონ-ცხაი'დ, სანყაი, ინწკეია – ქიმევრთი მარკოზიაში უჩა დო ათაქ ენვერს ულუ ინა – ტელეფონი. აკა დომირეკი-მაქ – მა უნიი – გოჩაშა. დომრეკეს გოჩაშა. გოჩას ურაგადუქ: გოჩა, ათაშიე, ათაშიე დო მა მუშე ოკო მინიის-კონი თენა, ჩქიმოთ მუშე ოკო თქვიისკონ-მაქ, მარა იჩიან-მაქ, იჩიან-მაქ, მა მიდგაქ ვარდუო გემოზიჯგუუ კუჩხი დო, ვაფხვადუნი, ფერი იჩიისგნი, ფერქ ბრელქ მიდართ ჩქიმი ონოხოე დო ბრეი ხოლო მუდუურს-მაქ. ამარი გითოხე მერაბი დო ურჩქილე ათეს.

ვარდოში ნალეზებუქ მორთ ჩქიმიდა გურამქ. თენა ათაში გეგნართინეეს. ვორექ ასე მაჟირა-მასმა დღას ცუდეს დო ვარდოქ ქემორთ ამარი დო ვაღიაქ ხოლო ქემორთ, ვაღია ირჩქიედ ირფელს. ვარდო მირაგად: გურამქია თქუუა, კირილეშ სკუაეფი ლოლაქია გოჭყვიდუა, ასე მა მიკმართუაო? ქუოფურინე! მა მუკვართი დო უნიი: მუშენ-მაქ? – მა უნიი. მუ-და სინჯას აფუდუა მაშნა ჩუქებული გურამგშავა, სინჯას. სო რცუნდუ – მა უნიი – სინჯა სი? ნამ სინჯაქ აჩუქ-მაქ? სი სინჯა ვარცუნსუნი, თინა ვაჩქუნო-მაქ? სკანი სკუას ბალანაი ნარდუერი, ნიანკას* უჯლონანს ფარასგნი, თინა სინჯათ მეგორქუნო-მაქ? ბალანაში ნარდუერი .. ნიანკა* რე-მაქ.

გომიხორცქ გურქ დო გევაუნე დო მიდავრთი. უკუელი გურჩი გურინი, თეჯ-გუა იჩიუ თე ოსურქ... უკუია სია ქონება გიმორჩია თაქიანი დო ათაში ტოტი ქიმკუდვია დო იშო მიდეღიანი, გურამს ვახვადუდუაო? – ათეჯგუა, ბოში, საცოდება მეჩიუ ი ოსურქ, გასაკვირი! გასაკვირი! ჭკუაშე გეგნომიონ, მარა ეთიზმა ქუდუძაი დუს... ვარა მა გომიტებუდუეკო ოკო დუდიგოსოფიო, მარა ასე თეს ვემუოგი ხე, ოდო თემ გინიბი დო ლეჯეფშა მიდავრთი იშო, ოსკიშა მიდავრთი. გეუდგინგდ დო მოდურთუმუდუე იზმა ხანს.

ათექ თიზმაშა ქიმოქმედ ჩქიმი გურს.. გურამში სკუაემს ვარ, გურა-მიში ბიძისკუაღემს ქიგუოღინი, მამდასკუაენს ქიგუოღინი, დეიდასკუაენს ქიგუოღინი, მუთ ქოუნდუ კირიესგნი, – აარდას. დასკუას ონწე მეუონი, დო მუ ვაბლოი თენემს, დო მუ ვაფქიმიანი, დო მუ ვემიმოქმედი დო ი კორჩი გირაგადუ – კირიეში სკუაეფი დოცვილია იშო! სუმ კორჩიშ ცვილუას მანამენს ე ოსური, გერე-დო. ოდო ნარმიდგინი ასე სი, მაგალი, ნარმიდგინი!

– მუს ვათქუანს კორჩიში ნინა!

– ჰო. ჩვენი მერაბია კი არა, ჩათლახია*. აგერ გელაპარაკები. მერე გურამი მოსულა, მე რომ არ ვიყავი, ისე, მთვრალი ყოფილა. ეს მანქანა ვინ გაყიდაო? – ჩვენ გავყიდეთო – უთქვამს ნაზიკოს. ნინო გამოსულა და – ბებიაშ უთხრაო, კაცო, ბებიაშო და გავყიდეთო ჩვენო – უთქვამს. აბაო, ბებიაშ ეს თუ გაყიდაო, მე არ ვიტყვებ ჯგერენაიასო – ეს ძაბას სახლში უთქვამს ამას.

– ვის? გურამს?

– გურამს. ეს მე გავიგე. როცა მოვედი, ხომ მითხრეს ეს, რა თქვა მან და რა უთქვამს? აგერ გელაპარაკები ამას, უტყუარს გეუბნები, ნყალი რომ არ გაუვა, ისეთს. ახლა ეს რომ მითხრეს მე, მარკოზიას სახლში მივედი, ენვერ მარკოზიასი – ენვერ მარკოზია ცოცხალი იყო, სანყალი, მაშინ – მივედი მარკოზიას სახლში და აქ ენვერს აქვს ისა – ტელეფონი. ერთი დამირეკე-მეთქი – მე ვუთხარი – გოჩასთან. დამირეკეს გოჩასთან, გოჩას ვეუბნები: გოჩა, ასეა, ასეა და ჩემთვის რატომ უნდა ეთქვათ ეს, ჩემზე (ჩემთვის) რატომ უნდა ეთქვათ-მეთქი, მაგრამ ილაპარაკონ-მეთქი, ილაპარაკონ-მეთქი, მე ვინც შეურაცხმყო (დამადგა ფეხი) და, რაც არ მეკუთვნოდა, ისეთი ილაპარაკეს, ბევრი წავიდა ჩემზე ადრე და ბევრიც წავამეთქი. აგერ ზის მერაბი და ისმენს ამას.

ვარდოს გაქეზებული მოვიდა ჩემთან გურამი, ეს ასეთად აქციეს.

ვარ ახლა მეორე, მესამე დღეს სახლში და ვარდო მოვიდა აგერ და ვალიაც მოვიდა, ვალია ისმენდა ყველაფერს. ვარდო მეუბნება: გურამმა თქვაო, კირილეს შვილები ლოლამო განწყვიტაო და ახლა მე მომიბრუნდაო? გავაფრინე! მე მივუტრიალდი და ვუთხარი: რატომ-მეთქი? – მე ვუთხარი. რაო და სიძეს ჰქონდაო მანქანა ნაჩუქარი გურამისთვის, სიძეს. სად გყავდა – მე ვუთხარი – სიძე შენ? რომელმა სიძემ აჩუქა-მეთქი? შენ რომ სიძე არ გყავს, ეს არ იცი-მეთქი? შენს შვილს-მეთქი ბავშვის განაზარდეს, ძიძას რომ უგზავნის ფულს, ის სიძედ მიგაჩნია-მეთქი? ბავშვის გაზრდისას... ძიძა-მეთქი.

გამისკდა გული და ავდექი და წავედი. მერე რომ გავიაზრე, ისეთი ილაპარაკა იმ ქალმა... მერეო, შენო, ქონება რომ გაყიდე აქო და ასე ხელი რომ მოხვიეო და იქით წაიღეო, გურამს არ ერგებოდაო? – ასეთები, კაცო, საოცრება მელაპარაკა იმ ქალმა, გასაკვირი! გასაკვირი! ჭკუიდან გადამიყვანა, მაგრამ იმდენი დავაძალე თავს... თორემ მე ის უნდა გამეშვა თავგატეხილად, მაგრამ ახლა ამას არ დავარტყი ხელი, ჰო-და ისე გადავედი და ღორებთან წავედი, საღორეში წავედი. ამდგარიყო და წასულიყო ამასობაში.

ამან იმდენად იმოქმედა ჩემს გულზე... გურამის შვილებს კი არა, გურამის ბიძაშვილებს გადავეყვი, მამიდაშვილებს გადავეყვი, დეიდაშვილებს გადავეყვი, ვინც ჰყავდა კირილეს – ყველას. დისშვილს აკვანი მივუყვანე, და რა არ გავუკეთე ამათ, და რა არ ვქენი, და რა არ მოვიმოქმედე და ის კაცი გეუბნება, კირილეს შვილები დახოცეო. სამი კაცის მოკვლას მამრალეებს ეს ქალი, დგას-და, ჰო-და წარმოიდგინე ახლა შენ, მაგალი, წარმოიდგინე!

– რას არ იტყვის კაცის ენა!

– წარმიდგინი ასე სი! დო გაშტერებული ვორექ დო გურამქ ქემორთ, გურამქ ქემორთ დო ინგარს: მავა მაშინაშენი ფთქვიია, შუმირი ვორდია–დო, ვეემგარქიანი, ფთქვიია, ვარა ენა დღაას მირაგადუნიაო? ათენა – დღაას. მუ ჯოხონია დოცვიჟა! მუჭო მირაგადუნია?! ათეს მა მუჭო ფთქუანდია?! დო ინგარუ დო იქოსუნს ჩი ამურს. ციალა თოდუხე ხოლო ურჩქიე თეს, ქუდით იქოსუნს ჩიამურსუნი. გურამს ქუაპატიი მა თენა, დო გურამი ამუნდღა ხოლო გუჟურს ცურა დო, მუთუნი ქომილუ–და, შუნს, ვარა ოჭკომარს ართი ჟუკას ვაჭკომუნს. ღვინი ქოილუ–და, ათეს შუნს. მარა მუდა მუღას მორთუნი – ასე დუდმე ხოლო დანაშაული ვორექ, იირო ჩიი დო სკუაჲ უბედრობას ურაგადუქ, მუთი დანაშაუი უღუნანი, თის უკოროცხენქ დო ურაგადუქენი, ცოდა რე. ვაბრაგადაანდე ოკო! ვაბრაგადაანდენი ოკო!

10

უკუი, ნანა, გურამქ ქემორთ დო ჩილამურით ინგარ დო – ჯგირი ასე! მეცოდ თე გურამქ იშენი, მარა თენა ხოლო ვაბზოგი მუთუნერო. ბოში ქივ-ჭანეე – ბოშიქ ვამორთ – თენა ქევეჩიე, თე მუში დიდაში ამბე დო თენა. ვამორთ დო ჯანდაბას მუში დუდი დო, რათა ორდუ უღირი თინკია იშა, ბაღანა აფუდუ ცონაფიი იშა – სოჩაშა, ოდო რათა მუთმურს მასმა დღას. ქემორთ რათაქენი, მა უნნი: ათაშ ქიმინ., ათაშ ქიმინ დიასკანქ–მაქ. რათა ართი წანას მა მიუნდ ცუდეს, მუთი თიყუდეს ქავაკეთენდინი, მუთი სა-საფლაოს ქავაკეთენდითენი, ბაღანამო.

20

– მუ ჯოხო სახეი?
– რათა ჯოხო სახელი, ბაღანას – ალიკა. თე ალიკა დო რათა ცუდეს მიუნდუ დო ჩქიმი ცუდეს თე ბაღანაქ სუმუ კლასი ათუუ, თაქ ათუუ, ჩქიმი ცუდეს.

30

უკუელი, ნანა, გურამქ ქემორთ ჩქიმდა დო ჩიამურით ქიდიიჭყ გარანი, გურამს ქუაპატიი, მარა ინფიში ვამაპატიინ. ჭკუას ვოოთანდი, ჩქიმ პა-ტონიექენი, მარა რათაქ ქემორთ სოჩაშენი, ქევეჩიი ირფელი დო – მუქ გა-აშერუა, მუქ ორაგადაფუუვა – თქუუ. სუმი დღაში უკუელი მიდართ სკანი რათაქ, სკანი ჭირემა, დო ქოძირ დიამუშინი, მიკმართ დო მუთმურს ცუდემო ოინჯუას, ვოხეთენი, თეში მა, ჩქიმი ნოსა, ჩქიმი ნოსაში ნოსა, ო, ჩქიმ პატონი ექენი, კითის დინმოჩანუნანს თორს დო მირაგად: სკანი ჭყააშა მოშკურუნიაო? სკანი ჭყააშა ვამოშკურუნია მავა. სია სოფერს გიჟურქია დო რაგადაანქია, სოჩასია რათა მუში ქომონჯინკია ქოჯანუდუაონი, ქოჯანუდუაო მუში ქო-მონჯინკეა რათა? მის ოკო ბკითხიკონი, რათა სო ჯანუდუ დო სო ვარინი? – კითის დინმოჩანუნანს თორს, კითის დინმოჩანუნანს, ჩქიმ პატონ რექენ, მანამენს მა, ოთხონეჩლოვითი წანერი ოსურს. მუ ჩქიმი საქმე რე ანნი!... მა თენა... თიში მაშხვა შეურაცხოფა მემორინუუ, ჩქიმ პატონ რექენ, დონჯირა დო მიკონჯირა მა ივკითხენ, თენა მუ ჩქიმ საქმე რე! მუ ჩქიმი ოკითხე რე! რათაქ ქემორთუ სოჩაშე დო ცურა ქემორთუნი, ქევეჩიი მა რათას: რათა–მაქ, ათაში ქიმინ დიასკანქ, ათაში ქიმინ, ათნა ქიმინ, ათნა ქიმინ–მაქ. მუ ლორონქ გაჭყორუა? რათა თიშახ მირაგადუდ: გეგმოჩია თენა, გეგმოფჩათია, გეგმო-ჩია, ვარა დოხიისია მაშინა დო მიდედესია. მუდგა უნუუ მუშ დიდაქენი,

40

– ნარმოიდგინე ახლა შენ! და გაშტერებული ვარ და გურამი მოვიდა, გურამი მოვიდა და ტირის: მეო მანქანაზე ვთქვიო, მთვრალი ვიყავიო-და, რომ არ ვიტირებო, ვთქვიო, თორემ ეს ოდესმე მითქვამსო? ეს – ოდესმეო? რას ჰქვია მოკლაო! როგორ მითქვამსო?! ამას მე როგორ ვიტყვოდო?! ჰო-და ტირის და ინმენდს ცრემლებს. ციალა თოდუაც უსმენს ამას, ქუდით რომ ინმენდს ცრემლებს. გურამს კი ვაპატიე მე ეს და გურამი დღესაც დადის სახლში და, თუ რამე მაქვს, სვამს, თორემ საჭმელს ერთი ლუკმას არ შეჭამს, ღვინო თუ გაქვს, ამას დაღვეს. მაგრამ რამდენი მოსვლაც მოვიდა – ახლა თავიდანაც დამნაშავე ვარ, გამუდმებით ცოლ-შვილის უბედურებას რომ ეუბნები, რა დანაშაულიც აქვთ, იმას ჩამოვუთვლი და ვეუბნები, ცოდვია. არ უნდა ვლაპარაკობდე! არ უნდა ვლაპარაკობდე!

მერე, ნანა, გურამი მოვიდა და ცრემლით იტირა და – კარგი ახლა! შემეცოდა გურამი მაინც, მაგრამ ესეც არ დავზოგე არაფრით. ბიჭი დავი-ბარე – ბიჭი არ მოვიდა, რომ ეს მომეთხრო, თავისი დედის ამბავი და ეს. არ მოვიდა და ჯანდაბას მიგისი თავი და, რათა იყო ნასული მაშინ იქ, ბავშვი ჰყავდა წაყვანილი იქ – სოჩაში, ჰო-და რათა ჩამოდის მესამე დღეს. რომ მოვიდა რათა, მე ვუთხარი: ასე მოიქცა, ასე მოიქცა დედაშენი-მეთქი. რათა ერთი წელი მე მყავდა სახლში, რაც იმ სახლს ვაკეთებდი, რაც სასაფლაოს ვაკეთებდით, ბავშვიანად.

– რა ჰქვია სახელი?

– რათა ჰქვია სახელად, ბავშვს – ალიკა. ეს ალიკა და რათა სახლში მყავდა და ჩემს სახლში ამ ბავშვმა სამი კლასი დაამთავრა, აქ დაამთავრა, ჩემს სახლში.

მერე, ნანა, გურამი რომ მოვიდა ჩემთან და ცრემლით რომ დაიწყო ტირილი, გურამს ვაპატიე, მაგრამ მათთვის პატიება ვერ შევძელი. ჭკუას ვკარგავდი, შენ ხარ ჩემი ბატონი, მაგრამ, რათა რომ ჩამოვიდა სოჩიდან, ვუამბე ყველაფერი და, რამ გააგიჟა, რამ ათქმევინაო – თქვა. სამი დღის შემდეგ წავიდა შენი რათა, შენი ჭირიმე, და, რომ ნახა დედამისი, მომიტ-რიალდა და მოდის სახლში საღამოს, რომ ვსხედვართ, ისე, მე, ჩემი რძა-ლი, ჩემი რძლის რძალი, შენ ხარ ჩემი ბატონი, თვალწინ თითს მიტრია-ლებს (თითს მჩრის თვალში) და მეუბნება: შენი წყევლის მეშინიაო? შენი წყევლისა არ მეშინიაო მეო. შენო სოფელში დადიხარო და ლაპარაკობო: სოჩაში რათა თავის ქმართან იწვო? იწვო თავის ქმართან რათა? ვის-თვის უნდა მეკითხა, რათა სად იწვა და სად არა? – თითს მიტრიალებს თვალწინ (თითს მჩრის თვალში), თითს მიტრიალებს (თითს მჩრის), შენ ხარ ჩემი ბატონი, მაბრალეებს მე, ოთხმოცდაათი წლის ქალს. რა ჩემი საქ-მეა აწი?! მე ეს... ამხელა შეურაცხყოფა მომაცუნა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, დანოლა და მიწოლა მე რომ ვიკითხო, ეს რა ჩემი საქმეა! რა ჩემი საკითხა-ვია! რათა რომ ჩამოვიდა სოჩიდან და სახლში რომ მოვიდა, მოვუყევი მე რათას: რათა-მეთქი, ასე მოიქცა დედაშენი, ასეთი რამე გააკეთა, ეს გა-აკეთა, ეს გააკეთა-მეთქი. რა ღმერთი გაუწყნარო? რათა მანამდე მეუბ-ნებოდა: გაყიდეო ეს, გაყვიდოთო, გაყიდეო, თორემ დაშალესო მანქანა

მუთმუურს დო მირაგად მა, ათაში კითიშ დინოციკინაფილო – ოინჯუა დრო რე, ნაზიკო ეთექ გეხე, ნაზიკომ ნოსა ეთექ გეხე, ათაქ მა გევოხექ, ეთექ ქიგედოხოდ მუქ-დო – მა სკანდა მოშკურუნიავო? მა სკანდა, სკანი ჭყალამა მოშკურუნიავო მავა? სი სოფერს გიღნორაგადუექია, რათა ქოჯანუდუაო სო-ჩას მუში ქომონჯინკეა. სოჩას მიი ორდუ მუნკეანი, მის ოკო ვკითხიკონი დო მის ოკო უნიკონი თენა? მა ათენა თიში მაშხვა შეურაცხოფათ მიიბლი, ნამდა – ათე რაგადი დო თე სიტყვა... ოთხონეჩლოვითი ნანელი ოსური... მი ჯანუნი, მი ედირთუნი, მი ქომონჯი ცუნსო, მი ვაქუნოსო – თენა ჩქიმი საქმე ართი კაკალი ვარე, ჩქიმი წლოვანებას ენა ვახუ, ჩქიმი ადამიანობაშა თენა ართი კაკალი ვემშურს. ოდო ათემ მაშხვა შეურაცხოფა თიქ ქემგომორინუე მა.

10

თიში უკული მა თენეფოში მუთუნი ვამოკოდ, მარა ათაქ მა ვონდურუქ მურთაზისეგ, გოჩასეგ. ოდო ამდლა სკუალემს ხოლო გადამკიდ, სკუალემს. მურთაზი დო გოჩაქ თინა ვაუნის თის, ნამდა, „მე გოკონა ჩქიმი მოხუცებულ ბებშია, ამარი ვორექ მა დო მუთუნი პასუხი გოკონადა, მა მოფთხიით დო მა ქიმერჩანთ სიტყვას, პასუხის მა მერჩანთ. მუ საქმე გიღუნა თქვა მოხუცებულნკეა?“ – ათენა თი ჩქიმი მოთაღემქ ხოლო ვეგმიმეტ ჩქიმოთ დო ვათქუე, მუშენია-და ართი კაკალი ბიძი მიუნანია, მეტი მუთუნი ვაპუნანია დო თინა მუჭო მივშორათია ჩქია. ი ბიძი ჩქიმდა გულუურს, ჩქიმნკეა რე, მარა თიში ჩიი დო სკუა ჩქიმი ცუდემა ვემნუურს, სონდარო შური ქომიდგუნი.

20

ოსურს ქიგიაქუ წნევაქ დო უგრძნობეგო, მალურუე ორდ დო რუსიკო ბასლახიექ თიზმა ქუსოფუე... ხე ვარგ, კურჩი ვარგნი, ფერი დოჯირელიე, დორაგვაფირი, ოდო ინა თის ქეგაჩარქალ, ჩქიმ პატონი, დო ქორენა.

– ჩქი ვორდით გვალო ჯგირო, მა დო ოლია. ოლიას მუთუნი ვემუელე-ბუდუ, მა გილაპუნდუ ირდინაშა. მიდაფთით ჩქი, მარტვინიშა მოდეპონი თენეფი, ჟირხოლო ნოსალეფი: ოლია დო თათა. სიმინს არიგენდ დიომიდე გაბისონიაში დაა, სოცუზრუნველყოფაში უჩაში, ოდო სიმინს არიგენდ ლარიბი ოჯახეფმოთ.

– დახმარებას!

– დახმარებას სამხედროში, დო სუმხოლოქ ქემევითი. თე უსურქ მინიის:

30

სიმინდი მიღუნია ართი ფუთი, მეტი ვამიღუნუა, გათეპუი რენია. ცათე ართი ფუთი სიმინდი სი მერჩავაო, სი მერჩავაო დო სი მერჩავაო? მა უნი: ნანა-მაქ-უნი – მა-მაქ, ვართი თის-მაქ თიზმა ვაუჭირს, მუზმა ცათეს უჭირს-მაქენი, ოლიასგნი, ათეს ქიმეჩი-მაქ თი ართი ფუთი სიმინდი დო ჩქი ქუორდათ-მაქ. თი ართი ფუთი სიმინდი თექ გეოჭოფაფეე ოლიას, შარას დუოქუაფეე, ცურა ქიმვოლააფეე დო ბალანეფმა ქუორჩამაფეე. ათეჯგუა ვორდით ჩქი ართიანმოთ. უკული შხვაში ნარაგადუშენი აკიპნიკვით თეში ნამდა... კამპანია დუო, მუდგადუო, ხორუა დუო, კარუა დუო, იფრელი... ასე თენეფი გიოხორაანანი, თიში გურშენი ლადი თოდუა იპონი გუდაუთაშა, ილია კოკაიას გინოპიდი თი დინა მა, ილია კოკაიას, თიში დასკუაში'დ თი დინა დო...

40

– თი დინა ერქვანიეფიში ვარდუო?

და წაიღესო. რა ისეთი უთხრა დედამისმა, მოდის და მეუბნება მე, ასე თითგაბზეკილი – საღამო დროა, ნაზიკო იქ ზის, ნაზიკოს რძალი ეგერ ზის, აქ მე ვზივარ, იქ დაჯდა თვითონ და – მე შენი მეშინიაო? მე შენი, შენი წყევლისა მეშინიაო მეო? შენ თურმე სოფელში ლაპარაკობო, რათა ინვაო სოჩაში თავის ქმართან? სოჩაში ვინ იყო მასთან, ვისთვის უნდა მეკითხა და ვისთვის უნდა მეთქვა ეს? მე ეს იმხელა შეურაცხყოფად მივიღე, რომ – ეს ნათქვამი და ეს სიტყვა – ოთხმოცდაათი წლის ქალი... ვინ წევს, ვინ ადგება, ვის ქმარი ჰყავს, ვის არა ჰყავს – ეს ჩემი საქმეა არც ერთი არ არის, ჩემს ასაკს ეს არ ეხება, ჩემს ადამიანობას ეს არც ერთი არ მიეკარება. ჰო-და ამხელა შეურაცხყოფა იმან მომაყენა მე.

მას შემდეგ მე ამათი არაფერი მინდოდა, მაგრამ აქ მე ვემდური მურ-თახსაც, გოჩასაც. და დღეს შვილებსაც გადამკიდა, შვილებსაც. მურთახმა და გოჩამ ის არ უთხრეს იმას, რომ, „რა გინდათ ჩემს მოხუცებულ ბებიასთან, აგერ ვარ მე და, თუ რამეზე პასუხი გინდათ, მე მომკითხეთ და მე გაგცემთ პასუხს, პასუხს მე მოგცემთ, რა საქმე გაქვთ თქვენ მოხუცებულთან“ – ეს იმ ჩემმა შვილიშვილებმაც არ გამოიმეტეს ჩემთვის და არ თქვეს, რატომ და, ერთადერთი ბიძა გვყავსო, მეტი არავინ გვყავსო და ის როგორ მოვიშოროთო ჩვენო. ის ბიძა ჩემთან დადის, ჩემთან არის, მაგრამ მისი ცოლი და შვილი ჩემს სახლში არ შემოვა, სანამ მე სული მიდგას.

ქალს დაარტყა წნევამ და უგრძობლად, მომაკვდავი იყო და რუსიკო ბასილაიამ იმდენი უხლაფორთა... ხელი არ უვარგა, ფეხი რომ არ უვარგა, ისეთი დაწოლილია, დაგდებული, და ის მას უვლის, ჩემო ბატონო, და არიან.

– ჩვენ ვიყავით ძალიან კარგად, მე და ოლია.

ოლიას არაფერი შეეძლო, მე დამყვებოდა ყველგან. ნავედით ჩვენ, მარტივლში წავიყვანე ესენი, ორივე რძალი [მაზლისცოლები]: ოლია და თათა, სიმინდს არიგებდა დიომიდე გაბისონიას და, სოცუზრუნველყოფის უფროსი, /ჰო-და/ სიმინდს არიგებდა ღარიბი ოჯახებისთვის.

– დახმარებას!

– დახმარებას სამხედროებისთვის, და სამივენი მივედით. ამ ქალმა გვითხრა: სიმინდი მაქვსო ერთი ფუთი, მეტი არა მაქვსო, გათავებულაო. ეს ერთი ფუთი სიმინდი შენ მოგცეო, შენ მოგცეო, თუ შენ მოგცეო? მე ვუთხარი: ნანა-მეთქი – ვუთხარი – მე-მეთქი, არც ამას, იმდენი არ უჭირს, რამდენიც ამას უჭირს-მეთქი, ოლიას, ამას მიეცი-მეთქი ის ერთი ფუთი სიმინდი და ჩვენ ვიყოთ-მეთქი. ის ერთი ფუთი სიმინდი იქ ავალეზინე ოლიას, გზაში დავაფქვევინე, სახლში მოვატანინე და ბავშვებისთვის ვაჭმევინე. ასეთნი ვიყავით ჩვენ ერთიმეორისათვის. მერე სხვისი ნათქვამის გამო გავისვარეთ ისე, რომ... ქორწილი იყო, თუ რაც იყო, დასახლკარება იყო – ყველაფერი. . . ახლა ესენი რომ სახლობენ, ამის გულისთვის ლადი თოდუა წავიყვანე გუდაუთაში, ილია კოკაიასგან ვიყიდე ეს მინა მე, ილია კოკაიასგან, მისი დისშვილისა იყო ის მინა და...

– ის მინა ერქვანიებისა არ იყო?

– ერქვანიეფიში’დ, მარა თინეფი გიოხორაანდ, თინემს აფუდუ მი-
კუთვნილი დგებიაშე, თის მეიღირებუი აფუდუ წონორიაშა, ოდო უკუელი
თავრობაში’დ თი დიხა დო უკუელი ილიაქ ქემოპიდ მა ლადი თოდუაში დახ-
მარებით გულაუთაშე. თიში ფარა ხომ სი ქუმუჯლონი თის, სუმოში მანა-
თი? – თინა გინიგვი, სკანი დაქ ოში მანათი ქიგუძინ-დო.

– ძაბას მუჯლონიო მა?

10 – ო. დიასკანქ დოირეკუი, მერჭარუო... დო ძაბას სი მუჯლონი დო სკანი
დაში ნაიდერიე თი დიხა, იროდი დო აპა გიოხორაანსენი, თინა. სუმი ოსურს
გოჭყუდუნდ, სუმი ოსურს, სი ვარენო ვაღიაშა ჭიე-ჭიეთ მერამიი გაფუნი,
თინა. ასე ხოლო ვრაგადაანქეს. ბიქტორი, ჩხონაფიი, განათებუი ბიქტორი,
ტყევის მიდეელანდ ქუთეიშა, ხომ ქო? აშონას მიიშ, აშო ქიმიში ბიქტორინი,
მულუდუ კარაქი, ჩხომი, მუდგარენეფი, ოჭკომალეფი იფრელი მულუდუ.
მუს ქიმილანდგნი, თეს იფრელს გვერდის ვაღიაშა ცუდეს ქიდიტეენდ, აპაი
ცუდეს, გვერდის აშო ველანდ მუში ცუჩა. თიზმას ქიმიილანდ თენა, სო ორდ
იმწკელა მაცვივარი დო მათუნი დო, ათე ით... კარაქი ინჭას დინოკირგდ,
ინჭას. მარძგვანი კილე თექ ულუდუ, მარძგვანი კილე, სანყალი ის –
ბიქტორს. უკუელი გვალო აშო მელეონეს დო თაქ რდუნდეს...

20 – უკუი მა ვრდგნი ექ, ქართის. დიანთიი მეპონი აშო დო დიანთიიში
ბინას ქინვორინეე ჩიორა დო მაგული. სი მიშა ჯგირი გიკეთებუნი, აკაქ
ჯგირო ვეგნოგიგენი, თენა მა მიჩქ, მარა...

ჭალა დო შუალა მუჭო დიბგურენი

– ლოლა პატონი, თე ჭააა მუჭო დიგურეე, მიქ დუგოგურუუ დო მუჭო
იყ უუ თე საქმექ? – ათემენი ქოზოჯი ასე.

– ჭალა მუჭო დიბგურე-და უჯინედი, მუჭო ჭაანდი ი კოჩინი.

– მუ ხეა რდი?

30 – ახაიგაზდა ვორდი, ბალანა ვორდი, გათხიილი ვორდი, მუ – ვითაამ-
შვი ნანელი, ვითოშქვითი ნანელი. ოდო ხაზეიკაში ცუდეს ვორდი დო თიმ
დროს ჭიე-ჭიე, ჩქიმ მიკოქვენჯემს პჭაანდი, ა, პოტიკიემს. ხაზეიკას ულუ-
დუ მაშინა დო ჩქიმოთ, ჩქიმი აზრით, ჩქიმოთ კაბა დიპჭეე, ჩქიმოთ რუ-
ბაშკა დიპჭეე. შხვა ჭანდუნი, თის მევოჯინი. მუს უკეთენდესგნი, მევოჯინი
დო ჩქიმი აზრით დიბგურეე თენა. უკუელი მუ დოს ვარდუო თენა მიჩქუდუ
ჭიჭე, ჩქიმ პატონ რექენ, ოდო ოჯახის მოვდირთი, ომიანობაქ ქიუთუნი,
ბალანემქ ეკმაშაყარუნი, ოდო ეკნაშაყარა ბალანეფი მიუნდუ ჩქიმი, ჩქიმი
ქომონჯიში, აართო ამშვი ბალანემს მუკურდინი, ენეფს ვაკოდუო ჭალა?
ნახუა? ბონუა?

– ოხორასკიისკუაეფი – ვითაართი ბალანა.

– ო, ათენეფს ოკოდგ, ჩქიმ პატონ აექენ. თინკელა პჭაანდი, მუთუნი
მომიოლუდუნი. პჭაანდი-ვარ თიჯგუა გაჭირება’დ, პრასტინას დოვხუნდი,

– ერქვანიებისა იყო, მაგრამ ისინი სახლობდნენ, იმათ ჰქონდათ მიკუთვნიებული დგებიასაგან, მიყიდული ჰქონდა წონორიასთვის, მერე კი მთავრობისა იყო ის მიწა და ილიამ მომყიდა მე ლადი თოდუას მეშვეობით გუდაუთიდან. იმისი ფული ხომ შენ გამოუგზავნე იმას, სამასი მანეთი – ის გადავიხადე, შენმა დამ ასი მანეთი დაუმატა – და.

– ძაბას გამოუგზავნე მე?

– ჰო, დედაშენმა დაგირეკა, თუ მოგწერა... და ძაბას შენ გამოუგზავნე და შენი დის ნაყილია ის მიწა, იროდი და აპა რომ სახლობენ, ის. სამ ქალს გაამზითვებდა, სამ ქალს, შენ რომ ცოტ-ცოტათი ვალიასთვის გაქვს მიცემული, ის. ახლაც ვამბობ ამას. ბიკტორი ცხონებული, სულგანათებული ბიკტორი, ტყავს წაიღებდა ქუთაისში, არა? აქეთობას მოვიდოდა, აქ რომ მოვიდოდა ბიკტორი, მოჰქონდა კარაქი, თევზი, რალაცები, საჭმელები ყველაფერი მოჰქონდა. რასაც მოიტანდა, ამას ყველაფერს ნახევარს ვალიას სახლში დატოვებდა, აპას სახლში, ნახევარს აქეთ არ წამოიღებდა თავის სახლში. იმდენს მოიტანდა ეს, სად იყო მაშინ მაცივარი ან რამე და ამ იმითი... კარაქი ჭაში იყო ჩაკიდებული, ჭაში. მარჯვენა მკლავი იქ ჰქონდა, მარჯვენა მკლავი, საცოდავ იმას – ბიკტორს. მერე სულაც აქეთ წამოიყვანეს და აქ ზრდიდნენ...

– მერე მე ვზრდიდი იქ, თბილისში. სიდედრი გადმოვიყვანე ჩემთან და სიდედრის ბინაში დავაყენე ჩიორა და მაგული. შენ ვისთვისაც კარგი გაგიკეთებია, არც ერთმა სიკეთით რომ არ გადაგიხადა, ეს მე ვიცი, მაგრამ...

თუ როგორ ვისწავლე კერვა და ქსოვა

– ლოლა-ბატონო! ეს კერვა როგორ ისწავლე, ვინ გასწავლა და როგორ იყო (იქნა) ეს საქმე – ამაზე ბრძანე ახლა.

– კერვა როგორ ვისწავლე – და ვუყურებდი, როგორ კერავდა ის კაცი.

– რა ხნის იყავი?

– ახალგაზრდა ვიყავი, ბავშვი ვიყავი, გათხოვილი ვიყავი, ასე – თექვსმეტი წლისა, ჩვიდმეტი წლისა. ჰო – და დიასახლისის სახლში ვიყავი და იმ დროს ცოტ-ცოტას ჩემს ტანისამოსს ვკერავდი, აი, უბრალოებს. დიასახლისს ჰქონდა მანქანა და ჩემით, ჩემი აზრით, ჩემთვის კაბა შევიკერე, ჩემთვის კოფთა შევიკერე. სხვა რომ კერავდა, იმას შევხედე. თუ რას აკეთებდნენ, შევხედე და ჩემი აზრით ვისწავლე ეს. მერე, როცა ვიცოდი ეს ცოტათი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ოჯახში რომ მოვდექი, ომიანობა რომ შეიქნა, ბავშვები რომ მომიგროვდა და ეს შეგროვილი ბავშვები მყავდა ჩემი, ჩემი ქმრისა, ერთად ექვს ბავშვს რომ ვპატრონობდი, ამათ არ უნდოდათ კერვა? რეცხვა? დაბანა?

– მაზლიშვილებიც – თერთმეტი ბავშვი.

– ჰო, ამათ სჭირდებოდათ, ჩემი ბატონი რომ ხარ. მაშინ ვკერავდი, რამე რომ ჩამივარდებოდა ხელში. ვკერავდი კი არა, ისეთი გაჭირვება იყო,

დოპჭკირუნდი დო ოსარეს დუჭაანდი ბალანას, ქიმკუოქუნანდი. პრას-
ტინას გოპჭკირუნდი, ჩქიმ პატონ ვორექენი, ქოძუდ თენა, ქიშიიდ-და, ვარა
ქიიპიდენდიდა. თენა ხოლო ვარდ. თენა ჟარნეჩის, ჟარნეჩიდოართის, ჟირ-
ნეჩიდოჟირს, უკული გინიბლი შუალაშა, შუალაშა გინიბლი დო ჩქიმი ოჯახ-
შო ფშუნდი თეს, ჩქიმი ოჯახშოთ.

– შუალა მიქ დგოგურუუ?

– ათე თუხუა ორო მიჩქედ, ოსურეფი თუხუნდესენი. ჩქინ ცუდეშე ხო-
ლო მიჩქედ თუხუა. მონტყორიდლო თენა, ბამბე დუო, ჯვეშო ითუხუდუ-
ნი, თენა მიჩქედ. თათმანიში შუალა მიჩქედ. ჩქიმი დიდა შუნდუნი, თენა
10 მიძირედ. ჩერიათ თუხუნდეს. ბამბე ჩაანდ დო უკული, მუჭო აკეთენდეს-
გნი, თეშა მიჯინუუ. მორდია მიუდ მა, მანათალი მორდია, ბეჩუნია სოსე-
ლია-მაქ, მა თქვა გინითენი, ალათი, ჩქიმ მორდია, დო ათეს უჩქედუ შუა-
ლა, თუხუა, აბრეშუმეშ პარკიშ[ე] ეშალალა ძაფიში. ათეს მუთ ქუჩქედუ-
ნი: ლეზიაში ზადუა – ჩქიმ ჯიმა ნატრენდ, ჩქიმ ჯიმა ჯარს'დ დო თევრე
ნერიის ქარგნდ, აკავა ალათი მორდიაში ნაზადა ლეზია ქოფრუნია – ნატ-
რენდ. თევრე იჩინანდ ჩქიმი ჯიმა, ჯარშე ნერიის ქარუნდ. ათეჯგუა ჯგი-
რი, იფრელი უჩქედუნი, ფერი ოსური'დ. ჩქიმ დიდა ვარ, მითინს ვემიარ-
თედ, თის უჩქედუნი, თინა აკეთენდუნი, თინა იქუნდუნი. თიჯგუა ოსური
ნაკლებო'დ. ათეს ვოკვირგდი. \თენა\ ამდლა დო ამსერი თინეფნ კელა ვორ-
20 დი. თინა ვარდა ჭაანდუო, ვარდა თუხუნდუო, ვარდა თი ბამბეს ჩიჩხან-
დესკონი, ვარა თინა ცვასი აკეთენდგკონი – კვანნი! კვანნი! ეფშა ოჯახი
ულუდუ. ათავრეშე მიჩქ'დ, თეში ნაჯინა.

უკული ქიდმეჭირ მა თექ, თე საქმექ, ხომ? ქიდმეჭირ ბალანეფშოთ,
ათაქ ქემოვრთინი, ქიდმეჭირგნი, მა ხოლო ქიდიივჭყი თუხუა. მიდავრთი
ქართიშა, ოდო ასე ვაჭრობა რე, მიდეღე ოკო მუთუნი, გეგმოჩე დო აშო
ქიმიიღე ოკო თე ბალანეფშოთ. მიდეღვი თოფური ქართიშა დო მიდეღვუ-
მეე ათე ანეტა-მაქგნ, ხვიჩია, მამია ხვიჩიაში დიანთიღვი, დო მიდავრთით
დო გიმივჩანთ თოფურს. საბურთალოს ჩქიმი დიდაში ნარდი, ალათია კო-
კეხე ცხორენდ, ქომონჯი ცუნდუ ფოსტაში უჩაში, დიდი ფოსტაში უჩა-
30 ში'დ ქომონჯი, კონია დუგლაძე, ათეშა მითმიფში ბინათ დო ათენკელა
ვორდი. ეთუურე მოღვევლი: მონტყორი ქიპიდი – მოღვევლი, ბამბე ქიპიდი
– მოღვბლი, ქემოვრთი თაქ დო, თი ჩქიმი მორდია მუჭო თუხუნდუნი, თე-
ში თუხუა ქიდიბგურეე. ათენა ორცხონს დო ზეგის მუკუხენდ, ორცხონს
დო ზეგის. თენა მიძირუ ორთუდუნი, მარა თვითონ ვამაფუ კეთებუი. ეთექ
ქემკუოსხაპანდი კანკალეშახ, ძლაბი ვორდინი, თი ჩქიმი მორდიაში ის, დო
თე მარქვის ათაშ გეითუოოთანდი, თეში გეითუოოოთანდი, თე კურჩის თაშ
ქოვლოლანდი. თენა ჭიე-ჭიე მიჩქედ, ჭიე-ჭიე მუდგადუნი.

ქართიშე ათეს ქიმივლანდი აშო დო, თე ვასიღვი კუკანიაში უდეს'დ
დენი, ფაფრიკა ახალი დოდგუმიღვი'დ, ვასიღვი კუკანიაში ცუდეს'დ დენი
40 დო ათე ვასიღვიში ცუდეშა ქიმიიფში. ათაქ ჯღანჯღლაში ოსური ანტისა გა-
გუხე, პავლეში ნოსა გუღვი გადეღვიხე, თექ მეზობეი ოსურეფი ქიმგმეხვა-

ლოგინის თეთრეულს დავარღვევდი, დავჭირდი და პერანგს შეეუკერავდი ბავშვს, ჩავაცმევდი. ლოგინის თეთრეულს დავჭირდი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, თუ იყო ეს, თუ იშოვებოდა, ან თუ ვიყიდიდი. ესეც არ იყო. ეს – ორმოცში, ორმოცდაერთში, ორმოცდაორში. მერე გადავედი ქსოვაზე, ქსოვაზე გადავედი და ჩემი ოჯახისთვის ვქსოვდი ამას, ჩემი ოჯახისთვის.

– ქსოვა ვინ გასწავლა?

– ეს [ძაფის] დართვა ყოველთვის ვიცოდი, ქალები რომ რთავდნენ. ჩემი სახლიდანაც ვიცოდი დართვა. მატყლი იყო ეს, ბამბა იყო, ძველად რომ ირთვებოდა, ეს ვიცოდი. წინდის მოქსოვა ვიცოდი. ჩემი დედა რომ ქსოვდა, ის მქონდა ნანახი. თითისტარით რთავდნენ. ბამბა ხარობდა და მერე, როგორ აკეთებდნენ, ამისთვის მიყურებია. ნათლია მყავდა მე, მომნათლავი ნათლია, ბეჩუნია სოსელია-მეთქი, მე თქვენ რომ გითხარით, ალათი, ჩემი ნათლია, და ამან იცოდა ქსოვა, დართვა, აბრეშუმის პარკიდან ამოყვანა ძაფისა. ამან რაც იცოდა: ლობიოს შეკმაზვა – ჩემი ძმა ნატრობდა, ჩემი ძმა ჯარში იყო და იქიდან წერილს წერდა, ერთიო ალათი ნათლიას შეკმაზული ლობიო მაჭამაო – ნატრობდა. იქიდან გვითვლიდა ჩემი ძმა, ჯარიდან წერილს წერდა. ასეთი კარგი, ყველაფერი რომ იცოდა, ისეთი ქალი იყო. ჩემი დედა კი არა, ვერავინ შეედრებოდა, (მივიდოდა), იმან რომ იცოდა, ის რომ აკეთებდა, ის რომ საქმიანობდა, ისეთი ქალი ნაკლებად იყო. ამას ვაკვირდებოდი, /ეს/ დღე და ღამე მათთან ვიყავი. ის ან თუ კერავდა, ან თუ ართავდა, ან იმ ბამბას თუ აჩიხრიხებდნენ, ანდა ის თუ ყველას აკეთებდა – მოხდენილად! კოპწიად! სავსე ოჯახი ჰქონდა – აქედან ვიცოდი, ამისი ნაყურები.

მერე დამჭირდა მე ეს, ეს საქმე, ხომ? დამჭირდა ბავშვებისთვის, აქ რომ მოვედი, რომ დამჭირდა, მეც დავინწყე დართვა. წავედი თბილისში, ჰო-და ახლა ვაჭრობაა, წაიღო უნდა რამე, გაყიდო და აქეთ მოიტანო უნდა ამ ბავშვებისათვის. წავიღე თაფლი თბილისში და წავიყოლე ეს ანეტა-მეთქი, [რომ გითხარი,] ხვიჩია, მამია ხვიჩიას სიდედრი, და წავედით და ვყიდით თაფლს. საბურთალოზე ჩემი დედის გაზრდილი ალათია კოკელია ცხოვრობდა, ქმარი ჰყავდა ფოსტის უფროსი, დიდი ფოსტის უფროსი იყო ქმარი, კონია დუგლაძე, ამასთან მოვდიოდით ბინით და ამასთან ვიყავი. იქიდან წამოვიღე: მატყლი ვიყიდე – წამოვიღე, ბამბა ვიყიდე – წამოვიღე, მოვედი აქ და, ის ჩემი ნათლია როგორც ართავდა, ისეთი დართვა ვისწავლე. ის [საქსოვი დაზგის] სავარცხელსა და ზეგს ეჯდა, სავარცხელსა და ზეგს. ეს მინახავს, რომ აკეთებდა. მაგრამ თვითონ მე არ მაქვს ნაკეთები. იქ მივახტებოდი ზოგჯერ, ქალიშვილი რომ ვიყავი, ამ ჩემი ნათლიის იმას, და ამ მაქოს ასე გავატარებდი, ისე გავატარებდი, ამ ფეხს ასე ვიზამდი. ეს ცოტ-ცოტა ვიცოდი, ცოტ-ცოტა რაღაც.

თბილისიდან ამას ჩამოვიტანდი აქ და, ამ ვასილ კუკანიას სახლში იყო დენი, ფაბრიკა ახალ აშენებული (დადგმული) იყო, ვასილ კუკანიას სახლში იყო დენი და ამ ვასილის სახლში მივიდოდი. აქ ჯანჯღავას ცოლი ანტისა გაგუა, პავლეს რძალი გული გადელია, კიდევ იქ მეზობელი ქალები

რებუდეს დო ვთუხუნდით ამსერი თეს, ვთუხუნდით. ცათეს გავამზადენ-
დინი, უკუული დაარშუაფაჲო ცათე ოლიაში ნოსა, ჯიმაში ოსური, თამარა
ჯიხოდ სახეი, ბისი სიაგააში ოსური, ქიმიპონით, ოდო ათაქ ქინარშუუ თენა,
ზეგი დო ორცხონს თექ ქიმლაამირღვეს. უჯინექ, თეს აკეთენს თენანი, მა
უჯინექ, ვოკვირუქ ამარი, ა, მუთუნი მონაფე გურაფულენდას წიგნიშენი,
ათაში. ოდო ქოდოდგუ თენა თექ დო ქიდიიჭყუ შუალა თექ, ოდო მა ხოლო
მიკობდოხოდი დო ფშიი. თენა ორთუდუნ, თეში მა ხოლო ქობლოლი – თიქ
მუჭო ლოლუნ, თეში დო დოფშიი ჩოხა. ჩოხა დოფშიი მატერიაში, შაღიშ
ჩოხა, თუდო ბამბე'დ დორშვილი დო ჟი მონტყორი'დ მეშიი. შაღი დო ბამბე
10 – ათენა დოფშიით. თენა დოშუნდუნი, უკუი \ოკო\ დოზეეკონი ოკო წყა-
რით, გედირთიკო ოკო კუჩხით, დოზეეკონი ოკო, უკუული ქიმკაბუნეკო
ოკო თენა. დო ათაში ქემკაბუნუანდი დო ათაქ გოჭაანდი თუდო, ოსკირა-
ფაღი'დ დო მუდგაენი მძიმეს ქიგედვანდი, ნამდა თენა დოზინდუკონი.
ოდო უკუული გემკომწყუნდი დო ათეთ ქიგუნწყიი ქაჲას. გევოჯინინი,
შოფერენს მიკაქუნდუ ათაში ხელეფმითოდვალირი ბლუზეფი, ათაში
ობინაი, კურტყეფიჯგუა, ათაქ, ათაქ დო ათაქ ობინალი. უკუული შაივარი,
გალიფეში შაივარიჯგუა მააძუდუ ხალხის, ვარა ე რუსული შაივარი სო ორდ
ინკელა! ათე გალიფეში შაივარცალო დოპჭაანდი დო...

– გალიფემ შაივარი მუნერიე?

20 – ბირგულშახ ვინრო რე, უკუული ჟი – ფართო, უკუული ჯიბეეფი ათაქ
ულუ დო ათაქ ჟი შხვა ფორმა'დ. აქ კუჩხის ათეშახ გოდაციიე აზიაციკიკაი.
ასე თიში ქალა ქიდიიჭყი. დოვხიი თენა, ჩქიმი ქომონჯიში ძუდუ ჯვეში
შაივარინი, თენა, დო ათენა ქიგუზიმეე დო დოპჭკირი დო თენა დუშიი აპას,
მიშას, ვალოდიას, ჩქიმ პატონ აექენი, დო იროდის დო ვახტანგის, ათენა
დუშიი დო სკოლაშა გუტეე იანარს. ვაულუდეს. ჩაფია ვაკონო ასე თენემს?
ჩაფია ხომ ქემადვე ოკო! ზოთონჯიე. ჩხოუმ ტყეები მილუდეს, გოხაბაკეი.
კეტებით გოფაჩი'დ თენა, კეტეფით, ხომია. დო თენა მუჭო მიძირუნი,
თეში გეპჭკირი კუჩხიი ზომათ. გეპჭკირი ზომათ, ქოვძირი შხვაში დო გეპ-
ჭკირი. უკუული ტუტას ქიგიორღვანდეს თეს დო აპა აარძას გოხეკენდ თეს
30 ბურჭუიშ ტარით, აარძას გოხეკენდ დო გეორტუანდით თეს. თენა ასე
ოჭალიე, ოჭკირაიე ასე თენა. ვასილ კუკანიაშა ქიმევრთი დო, მუჭო ბჭკირა
დო მუჭო ვლოლა-მაქ? ვასილქ მიწუუ: მორთია, ბაბა, აშო, ათაში ქიგედვია
თე ხე, ათაქ ქიდიიჭყია, ათაშ, ათაშ ქეგაქუნია, ათაქ ქუმორთია, უკუული
ათაში, ჩქიმ პატონ აექენი, ათაშიავა დო ათაქ იშ გეგნოჭკირია თენავა. დო
ცათე ხეში ჭკირუათ თენა ქედმოგურუუ დო მუქ მომიჭკირ ართი. ათაშ
იჭკირუნია თენა. უკუული ათაქ დუდექ ოკო ვანართასია, ათე დუდექ ოკო
ვანართასია. ათე დუდექ ოკო ვანართუკონი თიშენი, ნამდა, თუდონო წე-
შუნი, გოჭკირუნდეს, გემნართინუანდეს, ჟიდონს თუდო გოუტენდეს დო
ათაში მინორთინაფილი მაძუდეს ბალანემს.

40 ათაში, ათაში, მუჭო მა დიბგურენ, თეში ათე აპას ქუდვოგურეე. აპა
ორდ ჭიჭე, არძამე მეტი ჭიჭე დო დოცვენჯი, ირფერს დაიჯერს დო დიგუ-
რუანსენი, ფერი, ვარა მა აპაშიხელა ხოლო პუნს, მარა ინა ვაართუ ეს, აპა

დამეხმარებოდნენ და ვართავდით ამაღამ ამას, ვართავდით. ამას რომ გავამზადებდი, მერე დასაქსელად ამ ოლიას რძალი, ძმის ცოლი, თამარა ერქვა სახელად, ბისო სილაგავას ცოლი, მოვიყვანეთ და აქ ჩააქსელა ეს, ზეგსა და [საქსოვი დაზგის] სავარცხელზე მან გაგვიყარა. ვუყურებ, ამას რომ აკეთებს ეს, მე ვუყურებ, ვაკვირდები აგერ, აი, მოსწავლე რომ სწავლობდეს ნიგნიდან, ისე. ჰო-და დადგა ამან ეს და დაიწყო ქსოვა ამან, და მეც მივუჯექი და ვქსოვე. ეს რომ აკეთებდა, ისე მეც გავაკეთე, იმან როგორც გააკეთა, ისე, და მოვქსოვე ჩოხა. ჩოხა მოვქსოვე ნაჭრისა, შალის ჩოხა, ქვემოდან ბამბა იყო დაქსელილი და ზემოდან მატყლი იყო ნაქსოვილი, შალი და ბამბა – ეს მოვქსოვეთ. ამას რომ მოქსოვდი, მერე უნდა შეგეთელა (დაგეზილა) წყლით, შემდგარიყავი უნდა ფეხით, შეგეთელა უნდა, მერე ჩამოგეკიდა უნდა ეს. და ასე ჩამოკიდებდი და აქ გაკერავდი ქვემოთ, გასაშრობი იყო და რამე მძიმეს დაადებდი, რომ ეს დაეჭიმა. ჰო-და შემდეგ ჩამოვხსნიდი და ამით ავანყვე კერვა. რომ დავაკვირდი, მძლოლებს ეცვათ ასე ხელებშესაყოფიანი (ხელებშეყოფილი) ბლუზონები, ასე შესაკრავი, ქურთუკებივით, აქ, აქ და აქ შესაკრავი. შემდეგ შარვალი, გალიფეს შარვლის მაგვარი ეცვა ხალხს, თორემ ეს რუსული შარვალი სად იყო იმ დროს! ამ გალიფეს შარვლის მსგავსს შევკერავდი და...

– გალიფეს შარვალი როგორია?

– მუხლამდე ვინროა, მერე ზევით – განიერი, მერე ჯიბეები აქ აქვს და აქ ზევით სხვა ფორმა იყო. აქ ფეხზე ასე შემოტკეცილია აზიურებივით. ახლა ამისი კერვა დავინყე. დავარღვიე ეს, ჩემი ქმრის რომ იყო ძველი შარვალი, ის, და ეს დავატოლე და დავჭერი და ეს მოვუქსოვე აპას, მიშას, ვალოდიას, ჩემი ბატონი რომ ხარ, იროდის და ვახტანგს, ეს მოვუქსოვე და სკოლაში გავუშვი იანვარში. არ ჰქონდათ. ფეხსაცმელი არ უნდათ ახლა ამათ? ფეხსაცმელი ხომ ჩააცვა უნდა! ზამთარია. ძროხის ტყავი გვქონდა, გახრიგინებულნი. კეტებზე იყო გადაჭიმული (კეტებით გაშლილი იყო) ეს, კეტებით, გამხმარი. და ეს როგორც მინახავს, ისე ავჭერი ფეხის ზომაზე. ავჭერი ზომაზე – ვნახე სხვისა და ავჭერი. მერე ნაცარს დაყრიდნენ ამას და აპა ყველას გადაფხეკდა ამას ნალდის ტარით, ყველას დაფხეკდა და დავალობდით ამას. ახლა ეს შესაკერია, გამოსაჭრელია ახლა ეს. ვასილ კუკანიასთან მივედი და, როგორ გამოვჭრა და როგორ ვქნა-მეთქი? ვასილმა მითხრა: მოდიო, მამა, აქ, ასე დადევო ეს ხელი, აქეთ დაიწყეო, ასე, ასე გაყევიო, აქ მოდიო, მერე ასე, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ასეო და აქ გადაჭერიო ესო – და ამ ხელზე დაჭრით ეს მასწავლა და თვითონ მომიჭრა ერთი. ასე იჭრებო ეს. მერე აქ თავი არ უნდა გაფუჭდესო, ას თავი არ უნდა გაფუჭდესო. ეს თავი არ უნდა გაფუჭებულიყო იმიტომ, რომ, როცა ქვედა გაფუჭდებოდა, გაჭრიდნენ, ამოაბრუნებდნენ, ზემოთას ქვემოთ მოაქცევდნენ და ასე გადაბრუნებული ეცვათ ბავშვებს.

ასე, ასე, როგორც მე ვისწავლე, ისე ამ აპას ვასწავლე. აპა იყო პატარა, ყველაზე მეტად პატარა და დამყოლი, ყველაფერს რომ დაგიჯერებს და დაისწავლის, ისეთი, თორემ მე აპას ტოლი კიდევ მყავს, მაგრამ ის არ

ორთუნ თის. იშა დღაას ვამქიმინაფუაფუ, ძალა ვადამტანებუ. ქასურუდ მუს-და, გააკეთენდ, მარა თენეფი, ასე მუჭომი პუნსუნი, თენეფი ვარე მაქიმინანი, თინეფი მაქიმინაი ვარდეს.

– ვართი სკანი სკუაქონირეფი დო ვართი სკანი სკუაეფი, ვარო?

– ჩქიმი სკუაღეფი ბალანეფი დეს, ძღაბეფი დეს დო ე ძღაბი, ბლანკე-ტა, მათხა კლასის დუნ თეში თეი ოჭკომარს აკეთენდ, არძაშის.

– ქო, ვარო? ინა? კირილემ ბალანეფი?

– კირლემ ბოშეფი დეს მოიშაფილი, ვახტანგი დო მიშა. ვახტანგი ირფეს გიქუნდ, ლობერს გოილობუნდუ, მუდოს ქიმნიკონუნი; კანაოს გეშედანდ. დო ცათე მიშა იშა მაქიმინაი ვარდ, მარა მეტი დამჯერე ორდუ დო თოას მაჯინე ორდუ სკანი, დამჯერე. ვეგლერულედ, უპლანეთ ვეგაერულედ.

10

ათე კანიშ ჩაფიას, თეს, აპა უკული თვითონ დოჭაანდუ, უკული თვითონ ქიდიგურუე აპაქ დო თვითონ ჭაანდუ უკული, ბალანემს უჭაანდ, ქოთ მინართინუანდ, ქოთ იფრელი. დო ათაში, ჩქიმ პატონი.

ხუთი ნანაში განმავლობას თე ჩოხას ვშუნდი მა. მონტყორი ქართზე გიღამლუდუ. იშო მიდევლანდი მუდგაენი გიმაჩამალს, თექ გეგმოვჩანდი, თექ ქიპიდენდი დო აშო მოღებლანდი, ვარა სო ორდ ეში ოციდე ფარა! მეტო სო მილუდეს ჩქი ფარა! მუ საშუალება მილუდეს!

20

მა უკული თეს ქოთ ჭალას ქიმუანწყი დო ქოთ შუალას ქიმუანწყი. ათეს გავაკეთენდი თაქ, ქედვორშუნდი. [ართმახ] მიდევლი, თარგამუიშა მიდეველი, ჩქიმ დაშ ცურა. ათე ზეგი დო ორცხონჯი გლახა ოგორალი'დ \თენა\, თენა ამარ-ემერ ძულდუ დო, ირდიხას ვეშიიდ დო ირკოჩი ხოლო ვემერჩანდ, მუს ხოლო ოკოდ-დო. ენა ართი დღაში გააკეთებელი საქმე ვარდ. ენა, ქუდოდგუნდი თესგნი, ირიართო ქოშუნდიკო დღაში დო სერიოთგნი, ართი მარა იშენი ოკოდ...

– ართი მარას მეტრიშ მეტი ვაგაშუედ!

– ართი-ვარ ვითი მეტრის ხოლო დოფშუნდი ათეს, მარა... მარა აქ ყირი ოჯახმოთ ვშუნდი მა ათეს, თეზმა ბალანამოთ. ოდო ჩქიმი დაში ცურა მიდავთი, თექ ქოთ ქუდუორშვეე, ქოთ ზეგი დო ორცხონს ქიმშულვი დო ქოთ შუალა ქიდიბჭყი. ჩქიმ დას უჩქუდუ, ოდო მეთირ თექ დო თენა სუმი დღაში განმავლობას ეჩიდოხუთი მეტრა დოვშიი. გავათეე თენა დო მურქ ასე. ოდო სკურჭემიას უძახუნა ათაურე, თამაკონგშენი, თე არდგილს ქიგმასერ. მა თარგამულშე მუურქ ასე, მომილუ თენა, ხოლო მუდგარენეფი ქომურქს – თექ ჯგირი ოჯახი'დ, ბრელი ულუდუ ჩქიმ დას ირფელი, ის გაჭირება მუთუნაში ვაუგინაფუ, თიჯგუა ჯგირი ქომონჯი ცუნდუ დო იფრელი ულუდუ. ოდო მომილუ თენა, მურქ დო ქიკმასერ, მარა ქემოვრთი დო რუმე რე ჩქიმი ცუდეს.

30

– ხვაე მურქო?

– ხვალე მურქ. ჩქიმ დიდას ქუდუროქინუაფუ თე ბალანეფი, სანთელი გეგლუქიმინუ, დო ქუდუროქინუაფუ ათე ბალანეფი, დო ბალანეფი ქინერა პიჯვარს დო ლორონს ქოთხულენა, ჩქიმ დიდა ქემომიონია აშო ჯგირო. ათე

40

აკეთებს ამას, აპა რომ აკეთებს, იმას. იმისთვის არასოდეს გამიკეთებინებია, ძალა არ დამიტანებია. თუ სურდა მას, გააკეთებდა, მაგრამ ისინი, ახლა როგორიც მყავს, ესენი როგორც არ არიან მოსაქმეები, გამრჯეები არ იყვნენ.

– არც შენი გერები და არც შენი შვილები, არა?

– ჩემი შვილები ბავშვები იყვნენ, გოგონები იყვნენ და ეს გოგო, ბლანკეტა, მეოთხე კლასში რომ იყო, ისე მთელ საჭმელს აკეთებდა, ყველასას.

– ჰო, არა? ისა, კირილეს ბავშვები?

– კირილეს ბიჭები იყვნენ მოსწრებულნი, ვახტანგი და მიშა. ვახტანგი ყველაფერს გაგიკეთებდა: ღობეს მოგიღობავდა, როცა მოიზარდა (წამოინია); რუს ამოიღებდა. მაგრამ ეს მიშა ისეთი მოსაქმე არ იყო, მაგრამ მეტი დამჯერე იყო და თვალეში (თვალში) მაცქერალი იყო შენი, დამჯერე. არ დარბოდა, უაზროდ (უგეგმოდ) არ დარბოდა.

ამ ტყავის ამოსხმულ ფეხსაცმელს, ამას, აპა მერე თვითონ შეკერავდა ხოლმე, მერე თვითონ ისწავლა აპამ და თვითონ კერავდა მერე, ბავშვებს უკერავდა, კიდეც ამოაბრუნებდა, კიდეც ყველაფერი. და ასე, ჩემო ბატონო.

ხუთი წლის განმავლობაში ამ ჩოხას ვქსოვდი მე. მატყლი თბილისიდან მომქონდა. იქით წავიღებდი რამე გასაყიდს, იქ გაყიდდი, იქ ვიყიდდი და აქეთ წამოვიღებდი, თორემ სად იყო ამისი საყიდელი ფული! სხვაგვარად სად გვქონდა ჩვენ ფული! რა საშუალება გვქონდა!

მერე მე კიდეც კერვა ავითვისე და კიდეც ქსოვა ავითვისე. ამას გავაკეთებდი აქ – დავქსელავდი. [ერთხელ] წავიღე, თარგამულში წავიღე, ჩემი დის სახლში. ეს ზეგი და სავარცხელი გლახა საძებარი იყო, ეს აგერეგერ თუ ჰქონდათ (იღო) და, ყველგან ვერ იშოვიდი და ყველა არც მოგცემდა, თვითონაც სჭირდებოდა – და. ეს ერთი დღის გასაკეთებელი საქმე არ იყო, ეს... რომ დადგამდი ამას, გამუდმებით რომ გექსოვა დღისით და ღამით, ერთი კვირა მაინც უნდოდა.

– ერთ კვირას ერთი მეტრის მეტს ვერ მოქსოვდი!

– ერთს კი არა, ათ მეტრსაც მოვქსოვდი ამას, მაგრამ... მაგრამ აქ ორი ოჯახისთვის ვქსოვდი მე ამას, ამდენი ბავშვისთვის. ჰო-და ჩემი დის სახლში წავედი, იქ კიდეცაა ჩავესელე, კიდეცაა ზეგსა და სავარცხელს გავუყარე და კიდეც ქსოვა დავინყე. ჩემმა დამ იცოდა, ჰო-და შემენაცვლა ეს და ეს სამი დღის განმავლობაში ოცდახუთი მეტრი მოვქსოვე. დავამთავრე ეს და მოვდივარ ახლა. ჰო-და სკურჭემიას რომ ეძახიან აქეთ, თამაკონისკენ, ამ ადგილზე შემომალამდა. მე თარგამულიდან მოვდივარ ახლა, მომაქვს ეს, კიდეც რალაცები მომცეს – იქ კარგი ოჯახი იყო, ბევრი ჰქონდა ჩემს დას ყველაფერი, იმას გაჭირვება არაფრისა უგრძენია, ისეთი კარგი ქმარი ჰყავდა და ყველაფერი ჰქონდა. ჰო-და მომაქვს ეს. მოვდივარ და შემომალამდა, მაგრამ მოვედი და სიბნელეა ჩემს სახლში.

– მარტო მოდიხარ?

– მარტო მოვდივარ. ჩემს დედას დაუწოქებია ეს ბავშვები, სანთელი ჩამოუქნია და დაუწოქებია ეს ბავშვები და ბავშვები იწერენ პირჯვარს და ღმერთს სთხოვენ, დედაჩემი მომიყვანეო აქეთ კარგად. ამ დროს მოვედი

დროს ქემოვთი ძიცა-ძიცათ, ჩქიმ პატინ ჟექენ, დო ქიმიბლი თენა. თიმ სერს დოვზეე თენა. დოზანაქ თეს კურხით, ჩხე ნყარით ოკო დოზზეე, გონახვე ოკო. დო ქიმკვობუნეე საახალწლოთ თენა, საქირსოთ თენა – ზოთონიმ თუთა'დ – დო დოპჭეე, ქიმკუოქუნი ბალანემს დო ქუორაი – ათეზმა მიქიმინგ.

ათეთ მა გუაგრძელი ჭალა, ათეთ. ათეში უკული, მუდგა მემენონებუდ დო მუდგას ბძირუნდინი, დევეკვირებუდი დო, ცურა ქიმიფშინი, თის დოვჭაანდი. ასე თეთ გავაგრძეი ჭალა მა, ათეთ. მუდგა ვარდუო ბძირიკო, მა მემენონებუდუნი, ფერინი, ცუდმა ქიმივში დო, ჯვეში მილუდუკო მუთუ-ნინი, თის დოფხენდი დო კინე თეს ქიგუოჯინედი. მუდგა ფასონი ორდუკო, მუდგა მემენონებუდუნი, მუდგა ჯგირი რდუნი, თეს გავაკეთენდი, მუდგა ბძირიკონი. საერთოთ, ამდლა ხოლო მილუ თე თვისება, ამდლა ხოლო: მა, ოჭკომაი ორდას, გოკონდა მუდგა საქმე ორდას, მა ვამიჩქუნ, ფერს ქობძირუნქ, ხომ ქო?... ქობკითხენქ თი კოს, ენა მუჭო იკეთებუ დო, ცურა ქუმურქუნი, თის მა გავაკეთენქ აუციებერო, თენა (ეს) გოკონდა ოჭკომაი ორდას, გოკონდა თენა მიკაქუნაი, გოკონდა თენა ოშუმაი ორდას, გოკონდა მუდგა ორდას, თეს გავაკეთენქ. ე ოშუაი, ჩხირიში ოშუაი ჯოხონ თენა...

– დარაიას ქოშენდიო?

– დარაიას მუჭო ვაფშენდი! დარაიას ფშენდი დო ბოშეფიშ კიტელს პჭანდი, კიტელს, უკული – დარაია, დარაია გეგმითირუუ უკული ჩეჩუმ-ჩაქ, ჩეჩუმჩაქ გიშელ, მთავრობაში ჩეჩუმჩაქ გიშელ.

ათე ჩქიმი შუალა დო ჩქიმი ჭალათ ცათე ჩქიმი უკულაში ბალანაქ თე ჭალა ქისხუნუუ, რუო კლასიში უკული კლასშა ვედ, ოდო უკულაში ძღაბიქ ჩქიმქ ჭალა ქისხუნუუ. მა ჭალას ქიდივჭყანდინი, ათენა ლიშის გეჭოფუნდუ.

მა ბრელი ოჭალეფი მგკმალედ, ოდო ხემ ოკეთებელს ვალია აარძას გამიკეთენდ. ათე პლეტემს გეშაკეთენდ, თუდო გეითოტახენდ. მუს მა უნინდინი, თის იფრელს გააკეთენდ გვალო ჯგირო. ასე ხოლო ფთქუანქ მა, ნამდა ვალიაჯგუა დამჯერე, დო დამყოლი, დო ჩქიმი მუთუნი უჩქუნ ფერი ვალიაშ მეტი მითინს ვამნურთუმუ საერქვანიოშა.

ჩქიმი ქომონჯი ხომ მუშენდ ის, ინვალიდთა კოპორაციას*, ათეს ჭალა ოხგდუ, საპოჟნიკეფი* ოხგდგ, მაჭალეფი ოხგდუ, ჩქიმ პატონიექენი, სასადილო ოხგდ დო ათეს მუში ნარმოება ულუდუ, განსაკუთრებით მუშოთ ულუდუ თეს, მაშნა მუში ცუნდუ დო იფრელი. ათე ჭალაშ ინა ქიმი-ლესენი, კლუბი'დ, ჩქიმ პატონი, დო კლუბშა მინივლი, ოდო ვითოსუმი მონაფე მიუნდუნი, თეში პჭაანდი. დიო ქახარდეფიში ჭკირუა ქუდუოგურეე, უკული მაშნას ქიმკუოხუნეე დო თინა დუოჭაფეე. ოდო მუთ შილეებდუნი, გვარიანო ართი გამომშვება გუტეე. მაჟია გამომშვება ქიდიპჭყი, ჩქიმ პატონი, ოდო კლუბის ქუმუნტუუ მიდგაქერენი დო მაშნა გალე ქომიოთეს, ჩქიმ მაშინა გალე ქუოთამუდეს დო კლუბიქ დიჭუ. ექ დავანები დუდი, მაღავრთი დო ნარმოებას ერმინე ბეჭვიაა დო ვანო ცაა მუშენდეს კოჩიმ ტანისამოსიში მაჭალონი, თექ ოსურეში მაჭალო მა ქედოვდოხოდი, ოდო თექ ხოლო მუვ-შენდი დო პჭაანდი. თიმ უკული თექ, ცუდეს, საჭიროებაქ მითხუუ ჩქიმქენი,

სიცილ-სიცილით, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ჰო-და მოვიტანე ეს. იმ ღამეს შევთელე ეს. შეთელავ ამას ფეხით, ცხელი წყლით უნდა შეთელო, უნდა გარეცხო. და ჩამოვკიდე საახალწლოდ ეს, საშობაოდ ეს – ზამთრის თვე იყო – და შევკერე, ჩავაცვი ბავშვებს და გავუშვი (გავრეკე) – ამდენი გამიკეთებია.

ამით მე განვაგრძე კერვა, ამით. ამის შემდეგ, რაც კი მომეწონებოდა და რასაც ვნახავდი, დავაკვირდებოდი და, სახლში რომ მოვიდოდი, იმას შევკერავდი. ახლა ამით განვაგრძე კერვა მე, ამით. რაც უნდა მენახა, მე რომ მომეწონებოდა, ისეთი, სახლში მოვიდოდი და, ძველი რამე რომ მქონოდა, იმას დავშლიდი და კვლავ ამას დავხედავდი. როგორი მოდელიც არ უნდა ყოფილიყო, რაც მომეწონებოდა, რაც კარგი იყო, ამას გავაკეთებდი, რაც არ უნდა მენახა. საერთოდ, დღესაც მაქვს ეს თვისება, დღესაც: მე, საქმელი იქნება (იყოს) თუ რამე საქმე იქნება (იყოს), რაც მე არ ვიცი, ისეთს ვნახავ, ხომ კი? ვკითხავ იმ კაცს, ეს როგორ კეთდება და, სახლში რომ მოვალ, იმას მე გავაკეთებ აუცილებლად. გინდა საქმელი იყოს, გინდა ეს ჩასაცმელი იყოს, გინდა ეს დასალევი იყოს, რაც გინდა იყოს, ამას გავაკეთებ. ეს საქსოვი, ჩხირის საქსოვი რომ ჰქვია, ის...

– აბრეშუმს ქსოვდი?

– აბრეშუმს როგორ არ ვქსოვდი! აბრეშუმს ვქსოვდი და ვაჟების კიტელს ვკერავდი, კიტელს. მერე – აბრეშუმში, აბრეშუმში შეცვალა მერე ჩესურჩამ. ჩესურჩა გამოვიდა, მთავრობის ჩესურჩა გამოვიდა.

ამ ჩემი ქსოვითა და ჩემი კერვით ამ ჩემმა უმცროსმა ბავშვმა ეს კერვა ირჩია, რვა კლასის შემდეგ სკოლაში არ წავიდა, ჰო-და უმცროსმა გოგომ ჩემმა კერვა ირჩია. მე კერვას რომ დავინწყებდი, ის ნემსს აიღებდა.

მე ბევრი საკერავი მომდიოდა და ხელით სამუშაოს ვაღია ყველაფერს მიკეთებდა. ამ პეტლებს ამოაგვირისტებდა, ქვემოთ შემოუტეხავდა... რასაც მე ვეტყოდი, იმას ყველაფერს გააკეთებდა ძალიან კარგად. ახლაც ვიტყვი მე, რომ ვალიასთანა დამჯერე, და დამყოლი და ჩემგან ყველაფერი რომ იცის, ისეთი, ვალიას გარდა, არავინ შემოსულა სარქვეანოში.

ჩემი ქმარი ხომ მუშაობდა იმაში – ინვალიდთა კორპორაციაში, ამას კერვა ეხებოდა, ხარაზები ეხებოდა, მკერავები ეხებოდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, სასადილო ეხებოდა, და მას თავისი წარმოება ჰქონდა, განსაკუთრებით თავისთვის ჰქონდა ამას, მანქანა თავისი ჰყავდა და ყველაფერი. ამ კერვის ის რომ მოიტანეს, კლუბი იყო, ჩემო ბატონო, და კლუბში შევედი და, ცამეტი მოსწავლე რომ მყავდა, ისე ვკერავდი. ჯერ ქალაღების დაჭრა ვასწავლე, მერე მანქანას მივუსვი და ის შევაკერვინე. და რაც შეიძლებოდა, ხეირიანი ერთი გამოშვება გამოვუშვი. მეორე გამოშვება დავინყე, ჩემო ბატონო, და კლუბს ცეცხლი მოუკიდა ვილაცამ და ეს მანქანა გარეთ გამომიგდეს. ჩემი მანქანა გარეთ გამოეგდოთ და კლუბი კი დაინვა. იქ დავანებე თავი, წამოვედი და სანარმოში ერმინე ბეჭვაია და ვანო ცაავა რომ მუშაობდნენ მამაკაცის ტანისამოსის მკერავებად, იქ ქალების ტანისამოსის მკერავად მე დავჯექი. ჰო-და იქაც ვმუშაობდი და ვკერავდი. მას შემდეგ იქ, სახლში საჭიროებამ რომ მოითხოვა ჩემმა, სახლში დავინყე

ცუდეს ქიდივჭყი ჭააა, ჩქიმ ცუდეს ქიდიპჭყი ჭალა დო, მოხვადგდ, მომილანდესგნი, ტყეებში კურტკა მიჭუუ, დრაფიშ პაიტო მიჭუუ, ე სეროჩქა დო ინეფი – შუურო. შაივარს დო ინემს – იფრეის პჭანდი.

ართი კორი მუშენდ თექ, ათაურენი, მარტვილური კორი, სასადილოს პოვარო*. შაივარი დომიჭეევა, მინუუ დო დუჭეე შაივარი დო ქიმევიჩი. ფარა ვამურუ, მა ვამრაგადუუ, ქომურ-მაქენი. მაჟიაშახ ქემომილ თე შაივარი დო დომიჭეევა – მინუუ. დობჭეე შაივარი, დუუნთე, დობნკვანტი, ქუდუო-კინეე ხეს დო ჯიბე ვეითობჭეე. ჯიბე ხომ ქიმკოვდგი, თე ჯიბე ათაქ, თუდო, ვეითობჭეე, ქუდუტეე.

10 – მუშენი?

– ხე[ს] ქინჩანუნდუნე, გიმე მიდართუკონი. ქემორთ-დო – სი ჯიბე ვეითოიჭუნია დო... სი ჯიბე მუშო გოკო-მაქ? – მა უნეი – ფარა დღას ვაილუ დო სი მუშო გოკო ჯიბე-მაქ? ფარა მუჭო ვამლუნია? ფარა ქოილუდუკონი, მა შაივარი დოიჭეე, ჩქიმ პატონ რექენი, ართი მიდედი დო მაჟია ხოლო უფასეთ გოკოდ, ფარა ქომური დო შაივარიში ჯიბეს გეითოიჭანქ-მაქ – მა უნეი. ათაქ გუთუოხექენი, – მადლობაშო? ჩქიმ ბალანეფი მადლობას ვაჭკომუნა-მაქ – მა უნეი. ონჯლორექ დააგურ, ოდო თინა, შაივარი ხოლო ქემომილუ დო ფარა ხოლო ქემომილუ.

ათაში მიცხოვრებუ მა ცოდა დო გაჭირებუი ოსურს.

20 ასე თექ გეთუუ თე ამბექ დო, უკუი, ა, კომუნისტობას ჭე მიბლორძინით, ჭე საშუალეობაქ ქემაშისგნი, ასე, ჩქიმ პატონიექენი, მიდაბრთი რუსეთშა ოვაჭრებუშა. – ენა ჯვეში ამბე რე, გირაგადუდინი, მარა ასე უკუი, ა, მოთაეფი მოვჩიტოლინი, უკუული – მოთაეფი ჭე მოვჩიტოლი დო ჩქიმი უმუშოთ შილბეედ ოჭკომესკო, გაკეთესკონი დო მიდავრთი რუსეთშა, ოვაჭრებუში მიდავრთი. ძაფენს ქემოფხვადი, ძაფენს, ჯგირი ძაფენს ქემოფხვადი, შალიში ძაფენს ქემოფხვადი. უკუული ის ქემოფხვადი, ის, ხორკოია ძაფენს. მუდგასიენ უძახდეს დო ქიგიფმინანქ. შხვადოშხვანერი ძაფენს ქემოფხვადი დო მელებლი თენა.

– მოსკოვიშეო?

30 – მოსკოვიშე ვაარ, იშო, ლენინგრადიშე*. კიევი – თენეფი დოტებუელი ვამაფუ. ნოვგოროდი, ვარენოჟი, დონეცკი, თენა ტალინი, ვილნიუსი. გილეფმით ჩქი. ვალია ხოლო მეპუნდ ართმახ, ვალია ხოლო იპონი. ოდო თე ძაფეფი ქიმივლი. ამდლა მითუოხექ მატარებელს დო მუურქუნი, ე შუალა მიჩქუ, ქიდიპჭყი შუალა დგოიკაში, კაპოტეფიში ჩხირით. კაპოტიში შუალა ქიდიპჭყი, ა, ჯგირი კაპოტიში. ჯგირი ძაფეფი მილუ. ოდო ასე ქიდიპჭყი შუალა თეში დო დოფში ართი ჯგირი კაპოტი, მარა ჯგირი მატერია' დ დო ათეიშახ დოფში. ჟი რეგლამა-ხუჯი, კიდირი...

– მატარებელს!

40 – მატარებელს. თენა დიჭყანქენი, ართი დღას ვეშუე, მა თექ დიპჭყი. მემენონ, მიკაქუნდ ი კოს, დო მემენონ დო ქიდიპჭყი. მა თეს ფშუნქუნი, თენა ჩქიმ მოთაქ ქოძირ, დალიქ: ბები, თენა მითინს ვემეჩავა – მინუუ –

კერვა, ჩემს სახლში დავინყე კერვა და, რომ იქნებოდა შემთხვევა, რომ მომიტანდნენ, ტყავის ქურთუკიც შემიკერავს, დრაპის პალტო შემიკერავს, ამ მამაკაცის პერანგი და ისინი ხომ – საერთოდ... შარვალს და იმათ – ყველაფერს ვკერავდი.

ერთი კაცი მუშაობდა იქ, აქეთური, მარტვილელი კაცი, სასადილოში მზარეულად. შარვალი შემიკერეო, მითხრა და შევუკერე შარვალი და მივეცი, ფული არ მომცა. მე არ მითქვამს, მომეცი-მეთქი. მეორედ მომიტანა შარვალი და შემიკერეო, მითხრა. შევკერე შარვალი, დავუუთავე, გავუკობხტავე და მივეცი ხელში და ჯიბე არ გამოვკერე. ჯიბე ხომ მივაკერე (მივადგი), ეს ჯიბე აქ, ქვემოთ, არ გამოვკერე, დავუტოვე.

– რატომ?

– ხელს რომ ჩაყოფდა, ქვემოთ რომ ჩასულიყო. მოვიდა და – შენ ჯიბე არ ამოგიკერავსო და... შენ ჯიბე რად გინდა-მეთქი? – მე ვუთხარი – ფული არასოდეს გაქვს და შენ ჯიბე რად გინდა-მეთქი? რად გინდა შენ ჯიბე-მეთქი? ფული როგორ არა მაქვსო? ფული რომ გქონოდა, მე შარვალი შეგიკერე, შენ ხარ ჩემი ბატონი, ერთი წაიღე და მეორეც რომ უფასოდ გინდოდა, ფული მომეცი და შარვლის ჯიბეს გამოგიკერავ-მეთქი – მე ვუთხარი – აქ რომ ვზივარ, მადლობისათვის? ჩემი ბავშვები მადლობას არ ჭამენ-მეთქი – მე ვუთხარი. შერცხვა და ის შარვალიც მომიტანა და ფულიც მომიტანა.

ასე მიცხოვრია მე საცოდავს და მე გაჭირვებულ ქალს.

ახლა ასე დამთავრდა ეს ამბავი და მერე, აი, კომუნისტობისას ცოტა მოვლონიერდით, ცოტა საშუალება რომ გაგვიჩნდა, ახლა, შენ ხარ ჩემი ბატონი, ნავედი რუსეთში სავაჭროდ – ეს ძველი ამბავია, რომ გიყვებოდი, მაგრამ ახლა, მერე, აი, შვილიშვილები რომ წამოვჩიტე, იმის შემდეგ – შვილიშვილები ცოტა წამოვჩიტე და უჩემოდაც შეეძლოთ ეჭამათ, გაეკეთებინათ, და ნავედი რუსეთში, სავაჭროდ ნავედი. ძაფებს შევხვდი, ძაფებს, კარგ ძაფებს შევხვდი, შალის ძაფებს შევხვდი. მერე იმას შევხვდი, იმას, ხორკლიან ძაფებს, რალაცას ეძახოდნენ და გავიხსენებ. სხვადასხვანაირი ძაფებს შევხვდი და წამოვიღე ეს.

– მოსკოვიდან?

– მოსკოვიდან კი არა, უფრო შორიდან, ლენინგრადიდან. კიევი – ესენი დატოვებული არ მაქვს. ნოვგოროდი, ვორონეჟი, დონეცკი, ეს ტალინი, ვილნიუსი. დავდიოდით ჩვენ. ვალიაც მყავდა ერთხელ წაყვანილი, ვალიაც ნავიყვანე. ჰო-და ეს ძაფები ჩამოვიტანე. ახლა რომ ვზივარ მატარებელში და მოვდივარ, ეს ქსოვა ვიცი, დავინყე ქსოვა ნყვილეულისა, კაბებისა ჩხირით. კაბის ქსოვა დავინყე, აი, კარგი კაბისა. კარგი ძაფები მაქვს. ჰო-და ახლა დავინყე ქსოვა და მოვქსოვე ერთი კარგი კაბა, მაგრამ კარგი ნაქსოვი იყო და აქამდე მოვქსოვე. ზევით – რეგლანი მხარი, მკერდი.

– მატარებელში!

– მატარებელში. ამას რომ დაინყებ, ერთ დღეში ვერ მოიქსოვება, მე იქ დავინყე. მომეწონა, რომ ეცვა იმ კაცს, და მომეწონა და დავინყე. მე ამას რომ ვქსოვ, ეს ჩემმა შვილიშვილმა ნახა, დალიმ: ბებო, ეს არავის

ათე ნაშუა მითინს ვემერჩავა – განსაკუთრებული ძაფი რე თენა – მა, მუდგას თქუანქ, თის ქიმერჩანქია. ათენკე ა ართო მაჟია ჩხირს ქიდიივჭყი კაბა დო – თინა ხოლო ქობძირი, მიკაქუნს ი კოს კაბა დო კასტუმცაჲო – ათენა ხოლო ქიდიპჭყი. ათენა უმოსი ნოხოლე მუვათეე. ქობძირ ექიმქ, ჩქინ ექიმქ, ნუღაიაქ, ბავშვთა ექიმქ. თეს [კაბა დო რუბაშკას] ართნერი ფერი უღუნა, მარა [ართი] ართნერი დელოსფერიე დო მაჟია მონჭირელი ნვანე რე. ცუთი ჩქიმი მოთაშო ფშუნქუნი, თენა განსაკუთრებული ძაფიე. ოდო დოვში თენა დო ოში ეჩი მანათიშა ქიმეპიდი ნუღაიას, ექიმს.

– გასაოცარი ოსურუ რექ! სოე რშუ თენა?

10 – ამარი გირაგადექ. თენა ნუღაიაქ ასე ხოლო მინუუ მა, ასე ხოლო: მა ძაფი ქიფშუეგანი, ლოლაგანი, თიჯგუა დგგაშუენია დო დომიშენქიაო? – მინუუ. მარა ასე მა თიშა დუდი ვეგმადგინე დო ჩქიმი ნერვეფი მა თიშა ვემკმალიინე. ასე ვამაქიმინე თენა მა თიშენი, ნამდა ის მუში ნერვეფი ოკო, ის მუში მონდომება ოკო. ათე ვრაგადაანქენი, თეს ხოლო ოკო ნერ-ვეფი, ეში ვარე ენა.

თენა თეს ასე ქიმეპიდი, თესგნი, ასე ჩქიმი მოთაქ, მა ქომურია თენავა, მინუუ. ათენკემა ხოლო თაქ ქელეფში ბალანაში სვიტრი, თი ძაფი ხოლო ჩე რე, თი ნამუ კაბათ მეფჩი თისგნი. მუ რლოლა, ბები-მაქ – მა უნიი – თენა მა ფარაშა მაფუ ნაიდერი დო ათეზმა ნაშრომი მაფუ დო ფარა გინგოგა-ფუე ოკო-მაქ – მა უნიი. უკანასკნელი ქომინია – მინუუ – თენა, მუშა მურჩანქია მა სიავანი, ოდო სი მა ვაბზოგავა, ათენა მოკონია აუციებერო. ქიმკიქუნუნი – უჯგუმის მუს მიკიქუნანდ!

20 – მუნერი ოსური ზოჯუნთ თქვა, მოთას ხოლო ოგაფუანთ თიშენი, ნამდა საქმე საქმე რე, ბოში!

– ამარი მუ ვაკეთი თით, მუ ვაკეთი მა თითგნი, უკული მუ ვაკეთინი, თის გინინქ, ჩქიმ მოთაღეფს გიფურჩუანქ დო, ა, მთავარანგელოზი გემო-ბუ კისერსგნი, თემ მადღის გიფურჩუანქ, თეს ტყურა ვახოლგდასგნი: ქიმევ-რთი, თენა თეს ქიმეული, თე ბალანაში ხოლო გეჭოფუ თექ. ქომურით – მა უნიი – ოშ ეჩი მანათი. ქომურეს ოში ეჩი მანათი. მანქანა ცუნა თენემს. ასე-

30 მაქ მა ათე ფარათ მუდგარენ ქიპიდე ოკო-მაქ – მა უნიი – თეთგ, დო ხოლო გევორთინუე ოკო მუთუნი-მაქ დო მიდამონით-მაქ სოხუმმა – სოხუმს ვორექ ასე მა, დანდრას ვორექ – ჩქიმ პატონ ექ გნ, დო სოხუმმა მიდამო-ნით-მაქ – მა უნიი. მიდამონეს. მითივლი მალაზიაშა, ათე რკინეულეებაში მალაზიაშა. ათაქ კურჩიში მაშნა მიადგ, ჯგირი კურჩიში მაშნა, დინმიკი-ლუნი, ფერი, ჯგირი. გუოჯინი იშო-აშო. ქიმკოვდოხოდინი – მაშნა მიჩქუ მა მუჭომიენი დო მუჭომი ვარენი დო, მაშნა... ქიმევრთი დო ათე მაშნა ქიპიდი, თენა მალებლი დო თე ჩქიმ მოთას ცუდმა ქიმლუდგი: ანა ჩქიმი სახეიშა ქოილუდას სი-მაქ – მა უნიი – ბებიში სახელიშა მუთუნქ გაგაში-ნას[მაქ], დო თექ ქუმლუდვი თეს. დივრთი აშო, მარტვილიშა ქემოვრთი,

40 სუმი საშქართუნო ქიპიდი, სუმი საშქართუნო, ჯგირი ატლასი, თიში ბამბე, თიში სარჩული – ათეს გუნუდინი, თი ფარათ, ქე დოვდოხოდი დო დობჭყე,

მისცეო – მითხრა – ეს ნაქსოვი არავის მისცეო – განსაკუთრებული ძაფია ეს – მე, რასაც იტყვი, იმას მოვცემო. ამასთან ერთად მეორე ჩხირზე დავინწყე კაბა და – ისიც ვნახე, რომ ეცვა ვილაცას კაბა და კოსტუმით – ესეც დავინწყე. ეს უფრო ადრე მოვათავე. ნახა ექიმმა, ჩვენმა ექიმმა, ნულაიამ, ბავშვთა ექიმმა. ამას [კაბას და მოსაცმელს] ერთნაირი ფერი აქვს, მაგრამ [ერთი] ერთგვარი მდელოსფერია და მეორე მუქი მწვანეა. რომელსაც ჩემი შვილიშვილისთვის ვქსოვ, ის განსაკუთრებული ძაფია. მოვქსოვე ეს და ას ოც მანეთად მივყიდე ნულაიას, ექიმს.

– საოცარი ქალი ხარ! როგორ გახსოვს ეს?

– აგერ გეუბნები. ეს ნულაიამ ახლაც მითხრა მე, ახლაც: მე ძაფი რომ ვიშოვოო, ლოლაო, ისეთის მოქსოვას შეძლებო და მომიქსოვო? მაგრამ ახლა მე იმას თავს ვერ გავართმევ და ჩემს ნერვებს იმას ვერ შევალევ. ახლა ვერ გავაკეთებ მე ამას იმიტომ, რომ, თავისი ნერვები უნდა, იმას თავისი მონდომება უნდა. ახლა რომ გესაუბრები, ამასაც უნდა ნერვები, ისე არაა ეს.

ეს ამას \ახლა\ რომ მივყიდე, ამას, ჩემმა შვილიშვილმა, მე მომეციო ესო, მითხრა. ამასთან ერთად მოვქსოვე ამ ბავშვის სვიტრიც. ის ძაფიც თეთრი იყო, ის, რომელიც კაბად მივეცი იმას. რა გიყო, ბებო-მეთქი? – მე ვუთხარი – მე ეს ფულად მაქვს ნაყიდი და ამდენი ნაშრომი მაქვს და ფული გადაგახდევინო უნდა-მეთქი – მე ვუთხარი. ბებოო, ბოლო ფასი მითხარიო – მითხრა – ამას რამდენად მომცემო მე შენო, დაშენ მე არ დამზოგოო, ეს მინდაო აუცილებლად. რომ ჩაიცვა – უკეთესს რას ჩაიცვამდა!

– რანაირი ქალი ბრძანდებით თქვენ, შვილიშვილსაც ახდევინებთ იმიტომ, რომ საქმე საქმეა, კაცო!

– აგერ, რა გავაკეთე იმითი, თუ რა გავაკეთე მე იმითი, შემდეგ რა გავაკეთე, იმას გეტყვი, ჩემს შვილიშვილებს გეფიცები და, აგერ, მთავარ-ანგელოზი რომ მკიდია კისერზე, იმის მაძლს ვიფიცებ, რომ ამაში ტყუილი არაა გარეული (ამაში ტყუილი რომ არ ერიოს). მივედი, ეს ამას მივუტანე, ამ ბავშვისაც აიღო ამან. მომეციო – მე ვუთხარი – ას ოცი მანეთი. მომცეს ას ოცი მანეთი. მანქანა ჰყავთ ამათ. ახლა-მეთქი მე ამ ფულით რაღაც უნდა ვიყიდო-მეთქი – მე ვუთხარი – ამათ და კიდევ უნდა დავატრიალო ეს ფული-მეთქი (ხომ ავაბრუნო უნდა რამე-მეთქი) და წამიყვანეთ-მეთქი სოხუმში – სოხუმში ვარ ახლა მე, დანდრაში ვარ – შენ ხარ ჩემი ბატონი, სოხუმში წამიყვანეთ-მეთქი – მე ვუთხარი. წამიყვანეს. შევედი მაღაზიაში, ამ რკინეულობის მაღაზიაში. აქ ფეხის მანქანა დგას, კარგი ფეხის მანქანა, რომ ჩაიკეტება ხოლმე, ისეთი, კარგი. გავხედე იქით-აქეთ, რომ მივუჯექი – მანქანა ვიცი მე, როგორია და როგორი არა და, მანქანა... მივედი და ეს მანქანა ვიყიდე, ეს წამოვიღე და ამ ჩემს შვილიშვილს სახლში დავუდგი: ეს ჩემს სახელზე გქონდეს შენ-მეთქი – მე ვუთხარი – ბებიას სახელზე რამე გაგახსენდეს[მეთქი], და იქ დავუდგი ამას. დავბრუნდი, მარტივლში მოვედი, სამი სასაბნე ვიყიდე, სამი სასაბნე კარგი ატლასი, თავისი ბამბით, თავისი სარჩულით – ამას რომ გამოვართვი, იმ

თიჯგუა დობჭეე, ამუნდლა ხოლო მილუ მა თიჯგუა შქართუნი ართი. ათე შქართუნი დობჭეე ჟირი დო ჩქიმი მოთას ქიმეუჯლონი, დაღის ქიმეუჯლონი თენა, მიდგას ფარა გუნჴლინი, თის.

– ესე იგი, მუქ გიშართუ?

– ათე მუში ფარაშა, მუში ფარაშა თენა ქუიდი დო ქემეუჯლონი, ქოთ-ქუანს-მაქ, ბებიქ შქართუნი მომიჯლონ, მომიღენი, თის-მაქ დო სკანი ბა-ღანეფი ქიმთარდე-მაქ. ართი შქართუნი დობჭეე დო, ჩქიმი გოჩა ბლანკე-ტანკია'დ თინკეა, ჯარშე დორთელი, თის ქემეუჯლონი: სკანი ლოგინს მი-თოჯან თენა-ვარ, ა, მუში ლოგინს ქიმთანჯირეე-მაქ. ეთი შქართუნი მი-
10 ლუნა ასე ჩქი, ბაღანეფი მითომჯანუდეს, აშო მოპუნდესგენი, ჟირიხოლო ბაღანეფს თაში ქიმთუონჯირუანდით დო ჩქი მეე-მოღო მიკუპუცუდით იში უღეღტეხილს, შონეთიში – ათეთ, თე კაბათ, ართი კაბა ფშიინი, თეთ.

მაჟია კაბა დუშიი მარინეს ხოლო თიჯგუა მატერიათ; მასმა კაბა დუ-შიი ის, გურამიში ძღაბის, რათას ქიმეზჩი; მანათხა კაბა დოფშიი დო, ჩქიმ პატონ აქეგნ, შელი მილუდუნი, თინა, გოჩაში ოსურქ ქემორთ დო თის ქიმ-კვოქუნი. თენა საზოთო კაბაე, ინაე – ტიბუ, გაზაფხულიში დო შემოდგო-მაში მიკაქუნალი კაპოტეფიე, კაპოტეფი. ოდო, ნუღაიას მეპიინი, ათეჯ-გუა შილი მილუ ჯგირი დო ქემოკო გიმოფჩე, ნანდულო ქემოკო. ართი ქიმეფჩი, თეს ქუაჩუქი, ათეს. თენა მიპონითგენი, ჟირი დვოიკა ქუდვოხ-
20 ვამილეე, მუ დო მუ ვადვოხვამილეე. მა გილეფში, მილუდუ ირო მუკონა-ხებული, დო ათენა იფრელი ქიმეზჩი დო ათენა ქემოკო გეგმოვჩე, მარა მარინექ ქინკამხვილ, ათენა ხოლო ქიმეჩია ნინოს, ოდო თინა ხოლო ნინოს ქიმეჩი. თი ჩქიმ მენაჩემი კაბა აარძას ქუულუ დო ნინოს, ათე ცუდეს პუნ-სუნ თეს, თენა ართი კაკალი ვაულუ თეს.

თენა გლახა ვარე, ირფელი უჩქუნ, ფერიე, ირფელს აკეთენსგენი, ფე-რიე, მარა თენა მუს ვარენო, ათაშ უკებუდას ხეს დო ათაში ვარენია, თქუ-ასგენი, თის თენა, გოკონდა ტყვია ქათენ ხოლო, ვეგნივარენს. ათეჯგუა ადამიანსკეა მუშო გოკო იკინკლავენი დო იჩიენი, მიანებე ოკო დუდი.

– ლოლა, ძან ბოდიშს ვიხდი ახლა, მარა, აბა, სი ასე ნახანდალი, თეზ-
30 მა ნაშრომი, ათეზმა ხალხი მოგირდ, ათეზმა ხალხიშა პატიი გიცემუ, ათეზ-მა ხალხიშენი გაჭირებას ცოფექ – ასე მიშა მიკოიძ სი დუდი? მაპატიი ათეჯგუაშენი, გირაგადუქენი.

– სოთინი ვაორექ. თაქ ვორექ, ოჯახის ხოლო ვემსახურებუქ, მოთაი ჩიიდოსკუას დო ოჯახის. გოჩაში ჩიიდოსკუა დო ოჯახის.

– სკანი ნაზადა მა მუზმა მიჭკომუ დო მუზმა მიძირ დო მიჩქ. მუჭო ზადგექ სი, მუჭო აკეთენქ ოჭკომარსგენი, ენა გასაკვირ რე, ენა. იირო ვრაგ-ადაანდი, დიაჩქიმი ჯგირო აკეთენდ, დიაჩქიმიშ დიდა, სოფია ხოლო, გვალო ჯგირს აკეთენდ, მარა, აი, სკანი ნაკეთებუ... ძაბა ხოლო ჯგირო აკეთენს ოჭკომარს, მარა სი გიჩქ... დიო მუსუთ აკეთენქენი, თიჯგუა რე!... უკუი
40 იფრეიში კეთება გიჩქ, იფრეინერი ოჭკომაიშინი! სოე დიგურეე, მუნერო დიიჭყი დო მუჭო იცუუ თე ამბექ?

ფულით, დავჯექი და შევკერე, ისეთი შევკერე, დღესაც მაქვს მე საბანი ერთი. ეს საბანი შევკერე ორი და ჩემს შვილიშვილს გავუგზავნე, დალის გავუგზავნე ეს, ვისაც ფული გამოვართვი, იმას.

– ესე იგი, რა გამოვიდა?

– ამ თავისი ფულით, თავისი ფულით ეს ვუყიდე და გავუგზავნე. იტყვის-მეთქი, ბებიაშ საბანი გამომიგზავნა, მომიტანა – იმას იტყვის-მეთქი და შენი შვილები გაზარდე-მეთქი [ამ საბანში]. [კიდევე] ერთი საბანი შევკერე და, ჩემი გოჩა ზღანკეტასთან იყო მაშინ, ჯარიდან დაბრუნებული, იმას გავუგზავნე: შენს ლოგინში რომ წევს ეს, აი, თავისაში ჩაანვინე-მეთქი. ის საბანი გვაქვს ახლა ჩვენ, ბავშვები გვენვა. აქეთ რომ მოგვყავდა, ორივე ბავშვს ასე ჩავანვინდით და ჩვენ აქით-იქიდან ვეყუნცეთ იმის უღელტეხილზე, სვანეთში – ამითი, ამ კაბით, ერთი კაბა რომ მოვქსოვე, იმითი.

მეორე კაბა მოვუქსოვე მარინეს კიდევე იმავე ქსოვით; მესამე კაბა მოვუქსოვე იმას, გურამის გოგოს, რათას მივეცი; მეოთხე კაბა მოვქსოვე და, შენ ხარ ჩემი ბატონი, მოქსოვილი რომ მქონდა, ის, გოჩას ცოლი მოვიდა და მას ჩავაცვი. ეს საზამთრო კაბაა, ისაა – თბილი, გაზაფხულზე და შემოდგომაზე ჩასაცმელი კაბებია, კაბები. ჰო-და წულაიას რომ მივეყიდე, ასეთი მოქსოვილი მაქვს კარგი სახლში და კი მინდა გავყიდო, ნამდვილად მინდა. ერთი მივეცი, ამას ვაჩუქე, ამას. ეს რომ მოვიყვანე, ორი კაბა და მოსაცმელი დავახვედრე, რა და რა არ დავახვედრე. მე დავდიოდი, ყოველთვის მქონდა შემონახული და ეს ყველაფერი მივეცი და ეს კი მინდა გავყიდო, მაგრამ მარინე შემიჩნდა – ესეც მივეციო ნინოს და ესეც ნინოს მივეცი. ის ჩემი მიცემული კაბა ყველას აქვს და ამ ნინოს, ამ სახლში რომ მყავს, იმას, არც ერთი არა აქვს ამას.

ეს ცუდი არაა, ყველაფერი რომ იცის, ისეთია, ყველაფერს რომ აკეთებს, ისეთია, მაგრამ ამას, ასე რომ ეჭიროს ხელში და ასე არ არისო, რომ იტყვის, ის ამას, გინდაც ტყვია ესროლო, არ გადათქვამს. ასეთ ადამიანთან რად გინდა იკინკლავო ან ილაპარაკო, მიანებო უნდა თავი.

– ლოლა, ბოდშის ვიხდი ახლა, მაგრამ, აბა, შენ ახლა ნაჯაფარი, ამდენი ნაშრომი [ხარ], ამდენი ხალხი გაგიზრდია, ამდენი ხალხისთვის პატივი გიცია, ამდენი კაცისთვის გაჭირვებაში ჩავარდნილხარ (ყოფილხარ) – ახლა ვისი იმედით ხარ? (ახლა ვისთან ხარ მიკედლებული)? მაპატიე, ამას რომ გეუბნები.

– არსად ვარ. აქ ვარ, ოჯახშიც ვემსახურები შვილიშვილის ცოლ-შვილს და ოჯახს, გოჩას ცოლ-შვილსა და ოჯახს.

– შენი შეკმაზული მე რამდენი მიჭამია და რამდენი მინახავს და ვიცი. თუ როგორ კმაზავ შენ, როგორ აკეთებ საჭმელებს, ეს საოცარია, ეს. ყოველთვის ვამბობდი. დედაჩემი კარგად აკეთებდა, დედაჩემის დედა, სოფიაც, ძალიან კარგს აკეთებდა, მაგრამ, აი, შენი გაკეთებული... ძაბაც კარგად აკეთებს საჭმელს, მაგრამ შენ რომ იცი... ჯერ რასაც აკეთებ, ისეთია!... მერე ყველაფრის გაკეთება იცი, ყველანაირი საჭმლისა! სად ისწავლე, როგორ დაინწყე და როგორ მოხდა ეს ყველაფერი (ეს ამბავი)?

– ასე ამარ გინიხნქ ჩქიმი ამბეს: ათენა ხომ ქოინიი მა, ბალანობაშე ათე იჭკომაი, ათე ზადუა, ლებია, ხარჩო დო ათეჯგუა-თეჯგუა ოჯახის, შინაური, ჩქიმ მორდიაშე მათ დოგურაფილი-მაქენი. ბალანობაშე თენა მიჩქუდ, ბალანობაშე, ჩქიმ მორდიაშე. საერთოთ ინტერესიანი ვორექ, სოდგა მუდგა ქობძირიკონი, თინა მა აუციებერო გავაკეთიკონი ოკო. ასე მა უკუ-ლი იშო გინიბლი თექ ოცხოვრებუშანი, ბაზარი მოჭირუდუ, ფარა მოკოდ. აქ ამდლა ორტვისს მითმიპონანდი, პურასკია, მაკინდოი, სონა, ქინძი, კამა, ცეროცე, ბურაკი*, მარკოვი* – თენა ირფელი მიჩაანდუ. უკუი, ჩქიმ პატონიექენი, გეგნობრთვი დიდი სათბური, თექ ხვაე კინტირი მიჩაანდ, პირვეიშე თენა გილამლუდუ ბაზარშა, თენა ირფელი, დო ბაზარს გიმეფჩანდი, „კრასნი მოსტიში“ ბაზარს გევორდი დო ვაპჭრენდი. ათაქ ყვავილეფიში გიმმჩამალი ახაიდაბაშე ქორდეს, ოჩამჩირეშე ქორდეს, ჩქიმ პატონ ექქენ, განახლებაშე ქორდეს, იშო-იშო სო... ირდიხაშე ქორდეს დო ყვავილემს გიმჩინდეს ცათაქ. დო ცათაქ ამხანაგობა გეეჭოფით ოსურემქ დო ართო ვჭკომუნდით ოჭკომარს. მა მუთუნი ქომლუდუდა, მა მიდებჯუმანდი, თის მუთუნი ქულუდუ, მაგალითო, ბაზარს ვაძენ, ფერი-და – თე მჟავე დუო, თეჯგუა დუო, თიჯგუა დუო – თინა ქიმიილანდ. ასე მა ვადამჟავებუნი, ფერი დო ვამაფუდუ კეთებულინი, ფერი ქიმიილუ ი ოსურქ დო ოვჭკომით თენა ჩქი: ბულგარული ზაფანა, ტენილი კაპუსტათ, ზადილი კაპუსტათ, მჟავე. მემენონ თექ. ცუდეშა ქემოვრთი ბაზარშე შულადირქ, მარა მა ვემივსვანჯი, სონდა-რო ეთინა მა ვაგვაკეთი დო ვადობდვინი, თეიშახ. ათეჯგუა ინტერესიანი ვორდი იფრეინერი საქემს. მუდგა ვძირიკო მა სოთინი, მუდგა ვძირიკონი... მუთ მიჩქუნ, თენა აარძა ნაძირეფით მათუ შენათვისები.

ასე ნალკას ვორდი – ნალკასიე თი ჩქიმი მოთა – მა ულირი ვორდი, აკა თუთას გავჩენდუქ-მაქ-დო, ათე იშ იქ იცუუ, გოთირუაქ, ლტოლვიეფიში საბუთეფიში გოთირუაქ იცუუ, დო უჩქიმოთ ენა ვეშლებენია დო ვითი დლას ხვალე ვორდი. დომრეკეს თაურე დო მოლავრთი აშო. ათე ნალკას, თექი, ამარი ჩქიმი მოთა ცხოვრენს, ხომ? ამარი, თე ოთახეს, ხასლას ცხოვრენს ბერძენიში ოსური დო თე ოსურქ შეფხვად ჯგირო. თენა იშა-აშო მინმუურს, იფჩიებუთ, ბრავადაანთ დო მუაყ უნით თე ოჭკომარს.

– რუსულო რავადაანს ბერძენი, ვარო? დო ქორთუშო?

– რუსულო რავადაანს, რუსულო. ოდო ათე ოსურქ, მუვაუნით ოჭკომარს დო, დალიქ უნუუ, ამდლა მუ გილუდუა სადილო. ათენა ათენაში ათაშია დო, \ენა\ სკანი ბების ქუოძირანქია თესია, სკანი ბებისიავა, დო სენით გემნომილუ კეთებული ოჭკომალი, სენით. „მუ რე თენა?“ ათენავა ხორცი რენია, ათაში მოვთუშია, ჩქიმი პატონ ექქენი, უკული ათენა ათეზმა თენა ქობლოლი, ათეზმა თენა[ვა] დო ძვირფასი ოჭკომაი გემნომილ თე ოსურქ დო თენა ქემოკოდ ცუდეშა...

– თენა ვაიძირ დო ათეჯგუა ვაიჭკომუ!

40 – ენა შხვა ოჭკომალიე იშენ დო, ა, ჯგირიე, მუთუნი ვაუჭირსენ, ფერიე, მარა გასაკვირი ვარე, მარა ათენა ვამკეთებ იშენი. ოდო ათენა, ჩქიმ

– ახლა აგერ გეტყვი ჩემს ამბავს: ეს ხომ გითხარი მე, ბავშვობიდან, ეს საჭმელები, კმაზვა, ლობიო, ხარჩო და ასეთ-ისეთები ოჯახში, შინაურის, ჩემი ნათლისგან მაქვს ნასწავლი-მეთქი. ბავშვობიდანვე ეს ვიცოდი, ბავშვობიდანვე, ჩემი ნათლისგან. საერთოდ ინტერესიანი ვარ, სადმე რამე რომ მენახა, ის მე აუცილებლად გამეკეთებინა უნდა. მერე (ახლა) მე იქ რომ გადავედი საცხოვრებლად, ბაზარი მჭირდებოდა, ფული მინდოდა. აქ დღეს ბაღჩაში მომყავდა, პრასი, ოხრახუში, ნიახური, ქინძი, კამა, ცერეცო, ბოლოკი, სტაფილო – ეს ყველაფერი მერგო. მერე, შენ ხარ ჩემი ბატონი, გადავხურე დიდი სათბური, იქ მხოლოდ კიტრი მქონდა, პირველად ეს დამქონდა ბაზარში, ეს ყველაფერი, და ბაზარში ვყიდდი, „კრასნი მოსტის“ ბაზარში ვიდექი და ვვაჭრობდი. აქ ყვავილების გამყიდველები ახალდაბიდან იყვნენ, ოჩამჩირიდან იყვნენ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, განახლებიდან იყვნენ, იქით და იქით, სა[იდან არა], ყველა კუთხიდან იყვნენ და ყვავილებს ყიდდნენ აქ. და აქ შევამხანაგდით ქალები და ერთად ვჭამდით საჭმელს. მე თუ რამე მქონდა, მე წავიყოლებდი, მას თუ რამე ჰქონდა, მაგალითად, რაც ბაზარში არ იყო, ისეთი – ეს მჟავე კიტრი იყო, ეს იყო, თუ ის იყო, (ასეთი იყო, ისეთი იყო) – ის მოიტანდა. ახლა მე რომ არ ჩამიმწნილებია, ისეთი, და რომ არ გამიკეთებია, ისეთი მოიტანა იმ ქალმა და შევჭამეთ ეს ჩვენ: ბულგარული წინაკა, დატენილი კომბოსტოთი, შეკმაზული კომბოსტოთი, მჟავე. მომეწონა ეს. სახლში მოვედი ბაზრიდან დალილი, მაგრამ მე ვერ მოვისვენე, სანამ ეს არ გავაკეთე და არ დავდე, იქამდე. ასეთი ინტერესიანი ვიყავი ყოველგვარ საქმეში, რაც უნდა მენახა მე სადმე, რაც უნდა მენახა... რაც ვიცი, ეს ყველაფერი ნანახით მაქვს შენათვისები.

ახლა წალკაში ვიყავი – წალკაშია ის ჩემი შვილიშვილი – მე წასული ვიყავი, ერთ-ორ თვეს გაგჩერდები-მეთქი – და, მაგრამ ამ იმისი ის შეიქნა, გამოცვლა, ლტოლვილების საბუთების გამოცვლა შეიქნა, და უჩემოდ ეს არ შეიძლებაო და მხოლოდ ათ დღეს ვიყავი. დამირეკეს აქედან და წამოვედი აქეთ. ამ წალკაში, იქ, აგერ ჩემი შვილიშვილი ცხოვრობს, ხომ? აგერ, ამ ოთახში, აქ, გვერდით, ცხოვრობს ბერძნის ქალი და ეს ქალი შემხვდა კარგად. ეს აქით-იქით შედი-გამოდის, ვმუსაიფობთ, ვსაუბრობთ და სიტყვა ჩამოვარდა საჭმელებზე.

– რუსულად ლაპარაკობს ბერძენი, თუ ქართულად?

– რუსულად ლაპარაკობს, რუსულად. ჰო-და ამ ქალმა, სიტყვა ჩამოვარდა საჭმელებზე და, დალიმ უთხრა, დღეს რა გქონდაო სადილად. ეს ამისი ასეო და ამას შენს ბებიას ვაჩვენებო, შენს ბებიასო, და თეფშით შემომიტანა გაკეთებული საჭმელი, თეფშით. „რა არის ეს?“ – ესო ხორცი არისო, ასე მოვშუშეო, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მერე ამას ამდენი ეს გაფუკეთე, ამდენი – ესა[ო] და ძვირფასი საჭმელი შემოიტანა ამ ქალმა და ეს კი მინდოდა, სახლში...

– ეს არ გენახა და ასეთი არ გეჭამა!

– ეს სხვა საჭმელია მაინც და, აი, კარგია, არა უშავს, ისეთია, მაგრამ გასაკვირი არაა, მაგრამ ეს მაინც არ მქონდა განაკეთები (არ გამიკეთებია

პატონ აქეგნი, ოკო გუაკეთე, ცუჩა ქიმურქ-მაქეგნი, ოდო მაჟია დღას ულაქ მაჟუ, ვარა თექ ვაკეთენდი მა ის, ადგილს. მაჟია დღას ულაქ მაჟუ აშო, მაღაფრთი დო თინენქ არძა[ქ] ჭარილქ ვამაჟუ, დო აზრით თიშა ვევენდვი დუს დო ვამკეთებუ თენა მა. დო ათენა ფშუ ჩქიმ ცხოვრებას, ვავაკეთი მა, ქოვძირინი, ფერი დო ვეგმორი დო თინა ვამიჩქ.

– ასე ხომ შეგიებუ გაკეთენი?

– შემილებუ, მარა ირფელი ძირფესვიანო... დუც (sic) ვაონდუქ. ოდო თი ნუთის ვარ, თიმ თუთას ხოლო შემილებუდუ გავაკეთიკონი, მარა თიმ უკული ბრელი ნერვიანობა გინიბლი მა, გვალო ბრელი ნერვიანობა გინმო-
10 მილუ მა, ყოველდღიური ნერვიანობა მილუ მა.

– ჟარნერდოსუმს მა, ანეტა ჯანაშხექ, სენია ჯანაშხექ – მუშ დააქ, დიომიდე ბეჭვასიას ურემი ცუნდუ, დო ათე ჩქინი აპა ერქვანია ბალანა'დ, მაამშვა კლასის[ნი], თეში, მიიმდომით ულა ჩხორონწყუში რაიონიშა, ხაბუ-
მემა დო მუხურმა. ჩქიმი მუანთილს ულუდუ, დოტებული აფუდუ ქკუდი –
კოტოფი. აპაში ბაბუქ ქომურქეს ართი ვითოჟირი ორკოლი, მიოძინალი
თიში. ბაბუ ცოცხალი'დ, აპაში ბაბუ. ოდო თე ანეტა დო დიომიდე ბეჭვასია
შერაგადებული დეს, მორაგადაფილი, დო ანგურეფი მეულუდეს, კიცი,
ქობალიში ოჭვალე კიცი, ანგურეფი'დგნი, ათენა მეულუდეს. თე სენია
20 მიშგნი, თინა მალაზიას მუშეენდ დო მუდგადგნი საქონეფი, მატერიეფი
ულუდუ ჭიჭე. თეჯგუა მეულუდეს დო მა მემილუ ოტკამ ოფუნაფაი კარ-
დია, ზავოდი* – ხვაე კარდია, დუდი ვაულუდუნი, ფერი, ოდო ართი ოჭალე
ხემ მაშინა დო ათეთ მიივში. თენა გოვთირუათ ოკო ვარა სიმინდიშა, ვარა
მუთუნგმა. მიდავრთით დო ქემევერთით მუხურშია.

– მუთ მეურთ?

– ურემით, ურემით მეურთ. გეპუნთ თე კათა დო მეურთ. დიომდე ბეჭ-
ვასია მიიძახ შარას: ორკოლი! კოტო! კოკა! მის გოკონ, ქიიდი დო, მის ვაგოკონ,
ქორდა! – ლექსიცალო მიიჩიებუ თე კოჩი დო მეურთ. ქიმევერთით მუხურშია.
მუხურს, თე მუხურს, თორდიეფი ცხოვრენდეს თექ, თორდიეფი, დო თე
თორდია ეკუუხე აქსენტია ჯანაშას თაქ, დო ათე ოსურიში მისამართი აფუ
30 გინოლაღირი თე ანეტას თიშა, თიში ცუდემა ქიმეფრთათ თაქ, თიში ნაყარშანი.
თექ პატიი ფცეს, დო ცვილეს ქოთომი, ამბე, საქმე დო სერი გემოთანაფეეს
თექ. გიმებლით, ჭიჭე ბაზარჯგუა'დ, დო მიდგარენი გოლას ნოხოორუე ცირამუა,
გვარი ცირამუა'დ, სახეი კონდრატე დუო, მუდგადგნი ჯოხოოდ, ჩქიმ პატონ
აქეგნ, დო ათე კოჩქ თე მაშინა გეგნოპიდ მა ხუთი ფუთი სიმინდიშა. ხუთი
ფუთი სიმინდი თექ ქომურუ, ჩქიმ პატონ აქეგნ, დო მაშინა მიდედეს დო მა
ქონება მილუ – ხუთი ფუთი სიმინდი მომილუ! ხუთი ფუთი სიმინდი აართო
ვაძე ჭყონს. გევაყუნით ასე დო მაავრთით. მინი კოტო გეგმოფჩით, მინ
ორკოლი – ენა ჩხორონწყუს.

ჩხორონწყუშე გიმებლით, ასე მოლავერთით ჭოლაშა, დო ჭოლაშა ქემოვ-
40 რთით. დო ჭოლას მუდგარენი მოჯგირე ნოვე თე დიომიდეს, ნაჩინებუ

მანც). ჰო-და, ეს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, უნდა გავაკეთო, სახლში რომ მივალ-მეთქი, მაგრამ (და) მეორე დღეს წამოსვლა მომიხდა, თორემ იქ გავაკეთებდი მე იმას, ადგილზე. მეორე დღეს წამოსვლა მომიხდა აქეთ, წამოვედი და ის ყველაფერი ჩანერილი არ შემექნა, აზრით კი ვერ ვენდე თავს და არ გამიკეთებია ის მე. და ეს მახსოვს ჩემს ცხოვრებაში, არ გავაკეთე მე, რომ ვნახე, ისეთი, და არ გავიმეორე და ის მე არ ვიცი.

– ახლა ხომ შეგიძლია გააკეთო?

– შემიძლია, მაგრამ ყველაფერი ძირფესვიანად... თავს ვერ ვენდობი, თორემ (ჰო-და) იმ წუთში კი არა, იმ თვეშიც კი შემეძლო გამეკეთებინა, მაგრამ მას შემდეგ ბევრი ნერვიულობა გადავიტანე მე, ძალიან დიდი ნერვიანობის გადატანა მიწევს მე (გადააბაქვს მე), ყოველდღიური ნერვიანობა მაქვს მე.

– ორმოცდასამში მე, ანეტა ჯანაშიამ, სენია ჯანაშიამ – მისმა დამ, დიომიდე ბეჭვასას ურემი ჰყავდა და, ეს ჩვენი აპა ერქვანია ბავშვი რომ იყო, მეექვსეკლასელი, ისე მოვიწოდებთ წასვლა ჩხორონწყუს რაიონში, ხაბუშეში და მუხურში. ჩემს მამამთილს ჰქონდა, დატოვებული ჰქონდა ჭურჭელი – ქოთნები. აპას ბაბუამ მოგვცა ერთი თორმეტი ქოთანი, დასამატებელი იმისი. ბაბუა ცოცხალი იყო, აპას ბაბუა. ჰო-და ეს ანეტა და დიომიდე ბეჭვასა მოლაპარაკებულნი იყვნენ, შეთანხმებულები და ქვის კეცები (აგურები*) მოჰქონდათ, კეცი, პურის გამოსაცხობი კეცი, აგურები* რომ იყო, ეს მიჰქონდათ. ეს სენია რომ მოდიოდა, ის მალაზიაში მუშაობდა და რალაც საქონელი, ქსოვილები ჰქონდა ცოტა. ასეთები მიჰქონდათ და მე მიმქონდა არყის გამოსახდელი ქვაბი, ზაოდი*, მხოლოდ ქვაბი, თავი რომ არ ჰქონდა, ისეთი, ჰო-და ერთი ხელის საკერავი მანქანა და ამით მივდიოდი. ეს გავცვალოთ უნდა ან სიმინდზე, ან რამეზე. ნავედით და მივედით მუხურში.

– რითი მიდიხართ?

– ურმით, ურმით მივდივართ. მივყვებით ეს ხალხი და მივდივართ. დიომიდე ბეჭვასა იძახის გზადაგზა: დოქები! კოკა! ქოთნები! ვისაც გინდათ, იყიდეთ და, ვისაც არ გინდათ, იყავით იქო – ლექსივით მიქადაგებს ეს კაცი და მივდივართ. მივედით მუხურში. მუხურში, ამ მუხურში, თორღები ცხოვრობდნენ იქ, თორღები, და ეს თორღია ცოლად ჰყავს აქვსენტია ჯანაშიას აქ, და ამ ქალის მისამართი აქვს გამორთმეული ამ ანეტას იმისთვის, იმის სახლში რომ მივიდეთ აქ, ქალის მშობლიურ სახლში. და იქ პატივი გვცეს, დაკლეს ქათამი, აქეთური, იქითური და ღამე გაგვათენებინეს იქ. გამოვედით, პატარა ბაზარივით იყო და ვილაც მთაში ცხოვრობდა (ნაცხოვრება) თურმე, ცირამუა, გვარად ცირამუა იყო, სახელი კონდრატე თუ რალაც ერქვა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ამ კაცმა ეს მანქანა იყიდა ჩემგან ხუთ ფუთ სიმინდად. ხუთი ფუთი სიმინდი ამან მომცა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და მანქანა წაიღეს და მე ქონება დამრჩა (მაქვს) – ხუთი ფუთი სიმინდი მომაქვს! ხუთი ფუთი სიმინდი მთლიანად არაა (არ დევს) ჭყონში. დაფუყევით ახლა და ნავედით, ზოგი ქოთანი გავყიდეთ, ზოგი – დოქი. ეს – ჩხორონწყუში.

ჩხორონწყუდან გამოვედით, ახლა წამოვედით ქოლამი და ქოლაში მივედით. და ქოლაში ვილაც ნათესავი ჰყოლია ამ დიომიდეს, ნაცნობი ვილა-

მიდგარენი დო მემილეს თი ოჯახშა. ამსერი – ჭკომუა, შუმა... დო ე კორი დაშუმეეს იშო. ირკოჩქ დიიშუმუ დო ჭკომუ. მის გოკოდ ღვინი დო ოტკანი, ოჭკომალე კისერშახ მიღუნა. ასე ათაქ ბუხარი მიკოდგ, ათაქ კიდა რე – გითმორთეს. ესათაქ კრაოტი კინოძ, ჯგირი კრაოტი, ათაქი მიკოჭკადი ლოგინიე, ესათე მიკოჭკადი ლოგინს, ეთეურე, თენეფი ქედაანჯირეეს დო ათაურე აპა დო დიომდე ქედანჯირეეს. ეთეურე ჟირხოლო დაღეფი ქედანჯირეეს, ესათე კრაოტის მა ქემონჯირეეს საპატივცემოცალო მუდგარენი, თე თავსუფალო მა ქედმონჯირეეს. ბჯანუქ ამსერი დო თე დიომდე გედირთუ დო ღვარაანს, ქიანა-ურას ნწყუნს. თე შუმეურობას ნორქვე თე 10 ბოთეს, ოდო ღვარაანს. ოდო გედირთ დო მეურს დო ათენემს ქიგიოდირთ, დუს ქიგიოსუას ოკო თენეფსგნი, თე ოსურემს – ვემიაგუ კარშა, ვემთმიაგუუ კარშა. ოდო ათავრე მიკირთ ასე. გამკოსხაპუ თე უსურქ, ენა ვაცაღ, ეზმახანს გოსოფუ კარი დო ქახუნუუ გაფე. ოდო იქ შარდა გემკიისურუნი, უკუი გემნიიწონეს დო, სოდე ჯანუდუნი, თექ ქედანჯირეეს.

მაჟია დღას გებდირთითგნი, პატიი ფცეს ძაამი დო გომიტეეს დო მაღაფრთით. დო სოდგარენი ზიმუაო – მუდგარენი ნოჯოხობუე სოფელსგნი, თიშა მიშებლით. ათაქ ქიმეფრთით დო ე კოს ვანოღვე, სანყალს, ონჯირუუ, ოსვენჯი, მარა იშენი გიმოსერეფეეს.

– ნაჩინებუ რდუო? მინ'დ?

20 – მიდგარდენი, მიშათ მევრთითგნი. მარა თე მა ირო ცაღკე მონჯირუანა, ოდო ათე დაღეფს ართო ონჯირუანა, ათე დიომდე დო აპა ართო ჯან, სოდგა მონჯირუანანი.

ექ ე ოსურქ ღუმუ გააკეთ, სელეგინი სვალეფი ქიმშაახაშ, ძაამი დგმორძღეს. დო ათაქ ხიდე მინიბლათ დო მაღავრთათ ოკო აშო. მუურთ აშო, ჩქიმ პატონ ფექგნი, დო აპაქ ოკო მინილას ნყარს, ოჩხომური ნყარს. ათაქ ოკო მინილას თუდო აპაქგნი დო ჩქი ხიდეს ოკო მინიბლათგნი. მა ნოხოლოე მეურქ დო ანეტა უკახაღე გეპუნს. აპა ნყარს მეჩურუნს თექ ხოჯამო, ურემით მუურს აპა, ვითოჟირი ნანელი ბაღანა. მუურს აპა, ვითოჟირი ნანელი ბაღანა'დ, მარა ეჩი ნანელი კორიშ ჭკუა უღუდუ. მუს უნიინდინი, იფრელიში 30 მახსოვრიანი'დ დო იფრელი ჯგირი, დადებითი უღუდუ. ოდო მინიბლით ათაქ. ასე ანეტა მუურს უკახაღე დო, კონიბჯინიო – ანეტა ვარე. „ანეტა!“ – იბძახი – ვარე. მევოჯინიო! გევოჯინიო! ათაქ ზონდიკი* ქეგეხუ, ზონდიკი*. ზონდიკი* ქეგლახუ დო ოსურქ სო ოდ, ბოში! იბრული ასე თე ხიდეს, მიბრულექ დო, მებრთინი, ოსური ქედნოციკ დუდით ქვიშას, დუდით გიმე ქეგეციკაფე ათაში დო ვედგინუუ აშო დო ენა უკახაღე ოჭიშის გეძგ, თე ზონდიკი. ე ზონდიკი გებჭოფი, ხე ქემობკიდი, გევოდგინი დო ძიცაქ გემიოლ, იბძიცა, ბღურუქ ძიცას – მუ ფასონიშა რექ დონთხაფიი-მაქ. ბოი, სი იძიცაანქიავო? მავა, პროფიი შური ქობნანსია-და – პროფიიში, მუში ქომონჯიში შურს იფურუნდ – სია, მა დობღურედიკოვანი, ძიცა-ძიცათ 40 მიდნობღალუექია სუდეშა, მუჭო შიღებენია ათენა?!

– მუთუნი ვააფუდუო ტახიი? ვააჭუდუო მუთუნი?

ცა და მიგვიღეს ამ ოჯახში. ამაღამ – ჭამა, სმა... და ეს კაცი კი დაათვრეს. ყველა დათვრა და ჭამა. ვისაც გინდოდა ღვინო და არაყი, საჭმელი კისრამდე გვქონდა. ახლა აქ ბუხარია, აქ კედელია და [ოთახს] ყოფს, აქით სანოლი დგას, კარგი სანოლი, აქ კედელზე მიჭედებული სანოლია, ამ მიჭედებულ სანოლზე, იქით, ესენი დაანვინეს და აქეთ – აპა და დიომიდე დაანვინეს. იქით ეს ორი და დაანვინეს, ამ სანოლზე მე დამანვინეს პატივსაცემივით რაღაც, თავისუფლად მე დამანვინეს. ვნევარ ამაღამ და ეს დიომიდე წამოდგება და ყვირის, ქვეყანას აქცევს. ამ სიმთვრალეში სცოდნია ამ ბოთეს, და ყვირის. და ადგა და მიდის და ამათ დაადგა თავზე, თავზე დააფსას უნდა ამათ, ამ ქალებს – ვერ მიაგნო კარებს, ვერ აგნებს კარებს. ჰო-და აქეთკენ მოტრიალდა ახლა. გამოხტა ეს ქალი, ეს არ დააცალა, ამდენხანს გაგლიჯა კარი და გასვა გარეთ. ჰო-და იმან შარდვა რომ მოისტუმრა, მერე შემოიყვანეს და, სადაც იწვა, იქვე დაანვინეს.

მეორე დღესაც რომ ავდექით, პატივი გვცეს ძალიან და გამოგვიშვეს და წამოვედით. და სადღაც ზიმი თუ რაღაც რომ რქმევია სოფელს, იქ შევედით. აქ მივედით და ამ კაცს არ ჰქონია, სანყალს, დასანვენი, მოსასვენებელი, მაგრამ ღამე გაგვათენებინა.

– ნაცნობი იყო? ვინ იყო?

– ვიღაც, ვისთანაც მივედით. მაგრამ მე ყოველთვის ცალკე მანვენენ, ამ დებს ერთად აწვენენ, ეს დიომიდე და აპა ერთად წვანან, სადაც კი გვანვენენ.

იქ ამ ქალმა ღომი გააკეთა, სულუგუნის ყველი ჩახარშა, კარგად (ძალიან) გაგვადლო. და აქ ხიდი გადმოვიაროთ და წამოვიდეთ უნდა აქეთ. მოვდივართ აქეთ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და აპა უნდა გადმოვიდეს წყალზე, ოჩხომურის წყალზე. აქ უნდა გადმოვიდეს ქვევით აპა და ჩვენ ხიდზე უნდა გადმოვიდეთ. მე წინ მივდივარ და ანეტა უკან მომყვება. აპა წყალში მოცურავს იქ ხარიანად, ურმით მოდის აპა, თორმეტი წლის ბავშვი. მოდის აპა, თორმეტი წლის ბავშვი იყო, მაგრამ ოცი წლის კაცის ჭკუა ჰქონდა. რასაც ეტყობი, ყველაფერს იმახსოვრებდა (ყველაფრის მახსოვრიანი იყო) და ყველაფერი კარგი, დადებითი ჰქონდა. ჰო-და გადმოვედით აქ, ახლა ანეტა მოდის უკან და, მივიხედე – ანეტა არ არის. „ანეტა!“ – ვიძახი – არ არის. რომ გავიხედე, რომ დავხედე – აქ ქოლგა ამხია, ქოლგა. „ქოლგა გადავარდა და ქალი სად წავიდა, კაცო!“ გავიქეცი ახლა ამ ხიდზე, მივრბივარ და, რომ მივედი, ქალი არჭვია თავით ქვიშაში, თავით ქვემოთ ჩარჭობილა ასე და ვერ ამდგარა და ეს უკან, ზურგზე, ადევს, ეს ქოლგა. ეს ქოლგა ავიღე, ხელი მოვკიდე, ავაყენე და სიცილი ამივარდა, ვიცინი, ვკვდები სიცილით – რა ფორმაზე ხარ დაცემული-მეთქი. კაცო, შენ იცინიო? მეო, პროფის სულს თუ მწამსო – პროფის, თავისი ქმრის სულს იფიცებდა – შენო, მე რომ მოვმკვდარიყავიო, თურმე ასე სიცილ-სიცილით წამიღებდიო სახლში, როგორ შეიძლება ესო?

– რამე არ ჰქონდა მოტეხილი? არ სტკიოდა რამე?

– მუთუნს ვააჭუდუ, ქვიშას’დ ეშალაფირი. გეგნოლ თი ხიდეს, გეგნოლ, მუდგარენი გეგნოზირტ. ეიშა ორდუ, ხიდე ვარ, ეთინა’დ, ა, ოძვა-ძვაია ხიდე.

ოდო აპაქ წყარს გემნორთ. უკული ქეგებდოხოდით ჩქი ურემს დო ურემით ქე მობრთით ცუდეშა, ქიმიიბლით საზდო ართი თუთაში იშენი.

– ჯგირი, მარა ზავოდიქ* გეგმაჩინო?

– ზავოდიქ* ვეგმაჩინ დო ცუდეშა ქიმიიბლი. უკული; ათე ზავოდი* ქიმიიბლინი, თი კირლეს ჯანაშიაში ინა გენოძვედ, ცუდეშ ფიცარეფი, დარკებედ დო ართი შვე თიში ცოფედ. თინა, თი ზავოდი*, თის ქიმებჩი, თი ფარა თის ქუმუძინი დო გეფსური თინა.

10

უკული ათაში მილუდეს გაჭირებული დლა დო სერი, მა დო აპა ათაში ვოდირკვდით ართიანს, თეში გილეფშით. გაშინუედუ აპას, ბირას გენნი-იჭყანდ დო იბივრდით მა დო აპა: „ართი ოსური ფერი პუნსუ, იფრელი უჩქუ თის მუდავა, უმარილიშ მანგიორო პიჯშა ქუსუმალ’დ ტუტავა“.

ათეზმა გილნაველი ვორეთ, ათეზმა გგნაჭირ ვორეთ, ჩქიმი პატონი.

სიმინდი

– ბეჩუნია სოსელიას ჩხორო ორთალი დიხა ულუდუ, ნამ ბეჩუნია-და, მა გინი, ტაროსტა’დ-მაქენი, ეთი ბეჩუნუაშენი იზრებუქ. ათაქ თი ეზოს დინვოხორაანდი მა დო თინა მიძირ დო თის გირაგადუქ, მუთი მიძირუნი, თის, ბალანობას, ჭიჭენობას. ართი-ჟირი მეტრამ აშო ფერდი’დ, ოდო ეთექ ტკიი* ძუდუ, ტკიი*, ოდო ათე ტკიიშა*... თენა ინა დუ, შეძლებუი გლეხი დუ დო, მეეხვარებუდუ კორინი, ოჭკომარს მეჩანდუ. სკუა ცუნდუ სამტრედიას დო მულუდუ შაქარი, მულუდუ იფრელი. მაშინისტი’დ*, მაშინაში მონაფალი, მაშინისტო* მითოხედ მატარებელს.

20

– ჩქიმ ბალანობას გამგონებუ, შეძლებუი გლეხიში მანგიორო რაგადაანდეს შურმოდგემი მარგალს.

– ო, შურმოდგემი მარგალი’დ. ათე კორქ ქიმიხვარუუ ირკორი დო ტკიილი* ქედაარლუ თე მუში ეზოს, ტკიილი*. მარა თე ეზო თეში ინა ვარდუ, ე, დაქუცმაცებული, ათაში ვერგელი მინდორი’დ.

– ქო მარა თე ტკიი* მუჭომ დიხას ოკო?

30

– ვამუშეენსგნი, თი დიხას, ვამუშეენსგნი, სასუქი ვაუღუნი. ქვიშას ორღვანანი, ენა რე ართი დო ჟირი ნანაში; ლეკის ორღვანანი, – ხოლო თეში; სასუქის ორღვანანი, ჟირნეჩი დლას მუშეენს; ათე ტკიილი ერი ნანას მუშეენს. აარძა დიხას მაალე თენა, აარძა დიხას. ქედაარღვე თენა ართი-ჟირი კითინი, ერი ნანას იმუშეენს, ერი ნანას, თენა თე პლანიშიე. გოფაჩენქ თეს, დო ქიგესქიდ ჟირი კითი თენა დო დიხონუუ თენა უკული, დიხონუუ. თეს დოხონუნქენი, ართიმაჟიას ქიმიახონუუ, ტკიილი გინწყემუუ. ვართი სასუქი ოკო თეს, ვართი მუთუნი ოკო, სიმინდი იწყაფუ ძვირფასი, ოდო იმუშეენს თე ტკიილი ერი ნანას. მა თენა მიჩქუ, გამოცდილება მილუ, ჩქიმი თოლით მიძირე.

– არაფერი სტკიოდა, ქვიშაში იყო ჩავარდნილი. გადავარდა იმ ხიდზე, გადავარდა, როგორღაც გადასხლტა. ძველად იყო, ხიდე კი არა... ის იყო, ბენვის ხიდე.

ჰო-და აპა წყალზე გადმოვიდა. მერე დავსხედით ჩვენ ურემზე და ურმით მოვედით სახლში, მოვიტანეთ საზრდო ერთი თვისა მანაც.

– კარგი, მაგრამ არყის სახდელის გაყიდვა შექელი?

– არყის სახდელი ვერ გაყვიდე და სახლში მოვიტანე. მერე ეს სახდელი რომ მოვიტანე, ამ კირილეს თურმე ჯანაშიასი ის მართებდა – სახლის ფიცრები, დაჰკლებოდა და ერთი რიგი მისი ყოფილიყო. ის, ის სახდელი, მას მივეცი, ის ფული მას დავუმატე და გავისტუმრე ის.

მერე ასეთი გვქონდა გაჭირვებული დღე და ღამე, მე და აპა ასე ვებლაუჭებოდით ერთმანეთს, ასე დავდიოდით. გაახსენდებოდა აპას, სიმლერას წამოიწყებდა და ვმლეროდით მე და აპა: „ერთი ქალი ისეთი მყავს, ყველაფერი იცის იმანო, უმარილის ნაცვლად პირზე წაუსვამს ნაცარიო“.

ამდენი ნასიარულევი ვართ, ამდენი განაჭირი ვართ, ჩემო ბატონო.

სიმინდი

ბერუნია სოსელიას ცხრა ქცევა მინა ჰქონდა, რომელი ბერუნია და, მე რომ გითხარი, მამასახლისი იყო-მეთქი, იმ ბერუნიაზე ვლაპარაკობ. აქ იმ ეზოში ვცხოვრობდი მე, ის მინახავს და იმას გეუბნები, რაც გინახავს, იმას, ბავშვობაში პატარაობაში. ერთი-ორი მეტრის აქეთ ფერდობი იყო, ჰო-და იქ ტკილი* იდო, ტკილი, ჰო-და ამ ტკილზე... ეს ის იყო – შეძლებული გლეხი იყო და, რომ დაეხმარებოდა კაცი, საჭმელს მისცემდა. შვილი ჰყავდა სამტრედიისი და მოჰქონდა შაქარი, მოჰქონდა ყველაფერი. მემანქანე იყო, მატარებლის წამყვანი, მემანქანედ იჯდა მატარებელში.

– ჩემს ბავშვობაში გამიგონია, შეძლებული გლეხის ნაცვლად იტყოდნენ, წელგამართულ (სულმოდგემულ) მეგრელს.

– კი, წელგამართული მეგრელი იყო. ამ კაცმა დაიხმარა ყველა და ტკილი* დაყარა ამ თავის ეზოში, ტკილი*. მაგრამ ეს ეზო მისი ის არ იყო, აი, დაქუცმაცებული, ასეთი ტრიალი მინდორი იყო.

– კი, მაგრამ ეს ტკილი* როგორ მინას უნდა?

– გამოფიტულს (რომ არ მუშაობს, იმ მინას), გამოფიტულს (რომ არ მუშაობს), სასუქი რომ არა აქვს. სილას რომ ყრიან, ეს არის ერთი-ორი წლისა; ღამს რომ ყრიან, კიდევ – ისე; სასუქს რომ ყრიან, ორმოც დღეს მუშაობს; ეს ტკილი* ოც წელს მუშაობს. ყოველგვარ მინას მოუხდება ეს, ყოველგვარ მინას. რომ დაყარო ეს ერთ-ორ თითზე (ერთი-ორი თითი), ოც წელს იმუშავებს, ოც წელს, ეს ისეთია. [როცა დაყრი, გაშლი ამას, და დარჩება ორი თითი ეს და დაიხვნება ეს მერე, დაიხვნება, ამას რომ მოხნავ, ერთიმეორეს შეერევა (შეეხვნება), ტკილი* გაიხსნება. არც სასუქი უნდა ამას, არც არაფერი უნდა, სიმინდი იქნება ძვირფასი. ჰო-და იმუშავებს ეს ტკილი* ოც წელს. მე ეს ვიცი, გამოცდილება მაქვს, ჩემი თვალთ მინახავს.

ათენა თეს დოხოხუნდ, დოხოხუნდ დიო თეს, დოტახუნდ, უკუული დო-
თასუნდ, უკუული დობარგუნდგ. დობარგუნდგნი უკუული, ივანობაში დალიას,
კვირკვეში მინულაშახ, დომაჟირაანდ. კვირკვეს ბერგის ცვანაშა ვემშე-
ელანდ, კვირკვეს. ათე ტახუას ხოლო ქიმიიხვარუანდ კოს, დოტახუნდ
თეს, ქიმნაადვანდეს მინდორს, დოსხუნუნდეს ამსერი დო, რაგადებუელი
მაფუ მა ინა, ხოს ცვილუნდუ დო ოჭკომალი დო ოშუმალი – კისერშახ'დ.
დო ოთხი მაღაზა სიმინს გეიოშანდ. ათენა აარძა გეგლანწყეს დო გლე-
ხენს ქიმეჩეს, ართი მაღაზაში მეტი. კომუნისტემქ დიხა გაანანილეს დო
ხალხის დუჟირიგეს, მარა თის იშენი შხვაში უჯგუმო უღუდუ საქმე, შხვა
10 ხალხი ოხორაანდუ თიშ ირგვლივუნი, თიშ უჯგუმო უღუდუ საქმე.

– დიხას მუნეერო ხონგუნდეს, მუთ ხონგუნდეს?

– ხოჯი დო ოგაფათ, კორი ჯღორდუნი თეში. მეუნდ ხოჯი, ოგაფა დო
კორი. ერქვანი უღუდუ დო ენა კოს უკეებუდუ. დო კილახონა მააგუდ ოგა-
ფამ ქურს. ოგაფამ ქურს კილახონა მააგუდ. ხოჯემს უღუ გედგუდ დო
ნკეტით კეთებუელი'დ.

– ნკეტი მუი რე?

– თხირიშ ცა რე კარკატელი, ბანარიში მანგიორო თის ხვარენდეს დო
ჯაჭვიში მანგიორო ხოლო: თხირიშ ცას დოკარკატანდეს, ჩქიმ პატონი აექენ,
დონილუხუნდეს ცათაში, დონილუხუნდეს, ვაგოხორცქედ, დო ეთის დუს
20 ქიმთუურღვანდეს ოგაფაშა. ერქვანი უღუდუნი, თის ხეს ქემოკიდენდეს
დო მეუნდ დო ხონგუნდ დიხას. დოხოხუნდეს ართშახენი, მაჟიაშახ დოთას-
გუნდეს. ართშახ გიბარგუუდუნი, მაჟია დიმაჟირუუდუ. ბარგუაში დროს სი-
მინდი ირიგებუ, ტყა დიკვათუუ, ჩქიმ პატონ აექენი, სიმინს გულანა,
ოდიარეს მოჭკირუნა. უკუული მაჟირუაშა ქიმთურსენი, სიმინს ჯინს დიხას
გარღვანა. თენა დიბარგუუ, ჩქიმ პატონ აექენ, გააჩქუ, მუ თუთაშ ნათასა
რენი, მაგალითო: თენა სი მარტის დოთასე, მარტის თეს დოთასენქენი, ათენა
აპრილს დიბარგუუ, მეესი დო ივანობას გიმაჟირუუ. თენა – ბერგით ირფელი.

– ბერგში ტარო მუ ჯა უჯგუ, თხირიში უჯგუნო?

– თხირიში უჯგუ, გითმიოგანა. შხვას ხოლო გითმიოგანა, მარა აარძას
30 უჯგუ თხირიში ცა, თხირიში დო ლეკუხა.

– ასე თე ბერგი რკინაშიე, მარა პიჯი მუში უღუ?

– ფულადიში. თე ბერგში პიჯი ვარენო ნაურსუნი, მიდეღანა ჭკადუ-
შა დო ჭკადუ ფულადის დოპირუნს, გოლასირაანს თეს.

კვირკვეში მინულაშახ მაჟირუაქ გეთუას ოკო სიმინდიშიქ. უკუული
დოტახუნა, ჩქიმ პატონი, სიმინს, ქიმიიღანა, ჭას დოკვათუნა, დუს მუკ-
ვარკვატაანა. მუ დროს ჭა ქუმუურს ოკირალონი, დოკირუნა დო ქედა-
არხვენანა.

ცვანა ბარგუას გინიმინდუუ ოდიარეშე დო დიხაჩქუუ, ოდიარე ვეინ,
თეში. უკუული ოდიარე მაღუურს ექ, მარა სიმინს იშენი დიხას ქეგარღვანა
40 დო, ჯგირი ცვანა ქორე, ჯგირი მოსავლიანი ქორე-და, ოჭკირალი ოდიარე
ხოლო იშო მითორჩაანს სიმინს, ჩხოუში ოდიარე. [თენა] მინ იცალუუ, მინ
[მაგანათ] უჭკირუნა დო ჩანა. ჭყორტოტი ჯოხო თის, ჭყორტოტი.

ის ამას მოხნავდა, მოხნავდა ჯერ ამას, ყამირს მოხნავდა, მერე დათესავდა, მერე გამარგლავდა. როცა გამარგლავდა, მერე, ივნისის დასასრულს, ივლისის დადგომამდე, დაამოროდებდა. ივლისში თოხს ყანაში არ შეიტანდა, ივლისში. ამ სიმინდის ტუხის დროსაც დაიხმარებდა კაცს, დატეხავდა ამას, დაყრიდნენ მინდორში, დაარჩევდნენ ამაღამ და, ნათქვამი მაქვს მე ეს, ხარს კლავდა და საჭმელი და სასმელი კისრამდე იყო. და ოთხ სასიმინდეს გაავსებდა. ეს ყველა ჩამოართვეს და გლეხებს მისცეს, ერთი სასიმინდეს გარდა. კომუნისტებმა მიწა ჩამოართვეს და ხალხს დაურიგეს, მაგრამ მას მაინც სხვაზე უკეთ ჰქონდა საქმე, სხვა ხალხი რომ ცხოვრობდა მის ირგვლივ, იმათზე (იმაზე) უკეთ ჰქონდა საქმე.

– მიწას როგორ ხნავდნენ? რითი ხნავდნენ?

– ხარით და კავით, კაცი რომ უძლოდა, ისე. მიჰყავდა ხარი, კავი და კაცი. ერქვანი ჰქონდა და ეს კაცს ეჭირა. და სახნისი ჰქონდა წამოცმული კავის ქუსლს. კავის ქუსლს სახნისი ჰქონდა წამოცმული. ხარებს უღელი ედგა და ნკეტიტ* იყო გაკეთებული.

– ნკეტიტ* რა არის?

– თხილის ტოტია დაგრეხილი, თოკის მაგივრად იმას ხმარობდნენ და ჯაჭვის მაგივრადაც: თხილის ტოტს დაგრეხდნენ, ჩემო ბატონო, დაგრეხდნენ ასე, გადაგრეხდნენ, არ გასკდებოდა, და იმას თავს შეაყოფინებდნენ უღელში. ერქვანი რომ ჰქონდა, იმას ხელს მოჰკიდებდნენ და მიჰყვებოდა და ხნავდა მიწას. რომ მოხნავდნენ ერთხელ, მეორეჯერ დათესავდნენ. ერთხელ რომ გაიმარგვლებოდა, მეორედ დამოროდებოდა. მარგვლის დროს სიმინდი ნაწილდება, სარეველა მოიჭრება, ჩემი ბატონი რომ ხარ, სიმინდის ფესვს მიწას მოაცილებენ, ბალახს მოჭრიან. მერე, მოროდამდე რომ მივა, სიმინდის ფესვს მიწას მიაყრიან. ეს გაიმარგვლება, ჩემ ბატონი რომ ხარ, გააჩნია რომელი თვის დათესილია, მაგალითად: ეს შენ მარტში რომ დათესო, მარტში ამას რომ დათესავ, ეს აპრილში გაიმარგლება, მაისსა და ივნისში დამოროდდება. ეს – თოხით ყველაფერი.

– თოხის ტარად რომელი ხე ჯობია? თხილისა ჯობია?

– თხილისა ჯობია, ამას აგებენ. სხვასაც აგებენ, მაგრამ ყველას ჯობია თხილის ტოტი, თხილისა და ხეჭრელი.

– ეს თოხი რკინისაა, მაგრამ პირი რისი აქვს?

– ფოლადისა. ეს თოხის პირი რომ გაფუჭდება, წაიღებენ მჭედელთან და მჭედელი ფოლადს დაპირავს, ალესავს ამას.

ივლისის დადგომამდე მოროდი გათავდეს უნდა სიმინდისა. შემდეგ მოტეხენ, ჩემო ბატონო, სიმინდს, მოიტანენ, ჩალას აჭრიან, თავს მოუკრავენ. როცა ჩალა შესაკრავად ვარგისი ხდება, შეკრავენ და დაზვინავენ.

ყანა მარგვლისას გაიწმინდება ბალახისგან და მოითოხნება, ბალახი რომ არ იქნება, ისე. მერე ბალახი წამოვა იქ, მაგრამ სიმინდს მაინც მიწას შემოაყრიან და, თუ კარგი ყანაა, თუ კარგი მოსავლიანია, სათიბი ბალახიც ხარობს სიმინდებში, ძროხის ბალახი. [ეს] ხან გამოიცვლება, ხან [ნამგლით] მოუჭრიან და აჭმევენ. მწყრისფეხა ჰქვია იმას, მწყრისფეხა.

– ჭყორტოტი ჯგირი რე. თის ბალანობას ჩხოუშოთ ჭკირუნდეს მაგანათ, მაგანათ.

– ო, აუცილებერიე. მაჟირუაში უკული ტახუაშახ მუთუნი საქმე ვაულუ სიმინდიშა კოს.

– ასე ჯგირი! მუდა ტარი ქაალვენუე სიმინს?

– ორე ფერი სიმინდი, სუმი ტარი ულუნი, ფერი; ჟირი ტარი ულუნი, ფერი დო ართი ტარი – აუცილებერო იშენი. სიმინს ჩხვიჩხვი ულუ, ჩხვიჩხვი, ე, ასე ულუნი, თი ჩხვიჩხვი. სიმინდი ტარს ულუ ფიმფი.

10 – ჩხვიჩხვიშე გვთმიცენს ინა, ტვერი, დო გვთიაცმუე თე ფიმფის, ოდო თენა ოხვარ სიმინდიში ის, ტარიში რდუაჲას.

– ასე ათენა ვამიჩქ, ათე ზმა ისტორია ვამიჩქ დო, ათეს ჩხვიჩხვი ულუნი, თენა ქომიჩქ. დო სიმინდიში ფიმფის, ჩქიმ პატონ ექენ, ნამალო ხვარენა. შარდა გეეკინებუ კოსგნი, დოხაშგნა, ქოჩანა დო შარდაშა მაღუურს. ეშენი აუარებელი ფარა აფუ ფედოსია ბასგლახეს ეჭოფილი.

ტარქდაამთავრ რდუაჲა დო ქახოლ სიმინსგნი, ჩელართამია, თქუანანი...

– ა! ჩელართამი მუხ ჯოხო?

– ჩელართამი თის ჯოხო, ნამდა სიმინდი უკვე მუღირიე დო ფურჩა ხომუ.

– მოიცა! ტარი რენო ჩელართამი, დო ვარი თვითონ სიმინდი?

20 – ჩელართამი ტარიე, ტარიში ფურჩა. ჩელართამი ქახოლუე სიმინს დო დოხომუნი, უკული ტახუა რე.

– მუჭო ტახგნა თეს?

– მუჭო ტახგნა-და ქიმშადირთ კოჩი დო მოტახგნს თეს ფურჩამო, მითინე – სხუნილო. ჟირნერი რე სხუნუა: გონძგილაანს დო იშო ქილეტენა ფურჩას ჭას, ოდო ტარს მოტახგნს; ვარდა მოტახგნს დო ქედაარღვანს ფურჩამო. მაჟიანერი კინი: ათე ჭას დოკვათგნა – ასე ახალი მიშუღირიე თენა – დოკვათგნა თე ჭას, ქედაარღვანა დო ართი პარტია ელმასხუნუნს თექ დო სხუნილო ოცოთანს დო ჭას ელმუტენს ფურჩას, ოდო მაჟია პარტია კოროფუნს თის დო მეულუ სიმინდი ურემით, მაშინათ. კალათით.

– კაათი მუთ რე ლობი?

30 – თხირიმ ბეტკით. ჭინუს, ჩქიმ პატონი, ბეტკო გინართინუანა, გონწყუნა ყავარცალო დო ეთით ლობუნა. [სიმინს] ცუდეშა მიდეელანა, ცუდეშა. გოსხუნუნა, ნასხუნას ცალკე ქედაარღვანა, სუფთა სიმინს მალაზას ქიმთაარღვანა, ფურჩას ცალკე შინახუნა დო ჭა ცალკე დირზვენუე.

– მა ვშე, ბალანობას სიმინდი მინოძედ დო ხალხის მითმიხვარუნდეს.

– ო. საერთოთ მითმიხვარუნანს მითინე, ბრელი ულუნი, თინა.

– არიკის ვრაგადაანდით, ორდუ ართი ტკარცაი დო ართი ამბე დო შუმა დო ჭკომუა, ოსერშოს აკეთენდეს, ღვინს ჩანდეს დო...

– ქო. გვალო ოცვილურს ხოლო ვილუნდეს, მის ბრელი ულუდუნი ცვანეფინი.

40 – თე ცვანეფი კანკაეს მუში ეზოს დინუძუდუ ბრეი, დიდი დიხა, კანკაეს გაე ულუდუ. კოლექტივქ ინა მიდეელ, გეგაჲანწყ, გაე მიდგას ულუ-

– მწყრისფეხა კარგია, ბავშვობაში ძროხისთვის ჭრიდნენ ნამგლით, ნამგლით.

– ჰო, აუცილებელია. მოროდის მერე მოტეხვამდე არაფერი საქმე არა აქვს სიმინდთან კაცს.

– ეს კარგი! რამდენი ტარო ექნება სიმინდს?

– არის ისეთი სიმინდი, სამი ტარო რომ აქვს, ისეთი; ორი ტარო რომ აქვს, ისეთი და ერთი მაინც – აუცილებლად. სიმინდს ქოჩორი აქვს, კატარი, აი, ახლა რომ აქვს, ის ქოჩორი. სიმინდის ტაროს კი აქვს ულვაში.

– ქოჩრიდან ცვივა ისა, მტვერი, და აცვივა ამ ულვაშს და ეს ეხმარება სიმინდის იმას, ტაროს, ზრდაში.

– ახლა ეს არ ვიცი, ამდენი ისტორია არ ვიცი და, ამას ქოჩორი რომ აქვს და ულვაში რომ აქვს, ვიცი. და სიმინდის ულვაშს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ნამლად ხმარობენ. შარდი რომ გაუკავდება კაცს, მოადულებენ, დაალევიან და შარდზე გავა. ამამი აუარებელი ფული აქვს ფედოსია ბასილაიას ალებული.

ტარომ დაამთავრა ზრდა და [ხმელი ტარო] რომ გაერია სიმინდის [ყანას], თეთრჩოხიანიო, რომ იტყვიან...

– თეთრჩოხიანი რას ქვია?

– თეთრჩოხიანი იმას ჰქვია, რომ სიმინდი უკვე შემოსულია და ფურჩეჩი ხმება.

– დაიცა, ტაროა თეთრჩოხიანი, თუ თვითონ სიმინდი?

– თეთრჩოხიანი ტაროა, ტაროს ფურჩეჩი. თეთრჩოხიანი რომ გაერევა სიმინდში და გახმება, მერე ტეხვის დროა (მოტეხაა).

– როგორ ტეხენ ამას?

– როგორ ტეხენ და ჩადგება კაცი და მოტეხს ამას ფურჩეჩიანად, ზოგი – დარჩეულად. ორნაირია გასხვლა: ფურჩეჩს გახსნის და დატოვებ ფურჩეჩს ჩალაზე და ტაროს კი მოტეხს; ან მოტეხს და დაყრის ფურჩეჩიანად. მეორენაირადაც: ამ ჩალას აჭრიან – ახლა ახალი შემოსულია ეს – აჭრიან ამ ჩალას, დაყრიან და ერთი ნაწილი სიმინდს არჩევენ და გარჩეულად გადაადგდებს და ჩალაზე ტოვებს ფურჩეჩს, და მეორე პარტია კრეფს იმას და მიაქვს სიმინდი ურმით, მანქანით, კალათით.

– კალათი რითია მოღობილი?

– თხილის ტკეჩით. ნკნელს, ჩემო ბატონო, ტკეჩებად დასერავენ (ტკეჩად აქცევენ), დახსნიან ყავარივით და იმით ლობავენ. [სიმინდს] სახლში წაიღებენ, სახლში. გაარჩევენ, გადარჩეულს ცალკე დაყრიან, სუფთა სიმინდს სასიმინდეში ჩაყრიან. ფურჩეჩს ცალკე შეინახავენ და ჩალა ცალკე დაიზვინება.

– მე მახსოვს, ბავშვობაში სიმინდი რომ ეყარა [ეზოში] და მერე გასარჩევად ხალხს იხმარდნენ.

– კი, საერთოდ იხმარს ზოგი, ბევრი ვისაც აქვს, ის.

– არაკებს ვამბობდით, იყო ერთი ტკარცალი და ერთი ამბავი და სმა და ჭამა, ვახშამს ამზადებდნენ, ღვინოს ასმევდნენ და...

– კი, სულაც საკალავსაც კლავდნენ, ვისაც ბევრი ჰქონდა ყანები.

– ეს ყანები ზოგს თავის ეზოში ჰქონდა (ედო) ბევრი, დიდი მიწა, ზოგს გარეთ ჰქონდა. კოლექტივიმა ის წაიღო, ჩამოართვა, გარეთ ვისაც ჰქონდა.

დუნი. მაგაითო: ჩქი გაე მილუდეს, ჭაეს მილუდეს, ენწერს მილუდეს დო გეგმონწყეს იშო დიხა დო წუდეს აქ, ეზოს, ვამლუდეს ჩქი მეტი, გვაჲო ჭიჭე მილუდეს დო ძაამი გაჭირებას ქინოვციით ჩქი თინკვმა.

ჯგირი. ასე სიმინდი დოსხუნეს. სო მეულუინა, მუს ორთგნა თე სიმინს?

– სიმინს ქიმილიანა. ათე ცვანაში სხუნელი სიმინს ქდაარღვანა წუდეს. ვარდა წუდეს ვარენო ისხუნუენი, თინა იშენი ართი დიხას დოცენს. უკული თეს ქიმკუუდირთ მენძელი, ოკონდა კოჩი მეხვარებუ. დუს მეტახგნა, აურე მენმიინდაანა, შუურო კილი უდუნი ფერს ცაღკე ქდაარღვანა, გიშაგორილს ცაღკე ქდაარღვანა, მალაზას ქიმთაარღვანა. ენახხუღას ცაღკე ქიმუურჩქინანა არდგილს.

10

მალაზა ფიცარით ორე კეთებული. მა პირადო მალაზა მილუ რეიკათ, ძვირფასი მალაზა გემიდგუ. ჯვეშო მალაზა'დ ფიცარით, სკვილი ფიცარით*, სკვილი'დ, ართიანინკვმა მესკვილი'დ. ართი სუმი-ოთხი ფიცარიშ მეტი ვეგეძგდ, მეტი ვაკოდა. ოთხი ბორკის გერდგ. ათეჯგუა მალაზას უკული გითოჭკადილი'დ [თუდო] დო ხაღხი ხოლო ცხოვრენდ, ხაღხი ცხოვრენდ, ოჯახი ულუდეს, ბალანეფი წუნდეს. ჯიმა ჯიმას გეგმერთუუდუნი, გეგმერთუუდუ ოჯახისენი, პირველო ჭათე მალაზას დოდგუნდეს სიმინდიშოთ დო თუდო გელაჭკადუნდეს კოჩიშ ოცხოვრებელო. ასე ართი ჯანაშიას ეკართუ, მალაზაშ თუდო ცხოვრენდ, დო ართი ბალანაქ იშო ქენტუუჭყირტ. ოთხი დუო, ხუთო დუო – წუნდუ.

20

თი მალაზას, ვარდუო ფიცარით'დგნი, თის, არკეფს უტეენდეს საჰაეროთ. თე მალაზაშე სიმინს გეგმიდანდეს, დოჩიროლგნდეს, დიჩიროლუუ სიმინდი, დობაცნა თეს, მუთუნი ქახხოლ-და, ის იშო გეიშააყოთანა დო სუფთა სიმინს მეშოკის* ქინაარღვანა.

– მუთ ბაცნა?

– ნისორით. ენა ნისორი ჯაში ნისორიე, ოდო შხვა ასე ხოლო შიღებე. ნამ ნისორეფი რენი, თი ნისორეფით. ასე ხოლო ბაცნთ სიმინს ჩქი, ჯაში მილუნა, მარა თი ალუმინიში ნისორი მილუნანი, თით ვაკეთენთ თეს. ოდო უკული თენა ნისქვილიშა მიდუურსენი, ნისქვილიშა მიდუურს თენანი, ხერგვალი ღარღილი ოკო დოღარღე, ორჩხალი ღარღილი. მუ დოს, ჩქიმ პატონი, ქიმიღალუენი, წესიერი ოსური, ოჯახიში, თეს დოცირუნს, დოხინწანს, ჩენჩის – ჩენჩო, ქვირს ქვირო ქიშინახენს, ღარღილს – ღარღილო.

30

– მუთ ცირგნთ?

– ტკიბირით. ჯგირი ტკიბირი ქორე-და, მაჟიამახ ვაკო ცირუა, ჯგირი ტკიბირი, მეჭედა ტკიბირი [ქორედა]. დო თი შხუ, ქარაფა ტკიბირი ქორედა, მაჟიამახ ვაცირი-და, თინაშ ლუმუ ჩქენჩქერია იუაფუ, ლუმუ ვეუაფუ ჯგირი. მარა სუფთა ტკიბირით ცირილი ქვირი გილუნი, ლუმუ ხოლო ჯგირი იუაფუ დო ჭკიდი ხოლო. უცებ ქემუურქ, მაგალითო, ოგორალი ვაგაფუ. ჭკიდი გოკო ასე უცებ დოჭვე, სტუმარქ ქემოგირთ, მაგალითო – გეშეელანქ თის დო დოჭუნქ ჭკიდც (sic), ჭკიდც (sic), თე ღარღილიშე გიშართგნი, თე ქვირიშე.

40

მაგალითად, ჩვენ გარეთ გვექონდა, ჭალაში გვექონდა, ენერში გვექონდა და ჩამოგვართვეს მიწა და სახლში, აქ, ეზოში არ გვექონდა ჩვენ მეტი, ძალიან ცოტა გვექონდა და ძალიან გასაჭირში ჩავცვივდით ჩვენ მაშინ.

კეთილი. ახლა სიმინდი დაარჩიეს. სად მიაქვთ, რას უშვრებიან ამ სიმინდს?

– სიმინდს მოიტანენ, ამ ყანაში დარჩეულ სიმინდს დაყრიან სახლში. ან, სახლში რომ ირჩევა, ის მაინც ერთადგილზე იყრება. მერე ამას მიეპატრონება მასპინძელი, თუ უნდა კაცი დაეხმარება. თავს წაატეხენ, აქეთ მოწმენდნენ, ოდნავ მაინც ნაკლი რომ აქვს, ისეთს ცალკე დაყრიან, გამორჩეულს ცალკე დაყრიან, ნალიაში შეყრიან. ამ ნაკლულს ცალკე მიუჩენენ ადგილს.

ნალია ფიცრით არის გაკეთებული. მე პირადად სასიმინდე მაქვს თხელი ფიცრით [შეჭედილი], ძვირფასი ნალია მიდგას. ძველად ნალია იყო [აგებული] ფიცრით, ფსკვნილი* ფიცრით, ფსკვნილი იყო, ერთიმეორეში ჩასმული (ჩაფსკვნილი) იყო. ერთი სამი-ოთხი ღერი ფიცრის მეტი არ ჰქონდა (იდო) [ცალ კედელზე], მეტი არ უნდოდა. ოთხ ბოძზე იდგა. ასეთი ნალიის ქვემოთ მერე ამოშენებული (შემოჭედილი) იყო ქვემოთ და [იქ] ხალხიც ცხოვრობდა, ხალხი ცხოვრობდა, ოჯახი ჰქონდათ, ბავშვები ჰყავდათ. ძმა ძმას რომ გამოეყოფოდა, რომ გამოეყოფოდა ოჯახს, პირველად ამ სასიმინდეს დადგამდნენ სიმიდისთვის და ქვევით ამოაშენებდნენ (ამოჭედავდნენ) კაცის საცხოვრებლად. ახლა ერთ ჯანაშიას წაექცა, სასიმინდეს ქვეშ ცხოვრობდა, და ერთი ბავშვი იმის ქვეშ გაეჭეჭყა. ოთხი იყო, ხუთი იყო – ჰყავდა.

იმ სასიმინდეს, ფიცრებისგან რომ იყო, იმას არეს დაუტოვებდნენ საჰაეროდ. ამ სასიმინდედან სიმინდს ჩამოიტანენ, დაფშენდნენ, დაიფშენება სიმინდი, გაანიავენ ამას, თუ რამე ურევია, იმას გამოაგდებენ და სუფთა სიმინდს ტომარაში ჩაყრიან.

– რითი ანიავენ?

– გობით. ეს გობი ხის გობია, ჰო-და სხვაც /ახლაც/ შეიძლება. როგორი გობიც არის, იმ გობით. ახლაც ვანიავენ სიმინდს ჩვენ, ხისა არა გვაქვს, მაგრამ ის ალუმინის გობი რომ გვაქვს, იმით ვაკეთებთ ამას. მერე ეს ნისქვილში რომ მიდის, ნისქვილში რომ წავა ეს, მრგვალი ღერლილი უნდა დაღერლო, გასარეცხი ღერლილი. როცა, ჩემო ბატონო, მოიტანენ (მოიტანება), ნესიერი ქალი, ოჯახისა, ამას გაცრის, ჩენჩოსგან განმენდს, ჩენჩოს – ჩენჩოდ, ფქვილს ფქვილად შეინახავს, ღერლილს – ღერლილად.

– რით ცრის?

– საცრით. თუ კარგი საცერია, მეორედ არ უნდა გაცრა – კარგი საცერი მჭიდრო საცერი [თუ არის]. და ის მსხვილი, მსხვილად მცრელი საცერი თუ არის, მეორედ თუ არ გაცერი, მისი ღომი ჩონჩორა იქნება, ღომი არ იქნება კარგი. მაგრამ, წმინდა საცერით გაცრილი ფქვილი რომ გაქვს, ღომიც კარგი იქნება და მჭადიც. უცებ მიხვალ, მაგალითად, საძებარი არა გაქვს. ჭადი გინდა ახლა უცებ გამოაცხო, სტუმარი მოგივიდა, მაგალითად – ამოიღებ ამას და გამოაცხო მჭადს, მჭადს, ამ ღერლილიდან რომ გამოვიდა, იმ ფქვილისგან.

ათაქ ვორეთ სალხინოს, ჩქიმ პატონ ჟექენი, დო ვანო კალანდია დუ ფაფრიკაში, ქარხანაში დელექტორი, დო ათეში სუდეშა გენმაპატიჟეს*. ქომონჯინ კელა ვორდი ინკელა. მეურთუ თექენი, ხაჭაპური ოკო მიდედე, ასე მეურთუნი, დაპატიჟებული ვორეთენი. ათე ტატურია ხაჭაპური იბლევარი, მუთუნი განსხვავებული ოკო იბლე მა ასე ჩქიმ გამოგონება, პირადო ჩქიმი. მა დუდი ოკო გიმებრჩქინე, მიდგარენი გოგიაში ოსური სოდგარენი ვორექ დო მაპატიჟენა სოდგარენინი. ქიმეფრთი, გუოფურეე ანგურა*, ანგურას* ქუმშაბდვი ქობალი, ქობალი ქიმშაბდვი თხითხას, ცვალით გობზები დო თენა მობჭვი. ჭიჭე მიჭუ თექ ჟინი – ინა გექუ, ნორცხვა – დო მიიჭუ თექენი, თე ანგურას* კინი ხოლო თხითხ ცომი გუუტე, ოდო სუმსართულიანი ხაჭაპური დოპჭვი, სუმ დიხას ულუდუ ცვალინ, ფერი. ამარი ასე ნამცხვარეფი მუულუნი, ეჯგუა მა ვაგამკვირდ, მა ეჯგუა მიქიმინ ჩქიმი ხეთ, ჩქიმი მოთაღენს გიფურუა. სუმსართულიანი ხაჭაპური ჟი კვერცხით დო ცვალით დობდაცი დო მიდებლი, დო ირკოს უკვენდ თენა: „მუ მილუ თე ოსურქ?! მუ მილუ?!“

10

ვანო კალანდიას ეკუხედ პოლიაში და, პოლიაში. ოლია თოდუაში სკუა-ლეფი დეს თენეფი. ართი ვანო კალანდიას ეკუხედ დო მაჟია ლადის სუნდუ სკუათ, პოლია. ათა თოდუაში დალეფი დეს. ათა თოდუა ჩქიმი ნაბულაღტერ კოჩი'დ, დიდი პატიი უცემუ ჩქიმდა. სოდე რენ, თექ ჩხონაფედას, თექ!

20

– სკოროდათ ხოლო ჭუნდით, ვარო?

– სკოროდათ ხოლო, ტაფეთ ხოლო პჭუნდით, მარა ასე მუ რე: ტაფეთ იჭუუ თენა, გაზით – გაზი სო ორდ ინკელა! – ფერქით*, კერასინკათ*, კერასინკათ* ბჭუნდი, ასე თენეფი ჭუნანი, თეში. ტორტის ბჭუნდი კერასინკათ*, შხურენს, ჩამოსახული შხურენს ბჭუნდი კერასინკათ*. ჩქიმ პატონ ჟექენი, უკული ის, ტექსიენო, მუდგასიენი უძახენანი...

– კექსიო?

– კექსი ბჭუნდი, ოდო ათენეფს. ჩქიმდა მიშუ ხალხი დო მოჭვაფუნდეს, სოთინი მიშეს შორიშანი.

30

– ჩქიმი სტუდენტობაშ დროს კერასინკა* მილუდუ მა დო კერასინკათ* ვჭუნდით. დო ართი ნანას სტუდენტალაქის ვცხოვრენდით მა დო ზურაბ ჭუმბურიძე დო ნინელი ჭეიშვილი. ცათე ჩქი ვამლუდეს იშ დუდი დო ზურაბი ირო ორდ აკურატუი კოჩი. ზურაბი ჭუმბურიძეს ხომ ქიჩინენქ სი?

– მუჭო ვამიჩქ?

– ოდო ათე ზურაბ ჭუმბურიძეს გეუდგუდუ... იირი დღას დოჭუნდუ ჯგირი სკვამას, ქახარდის ქიგიოფინანდ დო გეკოხვიზინაფი'დ იში ჭკიდი. ართი დღას ქემოვრთი შქირენუჟო სტუდენტალაქიშა, დო ასე ვამილუ ოჭკომი მუთუნი დო უცხას ჭკიდიში შური ქემანთხუაფუ. მიდავრთი: ენა ზურაბის აღვენუუ! გემნოვრთი ასე, ზურაბი ქომტახენს-მაქ დო არუჟაფუ ზურაბის. მოვკიდი ენა – ჭვი რე ჭკიდი – დო მიდეველი. ხასიას ბოშეფი ეაახორანდეს, ინა, ცხოვრენდეს დო ოვჭკომით ენა, ე ჭკიდი, ცვაი. გოკურცხუ ზურაბიქენი, სო რე ჭკიდი! ენა კერასინკაში* ჭკიდი ხომ ძამი გემუანი რე!

40

აქ ვართ სალხინოში, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ვანო კალანდია იყო, ფაბრიკის, ქარხნის დირექტორი და ამის სახლში გადაგვიპატიჟეს*. ქმართან ვიყავი მაშინ. რომ მიდიხარ იქ, ხაჭაპური უნდა წაიღო, ახლა რომ მივდივართ, დაპატიჟებული რომ ვართ. ახლა ტაფის ხაჭაპური წავიღო კი არა, რამე განსახვავებული უნდა წვილო მე ახლა, ჩემი გამოგონება, პირადად ჩემი. მე თავი უნდა გამოვიჩინო აქ, ვილაც გოგიას ცოლი სადღაც რომ ვარ და რომ მეპატიჟებიან სადღაც. მივედი, გავახურე აგურის კეცი, კეცზე დავდე ცომი (პური), ცომი (პური) დავაკარი (დავდე) თხლად, ყველით გამოვტენე და ეს ოდნავ მოვწვი. ცოტათი რომ მოინვა ეს ზემოდან – ის აყრია, ნაღვერდალი – და, რომ მოინვა ეს, მივედი და ამ კეცზე კიდევ თხელი ცომი გავუშვი, ჰო-და სამსართულიანი ხაჭაპური გამოვაცხვე, სამგან რომ ჰქონდა ყველი, ისეთი. აგერ ახლა ნამცხვრები რომ მოაქვს, ამისთანა მე არ გამიკვირდება, მე ასეთი მიკეთებია ჩემი ხელით, ჩემს შვილიშვილებს გეფიცები. სამსართულიანი ხაჭაპური ზემოდან კვერცხითა და ყველით მოვჭედე და წავილე, და ყველას უკვირდა ეს: „რა მოიტანა ამ ქალმა?! რა მოიტანაო?!“.

ვანო კალანდიას ცოლად ჰყავდა პოლიას და, პოლიასი. ილია თოდუას შვილები იყვნენ ესენი. ერთი ვანო კალანდიას ჰყავდა ცოლად და მეორე ლადის ჰყავდა შვილად, პოლია. ათა თოდუას დები იყვნენ. ათა თოდუა ჩემი ნაბულალტრალი კაცი იყო, დიდი პატივი აქვს ნაცემი ჩემთვის. სადაც არის, იქ ცხონდეს, ცხონებულიყოს იქ!

– ტაფითაც აცხობდით, ხომ?

– ტაფითაც, ტაფაზეც ვაცხობდით, მაგრამ ახლა რა არის: ტაფით ცხვება ეს, გაზით – გაზი სად იყო მაშინ! – შეშის ლუმელით, ნავთქურით, ნავთქურით ვაცხობდით, ახლა ესენი რომ აცხობენ, ისე. ტორტს ვაცხობდით ნავთქურაზე, ცხვრებს, გამოსახულ ცხვრებს ვაცხობდი ნავთქურით, შენ ხარ ჩემი ბატონი, მერე იმას, ტექსია თუ რალაცას ეძახიან...

– კექსი?

– კექსს ვაცხობდით და ამათ. ჩემთან მოდიოდა ხალხი და მაცხობინებდნენ, სადმე რომ მოდიოდნენ შორს.

– ჩემი სტუდენტობის დროს ნავთქურა მქონდა მე და ნავთქურით ვაცხობდით. და ერთ წელს სტუდენტულაქმი ვცხოვრობდით მე და ზურაბ ჭუმბურიძე და ნინელი ჭეიშვილი. ჩვენ არ გვექონდა ამისი თავი და ზურაბი ყოველთვის იყო მონესრიგებული კაცი. ზურაბ ჭუმბურიძეს ხომ იცნობ შენ?

– როგორ არ ვიცი.

– ჰო-და ამ ზურაბ ჭუმბურიძეს ედგა... ყოველდღე გამოაცხობდა კარგად, ლამაზად, ქალღმერთს ჩაუფენდა და საუკეთესოდ იყო გამოცხვარი მისი მჭადი. ერთ დღეს მოვედი მშვიერი სტუდენტულაქმი, და ახლა არა მაქვს საჭმელი არაფერი და უცებ მჭადის სუნი მეცა. ნავედი: ეს ზურაბს ექნება! შევედი ახლა, ზურაბი მომიტეხავს-მეთქი და სძინავს ზურაბს, მოვკიდე ამას – გამომცხვარია მჭადი – და წავილე. გვერდით ბიჭები ცხოვრობდნენ და შეეჭამეთ ეს, ეს მჭადი, ყველი. რომ გაიღვიძა ზურაბმა, სადაა მჭადი! ეს ნავთქურის მჭადი ხომ ძალიან გემრიელია!

– კერასინკას* პჭუნდი მა თეს. მა დო მედიკოქ, ჩიტომი კამპანიას ხომ ქოიჩქ, მუზმა კოჩი უხედ აპასგნი? ოთხონეჩი ცაღი ტორტი დოჭუ მედიკოქ ტაფეთ. ოთხონეჩი ცაღი, ჩქიმ პატონი, ნამცხვარი დობჭვი მა, მარა ნამცხვარი ინა ვარდ – მოზილოგერი დო გოზილოგირი. მედიკომის კრემი ულუდუ გაღე კეთებული დო გობუნილი დო ჩქიმიდ ძვირფასი ნამცხვარი, ნამუთუ მუთუნი ვაგოდგუდუ დო ვაულუდუნი, ფერი, მოონაფილი ბჟათ, კვერცხით დო თოფურით.

მუთ ვსაზროვენდით ჯვეშონი

10 ჯვეშო, გვალა ჯვეშო, ჩქიმ დიდას ქობალი უჩაანდ, რუსული ჭკიდი* უჩაანდ, ჭკიდიშჭკიდი უჩაანდ. ჭკიდიშჭკიდი'დ ჭიფე, დუდეღი ულუდუნი, ფერი, ოქოსალიჯგუა.

– ფენჯგირს გგდ.

– ფოცხის გგდგნი, თინა'დ ინა, რუსული ჭკიდი'დ*, შხუკაკალამი, მანგარი ორდგნი, ფერი. ოდო ქობალი, ჭვე – ათენა ჩაანდ ჩქიმი ცუდეს, ჩქიმი, პირადო ჩქიმი ცუდეს უჩაანდეს თენა. ათენა იქუაფუდუ, ჩქიმი პატონი, ჭკიდიშჭკიდი, იქუაფუდუ რუსუი ჭკიდი*, იქუაფუდუ ჭვეთ დო იქუაფუდუ ქობალით – თენეფი იქუაფუდუ. ლუმუ უჩაანდ, ჩხვერი. ასე ხოლო მა გებთხინი, პავლეში ნოსა ვორდინი, კირილეში ოსური ვორდინი, ეთი ლუმუ მიჩაანდ. მა მიჩხვარუ ლუმუ დო მიკეთებუ თეში ლუმუ.

20 – თე ლუმუს ინა ულუდუ, მუ ჯოხო? – ჩამური.

– დუდეღი, დუდეღი. ჩამურს ჩხვარუნდეს დუდეღს. აარდა ადრეიანიე თენეფი, მა მუთ დოიკოროცხინი. ათეში მაგირდა დუდეღეფი ულუ თის, ათე დუდეღეფი – თე ლუმუს. ათე ლუმუს დოტახუნქქ, დოსხუნუნქ დო ქიმიდანქ დო ქენარღვანქ, ოღეს* უძახედეს, ლობილი'დ, ჭინგში ლობილი, ჩქიმ პატონ აექენი, ათაში დუდი ულუდუნი, ფერი, ათაქ მიკიბუნუაფუდუ ნაჭასგნი, ფერი. თეთ გაასქირუნდეს თეს, მიკობუდუ დო კუმაქ ოკო გასქირუეკონი თენა, თენა იჩიროლუდუნი თეში. თეს კალათის ენაჩიროლანდეს, კუჩხით ხოლო ენაჩიროლანდეს. ათეში მაფართა'დ, ა, მუჭო ე, ინჭა გეიდგ ემერი, გვიმინი, თეში მაფართა'დ. ვარა ქუაში, ვარა ჯაში კეთებულიე დინაჩხვარაღი. ოდო კაკუტეფი'დ თიში, კაკუტეფი, დლაას ქოიძირუ-და.

30 – ჩაქუჩეფიცაი, დიდი უროცაი.

– ჩაქუჩეფიჯგუა, ო. ოდო ამშვი ოსურნკელა ფჩხვარუნდი, ამშვი ოსურნკელა.

– აარდა ართო გითმიაშქვანდითო?

– აარდა ართო. ართი, მაჟია, მასუმა – აართო მეცუნაფილი. ამშვი ოსურნკელა იჩხვარუდუ თენა. თენა დიჩხვარუდუნი, თაქ ნისორი მილუდეს, ქეგვოჯინედით თესგნი, დაბა ჟი ვემნოძგდგკო, ვარდა სოთინი ვარდგკონი, ნისორით დობაყენდით. დიიბაყუდუ დო გოხრიაღერს გეგმუო-

– ნავთქურაზე ვაცხოვდი მე ამას. მე და მედიკომ, ჩიტოს ქორნილში ხომ იცი, რამდენი კაცი ჰყავდა (ეჯდა) აპას? ოთხმოცი ცალი ტორტი გამოაცხო მედიკომ ტაფით. ოთხმოცი ცალი, ჩემო ბატონო, ნამცხვარი გამოვაცხვე მე, მაგრამ ეს ნამცხვარი ის კი არ იყო – მითითხნილი და მითითხნილი. მედიკოსას კრემი ჰქონდა გარედან გაკეთებული და ნასმული (მისხმული) და ჩემი იყო ძვირფასი ნამცხვარი, რომელსაც არაფერი ესვა და არ ჰქონდა, ისეთი, ამოყვანილი რძით, კვერცხით და თაფლით.

თუ რითი ვსაზრდობდით ძველად

ძველად, ძალზე ძველად, ჩემს დედას ხორბალი ეთესა, რუსული მჭადი* ეთესა, მჭადისმჭადი ეთესა. მჭადისმჭადი იყო წვრილი, თავთავიანი (თავთავი რომ ჰქონდა, ისეთი), ცოცხივით.

– ცოცხის სორგოს ჰგავდა.

– ცოცხს რომ ჰგავდა, ის იყო ის, რუსული მჭადი* იყო, მსხვილმარცვლიანი, მაგარი რომ იყო, ისეთი, და პური, ჭვავი – ეს ხარობდა ჩემს სახლში, ჩემი, პირადად ჩემს სახლში ეთესათ ეს. ეს იფქვებოდა, ჩემო ბატონო, მჭადისმჭადი, იფქვებოდა რუსული მჭადი, იფქვებოდა ჭვავიც და იფქვებოდა ხორბალიც – ესენი იფქვებოდა. ღომი ეთესა, ფეტვი. მერეც (ახლაც), მე რომ გავთხოვდი, პავლეს რძალი რომ ვიყავი, კირილეს ცოლი რომ ვიყავი, ის ღომი მეთესა. მე მიცეხვია ღომი და მიკეთებია ამისი ღომი.

– ამ ღომს ის ჰქონდა, რა ჰქვია? – საცეხველი.

– თავთავი, თავთავი. საცეხველში ცეხვავდნენ თავთავს. ყველა საადრეოა ეს, რომელიც მე ჩამოგიტვალე. ამსიგრძე თავთავები აქვს იმას, ეს თავთავები – ამ ღომისღომს. ამ ღომისღომს დაამტვრევე, დაარჩევ და მოიტან და ჩაყრი, ოლეს* ეძახოდნენ, მოლობილი იყო, წკნელით მოლობილი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ასე თავი რომ ჰქონდა, ისეთი, აქ რომ ჩამოიკიდებოდა ნაჭაზე,* ისეთი. ამით გააშრობდნენ ამას, ეკიდა და კვმლს უნდა გამოეშრო ას, ეს რომ დაიფშენებოდა, ისე. ამას კალათში ჩაფშენიდნენ, ფეხითაც ჩაფშენიდნენ. ამსიფართე იყო, აი, როგორც, აი, ჭა რომ გაქვს (გიდგას) ეგერ, გვიმი, ამსიფართისა იყო. ან ქვისა, ან ხის გაკეთებულია ეს საცეხველი. ჰო-და კაკუტები იყო მისი, კაკუტები, ოდესმე თუ გინახავს.

– ჩაქურების მსგავსი, დიდი უროს მსგავსი.

– ჩაქურების მსგავსი, ჰო. ჰო-და ექვს ქალთან ერთად ვზხვერავდი, ექვს ქალთან.

– ყველა ერთად ურტყამდით?

– ყველა ერთად. ერთი, მეორე, მესამე – ერთიმეორის მიყოლებით. ექვს ქალთან ერთად იცეხვებოდა ეს. ეს რომ დაიცეხვებოდა, აქ გობი გვქონდა, რომ დავხედავდით ამას, აბა, ზემოდან რამე არ დებულებოდა, ან სადმე რამე არ ყოფილიყო [გარეული], [მერე] გობით ვანიავებდით. განი-

ნწყენდით, დო ათენა მილუდეს ჭკიდიშ მანგიორო. თეში ქაში გეკეთებუდუ ბჟათენი, თეში უჯგუშის მუთუნს ვაჭკომუნდი.

– ქო. ენა ფშე მა, მიჭკომუ, ჩქი მიჩანდეს, მარა მა მუს გირაგადექ: ლუმუ, ჩხვერიში ლუმუ, გვაჲო განსაკუთრებუი’დ.

ჩქიმი უჩიტეი’დ აკადემიკოსი გიორგი წერეთელი, ჯვეში კოჩი’დ. ინა ქუთეშური’დ, მარა იშე რდეს – ცხურკვეთიშე. ოდო თე სოფეიში ამბე ჯგირო უჩქედუ დო ართიშახ მიწუუ – პროფესორი’დ დო მა ხოჲო დოცენტი ვორდი, დო მიჲოროდით საპროფესოროს დო, სოიშახ ზარი იყიდეგნი, ვრაგადაანდით, ა, ვითოხუთი წუთის – დო მიწუუ: ათე თქვა სოე რეთია? სალხინოშე ვორექ-მაქ. თექია თქვა ჩხვერი ვაჩანანიაო საერთოთია? მა უწი: ჩხვერი მუაჩქიმქ ართი ვითოხუთი წანაში კინოხ დოთას დო დუდი იჭყუუ-მაქ, მუშენი-და ზაფხურს ადრე ქემორთ დო თეი სოფეიში ჩიტემქ, შხვადო ვაულუდეს ეზმა ოჭკომაი დო, თის ქეგააცუუ დო ორაქარქ იუუ ძაამი ძნერქ-მაქ – უწი დო – აკა ვაგიონტერესუნიაო, მონატრუნია დო ვაგიონტერესუნიაო აკა, დოთასასია მითინქია.

– უკუელი ასე თენა, ათე რუსული ჭკიდი* კაკალო ნაკლები’დ. ათე ჩქიმი დიდა ხაშუნდ, ჩქიმ პატონ რექენი, ზოთონს, ოდო თეს დოზადუნდ ნეძით. თენა თიჯგუა’დ, თეში უჯგუშის მუთუნს ვაჭკომუნდი. ვარდა სალა მილუდეს, ლეჯიში ხორციში სალა. ათე სალას ქოლოლანდინი, მუთუნს თეში უჯგუშის ვაჭკომუნდი.

– მუნერო ზადგნდ?

– კაკილი ნეძი დო ჯიმუთუ, ჩქიმ პატონი. სალათ ხოლო იზადუდუ. ათე ჭკიდიშჭკიდის დოქუნდესგნი, ხაშილო, ტატურიათ დიხაშუდუ დო მუთუნს ვაჭკომუნდი თიში უჯგუშის. ე ჭვე დო ინა იშენი ოჭკომალი დო ოქუალი’დ ენა. ათეთ ვსაზრდოვენდით ჩქი, მა ბშუ ჩქიმი ბალანოზაშე, ჩქიმი ბალანოზას თენა ფშ. დო ე ჩხვერი მილუდეს ართი წანას ბრუო ფუთი*. ათენა მილუდეს დო გვალა თეთ ვცხოვრენდით.

ბალანა ვორექ ასე ჭიჭე, ბალანა ვორექ მორჩილი დო ნოსა ქიმიონეს ჩქიმი. დო ჩქი წისქვილი მილუდეს – ჩქინი წისქვილი მილუდეს, ჩქინი წილი’დ. მარაშე ართშახ მომხუჯანდეს ართი დღას მუშოობა, ართი დღას, ოდო ჩქიმი დიდა წისქვილიშა მიდეეშ, გიორინალი აფუდუ, ართი დღა ომორიგებელი აფუდუ, ოდო უკული იბრთუნდით ბაჟის ჩქი, მონილე-ეფი. ოთხი კოჩი მელე’დ, მელენი დუ, წყარიში მელენი, დო ოთხი კოჩი მოლენი ვორდით ჩქი. მიდართ დო ვორექ ბალანა მა. ჩქიმი ნოსა მოონაფილი დო ამჭუანი ქაში დაფუნუუ ჩქიმი ნოსაქ დო ობჭკომით ქაში. ქიმევრთი დიაჩქიმიშა დო უწი: დიაჩქიმი, ვშქირენს-მაქ. დია, ნანა, ოჭკომალი ვაიჭკომუნიაო? მუი ბჭკომი-მაქ – მა უწი – სუმი სენი ინა ბჭკომი-მაქ, ინა – ჩხვერიშ ქაში, სუმი სენი ჩხვერიში ქაში – ართი ბალანას! ჭკუა ვამლუდუ, ვარა კოს ვაარძლანდუო?! ოდო უკული მიციგანდეს – მა პაშას მიძახგდეს თექ დო – პაშავა სუმი სენი ჩხვერიში ქაშით ვარძლედეუა, დო ოციგანეთ ულუდეს თენა.

ავდებოდა და განკრიალებულს გავამზადებდით (გავანყობდით), და ეს გვეკონდა მჭადის ნაცვლად. ამისი ფაფა რომ გაკეთდებოდა რძით, ამაზე კარგს ვერაფერს შეჭამდი.

– კი, ეს მახსოვს მე, მიჭამია, ჩვენ გვეთესა, მაგრამ მე რას გეუბნები: ღომი, ფეტვის ღომი, განსაკუთრებული იყო.

ჩემი მასწავლებელი იყო აკადემიკოსი გიორგი წერეთელი, ძველებური კაცი იყო. ის ქუთაისელი იყო, მაგრამ იქიდან იყვნენ – ცხურკვეთიდან. ჰო-და ეს სოფლის ამბავი კარგად იცოდა და ერთხელ მითხრა – პროფესორი იყო და მეც დოცენტი ვიყავი და ვიდექით საპროფესოროში და, სანამ ზარი იქნებოდა, ვსაუბრობდით ერთ თხუთმეტ წუთს – და მითხრა: თქვენ საიდან ხართო? სალხინოდან ვარ-მეთქი. იქო თქვენ ფეტვი არ გითესიათო საერთოდო? მე ვუთხარი: ფეტვი მამარჩემმა ერთი თხუთმეტი წლის წინ დათესა, მაგრამ თავი ინყევლა-მეთქი, რატომ-და ზაფხულში ადრე შემოვიდა და მთელი სოფლის ჩიტები, სხვაგან არ ჰქონდათ ამდენი საჭმელი და, იმას შეესია და დასაქმევი შეიქნა ძალიან ძნელი-მეთქი – ვუთხარი და – ერთი არ გაინტერესებსო? მენატრებაო და ერთი არ გაინტერესებსო, რომ დათესოსო ვინმემო?

– მერე ახლა ეს, რუსული მჭადი* მარცვლებად ნაკლები იყო. ეს ჩემი დედა ხარშავდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ზამთარში და ამას შეკმაზავდა ნიგვზით. ეს ისეთი იყო, ამაზე უკეთესს ვერაფერს შეჭამდი. ან სალა გვეკონდა, ღორის ხორცის სალა, ამ სალას რომ გაუკეთებდი, ვერაფერს ამაზე კარგს ვერ შეჭამდი.

– როგორ კმაზავდა?

– დანაყილი ნიგვზით (ნიგოზი) და მარილით, ჩემო ბატონო. სალათი კიდევ იკმაზებოდა. ამ მჭადისმჭადს რომ დაფქვავდნენ, ლავაშად მოიხარშებოდა და ვერაფერს შეჭამდი მასზე კარგს. ეს ჭვავი და ისინი მაინც საჭმელი იყო და დასაფქვავე იყო ეს. ამით ვსაზრდობდით ჩვენ, მე მახსოვს ჩემი ბავშვობიდან, ჩემი ბავშვობიდან ეს მახსოვს. და ეს ფეტვი გვეკონდა ერთ წელიწადს რვა ფუთი*. ეს გვეკონდა და სულაც ამითი ვცხოვრობდით.

ბავშვი ვარ ახლა პატარა, ბავშვი ვარ პატარა და რძალი მოიყვანეს ჩემი. ჩვენ წისქვილი გვეკონდა, ჩვენი წისქვილი გვეკონდა, ჩვენი სანილო (წილი იყო). კვირაში ერთხელ გვინევდა ერთ დღეს მუშაობა, ერთ დღეს, ჰო-და ჩემი დედა წისქვილში წავიდოდა, უნდა მდგარიყო (დასადგომი ჰქონდა), ერთი დღე უნდა ემორიგევა (სამორიგეო ჰქონდა), ჰო-და შემდეგ ვიყოფდით ბაჟს ჩვენ, მენილეები. ოთხი კაცი გაღმა იყო, გაღმელი იყო, წყლის გაღმელი, და ოთხი კაცი გამოღმელი ვიყავით ჩვენ. წავიდა და ვარ ბავშვი მე. ჩემი რძალი მოყვანილია და ამ დილას ფაფა მოხარშა ჩემმა რძალმა და შეეჭამეთ ფაფა. მივედი დედაჩემთან და ვუთხარი: დედაჩემო, მშია-მეთქი. დედა, ნანა, საჭმელი არ გიჭამიაო? რა ვჭამე-მეთქი – მე ვუთხარი – სამი თეფში ის ვჭამე-მეთქი, ისა, ფეტვის ფაფა. სამი თეფში ფეტვის ფაფა – ერთმა ბავშვმა! ჭკუა არ მქონდა, თორემ კაცს არ ეყოფოდა? (არ გააძლებდა?), ჰო-და მერე მემასხრობდნენ – მე პაპას მემახობდნენ იქ – და – პაპაო სამი საინი ფეტვის ფაფით ვერ გამძღარიყო, ჰო-და სამასხროდ ჰქონდათ ეს.

ჩხვერიშ ქაშის იირი დღას, იირი დღას დოფხაშუნდით. თხა იჭვარდგკო, ჩხოუ იჭვარდგკონი, თეში ბჟა იშენი იბალუდუ. მუ დოს ათენეფი ორდუნი, ათაში ვორდით. ასეიანცალო აში მაჯინე ვაორდით შხვაში ქიანაში, ჩქი მითმიპნენდით ირფელს.

ორტვინი

10 ორტვინშოთ ჯგირი დიხას გიშმაბგორუნქ, საორტვინოს, ნამ ჯგირიე, დო ნამ სალიე, დო დამუშებუი დიხა რე. დო მოსავალს მა თეურე მიბლანქ.

– მუჭო ოტყუქ, ნამდა ჯგირიენი?

– მუთ ვოტყუქ თის–და, მოსავლიანიე, ნანვირა რე, დოფთასუნქენი, მიბლენქ შედეგის. ორო ოკო ვაულუდას, თუმცა ოკო ოფორუდას თავრე-თევრე მუდგარენი, გვალა ვერველ მინდორს ვეერგ, ქიგიორგუანქენი, ქოიფაჲს ოკო. საორტვინე დიხას მა დობავრუნქ იანარს, მინულა იანარს.

– სასუქის მუთუნს ვართუქო?

– მუთუნს ვაორთუქ, ნვირეს ქეგნუორღვანქ დო ქიმუობარანქ თეს. მინილენს, ჩქიმ პატონ ექენ, ფრევალინი, თეს დობუბცხანქ, გუასუფთენქ ირფელს, დოფქვარქვალა, დოფხაჩქენქ, დოფავრცხენქ, ოდო თაქ ტყა დო მუ-
20 თუნი ჩიჩიე – ნატამალს ვედიპტენქ, დო გასუფთავებურს, ქიმეურქ დო გუკეთენქ ღარენს დო გეშუაკეთენქ, თენა – პურასქიამ ოთასაი, თენა – მაკინდოიში ოთასაი, თენა – სონაში ოთასაი, თინა – ქინძიში ოთასაი, თევრე – ზაფანაში ოთასაი, თევრე, ჩქიმ პატონ ვორექენი, – ცეროცეში ოთასაი, ათაურე ხოლო ათენეფი მერჩქინეღეფი კვალობით მაფუ, კვალობით. ათაქ ათენეფს დოვთასუნქ: ჭითა ბულეკის, სოტელიას დოფთასუნქ, ჩქიმ პატონ ვორექენი, ბურაკის* დოფთასუნქ, ის დოვთასუნქ, მარკოვკას – სტაფილოს, პატრიჟანს.

– თენა ართი დროს ითასუუნო?

– თენა ართი დროს ითასუუ, ფრევალიშ დაღია – მარტიშ მინულას, ათი თხირი დო ირფელი მითმისნრებუ, გაზაფხული მინმუურს, გაზაფხულინი, ფერ დროს, მარტიშ მინულას, ფრევალს დო მარტის.

– გუშუირს!

– გუშუირს. ათაქ ითასუუ ხოლო, პატრიჟანი ითასუუ, პამინდორი ითასუუ, ათენეფი დითასუუ დო, მუ დოს ვარენო ნერგი მაღურსუნი, ეთეურე ხოლო დამზადებული მაფუ დიხა – ნაბარა, ნახაჩქა, მერჩქინელი მუში კვალობით, ჩქიმი პატონი, სოდე დუორგუე თინა, დო ქუდუორგუანქ. გეურს ათენეფინი, ოკო გეგნარგუენი. ათეში გინარგუაფალო დამზადებული მაფუ დიხა. ათაურე გეგნვორგუე ოკო პამინდორი, პამინდორი ეურს ცათეჯგუა დიხასენი, თექ დომწყუნქ თის დო ქუდვორგუანქ რადის, თექ ქუგვობუნუე
40 ოკო მავთული, ქუდუაშქვე ოკო მასარი, ეპკირე ოკო, ვარა, მუდა ჯინჯიენი, იდა ბარჯგი ოკო ელუშქვე. ჯვეშო ბარჯგის დიღმუშქვანდით, ასე, ჩქიმი

ფეტვის ფაფას ყოველდღე, ყოველდღე მოვხარშავდით, თხა მოინველებოდა, ძროხა მოინველებოდა – იმისი რძე მაინც იკმარებდა. როცა ესენი იყო, ასე ვცხოვრობდით. ახლანდელივით შემყურე არ ვიყავით სხვისი ქვეყნისა, ჩვენ მოგვყავდა ყველაფერი.

ბოსტანი

ბოსტნისთვის კარგ მინას ვარჩევ, საბოსტნეს. რომელიც კარგია და რომელიც სალია და დამუშავებული მინაა. და მოსავალს მე იქიდან მივიღებ.

– როგორ ატყობ, რომ კარგია?

– რითი ვატყობ იმას და მოსავლიანია, ნაკელმონაყარია, რომ დავთესავ, მივიღებ შედეგს. ჩრდილი არ უნდა ჰქონდეს, თუმცა უნდა ეფარებოდეს ეგერ-აგერ რამე, მთლად ტრიალ მინდორზეც არ ვარგა. რომ ჩარგავ, უნდა გაიხაროს (გიხეიროს). საბოსტნე მინას მე დავზარავ იანვარში, იანვრის დასაწყისში.

– სასუქს რამეს არ უშვრები?

– არაფერს ვუშვრები, ნაკელს დავაყრი, ჩავზარავ ამას. რომ შემოვა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, თებერვალი, ამას მოვფოცხავ, გავასუფთავებ ყველაფერს, გავაკრიალებ, მოვთოხნი, დავფარცხავ და აქ სარეველას და მსგავსს ცუდს – ნატამალს არ დავტოვებ და გასუფთავებულს, მივალ და გავუკეთებ ღარებს და შემოვსაზღვრავ: ეს პრასის დასათესი, ეს – ოხრა-ხუშის დასათესი, ეს – ნიახურის დასათესი, ის – ქინძის დასათესი, იქით – წინაკის დასათესი, აქეთ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ცერეცოს დასათესი. აქეთაც ესენი კვლებად მაქვს მიჩენილი, კვლებად. აქ ამათ დავთესავ: წითელ ბოლოკს, წითელ მხალს დავთესავ, შენ ხარ ჩემი ბატონი, ბოლოკს დავთესავ, იმას დავთესავ – სტაფილოს, ბადრიჯანს.

– ეს ერთდროულად ითესება?

– ეს ერთდროულად ითესება თებერვლის დასასრულს, მარტის დასაწყისში, აი, ეს თხილი და ესენი რომ იშლება, გაზაფხული რომ შემოდის, გაზაფხული, ისეთ დროს, მარტის შემოსვლისას, თებერვალსა და მარტში.

– გამოზაფხულებისას.

– გამოზაფხულებისას. აქ ითესება კიდევ: ბადრიჯანი ითესება, პამიდორი ითესება. ესენი დაითესება და, როცა ნერგი ამოიწვერება, იქით კიდევ გამზადებული მაქვს მინა – ნაბარი, ნათოხნი, მიჩენილი თავ-თავის კვლებად, ჩემო ბატონო, თუ სად დავრგო ეს – და დავრგავ. რომ ამოვა ეს, უნდა გადარგო. აქ იმის გადასარგავად გამზადებული მაქვს მინა. აქედან გადარგო უნდა პამიდორი. პამიდორი რომ ამოვა ასეთ მინაზე, იქიდან ამოვადრობ იმას და დავრგავ მწკრივში, იქ გავაბა უნდა მავთული, ჩავარჭო უნდა სარი, ავკონო უნდა, თორემ, რამდენი ძირიცაა, იმდენი სარი უნდა ჩაურჭო. ძველად სარს ვასობდით, ახლა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, გავაბამთ მავთულს, – სინას, და

პატგნ აექგნ, გუვობუნუნთ მავთულს, რსინას, დო მუკუოკირანთ თის. უკუელი პატრიჟანსხოლო გეგნუორგუნთ, დავათხითხორენთ. ჩქიმქ გერთ-და გერთ, გამილუ-და ქიპიდენქ დო თის ქგდვორგუნქ.

– ნერგი გიმირამუნო ბაზარს?

– გიმირამუ. კინტირს დოფთასუნქ რიადის*, მავთულს გუკეთენქ, ბანარს, ოდო თის ხოლო მიკვოკირანქ იშო-იშო დო თინა ხოლო ადრე მუ-მოიშუანს. უკუელი პურასკია გინარგუაფაიე, პურასკიას დუვორგუა. თი პამინდორი მირგ რიადისგნი*, ათეზმა ადგიიენი, თექ, შკას ვორგუნქ პურასკიას – პამინდორი ითებუ დო ინა ირდუუ, ჩქიმი პატონიექგნი, დო გამარტე-ბას ეიორღვაფაიე. ნიორი მიჩანს, დორგუაფილი მაფუ. ნიორი ირგუაფუ, საერთოთ, არგუსოი თუთას. არგუსოი თუთას მაკინდოი, სონა, ქინძი ითასუუ, ბურაკი* ითასუუ, თეი ზოთონს იუაფუ დო გამარტებას გარგენუუ ახაი სუნეი. ათაში რე თენა.

10

– ნიორი მუნერო ითასუუ?

– ნიორი ირგუაფუ. ინწყემუუ, ინწყემუუ ნიორი, ორე ვენწყუმუენი, ფერი ნიორი. რუსუი ნიორს უძახგნანი, ათენა ვენწყუმუენი, ფერიე, მარა თენა ართი წანას ვენწყუმუუ, მაჟია წანას ინწყუმუუ. თეს ქგდარგუნქ დო ფალუნსგნი, ათენა ართი წანას, ჩქიმი პატონი, ვეიორღვენი ოკო, მაჟია წანას ქურჩუჩის გეკეთენს პურასქიაცალონი, ეთის გეიორღვეანქგნი, არძო ინწყემუუ თინა. ათენა ართენერი ნიორიე, თეს რუსუი ნიორს უძახგნა, ვაშქურ თეს თირიშა. ხაჯი ხოლო ითასუუ, ჩქიმ პატონ აექგნი.

20

– მა გამიგონებუ: ხაჯიქ თქუა – შოთა ბასილაიაქ თქუ ართმახ, ჩხო-ნაფირქ – ცინ ქოვჩია დო ხაჯის ქორჩანქია.

ხაჯი ითასუუ ქირსეთუთას, ქირსეთუთას ითასუუ, ო ჩქიმ პატონ აექგნი. ხაჯი ითასუენი, თინკელა ითასუუ ხოლო გაროხი, ჭყვერტი ლეზი-აჯგუა რენი, თინა. თის ხოლო ვააშქურუ ჩხურუშა, ადრე მეგოიშუანს. თენა უკვე მაისიში ოჭკომაიე ჭყვერტო, აპრილს, მაისის ოჭკომაიე. თენეფი ითასუუ ათაში. მუთ ორგუაფაიენი, დირგუაფუ. ფშაველი*. ფშაველი* თაქ ვაურჩქუნა, თე ქიანას...

30

– ფშაველი* მუი რე?

– ფშაველი*, ჩქიმ პატონიექ ნი, იში... დიეტურიე, დიეტური, ქალაქენს ხვარენა კაპუსტაში მანგიორო ბორშიშოთ. ტომატი ვაკო დო მუთუნი ვაკო. ბორში იკეთებუუ ძვირფასი თეთ, გოკონდა ხორცუმ ნახაშათ დო გოკონდა ით – ზეთით. თეში ხოლო, თეში ხოლო, ჩქიმი პატონი, დოჭკირუნქუნ დო სალათაცალო დოზადუნქგნი, ძვირფასი ოჭკომაიე. ათენა ართი წანას ქუდანაძვი-და, ხუთი წანას, ვითი წანას მიოულარი ვარე. ენა მუჭო წილუნქგნი, ეფალუნს დო ირიათო რე თენა: ზოთონს დო ზაფხულს.

– აარძა, სი შინენი, თინა, აარძაქ ირ წანას ოკო ითასას დო ვარ? კინი მაჟია წანას ხოლო ქუმურსო?

40

– ირფეი ოკო ითასას, მინირთუუ წანანი. პურასქია ქურჩუჩის გეკეთენს, იშ გეხომუ თექ, თასი იუაფუ თი ქურჩუჩი, ვარა, ჩქიმი პატონ აექგნი, თის ჯინჯი დო მუთუნი ვაკეთინე. გამარტებას პურასკია ძვირფასი ეიოცოთამა-

მივაკრავთ იმაზე. მერე ბადრიჯანსაც გადავრგავთ, გამოვხშირავთ. ჩემი თუ ამოვიდა, ამოვიდა, თუ არა მაქვს, ვიყიდი და იმას დავრგავ.

– ნერგი იყიდება ბაზარში?

– იყიდება. კიტრს დავთესავ მწკრივში, მავთულს გავუბამ (გავუკეთებ), თოკს, და მასაც მივამაგრებთ მიყოლებით (იქით-იქით) და ისიც ადრე შემომივა (მომესწრება). მერე პრასი გადასარგავია, პრასს დავრგავ. აი, პამიდორი რომ მირგია მწკრივში, ამხელა ადგილი რომ არის, იქ შუაში ვრგავ პრასს – პამიდორი მოილევა და ის გაიზრდება, ჩემი ბატონი რომ ხარ, დაგამარტებაზე ამოსაყრელია. ნიორი მირგია, დარგული მაქვს. ნიორი ირგვება, საერთოდ, აგვისტოს თვეში. აგვისტოს თვეში ოხრახუში, ნიახური, ქინძი ითესება, ჭარხალი ითესება, მთელ ზამთარს იქნება და გამარტებაზე გექნება ახალი მწვანილი. ასეა ეს.

– ნიორი როგორ ითესება?

– ნიორი ირგვება. დაიხსნება, დაიხსნება ნიორი. არის, რომ არ იხსნება, ისეთი ნიორიც. რუსულ ნიორს რომ ეძახიან, ეს რომ არ იხსნება, ისეთია, მაგრამ ეს პირველ (ერთ) წელს არ იხსნება, მეორე წელს იხსნება. ამას რომ დარგავ და აღმოცენდება, ეს ერთ წელს, ჩემო ბატონო, არ უნდა ამოყარო, მეორე წელს თავთავს რომ გაიკეთებს პრასივით, იმას რომ ამოყრი, ყველა დაიხსნება ის. ეს ერთგვარი ნიორია, მას რუსულ ნიორს ეძახიან. არ ეშინია მას თოვლისა. ცერცვიც ითესება, ჩემი ბატონი რომ ხარ.

– მე გამიგონია: ცერცვმა თქვაო – შოთა ბასილაიამ თქვა ერთხელ, ცხონებულმა – ცერცვმა თქვაო: ყინვა მაჭამე და ცერცვს გაჭმევო.

ცერცვი ითესება ქრისტეშობისთვის, ქრისტეშობისთვის ითესება, ჰო, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ცერცვი რომ ითესება, მაშინ ითესება აგრეთვე ბარდა, ჭყინტი ლობიოსავით რომ არის, ის. იმასაც არ ეშინია სიცვიც, ადრე შემოგივა (მოგისწრებს). ეს უკვე მაისშია საჭმელი ჭყინტად, აპრილში, მაისში საჭმელია. ესენი ითესება ასე. რაც დასარგველია, დაირგვება. ჰო, ფშაველი! ფშაველი აქ არ იციან, ამ ქვეყანაში.

– ფშაველი რა არის?

– ფშაველია, ჩემი ბატონი რომ ხარ, იმისი... დიეტურია, დიეტური. ქალაქებში ხმარობენ კომბოსტოს ნაცვლად ბორშისთვის. ტომატი არ უნდა და არაფერი უნდა. ბორში კეთდება ძვირფასი ამით, გინდა, ხორცის ნახარშით და, გინდა, იმით – ზეთით. ისედაც, ისედაც, ჩემო ბატონო, რომ დაჭრი და სალათივით შეკმაზავ, ძვირფასი საჭმელია. ეს ერთ წელს თუ დააფუძნე, ხუთ წელს, ათ წელს მიკითხვა არ სჭირდება. ამას როგორც დაკრეფ, ახალი ამოვა და მუდმივად არის ეს, ზამთარშიც და ზაფხულშიც.

– ყველა, შენ რომ ახსენე, ყველაფერი ყოველ წელს უნდა დაითესოს თუ არა? მეორე წელს კვლავ მოვა?

– ყველაფერი უნდა დაითესოს, წელი რომ მობრუნდება. პრასი [მეორე წელს] თავთავს გაიკეთებს და ჩახხმება (ახმება) იქ, თესლი იქნება ის თავთავი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, თორემ ის ბოლქვს და რამეს ვერ გაიკეთებს. გაზაფ-

ლიე, შქიშქილაჯგუა, არძა ტირხუნი, ფერი. დო ვამჟავენტ თეს დო პჭკომუნთ ოჭკომალო.

– ჯგირი. აბა მუ რე ფერი, ნამდა ართმახ ქედარგუანქ დო ოთხი-ხუთი ნანას ვაკო თასუანი?

– თენა ფშაველიე, ამარი ჩხორო ნანა, ვითი ნანა რე, მიჩანგსენი. შხვა ოკო ქოთ თასე ოკო, ქოთ დარგუე ოკო. ასე უკვე ქინძის თასი ქიმინელი აფუ, თენა თასიე ნანაშოთ. ამდლა მა პოპორეფი გინოპტახი დო მიბლი თაქ.

– მუჟამიში ნათასად ენა?

– გვიანიში, გვიანიში, უკული, ა, მესიში. ასე დოფთასუნქ ქინძის, თე არგუსოსენი, ათენა თელ ზოთონს იჩენუე.

– ესე იგი ჟირშახ ითასუე გოკოდა, ვარო?

– არგუსოს ხოლო ითასუე, მუჭო არგუსოს იყონუე ოყონალინი, თეში. ათენა ითასუე, მაგაითო, არგუსოს: მაკინდლი, ქინძი, ჭითა სოტელია... დირგუაფუ კაპუსტა*, ლახანა დო გამარტებას გილუ თენა იფრეი. ეს ჩხურუმა ვააშქურუ, ო ჩქიმ პატონი. ბოსტანიში ათენა

ოჭკომალეფი მუჭო იკეთებუნი

კაპუსტა გამარტებას იხვარებუ, ჩქიმ პატონი, ბჟავეთ. ათე ხულს ეიშახ დოფხაშუნდით დო წვანელი ოჭკომუნდით. ათენა ითასუე, მუჭო შხვა ითასუენი, თეში დო გინირგუაფუ უკული. გოხაჩქუა ოკო თეს, მუს ქობრაგადა. თე ფთასგენქენი, თეს მოვლა ოკო, გოხაჩქუა ოკო.

– ორტვინიში ბერგი რე ინა, ჭიჭე ბერგი.

– ო. კაბეტი ბერგით ხოლო იხაჩქუე, მუჭო იქენქენი, თეში. ათე **ხული** ჯინჯის იკეთენს, ჯინს იკეთენს, თენა დამორჩირს იჭკირუე, დამორჩირს. ოდო დოჭკირუნქ დამორჩირს, გოკონ, ლეჭკერო გააკეთენქ, ვარდა გრვააას ქენობდვანქ, გრვააას აგვანს ქენობდვანთ, ჩქიმი პატონი. ასე აგვანი ვარე, მარა დიდი ჭურჭერს ქენობდვანთ.

– აგვანს ქინოდვანდეს, მა ფშე, ათე რაფიეიში მუმა, ჩხონაფი, აგვანს ქინოდვანდ, მთლიანო ქინოდვანდ აგვანს ჯიმუნყარით.

– ო, ჩქიმი პატონ ექენ, სიმინდიშ ტარს ქინობდვანდით, აშავენს. უკული ზაფანას ქინობდვანდით, ნიორს ქუყუნუნდით დო იშო მუკირგნდით დუს. მოპწყუნდით უკული, ჩქიმ პატგნ ექენ, თანაფაშ ინა, მუშუურს, პირვანიენი, ეთინკვმა მუოჭყანდით დო თეი თანაფაშახ თენა... მის ოკოდუნი, ოჭკომუნდუ მინ ზადილო, ნეძობამს. მიჭკომუნა ლუმუნკელა თით ზადილი გვალო ოქროცალო. ათეში ოზადალი ჩქიმი ცუდეს ირო მზათ მიძუდუ. ხული იფრელამო იმჟავებუ. ართმახ დუღას ეშულუანქ დო ფურცელამო ქინოდვანქ.

– ჭითა დ, ჭითა მუშენიე, მუ ოკო?

– ბურაკის* ქოლოლანქ დო ვარდა ჯაფეზიას, უკული ჭითა რე თენა დო სკვამი რე, მარა ასე თენა გამეტიჩარება რე, თი ჭითაშ ლოლამა. თენა

ხულზე პრასი ძვირფასი ამოსაყრელია, ლორთქოსავით არის, ყველა [ადვილად] რომ ტყდება, ისეთი. დავამჟავებთ ამას და ვჭამთ (ვჭამთ საჭმელად).

– კეთილი. აბა, რა არის ისეთი, რომ ერთხელ დარგავ და ოთხ-ხუთ წელს თესვა არ სჭირდება?

– ეს ფშაველია. აგერ ცხრა წელია, ათი წელია, რაც მირგია. სხვა კიდეც უნდა დათესო, კიდეც უნდა დარგო. ახლა უკვე ქინძს თავთავი გაკეთებული აქვს, ეს თესლია მომავალი წლისთვის. დღეს მე თავთავები გადავტეხე და მოვიტანე აქ.

– როდინდელი დათესილი იყო ეს?

– გვიანდელი, გვიანდელი, მერე, აი, მაისისა. ახლა რომ დათესავ ქინძს, ამ აგვისტოში, ეს მთელ ზამთარს ხარობს.

– ესე იგი, ორჯერ ითესება, თუ გინდა, არა?

– აგვისტოშიც ითესება, როგორც აგვისტოში იმყნობა სამყნობი, ისე. ეს ითესება, მაგალითად, აგვისტოში: ოხრახუში, ქინძი, წითელი მხალი... დაირგვება კომბოსტო, ლახანა და გამარტებაზე გაქვს ეს ყველაფერი. ამათ სიცვიც არ ეშინია. ჰო, ჩემო ბატონო, ბოსტნისა ესაა.

თუ როგორ მზადდება საჭმელი

კომბოსტო გამარტებაზე იხმარება, ჩემო ბატონო, მწნილად. ამ კეჟერასაც ადრე მოვხარშავდით და მხლად ვჭამდით. ეს ითესება, როგორც სხვა ითესება, ისე, და გადაირგვება მერე. შემოთოხნა უნდა ამას, რაზეც მე ვლაპარაკობ. ამას რომ ვთესავ, ამას მოვლა უნდა, შემოთოხნა უნდა.

– ბოსტნის თოხია ის, პატარა თოხი.

– ჰო, მოზრდილი თოხითაც ითოხნება, როგორც მოგიხერხდება (გააკეთებ), ისე. ეს **კეჟერა** ბოლქვს გაიკეთებს, ძირს იკეთებს. ეს შემოდგომაზე აიჭრება, შემოდგომაზე. ჰო-და აჭრი შემოდგომაზე, გინდა [დაჭრილ] მწნილად გააკეთებ, ან მრგვლად ჩავანყობ, მრგვლად ჭურში ჩავალაგებთ, ჩემო ბატონო. ახლა ჭური არ არის, მაგრამ დიდ ჭურჭელში ჩავალაგებთ.

– ჭურში ჩაალაგებდნენ. მე მახსოვს, ამ რაფიელის მამა, ცხოვებული, ჭურში ჩაალაგებდა, მთლიანს ჩაანყობდა ჭურში მარილწყლით.

– ჰო, ჩემი ბატონ რომ ხარ, სიმინდის ტაროს ჩავდებდით, ამჟავებს. მერე წინაკას ჩავდებდით, ნიორს მივაცოლებდით და მოვუკრავდით თავს. მოვხდით მერე, ჩემი ბატონი რომ ხარ, აღდგომის ის რომ შემოდის, მარხვა რომაა, მაშინ მოვხდით თავს და მთელ აღდგომამდე ეს... ვისაც უნდოდა, შეჭამდა ზოგი შეკმაზულს, ნიგვზიანს. გვიჭამია ღმერთან იმით შეკმაზული მთლად ოქროსავით. ამისი შესაკმაზი ჩემს სახლში ყოველთვის მზად მედო. კეჟერა ყველაფერიანად მჟავდება – ერთ დღეს მდულარეში ამოავლებ და ფოთლიანად ჩაანყობ.

– წითელი იყო, წითელი რატომაა? რა უნდა?

– ჭარხალს გაუკეთებ ან ჭიაფერას, მერე წითელია ეს და ლამაზია, მაგრამ ახლა ეს გამეტიჩრებაა იმ წითლის გაკეთება. ეს უფრო მიღებულია,

უფრო მიღებულიე, ჩქიმი პატონი, უჯგუშო მიღებულიე, ჩქიმი პატონი, მუში ფერით დო მუში სახეთ კეთებული. თე ხული იმჟავებუ სექტემბერიმ უკული, ცინუაი მიშულამახ, ცინუაქ ვემერთასგნი, თეიშახ. ჯვეშო ჭახაი მიჩქედეს, თინა ხოლო დო ბულეკი, ჩე ბულეკი.

– ჩე ბულეკი დამჟავებუი, ჩე ბულეკი... სულ მენატრება.

– დამჟავებული ჩე ბულეკი ვარე, სი რაგადანქ ჩე ბულეკის გი, დამჟავებურს იზ მას სო ხვარენს კოჩი! დო **ტუნისი დამჟავებურს** მა ირო ვნატრე.

– ტუნისი მუი რე?

10 – ტურნისი საქონეიმ ჭარხაიე. დო ჩანდ სოფერს, თეი მამხვა-მამხვა გიგერგელ დ კოლმეურნობენს. საქონეიმ ჭარხახს უძახხნა, მარა თენა ქი-დემჟავებუნი, თეში უჯგუშო მუთუნს ვაჭკომუ. თეს ოკო დამჟავებაში ხერხი: თეს დოჭკირუნქ, დორჩხუნქ, უკული ქიგიობუნქ დულა წყარს, დოკარნგქ თეს, თი წყარს დუთხინუნქ დო რგვი წყარს ქიგედვანქ ართი დღას, თითქმის ართი დღას. თენა გეიშედანს სიმნარეს თიშის. თის გეჭო-ფუნქ უკული დო ქედაამჟავენქ ნორმალური ლეჭკერო, ა, სი რაგადანქენი, თეში ჭითა ბურაკის ქოლოლანქ, ზაფანას ქოლოლანქ, ქინძის ქილოლანქ, ნიორი აუცილებერიე, სონას ქიმნათანქ.

20 მჟავეს საერთოთ, მუდგა მჟავე ორდასგნი, სონა ოკო, აუცილებერო ოკო ნიორი დო სონა. თეს ქოლოლანქენი, ძვირფასი ოჭკომალეი. ო, ჩე ბულეკი იჭკომუუ ჩვეულებრივო ოჭკომალწკმა, მუჭო რედისკანი*, თეში. ერთკვირიანი რედისკას* უძახუნანი, თინა ხოლო მიჩანდუ მა ორ-ტვინს. გოფრჩხუნქ – სუფრაშა მემილუ. იფრეინკელა პჭკომუნთ ჩქი წვანერს, იფრეინკელა.

– პურასკიას?

30 – **პურასკია** ორე ოზადალი, მარა ამჟავენა ხოლო. სეზონი ულუ, არძას ულუ მუში სეზონი. ლეზიამოთ, ირფელიშოთ ორე თენა სპეციალურო ოკათაფალი. ასე. მა ეიშახ ვზადუნდი ის, **ბაჟას** ვაკეთენდინი, შხვანერო ვაკეთენდი. ასე პურასკიაში ჯინჯით, ჭიჭე სონათ, ქინძით, ზაფანათ ვაკეთენქ ბაჟას, საცივს, ოდო გითმეონწყუნქ ქოთომს. მუდგა კამპანია ვარდასგნი, **ჩე საცივს** ვაკეთენქ, ჩეს. ასე ათე ქორთუმს* უჩქუნა, საერთოთ ქართის, შხვადო ხოლო ირდინას, ხმეი სუნელს ორთუნა, დო ჭითა პირს ორთუნა დო ჭითა საცივს აკეთენა, მარა ცეთი ჩე საცივი, ხუტა ხვიჩიას ოთხოშკოჩიანი კამპანია უდუდუნი, ეთექ ვაკეთი მა დო ინდური დინვონწყი თის.

თეი მასწავლებემქ, შურაში ამხანაგენქ, რეცეპტი ოჭარაფუუ შურას დო შურა მუთმურს ჩქიმდა, ოდო მა მირაგადუ დო მუ ჭარუნს დო არძენს რეცეპტის, მუთ იკეთებუნი. მუთუნი გასაკვირი ვარე: პურასკიაში ჯინჯი, ჭიჭე ქინძი, ნიორი, დო ზაფანა დო ჯიმუ. მარა გონურე ოკო თენა, გონურე ოკო.

40 – ჩქიმი ბოშალას საცივი ჩე რდ, ბოში. ასე საცივი მუი რე დო მუჭო იკეთებუნი, ბარემ ქოთქვი.

– ინდური მიხაშუნი, თიში **საცივი** იკეთებუ: ხმელი სუნელი, უცხო სუნელი, ხომლა ქინძი, ო, ჩქიმ პატგნ აექენი, ზაფანა, ნიორი დო ნედი –

ჩემო ბატონო, უფრო მიღებულია, ჩემო ბატონო, თავისი ფერით და თავისი სახით გაკეთებული. ეს კეჟერა მწნილდება სექტემბრის შემდეგ, ყინვის შემოსვლამდე, ყინვამ რომ არ დაჰკრას (რომ არ მოვიდეს [მასთან]), მანამდე. ძველად ჭარხალიც ვიცოდით, ისიც და ბოლოკი, თეთრი ბოლოკიც.

– თეთრი ბოლოკის დამჟავებული... თეთრი ბოლოკი... სულ მენატრება.

– დამჟავებული თეთრი ბოლოკი არ არის. შენ რომ ამბობ თეთრ ბოლოკს, დამწნილებულს, იმდენს სად ხმარობს კაცი! და ტურნექსს დამწნილებულს მე სულ ვნატრობ.

– ტურნექსი რა არის?

– **ტურნექსი** საქონლის ჭარხალია. და ხარობდა სოფელში, ამისისხო-ამისისხო გორავდა კოლმეურნეობებში. საქონლის ჭარხალს ეძახიან. მაგრამ, ეს რომ დამწნილდება, ამაზე კარგს ვერაფერს შეჭამ. ამას უნდა დამჟავების ცოდნა (ხერხი): ამას დაჭრი, დარეცხავ და მერე დაასხამ მდულარე წყალს, მონაღავ ამას, იმ წყალს მოაშორებ და ცივ წყალში ჩადებ ერთ დღეს, თითქმის ერთ დღეს. ის გამოიტანს სიმწარეს იმისას. იმას აიღებ მერე და დაამჟავებ ნორმალურ მწნილად, აი, შენ რომ ამბობ, ისე. წითელ ჭარხალს გაუკეთებ, წინაკას გაუკეთებ, ქინძს გაუკეთებ, ნიორი აუცილებელია, ნიახურს ჩააგდებ.

მწნილს საერთოდ, რომელი მწნილიც არ უნდა იყოს, ნიახური უნდა, აუცილებლად უნდა ნიორი და ნიახური. ამას რომ უზამ, ძვირფასი საქმელია. ჰო, თეთრი ბოლოკი იჭმება ჩვეულებრივად საჭმელთან, როგორც ბოლოკი, ისე. ერთკვირიან ბოლოკს რომ ეძახიან, ისიც მქონდა მე ბოსტანში. გავრეცხავ – სუფრასთან მიმაქვს. ყველაფერთან ვჭამთ ჩვენ მწვანილს, ყველაფერთან.

– პრასს?

– პრასი არის საკმაზი, მაგრამ მწნილადაც დებენ. სეზონი აქვს, ყველაფერს აქვს თავისი სეზონი. ლობიოსთვის, ყველაფრისთვის არის ეს სპეციალური საკმაზი. ახლა. მე ადრე ვკმაზავდი იმას... ბაჟეს რომ ვაკეთებდი, სხვანაირად ვაკეთებდი. ახლა პრასის ბოლქვით, ცოტა ნიახურით, ქინძით, წინაკით ვაკეთებ ბაჟეს, საცივს და ვანყობ ქათამს. რა სუფრაც არ უნდა იყოს, **თეთრ საცივს** ვაკეთებ, თეთრს. ახლა ამ ქართველებმა* (ასე იცინან): საერთოდ თბილისში, სხვაგანაც ყველგან, ხმელ სუნელს უკეთებენ, და ზაფრანას უშვრებიან და წითელ საცივს აკეთებენ, მაგრამ ის თეთრი საცივი, ხუტა ხვიჩიას ოთხასკაციანი ქორწილი რომ ჰქონდა, იქ გავაკეთე მე და ინდაური ჩავანყვე მასში.

მთელმა მასწავლებლებმა, შურას ამხანაგებმა, რეცეპტი დაანერინეს შურას და შურა მოდის ჩემთან და მე მეკითხება (მელაპარაკება) და თვითონ წერს და აძლევს რეცეპტს, თუ რითი კეთდება. არაფერი გასაკვირი არაა: პრასის ძირი, ცოტა ქინძი, ნიორი და წინაკა და მარილი. მაგრამ განურო უნდა ეს, განურო უნდა.

– ჩემს ბიჭობაში საცივი თეთრი იყო, კაცო. ახლა საცივი რა არის და როგორ კეთდება, ბარემ თქვი!

– ინდაური რომ მოიხარშება, იმისი საცივი კეთდება. ხმელი სუნელი, [ანუ] უცხო სუნელი, ხმელი ქინძი, ჰო, ჩემი ბატონი რომ ხარ, წინაკა, ნიო-

ათეთ ოკო ჩესქელას თექენი. ქვირი ვედოლეე ეშა, ათეთ ჩესქელეებუ თენა დო გეკეთებუ თე საცივი. დო თეს ჭითა პირი არძაში უმოსო ოკო. ათეთ თეს დოზადგენქენი, ოდო ქინანწყუნქ, ჩქიმ პატონი. დო ათენა რე **ხაში საცივი**. თენას ქ დოდგუნქ, გააკეთენქ ამუნდლა, მუ დროს ჭკომუნქენი, თინკელა გაჩხელენქ დო ჭკომუნქ.

– მოიცა, საცივი ჩხე ოკო ჭკომასიო კოჩქ?

– ენა, ე საცივი – ჩხეთ, გეფოფუნუანქენი უკული. ხაშილი საცივიე, გაჩხელება ოკო. რგილას იჭკომუუ ათენა – ბაჟა. საცივი ითანთალგდას ოკო, ა, კოს ჭკომუაშა გაყიიდას გურინი. მუში არომატის ნიორი არზენს დო პურასქიაში ჯინჯი არზენს, ახაი ზაფანა. ათაში ვაკეთენქ მა საერთოთ, მა მუს ვორთუქ, თის გირაგადუქ. **ოსრი** იკეთებუ, ოსრინი, ოსრის ოკო, ჩქიმ პატინიექენი, ათაში: საქონელიში ხორცი, გოკონდა, შხურნიმ აკეთი: ხორცის დოვრჩხუნქ, დოვღვანდალაანქ, ქენობდვანქ – **სალიანკას** უძახგნა თეს, ჩქიმ პატონი, ოსრის ხოლო უძახუნა – მიშუშუუ თენა ჭიჭენი, ქიმნაღვანქ ბრელი ხახვის. წყარი შურო ვაკო, მუში წყარს იშუშუუ, ნარჩხი ხომ ქორე, თიში მეყუნს. ქონი ულუდას ოკო, ქონი ვაულენი, თიმწკია ვარა ზეთი ქუხვარუე ოკო, ვარდა ქონი გილუდას ოკო, ზეთი ოკო ქუხვარუე, ზეთი. ზეთით მიშუშუუ თენა დო თეთ ხახვი ოკო მოჭვე, ნამდა შურქ ქვგანთხას ოკო ხახვიში.

– ცალკე ოკო მოჭვენნი!

– თექ, თექ, ხორციწკეა ართო. ვეგგაჭვას ოკო. უკული თეს ქოლოლანქ ტომატის, ტომატის ქოლოლანქ, უკული ქემნააჭკირანქ სუნელეფს იფრელს: მაკინდოლს, ქინძის, სონა, ცეროცეს, ჩქიმი პატონი. დოჭკორუნქ ბლომათ, ოდო ჩხე წყარით – ხაში წყარი გეგადგვენუ თექენი, თინა ჩასქელენს, თი ინა, ტომატი დო ხახვინი – წვენს ქიგიორინუანქ. ბრელი წვენი ვაულუ ის. წვენს ქიგიორინუანქ სქანი თოლით, სქანი თოლიში მიხედვით, ოდო უკული ქემნააღვანქ თე სუნელემს თის. ენა ნაჭკირა სუნელი ოკო, მარა კაკილი ხოლო გაღვენუუ სუნელი, ხარჩოი სუნელი ხომ ქოილუ კაკილი, ქიმნაარღვანქ თის დო მუთუნი ვაკო მეტი.

ასე. თენემს, მა მუს ვაკეთენქ დო ბზადგენქენი, ართი კაკარს ვებძირუა მა თეს, თის მუთუნიში გეძინა ვაკო; ოხვამურს ვაკეთენქენი, თის მუთუნიშ გეძინა ვაკო; საკურთხის ვაკეთენქენი, თის მუთუნიშ გეძინა ვაკო; ჩქინოთ ოჭკომალს ვაკეთენქენი, თის გეძინა ვაკო. მა ჩქიმი თოლით ბზიმუ თეს. თენა დომიჭარი, დომიჭარია! – მინინა. დღას ვამიჭარ მა ჩქიმოთ, ამიერს. მა თვითონ ვაკეთენქ, მა თეს გუთმოვხვადუქ, გუთმოვხვადუქ.

ჭყვერტი ლებია პარკიმ ლებია რე, რუსულიე* დო ცქვეცქვი ვაულუ. თი ლებიას ჭყვერტო დოფხაშუნქ, დუორგილუანქ. ქინძი, მაკინდოლი, სონა, პურასკია, ნეძი – ართიმაჟიას გატარებული თენეფი, ჩქიმ პატონ ღექენი, შეზავებუი მილუ თაქ, მილუ თენა კაკილი. ოდო გოპნურუნქ თე ლებიას ძაამსგ, დოპყუმუნტანქ დო ათე სუნერს ქობლოლა – თე კაკილი სუნელი მილუნ, თეს. უკული ქიმურქ, დო ხახვის დოპჭკირუნქ, დო ქუმნუოღვანქ ჟი დო ქიმიბლა სუფრაშა. ენა რე ჭყვერტი ლებია.

რი და ნიგოზი – ამით უნდა ჩასქელდეს ეს. ფქვილი არ შეიძლება ამას გაუკეთდეს (ვერ გაუკეთდება). ამით ჩასქელდება ეს და გაკეთდება ეს საცივი. და ამას ზაფრანა ყველაზე მეტად უნდა. ამით ამას რომ შეკმაზავ და ჩაანყო, ჩემო ბატონო, [მოხარშულ ინდაურს], და ეს არის მოხარშული საცივი. ამას დადგამ, ამას გააკეთებ დღეს. როცა ჭამა მოგინდება (ჭამ), მაშინ გააცხელებ და ჭამ.

– დაიცა! საცივი ცხლად უნდა ჭამოს კაცმა?

– ეს საცივი – ცხლად, რომ წამოადულებ, მერე. მოხარშული საცივია და გააცხელება უნდა. ცივად იჭმება ეს – ბაჟე. საცივი თანთალებდეს უნდა, აი, კაცს საჭმელად რომ მიგივიდეს გული. თავის არომატს ნიორი აძლევს, და პრასის ძირი აძლევს და ქინძი აძლევს, ახალი წინაკა. ასე ვაკეთებ მე საერთოდ. მე რასაც ვაკეთებ, იმას გეუბნები.

ოსტრი რომ კეთდება, ოსტრი, ოსტრს უნდა, ჩემ ბატონი რომ ხარ, ასე: საქონლის ხორცი, გინდა ცხვრისა გააკეთე. ხორცს გავრეცხავ, გავაღადავებ, ჩავყრი – **სალიანკას** ეძახიან ამას, ჩემო ბატონო, ოსტრსაც ეძახიან – რომ მოიშუშება ეს ცოტათი, დააყრი ბევრ ხახვს. წყალი სრულიად არ უნდა, თავის წყალში იშუშება, განარეცხი რომ არის, იმისა მიჰყვება. ქონი უნდა ჰქონდეს, ქონი რომ არა აქვს, ნაშინ ან ზეთი უნდა მიახმარო, ან ქონი გქონდეს უნდა. ზეთი უნდა მიახმარო, ზეთი. ზეთით მოიშუშება ეს და ამით ხახვი უნდა მოშუშო (მონვა), სურნელი გეცეს უნდა ხახვისა.

– ცალკე უნდა მოშუშო.

– იქ, იქ, ხორცთან ერთად. არ უნდა მიგენვას. მერე ამას უზამ ტომატს, ტომატს რომ უზამ, მერე ჩააჭრი მწვანელებს ყველანაირს: ოხრახუმს, ქინძს, ნიახურს, ცერეცოს, ჩემო ბატონო. დაჭრი ბლომად და ცხელი წყლით – გადადუღებული წყალი რომ გედგმება იქ, ის რომ ჩაასქელებს, ის – ტომატი და ხახვი, წვენს დააყენებ. ბევრი წვენი არა აქვს იმას. წვენს დაუყენებ შენი თვალით, შენი თვალზომით, და მერე მოაყრი ამ მწვანელებს ამას. ეს, დაჭრილი მწვანელი, უნდა, მაგრამ დანაყილიც გექნება სუნელი, ხარჩოს სუნელი ხომ გაქვს დანაყილი, ჩააყრი იმას და არაფერი უნდა მეტი.

ახლა. ამათ, მე რასაც ვაკეთებ და ვკმაზავ, არც ერთს არ ვაგემოვნებ მე მას, იმას არაფრის დამატება არ უნდა. გამოსალოცავს რომ ვაკეთებ, იმას დამატება არ უნდა; საკურთხს რომ ვაკეთებ, იმას არაფრის დამატება არ უნდა; ჩვენთვის საჭმელს რომ ვაკეთებ, იმას დამატება არ უნდა. მე ჩემი თვალით ვზომავ ამას. ეს დამინერე, დამინერეო! – მეტყვიან. არასოდეს დამინერია მე ჩემთვის, არასოდეს. მე თვითონ ვაკეთებ. მე ამას ვხვდები, ვხვდები.

ჭყინტი ლობიო სარის ლობიოა, რუსულია* და ქაცვი არა აქვს. იმ ლობიოს ჭყინტად მოვხარშავ, გავაცივებ. ქინძი, ოხრახუმი, ნიახური, პრასი, ნიგოზი – ერთად გატარებული ესენი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, შეზავებული მაქვს აქ. მაქვს ეს დანაყილი. და გავწურავ ამ ლობიოს ძალიან, დავჭყლეტ და ამ სუნელს ვუზამ – ეს დანაყილი სუნელი რომ მაქვს, ამას. მერე მივალ და ხახვს დავჭრი, და მოვაყრი ზემოდან და მივიტან სუფრასთან. ეს არის ჭყინტი ლობიო.

ლასი ლეზიას მუ დოს ვარენო ქიგებდგუნქ ოხამგსგნი, ხამუა, ა, გა-
თებუია, კოჩი თქუანგსგნი, თი დროს ქიმეურქ, ზაფანას ქინუოოთანქ,
ნიორს ქინუოოთანქ, თენა ქიმიახამუუ თის. ქომჩაანს ინა, ჰამინდორი
სოთინი-და, კობუ ჰამინდორს ქუმნუოჭკირანქ. ფუნს ლეზია, ინა ხელათ
ქიმნიხამუ თის. ქიმეურქ, ჩქიმ პატონ აქეგნი, დო თეურე დოპჭკირუნქ მა-
კინდორს, პურასკიას, სონას ხოლი. თექ მუნუოღვინი, თიმ გალე, ათაქ
ქინძის, პურასკიას – იფრელს დოპჭკირუნქ დო, ფუნსუნი თემი ქუმნუ-
ოღვანქ თეს. მაკინდოლი დო ჭიჭე ქინძის ცალკე დოპჭკირუნქ დო ათაქ
მალვენუუ, სონა აუცილებერიე, ჯიმუს ქოვლოლა დო ხახვის, ქინუორღვა
10 ბოლოს თენემს.

მარა არძოში უმოსო ლეზიას სამურამი ოკო, სამშურე. თენა ლეზია-
შოთ აუცილებერიე. თეს წვანერიშ ბოლო მინორღვაფანკელა ქუუნუანქ,
ლასუაში დროს ქიმშუხოლუანქ თეს წვანერს. თის უკული ვეოფუნუანქ,
ასილი აებიას ვეოფუნუანქ უკული.

– მუთ ლასირანქ?

– თე ოლასირაია კოზი მილუ, თიჯგუა, ზაკაიში. თე ფეთვიაა ხოლო
მილუ, მარა ემა ვემმახუჯუუ, ანნი ხე ვათინუნს ჩქიმი. უკული ინა ხოლო
ლასუნს, კარტოფიში ოჭყიმპოლარიენი, თინა. თინა ხოლო ლასუნს, დო
დობლასუ ე ლეზიას, დო გეგნობდგუნქ დო ქიმულანქ სუფრას. ხახვის
20 ხოლო ვორთუქ, ხახვის ხოლო დინმუორღვა, ჭკირილი ხახვის. ცომურს
ვორთუქ ლეზიას. ზოთონიმ პირობემს, მუ დოს ლეზიას იფრეს გუთენ-
ქენი, სიცხარიეთ ცომურს ვორთუქ თის.

ცომურიე ჩე დო ცომურიე ჭითა

თე ცომურს ეიშახ ფხამგნდი, პნირგნდი, ბზადგნდი, კინი ვოფუნუანდი
დო მუკმუოლურუდი, ოდო მწარე'დ. ასე ცომური დომონდგნი, მონდა ცო-
მური გეთოზირილი მუ დოს რენი, ათე ცომურს დოპკორობუნქ, დოფ-
რჩხუნქ, ოდო ბრუმულატის* გეითიპონანქ თეს ხეთ, უხამუო. თენა ჯგირი
მონდა ქორე-და, უხამუო გეითიპონანქ თეს. ცათაქ ახაი ქინძი, კამა, ცე-
როცე, ომბალე, ნიორი – ათენემს გავატარენქ მიასიროვკას*, დო ზაფანა
30 აუცილებერი, ომბალე აუცილებერი ოკო ულუდას. ათენეფს ცეროცე აუ-
ცილებერი ოკო ულუდას, კამა ბლომათ ოკო ულუდას, ნიორი ნორმალურო
ოკო ულუდას დო ჯიმუ, ზაფანა – ათენეფი გატარებული მილუ. თენა ჭითა
ორენო, ჩე ორენო, განსხვავება ვარე. ათეს ხეათ, ჩქიმ პატონ აქეგნ, ათეს
დოვზადუ თეთ. თეს წკა დათხინაფალი აფუ. ოდო თენა ორე გემუანი, მუდ-
გა წარე ვარდასგნი. თეს დინობუნაშახ თითო ლიტრას თითო კაკალი დო
გვერდის, ვარდა ჟი-ჟირი კაკალი ვენებუ, ასპირინ[ს]... სალიცინი ორდ, მარა
სალიცინიმ უჯგუშიქ იყუუ ასპირინქ.

– მუშოთ ოკო ე ასპირინი?

ამოლესილ ლობიოს როცა შემოვდგამ მოსახარშად, ხარშვა, აი, დამთავრებულიაო, კაცი რომ იტყვის, იმ დროს მივალ, ნინაკას ჩავაგდებ, ნიორს ჩავაგდებ, ეს შეიხარშება იმაში. თუ მირგია ისა – პამიდორი სადმე, მკვახე პამიდორს ჩავაჭრი. დულს ლობიო, ის უცებ ჩაიხარშება მასში. მივალ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და იქით დავჭრი ოხრახუშს, პრასს, ნიახურსაც, იქ რომ ჩავყარე, იმის გარდა, აქ ქინძს, პრასს – ყველაფერს დავჭრი და, რომ დულს, ისე ჩავყრი ამას. ოხრახუშს და ცოტა ქინძს ცალკე დავჭრი და აქ მექნება. ნიახური აუცილებელია. მარილს ვუზამ და ხახვს, ჩავყრი ბოლოს ამას.

მაგრამ ყველაზე მეტად ლობიოს საშკულავი უნდა, საშკულავი. ეს ლობიოსთვის აუცილებელია. ამას მწვანილის ბოლო ჩაყრისას ჩავაყოლებ, ამოლესვის დროს ჩავუმატებ ამას მწვანილს. მერე მას არ ავადულებ, ამოლესილ ლობიოს არ ავადულებ მერე.

– რითი ლესავ?

– ეს ამოსალესი კოვზი მაქვს, ისეთი, ბზისა. ციცხვიც მაქვს, მაგრამ ამას ვერ ვიყენებ (ამას ვერ შევეწყვე), ან ხელი კარგად არ მემორჩილება (ხელი ვერ მართავს ჩემი). მერე. ისიც ლესავს, კარტოფილის საჭყლეტი რომ არის, ის, ისიც ლესავს. და ამოვლესავ ამ ლობიოს და გადმოვდგამ და მივიტან სუფრაზე. ხახვსაც ვუკეთებ, ხახვსაც ვყრი, დაჭრილ ხახვს. ტყემალს ვუშვრები ლობიოს. ზამთრის პირობებში, როცა ლობიოს ყველაფერს მოვუდმთავრებ, სიცხარისთვის ტყემალს ვუშვრები მას.

ტყემალია თეთრი და ტყემალია ნითელი

ამ ტყემალს ადრე ვხარშავდი, ვწურავდი, ვკმაზავდი, კვლავ ვადულებდი და ვაკვდებოდი, ჰო-და მწარე იყო. ახლა ტყემალი რომ დამნიფდება, მნიფე ტყემალი როცა ბევრი ყრია (ხის ქვეშ ბევრია მოგროვებული), ამ ტყემალს ავკრებ, დავრეცხავ და თუშფალანგში გამოვიყვან ამას ხელით, მოუხარშავად. ეს თუ კარგი მნიფეა, მოუხარშავად გამოვიყვან ამას. აქ ახალი ქინძი, კამა, ცერეცო, ომბალო, ნიორი – ამას გავატარებ ხორცსაკეპში, და ნინაკა აუცილებელად, ომბალო აუცილებელად უნდა ჰქონდეს, ამას (ამათ) ცერეცო აუცილებელად უნდა ჰქონდეს, კამა ბლომად უნდა ჰქონდეს, ქინძი ბლომად უნდა ჰქონდეს, ნიორი ნორმალურად უნდა ჰქონდეს და მარილი, ნინაკა – ესენი გატარებული მაქვს. ეს ნითელია, თეთრია – განსხვავება არ არის. ამას უცებ, შენ ხარ ჩემი ბატონი, ამას შევეკმაზავ ამით. ამას კურკა მოსაცილებელი აქვს. და ეს არის გემრიელი, რაგინდ მწარეც არ უნდა იყოს [თვით ტყემალი]. ამას ჩასხმამდე თითო ლიტრას თითო აბსა და ნახევარს, ან ორ-ორი აბი არ აწყენს – ასპირინს ვუზამ, სალიცინი იყო, მაგრამ სალიცინზე უკეთესი შეიქნა ასპირინი (ასპირინმა).

– რად უნდა ეს ასპირინი?

– ვაფუნუნანს. ათე ასპირინს ქოვლოლანქ, ათე ჟი-ჟირი კაკალი, თითო ლიტრას უხუჯანდას ჟი-ჟირი კაკალინი. თე ასპირინს დოვქუნქ დო ქუმ-შუოლასა თეს. თენა ნახაშა ვარე, მუთუნი ვარენი, თემ ქიმშუოლასანქ თეს დო ზადილიე თენა, შურმა ქისხუნუანქენი, ფერი ზადილი. ბოთიში დინობუნაშახ თეს იფრელს გუთენქ. უკული ქიმეურქუ დო ბოთის, სუფთა, დუდ-გიმე დოხუაფილი ბოთის, ნყარგემონირილი ბოთინემს ქიმნუობუ დო ჟი ქუმნუობუნქ ზეთის, გუკეთენქ დუს დო ქვდობდგუნქ. მინდორს ვემნოდ ჩხანას-და, სირგილეს ქვდოდვიდა, ოში წანას გაღვენუე თენა თექ.

მაჟიათ: **ცომური კობუ** ქორე, **წვანე ცომური** ქორე-და, ქიმურქ, თე ცომურს დოპნილ, დოფრჩხუ – კობუს, წვანე ცომურს, წვანეს – ქენუორ-ღვანქ კარდილას. ართი ჭირქა წყარს ქინუობუ, ართი ჭირქას ხვალე, ოდო თეს გევოფუნუანქ. გეფუნს თენანი, ხათხოლო ქედობდგუ, მუჭო ეკო-ცუმას ქიდიიჭყანსგნი, ოდო ი კაკარს დუთხინუანქ, დოპნირუნქ თეს დო ხოლო თე პლანგშა დობზადუნქ თეს. ი კათა ორთუნა ხომაა ქინძის, ხომაა უცხო სუნერს, ხომაა მუდგა... თენა დღას ვამლოლამუ დო დღას ვაბლოლა.

– ასე **ტყლაპი**. ტყლაპის მუს უძახუნა მარგაჟურო?

– ტყაპი ჯოხო, ტყაპი. ცათაში ვაკეთე თეს: ამარი დოპნილუნქ მონდა ცომურს, ჩქიმ პატონი, ა, ახონჭკებუი ცომურს. თეს დოპნილუნქ, დოფხა-შუნქ ზაოდით* [ქინუობუნქ] კაათის, სუფთა კაათის, სუფთა კაათის დო ათაში ქიითუობუნუანქ, ათაში. თუდო ტაშტის ქეთუდგუნქ, დიდი ნისორს, ვარდა კასრულს, ოდო ეთი ხაშილს დინუობუნქ თეს. ათაქ წყარი ხომ გეითონენს, \დო\ თექ ინონენს თიში წვენი. ჟი გესქიდუ, დინირუ-უნი, ხომ, ინა – ხორცი ომურიში, თენა ამდლა ინირუე, ამსერი დო ჭუმე, მაგაითო, თეს გეითიბლანქ, თე სოკის* თემის. წვენს ქინუობუნქ მუთუნი ჭკუს, მიპკინე თეს, მიპკინე დო, ცათენა ვარენო გესქიდგნი, ათაქ, ჟი, გეს-ქიდგნი, აარძას გეიმებლა ხეთ კაკარს, ოდო ცათეს ტყაპო ქიგებდვა, ქიგუ-ობუნქ ტაბაკის დო ქიმნობდგუ ჩხანას. თენა გეგნოხომუნი, გეგნოვტყა-ბარაანქ თეს დო ქუმკუობუნუანქ დო გოსქირ.

– მინორთინაფა დო ეჯგუა მუთუნი ვაკო!

– გოსქირ თენა, ათაში გემნირთუე თენა დო გოსქირ. უკული მონდა ცომურს ათაში გოვჭყინჭყოლგენქ, ოდო თიში სოკის ცათაშ ქუსვანქ მელე-მოლე დო ქუმკუობუნუანქ დო, გოსქირგნი, ტყაპი იყი თენა, თეს მუთუნი ვაკო.

– ტყაპი მუშოთ იხვარებუე?

– ებიას ოკო, ჩქიმ პატონი ექენი. დეგეჭირებუდა, ე ჩხოშიშ ის ვაკე-თენქ-მაქ, გინიი მა, თიშოთ ირგ. მუ დროს ცომური ვაილუნი, თინკეა ტყა-პის, ჩქიმ პატონ ექენი, თით გონწყუნქ, თიშოთ ირგ. თემი ხოლო ჭკომუნს ხალხი, თემი.

ათე ნანირიდა წყარი ვარენო ორენი, თენა ქენააბე ოკო კარდიას დო ქიგედგე დო ხაშე ოკო, ხაშე ოკო, თი ზომაშა ოკო ქიმიონე, ნამდა თენა ორდას სქეი, მიკაკვათანი, ოდო ეთის ჯოხო კვანარახი, წოია.

– დიაჩქიმი ხაშენდ, ხაშენდ, ვეთეებუდუ ხაშუა.

– დუღილში უშლის ხელს (არ აადუღებს). ამ ასპირინს ვუზამ, ეს ორ-ორი აბი (კაკალი), თითო ლიტრას რომ უწევდეს ორ-ორი აბი, [ისე]. ამ ასპირინს დავფშვნი და ჩავალესავ ამას. ეს მონადულები რომ არ არის, არაფერი რომ არ არის, ისე ჩვლესავ ამას და შეკმაზულია ეს, სულს რომ არჩევ, ისეთი შეკმაზულია. ბოთლში ჩასხმამდე ამას ყველაფერს მოვუმთავრებ, მერე მივალ და ბოთლში, სუფთა, თვდამადამხობილ, ნყალდანრეტილ ბოთლებში ჩავასხამ და ზემოდან მოვასხამ ზეთს, გავუკეთებ თავს და დავდგამ. თუ მინდორში არ დევს მზეზე, სიგრილეში თუ დაღევი, ას ნელს გექნება ეს იქ.

მეორეა: თუ ტყემალი მკვახება, **მწვანე ტყემალი** თუ არის, მივალ, ამ ტყემალს დავკრეფ, დავრცხავ – მკვახეს, მწვანე ტყემალს, მწვანეს – ჩავყრი ქვაბში, ერთ ჭიქა ნყალს ჩავასხამ, ერთ ჭიქას მხოლოდ. ჰო-და ამას ნამოვადულებ. რომ ადუღდება ეს, მაშინვე გადმოვდგამ, როგორც კი ჩაშლას დაიწყებს და კურკებს მოვამორებ, გავწურავ ამას და კვლავ ამ ნესით შევკმაზავ ამას. ზოგი უკეთებს ამას ხმელ ქინძს, ხმელ უცხო სუნელს, ხმელ რალაცას... ეს არასოდეს გამიკეთებია და არასოდეს ვუზამ.

– ახლა – **ტყლაპი**. ტყლაპს რას ეძახიან მეგრულად?

– ტყაპი ჰქვია, ტყაპი. ასე ვაკეთებ ამას: აგერ დავკრეფ მწიფე ტყემალს, ჩემო ბატონო, აი, შემწიფებულ ტყემალს. ამას დავკრეფ, მოვხარშავ დიდი ქვაბით. [ჩავასხამ] კალათში, სუფთა კალათში, სუფთა კალათში და ასე ჩამოვკიდებ, ასე. ქვემოთ ტაშტს დავუდამ, ან დიდ გობს, ან ქვაბს. ჰო-და ამ მოხარშულს ჩავასხამ ამაში. აქ ნყალი რომ ჩამოიწრიტება, იქ ჩაიღვრება მისი წვენი, [ქვემოთ დადგმულ ჭურჭელში]. ზევით ხომ დარჩება, როცა დაიწრიტება, რბილობი (ხორცი) ტყემლისა, ეს დღეს იწრიტება ამაღამაც და ხვალ, მაგალითად. ამას გამოვიღებ, ამის წვენს, ამისას. წვენს ჩავასხამ რამე ჭურჭელში, მოვიკავებ ამას, მოვიკავებ და, ას რომ დარჩება, აქ, ზევით [კალათში] რომ დარჩებაა, ყველას გამოვაცილი ხელით კურკას და ამას ტყლაპად დავდებ, დავასხამ ტაბლაზე და დავდგამ მზეზე. ეს რომ შეხმება, გადავატყავებ ამას და ჩამოვკიდებ და გაშრება.

– გადაბრუნება და ასეთი რამეები არ უნდა!

– გაშრება ეს, ასე გადაბრუნდება ეს და გაშრება. მერე მწიფე ტყემალს ასე გავჭყლეტ და მის წვენს ასე წავუსვამ იქით-აქეთ და ჩამოვკიდებ და, რომ გაშრება, ტყლაპი იქნება ეს, ამას არაფერი უნდა.

– ტყლაპი რისთვის იხმარება?

– ლობიოს უნდა, შენ ხარ ჩემი ბატონი. თუ დაგჭირდება, აი, თევზის იმას ვაკეთებ-მეთქი, გითხარი მე, იმისთვის ვარგა. როცა ტყემალი არა გაქვს, მაშინ ტყლაპს, შენ ხარ ჩემი ბატონი, იმითი [წყლით] გახსნი, იმისთვის გამოდგება. ისედაც ჭამს ხალხი, ისე.

– ეს ნაწრეტი ნყალი რომ არის, ეს ჩაასხა უნდა ქვაბში და დადგა და ხარშო უნდა, ხარშო უნდა, ხარშო უნდა, იმ ზომამდე უნდა მიიყვანო, რომ ეს იყოს სქელი, მოსაჭრელი. ჰო-და, ამას ჰქვია კვანარახი, წუა.

– დედაჩემი ხარშავდა, ხარშავდა, არ თავდებოდა ხარშვა.

– ო, ართი დღას ვეგეთეებუ, ართი დღას. ოდო ათენა[ს] კვანარახი ჯო-
ხო. ანგინა გილუნო, ნადები გილუნო, ათენა, გლანდეფი გილუდა, გაჭკომე.

ნოია ოკო ლებიას. ლებიასგთ ოკო დო ნოიაში ნაზადა ხარჩო, ქოთომი-
ში ხარჩოს მუთუნი ვაუჯგუ. ვაკო თის ვართი ნეძი – თი ხარჩოს, ვართი...
ის უდგედგუანთ ჩქი, ის – ტომატის, [თინა ვაკო]. მანგიორო მეურს თენა,
ათენა ტომატი მანგიორო მეურს, ცათე კვანარახი. ასე ვაკეთი, ასე, ბრელი
ხანი ვარე, თი სუნელეფი დო იფრელით თინა ვაკეთი დო, შურო ვარე ნე-
ძობამი მუთუნი ოჭკომაია, მოწუე ჩქიმი ნოსა დო ინენქ. უკული ხე გილუ-
ნია ჯგირი. გააკეთი, ბოი, სკანი ნაკეთებუ [ჯგირიე], გააკეთია. მარა მა ენა
10 მილუ ართი დადებითი: მა მუთუნს ვაპნონუნქ, ვაბზიმუნქ, ათეს ვაკე-
თენქ თოით, ზეპირო ვაკეთენქ მა თეს.

ასე [უნექე] ხარჩო: ხარჩომ ხორცის, სპეციალნო* სახარჩო ხორცი
ორე, სპეციალნო* ორე სახარჩო ხორცი, ქონამი ხორცი, კიდირიმ ხორცი
ოკო, კიდირიმ ხორცი. ხასლა ხოლო მეუნდას ოკო. სახარჩო ხორცის ძვა-
ლი ოკო ულუდას. ჭაჭამ ხორცი ოკო, ჭე ქონამი ხორცი, ქონამი. თე ხორცის
დოპჭკირუნთ, დოფრჩხუნთ, კასრულს მუვათავსენტ, ოდო ქიგებდგუნთ,
ფერქი ორდას, სუმეურჩი ორდას, დაჩხირი ორდას, დო ქიგებდგუნთ ათაქ,
დო მუ დროს ქეთაასქირ თეს, წყარი ქითაასქირ დო მუში ქონი ვაუბალუნი,
თინკეა ვარა ქონს ქიმუძინანთ, დო ვარა ზეთის ქიმუძინანთ დო ქემნუოლ-
20 ვანთ ხახვის. ათე ხახვით ითუშუე თენა, ითუშუე. ბლომათ ხახვის ვორთუთ.
მუჭო მეტის ღოლანქ ხახვისიი, ირო მეტი გუმგაღე გემუანი. ითუშუე თენა
ხახვით დო ხახვი შურს გოჩანს, ჯგირი, სასიამოვნო შურს. ჭვილიშ შურს
გოჩანს ხარჩონი, ეთიმ დროს ხორცის ძირაფა ოკო. ათე დროს თე ხორცის
ქივიძირუანქ, ნამდა ხორცის ჭიჭე ურკუდას ხაშუაშა, ჭიჭე, მორჩილო ორ-
კუნ, თეში, ჩქიმ პატენ, ტომატის ქობლოლანქ, ვარდა, პამინდორი ქომი-
ლუდა, პამინდორს ხეხილს, დოფხეხუნქ თეს, ქობლოლანქ, ჩქიმი პატონი,
დო თეს ქიმუოთუშანქ თეს. ათენკია აართო სუფთა სიმინდიშ ქვირს ქიმ-
ვოთუშანქ თეს, ქიმუოთუშანქ. ათაქ ფუნაფილი წყარი გემიდგ, თეს ქიმ-
ნუოზუნქ თეს, ჩქიმ თოლით გობზიმუ დო, თეს მუზმა წვენი ერგებუნი,
30 მიჩქუ თენა ჩქიმ თოლით დო თეს ქიმნუოთუშანქ თეს. ათნა ქიმნითუშუე,
ათე წყარს ხომ გევობუნქ დო ურთუანქ თეს, ურთუანქ დო ზომაშა ქიმი-
პონანქ. ათეში უკული ქიმუურქ დო სუნერს, ათე კაკი სუნელი მილუნი,
ხარჩო სუნელინი, ათეს ქენუოლასანქ თეს. ჭკირილი მილუ თაურე მაკინ-
დოლი, ქინძი, ჩქიმ პატონი, ცეროცე, სონა – ათენეფი, \ჭიე\ სონა დო
ცეროცეს მორჩილო ვორთუქ, მაკინდორს უმოსო ბლომათ ვორთუქ დო
ის, ქინძის. დოვჭკირუნქ ათეს.

– თე სონა იფრერს ოკო, ვარო?

– სონა იფრერს ოკო, მარა ჭიჭე რაოდენობით. ოდო თეს ქუმნუორ-
დვანქ დო გეფუნს ჭიჭეს დო გაკეთებულე თენა, მზათიე. უკული თეს
40 მუთუნი ვაკო, მეტის მუთუნს ვაბლოლა მა თეს. თი სუნელს ქუმნუორ-
ვანქ უკული, მუ დოს ვარენო მათეენს ხაშუასგნი, უკული მინუორდვანქ

– ჰო, ერთ დღეში ვერ გათავდება, ერთ დღეში. ჰო-და ამას კვანარახი ჰქვია. ანგინა გექნება, ნადები გექნება, გლანდები გექნება – შეგიძლია ჭამო.

კვანარახი უნდა ლობიოს. ლობიოსაც უნდა და ამ კვანარახით შეკმაზულ ხარჩოს, ქათმის ხარჩოს, არაფერი სჯობს. არ უნდა იმას არც ნიგოზი – იმ ხარჩოს. იმას რომ ჩავატყეპებთ ჩვენ, ტომატს, ის არ უნდა, სანაცვლოდ მიდის ეს, კვანარახი. ახლა გავაკეთე, ახლა, ბევრი ხანი არაა, იმ სუნელებით და ყველაფრით ის გავაკეთე და სულ არ ყოფილა ნიგვზიანი რამე საჭმელიო – მითხრეს ჩემმა რძალმა და სხვებმა (იმათ). მერე ხელი გაქვსო კარგი. გააკეთე, კაცო, შენი გაკეთებული [კარგი იქნება], გააკეთეო. მაგრამ მე ეს მაქვს ერთი დადებითი: მე არაფერს ვწონი, არ ვზომავ, ამას ვაკეთებ თვალზომით, ზეპირად ვაკეთებ მე ამას.

ახლა **უნიგვზო ხარჩო**: ხარჩოს ხორცი, სპეციალურად ხარჩოს ხორცია, სპეციალურად არის სახარჩოვე ხორცი, ცხიმოვანი ხორცი, მკერდის ხორცი უნდა, მკერდის ხორცი. ნეკნებიც უნდა მიჰყვებოდეს. სახარჩოვე ხორცს ძვალი უნდა ჰქონდეს. ნეკნების ხორცი უნდა, ცოტა ცხიმოვანი ხორცი, ცხიმოვანი. ამ ხორცს დაეჭრით, დავრეცხავთ, ქვაბში მოვათავსებთ და დავდგამთ, ქურა იყოს, სამფეხა იყოს, შუა ცეცხლი იყოს, დავდგამთ ამას და, როცა შეაშრება ამას, წყალი რომ ჩაშრება და თავისი ქონი არ ეყოფა, მაშინ ან ცხიმს დავუმატებთ, ან ზეთს დავუმატებთ და ჩავყრით ხახვს, ამ ხახვით ითუშება ეს, ითუშება. ბლომად ხახვს ვუკეთებთ. რაც (როგორც) მეტს გაუკეთებ ხახვს მით(ყოველთვის) უფრო მეტად გამოგივა გემრიელი. ითუშება ეს ხახვით და ხახვს სურნელი აუვა, კარგი, სასიამოვნო სურნელი. შემწვრის სუნი რომ აუვა ხარჩოს, იმ დროს ხორცს ნახვა უნდა. ამ დროს ამ ხორცს ვნახავ, რომ ხორცს ცოტა აკლდეს მოხარშვა, ცოტა, ოდნავ რომ აკლდეს, ისე, შენ ხარ ჩემი ბატონი, ტომატს ვუზამ, ან, ჰამიდორი თუ მაქვს, ჰამიდორს გავხეხილს, გავხეხავ ამას, ვუზამ, ჩემო ბატონო, და ამას მოვთუშავ ამასთან ერთად. ამასთან ერთად წმინდა (სუფთა) სიმინდის ფქვილს ჩავაშუშავ ამას, ჩავაშუშავ. აქ აღულებული წყალი მიდგას, ამას დავასხამ ამაზე, ჩემი თვალით გავზომავ და, ამას რამდენი წვენიც ერგება, ვიცი ეს ჩემი თვალზომით (თვალთ) და ამას ჩავშუშავ ამაში, ეს ჩაიშუშება, ამ წყალს ხომ დავასხამ და ახლა ვურეც ამას, ვურეც ამას, ვურეც და ზომაზე მოვიყვან. ამის შემდეგ მივალ და სუნელს, ეს დანაყილი სუნელი რომ მაქვს, ხარჩოს სუნელი, ამას ჩავლესავ ამაში. დაჭრილი მაქვს აქეთ ოხრახუში, ქინძი, ჩემო ბატონო, ცერეცო, ნიახური – ესენი. ნიახურს და ცერეცოს ნაკლებს ვუკეთებ, ოხრახუმს უფრო მეტს ვუკეთებ და იმას, ქინძს, დავჭრი ამას.

– ეს ნიახური ყველაფერს უნდა, არა?

– ნიახური ყველაფერს უნდა, მაგრამ მცირე რაოდენობით. ჰო-და ამას ჩავყრი, დანამოდულდება ცოტას და გაკეთებულია ეს, მზადაა. მერე ამას არაფერი უნდა, მეტს არაფერს ვუზამ მე ამას. იმ სუნელს რომ დავაყრი, მას შემდეგ. როცა მოათავებს ხარშვას, მერე ვაყრი ქინძს და ნიახურს და

ქინძის დო მაკინდოლს დო უკუული ვაოგვარგვალუანქ, ვაოფუნუა. თეს ქიმ-
ნუორღვანქ, უკუული ვაოფუნუა. ფუნსუნ ფერს მინუორღვა თეს, დოვმქი-
რიტგნქ დო დოფობრუ თიშენი, ნამდა, ი ქინძის მუჭო დოხაშუ დო – გემო
უდინგ, შური რდინ ქინძის. მარა, მიუხედავად იში, ხარჩოში ხმეი სუნეი
იშენ ულუ, ქინძი ხომია ულუ, უცხო სუნეი ხომია ულუ, ჩქიმ პატონი ექენი,
დო ზაფანა დო ნიორი დო თენეფი – იფრეი ულუ მუში პრიპასეფი*. ათეს მა
გეგნოვდგენქენი, ათენა მიდგა კოჩქ ძირასგნი, თეს ვართი ჯიმუ ორკვ, ვარ-
თი ნიორი ორკვ, ვართ სუნელი ორკვ. მა თეს მუთუნს ვაპქარგნქ. მა თეს
ვაკეთენქ, ა, ჩქიმი თოიში [ზომათ], ჩქიმი გემოთ, კოჩი ვარენო ქიკვანუანს
თეს... დო შხვაშა – ქო, შხვაშა მიკვანუაფუ.

10

– სი ვეკვანუანქო?

– მა – ვარ. ა, ქოძირით, და მუჭომიე-მაქენი, მუთუნი ვაკონია, თქუანა
დო გეთუ.

– ხარჩოში ქკომუა მუნკმა უჯგუ?

– ლუმუნკეა. ხარჩო, ათეჯგუა ზადილი ხარჩო, ლუმუნკელა იქკომუუ.
უკუული მიციგანდეს ვალია დო ინეფი, ჩქიმ პატონი ექენი, ოსრის ვაკეთენდი,
სალიაკასგნი, ლუმუს მუთვოქკომანთია, თენა ქეშელებენიაო? – მინინდეს.

– ენა გეთუ ასე, ხარჩოქ. ასე ქოთომიში ხორციში ხარჩო ხომ იხაშუუ.

– **ჩახოხბილი**, ჩახოხბილი.

20

– ქოთომიში ხარჩო ვეი, ვარო?

– ხარჩო, მუჭო [საერთოთ] ხარჩოს აკეთენქენი, თეში აკეთი გოკონ-
და. მუჭო ასე ვაკეთი ხარჩონი, თეში იკეთებუ ხარჩო აარძა, ქოთომიში
თენა დო არძოში, ირფელიში. ქოთომიში ხარჩო ვამოინტერესუ იშენიშენი,
რჩინუ ქოთომი ვარედა, რჩინ ვარე ქოთომიდა: ხორცის ქკირილო ვენუ-
ორღვა. ქოთომს დოპილუნქ, კოპუპტორგნქ, გოპკიკონგნქ, მუთუნს ვე-
ნიპტენქ, გომამნუ[ნქ]. ასე ქოთომს, ჩქიმ პატონი, კუჭმაქის, მუთ ულუ
თისგნი: ბორკიენო, დუდიენო, ფირტვიენო, კუჭიენო – ათეს რჩხილს ქე-
ნობდვა კასრულს, დაჩხირს დომამნუნგქენი, თეს დოფრჩხუ ქვირით, ვარა
ღარღილით. ქვირით, სუფთა ქვირით დოფრჩხუ თეს ძაამს, გეგმუორღვა
შიგანემს აშო. მეთმობვად, თიჯგუა გვანილი შიგანიენი, თინკელა ჭის ხო-
ლო გოფხარუნქ ქვირით, ჯგირი გვანილი ქორედა, თის ვავოცოთა, თის ხო-
ლო ქივხვარე. ოდო მოფთუშუნქ თეს ხახვით. ე ქოთომს ჯიმუს ქუგუო-
თა, ფეჩქის ქიმთუოთა დო დოპჭუნქ.

30

– კუჭი?

– იფრელი მეურს თექი, შიგნეული – იფრელი თიშა – კასრულიშა: კუჭი,
ფირტვი...

– ჩხონჩხი...

– ო, ჩხონჩხიე თი ფირტვი*.

– ვარ: ფილტვი ფილტვიე დო ჩხინჩხი ჩხონჩხიე.

– არა! არა! ართი ფირტვი* ულუ ქოთომს, კუჭი ულუ დო ჩხონჩხი*

40

ულუ ქოთომს, მარგალურო [თაში ჯოხო], გური ულუ დო ჭაჭეფი* ულუ,
მარა თი ჭაჭემს* მა ეთმევსოფუნ დო ვოოთანქ, ვაუყუნუა ქოთომს.

არ ვათუხთუხებ, არ ვადუღებ. ამას რომ ჩავყრი, მერე არ ვადუღებ. მოდულარს ვაყრი ამას, გამოვრთავ (ჩავაქრობ) და დავაფარებ იმიტომ, რომ ქინძი (ქინძს) როგორც კი მოიხარშება, გემო ეკარგება, სურნელი უქრება ქინძისა. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ხარჩოს ხმელი სურნელი მაინც აქვს: სურნელი ხმელი აქვს, შენ ხარ ჩემი ბატონი, წინაკა და ნიორი და ესენი – ყველაფერი აქვს თავისი საკმაზები. ამას მე რომ გადმოვდგამ, ეს ვინც არ უნდა ნახოს, ამას არც მარილი აკლია, არც წინაკა აკლია, არც ნიორი აკლია, არც სურნელი აკლია. მე ამას არაფერს ვინერ, მე ამას ვაკეთებ, აი, ჩემი თვალზომით (თვალით), ჩემი გემოვნებით. ადამიანი ამას რომ დააგემოვნებს... სხვა – კი, სხვისთვის გამისინჯვინებია.

– შენ აგემოვნებ?

– მე – არა. აი, ნახეთ, როგორია-მეთქი, – არაფერი უნდაო – იტყვიან და მორჩა.

– ხარჩოს ჭამა რასთან სჯობს?

– ღომთან. ხარჩო, ასეთი შეკმაზული ხარჩო ღომთან იჭმევა. მერე მემასხრებოდნენ ვალია და ისინი, შენ ხარ ჩემი ბატონი, ოსტრს რომ ვაკეთებდი, სალიანკას, ღომს ვატანთო, ეს შეიძლებაო? – მეტყოდნენ.

– ეს დამთავრდა ახლა, ხარჩო. ახლა ქათმის ხორცის ხარჩო ხომ იხარშება?

– ჩახოხბილი, ჩახოხბილი.

– ქათმის ხარჩო არ იქნება, არა?

– ხარჩო, როგორც [საერთოდ] ხარჩოს აკეთებ, ისე გააკეთე, თუ გინდა. როგორც ახლა გავაკეთე ხარჩო, ისე კეთდება ყოველგვარი ხარჩო (ხარჩო ყველა), ქათმისაა ეს თუ რისიცაა, ყველაფრის. ქათმისგან (ქათმის) ხარჩო არ მაინტერესებს მაინცდამაინც, ბებერი ქათამი თუ არაა, ბებერი თუ არაა ქათამი, ხორცს დაჭრილად არ ჩავყრი. ქათამს დავკლავ, გავპუტავ, გავკიკნი, არაფერს ჩავტოვებ, გავტრუსავ. ახალ ქათამს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, კუჭმაჭს, რაც აქვს იმას: ფეხებია, თავია, ღვიძლია, კუჭია – ამას გარეცხილს ჩავდებ ქვაბში, ცეცხლზე (ცეცხლით) რომ გავტრუსავ, ამას გავრეცხავ ფქვილით, ან ღერღილით. ფქვილით, წმინდა ფქვილით დავრეცხავ ამას ძალიან, გამოვყრი შიგნეულს (შიგნეულს აქეთ), ხდება, რომ ძალიან მსუქანი ნაწლავები აქვს, მაშინ ამ ნაწლავსაც გავფატრავ [და გავრეცხავ] ფქვილით. თუ კარგი მსუქანია, იმას არ გადავადებ, იმასაც გამოვიყენებ. და მოვთუშავ ამას ხახვით. ამ ქათამს მარილს მოვაყრი, ქურაში შევადებ და შევწვავ.

– კუჭი?

– ყველაფერი ჩადის იქ, შიგნეული – ყველანაირი, იმაში – ქვაბში: კუჭი, ფილტვი*...

– ღვიძლი?

– დიახ, ღვიძლი არის ის ფილტვი.

– არა, ფილტვი ფილტვია და ღვიძლი ღვიძლია.

– არა, არა. ერთი ფილტვი* აქვს ქათამს, კუჭი აქვს და ფილტვი* აქვს ქათამს, მეგრულად [[ასე ჰქვია] ჩემო ბატონო, გული აქვს და ჭაჭები* აქვს, მაგრამ იმ ჭაჭებს* მე ავახვე და ვადებ, არ გავაყოლებ ქათამს.

– მუშენი?

– არ ვარგა. რაგადაანა, თე ირფელი ინავა, ბაცილეფი დო ირფელი თექი იბუდებუნია. [კუდეინკმა, ჟი] ეთმევეკვათენქ, ეთმევეკვირუ, ცხიმიე მუდგარენი, დაგროვებული ცხიმი კუდელიში ჟი. თუდოთ მიჭკირუ თი კუდელინკია დო ჟი ხოლო მიჭკირუ. ჩინაყვი გეშელალუ დო ქიოთამუ. ათე ჯერღვეფიენ, თენა, აარძა თე თუდონი მისოფუ დო ქიოთამუ. სუფთას, ჩქიმ პატონი, ასე დოპჭკირუნქ. ეთი დანარჩენი კუჭმაჭის, მუთ ქორენ, თის, დოფთუშუნქ ხახვით, ქიმუუძინანქ, ქონი ქომილუ მუთუნი, თის მა-
10 ლენიფერი-და, თის. გადადულებული ჩხოუში ქონი შილებეე მეუძინე. ანდა ქოთომს ბრელი ქულუ დო აართო ვახვარენქე-და, თენა ხოლო შილებეე, ქოილუდა. ვარდა, თენეფი ვაილუდა თინკეა, ზეთის, ოდო ხახვის ქენვოღვა დო ხახვით დოვთუშუნქ ჯგირო. ხახვით დოვთუშუნქ თექ, თი ქვირი ხოლო სუფთას, მუჭო ის ვორთუქ, მაგალითო, ხარჩოსგნი, თეში, ჭე ქვირს ხოლო ქიმუოთუშანქ თეს. იფრელი თენა, იფრელი, მუთ გიმილენს თეურე დო მუთ დირჩხუნი, თენა კასრულს დინოძუ დო თეში ნვენს გომწყუნქ. ქო-
20 თომი ცალკე იჭუუ. ე ნახარში, ქოთომიში ნახარში, მილუ ამარი, ქოთომიში ნახარში. თე ქოთომიში ნახარში[თ] გავაკეთენქ ნვენს. თეს ქინუობუ, გუათ-ხითხორე, ქვირს ქობლოლა, იფრელს დო დობზადუ ნვენს. მუჭო სუნელით ხარჩო ბზადინი, თეში პლანიშა დობზადუნქ. თეს, თე სუნელეფი მინაჭკი-
20 რალს თეს ქუმნუოჭკირანქ, ჩქიმ პატონი, გეითიბლა თე ქოთომს. გორგი-დუნი, დოპწყუნქ თეს დო იშო ქინუორღვანქ თექი. ასე, ხაშილი ქოთომს ვარენო აკეთენქ ხარჩოთგნი, თიში უმოსი გემოთ ულუ, სიტკბილეთ ულუ. თეს მა ართი კაკალს, მუთ ასე ქოინიინი, თეს, ნეს ვაორთუქ. ნეძით ვარენო მა დობზადუნქ ხარჩოს, ნეძითუნი, თის პამინდორს ვაბლოლანქ, თის ვორთუქ კვანარახის, ე, ნოიას. ნეძით ზადილი დო ნოიამი ნვენი იუა-ფუ უჩა, მარა სასიამოვნო ოჭკომალი დო მორგე ოჭკომალი \თინა\, ტომა-ტიი ნაზადას უჯგუნ, ფერი. ათეს ვორთუქ, მარა ასე ხომ სივინროვექ ქი-
30 უუ, მაგალითო, თე ნეძიქ ვამაშუუ მა, ათე ნოიათ ხოლო დობზადი დო ჯგირქ გიმამირთუ ორჩინეშგუე. ოდო მინიის, ნეძი შუურო ვააფენია საჭი-
30 რო. ათამ ვაკეთენქ, შხვანერო.

ათე ჩხომს ვაკეთე, მაგალითო, ჩხომს. ორაგულს ვაკეთენდი მა, კალ-
მახენს თექ, აფხაზეთის ვორდინი, კალმახას – ორაგულო გინმირთუუ კალ-
მახა უკუელი: ათეს გოფხეკუნდი, დოფრჩხუნდი, დოვეკვეკვლანდი, დუს
მევეკვათუნდი, თუდო ყბას დუთხინუანდი დო ხოპუ დუს იშენი გებდვან-
დი. დოპჭუნდი თეს, გუორგილუანდი დო უკუელი გოპწყუნდი ბაჟას ძმა-
რით, ხახვით, ნეძით. ჩესქელეებუნი, მუთუნი ვემიადინუუ თეს დო ბაჟა –
ხომ ქოიჩქ ბაჟა მუჭო იკეთებუნი?

– ქო, მუჭო ვარ.

– ათეს ქიგიონწყუნქ თის იშო, იშო ქიგიონწყუნქ კალმახის დო თეში
40 უჯგუმის მუთუნს ვაჭკომუნს კორი. ართიე თენა კალმახი. ასე სტავრიდა
გულუდუნა – ჩხომეფიე სტავრიდა – ენა ხოლო, მუჭო თის აკეთენქ, თეში
აკეთენქ კამბალას, კამპულა ჩხომს ხოლო ათაში ვაკეთე.

– რატომ?

– არ ვარგა. ამბობენ, ეს ყველაფერი ისაო, ბაცილები და ისინი იქ იბუდებენო. [კუდთან ზემოთ] ვაჭრი, ამოვჭრი. ცხიმი რალაც, დაგროვებული, ცხიმი კუდის ზემოთ. ქვემოთაც მოიჭრება იმ კუდთან და ზემოდანაც მოიჭრება. ჩინჩახვი ამოიღება და გადაიგდება. იქ ძარღვები რომ არის [იმას მოვაცილებთ], თავს ყველაფერი ის ქვედა მოშორდება (მოიგლიჯება) და გადაიგდება. სუფთას, ჩემო ბატონო, ამას დავეჭრი, ამ დანარჩენ კუჭმაჭს, რაც არის იქ, მოვშუშავ ხახვით, ჩავუმატებ, ქონი თუ მაქვს რამე, იმას რომ მოუხდება, ისეთი. იმას გადადუღებული ღორის ქონი შეიძლება მიუმატო, გადადუღებული ძროხის ხორცი შეიძლება დაუმატო. ან, ქათამს თუ ბევრი აქვს და ყველას არ ხმარობ, ესეც შეიძლება, თუ გაქვს. ან, ესენი თუ არა გაქვს, მაშინ ზეთს და ხახვს ჩავყრი და ხახვით მოვშუშავ კარგად, ხახვით მოვშუშავ. იქ იმ ფქვილსაც წმინდას, როგორც ქათმის იმას ვაკეთებ, მაგალითად, ხარჩოს, ისე ფქვილსაც ჩავშუშავ ამაში. ყველაფერი ეს, ყველაფერი, რაც გამოვა იქიდან და რაც დაირეცხება, ეს ქვაბში ყრია და იმის წვენში გავხსნი. ქათამი ცალკე ინება. ეს ნახარში, ქათმის ნახარში, მაქვს აგერ, ქათმის ნახარში. ამ ქათმის ნახარშით ვაკეთებ წვენს. ამას ჩავასხამ, გავათხელებ, ფქვილს ვუზამ, ყველაფერს, და შევკმაზავ წვენს. როგორც სუნელეებით* შევკმაზე ხარჩო, ამ წესზე შევკმაზავ. ამას ამ მწვანელებს, ჩასაჭრელს, ამას ჩავაჭრი, ჩემო ბატონო, გამოვიღებ ამ ქათამს, რომ გაგრილდება, დავეჭრი ამას და შიგ ჩავყრი იმაში. ამას, \ახლა\ მონარშულ ქათამს რომ გააკეთებ ხარჩოდ, იმაზე უფრო მეტი გემოც აქვს, სიტკბოც აქვს.

ამას მე არც ერთს, რაც გითხარი, ნიგოზს არ ვუკეთებ. როცა ნიგოზით ვკმაზავ მე ხარჩოს, ნიგოზით, იმას პამიდორს არ ვუკეთებ, იმას ვუზამ კვანარახს, აი, წუას. ნიგოზით შეკმაზული და კვანარახიანი წვენი იქნება შავი, მაგრამ სასიამოვნო საჭმელი და სასარგებლო საჭმელი, ის ტომატით შეკმაზულს რომ სჯობს, ისეთია. ამას ვაკეთებ, მაგრამ ახლა ხომ შეჭირვება დადგა, მაგალითად, ეს ნიგოზი ვერ ვიშოვე მე, ამ წუათიც შევკმაზე და მშვენიერი კარგი გამოვიდა ამ სიბერეში და მითხრეს, ნიგოზი სულაც არ ყოფილა საჭიროო. ასე ვაკეთებ, სხვანაირად.

ამ თევზს ვაკეთებ, მაგალითად, თევზს. ორაგულს ვაკეთებდი მე, კალმახებს იქ, აფხაზეთში რომ ვიყავი, კალმახს – ორაგულად იქცევა კალმახი მერე... ამას გავფხეკდი, დავრეცხავდი, გავალადლადებდი, თავს ნავაჭრიდი, ქვედა ყბას მოვაცილებდი ამას და ქალას, თავს მაინც დავდებდი. შევწვავდი ამას, გავაგრილებდი და მერე გავსხნიდი ბაჟეს ძმრით, ხახვით, ნიგოზით. რომ ჩასქელდ(ებ)ოდა, აერაფერი ემატება ამას და ბაჟე – ხომ იცი, ბაჟე როგორ კეთდება?

– კი, როგორ არა!

– ამას ვალაგებ იმაზე, ჩავალაგებ იმ კალმახს და ამაზე უკეთესს ვერაფერს შეჭამს ადამიანი. ერთია ეს კალმახი. ახლა სტავრიდა დააქვთ – თევზია სტავრიდა – ამასაც (ესეც) როგორც იმას ვაკეთებ, ისე ვაკეთებ. კამბალას, კამბალა თევზსაც ასე ვაკეთებ.

ასე ნეძი ვამოკო, უნეძებო ოკო გავაკეთე თენა: ქიმეურქუ დო დოპ-ჭუნქ თეს. ჯგირი ჭვილს, ქიმეურქუ დო, გოპწყუ ძმარით კაკილი ქინძის, ჭიჭე სონამიშაჟ ოთამილს, ნიორს, ცეროცეს – თენა კაკილი მიღუ – ათეს გომწყუნქ ძმარი დო წყარით, ოდო ათე გენწყილი ბლუდის გეჭკირილი სუნელი, გეჭკირილი მაკინდოლი, გეჭკირილი ქინძი, ძამა ჭიფას ჭკირილი ხახვის თეს გომწყუნქ დო იშო ქიგუობუ თის. ოდო თენა თიმ წვენეი დო შე-გიღებუ წვენამო გინიღე დო ჭკომე. ასე მის ათაში უცორს თენა. ასე მა-ჟიანერო: ქინძის, ნიორს დოპკაკუნქ, ცეროცეს ქუუნუანქ თის, ხახვის დოპჭკირუნქ ბრელს დო ათე ხახვის ძმარით გომწყუნქ. ძვირფასი ოჭკიმა-

10

ლიე ლუმუნკია. ლუმუნკია იჭკომე, აარძამ უჯგუშიე ლუმუნკეა ჩხომი.
– ცომურიშ წვენით!
– ცომურიშ წვენით ხოლო შვენეიერო იჭკომე, მის ოკონი. თინათ გი-ლაძ, თინათ გილაძ, მარა, მუ დოს ვარენო ათეს ქიგუნანუანქ დო ოჭკო-მუნქუნი, გემოვნება უღუ კოსგინი, ინკია თი წვენს უმოსო ჭკომუნს.

მუდგაში ორდას, შიგანი იკეთებუ ართინერო, აარძა ართინერო. ბრე-ლი რჩხუალა ოკო, ლეჯიში შიგანს – უმოსი, დო ჩხოლუში, თხაში შიგანი უკვე რჩხილიჯგუა რე. თხა ვარე ბინძური, ლეჯიე ბინძური.

20

ასე დოპილუნქ ლეს, გოპუტორგნა, ხომ? გომანგნა, გეთებუ ირფელი, შიგანს ხომ გეგმიიღანა, ათეში ინას ქემკუდირთექ დო... ძამი უნესო მარ-ჩხუალი ვორექ შიგანიში მა. პირადო ჩქიმ დუდიში ამბეს გინიინქ: მა თენა ირკორიში ნარჩხი ვამოკო, კოს ვევენდვებუქ თეს. ოდო მა პირადო ენომი-ძუ თენა დო დოფსორუნქ თეს. თენა ონწყუმალიე, დომწყუნქ თეს. ოდო ათაქ გემიხე წყარიში გემაბუნალი. გურს დუთხინუანქ, ჩხონჩხის მიკოძუ ნალველინი, თის დუთხინუანქ, ქუოთანქ, ჩხონჩხის დოფრჩხუ, გურს გოპ-ჭკირუ, ცუჯეფი უღუნი, თის გელაპჭკირუნქ, ჩქიმ პატონი, დო ჩხონჩხი, გური დო ფიჟვი – ცალკე გემიდ ენა რჩხილი. ასე ქიმებთი თეშა, ათაქ გით-მემბუნს წყარს, გინმოპჭკირუნქ თეს, ათეზმა-ათეზმათ გინმოპჭკირუნქ თეს, გემიდგ ამარი წყარი დო ეს გეგმოფხვარჩალაანქ, გეგმობრჩხუ წყა-რიგებუნილო, დუთხინუა, მუთ ბინძურიე დინახალენი, თის, დო უკუელი

30

გოფხარუნქ დო კინე გოფრჩხუ თეს. ცალკე მიღუ ამარი ტაშტი დო გით-მუოთანქ თის. ათაში აარძას გავაკეთენქ. თეს ოშფა უღუ. ლეჯიშის ვა-უღუ ოშფა, ნანეი ლეჯიში, ათეს ხოლო გოფრჩხუნქ, ნანის ხოლო თეს ქი-გებდვანქ. ნანი გინიფერჩელუუ. ნანის ნანო შინახენა დო, გაღე უღუ თის ხორცინი, თინა შიგანკელა იკეთებუ. ირფელს თითეულო-თითეულო თექ ქიგუონწყუნქ ხარილს დო გაკეთებულს. უკული მევადვალუუქ თეს, ფრჩხუნქ დიო ქვირით, ქვირით დიო ჟირმას დოფრჩხუნქ. უკული ქიმეურქ დო ჯიმუთ ფრჩხუნქ, მანგარაას ფრჩხუნქ ჯიმუთ, უკული მიკუადავალუუქ დო ბოლოს ფრჩხუნქ ძმარით. ათენა ირფელი ჩეერცხიებუნ, უკული ათენა გუთმესქიდ სუფთა, ლეჯიშ მური დეთხუებუ თეს, ლეჯიშ მური. ქიგებდგუ

40

ქვაბის, დოფხაშუ თენეფს ირფელს: ჩხონჩხის, გურს – ირფელს აართო დოფხაშუ. უკული ქიმეურქ დო სუნელეფს დოპკაკუ. ნიორი, ქონდარი დო ჭიჭე მუდგათიენი ხომლა ქინძის ქიმშვო ოთა, ხომლა ქინძიშ კაკალიენ, თის, ზაფანა[ს], თენა ქვინჯეთ იკაკუუ.

ახლა ნიგოზი არ მინდა, უნიგეზო უნდა გავაკეთო ეს: მივალ და შევწვავ ამას. კარგად შემწვარს, მივალ და გავხსნი ძმარში დანაყილ ქინძს, ცოტა ნიახურგარეულს, ნიორს, ცერეცოს – ეს დანაყილი მაქვს, ამას გავხსნი ძმრითა და წყლით და ამ ჯამში დანყობილს დაჭრილ მწვანეხალს, დაჭრილ ოხრახუშს, დაჭრილ ქინძს, ძალიან წვრილად დაჭრილ ხახვს ამასაც შევურევ (გავხსნი) [ძმარსა და წყალში] და გადავასხამ თევზს (იმას). ეს მისი წვენია და შეგიძლია წვენიანად გადაილო და ჭამო. ზოგს ასე უყვარს ეს. ახლა მეორენაირად: ქინძს, ნიორს დავენაყავ, ცერეცოს შევავოლებ იმაში, ხახვს დავჭრი ბევრს და ამ ხახვს ძმარში (ძმრით) გავხსნი. ძვირფასი საჭმელია ღომთან.

– ტყემლის წვენით!

– ტყემლის წვენითაც მშვენივრად იჭმება, ვისაც უნდა, ისიც დევს [მაგიდაზე], ისიც დევს, მაგრამ, როცა ამას დაანებ და შეჭამ, გემოვნება თუ აქვს კაცს, მაშინ იმ წვენს უფრო ჭამს.

– რისიც არ უნდა იყოს, **შიგანი** კეთდება ერთნაირად, ყველა – ერთნაირად ბევრი რეცხვა უნდა, ღორის შიგანს – უფრო მეტი და ძროხის, თხის შიგანი უკვე გარეცხილივითაა. თხა არაა ბინძური. ღორია ბინძური.

ახლა. დავკლავ ღორს, გაპუტავენ, ხომ? გატრუსავენ, მოთავდება ყველაფერი, შიგანს ხომ გამოიღებენ, ამას მივადგები და... ძალიან უნესი გამრეცხავი ვარ შიგანისა მე. პირადად ჩემი თავის ამბავს გეტყვი: მე ის ყველას გარეცხილი არ მინდა. არავის ვენდობი ამას. მე, მაგალითად, მიდევს ეს წინ და დავფატრავ ამას. ეს იხსნება, დავხსნი ამას და აქ მიდგას წყლის დამსხმელი. გულს მოვაცილებ, ღვიძლს რომ აკრავს ნალველი, იმას მოვაცილებ, გადავავდებ. ღვიძლს გავრეცხავ, გულს გავჭრი, ყურები რომ აქვს, იმას მოვჭრი, ჩემო ბატონო, და ღვიძლი, გული და ფილტვი – ცალკე მიდევს ეს უკვე გარეცხილი. ახლა მივედი ამასთან. აგერ მისხამს წყალს, გადავჭრი ამას, ამხელა – ამხელაზე გადავჭრი ხოლმე ამას, მიდგას აგერ წყალი და გამოვალაღლაღებ, გამოვრეცხავ წყლით დასხმულით (დასხმულად), მოვაშორებ, რაც ბინძურია შიგნით, იმას, და მერე გავფატრავ ამას და კვლავ გავრეცხავ ამას. ცალკე მაქვს აგერ თასი და ვყრი (ვაგდებ იმაზე). და ასე ყველას გავაკეთებ. ამას ასფენა აქვს [ძროხას]. ღორს არა აქვს ასფენა. ნანია ღორისა, ამასაც გავრეცხავ, ნანსაც ამაზე დავდებ. ნანი იფცქვება. ნანს ნანად შეინახავენ და, გარეთ რომ აქვს იმას ხორცი, ის შიგანთან ერთად კეთდება. ყველაფერს სათითაოდ იქ დავალაგებ გაფატრულს და გაკეთებულს. მერე დავყვები ამას, ვრეცხავ ჯერ ფქვილით, ფქვილით ჯერ ორჯერ გავრეცხავ. მერე ავდგები და (მივალ და) მარილით გავრეცხავ, მაგრად გავრეცხავ მარილით. მერე დავყვები და ბოლოს გავრეცხავ ძმრით. ეს ყველაფერი რომ მოშორდება, მერე ეს რჩება სუფთა, ღორის სუნი მოშორდება ამას, ღორის სუნი. მერე დავდგამ ქვას, მოვხარშავ ამას ყველაფერს: ღვიძლს, გულს – ყველაფერს ერთად მოვხარშავ, მერე ავდგები და (მივალ და) სუნელებს დავნაყავ. ნიორი, ქონდარი და ცოტაოდენ ხმელ ქინძს ჩავავდებ ამაში, ხმელი ქინძის კაკლები რომაა, იმას, წინაკას – ეს ქვიჯით ინაყება.

ასე თენა ხომ დიხაშუ დო გეშებლანქ, გორგიდუნ, დოპჭკირუნქ ჭიფა-ჭიფაას, ო, სკანი ჭირიმა, დობზადუნქ თეს, ძამი ხემა ქიმიპონანქ. იფრელი დიზადუნქ, უკული ხახვით დო ით, შიგანს მოფთუშუნქ ტაფეს, მიდეებლანთ სუფრაშა დო ქოვჩანთ კოს.

გავაკეთით თენა, ენა ლეჯიში შიგანი. ასე **ჩხოუში შიგანი**: ჩხოუში შიგანი აში ვერჩხუუ. მაგალითო: ცუდეს პილუნქ[ნი], თიში შხვა რე დო, კამპანიაშო დოპილით ართი დო ჟირი ჩხოუ[ნი], თინა შხვა რე. ასე ცუდეს პილით დო ვაკეთენტ, თის გირაგადუქ: მიდებლით ტეხირიშა, მაღი წყარიშა. ჩხოუს ნამუთ შხუ კუჭი ულუ, ირფელი დინმუურს თექ დო ეფშა რე ირფელითგნი, ათეს დუს ულუ ოშფა. ოში ფა რე. თენა ოკო დოკო-როცხე, მუ დოს რჩხუნქუნი, ვემკოსქიდას მუთუნქენი. თენა წყარს ირჩხუუ, მაღი წყარს.

დანარჩენი უკული... ცუდშა ქიმიბლანთ, ტიბუ წყარით ბრჩხგქ უკული თეს, მარა თინკემა თეს ჯვეშო ვაბტყაბარანდით, თე ბუჟუჟი ულუდუნი, ბუჟუჟამო ბჭკომუნდით თეს. ასეიანი ახანეს ქუნუნენი, ათაში ვაკეთენთიანი – ვარია, ათენა რენია უჯგუში. ვაგირჩქიენა სი. დორჩხი, შრომა ქოძირი დო, უჯგუში ნამუ რენი, თექ ქოძირგქ.

ოხვამერი

ოხვამერო თხა დო შხური ოკო. მგთმოხვად ოხვამერიანი, თინკელა ათე შიგანს დობზადუნქ მა, ქობალი მილუ ამარი ზელი, ეუღირი ქობალი, ოდო, მაგალითო, ვხვამულენქ – მა არძა მოთაღემს უხვამი თითო ქაცარი ჯარიში დგნართინას. ასე მაფუ კინე ოხვამალი. ათაქ ქემომხუჯუუდა, გვალა ათაქ თქვა რეთინი, თეში-და, მა გოძირანქ, მუჭო ვაკეთენქენი. ასე. ჯარშა მიდეონეს ჩქიმი მოთაღეფინი, მა ნაჩხურს შევეპირი: „ლორონთი, ოლონდ მხიარულო ქემომიონი თინა დო დგნართის ქოთ გეითოვხვამანქ თაქ, ნაჩხურს, დო ქოთ თხას დოპილუნქ“. თხაში სკუა, ქაცარი ხოლო, უხვამი დო ათაქ მით მუურსუნი, თინა ოჭკომუნს, თენა შარაში მაღუ ორდას, მიდგა ორდას, თიმ დლას იჭკომუუ თენა.

ასე თეს ვარენო დოპილუნქ მანი, თეში შიგანს დოფრჩხუნქ, დობჭუნქ ქაცარს, ვარდა დოფხაშუნქ. მაგაითო, დიდიქ ქიუუდა, დობხაშუნქ, ონი ათი შიგანს დობჭკირგქ ჭიფაას, დობზადგენქ, ოდო ოთხი კვერს გუამზადენქ ათეში მაგირძა-მაგირძას, ქეგუნწყუანქ თეს ტაფეს დო ქინთობდვანქ ფჩქიში დუხოვკას* დო დიჭუუ თე ოთხი კვერი: თიში მაჯგირას კოჩი მუთუნს ვაჭკომუნს, დო ქუხვამანქ, მაგაითო, ბოშემს. ასე ათეს ვაკეთენქ მა, მაგაითო, ჩქიმი ცუდეს. თენა მა მიშიკოს გუკეთი, ვახტანგის გუკეთი, ჩქიმ პატონ ფექენი, გურამს ჯარშა ვაულუ, უკული მიშაში სკულემს გუკეთი, ელიკოში სკულემს გუკეთი, ბლანკეტაში სკულემს გუკეთი – ბოშეფი ნამუ დუნი, თინემს. დო ასე მაფუ ართი ბოში დოსკილადირი,

ახლა ეს ხომ მოიხარშება და ამოვიღებ, რომ გაცივდება, დავჭრი ნვრილ-ნვრილად. დიახ, შენი ჭირიმე, შევკმაზავ ამას, ძალიან დავამუშავებ ხელით. ყველაფერი რომ შეიკმაზება, მერე ხახვით და იმითი შიგანს მოვთუშავთ ტაფაზე, ნავილებთ სუფრასთან და ვაჭმევთ კაცს.

გავაკეთეთ ეს, ეს ღორის შიგანი. ახლა **ძროხის შიგანი**: ძროხის შიგანი ასე არ ირეცხება. მაგალითად: სახლში რომ დავკლავთ, იმისი სხვა არის და, ქორწილისთვის რომ დავკალით ერთი და ორი ძროხა, ის სხვა არის. ახლა სახლში დავკალით და ვაკეთებთ, იმას გეუბნები: ნავილეთ ტეხურაში, გამდინარე წყალში. ძროხას რომელიც მსხვილი კუჭი აქვს, ყველაფერი რომ ჩადის იქ და საესეა ყველაფრით, ამას თავზე აქვს ასფა, ასი ფენაა. ეს უნდა დაითვალო, როცა რეცხავ, რომ არაფერი დარჩეს. ეს წყალში ირეცხება, გამდინარე წყალში.

დანარჩენი მერე... სახლში მოვიტანთ, თბილი წყლით ვრეცხავთ მერე ამას. მაგრამ ამას ძველად არ ვატყავებდით, ეს ხაო რომ ჰქონდა, ხაოიანად ვჭამდით ამას. ახლანდელ ახლებს რომ უთხრა, ასე ვაკეთებთო – არაო, ეს არისო უკეთესი. ყურს არ გიგდებენ შენ. გარეცხე, შრომა ნახე და, უკეთესი რომელიცაა, იქ ნახავ.

გამოსალოცი

გამოსალოცავად თხა და ცხვარი უნდა. როცა უნდა გამოვულოცო, მაშინ ამ შიგანს შევკმაზავ მე, პური მაქვს აგერ მოზელილი, ამოფუებული პური, ჰო-და, მაგალითად, ვლოცავ – მე ყველა შვილიშვილისთვის შევწირე თითო თიკანი ჯარიდან დანაბრუნებისას. ახლა მაქვს კიდევ შესანიერი (გამოსალოცი). აქ თუ მომიხერხდა, სულაც აქ თქვენ რომ ხართ, ისე, მე გაჩვენებ, თუ როგორ ვაკეთებ. ახლა. ჯარში რომ წაიყვანეს ჩემი შვილიშვილები, მე წაჩხურუს* შევპირდი: „ღმერთო, ოღონდ მხიარულად ჩამომიყვანე ის და, დანაბრუნებზე კიდევაც გამოვულოცავ აქ, წაჩხურში და კიდევ თხას დავკლავ“. თხის შვილი, თიკანიც შევწირე (შესანიერად, გამოსალოცად დავკალი) და აქ ვინც მოვა, ის შეჭამს. ეს მგზავრი იყოს, ვინც გინდა იყოს, იმ დღეს შეიჭმება ეს.

ახლა ამას რომ დავკლავ მე, ამის შიგანს დავრეცხავ, შევწვავ თიკანს, ან მოვხარშავ. მაგალითად, დიდი თუ შეიქნა, მოვხარშავ, და ამ შიგანს დავჭრი ნვრილად, შევკმაზავ და ოთხ კვერს გავამზადებ ამსიგრძე-ამსიგრძეს, დავანყობ ამას ტაფაზე და ჩავდებქურის ლუმელში. და გამოცხვება ეს ოთხი კვერი. ისეთ გემრიელს (იმსიკარგეს) კაცი ვერაფერს შეჭამს, და გამოვულოცავ, მაგალითად, ბიჭებს. ახლა ამას ვაკეთებ მე, მაგალითად, ჩემს სახლში. ეს მე მიშიკოს გაუუკეთე, ვახტანგს გაუუკეთე, ჩემი ბატონი რომ ხარ, გურამი ჯარში არ წასულა, მერე მიშას შვილებს გაუუკეთე, ელიკოს შვილებს გაუუკეთე, ბლანკეტას შვილებს გაუუკეთე ბიჭები რომლებიც იყვნენ, იმათ. და ახლა მყავს ერთი ბიჭი დარჩენილი, და ის ვერასო-

დო თიქ დღას ვამაჭოფუ დო, უმაჭოფუ არგუსოში უკუელი, მარაშონაში უკუელი-და, თის ოკო უხვამენი ხოლო. ართი თის ციხემა გემთუჯლონი: ართი თუ, ართი ოჩი, თი კვერფით, თი ირფელით ციხემა გემთუჯლონი, სანთელი ხოლო, ლოთი ქობალია დო ინკეა ხედენი, დო ლოთი ქობალია დო ი კათაქ დირძღ. ლოთი ქობალია ამდღა ხოლო მიარიკუანს, ხვიჩა მანჩაში ბებში მუნაჯლონა ქაცარიში ხორცი ბჭკომია.

ღეს მუჭო პილუნდი დო შხაშხის მუჭო ვაკეთენდინი

10 – ღეს დოპილუნთ...
– მინ ცვიჲნს ღეს?
– მა პილუნქ თვითონ, მუდა მაფუ ნაცვილა ჩქიმი ხეთ!... ღეჯი მუ დოს ოცვილარი დენი ვარა გემჩამალო, ვარა მუთუნო, ჩქი, ოსურეფი, ვორდით, ვარა კორეფი სო რდ! ჩხუბი'დ. ოპჭოფუნდით თეს, ქუდუორაგუანდით დო მაპვილარი მა ვორდი, კასაბი ვორდი თიში დო პილუნდი ქოთ. თი დროს ხომ ათაში ქოპილუნდით – ღიათ, ღიათ. დიკვეთუუდ ზისხირი, ოდო თი მხარეს კუჩხის ირფელს გოდგუდუ დო უკუელი რჩხიკონ ოკო თინა, უსოფეკო ოკო. უკუელი სოდგარენი ქობძირი, ვილუნდი კოჩი ათაქ კისერითენი. ათაქ ქიგუაშქვანდი ხამს, ათეზმას გოპკვათუნდი, უკუელი ათეზმა ათაში გუტეენდი ხამს, დიდი ხამით გუტეენდი დო გურშა... გურს ქიმეფრი, გურს დოპჭყოლუნდი.

20 მიკივრთუდი დო ათე ხერხემალიში ძვალს მანგარო ქიგუნჭირანდი თე ხამს დო ცვილირი'დ უკუელი, ღურელი'დ. დო უკუელი პუპტორენდით. დულა ნყარს, გვარგვალაფირი ნყარს ქიგუვობუნთ, გოპუპტორუნთ, უკუელი გობრჩხუნთ, გომამუნთ, გავასუფთენთ, გოვრჩხუნთ თის ძაამი, თი ტანს, ქვირით, ქვირით. ქვირი ირფელიში უჯგუშო რჩხენს. მუთინი ვარა გოლოირი ქორე, ვარა მუთინი-და, იფრელს დუთხინუანთ დო უკუელი გეგმოფხარგნთ თეს, დუთხინუანთ უკუელი იფრელს, უკუელი დინახალე ხოლო ქვირით გობრჩხუნთ. შურქ ვაუნას ოკო, შურქ, ღეს ჩირიე შური ულუ, ჩირიე. ოდო ათეს ქიმკუობუნუანთ დო თენა გოსკირ ამსერი, ჩქიმ პატონ ღექენ, ქიმკუობუნუანთ მინ კუჩხით, მინ კისერით. უჯგუშო ნირდ, ჟი მიკუობუნუანთენი,

30 თინა. მაჟია დღას გებდირთექ დო, მუჭო მაღეფი უღუნი, თეში დომწყენქ: ნოხოლენი კუჩხი, კისერი, კირდაში, უკახალენი კუჩხი, ჭაჭეფი – თენა ირფელი დიჭკირუუ კუსოკ-კუსოკო*, თენა ძაამი სქელი ქორე, თენა, ძაამი მანგარი დო დიდი ღეჯი ქორედა, ქიმუურქ, ნანა, დო ცათაში დოვკვათუნქ, ცათაში-ათაში დოვკვათუნქ თე ხორცის ჟიდოშე, ტყებიშე, ოდო ათაქ ქიმეურქ, ათაქ დულა ნყარი გემიდგუ, გვარგვალანსენი, ფერი. ათე დულა ნყარს თე ხორცის აშულუანქ, ათე ნწყმილი დო ჭკირილი ხორცის ეშულუანქ თეს დო ქიგონკარანქ თეს. უკუელი თენა ხოლო დონირდ, ხომ? ჯიმუს ქოფრანქ თეს, მანგარას ქობლოლანქ, ოდო ქინუონკარანქ ჭურჭელს, ოდო

დეს დავიჭირე და, თუ დავიჭირე აგვისტოს შემდეგ, მარიამობის შემდეგ, იმასაც უნდა გამოვულოცო. ერთი იმას ციხეში შევუგზავნე: ერთი გოჭი, ერთი მამალი თხა, ის კვერებიც, იმ ყველაფრით ციხეში შევუგზავნე, სანთელიც, ლოთი ქობალია და იმათთან რომ იჯდა, და ლოთი ქობალია და ის ხალხი გაძღა. ლოთი ქობალია დღესაც მოიგონებს, ხვიჩა მანჩავას ბებიის გამოგზავნილი თიკნის ხორცი ვჭამეო.

თუ როგორ ვკლავდი ღორს და შაშხს როგორ ვაკეთებდი

– ღორს დავკლავთ...

– ვინ დაკლავს ღორს?

– მე დავკლავ თვითონ, რამდენი მყავს დაკლული ჩემი ხელით! ღორი როცა დასაკლავი იყო ან გასაყიდად, ან რაიმესთვის, ჩვენ, ქალები, ვიყავით, თორემ კაცები სად იყვნენ! ომი იყო. დავიჭერდით ამას, წამოვაქცევდით და დამკვლელი მე ვიყავი. ყასაბი ვიყავი მაგისი და ვკლავდი კიდეც. მაშინ ხომ ასე ვკლავდით – ილლით, ილლით. შედედებოდა სისხლი და იმ მხარეს ფეხზე ყველაფერი იყო დასვრილი და მერე გაგერეცხა უნდა ის, გეხლაფორთა უნდა. მერე სადღაც ვნახე, რომ კლავდა ის კაცი აქ კისრით. აქ დავარტყამდი დანას, ამდენზე გავჭრიდი, მერე ამდენზე ასე გავუშვებდი დანას, დიდი დანით გავუშვებდი და გულში... გულში მივცემდი (მივეცი), გულს გავკვეთდი. მოვბრუნდებოდი და ამ ხერხემლის ძვალს მაგრად დავაჭერდი იმ დანას და დაკლული იყო მერე, მკვდარი იყო. და მერე ვპუტავდით. მდულარე წყალს, ქაფქაფა წყალს დავასხამთ, გავპუტავთ, მერე გავრეცხავთ, გავტრუსავთ, გავასუფთავებთ, გავრეცხავთ მას ძალიან, იმ ტანს, ფქვილით, ფქვილით. ფქვილი ყველაზე უკეთესად რეცხავს. რამე, ან გაბოლილი თუ არის, ან რამე, ყველაფერს მოვაშორებთ და მერე გამოვშიგნავთ ამას, მოვაშორებთ მერე ყველაფერს, მერე შიგნითაც ფქვილით გავრეცხავთ. სუნი არ გაჰყვეს უნდა, სუნი, ღორს გლახა სუნი აქვს, გლახა. ჰო-და ამას ჩამოვკიდებთ და ეს გაშრება ამაღამ, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ჩამოვკიდებთ ხან ფეხით, ხან კისრით. უკეთესად დაინრიტება, ზევით რომ ჩამოვკიდებთ, ის. მეორე დღეს ავდგები და, როგორც მალეები აქვს, ისე ავქნი: წინა ფეხი, კისერი, მკერდი, უკანა ფეხები, ანტრიკოტი – ეს ყველაფერი აიქნება ნაჭერ-ნაჭერ. ეს თუ ძალიან სქელია, ეს ძალიან მაგარი და დიდი ღორია თუ არის, მივალ, ნანა, და ასე დავჭრი, ასე დავჭრი ამ ხორცს ზემოდან, ტყავიდან, ჰო-და აქ მივალ, აქ მდულარე წყალი მიდგას, რომ ქაფქაფებს, ისეთი. ამ მდულარე წყალში ამ ხორცს ამოვავლებ, ამ აქნილ და დაჭრილ ხორცს ამოვავლებ ამაში და დავალაგებ ამას. მერე ესეც დაინრიტება, ხომ? მარილს მივცემ (ვაჭმევ) ამას, მაგრად ვუზამ და ჩავანყობჭურჭელში და დავახურავ თავზე (ჩავკეტავ). მერე ამოვიღებ და დავკიდებ

დობკილაანქ იშო. უკუული გემებლანქ დო ქიმკუობუნუნანქ ნოლაში ადგირს, ვარდა კუმა რენი, თექ, დო იუაფუ ნამდვილი შხაშხი. ნამდვიი შხაშხი ქეგო-კოდა, კუმაქ ოკო მიაგას.

– ჩხოუს ხოლო ცვიინდიო?

– ჩხოუს პილგნდი, გიმოვჩანდი

– ტყაბარუა ხოლო გირქედუო?

– მუჭო ვამგჩქედ! ასე ხოლო გოპტყაბარანქ გოკონდა, სი ორწყედენი, თეში. ქოთ დოპილუნქ, ქოთ გოპტყაბარანქ, სკუალემქ ვადომლურასენი, ლორონთიში მარდგემე დო იესო ქრისტეში მარდგემე.

10 – მა ფშე, ბალანობას დიაჩქიმს შაშხი მიკუუბუდუ. დო ართშახ ბიქტო-რი არკვანს ნოჯანუედ. ოდო მუაჩქიმს ქუმეურთუმუდუ, დიაჩქიმი ვარე, ოდო ქედოხვად ლებიაქ. ლებია ვამაჭკომენია დო შაშხის გემკომწყუნქ დო დოვხაშგენქია. ბალანას არუეუაფუ არკვანს. მიდართ, ქიმიოჯინგენი, – ვარე შაშხი. სო იდ თე შაშხიქ? მუ ლოე თე ოსურქ თე შაშხია? ბალანაქ, არკვანს ჯანგენი, ფერი ბალანაქ, უნუუ მუაჩქიმს, ხე კირიი აფუ, დუდი გემკართინუუ დო... თურმე დიაჩქიმს თუდო კურთხუშა ქიმკუტყობინუაფუ ე შაშხი დო – „ემერი, ემერი, „ჟი, ჟი“ – ურაგადუუ ბიქტორს. ჰო-და ეს გამახსენდა ახლა.

როგორ ვჭამთ შაშხს და რასთან ვჭამთ?

20 – პირვეი წყარი, მუჭო გეფუნს, ხათე დუთხინუე ოკო. რგვი წყარით გორჩხუნქ თეს კინიი, კინიი ქინობდვანქ დო ზედმეტი ჯიშუამი ვეციი. გო-კონდა ლუმუნკია ჭკომუნქ, გოკონდა ჭკიდინკია. აარძაში უჯგუშო სასი-ამოვონ ოჭკომალეი ჭკიდინკია.

სვალი

თხალემს ხოლო ჭვალუნა ხალხი, მარა თხაში ბჟა ოხოლუნ ფერს ნაკლებო ციდეულენს ხალხი. იჩინებეე, იჩინებეე. მარა ადრე [თხაში ბჟა], ფილტვეფიში სისუსტე მიდგას ულუნი, იშო ჯგირიენია, რაგადაანდეს. ვაოფე მართალი.

ჩხოუ გინს ქიმიგენსენი, გინი წუნს ართი მარას, ბჟას ვემდულანა, მა-რა ბჟაქ ხოლო გინიმიინდას ოკო, ყვითელიე. ცუთი ბჟა გინიმიინდუუ დო, ა, ჩეთ გინირთუუნი – შილებე. თის მოჭვალუნანი, ვარა ღეს ქოჩანა, ვარა თუს ქოჩანა, კოჩი ვაჭკომუნს, სონდარო ჩეთ ვეგნირთუუნი, ჩეთ. ასე გე-ესუფთებუდ, ჩქიმ პატონ აექენ, მოჭვალუნდეს, ქიმიდანდეს ცუდეშა, გინს ჟირი კითის ქუდუტენდეს, ჭვალუნდეს ართი თუთას. ართი თუთას ჭი-ჭე[ს] გინი ჭკომუას ქიდიჭყანდგენი, უკუული ხოლო ართი კითიშა ქიგიორი-ნუანდეს, ართი კითის დუტენდეს. უკუული ხოლო მთლად ქიდიჭყანდ გინი ჭკომუას ღარღილიში[ს], წყარს შუნდუ, ოდიარეს... – მთლიანო ჭვალუნ-დეს, ჩქიმ პატონ ექენ. ოდო ათე ნაჭვალა ბჟას ქიმიდანდეს, დონირუნდეს, სანურით დონირუნდეს, გუმარათ ხოლო წირუნდეს.

– ქო, მარა ბჟა ქიმერჩ კონი, თიშენი გინს ონუაფუნდეს.

კვამლიან (ჭვარტლის) ადგილზე, ან, კვამლი სადაც არის, იქ, და იქნება ნამდვილი შაშხი. ნამდვილი შაშხი თუ გინდა, კვამლი უნდა მოხვდეს.

– ძროხასაც კლავდი?

– ძროხას ვკლავდი, ვყიდდი

– გატყავებაც იცოდი?

– როგორ არ ვიცოდი! ახლაც გავატყავებ, თუ გინდა, შენ რომ უყურებდე, ისე. კიდევაც დავკლავ, კიდევაც გავატყავებ, შვილები არ მომიკვდეს, ღვთის მადლმა და იესო ქრისტეს მადლმა.

– მე მახსოვს, ბავშვობაში დედაჩემს შაშხი ეკიდა. და ერთხელ ბიკტორი აკვანში ნოლილიყო, ჰო-და მამაჩემი მოსულიყო, დედაჩემი არ არის, და დახვდა ლობიო. ლობიოს ვერ შევჭამო და შაშხს ჩამოვხსნი და შევჭამო. ბავშვს სძინავს აკვანში. ნავიდა, ახედა – არაა შაშხი. სად ნავიდა ეს შაშხი? რა უქნა ამ ქალმა ეს შაშხიო? ბავშვმა, აკვანში რომ წევს, ისეთმა ბავშვმა, უთხრა მამაჩემს, ხელი შეკრული აქვს, თავი მიატრიალა და... თურმე დედაჩემს ქვევით კუთხეში მიუმალავს ეს შაშხი და – „ეგერ, ეგერ“, „ზევით, ზევით“ – უთქვამს ბიქტორს. ჰო-და ეს გამახსენდა ახლა.

როგორ ვჭამთ შაშხს და რასთან ვჭამთ?

– პირველი წყალი, როგორც კი ადუღდება, მაშინვე მოაშორო უნდა. ცივი წყლით გარეცხავ ამას კვლავ, კვლავ ჩავდებ და ზემდეტად მარილიანი არ იქნება. გინდა ღომთან ჭამ, გინდა – მჭადთან. უფრო (ყველაზე უფრო) სასიამოვნო საჭმელია მჭადთან.

ყველი

თხეზსაც წველის ხალხი, მაგრამ თხის რძე რომ ურევია, ისეთს ნაკლებად ყიდულობს ხალხი. იცნობა, იცნობა. მაგრამ ადრე [თხის რძე], ფილტვების სისუსტე ვისაც აქვს, იმისთვის კარგიაო, ამბობდნენ. არ ყოფილა მართალი.

ძროხა ხბოს რომ მოიგებს, ხბო ნოვს ერთ კვირას, რძეს არ წაართმევენ, მაგრამ რძეც დაინმინდოს უნდა, ყვითელია. ის რძე გაინმინდება და, აი, რომ გათეთრდება (თეთრად რომ გადაიქცევა) – შეიძლება. იმას რომ მონველიან, ან ღორს აჭმევენ, ან გოჭს აჭმევენ, ადამიანი არ შეჭამს, სანამ არ გათეთრდება (თეთრად არ იქცევა, თეთრად). ახლა გასუფთავებოდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მონველიდნენ, მოიტანდნენ სახლში, ხბოს ორ თითს დაუტოვებდნენ, წველიდნენ [ასე] ერთ თვეს. ერთ თვეში, ცოტას ხბო ჭამას რომ დაინყებდა, მერე კიდევ ერთ თითზე დააყენებდნენ, ერთ თითს დაუტოვებდნენ. მერე კიდევ მთლიანად რომ დაინყებდა ხბო ჭამას ღერლისას, წყალს დალევდა, ბალახს... – მთლიანად წველიდნენ, ჩემი ბატონი რომ ხარ. ჰო-და ამ ნაწველ რძეს მოიტანდნენ, განურავდნენ, სანურით განურავდნენ, გვიმრითაც წურავდნენ.

– კი, მაგრამ, რძე რომ მოეცა, ამისთვის ხბოს აწოვებინებდნენ.

– ო, გინს მათგანაფუანდეს, თვითონ გინი ვაგანუენი, ეში ჩხოუ ვე-
მერჩანს, მაგანუე ოკო. ასე, ჩქიმი ელიკო რენი, ჩხოუღეფი სუნს, გინს
ვაგანუანს, ვითოხუთი დღას გინს ვაუჭვალუნს ჩხოუსუნი, თეში მიაშქვანს
გინს. ასე ვითოხუთი დღა გეთებუნი, გინს მიდგონანს ხონიშა დო გეგმოჩა-
ნა, მარა გინს ვემიაშქვანს ჩხოუში ძუძუშანი, მუჭვალუნს დო გინს არძენს
10 ბოთლით. ჩხოუს ვააძირანს გინს, ოდო უკუელი ჩხოუ მითმარჩქვანუ უგი-
ნეჭვალუას, უგინეთჭვალუნს ჩხოუს. ოთხი ჩხოუ სუნს მაჭვალე, აარძას
უგინეთჭვალუნს. მარა რე, მაგალითო, ე, მეუხედუ, დო ოგანუანდუ, დო
ონინუანდუ დო თეშიჭვალუნდუნი, თი კათა. ორე ფერი ჩხოუ, ნამდა გინი
ართმახ მოგანგნს, მარა მაჟიაშახ ხოლო მოგანას ოკო, ვარა მეგოხირანს
ბჟას, სკუაშოთ ინახ. ქიმეუშქვანქენი, გინი დუს ქოჯგვაჯგუნსგნი, კინი
მაჟია თიზმა ბჟას გუტეენს, ორე ათეჯგუა ჩხოუღეფი ხოლო.

უკუელი ბჟას **ნანის** დინუობუნთ, ნანის... ნანი, ასე თე ლეჯიში ნანი,
მაგალითო, გეგმიბლი თე ლეჯიში ნანი – კუჭის მიკოჩანას – თენა ტიბუ
ნყარს ქიგიოთე ოკო, დირჩხუნი, უკუელი თენა იტყაბარუე, მუთ სქელი-
ენი, თინა დგთმოსქიდ ნანო, შხვა ხორცი მეყუნსუნი, თინა შიგანს აყუნუე.
ათეს, თი ნანის, ჯიმუს ქოლოლანა მანგარო, ძმარს ქოლოლანა მანგარო,
ოდო... ეიშახ ვორთუდით, მარა ასე ხვალე ძმარი დო ჯიმუთ ვორთუთ.

– ეიშახ მუს ორთუდით?
20 – ნოვა სურძენიში ჩხორო კაკალი ყერნის ათეზგმა-ათეზგმას მევეკვა-
თუნდით – ქენუოოთანდით; ლულიშის ხოლო გოფხონუნდით – ქენუ-
ოოთანდით. დინოძუდუ თენა თე ნანის, თეთ დოკვეთუნა, გეშედანა ცვალს,
ჩქიმ პატონ აექენ, ოჩქეს უძახენა, ათეჯგუა იაშიკიჯგუა ულუ ი კათას,
ჯგირიჭვალა ულუნი, თის, კალაპოტიჯგუა რე, თის ქინოდვანა დო კალაპო-
ტიში ვალი გიმეუურს, კაზლა ვალი.

სელეგინი გოკონი თინკემა, ხაშუა ოკო, მაგალითო, ხაშუანი, თინკემა
ათეს გემკოჭკირუნს ჭიჭეს, აა, ამნიჯი – ამჭუანიში ნაჭვალას, თე ცვალს გემ-
კოჭკირუნს დო ჩხე ნყარს ქიგიოოთანს. ათექ ვარენო გინენუ, ჩხე ნყარს ვარე-
ნო თექ გონდლულუ დო ნენუა ქიდიჭყუდა, უკუელი თეს დოჭკირუნა, დუღას
30 ქიგიობუნა, ჩქიმ პატონ აექენი, დო თე ნყარს გეთოონურუნა, დო უკუელი თეს
დოზანა დო ქენოდვანა ფერიჭკუს, ნამდა სახე ქიმეჩასგნი. თეს უკუელი ჯი-
მუს ქეგარდვანა, დონყათენა დო ცალკე დინადვალარი ულუნა. თეს ყაზახე-
ფი ხოლო აკეთენს გოღას. ჭყიშიში ვალიე თენა.

– შხვანერიენო თენა, თე ჭყეშიში ცვაი?
– თის შხვანერი გემო ულუ. გოჟას შხვანერი ოდიარე რე დო ალბათ
თემენიე, შხვანერი გემო ულუ, ჩქიმ პატონი, ნაგოე ცვაი გვალო შხვა რე.

კინტირიში მჟავე ამჭუანი დუამჟავით ჩქი: ქინუონკარით, დოვრჩხით
დო, ბანკას, თის ნიორი ქენობდვით დო სონა ქენობდვით, ჯიმუ – ჭიჭე,
ზაფანა აუცილებერო ოკო. ოდო „მაღასნის“ უძახუნა რუსეფი ახალი დამჟა-
40 ვებილსგნი, ათეჯგია იუაფუ. თის ძმარი ქოლოლი დო, უკუელი გეოფუნეე
ნყარი დო ფუნაფილი ნყარი ქენააბი. მჟავე იუაფუ დო იჭკომე, ა, ჭუმე, თენა.

– ჰო, ხბოს მოაქნევიანებდნენ. თვითონ ხბოს რომ არ მოაქნევიანო ძუძუები, ისე ძროხა არ მოგცემს, მოაქნევიანო უნდა. ახლა, ჩემი ელიკო რომაა, ძროხები ჰყავს, ხბოებს არ მოაქნევიანებს. თხუთმეტი დღეს რომ არ მოუნველის ძროხას, ისე მიუშვებს ხბოს. ახლა, თხუთმეტი დღე რომ გათავდება, ხბოს ნაიყვანს ხონში და გაყიდვან, მაგრამ ხბოს კი არ უშვებს ძროხის ძუძუსთან, თვითონ წველის და ისე აჭმევს ხბოს ბოთლით. ძროხას არ აჩვენებს ხბოს და მერე ძროხა ეჩვევა უხბოროდ წველას, უხბოროდ წველის ძროხას. ოთხი ძროხა ჰყავს მწველი, ყველას უხბოროდ წველის. მაგრამ არის, მაგალითად, აი, რომ ეჯდა და ჩამოაქნევიანებდა, რომ ანოვებდა და ისე წველიდა, ისეთი ხალხი. არის ისეთი (ის) ძროხა, რომ ხბო ერთხელ ჩამოუქნის [ძუძუებს], მაგრამ მეორეჯერაც ჩამოუქნას უნდა, თორემ მოგპარავს რძეს, შვილისთვის ინახავს. რომ მივუშვებ, ხბო თავს რომ ამოჰკრავს, კვლავ მეორე იმდენ რძეს გამოუშვებს. არიან ასეთი ძროხებიც.

მერე რძეში **კვეთს** ჩავასხამთ, კვეთს... კვეთი, ახლა ამ ღორის კვეთი, მაგალითად, გამოვიღე ამ ღორის კვეთი – კუჭზე აბია – ეს თბილ წყალზე დააგდო უნდა, რომ გაირეცხება, მერე ეს ტყავდება, რაც სქელია, ის რჩება ნაწად, სხვა ხორცი რომ მიჰყვება, ის შიგანს გაჰყვება. ამას, ამ (იმ) ნაწს, მარილს უზამენ ბევრს (მაგრად), ძმარს უზამენ ბევრს (მაგრად) და... ადრე ვაკეთებდით, მაგრამ ახლა მხოლოდ ძმრითა და მარილით ვაკეთებთ.

– ადრე რას აკეთებდით?

– ნოვა ყურძნის ცხრა ცალ ლერწს ამდენ-ამდენზე წავკვეთდით – ჩავაგდებდით. ლელვის იმასაც [ტოტს] გავატყავებდით, ჩავაგდებდით. იდო ეს ამ ნაწში, ამით შეადეებენ, ამოიღებენ ყველს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ოჩენეს* ეძახიან – ამისთანა ყუთივით აქვს იმ ხალხს, კარგი წველა ვისაც აქვს, იმას, კალაპოტივით არის, იმაში ჩადებენ და კალაპოტივით ყველი ამოდის, გადაუზღეელი ყველი.

სულუგუნი რომ უნდა, მოხარშვა რომ უნდა, მაგალითად, მოხარშვა, მაშინ ამას ჩამოჭრის ცოტას, აი, ამ საღამოს – დილანდელ ნაწველს, ამ ყველს ჩამოჭრის და ცხელ წყალში ჩა(და)აგდებს. ეს თუ გაინენა, ცხელ წყალში თუ გადნა და ეს თუ გაინენა (წენვა თუ დაინყო), მერე ამას დაჭრიან, მდულარეს დაასხამენ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ამ წყალს გამოუნურავენ, და მერე ამას მოზელენ და ჩადებენ ისეთ ჭურჭელში, რომ სახე მისცეს. ამას მერე მარილს მოაყრიან, დაამარილებენ და ცალკე ჩასადები აქვთ. ამას მამაკაცებიც აკეთებენ მთაში, მწყემსის ყველია ის.

– სხვანაირია ის? ის მწყემსის ყველი?

– იმას სხვანაირი გემო აქვს. მთაში სხვანაირი ბალახია და ალბათ ამიტომ. სხვა გემო აქვს, ჩემი ბატონი რომ ხარ. მთის ყველი სულ სხვაა.

კიტრის მჟავე ამ დილას დავამწნილეთ ჩვენ: ჩავალაგეთ, დავრეცხეთ რა, ქილაში, იმაში ნიორი ჩავდეთ და ნიახური ჩავდეთ, მარილი – ცოტა და წინაკა აუცილებლად უნდა. ჰო-და „მალასნის“ რომ ეძახიან რუსები ახალდამწნილებულს, ასეთი იქნება. მას ძმარი უქენი და, მერე აადულე წყალი და მერე ადულეზული წყალი ჩაასხი. მჟავე იქნება და იჭმება, აი, ხვალ, ეს.

იშო ვინახუთ, ზოთონიშოთენი, თის, კინტირს ჩქი, ჭიფანა კინტირს, ქენუონწყუნთ სუმკილოიანი ბანკემს, თეს ქუუნუანთ ნიორს, ახალი ზაფანას ათაში გობჭკირუნთ დო ათაში ქინობდვანთ მუში ყერნამო, ო, ჩქიმ პატონ აექენი, სონას, სონას ხოლო ქუუყუნუანთ თეს, ოდო გვარგვალაფირი ნყარს ქენუობუნთ, კინი გეოფუნუანთ თი ნყარს დო ქენუობუნთ, ოდო დოვკილანთ იში. ართი ნანას ირიართო კილევი კინტირი გაღვენუუ თექ, ართი ნანას.

– მუნეერო კიანთ?

– კრიშკათ*, რკინაში კრიშკათ*.

10 **კობუ პამინდორს** დოფრჩხუნექ, დობჭკირუნექ, ათაქ ქემეურქ დო სონას, ქინძის, მაკინდორს, ნიორს, ათენემს უმოსო – სონა დო ნიორს, გოკონდა სიეს უყუნუანქ მაკინდოლი დო ქინძის, ათეთ დობტენგექ თეს, დობტენგექ, დობკასგექ ათეთ თე პამინდორს, ლადირი პამინდორს, დო ქენობდვანქ ბანკას. ამდლა ბანკას თენა ქინობდვინი, თენა ხოლო მიღუ აურე ლიშნი*, დიკონანს ამსერი, ჭუმე ხოლო დინუძინანქ, დოვკასგექ დო მუში ნყარი ქითაადირთ. დო თენა იუაფუ ტენილი პამინდორი.

20 **კაპუსტას** დობჭკირუნექ, ქიმშოჭკირანქ სონას – სონა აუცილებერიე – ზაფანას, დო ქიმშოჭკირანქ ნიორს, ქიგუობუნქ ძმარს, დო ხეთ დობზანანქ თეს დო ქიმძიპონანქ თეში, ნამდა, გეჭოფე დო ქიმღეჭკომუენი, ნორმაღური მდგომარეობას რე თენა. ათეს დობტენგექ ბანკას. ოდო ეშელი დო ამსერი ჭკომი, ჭუმე ჭკომი, გილანი ჭკომი. გეთებუნი, კინი ახალს ვაკეთენქ.

კაპუსტას შხვანერო ხოლო ვაკეთენქ: დობჭკირუნქ ძამი ჭიფაას, ოდო ნეძობამი სუნელი მიღუ, დამზადებული მიღუ ამარი, ათეთ დობზადგექ, ნეძობამით. თი ნუთის იჭკომე, ძვირფასიე. კაპუსტა ხომ ვენებუ კოს!

ზოთონგშოთ, ჩქიმ პატონ აექენი, დულა ნყარს ეშულეე დიდი ნოჭკე-რეფი, ოდო ძმარით, სონათ, ცეროცეთ, ზაფანათ დო ჯიმუთ ქედაძჷავენქ. თეთი, თი ეშნაღელი კაპუსტათ, ბორში ხოლო ვაკეთინე.

30 **პურასკია** მთლიანო, ჯინჯამო – ტანამო იმჷავებუ. თე ჯინჯი ოკო გოჭკირე ათაში ჯვარედინო, დოკარნე ოკო, ჩხე ნყარით დოკარნე – ეშულეე ოკო ჩხეს – დუს მუკვარკვატანანქ დო ქენაანწყენქ ჭურჭელს. მუთ მჷავეს ოკონი, თენეფი ოკო. საერთოთ მჷავეს აკეთენს ნიორი, ზაფანა. აარძა მჷავეს – ნიორი, ზაფანა დო სონა. ათე ჭითათ გოკოდა, ჭითას ბურაკი ქუუნუე ოკო, ბურაკი, ვარდა ზოგიერთეფი ის ორთ, ჯაფარზიას. მა თინა დლაას ვამილოლამუ. ბურაკი გოკონდა ხეხილი ღოლი, გოკონდა ჭკირილი ღოლი, ქუუნუანქ – ხელათ დააჭითორენს. ოდო კანონიერიე ბურაკი.

40 **ტურნისი** დიდი ინეფიე... ასე აგვისტოს, ეწიდოხუთი აგვისტოშახ ოკო თასე თე ტურნისი, ოდო თენა დიდი ჯინჯეფიე. თის დავამჷავენქ, ჩქიმ პატონ აექენი: დოფრჩხუნექ, დობჭკირუნექ, ოდო დოპკარნგექ ტიბუ ნყარით, ჩხე ნყარით დოპკარნუნექ. გემებლაბქენი, რგვი ნყარს ქინუორღვანქ თეს. პურასკიას ხოლო გითმუორღვანქ რგვი ნყარს დო მუში ჟღამი გიმ-მაღლე თის. პურასკიას ხოლო ვორთუქ თი რგვი ნყარს. ქინუორღვანქ რგვი

იმისთვის რომ ვინახავთ, ზამთრისთვის, იმას, კიტრს ჩვენ, წვრილ კიტრს, ჩავალაგებთ სამკილოიან ქილებში, ამას შევაცოლებთ ნიორს, ახალ წინაკას ასე დავჭრით და ასე ჩავდებთ თავისი ყუნწიანად. დიახ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ნიახურს, ნიახურსაც შევაცოლებთ ამას და ქაფქაფა წყალს დავასხამთ, კვლავ ავადულებთ იმ წყალს და ჩავასხამთ, და მოვხუფავთ (დავკეტავთ). ერთი წელი სულ მუხუფული (დაკეტილი) კიტრი გექნება, ერთი წელი.

– როგორ ხუფავთ (კეტავთ)?

– თავსახურით, რკინის თავსახურით.

მკვახე პომიდორს დავრეცხავ, დავჭრი, აქ ავდგები და ნიახურს, ქინძს, ოხრახუმს, ნიორს, ამათ უმეტესად – ნიახურს და ნიორს, თუ გინდა შენ ამას შეაყოლებ ოხრახუმსა და ქინძს, ამით დავტენი ამას, დავტენი, დავტკეპნი ამით ამ პომიდორს, მკვახე (ნედლ) პამიდორს, და ჩავალაგებ (ჩავდებ) ქილებში. დღეს ქილებში ეს რომ ჩავაწყვე (ჩავდევ), ესეც მაქვს აქეთ ზედმეტი. დანევს ამაღამ, ხვალაც ჩავუმატებ, დავტენი და თავისი წყალი შეუდგება. და ეს იქნება დატენილი პომიდორი.

კომბოსტოს დავჭრი, ჩავაჭრი ნიახურს – ნიახური აუცილებელია – წინაკას და ჩავაჭრი ნიორს, დავასხამ ძმარს, და ხელით მოვზელ ამას და დავამუშავებ (მოვიყვან) ისე, რომ აიღო და შეჭამო, ნორმალურ მდგომარეობაშია ეს. ამით (ამას) დავტენი ქილას, ჰო-და ამოიღე და ამაღამ ჭამე, ხვალ ჭამე, ზეგ ჭამე. რომ გათავდება, კვლავ ახალს ვაკეთებ.

კომბოსტოს სხვანაირადაც ვაკეთებ: დავჭრი ძალიან წვრილად, ჰო-და ნიგვზიანი სუნელი მაქვს, დამზადებული მაქვს აგერ, ამით შევკმაზავ, ნიგვზიანით. იმ წუთშივე იჭმება, ძვირფასია. კომბოსტო ხომ არ ავნებს კაცს!

ზამთრისთვის, ჩემი ბატონი რომ ხარ, მღულარე წყალში ამოავლე დიდი ნაჭრები და ძმრით, ნიახურით, ცერეცოთი, წინაკით და მარილით დაამწნილებ. ამითი, იმ ამოღებული კომბოსტოთი, ბორშიც შეგიძლია გააკეთო.

პრასი მთლიანად, ძირიან-ტანიანად მჟავდება. ეს ბოლქვი უნდა გადასერო ასე ჯვარედინად, მოთუთქო უნდა, ცხელი წყლით მოთუთქო – ამოავლო უნდა ცხელში – თავს მოუგრებ და ჩაანყობ ჭურჭელში. რაც მჟავეს უნდა, ის (ისინი) უნდა. საერთოდ მჟავეს აკეთებს ნიორი, წინაკა, ყველა მჟავეს – ნიორი, წინაკა და ნიახური. ნითლად თუ გინდა, ნითელს ბოლოკი შეაყოლო უნდა, ბოლოკი, ან ზოგიერთ(ებ)ი იმას უკეთებს – ჭიაფერას. მე ის არასოდეს გამიკეთებია. ბოლოკი გინდა გახეხილი უქენი, გინდა დაჭრილი უქენი, შეაყოლებ – ხელათ გაანითლებს, ჰო-და კანონიერია ბოლოკი.

ტურნეფსი დიდი ისინია – ამ აგვისტოში, ოცდახუთ აგვისტომდე უნდა დათესო ეს ტურნეფსი, ჰო-და ეს დიდი ბოლქვებია. იმას დავამჟავებ, ჩემი ბატონი რომ ხარ: დავრეცხავ, დავჭრი და მოვთუთქავ თბილი წყლით, ცხელი წყლით მოვთუთქავ. რომ ამოვიღებ, ცივ წყალში ჩავყრი ამას. პრასსაც ვყრი ცივ წყალში და თავისი შხამი გაუდის იმას. პრასსაც ვუშვრები იმ ცივ წყალს, ჩავყრი ცივ წყალში და ის თავისი სუნი, შხამი – ყველაფერი მოშორ-

წყარს დო თის შური, ჟღამი – ირფელი დეეთხიებუ, დო უკული ქინუორ-
ღვანქ კასრულს დო, მუჭო შხვას ვამჟავენქენი, თეში იმ ქუდუამჟავენქ
თის. ოდო ჭკომუა გესიამოვნებუნუ, ფერიე.

ჭიკვარდანა მინთხორ, ფერდის მიკომრინ-დო, **ჭიკვარდანა, ჩიტიმ
დუდია**, რაგადანანი, თენა. ენა რე პურასკია, პურასკიაჯგუა რე თენა,
ჭიფე რე ოლონდა დო ჭიჭე რე უმოსი. თენა იზადუუ, ძვირფასი იზადუუ
ეთი ნეძობამი. მუთ ბაჟაში სუნელს ოკონი, ათეჯგუა სუნელით, ნეძობამი
იზადუუ თენა, მუჭო ხული მიზადუნანი, თეში, ნეძობამი.

10 უკული ენა **ბურცხალე** იზადუუ, მუჭო ხული მიზადუნანი, თემ ხო-
ლო, ნეძობამი.

ძიგირე იზადუუ, სკუა, მუჭოთ ინა, ნეძობამინი, თეში. ძიგირემოთ
მოჩამილიე, ჩქიმ პატონიექენი, პურასკიაში ფურცელი, ქინძი, ჭიჭე სონა, ზა-
ფანა დო ნიორი, ომბალა, ნეძი – ათენა რე მოჩამილი, თეს ძმართ აკეთენქენი.

10 იზადუუ ცომურით ხოლო, ცომურით: ძიგირე ხაშუას გათენსენი, უკუ-
ლი წყარს ქიგიოთანქ, გააჭორუანქ თეს, გააჭორუანქ წყარი, ბრელი
წყარით, გააჩერენქ ჭე ხანს რგინი წყარს, თეურეშე გეშეელანქ, რგინი წყა-
რიშენი, გონილოხუნქ ძამს, ჩქიმ პატონ აექენი. უკული გოკონდა ატარი
თენა, გოკონდა ხეთ ჭყიჭყოლი. ნეძობამი სუნელით დოზადე ოკო თენა.
ვარდა, ნეძობამი ვაილუდა, ცომური დოზადე ოკო ცომურიში სუნელით:
20 ოკო ქინძი, კამა, ცეროცე, ზაფანა დო ნიორი კაკილი, ოდო ათეთ დოზადე.
თეთ ხოლო გაჭკომე. თეთ ხოლო შილეზე თენა, ათე ჟირენი შილეზე.

თე **ჭუჭელი**, გაძლირკობას უძახენა, გაძლირკობას, თი დროს აკეთენს
ხალხი. გაძლირკობა რე, ეშმაკობა რენო, მუდგარენი. გაძლირკობას უძახენა
საერთოთ, ათე ჭუჭელი ოკო გილუდას ოჯახის ხაშილი, წვანერი. ასე, მუ
დროს გაძლირკობა რენი, ამსერი თენა ოსორშოთ გილუ სი, თენა მზათ გილუ,
ოდო მილახექ წუდეს დო – „ა, გაძლირკობა! გაძლირკობა!“ ოთხოლო კუნთხუს
ქათე ოკო, ქიმკააჭაბე... გაძლირკობა თქუანსია, მის ულუნი, ხოლო თის
შიბუღასია. ასე წვანერი მის ულუნიანი, ხოლო – თისია. ათე წვანერი მის
ულუდუნი, თის გაძლირკობა ხვამანდუ.

30 – მაიცა, გაძლირკობას ათეთ პატიის ცენა დო ვარ – პირიქით?

– პატიიცემა რე გაძლირკობაში. ქოჩანქენი, თქუანს: მა სი ასე პატიის
ქოვცენქე-და, ხოლო მერჩას, ნანა, თეჯგუა ღორონქია.

– ესე იგი, თე ჭუჭერს გაძლირკობაშოთ ხაშენანო?

– გაძლირკობაშოთ ხაშენა. თენა ვაულუნა, თე ჭუჭელი-და, მუდგა
წვანერი ორდასენი, უოთანა აუცილებერო დო, გაძლირკობა თქუანსია თის,
ნამდა, მის ულუნი, ხოლო – თისია.

40 **სუიმ ფურცელემს** ვაკეთენდით, **ჯინჯემს** ხოლო: დონილუნა ახალი
ფურცელს, ჯგირო დოხაშენა დო დოკაკენა თეს ქვინჯეთ, ვარა გაატარენქ
მიასაროვკათ*. ჯვეშო ჰკაკენდით ქვინჯეთ. ოდო თეში ოზადალი რე
ზაფანა, ნიორი, პურასკია, მაკინდოლი, ცეროცე აუცილებერიე, იფრელი
მიზეზიშ გარეშე. თე კაკილი სუნელით იზადუუ ნეძობამი დო იჭკომუუ

დება. და მერე ჩავყრი ქვაბში და, როგორც სხვას ვამჟავებ, ისე დავამჟავებ ამასაც. ჰო-და ჭამა რომ გესიამოვნება, ისეთია.

ჩიტისთავა მითხრია, ფერდობზე დავმდგარვარ-და, ჩიტისთავა, ჩიტის თავიო, რომ ამბობენ – ის. ეს არის პრასი, პრასივითაა ეს, წვრილია ოლონდ და პატარაა უფრო. ეს იკმაზება, ძვირფასი იკმაზება ეს ნიგვზით (ის ნიგვზიანი). რაც ბაჟეს სუნელი (სუნელს) უნდა, ამისთანა სუნელით, ნიგვზით იკმაზება ეს, როგორც კეჟერა შეგვიკმაზავს, ისე, ნიგვზიანი.

შემდეგ **ლიჭა** იკმაზება, როგორც კეჟერა მხალი შეგვიკმაზავს, ისე, ნიგვზით (ნიგვზიანი).

ეკალა იკმაზება, შვილო, როგორც ისა, ნიგვზიანი, ისე. ეკალასთვის მოცემულია, ჩემი ბატონი რომ ხარ, პრასის ფოთოლი, ქინძი, ცოტა ნიახური, წინაკა და ნიორი, ომბალო, ნიგოზი – ესაა მოცემული, ამას ძმრით თუ (რომ) აკეთებ.

იკმაზება ტყემლითაც, ტყემლით: ეკალა ხარშვას რომ გაათავებს, მერე წყალში ჩაყრი, გაალაღლაღებ ამას, დააღობო წყლით, ბევრი წყლით, გააჩერებ ცოტა ხანს ცივ წყალში. იქიდან რომ ამოიღებ, ცივი წყლიდან, განურავ კარგად, ჩემი ბატონი რომ ხარ. მერე გინდა გაატარე ეს, გინდა ხელით დაჭყლიტე. ნიგვზიანი სუნელით შეკმაზო უნდა ეს. ან, ნიგვზიანი თუ არა გაქვს, ტყემალი შეკმაზო უნდა ტყემლის სუნელით: უნდა ქინძი, კამა, ცერეცო, წინაკა და ნიორი დანაყილი, და ამით (უნდა) შეკმაზო. ამითაც შეგიძლია ჭამო. ამითაც შეიძლება ეს, ორნაირად (ორნაირი) შეიძლება.

ეს **ჭინჭარი**, გაძლირკობას* ეძახიან, გაძლირკობას, მაშინ (იმ დროს) აკეთებს ხალხი. გაძლირკობაა, ეშმაკობაა, თუ რაღაც, გაძლირკობას ეძახიან საერთოდ. ეს ჭინჭარი უნდა გქონდეს ოჯახში მოხარშული, მხალი. ახლა, როცა გაძლირკობაა, ამაღამ ეს ვახშმად გაქვს შენ, ეს მზად გაქვს, ჰო-და ზიხარ სახლში და – „აი, გაძლირკია! გაძლირკია!“ – ოთხივე კუთხეში ისროლო უნდა, მიანებო... გაძლირკია იტყვისო, ვისაც აქვს, კვლავაც იმას ეშოვოსო. ახლა მხალი ვისაც აქვს, კვლავაც – იმასო. ეს მხალი ვისაც ჰქონდა, იმას გაძლირკია ლოცავდა.

– დაიცა! გაძლირკიას ამით პატივს სცემენ, თუ – პირიქით?

– პატივისცემაა გაძლირკიასი. რომ აჭმევ, იტყვის: მე შენ ახლა პატივს თუ მცემ, კიდევ მოგცეს, ნანა, ასეთი ღმერთმაო.

– ესე იგი, ამ ჭინჭარს გაძლირკიასთვის ხარშავენ?

– გაძლირკიასთვის ხარშავენ. ეს თუ არა აქვთ, ეს ჭინჭარი, რა მხალიც არ უნდა იყოს, გადაუგდებენ აუცილებლად და, გაძლირკია იტყვისო იმას, რომ, ვისაც აქვს, კვლავაც – იმასო.

კეჟერა მხლის ფოთლებს ვაკეთებდით, **ბოლქვებსაც**: დაკრეფენ ახალ ფოთლებს, კარგად მოხარშავენ და დანაყავენ ამას ქვიჯაში, ან გაატარებ ხორცსაკეპში. ძველად ვნაყავდით ქვიჯაში. და ამისი საკმაზი არის წინაკა, ნიორი, პრასი, ოხრახუში, ცერეცო აუცილებელია, ყოველმხიზებგარეშე. ამ დანაყილი სუნელით იკმაზება ნიგვზიანი და იჭმება ეს

თენა ქოთ ღუმუნკია დო ქოთ ჭკიდინკია. თენა მიკეთებუ, მიქიმინუ. მა მუთ მიქიმინუნნი, თის ბრაგადანქ უმოსო.

ტიბუშე ასე გვალო ჯგირო გინინქ: ღარღილს გოცირგნა, სუფთა ღარღილს გორჩხუნა, ა, მუჭო ღუმუშოთ ფრჩხინი, ათაში, ოდო ქენაბუნა ნყარს დო ფუნს თენა თხითხუ, ფუნს თენა. დოკაკუნა ქონდარი დო ზაფანა დო ნიორს, ოდო ქენათანა თეს დო გემოვნებაში მიხედვით დოზადუნა თეს.

10 – ოჰ, მისი გემო ახლაც მახსოვს! კანკაეშახ ინჯა ვაუღუღუ დიაჩქიმსგენი, ორდოს ბალანემს, ჩაი დო იში მანგიორო, ტიბუს ქაფუნუნადუ დო ქოფჩანდეს. მა მიცორდ, მარა ბრეიშახ დო ხშირ-ხშირას ენა ვამიცორდ. მარა, მუჟამს ვარდუო ქიდევლახებუდინი დო უფუ ოკო მომირტინეესგკონი, თინკეა ტიბუს ქოფჩანდეს.

აჯიკა ორე ჟირინერი: ართი – ხარჩოში, მაჟია – უბრალო, იში, წვენი დო იში – კინტირი დო ჰამინდორინკეა ოჭკომალე. აჯიკა იკეთებუ, სკანი ჭირი ჩქიმი გურს, ბულგარული ზაფანა, ჩქიმ პატონ აქეგნი. ბულგარული ზაფანას ჯგირი სიმნარე ხოლო ოკო, მარა თინა უმოსო – ზოთონჯიში შიონახებელო, დო ხმელი სუნელი, ათე ხომლა სუნელეფი: ქინძი ქიილი – კაკილი ქინძი დო უცხო სუნელი, ნიორი, ზაფანა, ჯიმუ.

20 ჯგირი **ჯანჯუხა** მუჭო იკეთებუ, ჯგირი, კულტურუი ჯანჯუხანი, თის გინინქ ასე: თხირიში გურეფი ქიდინწყუაფუ, ჩქიმ პატონ აქეგნი, ოდო ათე თეი გურემს მითინი უთხინუანს დინახალე ფერჩის, ათექ ოკო მეშორას თესგნი. უკუელი დიჭაჭუუ თენა ჯანჯუხათ, ბანარით დიჭაჭუუ თენა ჯანჯუხათ, ლიშით, ლიშ დო ძაფით. უკუელი ქიმულა დო **ფელამუშის** გააკეთენა, ყურძენიმ ფელამუშის... ათაში იკეთებუ თენა: ყურძენი დიჭყანჭყუუ, დინირუუ, სუფთა ნე ქენონენს კარდილას, ეთექ სუფთა ქვირით გეკეთებუუ ფელამუში, ათეს მეციღებუ თე კანი დო, გალენი კანი დო, ქედოსქიდ სუფთა, ჩე თხირი, ათე სუფთა, ჩე თხირი, დიჭაჭუუ ძაფით. ათაქ ქიმულა დო ათეს ეშულუანა, ონი, ხომ გიფითქუუ თენა ასე? გიფითქუუნი, ართის ეშულუანა ხოლო, ართი ეშალუაფას, დო თე-
30 ბულიე უკუელი. ჟირი ეშალუაფათ იკეთებუუ ჯანჯუხა. ოდო ათე ჩხანაშა ვაურს, უფრო ათე ოროს ქუდუუჭყანქ სკირაფას, ვაგოხორცქას თიქგნი, თიშენი. ოროში უკუელი ჩხანა ხოლო მიოდირთუ დო, დოხომენი, უკუელი იუაფუ თენა ჯანჯუხა. მარა ათექ ვაგოფიცხონდასგნი, ყურძენს გოჭყინტოლგნქ დო თი ყურძენიში წვენს ქუსვანა, მუ დროს ხომილა რენი, ვაგობირჯგონდ უკუელი.

ტილისკვერი მიღებუ... სხულით თიჯგუა იკეთებუ!... ლუღით იკეთებუ, მარა თეს ოკო ჭიჭე ყურძენი ოხოლგდასგნი, ყურძენი ოკო ოხოლგდასგნი ჭიჭე დო ირო მეჩანს ჯგირი გემოს. ტილისკვერი გეკეთებუუ სუფთა ქვირით: დაფუნუნანქ ხოლო ფაფას, ოდო ათე სიმინდიმ ქვირს ჭიჭე მუზ-
40 მათიენი ქობალიში ქვირი ოკო ქუოთენი, ნამდა ვადოხორცქასგნი, თიშენი. ქობალიში ქვირი ეკმოჭოფუნს მეტის, ოდო ათე ქობალიში ქვირს ქუოთანქ

კიდევ ღომთან და კიდევ მჭადთან. ეს მიკეთებია, მიქნია. მე რაც მიკეთებია, იმას ვამბობ უმეტესად.

ტიბუხს შესახებ ახლა ძალიან კარგად გეტყვი: ღერღილს გაცრიან, სუფთა ღერღილს გარეცხავენ, აი, როგორც ღომისთვის გავრეცხე, ასე, და ჩაასხამენ წყალს და დულს ეს თხელი, დულს ეს. დანაყავენ ქონდარს და წინაკას და ნიორს, და ჩააგდებენ ამაში და გემოვნების მიხედვით შეკმაზავენ ამას*.

– ოჰ, იმისი გემო ახლაც მახსოვს! ზოგჯერ იჯრა რომ არ ჰქონდა დედაჩემს, დილით ბავშვებს, ჩაისა და ასეთების ნაცვლად, ტიბუხს აადულებდა და გვაჭმევდა. მე კი მიყვარდა, მაგრამ ბევრჯერ და ხშირ-ხშირად არ მსიამოვნებდა (არ მიყვარდა). მაგრამ, როცა ავად გავხდებოდი და ოფლი უნდა მოედინათ, მაშინ ტიბუხს დამალევენებდნენ.

აჯიკა არის ორნაირი: ერთი ხარჩოსი მეორე – უბრალო, იმისი – წვენისა, და იმისი – კიტრსა და ჰამიდორთან საჭმელი. აჯიკა კეთდება, შენიჭირი შემეყაროს, [ასე]: ბულგარული წინაკა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ბულგარულ წინაკას კარგი სიმწარეც უნდა, მაგრამ ის უპირატესად – ზამთრისთვის შესაანახად, და ხმელი სუნელი, ეს ხმელი სუნელები: ქინძი დაფქვილი, დანაყილი ქინძი და უცხო სუნელი, ნიორი, წინაკა და მარილი.

კარგი **ჩურჩხელა** როგორ კეთდება, კარგი, კულტურული ჩურჩხელა, იმას გეტყვი ახლა: თხილის გულები დალაგდება, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ჰო-და ამ მთელ გულებს ზოგი აშორებს შიდა კანს, ეს უნდა მოშორდეს ამას. მერე აეცმევა ეს ჩურჩხელად, თოკით* აეცმევა ეს ჩურჩხელად, ნემსით, ნემსითა და ძაფით. მერე მივლენ და ფელამუშს გააკეთებენ, ყურძნის ფელამუშს... ასე კეთდება ეს: ყურძენი დაიჭყლიტება, დაინურება, სუფთა ტკბილი ჩაისხმება ქვაბში. იქ წმინდა (სუფთა) ფქვილით გაკეთდება ფელამუში. ამას [თხილს] მოსცილდება ეს კანი და, გარეთა კანი, და დარჩება სუფთა, თეთრი თხილი. ეს სუფთა, თეთრი თხილი აიციმევა ძაფით. აქ მივლენ და ამას ამოავლებენ. ჰო-და, ხომ ამოივლება ეს ახლა? რომ ამოივლება, ერთს, ამოავლებენ კიდევ, ერთ ამოვლებასაც და გათავებულია მერე. ორი ამოვლებით კეთდება ჩურჩხელა. ჰო-და ამ მზეზე არ გაიკიდება (არ წავა), უფრო ამ ჩრდილში დაუნყებ შრობას, რომ არ დასკდეს ის, იმიტომ. ჩრდილის შემდეგ მზეც მიადგება და, რომ გახმება, მერე იქნება ის ჩურჩხელა. მაგრამ, ეს რომ არ გამოხმეს, ყურძენს გაჭყლეტენ (გაჭყლეტ) და იმ ყურძნის წვეს წაუსვამენ, როცა უკვე ხმელია. არ გამოფშიკინდება მერე.

ტკბილისკვერი შეიძლება... მსხლით ისეთი კეთდება!... ლევით კეთდება, მაგრამ ამას ცოტა ყურძენი უნდა ერიოს, ყურძენი უნდა ერიოს ცოტა და ყოველთვის მისცემს კარგ გემოს. ტკბილისკვერი გაკეთდება სუფთა ფქვილით: მოადულებ ისევ ფაფას. და ამ სიმინდის ფქვილს ცოტაოდენი პურის ფქვილიც უნდა შეურიო (გადაუგდო), რომ არ გასკდეს, იმისთვის. პურის ფქვილი კრავს უფრო. ჰო-და ამ პურის ფქვილს შეურეც და (მიუგდებ) და მოადულებ ფაფას. ახლა ეს დაისხმება, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ასეთ

10 დო დაფუნუნანქ ფაფას. ასე თენა ქიგიბუნუუ, ჩქიმ პატონიექენი, ათეჯგუა სტორს ქიგიოფინანქ მატერიას დო [გოფაჩენქ] დო თანაბარო გენენს თენა. თენა გოსქირუ. გოსქირუნი, გამნაართინუნანქ. უკუელი სქირიე თენა. თე მატერიას დუდგიმე ქიგიოხუნანქ დო დოშოლუნქ უკახალე პინტის, ნამუ პინტის თენა გეძენი, თე მატერიას ცათაში დოშოლუნქ დო გამნაართინუნანქ დო მეუკუნანქ დო გეგნოტყაბარანქ თეს. აგოსკიდ ხეს, მატერია იშო მიდუურს დო აგისკიდ ხეს ტილისკვერი. ტილისკვერქ ვაგოხორცქასენი, თიში გურიშენი აკა დღას ქაცალენი ოკო, თაქ ქიგიოფინე ოკო. ოდო მუ დოს ვარენო ჭიჭე მოსქირ დო გოსქირენი, უკული შეგიღებუ გინაბუნუენი ბანარს, დო გოსქირ დო დოკირუნქ დო ქიშინახექ, მარა თეს ხოლო ოკო ქუუსენი ჭყინტოლირი წურძენი, ვაგოფიცხონდ უკული, ჯგირი ოჭკომალე.

მურაბაქ დეგეშაქრგ-და, ჩხე წყარს ოკო დინოდვენი დო კინიი მურაბა რე თინა, მურაბამი ბანკა ოკო დინოდვენი ჩხე წყარს.

– **სამზარეულოს ჭურჭელი** რომელია? რითი აკეთებენ საჭმელს და როგორ?

– ჩქი ჯვეშო მილუდეს, ჯვეშო, **ტკიცე ანგურა**, კებური – ჭკიდიში ოჭვალე, **თორნე** – ტატურიეფშოთ, ჭკის ბჭუნდით თეთ. კებურს გეძედ ანგურეფი, ოდო თის გითმუორზანდით დაჩხირს. **ნაჭა** მიკომბუდეს თექ, **კარდილაში** მიკაბუნაფალი. თე ემალიში დო აჟუმინიში კასრუღეფი ინკემა მის ულუდუ! მილუდეს **კოტოლეფი დო კარდილეფი**. კოტო – ხარჩოში ოკეთებელი, წვენიში ოკეთებელი, კარდილეფი – ღუმუში ოკეთებელი, ჭკიდიში ოჭვალე **ანგურა, ჩაჩამუტა, ჩაჩამუტეფი**, თე ჩაჩამუტეფით ჭკის ბჭუნდით, ქობალი სო ორდ იზმა! ოდო ათენა დო ათეთ ვორდით ჯვეშო. **ხამი** მილუდეს, **ჯაში კოვზი** მილუდეს, ე ვერცხლიში კოვზეფი ვამლუდეს, **ჩოგანი** მილუდეს დო **კირზა**, ღუმუში მიშაზალი.

30 **კოკას** წყარი მულუდუ. დიხაში რე კოკა დო ცათაქ ხე მიკოდგუდუნი, ფერი, დო თეს წყარი დონოდგუდუ, დო ქიგიბდვანდით ხუჯიშა დო მიბლანდით ინჭამე. **ორკოლი** ხოლო თეში პლანიე, უმოსი ჭიჭე. ღვინიში დინაბუნალი ხოლო რე ორკოლი. **ლაგვანეფი** ხოლო, ლაგვანეფი – ღვინიშოთ. ლაგვანს დიხას ფთხორგნდით მარანს, ეშავრჩხუნდით, თეში დინუორინუნანდით ღვინს. [ეშავრჩხუნდით **ლაგვანიში ორჩხიშით**, ბულიში ტყეხიში. გომწყუნდით ბულიში ტყეხის დო ცათაში ზომამა დოჭკირუნდ კოჩი, დო ათეში მაფართას შკას ეშაჭკირილი'დ, თის კეტის ქიგიოგანდეს, ქიგიოგანდეს ტარს დო მეუსვანდეს პროლიში* კეტიცალო, დო ირჩხუუდ ლაგვანი. ლაგვანი მუ დროს რჩხილი [რდუნი]... გეშენიმინდუუდ პინტით, იფრელით, გეშექოსუუდ, სუფთა წყარი მოლეეშ დო უკული დინუობუნდით ღვინს.

40 **ოჭინახუ** – წურძენიში დინაჭყანჭყალი. ჯაში'დ ოჭინახ, დუდეფი კეთებული აფუდუნ, ფერი. ოჭინახეში მაკეთებელეფი ორდ. ცაცხვიში'დ, თელაში'დ. გეშათოლგნდეს დო, ცონუას უძახედეს, ფიცარეფით გააკეთენდეს დუს, სპეციალისტეფი ორდეს, თეში სპეციალისტეფი ორდეს. უკული თეს

მაგიდაზე დააფენ ნაჭერს და [გაშლი] და თანაბრად დაისხმება ეს. ეს გაშრება. რომ გაშრება, გადმოაბრუნებ. მერე მშრალია ეს. ამ ნაჭერს უკულმა (თავდაღმა) დააფენ და დაასველებ უკანა მხრიდან ნაჭერს, რომელ ნაჭერზეც ეს დევს, იმ ნაჭერს ასე დაასველებ და გადააბრუნებ და გასწევ და გადაატყავებ ამას. შეგრჩება ხელში, ნაჭერი აძვრება (იქით წავა) და შეგრჩება ხელში ტკბილისკვერი. ტკბილისკვერი რომ არ დასკდეს, ამისთვის ერთი-ორი დღე აცალო უნდა, აქ დაფინო უნდა და, როცა ცოტა მოშრება და გაშრება, მერე შეგიძლია გადაჰკიდო ბანარზე, და გაშრება, და დაკეცავ და შეინახავ. მაგრამ ამასაც უნდა ნაუსვა გაჭყლეტილი ყურძენი, არ გამოხმება მერე, კარგი საჭმელია.

მურაბა თუ ჩაგიშაქრდა, ცხელ წყალში უნდა ჩადგა და კვლავ მურაბაა ის, მურაბიანი ქილა უნდა ჩადგა ცხელ წყალში.

– **სამზარეულოს ჭურჭელი** რომელია? რითი აკეთებენ საჭმელს და როგორ?

– ჩვენ ძველად გვექონდა, ძველად, **მტკიცე კეცი, კერია** – მჭადის გამოსაცხოზად, **თონე** – ლავაშებისთვის, მჭადს ვაცხოზდით ამით. კერიაზე ეწყობ (იღო) აგურები ჰო-და იმაზე ვანთებდით ცეცხლს. **ნაჭა** გვეკიდა იქ კარდალის ჩამოსაკიდებელი. ეს ემალის ან ალუმინის ქვაბი მაშინ ვის ჰქონდა! გვექონდა **ქოთნები** და **ქვაბები**. ქოთანი – ხარჩოს გასაკეთებელი, წვენის გასაკეთებელი; კარდალი – ღომის გასაკეთებელი; მჭადის გამოსაცხოზი კეცი, **ჩაჩამუტა***, **ჩაჩამუტები***. ამ ჩაჩამუტებით მჭადს ვაცხოზდით, პური სად იყო იმდენი! ჰო-და ეს და ამით ვიყავით ძველად. **დანა** გვექონდა, **ხის კოვზი** გვექონდა, ეს ვერცხლის კოვზები არ გვექონდა, **ჩოგანი** გვექონდა და **სუთი** ღომის ჩასახელად.

კოკას წყალი მოჰქონდა. თიხისაა (მინის არის) კოკა და აქ სახელური რომ აქვს, ისეთი, და ამაში წყალი ესხა, და გავიდებდით მხარზე და მოვიტანდით ჭიდან. **დოქიც** ასეთი ტიპისაა, უფრო პატარა. ღვინის ჩასასხმელიცაა დოქი. **ჭურებიც, ჭურები** – ღვინისთვის. ჭურს მინაში ვმარხავდით მარანში. ამოვრეცხავდით, ისე ჩავაყენებდით ღვინოს. [ამოვრეცხავდით] **ჭურის სარცხით**, ბლის ტყავისა. გავხდით ბალს (ბლის) ტყავს და ასეთ ზომაზე დაჭრიდა კაცი, და ამსიფართეზე შუაში ამოჭრილი იყო, იმას ჯოხზე წამოაცვამდნენ, წამოაცვამდნენ ტარზე და გაუსვამდნენ იატაკის ჯოხივით და ირეცხებოდა ჭური. ჭური როცა გარეცხილი [იყო], ამოინმინდებოდა ნაჭრით, ყველაფრით, ამოსუფთავდებოდა, სუფთა წყალი წამოვიდოდა და მერე ჩავასხამდით ღვინოს.

სანნახელი – ყურძნის ჩასაჭყლეტი. ხისა იყო სანნახელი, თავები რომ ჰქონდა გაკეთებული, ისეთი. სანნახლის ხელოსანი (მკეთებელი) იყო. ცაცხვისა იყო, თელისა იყო. [მორს] ამოთლიდნენ და, დამყნობას ეძახდნენ, ფიცრებით გაუკეთებდნენ თავს, სპეციალისტები იყვნენ, ამისი სპეციალისტები იყვნენ. მერე ამაში ყურძენს ჩავყრიდით და მასში ჩად-

ცურძენს ქენუორღვანდით დო თექ დინილენდეს კორჩეფი, კუჩხიბონილი კორჩეფი, დო მელე-მოლე დოჭყანჭყუნდეს თეს. დიდი ქორდ, ეფშა ქორდ-და, ჟირი კორი ქანწოდირთვდ. ღვინს დიო თექ ქანიტიენდეს, თექ გათენდ ღვინი ფუნას დო უკუელი ეიობუნდეს. ოჭინახხს გათუუკო ოკო ფუნა, ჭაჭაქ თუდო ოკო მოდართგკონი ურძენიშიქენი, კაკალეფქ ჟიდო ოკო მაღარ-თგკონი ყურძენიშიქენი. ქიძირუანდეს დო უკუელი, დაკოლებური ქორდ-და, \დო\ ეთმიობუნდეს უკუელი, ნეს გეშელანდეს დო ფელამუშის ქაფუნუან-დეს. უკუელი დოფორენდეს, თენა ფორილი ორდუ, დეკოლუკონი ოკო თექ. უკუელი ოჭინახხშა ვემიშეს. უკუელი გეშელანდეს ღვინს დო ლაგვანს ქინა-ბუნდეს: ოხვარებელს – ოხვარებელს, შიონახებელს – შიონახებელს. ეიობუნდეს **ხირკეთ**, ჭურაში ხირკეთ. **ჭურა** ხოლო ჩიანდ, ჭურა, კობეშიაცა-ლი დუდი ულუდუნი, ფერი. დიდი ჭურა მირდუუდუ, დიდი ჭურანი, ათეს გეშახუჭურაანდეს, ათაქ, ა, ორკოლი მიივლი, ინა, ნყარიშინი, ათაში ხელეფს უკეთენდეს დო ნყარს ხოლო ილანდეს სვანაშა თით. ჭურას უკუელი ხერკეთ აკეთენდეს, თეთ ეიობუნდეს [ღვინს ოჭინახხშე], კოკას ქინაბუნდეს დო ქინაბუნდეს აგვანს. თის ბულიშ ის – [ტყეხის] ქიმნაფორანდეს, ქუას ქიგედვანდეს, დიხას ქიმნარღვანდეს დო დოჭაბუნდეს, ჭითა დიხათ დოჭაბუნდეს თეს. ათაში ინახებუდუ ღვინი. მიდორს ხოლო ინახებორდუ.

10

ოდო თე ჭაჭაქ დინოსქიდუნი, თეს ოტკათ ოფუნუანდეს. ოტკას ოტ-კათ შეთინახხდეს. ოტკაში ოფუნაფალი **ზაოდი** ულუდეს. თე ზაოდი ორ-დუ თუჯიში, თუჯუში ზაოდი, დო თი დროს თეს რკინა ვაულუდუ დუდიში ოფორალს. ლაგვანიში, კოტოში მაკეთებელი კორი მიკმაკეთენდ თეს დუს, ოფორალს, თეს დოზიმუნდუ დო გააკეთენდ. კირლე აკეთენდ დო აპას ულუდუ თიჯგუა. ულუდუ ხოლო სპილენძიში სვირი. როფე რდ, როფე, კეთებული. როფე ჯაში იკეთებუდუ დო უკუელი დიხაში ხოლო იკეთებუ-დუ. ოდო ოტკას ოფუნუანდეს.

20

ართი გითუღირი ოტკა ვარდ მანგარი, მაჟიამახ გეთორთუკონი ოკო ოტკაქ. პირველს ჯოხოდ, ჩქიმ პატონ აქენი, ოტკაში პირველს – საია. ასე თე საიას დომაყარაანდეს დო კინე ქააფუნუანდეს, ქინაბუნდეს დო ნყარს გვერდის ქოლოლანდეს თიშენი, ნამდა ხათე ვემკიჭუკო დო ჯგირქ გითი-ლუკო, ჯგირქენი.

30

ქვინჯე ორდუ ჯაში თოღირი. ასე ხოლო მილუ სკანი დიდაში ცუდეს მა. დიასქანიშიე. ცუდეს მილუ მა ქვინჯე დო ქუა დიასქანიში, მა მილუ, ვალაქ მაჩუქუ. მურეს ენა თინკელა, მუჟამს მუთუნი ვამაპალუუდუნი, მუთუნი ვამილუდუნი, თინკელა, ა, მურეს. ოდო ფხვარენქ ირო დო ფთქუ-ანქ ირო: „მაკიში რდ“, თეში მაკი ჩხონაფედას, მაკიში ნამრავლს დო ჩქიმი ნამრავლს უხარებუდას, მუდაშახ, მიდგაქ ძირგნი, მირაგადუუ, მაკიში ქვინჯე მილუ-მაქენი, თინა; ვედრა მაგალიშიე-მაქენი.

40

ქვინჯე ორე ჯაში, ჯაში ქვინჯე, ნელი გეთოცონაფილი, დუდი გასკვა-მებული დო ეშახიტონილიე, ოდო ეთექ ქინაათანქ დო ქინააკაკანქ თექ.

ჭკიდი ანდანერი იჭუუ. **ჭკიდიში-ჭკიდი** ორდუნი, თინა ვეჭუუდუ, ჭკი-დემ-ჭკის დოხაშენდეს. მირსობას* უძახხდესენი – თოლიში ინა რდ, ხვამა, თი

გებოდნენ კაცები, ფეხდაბანილი კაცები, და იქით-აქეთ დაჭყლეტდნენ ამას. დიდი თუ იყო, სავსე თუ იყო, ორი კაცი ჩადგებოდა. ღვინოს ჯერ იქ ჩატოვებდნენ, იქ გაათავებდა ღვინო გულისს და მერე ამოილებდნენ. სანნახელში გაეთავებინა უნდა დუღილი, ჭაჭა ქვემოთ უნდა წასულიყო ყურძნისა, კაკლები ზევით უნდა წასულიყო ყურძნისა. გასინჯავდნენ (ინახულებდნენ) და მერე, დამწარებული თუ იყო, \და\ ამოილებდნენ მერე. ტკბილს [ადრევე] ამოილებდნენ და ფელამუშს მოადულებდნენ. მერე დააფარებდნენ (სანნახელს), ეს თავდახურული (დაფარებული) იყო, დამწარებულიყო უნდა იქ. მერე სანნახელთან არ მივიდოდნენ. მერე ამოილებდნენ ღვინოს და ჭურში ჩაასხამდნენ: სახმარს – სახმარად, შესანახს – შესანახად. ამოილებდნენ **ორშიმითი**, აყიროს ორშიმითი. აყიროც ხარობდა, აყიროც, კვახის მსგავსი თავი რომ ჰქონდა, ისეთი. დიდი აყირო რომ გაიზრდებოდა, დიდი აყირო, ამას ამოღრუტნიდნენ, აქ, აი, დოქი რომ მოვიტანე ნყლისა, ისე ხელებს გაუკეთებდნენ და წყალსაც წაილებდნენ ყანაში იმითი. აყიროს მერე ორშიმოდ აკეთებდნენ, ამითი ამოილებდნენ [ღვინოს სანნახლიდან], კოკაში ჩაასხამდნენ და ჩაასხამდნენ ჭურში. იმ ბლის ტყავს გადააფარებდნენ, ქვას დაადებდნენ, მინას დააყრიდნენ და დაწებავდნენ, წითელი მიწით დაწებავდნენ ამას. ასე ინახებოდა ღვინო. მინდორშიც ინახებოდა.

და ეს ჭაჭა რომ ჩარჩა, ამას არყად ხდიდნენ. არაყს არყად შეინახავდნენ. არყის გამოსახდელი მოწყობილობა ჰქონდათ. ეს საარყე ქვაბი იყო თუჯისა, თუჯის ქვაბი და მაშინ ეს რკინა არ ჰქონდა თავზე დასაფარებელი. ჭურის, ქოთნის მკეთებელი კაცი მიაშენებდა ამას თავს, დასახურს, ამას დაზომავდა და გააკეთებდა. კირილე აკეთებდა და აპას ჰქონდა იმისთანა. ჰქონდა კიდევ სპილენძის მილი. როფი იყო, როფი, გაკეთებული. როფი ხისა კეთდებოდა და მერე თიხისაც კეთდებოდა. ჰო-და არაყს ხდიდნენ.

პირველად (ერთი) გამოსული არაყი არ იყო მაგარი, მეორედ გამოსულიყო უნდა არაყი. პირველს ერქვა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, არყის პირველს – საია. ახლა ამ საიას მოაგროვებდნენ და კვლავ აადულებდნენ, აადულებდნენ და წყალს ნახევრამდე უზამდნენ იმიტომ, რომ მაშინვე არ მიმწვარიყო და კარგი რომ გამოსულიყო, კარგი.

ქვიჯა იყო ხისგან გამოთლილი. ახლაც მაქვს შენი დედისა სახლში მე, დედაშენისაა. სახლში მაქვს მე ქვიჯა და ქვა დედაშენისა, მე მაქვს, ვალიამ მაჩუქა. მომცეს ეს მაშინ, როცა არაფერი გამაჩნდა, არაფერი რომ არ მქონდა, მაშინ, აი, მომცეს. ჰო-და ვხმარობ სულ და ვამბობ ყოველთვის: „მაკისა იყო“, ისე მაკი ცხონდეს (ცხონებულიყოს), მაკის ნამრავლსა და ჩემს ნამრავლს ეხაროს, რამდენჯერაც, ვინც კი ნახა, მითქვამს, მაკის ქვიჯა მაქვს-მეთქი, ის; ვედრო რომ მაგალისია-მეთქი.

ქვიჯა არის ხისა, ხის ქვიჯა, წელგამოყვანილი, თავი გალამაზებული და ამოკვეთილია, და იქ ჩააგდებ და ჩანაყავ იქ.

მჭადი რამდენიმეგვარი ცხვება. მჭადისმჭადი* რომ იყო, ის არ ცხვებოდა, მჭადისმჭადს მოხარშავდნენ. მირსობას* რომ ეძახოდნენ – გათვა-

მირსობას – თინკემა დოხაშენდეს ჭკიდიშ-ჭკის,ცვალს მიოჭკომანდეს. ხაშილო ჭკიდიშ-ჭკის მიოჭკომანდეს ცვალს, ქულუდეს-და, დო ვაულუდეს-და, ფალო ხოლო ჭკომუნდეს. ათე ჭკიდიშ-ჭკის ირო ხაშილო ვაკეთენდით, ვარა ით ვამკეთებინა – ჭვილი. ათე **რუსული ჭკის***, სიმინს ვახაშუნანო ზოთონს ტუტამო, სიმინს? ათაში დოფხაშენდით, ქოთ ლეჯიში ქონით ბზადუნდით დო ქოთ ით ბზადუნდით, ნეძობამს, დო ბჭკომუნდით ათაში ხოლო. მუჭო თი ხაშილი ჭკის ჭკომუნს კოჩინი, ათაში – რუსული ჭკის*, მარა თის ბჭუნდით, ბჭუნდით. ე ჭვავი დო ქობალს ფჭუნდით სპეციალნო* დო, მუჭო ქობალი მიჭუნანი, თაში ბჭუნდით დო ბჭკომუნდით.

10 [ჭკიდი] იჭუუ კებურს მითოდვალირი, **ტუტამი ჭკის** უძახუნანი: გაა-ფურუანა კებურს, გიქოსუუ თექ ანგურა, გიქოსუუ ფურე ანგურა, ათაში ქვირს ქიგიოთანქ დო თი ქვირს მუნჭირანს თინა, იჭუუ თი ქვირინი, ესე იგი, თინკია ნორმალური ფურე რე თინა. ათე ჭკის დობზაანდით, ეკოვ-კვარკვატაანდით დო ქიგუოტატურაანდით თეს, თეს ჟი ქვირს ქიმნუ-ოცირანდით, სიმინდიში ქვირს – მა მიჭუ პირადო, მუთ მიქიმინგნი, თის გირაგადექ – გევჭოფუნდი დო ტუტას, ნორცხვამი ტუტას, ქიგუორ-ღვანდი, გუასნორენდი თი ტუტას დო ნორცხვას ქიგუორღვანდი ჟი, დო უკული ფეჩხიში დაჩხირს ხოლო ქიგუორზანდი. ათენა დიიჭუდუნი ფერი დროს კენტის ქიდეკვენდი დო გულანდი ასე თეს, გულანდი, გეუხაკუანდი

20 დო ხმათ მეხვადედი, თენა თაქ ჭვილი'დგნი. ათაქ გეუხაკუანდი, ათაქ გეუხაკუანდი. ჭვილს ქობძირგნდინი, გულანდი უკული, დო თავისუფალო გავაჩერენდი დო ქიგიშუმებუდუ თინა თექ. ქიგიშუმებუდუ თინა დო, ქიგინელებუდუ დაჩხირინი, გეითიბლანდი აშო, გოფაფთხუნდი, გოფხა-ჭარაანდი ხამით, ქვირს დუთხინუანდი – თეს ასე ქვირი ულუდუნი, თეს, ჭვილი'დ თი ქვირი ხოლო – ნყარს ქიგუობუნდი დო გოფრჩხგნდი ნყარით. თინა, მუჭო ბხაჭარაანდინი, თეში სკირუდინა, სკირუდ, ოლო ქიმივლანდი სუფრაშა. თიში მაგემუანას მუთუნს ვაჭკომუნდი.

მაჟია: კებურს მუჭო ათეს ვორთუდინი, გუოფურუანდი, ფურცელს ქიგუოფორანდი თაქ დო გევჭოფუნდი დო ქიგებღვანდი თაქ ჭკის, ქიგუ-ოტატურაანდი, ფურცელს ქიგუოფორანდი – ჭუბურიში ფურცელს, ვარ-დიში ფურცელს, თხომუში ფურცელს, ოლონდა ინა ვარ – ახალი ვარ, ჯვე-ში ფურცელს. ახალი ნარე რე, ახალი, ურდუს გიოფორანქენი, თინა მო-თებული ვარე. ათეს ქიგუოფორანდი. თეს ხოლო ათაში ვსინჯენდი, მუჭო თეს, ტუტამს ვსინჯენდინი, თეში: „ჭვილი ქორენო? ჭვილი ქორენო?“ არ-თნერო იძახ'დგნი, ართინერი ჭვილი'დ თინა. ოლო გუთხინუანდი [დაჩხირს]. გორგიდ'დგნი, გეითიბლანდი, თე ის, ფურცელემს დუთხინუანდი, ჭკის ქიგლაბღვანდი დო პჭკომუნდით.

ათენა'დ **კებურიში ჭკიდი.**

40 **ანგურაში ჭკიდი** თენა'დ, ნამდა ანგურას გუოფურუანდით დო ქვირს ქიგუოქიორუანდით, ოლო ჭკის ქიგებღვანდით, ჟი თანაქას ქიმნუოქუნან-დით, ყემტის*. ყემტის* ტუტას ქიმნუოღვანდით, უკული ნაკვარჩხირს ქიგუ-

ლულის ის იყო, გამოლოცვა, იმ მირსობაზე – მაშინ მოხარშავდნენ ამ მჭადისმჭადს, ყველს მიაყოლებდნენ. მოხარშულ მჭადისმჭადს მიაყოლებდნენ ყველს, თუ ჰქონდათ. თუ არ ჰქონდათ, ხმელასაც ჭამდნენ. ამ მჭადისმჭადს ყოველთვის მოხარშულს ვაკეთებდით, თორემ ისე (იმითი) არ გაგვიკეთებია – გამომცხვარი. ამ რუსულ მჭადს*, სიმინდს არ ხარშავენ ზამთარში ნაცრით, სიმინდს? ასე მოხარშავდით, კიდევ ღორის ქონით ვკმაზავდით და კიდევ იმითი ვკმაზავდით, ნიგვზით (ნიგვზიანს), და ვჭამდით ასე. კიდევ, როგორც იმ მოხარშულ მჭადს ჭამს კაცი, ასე – რუსულ მჭადს*, მაგრამ იმას ვაცხოვდით, ვაცხოვდით. ამ ჭვავსა და პურს ვაცხოვდით სპეციალურად და, როგორც პური გამოგვიცხვია, ასე ვაცხოვდით და ვჭამდით.

მჭადი ცხვება კერიაში ჩადებული, **ნაცრიან მჭადს** რომ ეძახიან: გაახურებენ კერიას, დაიგვება იქ აგური, დაიგვება გახურებული აგური, ასე ფქვილს მიაყრი და ამ ფქვილს რომ მოუჭერს ის [ცეცხლი], რომ იწვის ის ფქვილი, ესე იგი, მაშინ ნორმალური გახურებულია ის. ამ მჭადს მოვზელდი[თ], დავაგუნდავებდით და გავაბრტყელებდით ამაზე [კერიის გახურებულ აგურზე], ამას ზემოდან ფქვილს დავაცრიდით, სიმინდის ფქვილს – მე გამომიცხვია პირადად, რაც მიქნია, იმას გეუბნები – ავიღებდი და ნაცარს, ნაკვერცხლიან ნაცარს დავაყრიდი, გავასწორებდი იმ ნაცარს, და ნაკვერცხალს დავაყრიდი ზემოთ და მერე ფიჩხის ცეცხლსაც დავანთებდი ზემოთ. ეს რომ გამომცხვარი უნდა ყოფილიყო, ისეთ დროს ჯოხს ავიღებდი და გადაყრიდი ახლა ამას, გადაყრიდი, დავაკაკუნებდი და ხმით მივხვდებოდი, ეს აქ გამომცხვარი რომ იყო. აქ დავაკაკუნებდი, აქ დავაკაკუნებდი. გამომცხვარს რომ ვნახავდი, გადაყრიდი მერე და თავისუფლად გავაჩერებდი და მოშუშდებოდა ის იქ. მოშუშდებოდა ის და, რომ განელდებოდა ცეცხლი, გამოვიღებდი აქეთ, გავფერთხავდი, გავფხეკდი დანით, ფქვილს მოვაშორებდი – ამას ახლა ფქვილი რომ ჰქონდა, იმას, შემწვარი იყო, ის ფქვილიც – ნყალს დავასხამდი და გავრეცხავდი ნყლით. ის, როგორც ვფხეკდი, ისე შრებოდა ის, შრებოდა, ჰო-და მივიტანდი სუფრასთან. ისეთ გემრიელს ვერაფერს შეჭამდი.

მეორე: კერიაზე როგორც ამას ვაკეთებდი, გავახურებდი, ფოთოლს დავაფენდი აქ და ავიღებდი და დავაკრავდი (დავდებდი) ამაზე (აქ) მჭადს, ზედ გავაბრტყელებდი, ფოთოლს დავაფენდი – ნაბლის ფოთოლს, ვარდის ფოთოლს, თხმელას ფოთოლს, ოღონდ ის არა – ახალი არა, ძველ ფოთოლს. ახალი მწარეა, ახალი, ზრდადაუსრულებელს რომ დააფენ, ის მოთავებული არაა. ამას დავფენდი. ამასაც ასე ვსინჯავდი, როგორც ამას, ნაცრიანს ვსინჯავდი, ისე: „გამომცხვარი არის? გამომცხვარი არის?“ ერთნაირ ხმას რომ გამოსცემდა (იძახოდა), ერთნაირად გამომცხვარი იყო ის. ჰო-და მოვაშორებდი [ცეცხლს]. რომ გაცივდებოდა, გამოვიღებდი, ამ იმას, ფოთლებს, მოვაშორებდი, მჭადს ჩამოვდებდი [ტაბლაზე] და ვჭამდით.

ეს იყო **კერიის მჭადი**.

კეცის მჭადი ეს იყო, რომ კეცს გავახურებდით, და ფქვილს მოვაფრქვევდით და მჭადს დავაკრავდით (დავდებდით), ზემოდან თუნუქს დავახურავდით, თუნუქს, თუნუქზე ნაცარს დავყრიდით, მერე ნაკვერცხალს

ორღვანდით. ვაუბალდგ-და, გუნგას ქიგუორზანდით დო დიჭუუდ. მითუო-
ჯინედიტეზნი თეში იჭუუდ. ჭუალა გეტებუდუნი, იში გეტობლანდით, გორ-
გიდუდუნი, გევჭოფუნდით.

ასე **მანთხანერი ჭკიდი**: კარდილას ქემკუობუნუანდით, კარდილას,
თუჯიას. დობზაანდით, ჩხე წყარით დობზაანდით ჭიფე ქვირს, ჩხე წყა-
რით, მანგარი დულა წყარით, დობზაანდით თეს დო ბჭუნდით ტატურია
ჭკის. აარძაში უჯგუში'დ. თინა ოქიმინალო რე რთუელი, მარა ოჭკომალე
არძაში უჯგუშიე.

ათე ჭკის დოპტატურაანდი თეში ჩქიმი ხეთ... ართი ლურელიში ონგა-
10 რალი ჭკიდი მაფუ ნატატურა. თორნეთ მიჭუ თენა, თორნეთ. დოპტატუ-
რაანდი თეს დო კარდილა მიკომიბუდუ ნორმალური დაჩხირიშა, ნაჭაშა.
მუდოს სკოროდა ვამლუდუნი, სუმკუჩხი ვამლუდუნი – ენა ირო ვამილუდუ
მა, ვამილუდუნი, ფერი დრო ხოლო ორდ – თინკელა ათე კარდილას... თეს
გემნუორთინუანდი, უკული გევჭოფუნდი დო სოთინი კილი ვაულუდუ თეს,
სოთინი მიკოჭვილი, მიკოცხანტილი ვარდუ. საერთოთ ჭკიდი ვამიორს ქიმი-
ჭუნი უკული, მოზარ თი ჭკიდიში გეჯინა ხოლო. ოდო თეს ბროლიჯგუას
დობჭუნდი, ქედუონკარანდი. ათეჯგუა ცვანაშა მემილუდეს, ჩაის ბარუნდ
ჩქიმი ჯიმა დო ინეფინი, თექ მემილუდუ თენა, გეშიბილი ჭკიდეფი, ართიმა-
20 ყიას გედვალირი. ოში კოჩი ქორდუკო, ონჯლორე ვადმაგურუდუნი, ფერი.
თენა დიარქიმს უჩქუდუ, უკული მა ქიდიბგურეე.

ახაი ძლაბი ვორექ დო ბიცოქ დომილურეს ჩქი, ოდო ოგარალიე თე
ბიცო. ჭკიდი ოკო ორდას, ქობალი ვარე. ქიმიილეს ჭიფე ქვირი, ჩქიმ პატონ
ეექენი, დო დობზეე თენა დო, აბა, თორნეს ჭუალა! თორნეს ჭუალა თექ
ქილუბგურეე, ართი კოს ქემუახვარი დო ართი ლურელიში ოგარალი, ჟი-
როში-სუმოში კოჩიში ოჭკომალე – აარძა ტატურია თექ მა დო თი კოჩქ
გემაპჭვით თორნეს, მუჭო ამუნდლა ქობარს ჭუნანი, თეში მითმოვდვან-
დი დო, მუჭო მიკოლაფას ქიდიიჭყანდუ დო – გემეებლანდით.

ჩაჩამუტაში ჭკიდი, ჩქიმ პატონ ეექენ,... ჩაჩამუტა ჭიჭე კიცი რე, დი-
ხაშე კეტებული ჩაჩამუტა რე, კერამიკაშე, კერამიკაშე. ათენა, ჩქიმ პა-
30 ტონ ეექენი, ჟირს, სუმს, ოთხის ქიგმუოხუანდით დაჩხირს. გოფურუდ –
გეგნივლანდით თის დო ქიგევდვანდით ფიცარიას, ვარა ანგურას, ვარა
მუდგაენს. ამარი მილუდეს, დოპტატურაანდით, ქიგებდვანდით თის, [ჩაჩა-
მუტას], ფურცელს. უკული ჭკის დოვტატურაანდით, ჟი ფურცელს ქიმნუო-
ფორანდით დო უკული მაჟია ჩაჩამუტას ქუმნობდვანდით, კინი თეს
ქიგებდვანდით ხოლო მასუმას დო ხოლო ქომნუოფორანდით ფურცელს,
ოდო თანაქა მილუდეს ჟინი გიოფორალი დო თეს ტუტას ქიგუოლვანდით.
თენა თექ სუმი ართო გითილენდუ. ნამდვილი ჯგირი ოჭკომალე, გოხვიხვი-
ნაფილი, საუცხოოთ ჭვილი.

სიმინს ხაშუნდეს ტუტამო, სიმინდიში კაკალს. ზოთონს უჩქუდეს თენა,
40 ზოთონს. ასე გოფრჩხუნქ სიმინდიში კაკალს, დუდემს, წვანჯი დო ჯინს
გემნუჩიროლგენქ დო შკაში სიმინს, სუფთა სიმინდიენი, თეს, წყარს ქე-

დავყრიდით, თუ არ ეყოფოდა, ზედ ნაქუჩის ცეცხლს დავანთებდით და გამოცხვებოდა. რომ შევიხედავდით ხოლმე, ისე ცხვებოდა. ცხოზა რომ დამთავრდებოდა, გადავხდიდით [თუნუქს]. რომ გაგრილდებოდა, ავილებდით.

ახლა **მეოთხენაირი მჭადი**: კარდალს ჩამოვკიდებდით, კარდალს, თუჯიას. მოვზელდით, ცხელი წყლით მოვზელდით წვრილ ფქვილს, ცხელი წყლით, მაგარი მდულარე წყლით, მოვზელდით ამას და ვაცხობდით გაბრტყელებულ მჭადს. ყველაზე კარგი (უკეთესი) იყო. ის გასაკეთებლად რთული, მაგრამ საჭმელად ყველაზე კარგია.

ამ მჭადს გავაბრტყელებდი ისე ჩემი ხელით... ერთი მიცვალებულის საქელეხო (სატირალი) მჭადი მაქვს განაბრტყელები. თონით გამომიცხვია ეს, თონით. გავაბრტყელებდი ამას და კარდალი ჩამოკიდებული მქონდა ნორმალურ ცეცხლზე, ნაჭაზე. როცა ტაფა არ მქონდა, სამფეხა არ მქონდა – ეს ყოველთვის არ მქონდა მე, რომ არ მქონდა, ისეთი დროც იყო – მაშინ ამ კარდალს... ამას გადავაბრუნებდი, მერე ავილებდი და არსად ზადი არ ჰქონდა ამას, არსად მიმწვარი, არსად ნაკანრული არ იყო. საერთოდ მჭადი არ მიყვარს, რომ მიიწვება, მერე, მზარავს იმ მჭადის შეხედვაც. ჰო-და ამას ბროლის მსგავსს გამოვაცხობდი. დავალაგებდი. ამისთანა ყანაში მიგვექონდა. ჩაის რომ ბარავდნენ ჩემი ძმა და ისინი, იქ მიმქონდა ეს, დაწნული მჭადები, ერთიმეორეზე დადებული, ასი კაცი ყოფილიყო, რომ არ შემრცხვებოდა, ისეთი. ეს დედაჩემმა იცოდა, მერე მე ვისწავლე.

ახლა გავზრდა გოგო ვარ და ბიცოლა გარდაგვეცვალა ჩვენ ჰო-და გასასვენებელია ეს ბიცოლა. მჭადი უნდა იყოს, პური არაა. მოიტანეს წმინდა (წვრილი) ფქვილი, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და მოვზილე ეს და, აბა, **თონეში გამოცხობა!** თონეში ცხობა იქ ვისწავლე. ერთ კაცს დავეხმარე და ერთი მიცვალებულის გასასვენებელი, ორასი-სამასი კაცის საჭმელი – ყველა დალაგებული მე და იმ კაცმა გამოვაცხვეთ თონეში. როგორც დღეს პურს აცხობენ, ისე ვაკრავდი (ვდებდი) და, როგორც კი ჩამოვარდნას დააპირებდა (დაიწყებდა), ამოვილებდით.

ჩაჩამუტას მჭადი, ჩემი ბატონი რომ ხარ... ჩაჩამუტა პატარა კეცია, თიხისგან (მიწისგან) გაკეთებული ჩაჩამუტაა, კერამიკისგან, კერამიკისგან. ამას (ეს), ჩემი ბატონი რომ ხარ, ორს, სამს, ოთხს წამოვამხოვდით ცეცხლზე. გახურდებოდა – გადმოვილებდით იმას და დავდებდით ფიცარზე, ან აგურზე, ან რამეზე. აგერ გვექონდა [მჭადის ცომი], გავაბრტყელებდით, დავდებდით იმაზე [ჩაჩამუტაზე] ფოთოლს, მერე მჭადს გავაბრტყელებდით, ზემოდან ფოთოლს გადავაფარებდით და მერე მეორე ჩაჩამუტას დავადებდით, კვლავ ამაზე დავდებდით მესამეს და კვლავ დავაფენდით ფოთოლს. და თუნუქი გვექონდა ზედ დასაფარებელი და ამაზე ნაცარს დავყრიდით. ეს იქ სამი ერთად გამოვიდოდა, ნამდვილად კარგი საჭმელი, გამოხუხული, საუცხოოდ გამომცხვარი.

სიმინდს ხარშავდნენ ნაცრით, სიმინდის მარცვალს. ზამთარში იცოდნენ ეს, ზამთარში. ახლა, გავრეცხავ სიმინდის მარცვლებს, თავს, წვერებს და ძირს წავაფშენი და, შუაგულის სიმინდს, სუფთა სიმინდი რომ არის, იმას,

ნუორღვანქ, დო ცირილი ტუტა მიღუ დო თეს ქენუორღვანქ, დოგვაშგნქ, ვოფუნუანქ თეს, ვოფუნუანქ დო გეშებღანქ სუფთა კაკალს, ათაში გუს-ვანქ ხეს, გუსვანქგნი, ფერჩვი დითმეთხიებუ, ფერჩვი. ფერჩვი ვედეთ-ხიებუნი თეში ვემუოტენქ. ფერჩვი დათხიებას დიჭყანსგნი, მევოტენქ თეს დო მიდევეღანქ ინჭაშა, მიდეებღანქ ინჭაშა დო დოფრჩხუნქ თეს, დოგ-ხვარხვალანქ კარდილასგთ, თესგთ, ნკონდა ნყარი მეურსუნი, თეში, დო ფერჩვი, ირფელი დეთხიებუნი, თეში. კარდილას ქენუორღვანქ სუფთა სიმინს, მეღებღანქ დო ქიგებდგუნქ, ფერქი ორდას დო გოკონდა სუმკურჩხი. ოდო ფუნს თენა ჯგირო. უკუელი, ვარდუო თენა თი ოხაშუს ქიგებდგუნ-
10 დითინი – ჯვეშო მიღეკვდეს, ე სიმინდი დო ლებია მიღუდეს, ენა ოგორალღი ვარდუ – ლებიას გოფრჩხუნდი, გოვხვარხვალანდი დო თის, რჩხიღი ლებია-ს, ქიმშუორღვანდი, ლებიას ქიმშუორღვანდო დო სიმინდი დო ლებია აართო დიხაშუედ. თე სიმინდი, უკუელი ამარი ნეძობაში სუნელი მუღუდუ კაკიღი, თეთ დობზადუნდით თეს ჩქინი, თეში უჯგუშის კოჩიში პიჯი მუთუნს ვაჭკომუნდუ. ხაშიღი სიმინდი თეში ოჭკომალიე, ჯიმუთ ხოლო. უფრო ბზადუნდით თე სიმინს, ზადიღი ნეძობამს ხოლო პჭკომუნდით.

– ასე, ლოლა, **ჭკის ზეთით ჭუნანი**, მა ვამოკო თინა, მარა იშენი მუნერო იჭუთუნი, თენა უჩქუდას ოკო კოს.

– მუნერო იჭუთუ: ზეთის ქიგიობუნა ის, ჩქიმ პატონ ექენი, დო ჭკის
20 დოზანა, მითინე ჭიჭე კვერცხის ქიმშაატახანს, მითინე ჭიჭე ჯიმუს ქიმშა-აქოთანს, მორჩილო ჯიმუს, შაქარს ხოლო ქიმშააქოთანა, ჯგირქ ქიუას, გემუანქგნი, თიში გურშიენი. მაგალითო, თეჯგუა ჭკის დოპჭუნქ დო გოძი-რა, სი გოკონდა. ზეთი ფუნსუნი, თის ჭიჭე-ჭიჭე ტატურიას დოტატურაანა დო გიოოთანა, მინაართინუანა იშო-აშო დო იჭუუ დო ჭუნა. აარძაში უმოსი ეფეი ოჭვალღი თენა რე.

– ასე **მარწვენი**. ლოლა, მუჭო აკეთენქ თეს?

– ბჟას გემჭვალუნთ დო ქიმიბღანთ. ჩხოუს გემჭვალუნთ, ბჟას ქიმიბ-ღანთ, ბჟას გოვწურუნთ დო ქუეოფუნუნთ. დიო გოწურუნთ დო... მი გუ-მარათ ბწურუნდით – გუმარაში ფურცელით პწირუნდით ეიშახ, ონოხოღე
30 – მინ ბინტით ბწურუნთ, მინ სპეციაღურო ოწურაღი სეტკა* რენ, თით ხოლო ბწირუნთ.

– იირო მიკვენდ, მა ბალანა ვორდი დო დიჩქაიმი მინიინდ: გუმარაშ ქიმიღი, ფურცეი ქიმიღია ართი, გუმარაში ფურცეიანი, მუშენი ოკო თე ჩხო-უში გუთუიერი სუფთა ბჟას წირუა-მაქ.

– მოცუნს თომა, თომა მოცუნს ჭვალუაში დროს. გინი უჩვანუანს, გინიშ ჩვანჯავი ბურდღას ხომ ორღვანს! ხომ ქოიჩქ, გინი დუს მითიოგანსგნი? საერთოთ უწირუ ვემიღებე. უწირუ ვემიღებენქ. სუფთათ ვედეცვინე, ბურდღაქ ქაუნასგნი?!

დობწირუნქ, ქუეოფუნუნანქ, ქენვობუნთ თი ჭკუსგ, ნამუს ოკო მარ-
40 წვენი დინუვაკეთათგნი. მარწვენიში თასი მიღუნა, ო, ჩქიმ პატგნი რექგნი, ართიკიღლიანი ქორე-და, ართი ჩაიში კიზიზგმას ქობლოღანთ თასის; ჟი-

წყალში ჩავყრი, და, გაცრილი ნაცარი მაქვს და ამას ჩავყრი. მოვხარშავ, ვადუღებ, ვადუღებ და ამოვიღებ სუფთა მარცვლებს (მარცვალს). ასე რომ გავუსვამ ხელს, რომ გავუსვამ, კანი მოსცილდება, კანი. სანამ კანი არ მოსცილდება, მანამ (ისე) არ მივატოვებ. კანი მოცილებას რომ დაინწყებს, მოვატოვებ ამას და წავიღებ ჭასთან, წავიღებ ჭასთან და დავრეცხავ ამას, გავაღადაღებ, კარდალსაც, ამასაც, წმინდა წყალი რომ გასდიოდა, ისე, და კანი, ყველაფერი რომ მოსცილდება, ისე. კარდალში ჩავყრი სუფთა სიმინდს, წამოვიღებ და დავადგამ, შეშის ღუმელი იყოს და გინდა სამფეხა. და დულს ეს კარგად. მერე, როცა ამას მოსახარშად შევადგამდით – ძველად სავსე გვექონდა, ეს სიმინდი და ლობიო გვექონდა, ეს საძებარი არ იყო – ლობიოს გავრეცხავდი, გავაკრიალებდი და იმას, გარეცხილ ლობიოს, ჩავაყრიდი, ლობიოს ჩავაყრიდი და სიმინდი და ლობიო ერთად იხარშებოდა. ამ სიმინდს... მერე აგერ ნიგვზიანი სუნელი მქონდა დანაყილი, ამით რომ შევკმაზავდით ამას ჩვენ, ამაზე კარგს ადამიანის პირი ვერაფერს შეჭამდა. მოხარშული სიმინდი ისე საქმელია, მარილითაც. უფრო ვკმაზავდით ამ სიმინდს, შეკმაზულს ნიგვზიანსაც ვჭამდით.

– ახლა, ლოლა, **მჭადს ზეთით რომ აცხობენ**, მე არ მინდა ის, მაგრამ მაინც როგორ ცხვება, უნდა იცოდეს კაცმა.

– როგორ ცხვება: ზეთს დაასხამენ იმას, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და მჭადს მოზელენ. ზოგი ცოტა კვერცხს ჩააგდებს, (ჩაატეხენ) ზოგი ცოტა მარილს ჩაყრის (ჩააგდებს), ცოტა მარილს, შაქარსაც ჩააყრიან, კარგი რომ იყოს, გემრიელი, იმისთვის. მაგალითად, ასეთ მჭადს გამოვაცხობ და გაჩვენებ შენ, თუ გინდა. ზეთი რომ დულს, მასზე (მას) პატარ-პატარა ლავაშებს გააბრტყელებენ და დააგდებენ, გადააბრუნებენ იქით-აქეთ და ცხვება და აცხობენ. ყველაზე უფრო იოლი გამოსაცხობი ესაა.

– ახლა **მანონი**. ლოლა, როგორ აკეთებ ამას?

– რძეს მოვწველით და მოვიტანთ. ძროხას მოვწველით, რძეს მოვიტანთ, რძეს გავწურავთ და ავადუღებთ. ჯერ გავწურავთ და... ხან გვიმრით ვწურავდით – გვიმრის ფოთლით ვწურავდით ძველად, ადრე – ხან ბინტით ვწურავთ, ხან სპეციალური გასანური ბადე რომ არის, იმითაც ვწურავთ.

– სულ მიკვირდა, მე რომ ბავშვი ვიყავი და დედაჩემი მეტყოდა: გვიმრისა მოიტანე, ფოთლები მოიტანე ერთი, გვიმრის ფოთლებიო – რად უნდა ამ ძროხისგან გამოსულ სუფთა რძეს განწურვა-მეთქი.

– მოჰყვება თმა, თმა მოჰყვება მონველის დროს. ხბო ჩრაქავს, ხბოს ჩრაქვი ბალანს ხომ ყრის! ხომ იცი, ხბო თავს რომ ურტყამს? საერთოდ გაუნწურავი არ შეიძლება, გაუნწურავი არ შეიძლება. სუფთად ვერ დაიცავ. ბალანი რომ გაჰყვეს?!

გავწურავ, ავადუღებ, ჩავასხამ იმ ჭურჭელში, რომელშიც მანონი უნდა გავაკეთოთ (ჩავაკეთოთ). მანვნის დედა (თესლი) გვაქვს, დიახ, ჩემი ბატონი რომ ხარ. თუ ერთკილოიანია, ერთი ჩაის კოვზისოდენას ვუზამთ მანვნის დედას; ორკილოიანი თუ არის, სუფრის კოვზისოდენას ვუზამთ.

რიკილოიანი ქორე-და – სუფრის კოვზიზემას ქობლოლანთ. მეტი ქორე-
და, ქუძინანთ, ა, თოლით თეს. ათაშ კითის ქენვოჩანუანთ დო, ეჩიში კო-
როცხუამახ თექ ვადოჭუ ხე დო ქეგარძუ-და, ესე იგი, თენა ორე ნორმა-
ლური სამარწვენო: ვართი გრილიე დო ვართი ჩხენ, ფერი. თის ქინობ-
დვანთ, დოფაფჩუნთ დო გობკირუნთ ძამი ტიბაას. გობკირუნთ ტიბაას
დო ქუდობდვანთ. ართი-ჟირი საათიშ უკუელი გეითიბლანთ თეს აშო. ხომ
მარწვენეი? უკუელი, ჯგირქ ქიუასგნი, თიშგურშენი ვარა წყარს ქინობ-
დგუნთ, ვარა მაცვივარს ქიმთობდვანთ, ქომილუნა თე მაცვივარი-და, \თენა
10 დო\ ჯგირო გორგიდუნი, ჯგირო ეკინსკანჩუნი, თეში. უკუელი გოკონდა,
ზადი დო თეში ჭკომი, გოკონდა, თეში ჭკომი, გოკონდა, მუჭო გოკონი,
თეში ჭკომი, მზათიე მარწვენი.

ნადული: ასე. ცვალს გეშეპონანთგნი, ნაქა ხომ ქიგესქიდ? თის ნეი
დაჩხირს ქიგევდგენტ, გეაფუნს თენა – რგვი წყარს, ვარა კინ ნაქას ქინუ-
ძინანქ, ათაში-ათაში გეაფუნს, ვარა ვაგვარგვალეუ ოკონი. ოდო ჭიჭე-
ჭიჭე, ჭიჭე-ჭიჭეთ ფუნს. მუ დოს თენა ფუნსგნი, თინწკელა თის ჭიჭე ჯი-
მუს ქილუოთანქ, ჯიმუს. თინა ეკოკვარკვაცაანს თის, თინა ელმაფუნსგნი,
თინწკელა. ვარდა გეფუნს თინა დო, ფუნსგნ თინწკელა გრილ წყარს ქე-
ლუვობუნქ, ოდო ნელ-ნელას ფუნს დო, თინა გათეენს ფუნას, გონკონდი-
დგნი, გონკონდუნი, ჩქიმი პატგნ რექენი, მუჭო გათებული აფუნი, თის
20 ვიჩინენქ თოით დო გეგმორფრთუნქ ვიშო. გორგიდუნი, მილუ ბინტიში ჭე-
ლი ჩახვი დო ქინუობუნქ. თენა მიკომიბუ თექ დო დონურდუნ, ნადული
თექ მიკოსქიდ. აქ ნანური დუთმოსქიდ, ნანირა, ნადულიშ ნანირა. თენა,
გოკონდა, გინს ჩი; გოკონდა, ღესი ჩი; გოკონდა, ჩხოუს ჩი, ირფელიშოთ
მარგებეი რე. ენა ნადული რე ჟინი. გეჭოფი, გოკონდა, თეში ჭკომი; გო-
კონდა, ქობალს მიშადვი დო ხაჭაპურიცალო ჭკომი; გოკონდა, ცვალმი-
თათ დოზადი. ჩქი მიშოუცოთანთ ზაფანას, ჭითა ზაფანას, ჩქიმი პატგნ
რექენი, ჭითა ზაფანას დო დობზადუნთ. ცვალმითათ დობზადუნთ, ლუმუნ-
კელა ძვირფასი ოჭკომალი რე.

ასე **გუდაში ცვალი**, მარგალური გუდაში ცვალი. ენა ინა ვარე, ქართის
30 გიმიჩამუენი, შურით მითვეგართე სარხოშანი. გვაჟო შხვა რე ენა.

– ო, ბალანობამ უკუი ვამიჭკომუ!

– ვაიჭკომუ და ასე კოს ვაუჩქუ დო მითინი ვააკეთენს: თხაში გუდას
გააკეთენდეს, გეგმახომუანდეს, გეგმორჩხუნდეს დო ბრელმანონს ქინა-
ბუნდეს. გოლას რდგი კათა, გოლას იკეთებუდ თენა, აკეთენდ თეს კათა.

– მუშენი? დიაჩქიმი ხოლო აკეთენდ სოფერს.

– ქო, თაქ ხოლო, სოფელს ხოლო იკეთებუდ. ათეს ქინაბუნა ბრელ
მარწვენს. უკულ თის, ნაჭვალა ჩხოუმ ბჟას დონირგნა, ქიმნაბუნა, ქიმნა-
ბუნა დო, გუდა ეიფშაფუენი, ქიგლადგი თენა...

– მოიცა, მარწვენი მუზმა ოკო რდას დო ვჟა – მუზმა?

40 – მუზმა გოკონი. ხვაე მარწვენი ხოლო შიებე ლოლე, მარა ბჟათი
ჯგირი რე.

– მარწვენი ოკათედას ოკო იშენი, ვარო?

მეტი თუ არის, წავუმატებთ, აი, თვალით ამას. ასე თითოს ჩავყობთ და, ოცის დათვლამდე ამან თუ არ დანვა ხელი და თუ გაძლო, ესე იგი, ის არის ნორმალური დასამანვნებელი (სამანვნო): არც რომ გრილია და არც ცხელი, ისეთი. იმას ჩავდებთ, მოვურევთ და შევხვევთ ძალიან თბილად. შევხვევთ თბილად და დავდებთ. ერთი-ორი საათის შემდეგ გამოვიღებთ ამას. ხომ მანონია? მერე, კარგი რომ იქნას, ა(ი)მისთვის ან წყალში ჩავდგამთ, ან მაცივარში ჩავდგამთ, თუ გვაქვს ეს მაცივარი, კარგად რომ გაცივდეს, კარგად რომ ჩამაგრდეს, ისე. მერე გინდა, შეკმაზე და ისე ჭამე, გინდა, შეუკმაზავი (ისე) ჭამე, გინდა, როგორც გინდა, ისე ჭამე, მზადაა მანონი.

ნადული: ახლა. ყველს რომ ამოვიყვანთ, ნაქა ხომ დარჩება? იმას ნელ ცეცხლზე დავდგამთ. წამოდულდება ეს – ცივ წყალს, ან ისევ ნაქას ჩავუმატებ. ასე-ასე წამოდულდება, კი არ უნდა ათუხთუხო. ჰო-და ნელ-ნელა, ნელ-ნელა დულს (ცოტ-ცოტათი, ცოტ-ცოტათი დულს). როცა ეს დულს, მაშინ მას ცოტა მარილს შევურევთ, მარილს. ეს გაამკვრივებს იმას, ეს რომ წამოდულდება, მაშინ. ან წამოდულდება ის და, რომ დულს, მაშინ ცივ წყალს ჩავასხამ, ჰო-და ნელ-ნელა დულს და, ის რომ გაათავებს დულილს, დაინმინდება, რომ დაინმინდება, ჩემი ბატონი რომ ხარ, უკვე მოდულე-ბული რომაა (გათავებული რომ აქვს), იმას ვიცნობ თვალთ და გამოვრთავ. რომ გაცივდება, მაქვს ბინტისა შეკერილი პატარა პარკი და ჩავასხამ. ეს მიკიდია იქ და, რომ დაინრიტება, ნადული იქ დარჩება. აქ ნაწური რჩება, ნაწური, ნადულის ნაწური. ეს, თუ გინდა, ხბოს აჭამე; გინდა, ღორს აჭამე; გინდა, ძროხას აჭამე, ყველაფრისთვის სასარგებლოა. ეს ნადულია ზემოთა, აილე, თუ გინდა, ისე ჭამე; თუ გინდა, პურში ჩადევი და ხაჭაპურით ჭამე; თუ გინდა, პიტნით შეკმაზე. ჩვენ ჩავაგდებდით წინაკას, წითელ წინაკას, ჩემი ბატონი რომ ხარ, წითელ წინაკას, და შეეკმაზავთ. პიტნით შეეკმაზავთ. ღომთან ძვირფასი საჭმელია.

ახლა **გუდის ყველი**, მეგრული გუდის ყველი. ეს ის არაა, თბილისში რომ იყიდება, სუნით რომ ვერ მიხვალ ახლოს. სულ სხვა არის ეს.

– ოჰ, ბავშვობის შემდეგ არ მიჭამია!

– არ გიჭამია და ახლა კაცმა არ იცის და არავინ აკეთებს: თხის გუდას გააკეთებდნენ, გამოახმობდნენ, გამორეცხავდნენ და ბევრ მანონს ჩაასხამდნენ. მთაში იყო ის ხალხი, მთაში კეთებოდა ეს, აკეთებდა ამას ხალხი.

– რატომ? დედაჩემიც აკეთებდა სოფელში.

– კი, აქაც, სოფელშიც კეთებოდა. ამაში ჩაასხამენ ბევრ მანონს, მერე იმას, ნაწველ ძროხის რძეს განურავენ, ჩაასხამენ და, გუდა რომ გაივსება, ჩამოდევი ეს...

– დაიცა! მანონი რამდენი უნდა იყოს და რძე – რამდენი?

– რამდენიც გინდა. მხოლოდ მანონიც შეგიძლია გააკეთო, მაგრამ რძით კარგია.

– მანონი უნდა ერიოს მაინც, არა?

– ვარ, ხვალელ ბჟას ხოლო ორთუნა, ხვალელ მარნვენს ხოლო ორთუნა, მარა შერეულო თენა ხოლო უჯგუშიე. ოდო ქიგმადვანა თეს, კუხნა ცუდედ'დ ეიშას, შკას დაჩხირი რზუდუნი, ნაჭა გგობუდუნი, თექ ჯალეფ გეძუდე, ათეს ქიგმადვანა თეს ჟი, ჯალეფ გეძუდე ჟინ, თექ ქიგმადვანა თეს, ვეგმალასინ, თეში. ოდო რამდენიმე ხანს გიმადუ თენა, გიმადუ თექ რამდენიმე ხანს. თითქმის ართი თუთა ქიუაფუ, თაში – ართი ეჩი დდა. თექ ოკო დიკვეთას დო დემანგარას ოკო დო დოსქირას ოკო. თეს, მუდოს ვარენო გათენა დინობუნასგნი, თინკელა დოზადგნა ჯიმუთ. მითინთე ხოლო ზაფანას ქოლოლანს. თინა დოხუმუნი, ოჭკირალო ცვალცალო გინმირთუუ, ცვალცალო გინმირთუუ ოჭკირალო დო უკუულ გეშელანა თის, ჩქიმ პატგნ რექენი, დო ჭკომუნა ზოთონს. გუდამ ცვალს უძახგნა თის, გუდამ ცვალს.

10

– თე გუდაში პიჯი თიზმა ფართო რე, ნამდა აში გეითუურს ინა. სქეი ქორე, მარა იშენი გითიენს, ვარო?

– ქო, გეითილენს, თხაშ კისერშე გუთუურს თენა.

გუდაში ცვალი თენა რე. მითინს ვაუჩქუ ასე თენა, მარა თეში მაგემას მუთუნს ვაჭკომუნქ. შხვა ქიანაში ცვალეფიე, ქიანა ფარა ნოლირუე. მისინჯებუ მა თინა, მარა ჩქინობურა გუდაში ცვალიშა ნამთინს ვემიართე.

ნისქვილი

20 ასე მუჭო რენი, გინინქ: ნისქვილი რე წყარიში. მდინარე ხომ მეურს, მაგალითო, ჭანხურა გეპჭოფათ, ტეხირი გეპჭოფათ. ათეს გეგნობვილუნა დო ნაჩეხას გააკეთენა. ნაჩეხა – ათაქ გიხვილუუ წყარი. ცალკე კალაპოტის წყარი მიდუურს, ნაჩეხა ჯოხო თეს – წყარს უტეენა, ცალკე ღარს უტეენა წყარს, წისქვილს ქიგედგნა, წისქვილს ბარბაღემს გუკეთენა თუდო, თი წყარი ქატაკუუნი, მიკაართინუანს დო ოტრიალუანს. თი ბარბაღს ღერძი უდუ, ჟიდო ქუა მოგგ, გვიშტიბიში ქუაშე თოღირი, გვიშტიბიშ ქუაღემს ქიგედგუნა ჟიდო, მაანწყნა თეს ჯგირო ირფელით. თუდონი ქუა გაჩერებული რე, ოდო ჟიდონი ირთუაფუ. წყარი ორთინუანს თის, წყარი ურთუანს. ოდო ჟი საკაკალო უდუ, სიმინდიში გიორღვაფალი. თის ეიოკინალი, დაკინალი უდუ დო გოკონდა, ღარღენქ დო გოკონდა, ქუნქ.

30

– მუჟამს გაჩერება გოკონი?

– მუჟამს გაჩერება ოკონი, მიდუურს მენისქვიე დო ხოფის ქინააშქვანს თი ღარს, ღარს ხოფის ქინააშქვანა დო გაჩერდ. მუჟანს ოკონანი, გეიშქვანა დო წისქვილი იტრიაფ, ქუა იტრიაფ. წყარიში წისქვიე თეჯგუა. უკუული თეჯგუა ხოლო გააკეთეს დენიში წისქვიი, დენითიე მონწყილი.

– ოდო წისქვირს ჯვეშო მენისქვიე გითორდუ დო...

– ასე ხოლო გითორე, მუშიე თინა. მუში რენი, პატრონი თვითონ გითორე. მითინე ფარას იგანს ნაქუერს, მითინეში სიმინდიშე ბაჟის ეთმეჭოფუნა.

– არა. მხოლოდ რძესაც აკეთებენ, მხოლოდ მანონსაც აკეთებენ, მაგრამ შერეულად ეს კიდევ უკეთესია. ჰო-და ჩამოდებენ ამას, სამზადი სახლი იყო წინათ, შუაში ცეცხლი რომ ენთო, ნაჭა რომ იყო ჩამოკიდებული, იქ ხეები იყო ჩამოდებული. ამას ჩამოდებენ ამაზე ზევით. ხეები რომ იდო ზევით, იმაზე ჩამოდებენ ამას, რომ არ ჩამოვარდეს, ისე. ჰო-და რამდენიმე ხანი დევს ეს, დევს აქ რამდენიმე ხანი, თითქმის ერთი თვე იქნება, ასე – ერთი ოცი დღე. ეს უნდა შედედდეს და გამაგრდეს უნდა და დაშრეს უნდა. ამას, როცა ჩასხმას დაამთავრებენ, მაშინ შეკმაზავენ მარილით, ზოგი კიდევ წინაკას უზამს. ის რომ გახმება, დასაჭრელი(ად) ყველივით გახდება, ყველივით გახდება დასაჭრელი და მერე ამოიღებენ იმას, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ჭამენ ზამთარში. გუდის ყველს ეძახიან იმას, გუდის ყველს.

– ამ გუდის პირი იმდენად ფართოა, რომ აქეთ გამოვა ის, სქელი კია, მაგრამ მაინც გამოვა, არა?

– კი, გამოვა, თხის ყელიდან გამოვა ეს.

გუდის ყველი ესაა. არავინ იცის ახლა ეს, მაგრამ ასეთ გემრიელს ვერაფერს შეჭამ. სხვა ქვეყნის ყველებია, ქვეყნის ფული ღირს თურმე (ნაღირება), გამისინჯავს მე ის, მაგრამ ჩვენებურა გუდის ყველთან ვერაფერი მოვა (მივა).

ნისქვილი

ახლა როგორც არის, გეტყვი: ნისქვილი არის წყლისა. მდინარე ხომ მოდის, მაგალითად ნაჩხურა ავილოთ, ტეხურა ავილოთ. ამას გადახერგავენ და საგუბარს გააკეთებენ. საგუბარი – აქ დაგუბდება წყალი. ცალკე კალაპოტში წყალი ნავა, საგუბარი ჰქვია ამას. წყალს უშვებენ, ცალკე ღარში უშვებენ წყალს, ნისქვილს დაადგამენ, ნისქვილს ბორბლებს უკეთებენ ქვემოთ, ის წყალი რომ დაეჯახება, შემოაბრუნებს და ატრიალებს. იმ ბორბალს ღერძი აქვს, ზემოდან დოლაბი ადგას, გვიშტიბის ქვისგან გამოთლილი, გვიშტიბის ქვებს დაადგამენ ზემოთ, მოანყობენ ამას კარგად ყველაფრით. ქვედა ქვა გაჩერებულია და ზედა ტრიალებს, წყალი ატრიალებს მას, წყალი ატრიალებს. ჰო-და ზემოთ მარცვლის ჩასაყრელი აქვს, მარცვლის ჩასაყრელი, იმას ასანვე-ჩამოსანევი აქვს და გინდა, ღერღავ და გინდა, ფქვავე.

– როცა გაჩერება გინდა?

– როცა გაჩერება უნდა, ნავა მენისქვილე და ხოფს ჩაარჭობს იმ ღარში, ღარს ხოფს ჩაარჭობენ და გაჩერდება. როცა მოუნდებათ, ახსნიან და ნისქვილი ტრიალებს. დოლაბი ტრიალებს. წყლის ნისქვილია ასეთი. მერე ამ პრინციპით (ასეთი) გააკეთეს დენის ნისქვილიც, ეს დენზეა აწყობილი (დენითაა მოწყობილი).

– ჰო-და ნისქვილში ძველად მენისქვილე იდგა და...

– ახლაც დგას. მისია ის. მისი რომაა, პატრონი თვითონ დგას, ზოგი ფულს იხდის დაფქვისას, ზოგის სიმინდისგან ბაჟს იღებენ ხოლმე.

– ბაჟის ეთმეჭოფუნდეს ადრე, ჩქიმი ბალანობას, ფარა ვაუღუდეს-და.
– ასე ხოლო ეთმეჭოფუნა, ფარა ვაუღუ-და.
– კაეკაემახ ოჩერედი ხოლო რე, ვარო?

– ქო, ოჩერედი მუჭო ვარე! ვარა ქიდიტენს [სიმინდიში მინჯე – ტომა-რეს] დო მეურს, ქირო ქედაახვამილუნა უკული; ვარა, მითინი პატიისაცე-მი ქორე-და, ქოთხინე, ჩქიმ პატონიეგნი, დო დეგოქუაფუნა ადრე დო გოიტენა; ვარა რენა თექ დო რაგადაანა. ირფერს თქუნა, სოთინი მუთუნე ქორე-და, ნისქვირს გეეგენტქ. ექ ხალხი გიჟურს შხვადოშხვა არდგიიშე, შხვადოშხვა უბანიშე. მის რე თექ ვაძირგენტქნი!

10

– ნისქვიიშა უმოსო კოჩეფი გიჟუნა, თუ...

– ვარ, ოსურეფი, ბალანეფი – აარდა გიჟურს, მის მუჭო მახხერხინენი, თეში გიჟურს.

– ასე ხილი. რა ხეებია მსხმოიარე ხეები?

– ასე **ხილი** ორე... ირფელნერი ხილი ორე ოჯახის დო, საერთოთ ჩაანს ჩქინი სამარგალოს, ცომურიშე დოჭყაფი, ნამდა ირფელი მოსავალს ილენსგნი, ფერი ხოლო: სლივა*, დამაზი, მარგვილა – დამაზიჯგუა რე, ნკას გუთმუურსგნი, ფერი, ატამაცალო გუთმუურს – ატამა, ბული, უშქური, ბია, ურნაზი, ბერწული, ფეიხო – ენა ზღვაპის უჩქუ. მეტი მუ იცი? მეტი მუიე, ნავარი?... მანდარინა, – თენეფი იცონუე არდა.

20

– ქო მარა ცომური ხომ ვეცონუე?

– ნანა! მუჭო ვარ! ნაცონა ცომურეფი ვაუჩაანანო! თეიმაშხვა-მაშხვა ჩაანს, თეიმაშხვა-მაშხვა.

– მეიშია ხოლო ხიი ვარენო, გოჟაშე დიკმულუნანი?

– ჰო, მეიშია. ფორთოხალი, მარა ენა ჩქინეკემა ვარე. მუცია ხოლო რე, ოლონდა ოჯახის მუ ოკო ეს! ტყასიე... ლიმონი ცუდეს უდგუ მითინეს. თენა რე ხოლო, იშვიათო უღუ მითინეს, ნითელია, ნითელი, მაყვალვითაა, რა ქვია?... მალინას* უძახენანი, ვამიჩქ, მუ ჯოხო ჩქინობურათგნი. გორგილა-ფიიე ბალანანი, გოკონდა დიდი ორდას, თის მააღე ნაბეტანი*.

30

კარალოკი დო ხომა. ეში უბრალო ხომა ხოლო რე. ანდანეერი ხომა რე: კარალოკი რე, მაჟიანეერს მუდგასიენი უძახენა ხოლო – იაპონსკის.

– ჩირს აკეთენანი, თინაო?

– ჩიას აკეთენანი, თინა რე იაპონსკი. მითინე არდგირს ხაჩიას უძახენა თის. თხირი დო ნეძი – ენა თავისთავო. ა, ემერი გეჩაანსგნი – ბარბარისი. ჩქინი კუნთხუ ეფმა რე ბარბარისით. კონახურიე თენა, კონახური. ბუმმაღა ხოლო...

– ბაჟს იღებდნენ ადრე, ჩემს ბავშვობაში, თუ ფული არ ჰქონდათ.
 – ახლაც იღებენ, თუ ფული არა აქვს.
 – ზოგჯერ რიგიც დგას, არა?
 – კი, რიგი როგორ არაა! ან დატოვებს [სიმინდის პატრონი ტომარას] და მიდის, დაფქვილს (დაფქვილად) დაახვედრებენ მერე; ან, თუ ვინმე პატივსაცემია, სთხოვ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და დაგაფქვევინებენ უფრო ადრე და გაგიშვებენ; ან არიან იქ და საუბრობენ. ყველაფერს იტყვიან. სადმე რამე თუ არის, წისქვილში გაიგებ. იქ ხალხი დადის სხვადასხვა ადგილიდან, სხვადასხვა უბნიდან. ვის არ ნახავ იქ!
 – წისქვილში უმეტესად მამაკაცები დადიან, თუ...
 – არა, ქალები, ბავშვები – ყველა დადის, ვინ როგორ მოახერხებს, ისე დადის.

– ახლა ხილი. რა ხეებია მსხმოიარე ხეები?
 – ახლა, **ხილი** არის... ყველანაირი ხილი არის ოჯახში და, საერთოდ, ხარობს ჩვენს სამეგრელოში, ტყემლიდან დაწყებული, ყველაფერი, მოსავალს რომ გამოიღებს, ისეთი (ისეთიც): ქლიავი, ჭანჭური, შავი ქლიავი – ჭანჭურივით არის, სახლეჩი, ატამივით იხლიჩება – ატამი, ბალი, ვაშლი, კომში, უნაბი, ბრონეული, ფეიხოა – ეს ზღვისპირეთში იცის. მეტი რა იქნება? მეტი რა არის, ოხერი?... მანდარინი – ესენი იმყნობა ყველა.
 – კი, მაგრამ ტყემალი ხომ არ იმყნობა?
 – დედა! როგორ არა! ნამყენი ტყემლები არ ურგიათ? ამსიმსხოები ხარობს, ამსიმსხოები.
 – მოცვიც ხილი არაა, მთიდან რომ ჩამოაქვთ?
 – ჰო, მოცვი. ფორთოხალი, მაგრამ ეს ჩვენთან არ არის. მაყვალიც არის, ოღონდ ოჯახში რა უნდა ამას! ტყეშია... ლიმონი სახლში უდგას ზოგს; ის არის კიდევ, იშვიათად აქვს ზოგს, წითელია, წითელი, მაყვალისვით. რა ჰქვია?... მალინას* რომ ეძახიან, არ ვიცი, რა ჰქვია ჩვენებურად. გაციებულნი რომ არის ბავშვი, გინდა დიდი იყოს, იმას უხდება ძალიან.
 კარალიოკი და ხურმა. ისე უბრალო ხურმაც არის. რამდენიმეგვარი ხურმაა: კარალიოკია, მეორეგვარს რალაცას ეძახიან კიდევ – იაპონსკის.
 – ჩირად რომ აკეთებენ, ისა?
 – ჩირს რომ აკეთებენ, ის არის იაპონსკი. ზოგ ადგილას ხაჩიას ეძახიან იმას. თხილი და ნიგოზი – ეს თავისთავად. აი, აგერ რომ ასხია ბარბარისი, ჩვენი კუთხე სავსეა ბარბარისით. კონახურია ეს, კონახური. ბუმბალა კიდევ...

ცანჭი

– ადრე, გვავ ადრე ხოლო ვარ, ა, კომუნისტეფიში დროს, ირდინას ჯაპი ჩაანდ, ჯაპი, ოდო ირდინას აბრეშუმი* ულუდეს. დიო აბრეშუმიში ფურციე* ტყარი ჩაანდ, ტყარი. მიშელ თექ, გონუაქ დო, გონუაქ მიშელ დო გონუნს ირკოჩი. ნამუ მიჩაანდუ ჩქიმი ცუდესგნი, ქიმკუუდოხოდი, კიბე ქიდეკინი დო აარდა, მუჭო ორთუდესგნი, თეში დოპონი.

– ცონუა გიჩქენო?

– ცონუა მუჭო ვამიჩქ, ბო! მიჩქ, იფრერს პონგექ.

– მუ იარალით? მუთ ცონგექ?

10 – ხამი რდ სპეციალო*¹, ოცონალი ხამი, ლასირელი. მა მუჭო პონინი, თეში ცონგ შხვაქ ხოლო. უკული ნერგეფი ქიმიოდ მეაბრეშუმეობაქ, დამირიგეს ნერგეფი დო თინა ხოლო ქუდუორგეე დო გავაშენი თენა. მარა ენა ბრელი ოკო კოს. დინა აკაბუცხა დომიტეეს კომუნისტემქ დო ვორდით ნვა-ებას.. მარა ენა უკული ვაშენი მა, უკული ფქიმიინი, საერქვანიოშა მოვრთინი, უკული ფქიმიინი. თიშახ მა ვორექ სალხინოს, ვანო ბასლაიაში ცუდეს დინვორექ ბინათ. სამსონ ბასლაიაში ოსურქ – მარო ჯოხოოდ, ნუგაიხე, პირვეი ოსური – თიქ მიწუუ, ცანჭი ქიდიფხუნუათია. ამდლა თეი დღას ირჩქილექია დო ცანჭი ქიდიფხუნუათია. ბლანკეტა მიც უნდუ ქიქე ბალანა დო ენა, ესია, ჩქი ფურციეშია მიდურთიანი, კესა ქეერთუანსია, ბიგვახე, ვანოში დიდა.

20 ქიმიბლით ართი კარობკა* – კარობკას* უძახცდეს. თე ართი კარობკაქ* ოკო მორთეკონი ოში კილოქ, ოში კილო პარკიქ ოკო მორთას, ასე თეზმა რაოდენობაშიე თენა. ის უჩქედუ ცანჭიში დო მა ვამიჩქედ, მარა მუს თინა ორთედგნი, მა ხოლო თის ვორთედ. იმწვალით, ვუცოდილეეთ დო გემეთე-ეს ფურციელქ, გემეთეეს, ჩქიმ პატონი ექენი, დო გინივლით ოგორგუა. ათაქ ქემოვრთით, ათაქ, ჭყონიშა, ეზეკია დგებიაში ცურა. თექ ქიიპიდით ფურ-ციელი, ოდო ათაქ ქიიპიდით ფურციელი დო დოფცხოტით თენა, ლებიში ინა მემილუნა – გადვალარი, ლებიში გადვალარი დიდი ტომარე, თენა დოპკასით, მოლებლით დო ათე პარკი ქიმივნიით. ქემივლით ჭყონიშა. თინკეა კირილე ორდუ ჭყონიში ფაფრიკაში გამგე დო პარტორგანიზაციაში მდივანი

30 – ათე ჟირს ართი მუშენდუ თინა თექ. ისაკი ნადარაია ორდუ დამხარისხებეი პარკიში, ოდო ოში ხუთი კილო პარკიქ ქემომირთეს. გივრთით უკული ფარა. მშვენერი ფარა ევჭოფი თინკელა.

ათე სალხონოს დიფხუნეე ართი. თიში უკული ჭყონს მიხედ.

– ასე ფურციე მუჭო ინიჟუნი, მუს ორთეთ?

– დიცხოტუუ, ქედოცენსგნი, თის უკული მიკუდირთეთ დო პნილგნთ, ვარა პკანტარანთ მაგანათ, ვარა ჯგირი დასირელი ხამით. დავამზადენთ ფურციელს, ქენვოლვანთ მემოკის* შხვადოშხვას, ვარდა კალათის – შორ-შა ვარე ოლაღლარი-და, მუშენ-და გლახა ოლაღლარიე კალათით. ქემეურთ დო ცანჭის ვოდიარუანთ.

ყაჭი (აბრეშუმის ჭია)

ადრე, ძალზე ძველადაც არა, აი, კომუნისტების დროს, ყველგან თუთის ხე იდგა, თუთის... და ყველგან აბრეშუმი* ჰყავდათ (ჰქონდათ). ჯერ აბრეშუმის ფოთოლი* ველური ხარობდა, ველური. შემოვიდა ეს – მცნობა, მცნობა შემოვიდა და ამცნობს ყველა. რომელიც მედგა ჩემს სახლში, მივადექი (მივუჯექი), დავიკავე კიბე და ყველა, როგორც აკეთებდნენ, ისე დავამყენი.

– მცნობა იცი?

– მცნობა როგორ არ ვიცი, კაცო! ვიცი, ყველაფერს ვამცნობ.

– რა იარაღით? რითი ამცნობ?

– დანა იყო სპეციალური*, სამცნობი დანა, ალესილი. მე როგორც დავამყენი, ისე დაამყნო სხვამაც. მერე ნერგები მოიტანა მეაბრეშუმეობამ, დაგვირიგეს ნერგები და ისიც დავრგე და გავაშენე ეს. მაგრამ ეს ბევრი უნდა კაცს. მიწა ერთიბენო დაგვიტოვეს კომუნისტებმა და ვიყავით წვალეზაში. მაგრამ ეს მერე გავაშენე მე, მერე ვქენი, საერქვანიოში რომ მოვედი, მერე ვქენი. მანამდე მე ვარ სალხინოში, ვანო ბასილაიას სახლში ვდგავარ ბინად. სამსონ ბასილაიას ცოლმა – მარო ერქვა, წულაია, პირველი ცოლი – იმან მითხრა, აბრეშუმის ჭია დავისვათო. დღეს მთელი დღე [უსაქმოდ] იყურებო და აბრეშუმის ჭია დავისვათო. ბლანკეტა მყავდა პატარა ბავშვი და ეს, ამასო, ჩვენ ფოთლისთვის როცა წავალთო, კესა შეიქცევსო, ბიგვავა, ვანოს დედა.

მოვიტანეთ ერთი კოლოფი – კოლოფს ეძახოდნენ. ამ ერთი კოლოფიდან უნდა გამოსულიყო ასი კილო. ასი კილო პარკი უნდა გამოვიდეს. ამ რაოდენობისა ეს. იმან იცოდა ჭიისა და მე არ ვიცოდი, მაგრამ, რასაც ის აკეთებდა, მეც იმას ვაკეთებდი. ვინვალეთ, ვუხლავართეთ და გაგვითავდა ფოთოლი, გაგვითავდა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და გადავედით საძებრად. აგერ მოვედით, აგერ, ჭყონში, ეზეკია დგებიას სახლში, იქ ვიყიდეთ ფოთოლი. აქ ვიყიდეთ ფოთოლი და გავკაფეთ ეს. ლეიბისა ის მიგვაქვს – შემოსაკრავი, ლეიბის შემოსაკრავი დიდი ტომარა, ეს დავტენეთ, წამოვიღეთ და ეს პარკი მოვიწიეთ. მოვიტანეთ ჭყონში. მაშინ კირილე იყო ჭყონის ფაბრიკის გამგე და პარტორგანიზაციის მდივანი – ამ ორზე ერთი მუშაობდა ის იქ. ისაკი ნადარაია იყო დამხარისხებელი პარკისა. ჰო-და ას ხუთი კილო პარკი მოგვივიდა. გავიყავით მერე ფული. მშვენიერი ფული ავიღე მაშინ.

ამ სალხინოში დავისვი ერთი. ამის შემდეგ ჭყონში მყავდა (მესვა).

– ახლა, ფოთოლი თუ როგორ იკრიფება, რას აკეთებთ?

– გაიკაფება, რომ დაცვივდება, მერე მივადგებით და ვკრეფთ, ან ვკაფავთ ნამგლით, ან კარგად ალესილი დანით. დავამზადებთ ფოთოლს, ჩავყრით ტომარაში რამდენიმეში (სხვადასხვაში), ან კალათში – შორს თუ არ არის ნასალები, რატომ-და ძნელი ნასალებია კალათით. მივალთ და ჭიას დავაპურებთ.

– მა ვშე, ცათაში კარდონიში კოლოფის გეხედ ჭიჭეს, მის ართი კარობ-
კა* ულუდუ, მის გვერდი კარობკა*.

– გრამობით’დ, გრამობით.

– გრამობით. დიარქიმი დო საამე დოთმიხუნუანდეს ართო დო გვერ-
დი კარობკაში* მეტი ინემს ვადუხუნუაფუნა, მუშენი-და ვაულუდეს არ-
დგიი დო ინა – ფურციი მეტი.

ჯგირი, ასე ქიმიონი თე ჭუპრი...

– ცანჭი ჭიჭე რე, ჭკიჭკიტიაცაი, აკაბუცხა. თეს გევოხუნუანდით რა-
ფარეს. ჩაფარეს დობლობუნდი, სიმინდიში ღერს კვათუნა, ტახუნანი, თინ-
10 კმა მიწოსკიდ მიწდორსენი. კვათუა დო ეჭოფუა ხომ ქორე ღერიში, წი-
მინდუა ეზოში, თინკია გეიშაბგორუნდი ჯგირ-ჯგირს, საღის, ირგუნ ფერს
დო კირილო მაფუნა შენახებულე, გოფურჩონილო, სუფთა, ცანჭიში და-
ხუნაფალო. მუ დოს ცანჭის ქიმიპონანდინი, ჩაფარეს დობლობუნდი –
ჩაფარეს უძახუნა თიში გიოხუნაფაღს – ართიანს ქიმკუონკარანდით თე
ღერემს დო ჯაპიში ცას, ნაცხვანტარას, გოვშეგებერაანდით, შვების გუ-
ონწყენდით. ათაში ჟირს ქიმკუონპონანდით, ჟირს ათაქ ქუმუსკუანდით,
მუჭო ათაქ გევონკარანდინი, თეში ათაქ გევოშიბანდით თის მელე-მოლე,
ჩქიმი პატონი ვორექენი, დო ჩაფარე იცუაფუდუ. თე ჩაფარეს ქახარდის
დურჩანდით. მთავრობა მირიგენდეს თე ქახარდის, თიზმას მირიგენდეს
20 დო ქომჩანდეს, ცუდეს ხოლო პჭაბუნდით თით. უკული, მიირდუდუ თენა
დო ჩაფარეს ვეგინტირედ, უკული ჩერტი ოკოდ.

ცანჭი ირთუუ, ხუთმახ ირთუუ ცანჭი. თე ჩაფარემს ართიანს გებდგუნ-
დით ჩაჩაბუტა ჭკიდიცალო, დო თექ ვათხითხორენდით.

პორველი კანიე, კოჩი ვეჩინენს დო ირცუენი; მაჟია კანს უძახუნა ხუ-
ჭუჭიაში კანს, ხუჭუჭია, ესე იგი ხუჭუჭიაჯგუა გითმურს, ხუჭუჭიათ გი-
თილენს; მასმა კანს უძახუნა სანყაპუტოს; მათხთხა კანიე საცირო, საცი-
რო; მახუთა კანიე – დიდი კანს უძახუნა, დიდი კანს. ცანჭი ქიდინჯირუენი,
ჯან ჟირ დღას, სუმ დღას. გიშელ დიდი კანს დო ჩაფარეს მიუნა თენა.
დიდი კანს ჩაფარეს გიშელენსენი, ჩერტიეფი მიკობუნაფილი მაფუნა დო
30 ჩერტიმა გეგინპონანთ თეს. თე ჩერტი ჯაპიშ ქინგთ [იღობუუ], ჯაპიშ ქი-
ნუთ იღობუუდ ჩერტი. ართი სუმე მეტრი ქალვენუუდუ სიგირძა. ანდა სარ-
თული’დ თენა ხოლო, ვარა მიკობუდუ, ვარა გედგედ. პარკუას ქიდიჭყან-
დენი, თინკელა ცოცხემს გითმევედგუნდით ზაკალიშის, ვარა გუმარაშის,
ვარა ქამენაშის. ეშელენდ ცანჭი თიშა დო პარკის გაკეთენდ.

– მუდაშახ ოკო, ნამუ კანს მუდაშახ ოკო ჩამა ფურციეში?

– ჭიჭენობას – უმოსი ხშირას: სუმშახ, ოთხიშახ. დეკაბეტებუნი, თინ-
კელა დღიურო ჟირშახ შილებე. მუ დროს თენა გეგმირძღუენი, მუ დროს
თენა დირძღუენი, აბრემუმიჯგუა რე, გითაჯინექენი, აბრემუმიე. კუდელ-
შახ ჭიჭე ნვანე რე, ვარა მთლიანო ნვანე რე. მუ დროს თენა დირძღუენი,
40 ჭკომუა ხოლო ნაკლები ოკო, ოდო დროულო ოკო გედგემა ცოცხიში. მითინე
ადრე მიდეემ ცოცხიშა, მითინე გვიანო მიდეემ დო დოპარკენდ. მუთ ქიგი-

– მე მახსოვს, ასე მუყაოს კოლოფზე იჯდა პატარაზე. ვის ერთი კოლოფი ჰყავდა, ვის – ნახევარი კოლოფი.

– გრამობით იყო, გრამობით.

– გრამობით. დედაჩემი და სალომე დაისვამდნენ ერთად და ნახევარი კოლოფის მეტი იმით არ მოუყვანიათ (დაუსვამთ), რატომ-და არ ჰქონდათ ადგილი და ფოთოლი მეტი.

კარგი. ახლა მოიყვანე ჭუპრი...

– აბრეშუმის ჭია პატარაა, ჭიანჭველასავით, ერთი ბენო. ამას დავსვამდით ჩელტზე. ჩელტს ვლობავდით. სიმინდის ღეროს ჭრიან, როცა ტეხენ, მაშინ რომ დარჩება მინდორში. მოჭრა და ალება ხომ არის ღეროსი, განმენდა ეზოსი, მაშინ ავარჩევდი კაი-კაის, სალს, რომ გამოდგებოდა, ისეთს და შეკრულად გვაქვს შენახული გასუფთავებული, სუფთა, ჭიის დასასმელად. როცა ჭიას მოვიყვანდი, ჩელტს დავლობავდი – ჩელტს ეძახიან იმის დასასმელს – ერთიმეორეზე მივანყობდით ამ ღერებს და თუთის წკნელს, განაკაფს, გავატყავებდით, ტყავს გავზდიდით, ასე ორს მივანყობდით, ორს აქმივასკვნიდით, როგორც აქ დავალაგებდი, ისე მივანნავდი იმას იქით-აქეთ, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ჩელტი იქნებოდა. ამ ჩელტს ქალაღლს ჩავუფენდით. მთავრობა გვირიგებდა ამ ქალაღლს, იმდენს გვირიგებდნენ და გვაძლევდნენ, რომ სახლსაც გავწებავდით იმითი. გაიზრდებოდა ის და ჩელტზე არ დაეტეოდა, მაშინ ლასტი სჭირდებოდა.

ჭია კანს იცვლის, ხუთჯერ გამოიცვლის კანს აბრეშუმის ჭია. ამ ჩელტებს ერთიმეორეზე დავდგამდით ჩაჩამუტას მჭადივით და იქ ვათხელებდით.

პირველი კანია, ადამიანი რომ ვერ შეამჩნევს და ისე იფცქვნება; მეორე კანს ეძახიან ხუჭუჭია კანს, ხუჭუჭიას, ესე იგი, ხუჭუჭასავით გამოდის, ხუჭუჭა გამოდის; მესამე კანს ეძახიან საწყაპუტოს; მეოთხე კანია საცირო, საცირო; მეხუთე კანია – დიდ კანს ეძახიან, დიდ კანს. ჭია რომ დანვება, წევს ორ დღეს, სამ დღეს. გამოვიდა დიდი კანიდან (დიდ კანს) და ჩელტზე გვყავს ეს. დიდი კანიდან (დიდ კანს) ჩელტზე რომ გამოვა, ლასტები ჩამოკიდებული გვაქვს და ლასტებზე გადავიყვანთ ამას. ეს ლასტი თუთის წკნელით იღობება, თუთის წკნელით იღობებოდა ლასტი. ერთი სამი მეტრი ექნებოდა სიგრძე. რამდენიმე სართული[ანი] იყო ესეც, ან ეკიდა, ან იდგა. პარკის გაკეთებას რომ დაინწყებდა, მაშინ ცოცხებს დავდგამდით ბზისას, ან გვიმრისას, ან ანაგვირილისას. ავიდოდა ყაჭი იმაზე და პარკებს გააკეთებდა

– რამდენჯერ უნდა, რომელ კანში რამდენჯერ უნდა ჭმევა ფოთლისა?

– პატარაობისას – უფრო ხშირად: სამჯერ, ოთხჯერ. რომ მოიზრდებოდა, მაშინ დღეში ორჯერაც შეიძლება. როცა ეს გამოძლება, როცა ეს გაძლება, აბრეშუმითაა, რომ გახედავ, აბრეშუმია. კუდთან ცოტა მწვანეა, ან მთლიანად მწვანეა. როცა ეს გაძლება, ჭამაც ნაკლები უნდა და დროულად უნდა დადგმა ცოცხისა. ზოგი ადრე ავიდოდა ცოცხზე, ზოგი გვიან

ოსქიდუდუ თუდო, ე, იგვიანუანდუნი, ფერი, თის ალბათ ორკუდ ჩამა დო გეპკორობუნდით, ათაურე ქეგუოხუნუნდით ცალკე, ფურცელს ქიგეუდვანდით, ცოცხის ქიგეუდვანდით დო თინა ხოლო პარკენდ, მარა გითნაკოროფას უძახვდით თის. ინა უკული ინილუუდ, ბოლოს.

ართი მარა ოკოდ, პარკუას გათეენდ თენანი, უკული ართი მარა ოკოდ, ართი მარა. ართი მარას ვაპნილუნდით. სანდრაკია ქითა პირს, შური უნთხაანდგნი, თენა... სანდრაკია, ეთი შური უნთხაანდგნი, ფერი... ეთის მიკუობუნუნდით ირდისას. თინა გეიყარენდ ცანჭის დო ოპარკაფუანდ ჯგირო. ქამენია'დ თენა, ქამენია. სანდრაკია ვარ – ქამენია.

10 კაიკაეშახ ეზარალებუდ კოს თენა, ლახარა უჩქუდუ, გეიშალურუდუ, გეიშაკორობუნდით დო, ფერი მოხვადგდ, გვალო გეგურღვაფუ კოსგნი.

თეს ქკირჭკიტიაქ ვემკაჭკონი ოკო. ვითი, ეჩი ქკირჭკიტიაზგმა რე, მირდუენი, მარა ორუუ იშენი ქკირჭკიტია, კისერს აჩენს დო ცვილუნს. ტერიში მახორობას, ქკირჭკიტიაქ ქუცუასგნი! მუდა კარობკა* ვაიხედასგნი, აარძოს გოსიროტგნს.

უკული დოპნილგნდით, დოვსხუნუნდით, სუფთას სუფთათ ჩავაბარენდით, ჭყვანჭყვას – ჭყვანჭყვათ. ჯგირი ფარას ეთმევეჭოფუნდით, ჯგირს.

მუ მიკაქუნდეს ჯვეშონი

20 – ტანისამოსეფი, კოჩიში ტანისამოსეფი, ჩქიმი პატგნ რექგნი, ორდუ შარვაეფი, ბლუზეფი, გინძე კურთეფი, ოსარეეფი ხეფურჩამეფი, კისერამეფი. ახაიგაზდობას ჩქიმს, მაგალთო, მუკაქუნდუ კოს ოსარე დო კურთა, მაიკა დო იჯგურა ვარ, ოსარე დო კურთა. ოსარე გინძეხეფურჩამი'დ, კისერ ნკეა ჭე დილაჭკირილი დო ფულაქამი. კურთა ხოლო გინძე'დ. ოსურიში კურთა გინძე'დ, ბირგულშახ იშენი. ასე უჩქუნა ცირემს, მათატატგნა მუდგაენინი, ინას მუთუნი ვაჯოხო.

შაივარი, გალიფეშ შაივარეფი, გალიფეში შაივარეფი'დ, გალიფე, ათაქ ინეფი ულუდუნ, ფერი... ჯიბეეფი.

– მუთ იბინუუდ ენა?

30 – ეს ულუდ მიკააკირალი. კურთალარი მუში ულუდ. კურთალარი ხეთ იშუაფუდ, მა ასე ხოლო ფშუნქ, მაგალთო, გოძირა, ხეთ. ბალანაში არტახეფიში გიოკირალიენი, თის ხოლო ხეთ ფშუნდი, მარა ყადათ ხოლო იშუაფუდუ, ყადათ, ძაფით, ვარა ბანარით. ყადა ხოლო რდუ. ფართოთ დოშუნდი ათამ დო უკული ჩხვიჩხვენს უკეთენდეს თი კურთალარის, ფერ ქორდ. ჯგირ კოს თი ყადაშ ნაშუა მიკაქუნდუ.

– ყადა მუი რე?

– ყადა ორდ სპეციალური ოშუალი. ათაქ დგუდუ, ჩქიმ პატგნ ჟექგნი, ათაქ გეძუდ თინა დო ათაქ გინოშუნდეს დო, მუჭო ის შუნა, ჩოხასგ[ნი], ათამ გეუკაქუნა დო იშუაფ თემ დო მეურს. ორე თინა ფართო, ათეჯგუა

ავიდოდა და პარკს აკეთებდა. რაც დარჩებოდა ქვევით, აი, რომ იგვიანებდა, ისეთი, მას ალბათ აკლდა ჭამა (ჭმევა) და ავკრებდით, აქეთ დავსვამდით ცალკე, ფოთოლს დავუყრიდით (დავუდებდით), ცოცხს დავუდებდით და ისიც პარკს გააკეთებდა, მაგრამ ანაკრეფს ვეძახოდით იმას, ის მერე იკრიფებოდა, ბოლოს.

ერთი კვირა უნდოდა, პარკის გაკეთებას რომ გაათავებდა ეს, მერე ერთი კვირა უნდოდა, ერთი კვირა. ერთ კვირას არ მოვკრეფდით. წვიტას წითელ ყვავილს, სუნი რომ ასდიოდა, ეს... წვიტას ის სუნი რომ ასდიოდა, ისეთი... იმას ჩამოვკვიდებდით ყველგან, ის აყრიდა ყაჭს და პარკს აკეთებინებდა კარგად. ანაგვირილა იყო ეს, ანაგვირილა, წვიტა არა – ანაგვირილა.

ზოგჯერ გაუცუდდებოდა კაცს ეს, ავადმყოფობა იცოდა, ზოგი ჩაკვდებოდა. გამოვკრეფდით და, ისეც ხდებოდა, მთლიანად რომ გადაუყრია კაცს.

ამას ჭიანჭველა არ მიჰკარებოდა უნდა. ათი, ოცი ჭიანჭველასხელაა, როცა გაიზრდება, მაგრამ ერევა მაინც ჭიანჭველა, კისერში უკბენს და კლავს. მტრისას, ჭიანჭველა რომ შეესიოს! რამდენი კოლოფიც არ უნდა გესვას, ყველას გაჟღეტს.

მერე დავკრეფდით, დავარჩევდით, სუფთას სუფთად ჩავაბარებდით, გაჭეჭყილს – გაჭეჭყილად. კარგ ფულს ვიღებდით, კარგს.

თუ რა ეცვათ ძველად

– ტანისამოსები, მამაკაცის ტანისამოსები, ჩემი ბატონი რომ ხარ, იყო **შარვლები, ხალათები, გრძელი ნიფხვები, პერანგები სახელოები-ანები, ყელიანები**. ახალგაზრდობისას ჩემსას, მაგალითად, ეცვა კაცს პერანგი და ნიფხავი, მაიკა და იმისთანები კი არა – პერანგი და ნიფხავი. პერანგი გრძელსახელოებიანი იყო, ყელთან – ცოტაზე ჩაჭრილი და ღილიანი. ნიფხავი გრძელი იყო, ქალის ნიფხავიც გრძელი იყო, მუხლამდე მაინც. ახლა რომ იციან ქალიშვილებმა, რომ აცვიათ პატარა და თხელი რალაც, იმას არაფერი ჰქვია.

შარვალი, **გალიფეს შარვლები**, გალიფეს შარვლები იყო, გალიფე, აქ ის რომ ჰქონდა, ისეთი... ჯიბეები.

– რითი იკვრებოდა ეს?

– ამას ჰქონდა შესაკვრელი (მისაბმელი), **ხვანჯარი** თავისი ჰქონდა. ხვანჯარი ხელით იქსოვებოდა. მე ახლაც მოვქსოვ, მაგალითად, გაჩვენებ, ხელით. ბავშვის არტახის მისაბმელი რომ არის, იმასაც ხელით ვქსოვდი, მაგრამ ყადაზეც იქსოვებოდა, ყადაზეც, ძაფით, ან გრეხილი ძაფით, ყადაც იყო. ფართოდ მოქსოვდი ასე და მერე ფორმებსაც უკეთებდნენ ამ ხვანჯარს, ისეთი იყო. კარგ კაცს ის ყადაზე მოქსოვილი ეცვა.

– ყადა რა არის?

– ყადა არის სპეციალურად საქსოვი. აქ იდგა, ჩემი ბატონი რომ ხარ, აქ იდო ის და ასე წააქსოვდნენ და, როგორც იმას ქსოვენ – ჩოხას, ასე დააკაკუნებენ და იქსოვება ასე და მიდის. არის ის ფართო, ასეთი თხელი

თხელი ნაქსოვი დო უკუული თის ჩხვიჩხვენს უკეთენდეს. თენა ულუდ კურთაღარის დო თინა, ა, ჭე, ჯგირი, თავმონონე ხაღხის ულუდ.

ოლურიმ კურთას ხოლო ულუდ კურთაღარი. ასე თე კურთაღარს ხეთი ფშუნქ მა, ხეთ, მილუდას ათაქ დო გოძირა, ძაფით, გოძირანდი, ხეთ მუჭო ფშუნთ: ევრე კოს უკეებ თინა დო ათაშ ორთ კითის, ხეს. ფშუნთ ხეთ, ათაში მითმაკასანს, ოდო მა ფშუნქ, ათაში ეთმაკასანს. მუზმა ნაშუა მაფუ თენა მა!

უკუული ბალანაში არტეხის ხოლო თით ფშუნდი, ბამბემ ძაფით. ბამბემ ძაფით, ბალანაში გოკირალი არტახი რენ, თის, ბამბეში ძაფით ხოლო, ხეთ. ასე იში შუალა მითინს ვაუჩქუ. მა ბრელ მიშუე თენა დო მა მიჩქუ თენა. ასე გამოფენაშა ოკოდას მითინსენი, მა თეს დუშუნქ დო ხეს ქუდგოკინუანქ.

კურთას ზორტი ულუდ მასქუაფალი, კურთას ზორტი ულუდ მასქუაფალი ჟირხოლო კურჩის, თუდო. კურთას – ზორტი, ოდო შაივარს – **პაჭარაკი**. ვეხუშუედუ თი შაივარი, გალიფე შაივარი.

უკუული **ბლუზა** უჩქუდეს. ბლუზა, ათაქ – ფულაქეფი ათეშახ. ათაქ ჟინ რემენი მიკოიდგუ სი, ჯებე ხომ გილუ? ათაშ ჯიბე მიკოდგუდ, ათაქ გინაფინალი რდუნ, ფერი, ჟირი ჯიბე. ეთი კისერი ხოლო – ათაში, ვარადნიკი ულუდუნი, თეშ.

– მა ჩქიმი ბალანობას ფშე, ნამდა ვარადნიკამი ბლუზა ვემკააქუნდეს.

– ათაშიანი ხოლო ორდუ, ათე ვარადნიკამი ხოლო ორდუ, ათე ვარადნიკამი ხოლო. ოდო ჯიბეს, ჩქიმი პატგნ რექგნ, გინაბინალი ულუდუ. ფულაქი გედგუდუ დო ათაქ გინაბინალი ულუდუ. მიკოფახუდუ, მიკოჭელი რდუ სქვამას, მიკოფახუდუ თე ჯიბე. უკუული ათაქ ნელს ფართო **ორტყაფუ** ულუდეს. ორტყაფუ მაარტყუდეს დო, ქიმიკიქუნანდეს დო **აზიასკი** კურჩის აუცილებერი'დ, თეს მიკიქუნანდუნ, თი კოს. ათენა მუკაქუნდუნ, თი კოს თე აზიაცკი ულუდ დო თენეფი მიკააქუნდ. ათაშ მონწყილი რდგნ, თი კორი ვარა მოსამსახურე რდ, ვარა მუდგარდუნ ნარჩინებული, ვარა ი არძა გლეხეფს თენა ვაულუდ.

– ფუაქი შინეე სი. ფუაქის ჩქიმი ოჯახის ჩქიმი ბალანობას სადაფის უძახედეს.

30 – სადაფი შხვა რე, ფულაქი შხვა რე.

– მუ რე სადაფი?

– სადაფიე ოსარეფიში გოდგუმალი. რქაშიჯგუა რე, ტირხუნი, თიჯგუა რე.

ახალუხის ოკო ულუდუკო **კაკეფი**. დო **ლართი** მიკაქუნდეს.

– ასე მა ფშე, დიჩქიმს ლართიმ ჭააა უჩქუდუ, ახალუხიში ჭააა უჩქუდუ, ოდო ჩქიმი ბალანობას მუი ბიძისქუას, გუდუნია სხულუხიას, მიკააქუნდუ ირო, ოჭააფუანდ. ართი, მა ფშუნ, თეში ართი ჟირშახ დაჭააფუ ლართი დო ახალუხი.

40 – ახალუხის კაკეფი გედგუდ, კაკეფი. დო სკუნდუ, სკვილი კაკეფი გედგუდ, დო თინა ხეთ ძნელი ოლოლამარი'დ დო ბატიშ სუა რდგ, იბინუდუ, ისკუუ კაკეფი, ისკუუ. მა თინა მისკუ, მარა მა ასე თინა ვამასკვე, ასე

ნაქსოვი და მერე იმას ფოჩებს უკეთებდნენ. ეს ჰქონდა ხვანჯარს და ის, აი, ცოტა თავმოშნონე ხალხს ჰქონდა.

ქალის ნიფხავსაც ჰქონდა ხვანჯარი. ახლა ამ ხვანჯარს ხელით მოვქსოვ მე, ხელით. რომ მქონდეს აქ, გაჩვენებდი ძაფით, გაჩვენებდი, ხელით როგორ ვქსოვთ: იქიდან კაცს უკავია ის და ასე შერება თითს, ხელს. ვქსოვთ ხელით, ასე ტენის და მე ვქსოვ, ასე ტენის. რამდენი მომიქსოვია ეს მე!

მერე ბავშვის არტახსაც იმითი ვქსოვდი, ბამბის ძაფით, ბამბის ძაფით, ბავშვის ჩასაკრავი აკვანი რომ არის, იმას ბამბის ძაფითაც, ხელით. ახლა იმისი მოქსოვა არავინ იცის. მე ბევრი მიქსოვია ეს და მე ვიცი ეს. ახლა გამოფენისთვის რომ უნდოდეს ვინმეს, მე ამას მოვუქსოვ და ხელში მივცემ (დავაჭერინებ).

ნიფხავს თასმა ჰქონდა შესაკვრელი (მისაბმელი), ნიფხავს თასმა ჰქონდა შესაკვრელი (მისაბმელი) ორივე ფეხზე, ქვევით. ნიფხავს – თასმა, ხოლო შარვალს – **საკოჭური**. არ აიჩაჩებოდა ის შარვალი, გალიფე შარვალი.

მერე **ხალათი** იცოდნენ, ხალათი, აქ – ღილები აქამდე. აქ, ზემოთ, ტყავის თასმა გაქვს მიკერებული შენ, ჯიბე ხომ გაქვს? აქ ჯიბე იყო მიკერებული, აქ გადასაფენი რომ იყო, ისეთი, ორი ჯიბე. ის ყელიც – ასე, საყელო რომ ჰქონდა, ისე.

– ჩემს ბავშვობაში, მახსოვს, რომ საყელოიანი ხალათი არ ეცვათ.

– ასეთიც იყო, ეს საყელოიანიც იყო, ეს საყელოიანიც. და ჯიბეს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, გადასაკრავი ჰქონდა. ღილი იყო მიკერებული და აქ შესაკრავი ჰქონდა. კოხტად იყო მიდგმული, მიკერებული იყო ლამაზად, კოხტად იდგა ეს ჯიბე. მერე აქ, წელზე, **განიერი ქამარი** ჰქონდათ, ქამარი ჰქონდათ შემორტყმული და, რომ ჩაიცვამდნენ, **აზიურები** ფეხზე აუცილებელი იყო, ამას რომ ჩაიცვამდა, იმ კაცისთვის. ეს რომ ეცვა, იმ კაცს ის აზიურები ჰქონდა და ესენი ეცვა. ასე გამოწყობილი რომ იყო, ის კაცი ან მოსამსახურე იყო, ან ვიღაც (რალაც) წარჩინებული, თორემ ყველა გლეხს ეს არ ჰქონდა.

– ფოლაქი ახსენე შენ. ფოლაქს ჩემს სახლში ჩემს ბავშვობაში სადაფს ეძახდნენ.

– სადაფი სხვა არის, ფოლაქი სხვა არის.

– რა არის სადაფი?

– სადაფია პერანგზე დასაკერებელი. რქისგან გაკეთებულივით არის, რომ ტყდება, ისეთია.

ახალუხს უნდა ჰქონოდა **ღილ-კილო**, და **ჩოხაც** ეცვათ მასთან.

– ახლა მე მახსოვს, დედაჩემმა ჩოხის კერვა იცოდა, ახალუხის კერვა იცოდა, და ჩემს ბავშვობაში მის ბიძაშვილს, გუდუნია სხულუხიას, ეცვა ყოველთვის, აკერვინებდა. ერთი მე რომ მახსოვს, ისე ერთი ორჯერ შეაკერვინა ჩოხა და ახალუხი.

– ახალუხს ღილ-კილო ჰქონდა, ღილ-კილო. დანასკვავდა, სკვნილი ღილ-კილო ჰქონდა მიკერებული, და ის ხელით ძნელი გასაკეთებელი იყო და ბატის ფრთა იყო, იკვრებოდა [ამის დახმარებით], იფსკვნებოდა ღილ-კილო, იფ-

მა იმ თოლი ვამილუ, ვართი ნერვეფი. სკუალა, კაკაშ სკუალა ხოლო მიჩქუდუ, მისქუ. მა საიტერესოთ მილუდუ თი თვისება, ნამდა, კოჩი მუთუნს გაკეთენდუდა, თინა გავაკეთიკონი ოკო.

ასე კუჩხის აზიასკეფი მააძუდეს. აზიასკემს ჟი კანკალეს **ლეპერტყეფი** ულუდუ. **მანიკი** ულუდუნი, ფერ ლეპერტყეფი.

– ოო, მანიკი ულუდუნი, ფერი ლეპერტყეფი! მუჭო ის, ორტყაფუს ულუდუ მანიკინი, თეში, ჭიჭე მანიკი ულუდუ, ვარჩხიიში მანიკი. თინა მიკოჭეი რდ, ვარო? თვითონ თის'დ მოკოჭეი!

10 – ინას ულუდუ, მიკოჭელი რდ, მითაარღვაფალი ულუდუ ი კათას. ათეს ათაშ გითმურღვანდი, გეკობინუნდეს დო ინა გიმეშუ აშო, სქვამას მიკოხედ თავრე.

– აზიასკის უძახუდეს.

– ო. ენა ჭიჭე თავმონონე ხალხის მააძუდ.

10 ღართის სარტყელი ულუ მუში. ორტყაფუს ულუდუ მანიკი დო გითაბუდუ თის მანიკეფი, ვარჩხილიში ფართო-ფართო ინეფი... ორტყაფუ რდუ... ულუდუ ჭიჭე, ათეშმაფართა, რკინაჯგუა, ოფორალი ულუდუნ, ფერი, **საფულე** დ თინა დო თექ ფარა დიღგადვინედ, \დო\ ხურდა ფარა დიღგარღვინედ, ოდო იკილუდუნ, ფერი'დ. ვარჩხიიში'დ თენა. ჯგირო'დ კეთებული, ჯგირი ოსტატი აკეთენდ. კოჩიში ხეშ მადიდა'დ ათენა. ორტყაფუს მიშაძუდუ. ოდო ხურდას ქინარღვანდეს.

20 თინა თიშენი რდ, ნამდა ჯვეშო, ნიკოიაშ* დროს, ხურდა ოქროში ხურდა'დ, ვარჩხიიში რდ დო ფარა რდ თენა. ეთიშა დინუძუდეს.

– ჟირ შაურშა პიდუღენდით გორო ქობალს, ჟირ შაურშა პიდუღენდით. ათაქ ათეშმაშხვა ორდუ თინა. ათაქ მუნჭირანდინი, შურს გუტენდუ, დო ნამდვილი, ნატურალური ქობალი'დ.

– მა... ჩქიმ ბალანობას ხოჟო, სკოლაშა მიივშინი, სალხინოს სევერიან ბასილაიას, აპოლონ ბასილაიაში დო ვალიკოში მუმას, ულუდუ ფურნე, ოდო თინა ვარდუო ქობარს ჭუნდუნი, სკოლაშა შური მიიშ. ნატურალური დო ჯგირი ქობაი რდ.

ასე **ბაშილაყი**.

30 – ბაშლაყის სპეციალური მაჭალ ცუნდ, ბაშლაყის. მუჭო სირმათ გუთმანწყუნდეს ახალუხისგნი, თეში სირმათ რდ გონწყილი. სირმათ გითმანწყუნდეს, შხვადოშხვანერიენ, თის.

უკულ ორდუ **ნაბადი**. ნაბადის აკეთენდეს გოლაშ ხალხი. ინა – კალანდიაში კარე ხომ ქოჩიქ? – ასე ხოლოე, შარაპისიე – ეთი კალანდიაში კარეეფს გითორდ ირინე ნაჭყებია, კალანდიაში ოსური, ძეგვე კალანდიაში დიდა დო ათანასაში დიდა. თვითონ ირინე რდუ ნაჭყებოხე, მაქსიმე ნაჭყებიაში და, ჩქიმ პატგნ რექგნი, დო თი მაქსიმე დო ირინე ორდუ ჩქიმი მუმაში მამიდასუა, ეთევრე ვიჩინენდი მა თის, დო თინა გუთორდ თექ დო თინა აკეთენდ თისგნი, მა მიძირ, თინა აკეთენდგ, ნაბადის აკეთენდგნი. მონტყორიში'დ.

40 ლაფილი მონტყორი რე თენა, დიო ქექილი, უკუი ნახვილი, უკულ ლაფილი, სუფთა მონტყორიში.

სკვნებოდა. მე ის გამინასკვავს, მაგრამ მე ახლა იმას ვერ გავნასკვავ, ახლა მე იმისი თვალი არა მაქვს, არც ნერვები. ფსკვნა, ლილ-კილოს ფსკვნაც ვიცოდი, მიფსკვნია. მე საინტერესო თვისება მქონდა (საინტერესოდ მქონდა ის თვისება), რომ, ადამიანი რამეს თუ გააკეთებდა, ის გამეკეთებინა უნდა.

ახლა ფეხზე აზიურები ეცვათ. აზიურებს კი ზოგიერთებისას დეზები ჰქონდა, ბალთა რომ ჰქონდა, ისეთი **დეზები**.

– ოო! ბალთა რომ ჰქონდა, ისეთი დეზები! როგორც იმას – ქამარს ჰქონდა ბალთა, ისე პატარა ბალთა ჰქონდა, ვერცხლის ბალთა. ის მიკერებულ იყო, არა? თვითონ იმაზე იყო მიკერებული!

– იმას ჰქონდა, მიკერებული იყო, გასაყრელი ჰქონდა ზოგსაც. ამას ასე გაუყრიდი, შებნევენ და ის ჩამოვიდოდა ქვევით (აქეთ), ლამაზად იჯდა მასზე (აქეთკენ).

– აზიურებს ეძახოდნენ.

– ჰო. ეს ცოტა თავმომწონე ხალხს ეცვა.

ჩოხას ქამარი აქვს თავისი. ქამარს ჰქონდა ბალთები და ეკიდა იმაზე [მას] ბალთები, ვერცხლისა ფართო-ფართო ისინი... ქამარი იყო... ჰქონდა პატარა, ამსიფართე, რკინის მსგავსი, სახურავი რომ ჰქონდა, ისეთი. **საფულე** იყო ის და იქ ფული შეგეძლო ჩაგედო, ხურდა ფული შეგეძლო ჩაგედო, ჰო-და რომ იკეტებოდა, ისეთი იყო. ვერცხლისა იყო ეს, კარგად ოყო გაკეთებული, კარგი ოსტატი აკეთებდა. კაცის ხელის[გულის] ოდენა იყო ეს, ქამარში იყო გაყრილი და ხურდას ჩაყრიდნენ.

– ის იმიტომ იყო, რომ ძველად, ნიკოიას* დროს, ხურდა ოქროს ხურდა იყო, ვერცხლისა იყო და ფული იყო ეს. იმაში ედოთ.

– ირ შაურად* ვყიდულობდით თავ პურს, ორ შაურად ვყიდულობდით. აქ ამსისმხო იყო ის. აქ რომ მოუჭერდი, სურნელს გაუშვებდა, და ნამდვილი, ნატურალური პური იყო.

– მე... ჩემს ბავშვობაშიც, სკოლაში რომ მივდიოდი, სალხინოში სევერიან ბასილაიას, აპოლონ ბასილაიასა და ვალიკოს მამას, ჰქონდა ფურნე, და ის რომ პურს აცხობდა, სკოლაში სურნელი მოდიოდა. ნატურალური და კარგი პური იყო.

ახლა **ყაბალახი**.

– ყაბალახს სპეციალური მკერავი ჰყავდა. ყაბალახს, როგორც სირმით გაანყობდნენ ახალუხს, ისე სირმით იყო გაანყობილი. სირმით გაანყობდნენ, სხვადასხვანაირი რომ არის, იმას.

მერე იყო **ნაბადი**. ნაბადს აკეთებდა მთის ხალხი. ისა – კალანდიას კარავი* ხომ იცი? – ახლაცაა, გზისპირზეა – იმ კალანდიას კარვებში იდგა ირინე ნაჭყებია, კალანდიას ცოლი, ძეგვე კალანდიას დედა და ათანასას დედა. თვითონ ირინე იყო ნაჭყებია, მაქსიმე ნაჭყებიას და, ჩემი ბატონი რომ ხარ, და ის მაქსიმე და ირინე იყვნენ ჩემი მამის მამიდაშვილები, იქიდან ვიცნობდი მე მას, და ის რომ იდგა იქ და ის რომ აკეთებდა იმას, მე მინახავს, ის რომ აკეთებდა, ნაბადს რომ აკეთებდა. მატყლისა იყო. შეღებილი მატყლია ეს, ჯერ შეთელილი, მერე – გარეცხილი, მერე – შეღებილი, სუფთა მატყლი.

– ჯგირი! ასე ოსურში მიკაქუნაი დო მადვაჲარი?

– გააჩქედუ ოსურეფს. მინს, თავადიშ ოსურეფი რდგნი, ასე მიკაქუნანი გირძე კაბანი, თემ – გირძე კაბა. თავადიში ოსური ქორდუ-და, ათე გირძე კაბაქ ვემკინიკუკონი ოკო, გლეხიში ოსური ეკოყუნდუ დო მეუღედუ თე კაბა. ჟინოსკუალეფი გენსხვაგებუდუ არძო გლეხეფიშე დო მიკიქუნანდეს ჯგირს. **ნომცქიმ შაფემს** უძახუდეს, ჩხოროჯვარიანი, შაფი რდ ჩხოროჯვარამი, უჩა, შავ-თეთრი შაფეფი.

– ჯვარი მუ ფერი რდ?

10 – ჩე დუ, გვალა ჩე ხოლო ვარ, მორუმე'დ უმოსო. სხვა ფერი ხოლო'დ, მიძირ. თინა მუში ნახანტი უღუდუ, ასე ათეს მუჭო მუშ ნახანტი უღუნ, თეში. ასე ხოლო უღუ ე კათას ნარჩენი – ნამთინეს, მიდგასიენი.

– დუს მუ გიორთუდეს?

– დუს მუ გიორთუდეს-და გინიფორანდეს. დუდლაჭილი ოსური ქოძირესკონი, ჭკუაშე გინიღუნდეს. თომა ოკო უღუდუკონი მინი შიბილი, მინი გეკვარკვაშელი. ე, თი ოსურქ მორთ ამერიკაშენ, ამერიკა ვარ, იშე – უკრაინაშენი...

– ტიმოშენკო. ინა ხელოვნური რე.

20 – ხელოვნური რე, მარა მუში ტრადიციაშიე. თეში რდ ჩქინი ტრადიცია, ჯვეში ტრადიცია ხოლო. ოსურკოს შიბილ თომა ოკო უღუდუკონი, ნანნავეფი, შიბილი თომა.

– კოსტაში ოსურს მუში ძღაბააში თომა, მუჭო ქიმიონ-დო, ართ მეტრ დო გვერდი, ხოლო მეტი ქიიდ, მეულაჭგდგნი. მუშენი ილაჭგნი, ენა ვამიჩქ. სორე ასე თი თომანი, ვამიჩქ. ათაშ გილეშეს დო ციდუღუნდეს, ვარო?

– ციდუღუნდეს. მა თომა მიღუდუ. ოთხო რდ შიბილი თენა ათემმაფართა-მაფართა, ოდო მუჭო შიღებენია თომა უღუდასია ეზმავა დო დობკვათეს! მებკვათეს! მებკვათეს! ასე თომაქ გუმარცუ. ჟარნეჩდომქვეითის ჯიმაქ მიღურუნ, თიშ უკული ქიცა ვეგნომწყუმუ დუს, ჩე დო ჭითათ ვეგლამირთუმ. თიში უკული ირო იყუ სინნარექ! სინნარექ! უკული და დო ჯიმა...

30 ნომსქი შაფი ორდუ განსაკუთრებული, თენა ქიგიორთუდ ოსურსგ-და, დიდი, დიდი, მაანგარი ჩაცმულობათ იკოროცხუდუ დო საპატივ-ცემლოთ იკოროცხუდ.

ოსურეფს მაძუდუ **ყაყაბი**.

– ყაყაბი, დასურო! ყაყაბი მა მიკეთებუ დიაჩქიმიშოთ.

40 დიაჩქიმქ დიიჩინ, – ასე ხომ ქუულუდ, მა ირანიშე მუშულანდი დო ქიშმირიში მიკაქუნაი ვარკვდ – ოდო დიიჩინ, შაიშ მუთუნ ვენმოუნუათია იშა – საფულეშა, შაიში – მუთუნ ვარ, ირფეი იშა, მუჯო-ხო-და, ბამბეში. თენა მუშენი? ალბათ არჩქვენუუდ, ჯვეშო არიგენდეს დო მარდი'დ. შალიშ უღუდ ხომ ართ ჟირ-სუმი ხე, მა მოკოდ, ჩქიმი მუნა-ლეი'დგნი, იშენ ვარგნი, დიაჩქიმიში მოკოდ სახსოვარო. ენა მუჭო დიაჩქი-მიში სახსოვარო მა ვარდუო მოკოდგნი, თეში მუში ნარდი ჩქიმი დასქუა-ემქ, ჯიმასქუაემქ... დო ინა აარძო დინანინეს დო მუთუნქ ვაფხვად მა, ვაფხვად მა. შალი მოკოდ, დიაჩქიმიში შალი მოკოდ.

– კეთილი! ახლა ქალის ჩასაცმელი და ფერცამოსი?

– გააჩნდა ქალებს. ზოგს, თავადის ცოლები რომ იყვნენ, ახლა რომ აცვიათ გრძელი კაბა, ისე – გრძელი კაბა. თავადის ქალი თუ იყო, ეს გრძელი კაბა არ უნდა დასვრილიყო, გლეხის ქალი მიჰყვებოდა უკან და მიჰქონდა ეს კაბა. აზნაურიშვილები განსხვავდებოდნენ გლეხისგან (ყველა გლეხებისგან) და ეცვათ კარგად (კარგს). **ნომცქის* შალებს** ეძახოდნენ, ცხრაჯვრიანი, შარფი იყო ცხრაჯვრიანი, შავი, შავ-თეთრი შარფები.

– ჯვრი რა ფერისა იყო?

– ჩე დუ, მთლად თეთრიც არა, მომუქო იყო უფრო. სხვა ფერისაც იყო, მინახავს. თავისი ნახატი ჰქონდა, ახლა ამას როგორც აქვს თავისი ნახატი, ისე. ახლაც აქვს ხალხს შემორჩენილი – ზოგიერთს, ვილაცას.

– თავზე რა ეხურათ?

– თავზე რა ეხურათ და გადაიფარებდნენ. თმებგაკრეჭილი ქალი რომ ენახათ (თუ ნახავდნენ), ჭკუიდან გადავიდოდნენ. თმა უნდა ჰქონოდა ან დანწული, ან ზევით აწეული და ჩამაგრებული. აი, ის ქალი რომ მოვიდა ამერიკიდან... ამერიკა კი არა, იქიდან – უკრაინიდან...

– ტიმოშენკო. ის ხელოვნურია.

– ხელოვნური არის, მაგრამ მისი ტრადიციისაა. ასეთი იყო ჩვენი ტრადიცია, ძველი ტრადიცია. ქალს დანწული თმა უნდა ჰქონოდა, ნანწავები, დანწული თმა.

– კოსტას ცოლს თავისი ქალიშვილობის თმა, როგორც კი მოიყვანეს, მეტრა-ნახევარი, კიდევ უფრო მეტი იქნებოდა, რომ შეეჭრა. რატომ შეიჭრა, ეს არ ვიცი. სადაა ახლა ის თმა, არ ვიცი. ასე დადიოდნენ და ყიდულობდნენ, არა?

– ყიდულობდნენ. მე თმა მქონდა, ოთხად იყო დანწული ას, ამსიფართე-ამსიფართე, ჰო-და როგორ შეიძლებაო, თმა რომ ჰქონდეს ამხელაო – და შემჭრეს! მომჭრეს! მომჭრეს! ახლა თმა დამცვივდა. ორმოცდაშვიდში ძმა რომ მომიკვდა, მას შემდეგ თავსაფარი არ მომიხდია თავიდან, თეთრითა და წითლით არ მივლია. მას შემდეგ ყოველთვის იქნა სიმწარე! სიმწარე! მერე და და ძმა...

ნომსკი* შარფი იყო განსაკუთრებული. ეს თუ ეხურა ქალს, დიდ, დიდ, მაგარ ჩაცმულობად ითვლებოდა და საპატივცემლოდ ითვლებოდა.

ქალებს ეცვათ [ფეხზე] **ხის ქოში, ყაყაბი.**

– ხის ქოში, მართლა! ხის ქოში მე გამიკეთებია დედაჩემისთვის.

დედაჩემმა დაიბარა – ხომ ჰქონდა, მე ირანიდან მოვუტანდი და ქიშ-მირისა ეცვა, ტანისამოსი არ აკლდა. ჰო-და დაიბარა, შალისა არაფერი გამატანოთო იმაში – საფლავშიო, შალისა – არაფერი არა! ყველაფერი იმისაო, რა ჰქვია? – ბამბისაო. ეს რატომ? ალბათ ეცოდინებოდა, ძველად რომ არიგებდნენ და მადლი იყო. შალისა ჰქონდა, ხომ, ერთი ორისამი ხელი, მე მინდოდა, ჩემი მოტანილი რომ იყო, იმიტომ კი არა, დედაჩემისა მინდოდა სახსოვრად. ეს დედაჩემის სახსოვრად მე როგორც მინდოდა, ისე მისმა გაზრდილმა ჩემმა დისშვილებმა, ძმისშვილებმა... და ეს ყველა დაინანილეს და არაფერი შემხვდა მე, არ მერგო მე. შალი მინდოდა, დედაჩემის შალი მინდოდა.

ოღო ათე იზიაში დიდა, რაისა, თიჯგუა ოსური რდ, დიდაცაჲო მიჰორდ. დიდაცაჲო მითინ ვაჟსკორს კოს, მარა... ოღო დოღურუნი, უბედურება დო ინა'დ, აფხაზეთიშე ლტოლვილობა რდგნი, ლტოლვილეფი რდ მუირი დო შაყარაანდეს იფრერს, ოღო ჯგირო მუკააქუნდ [ჩქიმი დიანთირს], ოღო პაპაქ ქემორთ დო წესი აუგუნი, თქუუ, ნამდა მარდი რენია დო ტანისამოსია თეშია დაარიგითია. ართი მანქანა დობჭვირთით. ოვჭოფი მანქანა დო დოვ-ხარგეე, ვენინტირგნი, თეში. ოღო შალი თიში, ოღო ინა უღუდუ – ხეფორჩამი მაიკა, დინახაე კოს მუკაქუნსუნი, გურეაღაირი, ოღო ეთინა... – მა ჯგირი კოჩი ვორექენი, იშენი ვარგნი – თინა მგკმოქუნს მა, თიში მიკნაქუნა, ჩქიმი დიანთიში მიკნაქუნა...
10 ოჩხონუას ღორონქ!

პატონეფი

– ასე, პატონეფი: მუდანერი პატონეფი ზოჯგნს, ოღო მუდანერი პატონემს მუჭო ოკო?

– პატონემს გამონაყარი უღუ ჭიფე-ჭიფე, გუმარღვანს ჭიე-ჭიეთ, მით გურს ქუჩანსგნი. კაიკალე ქუჩანს გურს, მის უჩქუნი, კაიკალე ვაუჩანს დო, გაარღუა ჩქიმი ბალანემსია – თქუანა – გუმარღუა ჩქიმ ბალანემს, ოღო მუდგარენ ოჭკომუა დო თიშ ბრალ რენია, თიშ ბრალ რენია დო თენა დო თინა... მინი, გურს ქუჩანსგნი, კაიკალეს უჩქუ დო გურს ქუჩანსგნი, ვემეუჩირთ პატონემს დო ჯგირიე, ვეგემიზე ზებუ ჩქიჩქეს.
20

წყარ პატონეფს უძახგნა, წყარ პატონეფს. თე წყარ პატონეფს...
შარტე პატონეფს, შარტე. წყარი დინოდგ თეს დინახაღე, წყარი. მუნუკ-ცალო გიმარღვანს, მარა, ნუ გუგოჭყორდ, თენა, ჩქიმ პატონ რექენი, ნაკ-ვალევეს დიიტენს, ნაკვალევეს. თენა ორე დიდი პატონეფიში დაა თიშენ, ნამდა, მუჭო დიდ პატონეფი ხომ იტეენს სახეს – მიდგას უღუნი, სახეს იჩინებე – ონ თეში თეს დიტეენს თენა ხოლო. დიდი პატონეფიშ დას უძახგნა. ირდინას გემარღვანს თენა. ქუჩანა გურსგნი, პატონეფიენი, თექ წყარს ქიგლადვანა, სიმინდიში ჭაშ ფურცელს, სიმინს ჭირქას ქინარღვანა დო ქიგლადვანა სენით. წყარი ხოლო – ცხენიშოთ, სიმინდი ხოლო – ცხენიშოთ, ირფელი – ცხენიშოთ, პატონემს ომსახურუნ, თიშოთ. გიღუძუ თექ დო გეთებუ თენა, ართი მარა ოკო დო ქირთინუანს პის დო ქინოშქირტუნი, ეთინკელა გეგნახუნუანა თეს დო ქინახუნუანა ართ მარამ უკუელი წყარს, ქინახუნუანა, ქინარღვანა. თე გიღადგუნი, თენეფს წყარს ქინარღვანა. პატონეფი ზოჯილი რე. უკუელი ქოთ ქოთომს ჭუნა...
30

– აიშახ ვეშიებეედ ქოთომიში ჭუააა, ვარო?

– ქოთომიში ჭუაღა ვეშილებე.

– ხოლო მუ ვეშიებედ?

– მუთუნ ვეშილებედუ: ხაჩქუა ვეშლებედ, მუთუნ მუშობუა ვეშლებედ, ჭაღა ხოლო ვეშლებედ, ბოდიში დო ჩიი დო ქომინჯიშ ინა ვეშლებედ.

ჰო-და ამ იზიას დედა, რაისა, ისეთი ქალი იყო, დედასავით მიყვარდა. დედასავით არავინ უყვარს კაცს, მაგრამ... და, რომ გარდაიცვალა, უბედურება და ის იყო, აფხაზეთიდან ლტოლვილობა რომ იყო, ლტოლვილები იყვნენ მოსული და აგროვებდნენ ყველაფერს. კარგად ეცვა [ჩემს სიდედრს]. და, მღვდელი რომ მოვიდა და წესი რომ აუგო, თქვა, რომ მადლი-აო და ტანისამოსიო ამისიო დაარიგეთო. ერთი მანქანა დავტვირთეთ, დავიჭირე მანქანა და დავტვირთე, რომ არ ეტეოდა, ისე. ჰო-და შალი მისი, და ის ჰქონდა – სახელოებიანი მაისური, ადამიანს შიგნიდან რომ აცვია, გულამოღებული, და ის... მე კარგი კაცი რომ ვარ, იმიტომ კი არა – ის მაცვია მე, მისი ნაცვამი, ჩემი სიდედრის ნაცვამი.

აცხონოს ღმერთმა!

ბატონები

– ახლა ბატონები: რამდენნაირი ბატონები ბრძანდება და რომელ ბატონებს როგორ უნდა?

– ბატონებს გამოწყარი აქვს წვრილ-წვრილი, გამოწყარის წვრილ-წვრილად, ვინც მიუხვდება. და, დაყარაო ჩემს ბავშვსო – იტყვიან – დაყარაო ჩემს ბავშვებს, და რალაც ჭამაო და იმისი ბრალი არისო და ესა და ისა... ზოგი რომ მიუხვდება, ზოგმა იცის და რომ მიუხვდება, არ შეცდება ბატონებთან და კარგია, არ გაურთულდება ჩვილს.

ჩუტყვავილას ეძახიან, ჩუტყვავილას. ამ ჩუტყვავილას, შარტე ბატონებს, შარტეს. სითხე დგას ამაში შიგნით, წყალი. მუნუკივით აყრის, მაგრამ, ნუ დაგავინყდება, ეს, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ნაკვალევს ტოვებს, ნაკვალევს. ეს არის ყვავილის (დიდი ბატონების) და იმიტომ, რომ, ყვავილი (დიდი ბატონები) ხომ ტოვებს სახეზე [კვალს] – ვისაც [ის] აქვს, სახეზე ეტყობა – ისე ამას ტოვებს ესეც, [ამიტომ] ყვავილის დას ეძახიან. მთელ ტანზე (ყველგან) აყრის ეს. რომ მიუხვდებიან, რომ ბატონებია, იქ წყალს ჩამოდგამენ, სიმინდის ფოთოლს, სიმინდს ჭიქაში ჩაყრიან და ჩამოდგამენ თეფშით. წყალიც – ცხენისთვის, სიმინდიც – ცხენისთვის, ყველაფერი – ცხენისთვის, ბატონებს რომ ემსახურება, იმისთვის. დევს იქ და, რომ გათავდება ეს, ერთი კვირა უნდა და, რომ იბრუნებს პირს და რომ ჩაქრება, მაშინ გადასვამენ ამას და ჩასვამენ ერთი კვირის შემდეგ წყალში, ჩასვამენ, ჩაყრიან. აქ რომ არის ჩამოდებული, იმას წყალში ჩაყრიან. ბატონები ნაბრძანებულია. მერე კიდეც ქათამს შეწვავენ...

– აქამდე არ შეიძლებოდა ქათმის შეწვა, არა?

– ქათმის შეწვა არ შეიძლება.

– კიდეც რა არ შეიძლებოდა?

– არაფერი შეიძლებოდა: თოხნა არ შეიძლებოდა, არანაირი მუშაობა არ შეიძლებოდა, კერვაც არ შეიძლებოდა, ბოდიში და ცოლ-ქმრის ის არ

ათენა იფრელი მოსარიდებელი რდუ. ჭალა ხოჲო ვეშლებედ. ოჯახის ლი-
შის ვედეკინენდეს.

ასე **კორკოცე პატნეფი**. კორკოცე პატონეფს უძახუნა თე პატონეფს,
ხვალე პატონეფი. თენა რე ჩხორო თუთას. შხვა თითო მარიანი'დ, თითო
მარიანი. თენა ხვალუნს, ხვალუნს. „ყაა“ – ათაშ გილეძახუნა. ძაამი მძიმე
პატონეფი რე თენა, ძაამი მძიმე. არძოშ უმოსი მორიდება ოკო თეს. თენა
რე აარძაშ მძიმე. არძაშ უმოსი, ნახველი ულუ.

– მუ ოხვარ თე პატნეფს, ყივანახველა, ვარო?

10 – კორკოცე პატონეფიე ჩქინობურათ. ლეჯიმ ნაჭვალა ბჟას ჩანა, ცხენიმ
ბჟას ჩანა, ვირიში ბჟას ჩანა. კიცი ვაგოფურულუ ოჯახის დო ვეჭუულუ კიციით.

– ლუმუ?

– ლუმუ – ქო. კიციქ ოკო ვაქოფურუკო ოჯახის დო ვეჭუულუ კიციით,
მუთუნი ვეკეთებულუ. მუთუნი ვეშლებედ ჟარნეჩი დღას. მეზობელს ვემ-
ნაშქვანდეს – თენა გადამდები რე – ბალანეფს ვემნაშქვანდეს. არძო პა-
ტონეფი გადამდები რე. არძა ინფექციური რე, თენა გინმადვალუ. ჟარნეჩი
დღას ნახუა ვეშლებედუ. ბალანეფიში მუთუნს ვანახუნდეს. ათე ჩხორო
თუთას ირო მაფრთხილებერი რე. ძაამი ყურადღებას აქცენდუ კორი. ასე
აცრა რე დო თე პატონეფი... ადრე პატონეფი გემშეშუ სოფელმანი, სოფელი
20 დობიანო რე. მანგარო ხეს უნწყუნა დო მიკისურენა თავისუფალო პატონემს.

ასე შხვა, **წითე პატონემს** უძახუნდეს. ჭითათ ლაფილ წინილას ქიმიო-
ნანდეს, ყვარილს ხოჲო, თე სიმინდი დო თენა ირო ოკო გეძუდას, თენა
ოცხენალი.

– თენა არძოს ოკო, ვარო, თე ოცხენაი?

– ო, ოკო. მუკოლუაფა ოკო. თეს ფანდურ დო გიტარა დო ბირა ოკო. იშა-
ყარულდეს დო, თინა მუს თქუანდუნი, თი პატონეფინი, თის აკეთენდეს.

კისერე პატონეფ რე ძაამი მანგარი პატონეფი.

– ენა ყბაყურა.

– ვარ, კისერე. ყბაყურა შხვა რე, ყბაყურა ფიღვია პატონემს ვოხო.
30 ენა, კისერე პატონეფი რე ძაამი მანგარი, რთული პატონეფი: კისერს ქიხვა-
მილუანს, ჩქიმ პატნ რექენი. მუთ შილებე, პატიცემა ოკო. მა, ჩქიმი გოჩას
ულუდუნი, ლიშის ხოლო უკეთენდი. მა ჩქიმი გოჩას ვუკეთენდი ლიშის დო
სუმი დღას, ოთხი დღას ოჭკომალე ვაუჭკომუ, აშო ვემკმოჯინედეს.

– ვააჭკომედუო?

– ვააჭკომედ. სი მუთუნს ვაინინდუ დო, სინჩხე ულუდუ, იჭუულუ დო
ლიშის უკეთენდი, პენიცილინს. ვამიკეთათია დო ბჭოფუნდით, ბჭოფუ-
ნდით დო უკეთენდი.

ჩხვერე პატონეფიე ხოლო. ენა ფერი რთული ვარე, ვემეურირთი იშე-
ნიშენი-და, ვეგერთუეუ-და, სუმი დღას შილებე მოსუმრება. თენა რე წი-
40 თელა პატონეფიმ და. თენა ხოლო ჭითათ დგომარღვანს, მარა, ა, ჭიფე-ჭი-
ფეს, დო გური ვამაქონებაფუე ოკო დო შვიდობიანო მიდუურს მუი შარაშა.

შეიძლება. ეს ყველაფერი მოსარიდებელი იყო. კერვაც არ შეიძლება, ოჯახში ნემსს არ დაიკავებდნენ.

ახლა **ყივანახველა**: ყივანახველა ბატონებს ეძახიან ამ ბატონებს, **ხველა ბატონებს**. ეს არის ცხრა თვეს, სხვა თითოკვირიანი იყო, თითოკვირიანი. ეს ახველებს, ახველებს. „ყაა“ – ასე გაიძახიან. ძალიან მძიმე ბატონებია ეს, ძალიან მძიმე. ყველაზე მეტი მორიდება უნდა ამას. ეს არის ყველაზე მძიმე, ყველაზე დიდი. ნახველი აქვს.

– რა ეშველება ამ ბატონებს? ყივანახველაა, არა?

– კორკოცე ბატონებია ჩვენებურად. ღორის მონანველ რძეს აძლევენ, ცხენის რძეს აძლევენ, ვირის რძეს აძლევენ. კეცი არ გახურდებოდა ოჯახში და არ გამოცხვებოდა კეცით.

– ღომი?

– ღომი კი. კეცი არ უნდა გახურებულიყო ოჯახში და არ გამოცხვებოდა კეცით, არაფერი გაკეთდებოდა, არაფერი შეიძლებოდა ორმოც დღეს. მეზობელს არ შემოუშვებდნენ – ეს გადამდებია – ბავშვებს არ შემოუშვებდნენ. ყველა ბატონები გადამდებია, ყველა ინფექციურია, ეს გადაედება. ორმოც დღეს რეცხვა არ შეიძლებოდა. ბავშვებისას არაფერს გარეცხავდნენ. ამ ცხრა თვეს მუდმივად მოსარიდებელია. ძალიან ყურადღებას აქცევდა კაცი. ახლა აცრაა და ეს ბატონები... ადრე ბატონები რომ შემოვიდოდა სიფელში, სოფელიც ფეხზე დადგებოდა. ახლა ის რომ შემოვიდა – აცრები, მერე ძალიან მშვიდობიანია. მაგრად უწყობენ ხელს და მოისტუმრებენ თავისუფლად ბატონებს.

ახლა სხვა... **წითელა ბატონებს** უძახობდნენ. წითლად შეღებილ წინილას მოიყვანდნენ, ყვერულსაც. ეს სიმინდი და ისა მუდმივად უნდა იდოს, ეს – საცხენო.

– ეს ყველას უნდა, არა, ეს საცხენო?

– ჰო, უნდა. მოვლა უნდა. ამას ფანდური და გიტარა და სიმღერა უნდა. თავს მოიყრიდნენ და, ის რასაც იტყოდა, ის ბატონები, იმას აკეთებდნენ.

ქუნთრუშა არის ძალიან მძიმე ბატონები.

– ეს ყბაყურა?

– არა, ქუნთრუშა, ყბაყურა სხვა არის. ყბაყურა ფილვია ბატონებს ჰქვია. ეს ქუნთრუშა არის ძალიან მაგარი, რთული ბატონები: კისერს დაუჭერს. ჩემი ბატონი რომ ხარ. რაც შეიძლება, პატივისცემა უნდა. მე, ჩემს გოჩას რომ ჰქონდა, ნემსსაც ვუკეთებდი. მე ჩემს გოჩას ვუკეთებდი ნემსს და სამ დღეს, ოთხ დღეს საჭმელი არ უჭამია. არ შემოგვხვდავდა.

– ვერ ჭამდა?

– ვერ ჭამდა. შენ არაფერს გეტყოდა და სიცხე ჰქონდა, ინვებოდა და ნემსს ვუკეთებდი, პენიცილინს. არ გამიკეთოთო და ვიჭერდით, ვიჭერდით და ვუკეთებდით.

წითურა ბატონებია კიდევ. ეს ისეთი რთული არაა. მაინცდამაინც თუ არ შეგეშალა რამე, თუ არ გაურთულდა, სამ დღეში შეიძლება მოსტუმრება. ეს არის წითელა ბატონების და. ესეც წითლად აყრის, მაგრამ, აი, წვრილ-წვრილს, და არ უნდა გააბრაზო და მშვიდობით წავა თავის გზაზე.

ფილვია პატონეფი რე, კისერი აფუ შინაფილი. რთულიე, ნაბეტანი რთული პატონეფი რე დო მოფერაფა ოკო დო მიკოლუაფა ოკო მანგარი. ეს, ვემეუხვადი სი, ვემეუხვადი-და, ტერიში მახობობას! შილებეე დაამქვიდუას ბალანანი. თეს კისერი აფუ გილაშინაფილი მელე-მოლე. რე, ნამდა კისერი დო დუდი ართიანზმა ხოლო რენი, მიძირ თიჯგუა ხოლო. მუკოლუაფა ოკო, აარძო პატონემს ოკო მუკოლუაფა. ეში მოხვამიაფალო თენა არძაში უმოსი ადვილი რე, ჩქიმ პატნ აექენი, კისერი დუშინდ ჟირიხოლო მხარეშე.

10 ჯვეშო უმოსი ძნელას გინმულუდეს თენა ბალანემს, აარძო პატონეფი. ჯვარი აქაურობას დო, მუდა მიჩქ, პატონემქ მიდეეონ ბალანანი. ასე თე აცრეფი რენი, თენა ჯგირიე, გინაალაფუანს ადვილო.

ეთი დიდი პატონეფი, სკანი ჭირი ჩქიმი დუს, მანგარი უბედურობა'დ, ცვილუნდ, ვარდა აართო გიოხედ დო ეკოჯგიჯგონი'დ კიჩიში პიჯი, ტანი ხოლო. დიდის ხოლო ალოლედ. ჩქიმი ბალანობას ვშგ, ალოლედეს, უკული ვაგამგებუ. მისპუა, რაგადანა დო, ძაამი ჯგირიე, თექ მისპუ-და.

ყბაყურა არის, როცა კისერი აქვს ჩამოსიებული. რთულია, ნამეტანი რთული ბატონებია და მოფერება უნდა და მოვლა უნდა მაგარი. ეს, თუ ვერ მიუხვდი, შენ თუ ვერ მიუხვდი, მტრის ოჯახში! შეიძლება დაახრჩოს ბავშვი. ამას ყელი აქვს ჩამოსიებული იქით-აქეთ. არის, რომ ყელი და თავი ერთმანეთის ტოლიც რომ აქვთ, მინახავს ასეთიც. მოვლა უნდა. ყველა ბატონებს უნდა მოვლა. ისე გამოსაცნობად (მისახვედრად) ეს ყველაზე მეტად ადვილია, ჩემი ბატონი რომ ხარ, ყელი დაუსივდება ორივე მხარაზე.

ძველად უფრო მძიმედ გადაჰქონდათ ეს ბავშვებს, ყველა[ნაირი] ბატონები. ჯვარი აქაურობას და, რამდენი ვიცი, ბატონებმა რომ წაიყვანეს ბავშვი. ახლა ეს აცრები რომ არის, ეს კარგია. გადაატანინებს იოლად.

ის ყვავილი (დიდი ბატონები), შენი ჭირი ჩემს თავს, მაგარი უბედურება იყო, კლავდა, ან ძალიან ეტყობოდა და ერთიანად დაჩიჩქნილი იყო კაცის სახე ტანიც. დიდსაც ემართებოდა. ჩემს ბავშვობაში მახსოვს, ემართებოდათ, მერე არ გამიგია. მოისპოო, ამბობენ და, ძალიან კარგია, ეს თუ მოისპო.

სიტყვათა საძიებელი

აბრეშუმი – იგულისხმება ყაჭი, აბრეშუმის ჭია.

აბრეშუმის ფოთოლი – იგულისხმება თუთის ფოთოლი, რომელსაც ყაჭი, ანუ აბრეშუმის ჭია ჭამს.

აკომკა – (Àëí ø èà) ფანჯარა

ანგურა – ასე ჰქვია პურის ან მჭადის გამოსაცხობ კეცს, მიუხედავად იმისა, რომ ეს კეცი აგურისა არაა, ძირითადად გვიმტობის ქვისგანაა გამოთლილი.

აპერაციონი – (Íiãð ù è ì í í ù é) საოპერაციო.

ასტროჩკა – (Íðñðí÷èà) გადავადება.

ატკაზი – (Íðèèç) უარი. ეს რუსული სიტყვა მეგრულში მხოლოდ კატეგორიულ უარს გამოხატავს.

აღმასკომი – რაიონში დანიშნული აღმასრულებელი ორგანო კომუნისტური მმართველობის დროს.

ბაინცა – (Áàëùíèòà) საავადმყოფო.

ბანკა – (Áàíèà) ქილა.

ბასანოჩკა – (Áàñàííæèè) მაშიები.

ბაზარიი მაქოსალო ქიდიიჭყ მუშოობა – კომუნისტების მმართველობის დროს არაპრესტიჟულ სამუშაოს შემსრულებლებს ურიგოდ და უფასოდ აძლევდნენ ბინას,

ბრუშლატი – თუშფალანგი.

ბუფეჩიკი – (Áððãð÷èé) მებუფეტე.

ბურაკი – (Áððãè) ჭარხალი.

გაძლირკობა – წარმართული ეპოქიდან შემორჩენილი ტრადიცია, ჭამის ღმერთის დღესასწაული (გაძლირკია – ჭამის ღმერთი). თანამედროვე სამეგრელოში ეს ტრადიცია დავინწყებულია.

გეგეჭკორი – მარტვილის რაიონის ადრინდელი სახელი, დაარქვეს ცნობილი რევოლუციონერის, საშა გეგეჭკორის პატივსაცემად.

გელაძეი ჭირქა – თლილი, ორას ორმოცდაათგრამიანი ჭიქა გელაძის ფირმისა.

გეკითხაფა, მეკითხაფა – ქალიშვილი თუ ქორწილის გარეშე გათხოვდა, გაიპარა, მას ოჯახის წევრები და უახლოესი ნათესავები, ძირითადად ხუთი-ექვსი კაცი, ეწვევა სტუმრად, გაიცნობენ სიძეს და მის ოჯახს, პატარძალს თავის პირად ნივთებს წაუღებენ. ეს **მეკითხაფა**, ანუ **გეკითხაფა** სიძე-პატარძალთან შესარიგებელ ნაბიჯად ითვლება.

გვარდისკი – სამხედრო დასახლება ყოფილ კალინინგრადთან ახლოს.

გინოპატიჟება (სუღემა გინმაპატიჟეს) – საუბარია ტრადიციაზე: პატარძალს გადაიპატიჟებენ მეზობელი ან ახლობელი ოჯახები. ეს არის მათ წრეში ახლადმემოსული ადამიანის მიმართ კეთილი განწყობის ნიშანი.

გრეხი – (Ãñãð) ცოდვა, შეცდომა. მეგრულში ეს სიტყვა ნაკლს, უხერხულ, სამარცხვინო საქციელს ნიშნავს.

დასურო – მართლაც, ნამდვილად.

დაჟე – (Ãñæã) ნანილაკი. შეესაბამება ქართ. ც.

დესლადნიკი – (Ãññÿðíê) ათისთავი.

დინო – სამეზობლო, სადაც ახლო ან შორეული ნათესავები სახლობენ.

დორთა – გათხოვების შემდეგ ქალიშვილის პირველი სტუმრობა დედამამის ოჯახში. მეგრული ტრადიციის მიხედვით სიძე-პატარძალს სტუმრად ახლობლები მოჰყავთ და საჩუქრები მოაქვთ. პატარძლის ოჯახში სიძეს ახვედრებენ საჩუქრებს, პირველ რიგში – ბეჭედს, და აგრეთვე იმას, რისი საშუალებაც აქვთ. ეს სტუმრობა ხშირად დიდი ქორწილით აღინიშნება.

დუხოვა – (Ãðñíãê) ფურნაკი, ჰაერლუმელი

ვაენი კომენდატურა – სამხედრო კომენდატურა.

ვასპალენია – (Ãññíãêãíêã) ანთება.

ვილკა – (Ãêêê) ჩანგალი.

ვინტოვა – (Ãêíðíãê) ერთგვარი თოფი.

ვოდკა – (Íðê) არაყი.

ზაოდი – (Çãííã) ქარხანა. მეგრულში ზაოდი დიდ ქვაბს ნიშნავს.

ზონდიკი – (Çííðêê) ქოლგა

ზაკაზი – (Çãêç) შეკვეთა, შეკვეთილი.

კალინგრადი – ყოფილი კალინინგრადი, კენისბერგი.

კალონკა ბენზინიში – ბენზინგასამართი სადგური.

კარობკა – (Êí ãñ á í ê) კოლოფი.

კანტრაბადა – კონტრაბანდა. მეგრულში ეს სიტყვა იშვიათ, ძნელად-საშოვნელ ნივთს აღნიშნავს.

კამერა ხრანენია – (Êãíãðã ððãíãíêÿ) შემნახველი საკანი.

კაპიკი – (Êí í á é) კაპიკი. ფულის უმცირესი ერთეული.

კაპუსტა – (Êãíðñðã) კომბოსტო.

კერასინკა – (Êãðññêíêã) ნავთქურა.

კირილი ორცხონჯი – იხ. ორცხონჯი.

კლიზმა – (Êêêçíã) ოცნა.

კლიაოზნიკი – (Êÿÿðçíêê) შარიანი, ჭირვეული.

კოიკა – (Êí é êã) სანოლი, ტახტი.

კოკა – სითხის სანყაი, 24 ლიტრი.

კოპერაცია, კოპრაცია – კოპერაცია. ეს არის შრომის ორგანიზაციის ისეთი ფორმა, რომლის დროსაც ბევრი ადამიანი მონაწილეობს ერთსა და იმავე (ან სხვადასხვა, მაგრამ ერთმანეთთან დაკავშირებულ) შრომის პროცესებში.

კრაოტი – (Êðíããðü) სანოლი.

კრიშკა – (Êðêêêã) თავსახური.

კრუგამ – (Êð ð ã ï) ირგვლივ.

კუკულა, კუკულაჯგუა – (Êðêêã) თოჯინა, თოჯინის მსგავსი.

კუსოკი – (Ēñîê) ნაჭერი, ნაწილი.

კუხნა – (Ēñîy) მეგრულში ეს სიტყვა ჰქვია სამზად სახლს, რომელიც საცხოვრებელი სახლის მოშორებით, ცალკე დგას.

კუიბიშევი – ცნობილი რუსი რევოლუციონერი. კომუნისტური მმართველობის დროს, გარდა ქალაქებისა, რევოლუციონერთა გვარ-სახელებს არქმევდნენ კოლმეურნეობებს. დროთა განმავლობაში იმ კოლმეურნეობაში შემავალ თემსაც ამ სახელით მოიხსენიებდნენ. ამჟამად აღარც კოლმეურნეობებია, აღარც კომუნისტები, მაგრამ დარჩა ტოპონიმები: კუიბიშევი – მარტვილის რაიონი, სოფელ ჭყონის ნაწილი; ჟდანოვი – მარტვილის რაიონი, სოფელ სალხინოს ნაწილი.

ლენინგრადი – დღევანდელი ვოლგოგრადი.

ლიშნი – (Ē è ø ï ù ê) ზედმეტი.

მანგიორი, სკუაში მანგიორი, დაში მანგიორი – სამეგრელოში ახლობლის გარდაცვალების შემდეგ ოჯახის წევრები და ახლო ნათესავი მამაკაცები ორმოცამდე პირს არ იპარსავენ, ორმოცზე კი წამოზრდილ წვერს შეაკვეციანებენ ვინმე მათთვის პატივსაცემ ადამიანს, ხშირად – გარდაცვლილის მეგობარს. ამიერიდან ის გარდაცვლილის ნაცვალია, მანგიორი, და ოჯახის ნათესავად ითვლება.

მარკოვკა – (Ī à ð ù â) სტაფილო.

მარშუტკა – (Ī à ð ð ð ð è à) სამარშუტო ტაქსი.

მალინა – (Ī à è è í à) ყოლო.

მაშინისტი – (Ī à ø è í ñ ò) მემანქანე.

მეშოკი – (Ī à ø í ê) ტომარა.

მეურნობა – დიდი ჭყონის ჩაის მეურნეობა. დაარსდა გასული საუკუნის ოცდაათიან წლებში და დიდი ჭყონის ჩაის საბჭოთა მეურნეობა ერქვა. XX საუკუნის 90-იან წლებში ეს მეურნეობა გაჩანაგდა, „მეურნეობა“ კი ტოპონიმად დარჩა.

მეინცია, მილიცია – პოლიცია.

მეინციანი ნაჩინიკი – მილიციის (დღევანდელი ტერმინით – პოლიციის) უფროსი.

მერგელი – იხ. ტკილი.

მთის ყველი – იგულისხმება მთაში მწყემსების მიერ გაკეთებული სულ-უგუნი, რომელსაც განსხვავებული გემო აქვს და საუკეთესოდ ითვლება.

მიასიროვკა – (Ī y ñ ð ð á è à) ხორცსაკეპი.

მირსობა – რელიგიური დღესასწაული სამეგრელოში, იმართებოდა თებერვალში დიდმარხვის დაწყებამდე, ხუთშაბათ დღეს, და სწირავდნენ საგანგებოდ გამოზრდილ ღორს. რიტუალი, რამდენადაც ამის გარკვევა შეუძელით, მიმართული იყო ავი თვალის საწინააღმდეგოდ და წარმართული პერიოდის გადმონაშთი ჩანს.

ნაზათ – (Ī à ç à à) უკან.

ნაჟიმი – (Ī à æ è ï) ხელის მოჭერა. სიმკაცრე.

ნაჩაინიკი – (Ñà:àëüîèê) უფროსი.

ნაწი – ღორის კუჭის ზედა ნაწილი, გამოიყენება დვრიტად, კვეთად, შეიცავს პეპსინს და რძის შესადეებელი საუკეთესო საშუალებაა.

ნიკოიამ დრო – ნიკოლოზის II-ის მეფობის დრო. რევოლუციის შემდეგ რუსეთის მეფეს ასეთი დამცინავი სახელით მოიხსენიებდნენ.

ნიანკა – (Íÿ íêà) ძიძა, გადია.

ნომცქი შალი – ძველებური გერმანული წარმოშობის შალი, რომელიც ერთ დროს ძალიან მოდაში ყოფილა.

ნორმადარი – წარმოებაში ნორმების დამდგენი, დამწესებელი.

ნუ – (Í ó) ნაწილაკი.

ოლე – ღომის თავთავის საშრობი ლასტი.

ორცხონჯი, კირილი ორცხონჯი – მაგარი ხის, ძირითადად ბზისგან დამზადებული ძალზე წვრილკბილიანი სავარცხელი. ტილებისა და წილებისაგან თმების გასაწმენდად მაგარი ძაფით შეკრავდნენ ასეთი სავარცხლის კბილებს ხუთს, ათს ერთად, რომ თმები პარაზიტებისაგან უკეთ განმედილიყო.

ოშვა – მცოხნავი ცხოველის კუჭის განყოფილება, რომლის გარსიც ფურცელივით არის ჩანყობილი.

პადვარი – (Íîààè) სახლის მინისქვეშა ნაწილი. მეგრულში ეს რუსული სიტყვა აღნიშნავს ორსართულიანი სახლის პირველ სართულს.

პაკრიშკა – (Íâêðèøêà) საბურავი.

პალევაია პორტა – (Íîèââÿ ïî÷òà) მეომართა, ან ჯარისკაცთა დაშიფრული მისამართი.

პარნიკი – (Íàðíèê) სათბური.

პატალოკი – (Íîðîëîê) ქერი.

პარიადკა – (Íîðèàâîê) წესრიგი.

პასილკა – (Íîñèèêà) ამანათი.

პაჟალსტა (Íîæàèóíòà) აქ: სიამოვნებით.

პაჟარნია – (Íîæàðíàÿ) სახანძრო.

პეხოტა – (Íâðîòà) ქვეითი ჯარი.

პივნია – (Íèâîíé) სალუდე.

პლანიერი – გეგმური. აქ წესიერის მნიშვნელობით გამოიყენება.

პლაში – (Íèàù) ლაბადა.

პოვარი – (Íîâàò) მზარეული.

პრავადნიკი – (Íðîâîíèê) გამცილებელი.

პროლი – (Í î è) იატაკი.

პრავეზია – ხორავი.

პრიპასი – (Íðè÷àñí). მარავი. მეგრულში ის მრავალფეროვან სანელებელს აღნიშნავს (ოჭკომარს ქოვლოი პრიპასეფი – საჭმელს გავუკეთე სანელებლები).

პრავაში ეჭოფუა – მართვის მოწმობის აღება.

პრიმერკა – (Īðèìáðèà) მოზომება.

პრობი – (Īðîá) სინჯი.

რაზვოდი – (Ðàçâîä) გაყრა.

რაგადი, რაგადიში დოჭყაფა, რაგადი ნოღვე – ეს გამოთქმა შეესაბამება არშიყობას, სიყვარულის ახსნას.

რაიალმასკომი – რაიონის აღმასრულებელი კომიტეტი საბჭოთა კავშირში.

რვა მარტი – ქალთა საერთაშორისო სოლიდარობის დღე, რომელიც რევოლუციონერი ქალის, კლარა ცეტკინის დაბადების დღეს ემთხვეოდა და ზემოთ აღინიშნებოდა მთელ ყოფილ საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე.

რთა – ფართობის საზომი ერთეული, ქართულში **ქცევა** შეესაბამება. ლოლა ნანას განმარტებით ჟირი რთა (ორი ქცევა) უდრის ერთ ჰექტარს

რედისკა – (Ðääëñ) ბოლოკი.

რიადი – (Ðÿä) მწკრივი.

როდდომი – (Ðîäîî) სამშობიარო სახლი.

რუსული ჭკიდი – ამ კულტურას ჭადისჭადი, ან ფეტვი ჰქვია. უძველესი კულტურაა სამეგრელოში, ზოგადად საქართველოში. რუსეთთან კავშირი არა აქვს. მეგრულში, ისევე, როგორც ზოგადად ქართულში, **უცხოს** მნიშვნელობით ხშირად იხმარებოდა სიტყვები: **სპარსული, ბერძნული** ბოლო საუკუნეებში კი – **რუსული** (იმის მიხედვით, თუ რომელთან ჰქონდა მჭიდრო ურთიერთობა), ლოლა ნანას მეტყველებაშიც ამიტომ გვხვდება **რუსული ლებია, რუსული ნიორი** და ასე შემდეგ.

რუბაშკა – (Ðrââøèä) ქალის ზედა სამოსი.

საბჭოშ თამჯდომარე – საბჭოს თავმჯდომარე. ეს თანამდებობა შესაბამება დღევანდელ საკრებულოს თავმჯდომარეს.

საპოყნიკი – (Ñâîîæîèè) ხარაზი.

სალამოში გათეება (სალამო ათუუ) – საბჭოთა კავშირში დღის საათებში მომუშავე ადამიანებისათვის არსებობდა სალამოს სკოლა. სწავლება მუშაობის დამთავრების შემდეგ, სალამოს საათებში მიმდინარეობდა.

სალორიო – უბანია ქუთაისში.

სეტკა – (Ñâðèà) ბადე.

სეტკა – (Ñèèèèä) ფასჩამოკლება, ან ჩამოკლება რისიმე.

სვოდკა – (Ñâîâèèä) ანგარიში, რისიმე ჯამი.

სკვიი ფიცარი – ერთიმეორეში ჩასმული ფიცარი.

სლივა – (Ñèèââ) ქლიავი.

სოკი – (Ñîè) ნვენი.

სპეციალნო – (Ñîâðèèëüîé) სპეციალურად.

სროკი – (Ñðîè) ვადა, მათ შორის სასჯელის ფორმა, სასჯელის ვადა.

სტალავო – (Ñòîèîââÿ) სასადილო ოთახი.

სტალინიში კოლმეურნობა – სტალინის სახელობის კოლმეურნეობა.

სტაქანი – (Ñðâèâî) ქიქა.

სტოლბა – (Ñòîëáà) ბოძი.

სტოლი – (Ñòîë) მაგიდა.

სუნელი – მეგრულში, ქართულისაგან განსხვავებით, **სუნელი** ჰქვია როგორც ხმელ, ისე ნედლ მწვანელს.

სულგრძელი – ეს სიტყვა გულუხვის, ხელგაშლილის მნიშვნელობით მხოლოდ ლოლა ნანას მეტყველებაში გვხვდება, ვფიქრობთ, მთქმელმა ამ სიტყვის ზუსტი მნიშვნელობა არ იცოდა.

ტიტეისტერი – ჭაშნაგირი, გემოს, არომატის შემომნმებელი.

ტკილი – იგივე მერგელი. გაქვავებული ორგანული ნივთიერება, რომელსაც მიწის გასანოყიერებლად იყენებენ.

ტრიფონი მაზირე – საუბარია ტრიფონ ხუხუაზე, რომელიც ცნობილი ლოტბარი და მომღერალი იყო.

ტუპიაკი – (Öt i i é) გონებაჩლუნგი.

უგარი – (Óãð) 1. მსუთრი, ხუთვა. 2. ნამწვი. ლოლა ნანას მეტყველებაში **მჭვარტლს** აღნიშნავს.

უგლავო – (Óãî, Óãëããî é) კუთხე.

უშტელი – (Ó÷ëòãë) მასწავლებელი.

უჩასკა – (Ó÷ãòîê) საკარმიდამო ნაკვეთი.

ფარამიშაალალარი ბინა, საამხანაგო ბინა – ფულშესატანი ბინა. საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე, სანამ ეს რეჟიმი არსებობდა, ადამიანებს ბინას აძლევდნენ საფასურის გარეშეც. არსებობდა კოოპერატიული ბინებიც, როცა პიროვნება საკუთარი ხარჯით იშენებდა სახლს. ეს არის ფულშესატანი, კოოპერატიული, ამხანაგური ბინა.

ფეჩქი – (Íã÷ëð) ღუმელი.

ფირტვი – მეგრულში ქათმის **ღვიძლს** და **ფილტვს** სახელი შენაცვლებული აქვს: ღვიძლს ჰქვია **ფირტვი** (ქართ. **ფილტვი**), ხოლო ფილტვს – **ჩხონჩხი** (ქართ. **ღვიძლი**). იშვიათად მას **ჭაჭებსაც** ეძახიან.

ფუთი – მარცვლეულის სანყაო, თექვსმეტი კილო.

ფშაველი – სიტყვა **ფშაველი** მხოლოდ ლოლა ნანას ლექსიკიდანაა, ეს მჟაუნაა. დასავლეთში ხარობს, მაგრამ არ თესავენ. რაც შეეხება გამოყენებას, მჟაუნის უმად, სალათებში გამოყენების შემთხვევა ლოლა ნანას რეცეპტების გარდა ვერსად დავადასტურეთ. სამეგრელოში, ლოლა ნანას ბოსტანში, ათწლიანი მჟაუნა ხარობს, რომელსაც, ჩვენი დაკვირვებით, განსხვავებული გემო დაჰკრავს.

ქორთუ – მეგრულში ტერმინი **ქორთუ** გამოხატავს როგორც ეთნიკურს, ისე ენობრივ კუთვნილებას. ლოლა ნანას მეტყველებაში ის მხოლოდ ენობრივ კუთვნილებას გამოხატავს.

„ქუთაისი-ჭყონი“ – იგულისხმება ამ მიმართულებით მოძრავი ტრანსპორტი.

ყაყაბი – ხისგან გამოთლილი მაღალქუსლიანი ფეხსაცმელი ზამთარში ჩასაცმელად.

შაური – (შაჰური) შეესაბამებოდა რუსულ ხუთ კაპიკს.

ჩიხოტკა – ქლექი.

ცაშხობა – ხუთშაბათობა. ბაზრობისთვის დანესებული დღე სოფელ ჭყონში. გასული საუკუნის 40-იანი წლებიდან ის კვირა დღით შეიცვალა.

ცეფი – (Õñï) ჟაჭვი. აქ: მოცურების სანინააღმგეგო ჟაჭვი.

ცხაკაია – ახლანდელი სენაკი.

ნაჩხურუს ეკლესია – იგივე **მოსკე (მეძევე) ნაჩხურა**, აშენებულია არაუგვიანეს XVI საუკუნისა. გადმოცემით აქ ესვენა ღვთისმშობლის ხატი, რომელსაც მლოცველები შვილიერებას შესთხოვენ.

ხაზეიკა – (Õñçÿéñà) 1. დიასახლისი, 2. ბინის მეპატრონე.

ჯარი, ჯარშა ულა – მეგრულში ასე ითქმის მაშინაც, როცა ადამიანი სამხედრო სამსახურში მიდის, და მაშინაც, როცა ის ომში მიდის.

ბაგომცემლისგან

„ლოლა ნანა“ მეექვსე წიგნია სერიისა „ქალთა მეხსიერება“, რომელსაც 2004 წლიდან გამოსცემდა ფონდის „ლია საზოგადოება – საქართველო“ ქალთა პროგრამა და ახლა მისი მემკვიდრე, „ფონდი ტასო“ გამოსცემს.

„ქალთა მეხსიერების“ წიგნების ზიარი თვისებას ქმნის ყურადღების გამახვილება ერთი ადამიანის ცხოვრებაზე, და მისი ცხოვრების ამბავში ასახული ისტორიული, საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი ეპიზოდების ანგარიშგასანევ ისტორიულ წყაროდ აღიარება.

მთხრობელი მოწმობს, რომ ესა თუ ის ამბავი მოხდა ზუსტად ისე, როგორც მას ახსოვს და გვიამბობს. ჩვენ, როგორც მისი განსაკუთრებულად დაინტერესებული მსმენელი, ვმოწმობთ, რომ ამ კონკრეტულმა ადამიანმა ნამდვილად, საკუთარი ნებით და ძალდაუტანებლად, ასე გვიამბო. წიგნად გამოქვეყნებით ჩვენ ვცდილობთ, მოვაპყროთ საზოგადოების ყურადღება იმ საკითხებს, რომლებიც სულაც არ, ან ნაკლებად აისახება სხვა ისტორიულ წყაროებში, დოკუმენტებში, სტატისტიკურ მონაცემებში, ოფიციალურ ანგარიშებში.

როგორც ქალთა ფონდს, უპირველეს ყოვლისა ქალთა მდგომარეობა გვაინტერესებს, და ქალთა საკითხისგან განუყოფელი ის პრობლემები, რომელთა მოგვარების გარეშე წარმოუდგენელია ქვეყნის დემოკრატიული განვითარების წარმატება. ჩვენი საქმიანობით, მათ შორის – პუბლიკაციებით, ვცდილობთ ხელი შევეწყოთ ისეთი საზოგადოებრივი მოთხოვნის ჩამოყალიბებას ეროვნული განვითარების კურსის მიმართ, რომელშიც განმსაზღვრელი იქნება ადამიანის სიცოცხლის ფასი, მისი ღირსება, კეთილდღეობა, თუ გნებავთ – ბედნიერება.

იმის გამო, რომ ადამიანის მეტყველებასთან გვაქვს საქმე, და ვცდილობთ დავიცვათ ტექსტის სიზუსტე მეტყველებასთან მიმართებაში, შევძელით მოკრძალებული სამსახური ქართული ენათმეცნიერებისთვისაც გაგვეწია. ტექსტები თუშურ და მესხურ დიალექტებზე მოთავსებულია, შესაბამისად, გიორგი ცოცანიძის „თუშურ ქრონიკებში“ (2004) და მარინე ბერიძის წიგნში „პირდაპირი რეპორტაჟები წარსულიდან“ (მესხეთი და მესხები, 1918-1944).

ახლა ამაზე ნაკლებ ლაპარაკობენ, მაგრამ ალბათ გვახსოვს, რომ ენის დაცვა, არა მხოლოდ და არა მაინცდამაინც ბარბარიზმებისგან, არამედ მისი, როგორც ფასეულობათა უნივერსალური სისტემის დაცვა, საზოგადოების ზნეობრივი ვალდებულებაა. ცალკე საკითხია მცირე ენების, როგორც კულტურული ფასეულობის დაცვა.

მადლობას მოვახსენებთ პროფესორ მაგალი თოდუას, მასალის ჩამწერ ავტორს, პირველადი მეგრული ტექსტის გამშიფრავებს – თეა კალანდიას, ელზა კაჭარავას და თაია ცხადაიას, და ქალბატონ ლილი ბასილაიას, რომელმაც დედანი ქართულად თარგმნა და წიგნი მოამზადა გამოსაცემად.

*მარინა თაბუკაშვილი,
„ფონდი ტასო“*

